

ULTIMUL DECENIU COMUNIST

Scrisori către Radio Europa Liberă. Volumul I: 1979-1985

Gabriel Andreescu, Mihnea Berindei (eds.)

2009

Această carte este dedicată memoriei lui Noel Bernard și a lui Vlad Georgescu, directori ai Postului de Radio *Europa Liberă*, victime ale Securității.

INTRODUCERE

Despre ultimul deceniu comunist, prin scrisorile citite la postul de radio *Europa Liberă*

Cu doi ani în urmă, am avut curiozitatea să ne aruncăm o privire asupra unor texte trimise postului de radio *Europa Liberă* în ultimii ai comunismului.¹ Am redescoperit o sursă a cărei complexitate nu o putusem sesiza decât parțial la timpul respectiv. Nu aveam cum să realizăm, din succesiunea săptămânală a mesajelor sosite din România și difuzate pe post, diversitatea și bogăția conținutului lor. Ne-am dat seama de importanța repunerii scrisorilor în circuitul actual: recitate astăzi, ele se impun ca o sursă documentară indispensabilă pentru înțelegerea acelei perioade. Am fost obligați, desigur, să procedăm la o selecție², dar nu am dat la o parte nici un text important, de unde necesitatea de a publica scrisorile în două volume care acoperă perioada 1979-1985 și 1986-1989. Sugerăm cititorului să le parcurgă în ordinea publicării lor (care este și ordinea difuzării lor la *Europa Liberă*) căci, cu toată diversitatea autorilor și a subiectelor abordate, ele constituie un ansamblu neașteptat de coerent și viu care ne permite să trăim atmosfera acelor vremuri..

Ce era postul de radio *Europa Liberă*?

De la constituirea sa în anul 1950, în urma unei decizii a Congresului Statelor Unite, Postul de radio *Europa Liberă* a devenit principala punte de legătură între populațiile captive din Europa Centrală și de Est și Occident. Grație fondurilor puse la dispoziție, secțiunile *Europei Libere* care difuzau către diverse țări comuniste, au putut constitui redacții competente și relativ numeroase și au beneficiat de mijloace de transmisie din ce în ce mai puternice și de ore de emisie zilnice în creștere. Astfel audiența *Europei Libere* a devenit net superioară celei a altor posturi de radio occidentale (Voice of America, BBC, Radio France Internationale ...).

În cazul României, această audiență a crescut pe măsură ce regimul Ceaușescu întărea metodele de control societal și ataca ultimele spații de libertate, pe măsură ce societatea românească se vedea tot mai izolată, nu numai față de Occident, dar și față de vecinii din țările „frățești”, pe măsură ce creștea mizeria materială și spirituală și se intensifica propaganda și dezinformarea. În cursul ultimului deceniu comunist, postul de radio *Europa Liberă* era ascultat după diverse estimări, de 80-90% din populație.³ În multe din scrisorile ascultătorilor se exprimă convingerea că aproape toți românii ascultă *Europa Liberă*. Numai două exemple printre altele:

¹ Scrisorile au fost extrase din transcrierile *Europei Libere* conservate în Fondul personal și cel constituit de Mihnea Berindei la Bibliothèque de Documentation Internationale Contemporaine, de la Nanterre..

² Au fost selectate acele scrisori ale ascultătorilor care vorbesc despre fapte, descriu evenimente, nu sunt simple teorii privitoare la regimul comunist.

³ Este vorba despre statistici făcute în acei ani la Viena printre turiști, marinarii de pe Dunăre, șoferii de pe TIR-uri etc. aflați în trecere prin Austria și refugiații ajunși în lagărul de la Traischirchen.

Datorită postului de radio *Europa Liberă*, [pe] care îl ascultă cu multă plăcere și interes aproape toți cetățenii și chiar milițienii, securiștii și membrii de partid, suntem ținuți la curent cu evenimentele din lumea întreagă. Deasemenea multe știri din propria țară nu le-am cunoaște dacă nu le-ar difuza postul de radio *Europa Liberă*.” [“Un grup de 16 muncitori dintr-o fabrică bucureșteană”[decembrie] 1981, difuzată la 23 mai 1982]

Fie el muncitor, țăran, comunist înfocat, tot deschide aparatul de radio și ascultă *Europa Liberă*, unde aude realitatea, adevărul și tot ce se petrece în lumea întreagă. [„Un grup de șoferi din RFG” [martie] 1984, difuzată la 8 aprilie 1984]]

O serie de evenimente ale anului 1977 au dus la sporirea încrederii și a interesului românilor față de *Europa Liberă*. În seara de 4 martie, când a avut loc cutremurul care a devastat Bucureștiul și alte localități, direcția secției române a pus la dispoziția ascultătorilor din țară și din străinătate telefoanele postului ca să se poată informa în direct de soarta rudelor sau a celor apropiați. A urmat o avalanșă de telefoane și stabilirea unui dialog pe calea undelor. În schimb, Radiodifuziunea română nu dădea nici măcar știrea cutremurului în așteptarea întoarcerii lui Nicolae Ceaușescu din vizita sa în Africa. Dar anul 1977 marchează și începutul unei contestații deschise – mișcarea pentru drepturile omului inițiată de Paul Goma în consonanță cu mișcările de opoziție din fostul bloc comunist ce au urmat Actului final de la Helsinki (1975), - și prima grevă de proporții, a celor 35 000 de mineri din Valea Jiului. Aceste evenimente au fost cunoscute în țară grație, în primul rând, *Europei Libere*, care a devenit de la această dată principala și deseori unica portavoce a opozițiilor și a manifestărilor contestatate.

Un exemplu, printre altele, extras dintr-una dintre scrisorile parvenite la *Europa Liberă*:

Muncitorii trăiesc ca vai de ei și greva de acum doi ani din Valea Jiului a demonstrat-o. Dacă mediile de informare din țara noastră nu au suflat o vorbă despre aceasta, noi vă mulțumim Dvs că ne puneți la curent. De altfel, am verificat cele difuzate de Dvs și prin mărturiile celor de acolo. Așa a fost cum ne-ați relatat. De altfel sunteți alături de poporul nostru și el vă este recunoscător. Nu permitem nimănui să vă ultragieze, căci, prin ceea ce faceți, apărați libertatea și stigmatizați abuzurile. Noi vă mulțumim pentru munca depusă și vă rugăm să continuați și în viitor. Poporul ascultă emisiunile Dvs și le înțelege fiecare cum dorește. Vă mulțumim încă odată în numele tuturor considerînd că suntem cu siguranță în asentimentul lor [„Un grup de oameni ai muncii”, Arad, [noiembrie-decembrie] 1979, difuzată la 9 decembrie 1979]

La *Europa Liberă* au fost citite scrisorile opozițiilor declarați: Paul Goma, Vasile Paraschiv, Vlad Georgescu, Gheorghe Calciu-Dumitreasa, Mihai Botez, Dorin Tudoran, Doina Cornea, Géza Socz, Eva Gyimesi, Nicu Stăncescu, Teodor Briscan, Dumitru Mircescu, Liviu Cangeopol, Dan Petrescu, Gabriel Andreescu, Mircea Dinescu, Dan

Deșliu... Europa Liberă a făcut cunoscute inițiativele de grup, precum Grupul de acțiune Banat (Albert Bohn, Rolf Bossert, Wener Kremm, Johann Lippet, Anton Sterbling, William Totok, Richard Wagner, Ernest Wichner)⁴ și Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România (inițiat de Ion Cană și economistul Gheorghe Brașoveanu cu sprijinul lui Gheorghe Calciu-Dumitreasa), continuat după arestarea primilor de alți purtători de cuvânt (I. Popovici, A. Nagy, G. Stancu, N. Dascălu, M. Vlad, A. Comșa și R. S. Ghiță) trimiși la rândul lor în închisoare.⁵

De aici au fost difuzate știri privind gesturile de opoziție ale lui Carmen Popescu, Radu Filipescu, Mariana Celac, Gheorghe Năstăsescu, Dumitru Iuga, Iulius Filip, Liviu Babeș, Nicolae Lițoiu, sau mai târziu, Petre Mihai Băcanu, Mihai Creangă, Anton Uncu și Ștefan Niculescu Mayer și Alexandru Chivoiu; tot aici au fost difuzate mesajele celor câțiva membri ai partidelor istorice care le-au susținut amintirea și le-au asigurat prezența de-a lungul deceniilor. Câțiva erau prezenți în țară – Ion C. Brătianu, Ion Puiu, Florian Rusu – alții trimiteau luările lor de poziție din străinătate – Ion Rațiu, Radu Câmpeanu ș.a.⁶

Războiul Securității împotriva postului de radio *Europa Liberă*

În toată perioada ei de funcționare, *Europa Liberă* a fost considerată una dintre cele mai periculoase instituții pentru regimul comunist care a alocat, în consecință, ample mijloace pentru a o contracara. În anul 1968, perioadă de „maximă deschidere” a regimului din România o notă a SIE oferă atât perspectiva autorităților de la București asupra activității postului, cât și planurile lor în ce o privește:

„În scopul cunoașterii și contracarării activității duse de *Europa Liberă* împotriva țării noastre, organele de securitate au luat măsuri informativ-operative de identificare a emigranților români angajați ai acestei organizații, studierea și întreprinderea unor acțiuni pentru atenuarea efectelor propagandei duse de el împotriva țării noastre. De asemenea, a fost dirijată rețeaua informativă pentru obținerea de informații și documente despre activitatea organizației și pentru descoperirea căilor și metodelor prin care aceasta obține informații din țară.

Față de scopurile urmărite și acțiunile ce le întreprinde *Europa Liberă* împotriva regimului din RS România, organele noastre vor întreprinde următoarele măsuri:

- Organizarea mai eficientă și mai ofensivă a muncii informativ-operative, pentru obținerea de informații și documente asupra acțiunilor dușmănoase ce se inițiază împotriva țării noastre;
- Inițierea unor acțiuni, din țară și din exterior, în vederea contracarării activității ostile a *Europei Libere*, îndreptată împotriva RS România;

⁴ Denumirea germană *Aktionsgruppe Banat*: grupare a unor autori tineri de limbă germană din Timișoara, activă în perioada 1972-1975.

⁵ În paralel, luase naștere la Timișoara o filială SLOMR alcătuită de Felon Sacerdoțeanu, Karl Gibson, Erwin Ludwig și alte 20 de persoane.

⁶ O prezentare detaliată a manifestărilor de opoziție al căror ecou s-a făcut în acea vreme prin *Europa Liberă* poate fi găsită în Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport Final*, Editura Humanitas, București, 2007 pp. 698-737 și 767-769.

- Elaborarea unor măsuri complexe, folosind combinații adecvate, în vederea unei activități de dezinformare, compromitere și anihilare a propagandei *Europei Libere*.”⁷

Acțiunile îndreptate împotriva *Europei Libere* au fost coordonate de Direcția de Informații Externe care a lansat în acest scop operațiunea Melița. Operațiunea își propunea: identificare, obturarea și controlul canalelor de comunicație dintre cetățenii români și radio *Europa Liberă*, dar și Vocea Americii; neutralizarea celor ce le ascultau și le comentau programele; infiltrarea unor agenți ai Securității printre redactorii și colaboratorii din străinătate ai posturilor occidentale care emiteau către România.⁸

După refugiarea generalului Ion Mihai Pacepa în Statele Unite, în 1978, operațiunea Melița a suferit o reorganizare completă și a intrat în coordonarea Direcției de Informații Interne, cu compartimente în Direcțiile Securității care puteau fi utile. Prin programul de măsuri aprobat la 13 martie 1980, operațiunea Eterul ce o continua pe cea anterioară a dat înfruntării dintre Securitate și postul de radio o dimensiune sângeroasă la propriu.

La sfârșitul anilor '70 și în ani '80, activitatea postului de radio *Europa Liberă* a devenit o adevărată obsesie a regimului, inclusiv a lui Nicolae și Elena Ceaușescu. Există o mulțime de probe indirecte asupra faptului că șeful statului a decis luarea unor măsuri radicale, inclusiv de eliminare fizică a persoanelor importante sau cu mare audiență, iar Securitatea a pornit un adevărat război în care nu au lipsit atentatele, asasinările și atacurile cu bombe.

Seria atentatelor a început în 1977 cu Monica Lovinescu. În seara zilei de 18 noiembrie, preziua sosirii la Paris a lui Paul Goma, aceasta a fost agresată de doi palestinieni, agenți tocmiți de Securitate, care au adus-o în stare de comă. Conform lui Ion Mihai Pacepa, Nicolae Ceaușescu ar fi ordonat:

Să i se închidă gura. Nu trebuie ucisă. N-avem nevoie de anchete americane și franceze ce ne-ar pune în situații dificile. S-o facem zob. Să-i spargem dinții, falca, brațele. Să nu mai poată niciodată vorbi sau scrie. Să devină un exemplu de neuitat pentru ceilalți. Să fie bătută la ea acasă pentru ca să învețe și ea și alții că nu există nici un adăpost sigur pentru calomniatorii dictaturii proletariatului.⁹

⁷ Consiliul Securității Statului, Cabinetul Președintelui, 8 februarie 1968: Nota nr. 27. Privește: activitatea „Comitetului Național pentru Europa Liberă” (CNEL) - Arhiva CNSAS, fond SIE, dosar nr. 45, vol. IV, f. 135 (Vezi Dumitru Dobre, „Organele de securitate au luat măsuri informativ-operative pentru contracararea activității duse de *Europa Liberă*”, *Caietele INMER*, Anul IV, nr. 9, iulie 2007).

⁸ Mihai Pelin, *Operațiunile Melița și Eterul. Istoria Europei Libere prin documente de Securitate*. Editura Compania, București, 2007, p. 117. Natura acestui volum de un cinism nemăsurat se recunoaște ușor din asumarea deschisă de către acest autor a perspectivei fostei Securități cu privire la postul de radio. Dăm un singur exemplu: „Deși Armand Gurian nu apare în prim-plan în *propaganda diversionistă desfășurată de Europa Liberă împotriva României*, fiind un anticomunist învederat și un individ lipsit total de scrupule, este folosit intens de această oficină în acțiuni ostile țării noastre (subl.n).” Dacă textul ei este de urmărit cu maximă suspiciune, în schimb, volumul rămâne o sursă relevantă prin reproducerile de documente din arhiva Securității.

⁹ Interviu acordat ziarului *Le Matin de Paris*, 1 februarie 1985.

Înainte plecării spre Paris, Paul Goma fusese avertizat de generalul Nicolae Pleșiță, care îi cerea să se abțină de la declarații împotriva regimului, că „brațul revoluției este foarte lung” și va avea un semn în acest sens la sosirea sa în Franța.¹⁰

De abia recent au început să apară și unele documente, trase cu forcepsul din arhivele serviciilor de informații, care încep să probeze implicarea la cel mai înalt nivel. Nestor Rateș a identificat o comunicare codată, din 20 octombrie 1980, care se intitulează: „În legătură cu compromiterea și lichidarea lui Noel Bernard”, în care este scris: „Prin posibilitățile de care dispunem s-au întreprins note pentru a pune în aplicare acțiunea documentată de arhitectul șef”. În limbajul de cod, „arhitectul șef” era mai mult ca probabil Nicolae Ceaușescu. Un al doilea document de acest tip este „Nota extras” din 15 martie 1981, o luna și jumătate după ce Noël Bernard fusese operat la plămâni, care reproducea un articol apărut în publicația exilului, BIRE, la Paris, privitor la intervenția chirurgicală suferită de directorul postului de radio. În josul paginii documentului respectiv apare, notează Nestor Rateș, un comentariu scris de mână cu următorul conținut: „Tov. Col. Bogdan. Datele publicate de BIRE confirmă că măsurile întreprinse de noi încep să aibă efect. Semnat: Col. I. Tiseanu.”¹¹ Noel Bernard a murit la 23 decembrie 1981.

Mai multor români din exil activi și care aveau legătură cu postul de radio, Securitatea le-a trimis cărți-bombă în care explozibilul trebuia să explodeze la deschiderea pachetului: fostului ministru Nicolae Penescu, lui Paul Goma și lui Șerban Orescu.¹² În seara zilei de 21 februarie 1981 teroristul internațional Carlos, angajat de regimul de la București, a detonat o bombă la sediul *Europei Libere* din München. Două persoane din zonă și patru salariați ai *Europei Libere* au fost răniți cu această ocazie. În dimineața zilei de 28 iulie 1981, Emil Georgescu, prezentator al Actualității Românești, a fost atacat în garajul clădirii unde locuia de doi necunoscuți și înjunghiat de circa 20 de ori. Emil Georgescu a murit și el în urma unui cancer la plămâni în luna ianuarie 1985. Se adaugă cele două tentative de asasinare, eșuate grație vigilentei serviciilor occidentale, cea a lui Paul Goma și Virgil Tănase din 1982, și cea a lui Virgil Ierunca, din 1983, în ambele cazuri, agenții Securității fiind interceptați. (Matei Pavel Haiducu și Bistran).¹³

La 13 noiembrie 1988 deceda, la numai 51 de ani, directorul *Europei Libere*, Vlad Georgescu, bolnav de un cancer galopant precum predecesorii Noel Bernard și Mihai Cismarescu (care a ocupat funcția de director mai puțin de un an). O rudă din România venise la Vlad Georgescu după ce se anunțase citirea pe post a cărții *Orizonturi roșii* cu următorul mesaj al Securității: „Dacă-l dai pe Pacea la radio, vei muri.”

Autoritățile de la București au încercat să saboteze activitatea postului de radio până în ultima clipă a regimului în ciuda schimbărilor din lumea comunistă. Lucrurile evoluaseră până acolo încât „în atmosfera de glasnosti est-european, alte servicii [ale radioului *Europa Liberă*] plănuiesc să-și trimită redactorii în Europa de răsărit. De pildă, peste câteva zile, șeful știrilor de la serviciul rusesc va pleca la Moscova.”¹⁴

¹⁰ Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului/2, 1960-1980*, Humanitas, București, 2001, pp. 247-256.

¹¹ Interviu cu Nestor Rateș realizat de Rodica Palade, *Revista 22*, nr. 672, 21-27 ianuarie 2003.

¹² Confirmarea directorului SRI, Virgil Măgureanu, în scrisoarea adresată în 1992 șefului serviciului de siguranță al postului de radio, Richard Cummings: „Pentru a-i intimida pe unii colaboratori ai *Europei Libere* sau pe alți adversari ai trecutului regim, au fost folosite prin poștă unele dispozitive explozive, care prin detonare au produs efectele cunoscute” (*Idem*).

¹³ Pentru detalii, vezi Monica Lovinescu, *Jurnal 1981-1984*, Humanitas, București, 2002, s.v.

¹⁴ Document al Securității din 30 mai 1988 - Mihai Pelin, *op.cit.*, p. 534.

Scrisorile adresate *Europei Libere*

La mijlocul anilor '60, în contextul destinderii între cele două blocuri (care a dus între altele la suprimarea bruiajului radiourilor occidentale), *Europa Liberă* a început să primească un număr crescând de scrisori, cu precădere începând cu anul 1965, când direcția radioului a decis să solicite părerea ascultătorilor privind diverse emisiuni. Postul putea să facă astfel public faptul că între 1962 și 1967 primise un număr de 25 887 scrisori din Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, Ungaria și România. Această informație este preluată într-un raport al Consiliului Securității Statului din anul 1968 în care se arată că în urma măsurilor de interceptare a corespondenței, numărul scrisorilor parvenite postului *Europa Liberă* din România a putut fi limitat drastic: de la 3 483 în 1965, la 561 în 1966 și la doar 45 în primele patru luni ale anului 1967.¹⁵ Nu dispunem de rapoarte similare pentru anii 1970-1980, dar ceea ce putem afirma cu certitudine este că Securitatea nu a reușit niciodată să întrerupă legătura care se stabilise între ascultători și *Europa Liberă*. În cursul ultimului deceniu comunist, postul de radio a primit constant în jur de 500 de scrisori anual.

Scrisorile trimise la *Europa Liberă* erau destinate mai multor emisiuni și au finalități distincte:

- Tinerii, mulți elevi și studenți, trimit cu precădere cărți poștale semnând cu pseudonime dintre cele mai năstrușnice, emisiunilor de muzică ușoară occidentală, oficial decadentă, solicitând melodii pentru ei sau pentru aniversarea unui prieten sau prietene. Era o formă de contestare a autorităților și de sfidare a Securității. Pentru a le expedia, ei profitau de bunăvoința unui turist (occidental sau estic), sau de micul trafic de frontieră în Iugoslavia și Ungaria. Uneori ei strecurau câte o informație sau observație pertinentă, care va fi folosită de redactorii de la emisiunea Actualitatea românească.
- Candidații la emigrare, mulți etnici germani, dar și din ce în ce mai numeroși români, se adresau îndeosebi emisiunii dedicată drepturilor omului, emisiune care a luat amploare mai ales după semnarea Actului final de la Helsinki. Scrisorile lor parvin postului prin rude sau cunoscuți din Occident, și nu rareori, aceștia iau inițiativa în numele reîntregirii familiei sau a unor solidarități de grup. Numele și adresa solicitanților sunt indicate cu grijă și radioul rugat să le transmită, dacă este posibil, de două sau mai multe ori. O parte dintre aceste scrisori, cazurile cele mai grave și semnificative pentru atitudinea autorităților și pentru fărâdelegile Securității și Miliției, a fost difuzată în cadrul emisiunilor „De vorbă cu ascultătorii” și „Actualitatea românească”.
- Acestor două emisiuni le sunt adresate pe aceleași căi deturnate majoritatea scrisorilor reunite în aceste volume. Am reținut câteva texte semnate, provenind de la opozanți cunoscuți (Doina Cornea, Dorin Tudoran, I.C. Bratianu, părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa) care nu au mai fost publicate după 1990, sau au un conținut predominant factual, edificator pentru atmosfera epocii. Altfel, cu rare excepții, români proaspăt sosiți în Occident și decși să nu se mai întoarcă, sau persoane care consideră că nu mai au nimic de pierdut (ca Nistor Rimas, invalid de război, care denunță în august 1984, starea de mizerie în care se află el și ceilalți camarazi răniți pe frontul de Est), corespondenții acestei emisiuni aleg anonimatul. Unii simt nevoia să se justifice:

¹⁵ Dumitru Dobre, *art. cit.*

Îmi pare rău că nu pot semna cu numele meu aceste rânduri dar familia noastră se compune din peste 20 de membri, care, cum bine știți, ar avea de suferit crunte represalii în cazul în care nu aş păstra anonimul. („Un român”, București, [iarna] 1979-1980, difuzată la 13 ianuarie 1980)

Vă rugăm respectuos a-i da citire [scrisorii noastre] și, totodată, ne cerem scuze că nu ne dăm numele, căci ar însemna să ne pierdem posturile și să rămânem pe drumuri, iar noi avem familii și copii. („Un grup de asistenți medicali”, București, [martie-aprilie] 1980, difuzată la 20 aprilie 1980)

Anonimii aleg uneori pseudonime (G. Ionescu, Ion Popescu sau Cosmina Cosmin) sau inițiale (V.Ax.), dar mai des formule anodine: „Un ascultător”, „Un român”, „Un cetățean român”, „Un turist”, „Un contribuabil”, „Doi soți”, „Un inocent”, „O voce din popor”. Întâlnim însă și formule mai sugestive care indică vârsta, ocupația ori profesia sau starea socială: „Un elev din România”, „Un țăran de pe Valea Mureșului”, „Un tânăr veterinar”, „Un medic”, „Un arhitect”, „Un inginer român”, „Un jucător de bridge”, „Un pensionar”, „Un marinar pensionar”, „Un pensionar fost salariat al Ministerului Industriei Alimentare”. Apar și expresii care indică protestul sau disperarea: „O fostă deținută politică mâhnită”, „O mamă nefericită”, „Un român întors”, „Un român care vă arată adevărul”, „Un patriot”, „Un român cinstit, nu un dușman de patrie”, „Un sclav al lui Ceaușescu”. Alteori formula de prezentare este strict legată de conținutul scrisorii: „Un reporter debutant”, „Un reporter în salopetă de blană” (ambele despre pregătirea și derularea manifestației de la 23 august 1983), „Un pamflet din România” (despre Adrian Păunescu)...

Un fenomen care se amplifică în anii '80 este frecvența scrisorilor colective semnate „Un grup de ...”. Existența acestor grupuri este de necontestat atunci când ele sunt constituite în funcție de un scop comun: rezistența în fața persecuțiilor religioase („Un grup de pentecostali din România” – [august-septembrie] 1982), sau emigrarea („Un grup de tineri români ajunși în lagărul de la Traiskirchen”, care scriu, în ianuarie 1980 pentru prietenii rămași în țară; „Un grup de păcăliți”, [martie-aprilie] 1982, etnici germani jecmăniți de Securitatea din Timișoara în speranța obținerii unui pașaport; „Un grup de emigranți români”, mai 1983, privind noua legislație care obligă la plata cheltuielilor școlare în devize; „Scrisoare despre 12 candidați la emigrare”, din primăvara anului 1983, care denunță arestarea abuzivă a acestui grup.)

Existența unor grupuri pare evidentă, deși nimic nu ne indică importanța lor numerică și durata lor în timp, în cazul apărării unor interese socio-profesionale” „Grupul 777”, format din chelneri, bucătari și receptioneri care protestează în septembrie 1979 contra samavolniciei Securității în industria turismului, „Grupul asistenților medicali” [martie-aprilie] 1980, retrogradați prin suprimarea titlului, „Un grup de artiști”, aprilie 1980, „Un grup de șoferi români <VOLAN>” [vara] 1984, „Un grup de șoferi din RFG”, martie 1984, „Un grup de marinari români de pe Dunăre” [august] 1984, „Grupurile de muncitori” din Siria [martie-aprilie 1982], Libia [primăvara 1983, Irak, mai 1983, Tripoli [sfârșitul] 1983 care, toate, denunță colectiv, arbitrarul și exploatarea la care sunt supuse. Autentică apare și realitatea „Grupului celor 16 muncitori dintr-o fabrică bucureșteană”,

care își exprimă dezamăgirea, în decembrie 1981, în fața apatiei celor 3 000 de colegi ai lor care se tem să se angajeze într-o acțiune tip SLOMR.

În alte cazuri însă, ne putem întreba dacă sub genericul „grup” merit să facă impresie, se ascund mai mult decât una, două sau câteva persoane, prieteni sau cunoscuți de încredere reuniți ocazional: „Un grup de oameni ai muncii din Arad” [noiembrie-decembrie] 1979, „Un grup de țărani colectivști”, aprilie 1982, „Un mare grup de țărani și muncitori din România”, [vara] 1982, „Un grup de muncitoare tinere”, aprilie 1984, „Un grup de femei”, [aprilie-mai] 1984, „Un grup de femei tinere”, iunie 1984. Imposibil de răspuns în absența unor informații mai precise. Nu ne îndoim însă că enunțarea apariției acestor grupuri a dat de furcă Securității. Oricum, reale sau nu, efemere sau nu, aceste „grupuri” se fac ecoul, prin scrisorile lor, ca și ansamblul celorlalți anonimi, unei nemulțumiri profunde ce cuprinsese societatea românească. Problemele expuse în scrisorile lor, ca și necesitatea unei schimbări radicale răspundeau unor așteptări generalizate.

Cu atât mai preocupantă pentru Securitate și conducerea Partidului Comunist a fost apariția printre contestatarii ce trimiteau scrisori *Europei Libere* a unor comuniști dezamăgiți, ilegaliști, activiști și cadre din aparatul de partid și de stat. Iată o listă sumară pentru anii '80-'84: „Un grup de femei [multe ilegaliste] din 12 județe ale țării”, care revendică pentru grupul lor numele lui Constantin Pârvulescu care, „cu toate greșelile lui” a spus „adevărul” la al XII-lea Congres (vara 1981); „Un posibil prim-ministru” (30 mai 1982); „Scutierul roșu” (2 aprilie 1983); „Un membru al CC” (octombrie 1983); „Un fost ilegalist”, iulie 1984; „Un român care mai speră” ([noiembrie] 1984); „Un participant la Congresul rușinii” ([noiembrie] 1984). Se adaugă acestor texte o scrisoare a unui membru al aparatului represiv, „Un securist dezamăgit”, emul al „generalului patriot Ion Pacea” ([toamna] 1984).

Din cele expuse mai sus reiese că scrisorile trimise la *Europa Liberă* provin de la toate categoriile societății, de la țărani, muncitori, tehnicieni, funcționari, intelectuali, până la nomenclatură și Securitate. Ansamblul acestor scrisori, puse una lângă alta, ca piesele unui puzzle, ne permite să reconstituim viața cotidiană și atmosfera acelor ani. Un reportaj verific și terifiant totodată, scris la mai multe mâini, de mai multe voci, dar care formează un tot.

Nu există aspect al vieții cotidiene care să nu fie abordat, deseori din mai multe unghiuri de vedere și pe mai multe tonuri. Putem urmări cum situația se deteriorează treptat până la generalizarea mizeriei morale și materiale. Unii corespondenți sunt conștienți că descrierile lor de coșmar sunt greu de conceput:

Dvs chiar români fiind, dar plecați de mai mult, nu ne mai puteți înțelege. Nu se poate povesti, este de necrezut, îmi dau seama. Trebuie să trăiești în România, la 40 de ani după război, ca să înțelegi ce nu este de înțeles pentru un om care trăiește cât de cât normal. Care gândește normal. La noi nimic nu mai poate fi înserat în limitele normalului. Suntem ca pe o scenă de provincie în care se joacă o piesă proastă, cu actori amatori și în regia unui nebun. Dacă n-ar fi de plâns, ar fi de râs. (...) Oricât ați fi de aproape – spiritual de noi – sunteți prea departe totuși pentru ca să mai puteți măsura proporțiile dezastrului. („Un patriot”, [iunie] 1984, difuzată la 1 iulie 1984)

Cui îi sunt adresate scrisorile?

Scrisorile scrise pentru *Europa Liberă* au avut o triplă destinație.

În primul rând, ele sunt adresate directorilor postului, Noel Bernard¹⁶ și apoi Vlad Georgescu¹⁷, și uneori redactorilor săi: Nicolae Constantin Munteanu, Emil Hurezeanu etc. postului de radio, considerat din ce în ce mai apropiat, devenit indispensabil pentru ascultători. „Radio București IV”, cum îl numește un corespondent în 1980 („Un român cinstit, nu un dușman de patrie”, 20 august 1980) este privit ca principala, dacă nu unica sursă de informație corectă:

Întâmplarea face să pot trimite rândurile de mai jos pentru a fi citite la postul dvs de radio. Situația din țara noastră este deseori comentată, explicată, interpretată de redactorii dvs de specialitate și doresc să vă asigur că aceasta reprezintă singura posibilitate a cetățenilor RSR de a fi informați asupra realităților economico-politico-sociale ale țării. Cercul ascultătorilor dvs este din ce în ce mai mare și cuprinde toate păturile sociale ale populației. Cred că astăzi nu mai există cetățean al republicii care să creadă în informațiile difuzate de mass mediile românești. (“Un român”, București, [iarna] 1979-1980, difuzată la 13 ianuarie 1980)

Un alt ascultător nu pregetă de altfel să-i atragă atenția lui Nicolae Ceaușescu asupra acestui adevăr:

Nu ne place presa noastră, care nu ne informează veridic, ci ne dezinformează și încearcă să ne îndoctrineze. Mare noroc avem, tov. președinte, de postul de radio *Europa liberă*. Este singura sursă de

¹⁶ Noel Bernard (1925–1981) a emigrat împreună cu părinții în Palestina, în 1940. A urmat studiile la Ierusalim și la Londra. În Capitala Angliei a lucrat la secția română a postului de radio BBC. Între 1954–1955 a fost redactor la departamentul românesc al postului de radio *Europa Liberă*. Între 1955–1958 a devenit directorul departamentului, post în care a revenit în 1966 și unde a rămas până la moartea sa, în 1981. Noel Bernard a murit în urma unui cancer pulmonar galopant, provocat, conform unor surse fiabile de către Securitate. Documentele găsite în arhivă de către Nestor Rateș, el însuși redactor și apoi director al postului de radio *Europa Liberă* nu lasă nici un dubiu în această privință. În prefața cărții Ioanei Măgură Bernard, dedicată memoriei soțului său, *Directorul postului nostru de radio* (Editura Curtea veche, București, 2007), Vladimir Tismăneanu remarcă: „Noel Bernard a înțeles instinctiv că opinia publică din țară nu trebuie doar informată dar și formată și că orice libertate se cere precedată de o pedagogie a ei.”

¹⁷ Vlad Georgescu (1937-1988), istoric, a fost arestat în 1977 sub acuzația de trădare, în urma confiscării unui manuscris intitulat *Politică și istorie: cazul comuniștilor români (1944-1977)* în care denunța ingerința din ce în ce mai sufocantă a partidului în domeniul istoriei, și a unui pamflet la adresa lui Nicolae Ceaușescu „Ciuma lui Caragea” (publicate la Editura Jon Dumitru Verlag, München, 1981 și Editura Humanitas, București, 1991 și 2008).). Eliberat în urma presiunilor exercitate de Departamentul de Stat al SUA, a ales calea exilului. Stabilizat în Statele Unite, a devenit director al postului de radio *Europa Liberă* între 1983 și 1988. A murit în luna noiembrie 1988, după ce fusese amenințat în repetate rânduri cu moartea de către Securitate, în urma unei tumori canceroase, dezvoltată cu rapiditate ca în cazul lui Noel Bernard. Este autorul a numeroase studii istorice, printre care *Istoria românilor de la origini pînă în zilele noastre*, Jon Dumitru Verlag, München, 1984 (Editura Humanitas, București, 1992) și *Istoria ideilor politice românești*, Editura Jon Dumitru Verlag, München, 1987 (Editura Humanitas, București, 1992).

informare cinstită a unui popor sclav și obidit. [„Un cetățean român”, București, [vara] 1982, difuzată la 5 septembrie 1982]

Informațiile cuprinse în aceste scrisori au fost o sursă importantă pentru *Europa Liberă*, permițându-i să stabilească o legătură cu țara reală și asigurând emisiunilor sale un plus de vigoare și acuratețe.

Dar *Europa Liberă* reprezenta de asemenea legătura cea mai palpabilă și cea mai de încredere cu lumea liberă, cu acea parte a exilului – care prin cele câteva asociații pentru apărarea drepturilor omului din Franța (Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului în România) sau din Germania (Menschen Rechte) puteau alerta organizațiile internaționale (Amnesty International, Fédération Internationale pour les Droits de l'Homme, Helsinki Watch...) asupra unor cazuri concrete de încălcare a acestor drepturi, sau care informa despre situația din România, organizații, instituții și opinia publică din Occident. Textele parvenite la *Europa Liberă* în ultimul deceniu comunist au avut deci rolul de a contrabalansa propaganda oficială, de a pune în lumină fața nevăzută a lucrurilor. Informațiile furnizate au fost utilizate în analizele și studiile realizate de secția de cercetare a postului (Situation Report Romania) sau în cele publicate în revistele de specialitate (astfel, în Franța, revistele *L'Alternative*, *L'Autre Europe*, *La Nouvelle Alternative* și *Politique Internationale*, primele trei publicând, în traducere, și unele din scrisori respective). Acestea au constituit astfel o sursă constantă și pentru mass-media occidentală.

În al doilea rând, scrisorile trimise *Europei Libere* erau destinate autorităților din România – multe dintre ele sunt adresate direct lui Nicolae Ceaușescu, și uneori, Elenei Ceaușescu – cu dorința de a informa, și cu speranța din ce în ce mai deșartă, a unor schimbări. Două citate:

Suntem un grup de asistenți medicali din București care vă rugăm a da citire scrisorii noastre la postul de radio *Europa Liberă*, fiind unica sursă de informare sigură pentru noi în RSR și, totodată, unica posibilitate a noastră ca prin dvs. să fim auziți de dl. Președinte Nicolae Ceaușescu și de ministrul Sănătății pentru a ne rezolva doleanța noastră. [„Un grup de asistenți medicali”, București, [martie-aprilie] 1980, difuzată la 20 aprilie 1980]

Tovarășe Ceaușescu,
Pentru că în țara noastră, critica nu se face decît de sus în jos, când avem ocazia, apelăm la bunăvoința postului de radio *Europa Liberă* ca să facem și critica de jos în sus. [„O voce din popor”, [mai] 1984, difuzată la 3 iunie 1984]

Este interesant de observat că dacă la începutul anilor 1980, unii corespondenți ai postului mai consideră, încă, că Nicolae Ceaușescu era dezinformat de ceilalți membri din conducerea partidului, sau i se recunosc unele merite în politica externă, în anii următori, cu cât se amplifică delirul cultului personalității, tonul se schimbă și devine acuzator.

În al treilea rând, scrisorile trimise *Europei Libere* erau destinate, chiar dacă în mod subconștient, pentru unii dintre autori, concetățenilor. În cele din urmă, prin intermediul *Europei Libere*, românii se adresau românilor. Ei își răspund, se completează, stabilesc un dialog. O spune cel mai bine „Cosmina Cosmin”, țigancă din Cluj, incitată de scrisoarea unui alt țigan din România, „Alexandru Danciu”:

Postul de radio *Europa Liberă* a contribuit și contribuie în mod admirabil la crearea unei comunicări între noi, cei din România, cei care scrișnim sub nedreptate și teroare fără a avea prea multe mijloace de a ne exprima, de a ne cunoaște între noi, de a ne recunoaște între noi nu după chipurile, ci după gândurile noastre. Pentru această muncă pusă în slujba noastră eu țin să mulțumesc tuturor colaboratorilor postului Dvs. de radio... [„Cosmina Cosmin”, Cluj-Napoca, scrisă la 16 mai 1982]

În acest sens putem vorbi despre constituirea unei forme de samizdat *à la roumaine*, cu o difuzare inegalabilă, ținând cont că radio *Europa Liberă* era ascultat de o proporție covârșitoare a populației. A asculta era o formă de rezistență pasivă, de sfidare a autorităților, care devenise un sport generalizat. A scrie însă o scrisoare la *Europa liberă* e un prim pas spre o rezistență activă, individuală, sau de grup când apar semnături colective.

În ultimă instanță, ascultătorii *Europei Libere* ajung să simtă acest post nu doar ca al lor, ci și ca un radio al opoziției. El le oferă posibilitatea de a critica, a protesta, de a mobiliza concetățenii și de a-și elibera în acest fel frustrările:

Personal consider că dvs nici nu vă dați seama ce înseamnă postul Dvs de radio pentru noi, deoarece într-o țară în care nici o altă opinie politică sau de altă natură nu este tolerată, a asculta programele dvs obiective și critice este reconfortant și pentru mulți s-a transformat în scopul vieții lor ... Sigur că soarta românilor va fi hotărâtă, în primul rând, în țară, dar singurul organ de opoziție – postul de radio – are, din acest punct de vedere, un mare rol. [„V. Ax.”, [august-septembrie] 1982, difuzată la 3 octombrie 1982]

Acest pasaj din scrisoarea unui ascultător, un anonim printre atâția alții, sintetizează o atitudine aproape sigur cvasigenerală: nimeni din afară nu-și putea da seama, nu putea să realizeze, nici măcar redactorii sau conducerea acestuia, ce mult însemna *Europa Liberă* pentru ascultătorii români. Trebuia să locuiești în țară, să suporti presiunea covârșitoare a regimului, neputința proprie și a celor din jur, umilința și sfidarea liderilor comuniști, ca să trăiești cu adevărat descătușarea oferită de postul de radio ce emitea din Munchen. Astăzi, la capătul acestei investigații prin atmosfera ultimului deceniu comunist, extraordinar de fidel reprodușă de ansamblul scrisorilor trimise la *Europa Liberă*, se poate adăuga ceva în plus. Puse una lângă alta, scrisorile venite din țară, sau, când soseau din străinătate, reflectând experiența claustrofobică a celor de puțin timp plecați, indică o atitudine obsesivă ce nu avea cum fi percepută individual. Societatea românească avea mintea centrată total pe politica nefastă a regimului și, peste toate, pe acțiunile lui Nicolae Ceaușescu. Această drenare a energiei

vitale în cearta, în lupta simbolică cu Marele Vinovat – sau cel puțin, cel identificat cu Vinovăția pentru viața trăită – avea dimensiunea unei depresii colective. În acest sens, retroactiv, se poate susține ipoteza unui adevărat rol terapeutic de pe care l-ar fi avut *Europa Liberă*.¹⁸ Fără confirmările oferite de postul de radio, fără revanșa simbolică pe care o trăiau ascultându-i emisiunile, românii ar fi suferit probabil în mult mai mari proporții, în masă, de boli mintale.

¹⁸ Două citate care ilustrează acest rol al *Europei Libere*:

Știu că le cunoașteți pe toate, dar doresc să-mi descarc sufletul, ca să mă simt, în fața Dvs, mai ușurat, și să vă adresez cu plăcere ce aud și văd. [„G. Ionescu”, [primăvara] 1984, difuzată la 1 aprilie 1984]

Nu știu de ce vă scriu toate acestea. Poate ca o descărcare a revoltei și atenuarea neputinței mele de a interveni în vreun fel pentru salvagardarea monumentelor pe care ni le-au lăsat înaintașii. [„Un arhitect din București”, [septembrie] 1984, 16 octombrie 1984]

Listă de abrevieri

ACR	- Automobil Clubul Român
ADAS	- Administrația Asigurărilor de Stat
ARCOM	- Antrepriza Română de Construcții-Montaj
ARIA	- Agenția Română de Impresariat Artistic
AGERPRES	- Agenția Națională de Presă
BOR	- Biserica Ortodoxă Română
CAER	- Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
CAP	- Cooperativă Agricolă de Producție
CC (al PCR)	- Comitetul Central (al Partidul Comunist Român)
CC al UTC	- Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist
CEC	- Casa de Economii și Consemnațiuni
CNST	- Consiliul Național pentru Știință și Tehnică
CPEx	- Comitetul Politic Executiv al CC al PCR
CPUN	- Consiliul Provizoriu de Unitate Națională
CTC	- Control tehnic de calitate
D.B.	- Domestic Bloc
DGDAL	- Direcția Generală pentru Dezvoltare și Administrație Locală
DIE	- Direcția de Informații Externe
D.M.	- Deutsche Mark
DMI	- Direcția Monumentelor Istorice
DMCN	- Direcția Patrimoniului Cultural Național
FBI	- Federal Bureau of Investigation
FSN	- Frontul Salvării Naționale
HCM	- Hotărârea Consiliului de Miniștri
H.R.	- Human Rights
IAS	- Întreprindere Agricolă de Stat
ICRAL	- Întreprinderea de Construcții, Reparații și Administrare Locală
ICVL	- Întreprinderea de Construcții și Vânzări Locuințe
IDMS	- Întreprinderea de distribuție a materialelor sportive
ITIA	- Întreprinderea de Transport Internațional Auto
IRTA	- Întreprinderea Română de Transport Auto
ITSAIA	- Întreprinderea de Transport Agricol și Industrie Alimentară.
GSL	- Grupului de șantier și lucrări în străinătate
L.M.	- Listeners Mail
MAI	- Ministerul Afacerilor Interne
MAN	- Marea Adunare Națională
NAVROM	- Compania de navigație română
NKVD	- Narodnîi Komissariat Vnutrennih Del
OJT	- Oficiul Județean de Turism
ONEF	- Organizația Națională de Educație Fizică
ONT	- Oficiul Național de Turism
ONU	- Organizația Națiunilor Unite
PCR	- Partidul Comunist Român
PMR	- Partidul Muncitoresc Român

PNL	- Partidul Național Liberal
PNT	- Partidul Național Țărănesc
PECO	- Întreprinderea de Stat a Combustibilului a Republicii Socialiste România
RDG	- Republica Democrată Germană
RFG	- Republica Federală Germania
RPR	- Republica Populară Română
RSR	- Republica Socialistă România
SLOMR	- Sindicatului Liber al Oamenilor Muncii din România
SUA	- Statele Unite ale Americii
TAROM	- Transporturile Aeriene Române
TIR	- Transporturile Internaționale Române
UM	- Unitatea Militară
UNESCO	- Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
URSS	- Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
UTC	- Uniunea Tineretului Comunist
UTM	- Uniunea Tineretului Muncitor

Cu privire la metodologia de editare a scrisorilor

1. Publicăm documentele în ordinea difuzării la *Europa Liberă*.
2. Neavând acces la originale și la plicurile cu care erau transmise, în cazurile în care momentul elaborării nu era indicat de autori, a trebuit să procedăm la datarea sugerată de ziua difuzării și de conținut.
3. Am editat aceste scrisori după transcrierile făcute de postul de radio. Am procedat la reproducerea cât mai fidelă a materialului trimis, de aceea au fost menținute greșelile care țineau de „stilistica autorului”. S-au făcut corecturi acolo unde acestea erau evident rezultatul unei greșeli de transcriere.
4. Au fost scoase din texte date prea personale cum ar fi adresa privată.
5. Am reprodus, indicând în note, pasajele necitite în emisiuni din motive de spațiu de antenă limitat sau din cauza interdicțiilor date de direcția americană (cu privire la folosirea limbajului insultător sau incitarea la revoltă).

Un grup de credincioși penticostali din Rădăuți, 7 aprilie 1979, scrisoare difuzată la 17 iunie 1979¹⁹

Stimate domnule director Noel Bernard,

Vă rugăm să binevoiți a difuza prin postul dvs. de radio următorul mesaj în speranța că organele competente din țara noastră vor lua cunoștință de abuzul de putere și acțiunea de brutală discriminare religioasă de care se fac vinovate organele locale ale conducerii stat din orașul Rădăuți, județul Suceava. Iată despre ce este vorba:

Încă înainte de război în orașul Rădăuți, județul Suceava, a luat ființă o comunitate penticostală care, după război, în urma reglementării cultelor din anul 1950²⁰ a fost autorizată să funcționeze legal ca făcând parte din cultul penticostal din RSR.²¹ În acest scop, Departamentul cultelor a eliberat autorizația de funcționare numărul 681. Menționăm că în prezent această comunitate are un număr total de 994 de membri înscriși. În anul 1969, datorită faptului că vechiul imobil în care se aduna această comunitate era prea mic, s-a cumpărat un alt imobil mai mare de la dl. Petrescu Vasile din Rădăuți, cu suma de 90.000 de lei. Pentru întocmirea actului legal de vânzare și cumpărare era nevoie de aprobarea prealabilă a tovarășului președinte al Consiliului Popular al orașului Rădăuți, Cuciureanu Gheorghe. În consecință, Comitetul Comunității s-a adresat tovarășului Cuciureanu Gheorghe, dar acesta a refuzat să dea aprobarea cerută, răspunzând scurt: „Pentru pocăiți nu dau nici un fel de aprobare pentru cumpărarea unui astfel de imobil.”

Din anul 1969 până în 1978 s-au făcut nenumărate cereri la amintitul Consiliul Popular, dar de fiecare dată răspunsul din partea tovarășului Cuciureanu Gheorghe a fost același: „La pocăiți nu aprob.” După aceea Comitetul Comunității s-a adresat Consiliului Popular al județului Suceava, dar nici de acolo nu s-a primit vreun răspuns favorabil. Pe parcursul anilor 1969-78, imobilul în cauză s-a deteriorat și trebuiau făcute reparații, atât la pereți cât și la acoperiș, care avea un număr mare de țigle sparte, din care cauză apa pătrundea în podul clădirii și apoi până la tavanul și pereții sălii de adunare. S-a făcut intervenție la Consiliul Popular al orașului Rădăuți, de data această pentru a se aproba repararea clădirii, dar le fel tovarășul Cuciureanu Gheorghe, președintele Consiliului Popular, a dat același răspuns. „La pocăiți nu dau”.

Pe zi ce trecea, starea imobilului se degrada tot mai mult, punându-se în pericol cele 1000-1500 de persoane care se adunau regulat Duminica în sala de adunare. Față de această stare de lucruri, fiind vorba despre un vădit caz de forță majoră, comunitatea a trecut la executarea unor lucrări de întreținere fără a se mai aștepta la nesfârșit aprobarea de reparații care întârzia să vină de la Consiliul Popular al orașului respectiv, de la tovarășul Cuciureanu Gheorghe. Urmarea a fost că comunitatea a fost amendată, odată cu 12.000 de lei, și altă dată cu 18.000 de lei, spunându-i-se că a

¹⁹ L.M. no. June 17, 1979.

²⁰ Regimul general al cultelor în perioada comunistă a fost stabilit prin Decretul nr. 177/1948, completat ulterior. Decretul privind naționalizarea unor imobile, fără plata vreunei despăgubiri, din 20 aprilie 1950, a afectat proprietățile tuturor comunităților religioase.

²¹ De fapt, în acel moment, Republica Populară România.

comis „ilegalități”, fără să se țină seamă că adevărații vinovați erau cei care nu vroiau să dea aprobare de reparație atunci când aceasta a fost cerută.

În toamna anului 1978, când au început ploile, acoperișul clădirii se degradase atât de mult și din cauza greutateii țiglelor de beton, care cântăreau mai multe mii de kilograme, pericolul prăbușirii acestui acoperiș era iminent, Pentru a se evita o adevărată catastrofă, care s-ar fi putut solda cu victime omenești, Comunitatea s-a adresat din nou Consiliului Popular al orașului Rădăuți, cerând să se aprobe repararea acoperișului prin schimbarea țiglelor cu tablă albă. Răspunsul din partea tovarășului Cuciureanu Gheorghe a fost: „La pocăiți, nu aprob.”

În fața acestui caz grav, am luat legătură cu cooperativa „Constructorul” din orașul Rădăuți, reprezentată prin președintele cooperativei, tovarășul Solcan, care s-a angajat să execute toate lucrările de reparații de interior, iar în exterior acoperișul, pentru care Comunitatea penticostală a și achitat suma de 18.000 de lei. Cooperativa „Constructorul” a început imediat lucrările, terminând mai întâi pe cele din interior, ca vărui și zugrăvit; iar în zilele de 1, 2 și 3 noiembrie 1978 a adus și tabla pentru acoperiș și a început lucrul.

În ziua de 4 noiembrie `78, pe când muncitorii lucrau pe acoperiș, fiind bătută cam o pătrime din tablă, a sosit la fața locului un echipaj al Miliției orașului Rădăuți cu o echipă de muncitori de la Întreprinderea de Gospodărie Orășenească-Rădăuți împreună cu directorul acestei întreprinderi, fiind trimiși de tovarășul Cuciureanu Gheorghe. Echipa de la Î.G.O.-Rădăuți s-a urcat pe acoperiș dând la o parte pe muncitorii cooperativei „Constructorul” și a început să rupă în stil barbar tabla de pe acoperiș, în timp ce strigau și debitau tot felul de cuvinte murdare la adresa credincioșilor și care se adunau în acest lăcaș de rugăciune.

Între timp, echipajul Miliției s-a dus cu mașina acasă, la conducatorul Comunității, Ozarhevici Apostol, și la casierul Comunității, Lupașcu Titus și împreună cu muncitorii cooperativei, în număr de 5, care lucraseră pe acoperiș, au fost duși în stare de arest la Consiliul Popular al orașului Rădăuți, unde toți 7 au fost amendați, fiecare cu câte 3.000 de lei. Pe lângă aceasta a mai fost amendat cultul penticostal cu suma de 30.000 de lei, Comunitatea penticostală din orașul Rădăuți, cu 30.000 de lei și cooperativa „Constructorul”, cu 30.000 de lei, adică în total, 111.000 de lei. Până la urmă amenda totală s-a ridicat la suma de 114.000 de lei, întrucât ulterior a fost amendat și contabilul cooperativei „Constructorul”, Tofănel Ionel cu suma de 3000 de lei. El este un credincios penticostal, în vârstă de 34 de ani, căsătorit, cu 4 copii, având o infirmitate la picioare din care cauză se deplasează foarte greu. Amenda de 3.000 de lei i-a fost aplicată pentru motivul că a semnat documentele de eliberare a materialelor pentru reparația casei de rugăciune a Comunității penticostale. Se vede bine că această amendă i-a fost aplicată într-un mod cu totul arbitrar întrucât semnarea documentelor despre care este vorba era o îndatorire de serviciu care trebuia îndeplinită de vreme ce conducătorul unității aprobase în prealabil lucrarea în cauză. Ulterior, nu se știe din al cărui ordin, conducerea întreprinderii „Constructorul” a pus amenda de 30.000 de lei cu care fusese ea amendată inițial tot în sarcina contabilului Tofănel Iosif. Iar ca să pună vârf la toate, acest biet salariat, după ce a achitat amenda de 3000 de lei imputată lui prin propria salarizare pe câteva luni, a fost concediat în cele din urmă din serviciu, fiind acum în căutarea unei ocupații adecvate stării lui de infirmitate în vreo fabrică de

cherestea sau altundeva, întrucât s-au dat ordine să nu mai fie angajat ca contabil în nicio unitate din Rădăuți.

Abuzul de putere a mers mai departe. Din ordinul tovarășului Cuciureanu Gheorghe s-a dispus și confiscarea a 1200 kg de tablă albă și 4 metri cubi de cherestea, proprietatea Comunității penticostale, precum și ridicarea din contul CEC a sumei de 8000 de lei, proprietatea acestei comunități, realizată prin colectele ce se fac cu ocazia serviciilor religioase din casa de rugăciuni. În urma acestei situații, conducerea Comunității penticostale s-a adresat la organele județului Suceava, spunându-și acolo durerea. Dar au fost trimiși înapoi, la Consiliul Popular al orașului Rădăuți, la tovarășul Cuciureanu Gheorghe, ca de acolo să fie trimiși din nou la Suceava și drumul acesta l-au bătut de mai multe ori fără nici un rezultat

În cele din urmă, tovarășul Moraru, vice-președintele Consiliului Popular al județului Suceava, a spus Comunitetului Comunității: „Mergeți la Rădăuți că am trimis o adresă să vi se elibereze materialele confiscate și să vi se dea autorizația pentru repararea imobilului, iar pentru amenzi făceți imediat contestație să vi se ierte.

Când Comitetul s-a dus la tovarășul Cuciureanu Gheorghe, acesta nu a vrut să audă de așa ceva. S-a făcut contestație la judecătoria Rădăuți pentru anularea amenzilor. La prima ședință, când reprezentanții comunității au fost audiați, președintele judecătoriei s-a uitat la ei ironic și cu un zâmbet fals a spus: „Se amână pe date de 5 ianuarie `79”. Pentru această dată s-a angajat un avocat achitându-se drept onorariu 2700 de lei. La data fixată, când a început judecarea procesului, s-a ridicat avocatul și când acesta a început să vorbească în fața instanței, judecătorul îl întrerupse zicând: „Dumneata, tovarășe avocat, ești apărătorul pocăiților? Știi că nu ai voie. Să te prezinți la tovarășul căpitan de securitate, Mihalcea, să stai de vorbă cu el.” Atunci avocatul s-a așezat jos și nu a mai zis nimic.

Procesul a continuat fără apărător, iar suma de 2700 de lei achitată drept onorariu pentru avocat a rămas bine plătită, fără să mai încapă vorba de restituirea ei. Procesul s-a terminat cu obligația de a fi plătite integral toate amenzile aplicate, suspendându-se dreptul la recurs la un tribunal superior. Toate acestea s-au făcut din ordinul tovarășului Cuciureanu Gheorghe.

Comunitatea penticostală din orașul Rădăuți a încercat în repetate rânduri să ajungă la tovarășul prim-secretar al PCR al județului Suceava, dar nu a reușit întrucât toate ușile au fost bătute de către tovarășul Cuciureanu Gheorghe, care nu vrea să țină seama de nici o dispozițiune a organelor superioare și dânsul se consideră totul. Este cazul să adăugăm aici și faptul că Comunitatea penticostală din orașul Rădăuți a intervenit în această problemă și pe cale ierarhică, atât la supraveghetorul filialei Suceava, Grossu Constantin, cât și la președintele cultului penticostal din București, Bochian Pavel, dar amândouă aceste foruri au manifestat o condamabilă rezervă, invocând motivul că nu pot face nimic și că nu se pot amesteca în treburile organelor de stat. De aici se vede că cei chemați să apere pe cale legală drepturile credincioșilor din țara noastră au dezertat de la datoria lor, de frica de a nu-și pierde poziția și scaunul pe care stau, închid ochii în fața celor mai flagrante încălcări de drepturi ale credincioșilor pe care nu cu destulă vrednicie îi reprezintă.

Prin acest memoriu, comunitatea penticostală din orașul Rădăuți, cu un număr de 994 de membri înscriși în registrul comunității, roagă autoritățile competente din Republica Socialistă România să dispună către organele locale ale orașului Rădăuți

intrarea în legalitate și încetarea oricărei discriminări religioase. Totodată să dispună a fi satisfăcute următoarele doleanțe:

- 1) Autorizarea de a se încheia actul de proprietate al imobilului în care Comunitatea se adună din anul 1969;
- 2) Eliberarea autorizației pentru repararea imobilului amintit, respectiv acoperișul;
- 3) Să se anuleze urmărirea pentru plata celor 3 sume de câte 30.000 de lei reprezentând amenzi aplicate cultului penticostal, Comunității penticostale din Rădăuți și respectiv, cooperativei „Constructorul”;
- 4) Să se restituie amenzile care au fost plătite în urma procesului dezbătut fără drept de apărare și cu procedură incompletă, în sumă totală de 24.000 de lei;
- 5) Să se elibereze toate materialele confiscate pe nedrept;
- 6) Să se restituie suma de 8.000 de lei ridicată din contul CEC al Comunității;
- 7) Să se restituie suma de 2.700 de lei plătită drept onorariu pentru avocat, întrucât acesta a fost împiedicat să pledeze în procesul comunității.

Declarăm că cele cuprinse în acest memoriu corespund realității și au fost scrise pentru a se vedea cum sunt aplicate legile țării de către organele locale de stat ale orașului Rădăuți și cum înțelege tovarășul Cuciureanu Gheorghe, președintele Consiliului Popular al orașului Rădăuți să respecte drepturile omului, pe care țara noastră, prin semnarea diferitelor convenții și tratate internaționale, s-a angajat în mod solemn a urmări aplicarea lor.

Domnule Director, vă rugăm ca acest memoriu să fie difuzat în mai multe rânduri prin postul Dvs de radio până ce se vor satisface doleanțele cerute. De îndată ce ni se va face dreptate vom înștiința printr-o scrisoare.

„Marin Banu”, București, 10 septembrie 1979, difuzată la 4 noiembrie 1979

Stimate Domnule Director,²²

Cele ce urmează sunt destinate urechilor forurilor conducătoare din țara noastră. Unul din domeniile de activitate în care s-au înregistrat nereușite din cele mai mari ale regimului comunist este acela al comerțului numit cu emfază socialist. Lăsând la o parte comerțul exterior în care am reușit să ne compromitem iremediabil față de mulți parteneri externi în toate domeniile, mă fixează, deocamdată, la comerțul interior.

În acest sector de activitate ne lovim în fiecare clipă de rezultatul incapacității de conducere și organizare a organelor respective. Despre aprovizionarea cu marfă a unităților s-ar putea scrie tomuri întregi. Unitățile comerciale nu sunt bine aprovizionate fie din cauza subproducției, fie din cauza deficiențelor de aprovizionare. Când spun subproducție înțeleg prin aceasta și situația în care produsele respective nu sunt în cantitate suficientă datorită faptului că acestea se exportă masiv și fără socoteală. Dacă producția este planificată (realizarea planului fiind o altă problemă), în schimb exportul se face oricând și în orice cantități după cererea externă, deci în afara indicatorilor planificați. Astfel se poate întâmpla, dacă o marfă se cere la export ca aceasta să dispară complet de pe piața internă, indiferent de necesitatea pe care ea o reprezintă pentru populație. Aceasta este și problema vinului care se găsește tot mai greu încât în țara în

²² L.M. no. 37, November 4, 1979.

care strămoșii noștri se lăudau cu tot felul de vinuri de soi, se fac acum vinuri artificiale în casă.

Subproducția mai are și un alt aspect. Anumite sortimente considerate nerentabile sunt pur și simplu neglijate. De exemplu, având nevoie de un șurub pentru mașina de spălat, fabricație românească, nu l-am putut găsi. Explicație: producția este planificată valoric și fabricii respective îi convine să facă agregate întregi a căror valoare ridică volumul producției, îndeplinindu-și mai ușor planul. Câte șuruburi ar trebui făcute pentru echivalentul unui agregat? Nu este convenabil pentru conducerea fabricii și nu se produce. Ce ne facem însă dacă este nevoie de un șurub? Aceasta este problema unei serii întregi de obiecte de uz casnic care au dispărut din producție. Multe întreprinderi locale, tutelate de consiliile populare din diverse orașe, produceau aceste obiecte, dar iată că acestea au fost ridicate la rangul de întreprinderi republicane, sau au fost absorbite de acestea, și ele au început să producă lucruri mai importante.

În acest capitol se mai înscrie și problema pieselor de rezervă, mă refer la cele din producția autohtonă, căci cu cele din producția străină este iarăși o altă problemă. În această direcție s-au luat unele măsuri, dar necorespunzătoare. Astfel, dacă ai nevoie de o piesă, nu poți cumpăra decât sub-ansamblul întreg, în care este inclusă piesa respectivă, plătind astfel de câteva ori mai mult. În concluzie, problema tot nu este rezolvată.

Cât privește deficiențele de aprovizionare, acestea sunt uneori obiective (din punctul de vedere al gestionarului, dar imputabile la un alt nivel superior), dar de multe ori se datoresc mai ales proastei organizări a gestionarului respectiv. Și aceste deficiențe subiective se repetă de ani și ani fără a se putea găsi un remediu. Sunt cunoscute situațiile caraghioase în care nu se găsesc obiecte din cele mai folosite, de exemplu hârtia igienică, ca după câteva zile să fie rafturile pline cu acestea până la refuz.

Iată un caz autentic: într-un magazin alimentar din Piața Șulea din București, într-o zi de luni, nu s-a găsit ulei. Foarte mirat, am întrebat într-o doară ce s-a întâmplat. Vânzătoarea mi-a răspuns, în loc să se scuze, foarte supărată, ca și cum vina ar fi a mea: „Ei, se întâmplă, și ce-i cu asta? Nu se dărâmă lumea!”

Lăsând la o parte impertinența vânzătoarei, aspect asupra căruia voi reveni, acest răspuns reflectă o mentalitate specifică aparatului de deservire din comerț, iar răspunderea pentru această mentalitate revine fără îndoială aceluiași organe de conducere ale acestei activități.

Despre organizarea comerțului interior sunt multe de spus asupra numărului unităților de vânzare, asupra amplasării lor și a programului acestora. Trecând peste acestea, ne lovim de un fenomen foarte supărător. Astfel, când ne e lumea mai dragă, găsim unitățile închise, având anunțuri ca cele ce urmează: „Închis pentru inventar”; „Se primește marfă”; „Gestionarul bolnav sau în concediu”; „În renovare” etc.

Dar culmea ridicolului a atins-o un anunț, remarcat de fiul meu, de 19 ani, care mi l-a relatat plin de indignare. Anunțul era: „Închis pentru curățenie.” Aspectul acesta a apărut și prin presă, dar tocmai aici este buba: nu se găsește remediu. Este vorba iarăși de o mentalitate de care se face răspunzătoare conducerea comerțului. Odată, fiind ghidul unui străin, un iranian, acesta a dorit un medicament. Prima farmacie avea anunțul: „Închis pentru inventar.” și ne-am dus la altă farmacie apropiată, și apoi la următoarea, dar toate aveau același anunț. M-am scuzat față de iranian, dar m-am aflat într-o situație neplăcută de a răspunde la întrebarea: „De ce se fac inventare simultane la farmacii

apropiate? Doar este vorba de cazuri de boală; ce faceți la urgențe?”, și a completat, spre rușinea mea: „La noi, nu se întâmplă așa ceva.”

Evident, cred că nicăieri în lume nu se poate întâmpla așa ceva.

Referindu-mă acum la comportarea vânzătorilor, ating cel mai neplăcut aspect cu care suntem confrunțați zi de zi. Suntem expuși la tot felul de tratamente jignitoare și umilitoare, fără a spune nimic despre felul în care suntem serviți. Magazinele nu au hârtie de ambalaj și suntem siliți să luăm și alimente neîmpachetate. Odată, la o farmacie, având o rețetă mai lungă, mi s-au dat neîmpachetate vreo 10 hârtii și sticlute, pe care am început să le pierd pe drum. La exprimarea dorinței mele de a mi se da o pungă, farmacistul, care este totuși o intelectuală, s-a supărat și m-a întrebat de ce nu am venit cu o sacoșă de acasă (Farmacia nr. 2 din București). Doamne ferește să ceri condica de reclamații, care se găsește de altfel în orice unitate. Iese un scandal, încât a doua oară nu mai îndrăznești. Trebuie să remarc aici, și așa fi vrut să evit această constatare dar nu se poate, că dintre vânzatori, femeile sunt cele mai puțin politicoase, și tot odată cele mai certărețe.

Iată câteva exemple. Intrând într-un magazin de artizanat cu un străin de origine română am găsit vânzătoarea scriind ceva. La „Bună ziua” dată de client, aceasta a ridicat ochii, ne-a văzut, nu a zis nimic și a continuat să scrie. Clientul a ieșit imediat din prăvălie, enervat, și zicând că nu a mai văzut așa ceva. Dacă intri dimineața în orele neaglomerate într-un magazin de ștofe, galanterie, sau altceva asemănător, găsești 2-3 vânzătoare stând de vorbă într-un colț. După o așteptare de o jumătate de minut, văzând că acestea te-au observat dar continuă să vorbească, întrebi cine servește, și atunci vine una dintre ele îmbufnată, zicând un „Ce doriți?”, de parcă ar zice: „Ce ți-a venit să mă deranjezi?”

Căutam de luni de zile un obiect de galanterie bărbătească pe care nu-l găseam. Intrând pentru altceva în magazinul universal Ambrozie de pe bulevardul Șulea, am întrebat: „Aveți chiloți bărbătești de gradel?” „Avem numai numere mari”, mi s-a răspuns. „Bine”, am continuat eu, „dar acum o lună mi-ați spus același lucru.” „Și ce sunt eu de vină”, sări ca arsă vânzătoarea, „de ce veniți din lună în lună?”

Aveam nevoie de hârtie de calc pentru fiul meu student. După mai multe căutări, mi s-a spus că la librăria George Coșbuc găsesc sigur. M-am dus într-un suflet, dar mi s-a spus că tocmai s-a terminat. „Când mai aduceți?”, am întrebat eu repede. „A, nu cred că mai aducem anul acesta”, mi s-a răspuns. Poate credeți că era în ajun de Anul Nou. Aș, de unde, scena s-a petrecut la 20 ianuarie 1979. În altă zi, intrând la librăria Agenda, i-am spus timid vânzătoarei: „Aș vrea să cumpăr un stilou și nu știu de care.” Mă așteptam să-mi prezinte câteva stilouri din cele pe care le avea expuse, arătându-mi avantajele unora, pledând pentru cel mai bun etc. Dar am primit răspunsul: „Duceți-vă și vă mai gândiți, și când veți ști ce doriți să veniți să îmi cereți.” Exemple din acestea se pot înșira la infinit. Ele denotă o lipsă de interes pentru vânzare și de considerație pentru client. Totodată, pregătirea profesională a vânzătorilor este foarte slabă, iar exigență în acest sens din partea forurilor conducătoare se pare că nu există.

Și în încheiere, un ultim aspect. Lipsa celor mai neașteptate lucruri din aprovizionarea magazinelor. Apariția lor sporadică și tot atât de neașteptată, crează o psihoză specifică la cumpărător, care în mod inconștient aproape se roagă de vânzător să-i găsească obiectul cerut. Și atunci, de cele mai multe ori, vânzătorii dosesc mărfurile mai căutate, și le vând clienților mai culanți care strecoară și un mic bacșiș. Fata mea, care a făcut practică de vânzător, ca elevă a unui liceu economic, a venit entuziasmată după

prima zi de practică, zicându-mi cu candoare că a primit o atenție de la un client. Cunosco un cetățean care are o înțelegere cu o vânzătoare de la o librărie, să-i rezerve cărțile mai căutate. La noi se tipăresc foarte multe cărți și sunt ieftine față de străinătate. Dar din totalul lor, abia 10% sunt interesante, iar condițiile grafice lasă mult de dorit. Citești în ziar că a apărut o carte care te interesează, te duci glonț la librărie, ca să constăți că s-a epuizat încă de câteva zile. Am un prieten care nu găsea acum câțva timp pantofi pe măsura lui. Atunci el a schimbat tactica: când vânzătorul l-a întrebat ce număr poartă, i-a spus alt număr. „Regret, a răspuns vânzătorul, dar nu avem decât numărul 41.” „Bine”, a spus amicul meu, spre uimirea vânzătorului, „dă-mi și numărul 41”, căci de fapt acesta e numărul lui.

În concluzie, nepricepere, lipsă de interes, lipsă de pregătire, incorectitudine, incapacitate și multe alte racile sălășuiesc în comerțul socialist românesc. Acestea însă nu se pot imputa cu totul caracterului socialist deoarece astfel de fenomene nu se constată în Bulgaria și Ungaria unde am fost și nici în alte țări socialiste despre care mi s-a povestit. Nu, toate acestea sunt imputabile numai conducerii noastre. Toate deficiențele ar dispărea dacă ar exista o conducere capabilă la frânele comerțului, sau poate chiar mai sus, unde se hotărăsc lucruri mai importante, dar hotărârile denotă o incompetență crasă. Rezultatul este că viața a ajuns tot mai complicată, că aprovizionarea familiei a devenit problema nr. 1 a existenței noastre. Și ne uităm cu invidie la filmele în care ni se arată că în alte țări nu este nici o problemă ca dimineața fiecare să găsească la ușe sticla cu lapte și ziarul, lăsate de vânzătorii respectivi de cu zori. Aceasta ne pare un vis, în timp ce noi ne zgribulim dimineața la coada de lapte sau la ziare.

Vă mulțumesc

"Doi soți îngrijorați de soarta lor", București, [octombrie] 1979, difuzată la 4 noiembrie 1979²³

Stimate domnule director Noel Bernard,

În primul rînd ținem să vă mulțumim pentru activitatea desfășurată de Dvs și de colaboratorii dvs la postul de radio *Europa Liberă*, prin care căutați cu sugestiile Dvs să îmbunătățiți cît de cît situația tristă în care se află poporul nostru. Vă prezentăm ca și alți români necazul nostru și vă asigurăm că nu suntem singurii în această situație. Prin căsătorie, am primit de la părinții noștri un mic apartament de 2 camere și hall într-un mic imobil de 4 apartamente. Prin decretul 92 din 1950 apartamentul nostru a fost naționalizat, călcîndu-se flagrant art. 3 din decret, care prevedea că funcționarii publici sunt exceptați de la naționalizare; or, ambii soți eram la aceea dată în cîmpul muncii. Astfel, am fost restrînși la o cameră și hall, a doua cameră, fiind repartizată la persoane străine. Timp de 10 ani, am făcut o serie de contestații la diverse foruri care însă nu au fost luate în considerare. În 1968 apare un decret care prevede cumpărarea caselor naționalizate de către locatarii ale căror salarii depășeau o anumită valoare, în caz contrar, dublîndu-se chiria. În 1969, după multe frămîntări (căci e foarte greu să te hotărăști să-ți cumperi propria casă), introducem cererea de cumpărare a apartamentului ce locuiam. Motivele care ne îndreptăteau la aceasta erau următoarele: prin cumpărarea casei rămîneam stăpîni pe întreg apartamentul fără a mai avea probleme cu a doua cameră.

²³ L.M. no. 37, November 4, 1979.

Rata lunară ce urma să plătim în caz de cumpărare ar fi fost la nivelul chiriei majorate, în caz de necumpărare. Din nefericire însă, în urma unei propagande dusă în străinătate pe această temă (vînzarea de către Stat a unor case furate de la proprietari), conducerea Statului, fără a abroga decretul, a sistat vînzarea caselor, numai după cîteva luni de la apariția decretului. În 1977, după seismul din 4 martie, apare un nou decret, care fixează noi prețuri de cumpărare a caselor naționalizate, cu 36% mai mari ca în 1968. Facem din nou cerere de cumpărare a apartamentului. Însă din nou, din ordin superior, se sistează vînzarea caselor naționalizate. Ni s-a recomandat de către organele statului să cumpărăm un apartament în imobilele construite de Stat, propunere care nu ne-a tentat, dat fiind calitatea sub orice critică, a locuințelor executate de către Stat. După aproape 40 de ani de muncă cinstită, și la o vîrstă înaintată, nu putem trăi liniștiți deoarece în orice moment ne putem vedea svîrliți din casă și înghesuiți într-o singură cameră a unui imobil de stat împreună cu alte persoane în apartament. V-am expus cazul nostru, care nu este unul izolat, în speranța că veți atrage atenția guvernului român asupra acestor nedreptăți și că veți insista pentru punerea din nou în vînzare a caselor naționalizate, măsură care ar fi și în avantajul Statului, care încasează astfel sume importante de bani și în plus capătă cheltuielile de întreținere a acestor case. Vă mulțumim anticipat și vă dorim numai bine.

Ascultătoarea numită „Olga”, Frankfurt, 6 noiembrie 1979, difuzată pe 9 decembrie 1979

Stimate domnule director,²⁴

În 1968 când patria mea Cehoslovacia a fost invadată de Uniunea Sovietică mă găseam în vacanță în România. În acele zile grele pentru noi, am cunoscut poporul român și am învățat să-l stimez. Între timp, mi-am găsit o nouă patrie în Republica Federală Germania. În ultimii ani, soțul meu și cu mine ne-am petrecut de mai multe ori concediile în România, unde întretinem relații de prietenie cu mai multe familii. De curând, am participat întâmplător, la Bonn, la o discuție despre România și acesta este motivul pentru care vă scriu. În această discuție s-a aruncat cu cuvinte ca furt, corupție, degradare morală fără ca cei vinovați să fie clar separați de marea masă a populației. Găsesc că acest lucru e foarte nedrept. Nu trebuie ponegrit întregul popor din cauza lipsei de scrupule a clasei conducătoare. Cei ce poartă uniforme în România, începând cu grănicerii și vameșii și până la chelneri, cât și ceilalți, fără care regimul de teroare nu ar fi posibil, nu pot fi judecați la fel ca restul poporului român. Majoritatea turiștilor vin însă în contact mai ales cu aceștia, care se gândesc numai la buzunarul lor, fără să le pese de daunele morale pe care le aduc întregii națiuni. Circul începe chiar de la frontieră. Ești invitat să plătești de ofițerii de grăniceri și apoi de vameși. Dacă nu dai un șperț în mod voluntar și discret, atunci ei se servesc singuri. Cele mai rele experiențe le fac cei care călătoresc noaptea și sunt singuri. În timp ce un grănicer se ocupă de partea din față a automobilului, celălalt se servește din port-bagaj. Am fost deosebit de șocați de purtarea unui ofițer și a unei funcționare de la vama din Borș. Era noapte și la graniță nu erau decât două automobile. Înaintea noastră un francez, un om deosebit de politicoș, care a fost pur și simplu jefuit de aceștia doi. În timp ce funcționara vămii controla revistele lui de modă, ofițerul, care ne

²⁴ L.M. no. 42, December 9, 1979.

ceruse să desfacem bagajele, băga obiecte de îmbrăcăminte ale francezului, cât și alte lucruri, într-o sacoșe, care a dispărut ulterior în tușiș. În ceea ce ne privește, am scăpat ieftin: câteva perechi de ciorapi, câteva picsuri și o bluză. De abia a doua zi am constatat că dispăruse și termometrul mașinii și niște medicamente. De altfel, anul acesta, la plecare, am fost controlați de același ofițer. M-a întrebat dacă pot să-i dau niște mărci germane. L-am refuzat și a reacționat cu o înjurătură. La Poiana Brașov, unul din șefii hotelului teleferic, vorbind într-o germană stricată și folosind cuvinte ordinare, mi-a spus ce crede despre români. La Bistrița, unde am vizitat o familie cunoscută de medici, am cunoscut o persoană comică, un chel, care ne-a fost prezentat drept ofițerul de securitate responsabil pentru medici. Beat turtă, a vrut să ne provoace vorbind despre Dracula și familia lui de vampiri și pomenind și numele lui Ceaușescu. Știind că eu sunt cehoslovacă, a început să-și bată joc de discursul lui Ceaușescu din august 1968, imitându-i felul de a vorbi. Ne-am continuat călătoria chiar în aceeași noapte.

În restaurantele din Mamaia, chelnerii ne-au cerut mereu să cumpărăm mărfuri în shopuri, pretinzând că ar fi pentru șefii lor. Nu am văzut niciodată banii pentru cele cumpărate.

V-am redactat numai câteva dintre cele trăite în România. Pentru cei care nu au avut prilejul să cunoască populația țării și care nu au avut contacte decât cu hoți de acest fel, nu poate să existe decât o imagine denaturată, o imagine care nu reflectă grijile și nici prietenia și bunătatea poporului român. E într-adevăr păcat! Poporul român e nu numai exploatat și terorizat în propria țară, dar și discreditat de reprezentanții pe care nu și i-a ales niciodată. Și lucrul cel mai trist este că nu are nici măcar posibilitatea să se apere. Pentru mine au existat momente în care conducerea României mi-a trezit anumite speranțe. Între timp, a trebuit să-mi dau seama că era vorba doar de mijloace pentru atingerea unui scop. Mă întreb dacă, într-un moment în care țara ar fi amenințată din afară, acești oameni privilegiați și corupți, nu ar fi primii care ar trece sub drapelul dușmanului. În ceea ce mă privește, nu am nicio îndoială că așa se va întâmpla. Și poporul? Experiența trăită și cele ce se petrec astăzi în Cehoslovacia ne dau răspunsul. Cu sincere salutări,

„Grupul 777”, București, 29 septembrie 1979, difuzată pe 9 decembrie 1979²⁵

Mult stimat domnule director Noel Bernard,

Cu toate riscurile și indiferent ce ne-ar face nouă organele represive din țară, vă aducem la cunoștință următoarele:

Vă scriem această scrisoare strânși într-o casă izolată din București. Suntem chelneri, bucătari, recepționeri și alți lucrători cooperativi din ministerul Turismului. Vrem să facem auzite vocile noastre împotriva acelor oameni incapabili de a conduce o întreprindere gastronomică, un hotel, un restaurant și așa mai departe. Acești oameni nu mai sunt recrutați din rândurile noastre, ci sunt oameni puși de așa-zisul partid comunist, recrutați din rândul Securității, pentru a ne urmări pe noi și clientela care vine și face consumații într-un restaurant sau hotel. Cu timpul, și hotelurile sau restaurantele din Ministerul Turismului vor fi militarizate de către Securitate. Să vă dăm exemple.

²⁵ L.M. no. 42, December 9, 1979.

La fosta școală a Viilor, acum Centru de perfecționare a cadrelor din Ministerul Turismului, există două feluri de elevi: elevi din rândul Securității și al Miliției, pe care îi învață cum să conducă un restaurant, un hotel, ca recepționeri sau pentru alte treburi, și pe care îi intercalează printre noi, cei cu o vechime de 20-30 de ani în meserie, și care astăzi nu mai avem nicio valoare. Trebuie să facem ce spun ei, adică să tragem cu urechea la clienți, să schimbăm scrumiera la masă, bineînțeles că sub scrumieră este un microfon. Dacă vin străini, sunt conduși la mesele speciale, care sunt înzestrate cu microfoane. În permanență suntem persecutați, batjocoriți de către acești agenți ai Securității, puși în posturi de șefi de restaurante sau hoteluri. Oamenii se feresc să intre în restaurante de frică: se duc la bombe mici sau acasă. Hotelurile și restaurantele merg în pierdere, iar noi, pătura de jos, luăm 1100-1300 de lei pe lună, din care ni se opresc câte 250-300 de lei spărturi, deși acestea se recuperează din procentul de 10% sau 12% pe care îl adaugă la nota de plată.

Când venim la serviciu de dimineață, ne rugăm lui Dumnezeu să ajungem din nou acasă. Zilnic controlează 7-8 echipe de control, care nu prea au ce face, pentru că nu avem marfă pentru preparate și, chiar dacă mai este câte odată, este de proastă calitate și nu poți face mai nimic din ea. Vine control de la minister, care ne dă indicații să facem preparate mai mult din legume și cartofi, dar nici legume și cartofi nu sunt, și, chiar dacă mai sunt, sunt pline de pământ și putreziți. Ni se dau indicații să recomandăm pescărie oceanică și legume, și nu carne de porc și de vită. Vă întrebăm, putem noi lămuri clienții să nu mănânce carne sau produse din carne? Dacă nu este vânzare și nu se face planul, noi suntem de vină. La shopuri unde se vând lucruri pe valută au fost angajate soții de securiști și milițieni ca gestionari sau vânzători. La recepția hotelurilor sunt pretutindeni securiști, la restaurante, primul șef este securist, iar al doilea, este membru de partid sau turnător. Ne întrebăm până unde va merge această stare de lucruri din Ministerul Turismului cu întreprinderi falimentare. Cerem apăsător ca noi, lucrătorii din hoteluri și restaurante să fim lăsați în pace și să ne vedem de datoria noastră, iar cei care ne filează la serviciu să se ducă la funcțiile lor din MAI.

Deasemeni, primăvara când se deschide litoralul Mării Negre, primii care sunt detașați sunt securiștii și milițienii, în număr de 7000 de persoane. Aceștia au casă, masă gratuit și salarii mari. Aceștia cad pe capul nostru. În plin sezon își aduc și familiile la plajă și vin pe capul nostru să le dăm de mâncare din menu-ul străinilor. La Barul de noapte Atlantic, unde securiștii vin ca la ei acasă, dacă nu dai 10-15.000 de lei înainte, și 5% din vânzare nu apuci să lucrezi. La barul de noapte Athénée Palace, șeful de noapte este colonel de securitate și nu are altă misiune decât aceea de a urmări clienții, români și străini. Nici directorul Vintilă de la Athénée Palace nu suflă în fața lui. La Intercontinental, începând de la portar, toți oamenii de serviciu sunt numai securiști.

Domnule director, vă rugăm să citați această scrisoare să audă și cei care conduc această ramură comercială și să ne lase să ne facem meseria liniștiți. Mai adăugăm că mulți ofițeri de securitate și miliție pleacă cu pachete de la restaurante, fac chefuri pe spatele nostru și la închiderea restaurantelor fac chete la fiecare ca să acoperim suma consumată. Noi, lucrători ai sindicatului din comerțul de stat, vă mulțumim din suflet și vă dorim Dstră și colaboratorilor Dstră multă sănătate, fericire și să vă ferească Dumnezeu de necazuri.

„Un grup de oameni ai muncii”, Arad, [noiembrie-decembrie] 1979, difuzată la 9 decembrie 1979²⁶

Stimate domnule Director,

În țara noastră avem un conducător care e cel mai iubit și cel mai înțelept fiu al poporului nostru. Este zilnic laudat de presa, radioul și televiziunea din țară. Are merite însemnate în conducerea țării, care în ultimele decenii a reușit să progreseze în bine. S-au ridicat locuințe noi, confortabile, multe localități s-au urbanizat datorită dezvoltării accelerate a industriei. Și la sate viața țărănimii a devenit alta, datorită mecanizării agriculturii pe de o parte și pătrunderii electricității în fiecare casă, ceea ce a avut ca efect folosirea aparatelor electrice, printre care cele mai de seamă sunt radioul și televiziunea. În afara acestora, învățământul a făcut pași însemnați prin deschiderea largă a porților tuturor felurilor de învățământ, creînd o pleiadă de intelectuali cu o pregătire superioară mai temeinică. Trebuie să mai arătăm că s-au modernizat într-o oarecare măsură și căile de comunicație și mijloacele de transport. E drept că a crescut și nivelul de viață, dar ceva mai lent, noi rămînînd ultimii din Europa. Cauzele se cunosc: ritmul prea accelerat al industrializării, și de ce să nu o spunem, ajutoarele ce se dau diferitor formațiuni de luptă din Asia, Africa etc, pe care poporul le suportă. La noi sunt și legi, mai bine zis decrete, căci țara e guvernată pe bază de decrete prezidențiale. Avem și un for legislativ, care e convocat de 3-4 ori pe an și toți deputații nu au voie să facă altceva decît să ridice mîna pentru aprobarea decretelor și să bată din palme pentru iubitul conducător, pînă fac bătăături. Căci tot ce spune el, e linie directoare pentru toată suflarea romînească. Iar dacă se întîmplă ca să mai ia cuvîntul altcineva, apoi e vai de el, dacă nu îl laudă. Mai nou, a alăturat la această laudă și pe soția lui. Președintele nostru e un om energetic, inteligent, activ. Dar noi poporul nu ne putem împăca cu următoarele comportări: de ce nu respectă legile țării, legi făcute chiar de el? În al doilea rînd, cultivă un gen de nepotism, care are o influență negativă asupra întregului aparat de partid și de Stat, unde șeful își cuibărește neamurile. Noi suntem un grup al oamenilor muncii din Arad, avînd funcții diferite și pregătire corespunzătoare funcțiilor ce le avem. Ca unii care cunoaștem bine localitatea și cele ce s-au petrecut aici, vă redăm unele fapte concrete. Credem că nu vor face cinste activului de partid, dar ele sunt fapte și le relatăm așa cum au fost ele.

Prim secretar al județului Arad a fost Teodor H.²⁷ Ca atotputernic în județ, a fost imputat direct în afaceri cu tomatele din Curtici, aducîndu-se prejudicii de milioane de lei. După stabilirea vinovăției, este mutat la Praga ca ambasador. După schimbarea lui ca ambasador, a fost numit Prim secretar județean la Hunedoara. Ne-am mirat foarte mult de această numire a unui om pătat. La Arad, lui Teodor H. i-a urmat Andrei Czervenkovici²⁸, care s-a mutat în casa în care locuise predecesorul său făcîndu-i transformări cu bani grei din bugetul țării. Astăzi acesta a fost schimbat cu un om tînăr ce promite a face ordine în haosul lăsat de Czervenkovici. Pe timpul acestuia, se făceau

²⁶ L.M. no. 42, December 9, 1979.

²⁷ Haș Teodor (1928-1982), membru de partid din 1947, membru al CC al PCR între 1965-1964, membru al Comisiei Centrale de Revizie, a fost primul prim secretar al județului Arad între anii 1968-1971.

²⁸ Andrei Cervencovici (n. 1921), membru de partid din iulie 1945, membru supleant al CC al PCR (1965-1969), membru al CC al PCR (1969-1984) și prim-secretar al Comitetului Județean PCR Arad între 1971-1979.

foarte multe reclamații la organele centrale, dar toate ajungeau la el și le pune la arhivă cu mențiunea „dosar clasat”. Așa se rezolvau cererile oamenilor muncii. Suntem siguri că, dacă s-ar redeschide cercetările asupra celor reclamate, situația ar fi alta, iar cei pătați, indiferent de funcția lor, și-ar merita pedeapsa. De aceea noi, grupul de muncitori propunem guvernului țării noastre să ia o măsură radicală, și anume să se înființeze un ziar independent în care să se publice toate scrisorile oamenilor muncii, fără nicio discriminare și în mod absolut liber. Când cei vinovați se vor vedea demascați, fie ei cine ar fi, se vor transforma în mieluși blânzi și vor apăra legile eticii și țării. Există un cod al echității socialiste. Există și e bun, dar din păcate nu e respectat tocmai de cei ce au Carnetul Roșu, căci ceilalți nu au curajul să o facă, știind că pedeapsa e aspră și lor li se aplică, pe când membrii de partid primesc o critică pro forma ca pedeapsă, și cu asta scapă. Oare prin aceasta nu se face o discriminare? De ce în funcțiile de conducere se cere neapărat să fii membru al PCR-ului, când dintre nemembrii de partid sunt oameni capabili și buni organizatori? De ce la premiere sunt excluși nemembrii de partid? De ce pentru anumite angajări, chiar și ca femeie de serviciu, trebuie avizul comitetului de partid?

În municipiul nostru trăiesc laolaltă români, maghiari, germani, slovaci, sârbi, evrei în bună înțelegere. Nu se pun probleme de naționalitate. Însă vedem o nemulțumire la sârbii, ungurii, slovaci și alții de la noi, căci confracții lor au voie să facă călătorii mai multe pe timp de un an în străinătate, și ei nu le pot face. Așa zișii minoritari din țara noastră sunt conștienți că nu au mai puține drepturi decât populația majoritară, dar au foarte puține drepturi față de conaționalii lor din țările respective, care au nivel de viață mult mai ridicat și se bucură de multe libertăți.

În țară la noi vin diferiți străini. Ne-am împrietenit cu unii din ei, lucru firesc, care duce la o înfrățire între popoarele Europei. Chiar și Actul final de la Helsinki încurajează acest lucru. La noi se fac totuși restricții severe.²⁹ De ce? De ce nu poate sta la noi acasă un prieten? De ce este urmărită de miliție și securitate persoana ce vine în contact cu un străin, fie chiar și dintr-o țară socialistă? Mulți dintre vizitatorii străini au păreri nu tocmai frumoase despre conducerea țării noastre. Ei știu că noi suntem lipsiți de libertate de mișcare în afara țării și, din această cauză, ne consideră o mare grădiniță zoologică din care numai oamenii regimului pot ieși. Lor li se oferă toate avantajele și posibilitățile. Noi ne adresăm și pe această cale președintelui nostru, cerându-i să fie alături de popor, să nu se lase influențat de manifestațiile organizate anume și aclamat la comandă, căci totul e fals, e nesincer, e o parodie. Iar vizitele ce le va face în țară să fie scurte și fără paradă. Astfel va cunoaște poporul în numele căruia afirmă că guvernează.

Și-l mai rugăm pe președintele nostru să nu mai vorbească despre democrația socialistă, căci numai democrație nu este. Credem că ar fi mai nimerit să se spună dictatură socialistă, căci ar fi mai corect și ar exprima realitatea. Acolo unde nu ai voie să spui sincer ceea ce simți că e bine și trebuie îndreptat, acolo unde nu poți critica pe cei ce încalcă legalitatea, acolo unde critica e permisă numai de sus în jos, acolo nu e

²⁹ Legea nr.25/1969 privind regimul străinilor în Republica Socialistă România a impus restricții în relațiile dintre cetățenii români și străini, care au fost ulterior înăsprite prin Decretul nr. 131 din 19/04/1972, Decretul nr.637 din 29 noiembrie 1973 și Decretul nr.233 din 23 decembrie 1974 privind unele drepturi și obligații ale cetățenilor români care realizează venituri în valută.

democrație. Mai e o problemă importantă despre care am dori să-i punem o întrebare președintelui nostru. De ce după o vizită făcută în afara țării toată presa trebuie să publice laude și admirație pentru strălucitele succese obținute, întrecându-se care mai de care în cuvinte ce nu stîrnesc admirația cititorilor și pe care nimeni nu le ia în seamă fiindcă toți știm că sunt comandate: Ce se urmărește prin aceasta ? Să ne îmbete pe noi cetățenii țării? Să se arate străinătății faptele denaturate? Totul e gol și cei ce o fac, o fac ca să-și mențină postul.

O altă problemă ce dorim să o ridicăm e aceea a depunerii candidaturii pentru alegerea organelor locale sau a forului legislativ, Marea Adunare Națională. Dacă alegerile sunt o parodie, ar trebui cel puțin ca, în locul unui candidat să se poată prezenta doi candidați, fie și nemembri de partid care sunt atașați regimului și sunt oameni capabili, buni organizatori și cu priză la alegători. Același lucru ar trebui să se facă și cu candidatura la funcția de Șef al Statului, căci omenirea nu a cunoscut pînă acum un om infailibil. Dacă Șeful e așa de iubit, de ce la Neptun stau sute și sute de agenți ce-l păzesc și care mănîncă foarte bine, folosesc cele mai bune băuturi și nu au altă grijă decît să asculte ce vorbesc cetățenii, ce fac, sau ce pun la cale. În țară este un activ de partid foarte numeros, o securitate puternică și o miliție numeroasă. Mai este și o armată numeroasă, cum nu a fost nici în timpul războiului. Toți aceștia sunt foarte bine plătiți și trăesc domnește. Au magazinele lor, cantinele lor, au tot ce își doresc. Ei formează forța conducătoare, nu muncitorii. Muncitorii trăiesc ca vai de ei și greva de acum doi ani din Valea Jiului a demonstrat-o. Dacă mediile de informare din țara noastră nu au suflat o vorbă despre aceasta, noi vă mulțumim Dvs că ne puneți la curent. De altfel, am verificat cele difuzate de Dvs și prin mărturiile celor de acolo. Așa a fost cum ne-ați relatat. De altfel sunteți alături de poporul nostru și el vă este recunoscător. Nu permitem nimănui să vă ultragieze, căci, prin ceea ce faceți, apărați libertatea și stigmatizați abuzurile. Noi vă mulțumim pentru munca depusă și vă rugăm să continuați și în viitor. Poporul ascultă emisiunile Dvs și le înțelege fiecare cum dorește. Vă mulțumim încă odată în numele tuturor considerînd că suntem cu siguranță în asentimentul lor.

Dorim să știe președintele nostru că poporul cunoaște că cei mai apropiați dintre colaboratorii săi l-au trădat. Cazul generalului Pacepa³⁰, al generalului Precup și al altora sunt bine cunoscute. Motivul principal e alegerea căii libertății. Libertatea e cel mai de preț atribut al ființei umane și nu poate avea decît un singur sens. O disciplină, așa cum o impune regimul, fără libertate, este o dictatură. Credem că socialismul e bun, cel puțin în teorie, și omenirea se îndreaptă către această formă de organizare. Dar un socialism uman în fapte, nu în vorbe, un socialism care să nu fie de tip rusesc. Dacă s-ar proceda ca în Iugoslavia, unde toți sunt liberi să se ducă unde doresc, de cîte ori doresc, economia ar fi cu adevărat muncitorească, nu impusă ca la noi de sus, ci să reflecte nevoile reale ale

³⁰ Ion Mihai Pacepa (1928-), Ofițer de Securitate la Direcția II-a Informații Economice, șef-adjunct al Misiunii RPR în RFG și șef al rezidenței de spionaj, adjunct al șefului Direcției Generale de Informații Externe (1966), general-maior în 1967, prim adjunct al șefului Direcției de Informații Externe, consilier al lui Nicolae Ceaușescu, secretar de stat la Consiliul Securității Statului (1972-1978). General locotenent în 1974. A defectat în 1978 cerînd azil politic în SUA, fiind ofițerul de informații cu gradul cel mai înalt din lumea comunistă care a fugit în Occident. A publicat *Red Horizons, Chronicles of Communist Spy Chief* (1987) care a avut un rol cert în erodarea imaginii lui Nicolae Ceaușescu. Difuzată în foileton la *Radio Europa Liberă*, a avut un impact considerabil asupra ascultătorilor din țară. Condamnarea la moarte pentru înaltă trădare a lui Ion Pacepa nu a fost anulată decît în anul 1999 de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

omului, nimeni nu ar mai emigra legal sau ilegal. Românul e legat de glia lui, de locul în care s-a născut, și unde au trăit moșii și strămoșii lui. Cei ce doresc să-și părăsească țara, o fac în disperare, ne mai puțînd suporta viața internă. Și au dreptate. Dacă s-ar duce o politică liberală, s-ar pune capăt acestui exod de cetățeni, dintre care cei mai mulți sunt tineri.

După război unii dintre foștii prizonieri din Uniunea Sovietică, intelectuali, credeau că poporul trebuie să fie cît mai mult lipsit de cele necesare vieții normale, căci numai așa se poate stăpîni. Asta e politica vecinilor noștri. Numai așa a putut fi stăpînit poporul. Oare așa trebuie să fie și la noi? De ce ducem lipsă de unele articole de strictă necesitate? Cine are interesul să creeze nemulțumiri în popor? De ce prețurile cresc mereu, și salariile aproape că bat pasul pe loc ? De ce este scumpit combustibilul? Știe conducerea țării cum se încălzesc țaranii iarna? Mai avem o întrebare pentru președintele nostru. Acum cînd prețurile cresc și unele articole necesare vieții nu se găsesc, cînd poporul trebuie să rabde și să tacă, ce ar face el dacă nu ar fi președintele țării ci un muncitor undeva într-o întreprindere? Care ar fi atitudinea lui față de acel familiarism înscăunat de sus și pînă jos? Ne adresăm pe această cale Dvs , domnule director Bernard, deși o fac cu regret fiindcă în țară la noi nu avem voie să o facem fără riscuri enorme, pentru a auzi cei ce trebuie să audă și întreg poporul nostru, ca șeful statului nostru să fie alături de popor, să vină singur în inspecție fără paradă, fără suită, și să cunoască poporul așa cum trebuie, pentru a-i recîștiga încrederea, așa cum a fost în 1968 cînd a luat poziție fermă față de cei ce au cotropit Cehoslovacia. Atunci îl vom iubi iarăși și îl vom înțelege mai bine pe el și măsurile luate ce ne privează de o mai bună stare materială. Vom face sacrificii pentru depășirea crizei economice, în special energetice, prin care trece omenirea. Și-l mai rugăm să fie necruțător față de subalterni, căci ei sunt primii ce încalcă legile țării. Altfel, tot creditul moral se va pierde și conducerea va fi ruptă de popor, iar afirmațiile despre o legătură indisolubilă între politica externă și cea internă vor fi vorbă golită de conținut: vorbă goală. Vă mulțumim domnule director Bernard pentru difuzarea acestei scrisori și vă promitem că vom mai reveni, în măsura în care lucrurile nu se vor schimba.

“Un român”, București, [iarna] 1979-1980, difuzată la 13 ianuarie 1980³¹

Stimate domnule director Bernard,

Întâmplarea face să pot trimite rîndurile de mai jos pentru a fi citite la postul dvs de radio. Situația din țara noastră este deseori comentată, explicată, interpretată, de redactori dvs de specialitate și doresc să vă asigur că aceasta reprezintă singura posibilitate a cetățenilor RSR de a fi informați asupra realităților economico-politico-sociale ale țării. Cercul ascultătorilor dvs este din ce în ce mai mare și cuprinde toate păturile sociale ale populației. Cred că astăzi nu mai există cetățean al republicii care să creadă în informațiile difuzate de mass mediile românești. Apoi nu trebuie uitat că 90% din cuprinsul acestor informații se referă în primul rînd la activitatea șefului statului, apoi la o înșirare de cifre legate de așa zisele succese din economie ca depășiri de plan, economii etc. Nu mai spun că dacă cineva ar aduna aceste milioane și miliarde raportate anual ca

³¹ L.M. No. 47, January 13, 1980.

depășiri și economii ar ajunge la cifre astronomice care pot provoca doar ilaritate. În sfârșit se mai publică și unele informații, și acestea mutilate, redate incomplet, astfel încât fără a asculta un post de radio străin, cetățeanul român nu are practic nicio posibilitate de a se informa. Deseori sunt citate articole sau părți din articole publicate în presa din vest, dar aceasta numai în cazul în care ascultătorului din România i se pot prezenta aspectele negative din țările vestice.

Vă rog să știți că nu sunt un admirator al așa zisei societăți capitaliste. Am fost în unele țări vestice, am putut constata o sumă mare de realizări social-economice, dar și aspectele negative ale acestei societăți. Acum însă nu doresc să fac o asemenea analiză, neavând nici spațiul corespunzător pe de o parte, iar pe de alta nu mă consider suficient de bine pregătit pentru așa ceva. Doresc doar să subliniez că în țările așa zis socialiste, și mai ales în România, toate aspectele negative, lăsând la o parte critica zilnică a vreunui gestionar sau chelner care fură, sunt trecute sub tăcere, ascunse, cu toate că sunt cunoscute de majoritatea cetățenilor. Ceea ce mă miră însă cel mai mult este faptul că conducătorii pot crede că un popor de 22 de milioane - și mai ales intelectualii - poate fi ținut drept prost, ignorant și credul în așa măsură încât să nu-și dea seama de realitatea izbitoare de care se lovește zi de zi în întreprinderi, instituții, pe stradă, într-un cuvânt pretutindeni.

Cum se poate vorbi de bunăstare, când zilnic trebuie dată bătălia pentru 1 kg de carne sau telemea de 23 de lei? Calitatea mărfurilor este din ce în ce mai proastă, făcând abstracție de cele expuse odată pe an la expoziția realizărilor economice din complexul expozițional din Piața Scânteii. Produsele care le cumpărăm, începând de la mezeluri și brânzeturi, încălțăminte și îmbrăcăminte și până la autoturismul Dacia 1300 și locuința individuală, devin mai proaste din punct de vedere calitativ de pe o zi la alta. Cetățenii sunt obligați să cumpere parizer sărat și plin de apă, la fel cum sunt obligați să preia locuința proprietate personală cu obiecte sanitare defecte sau lipsă, cu geamuri și uși care nu se închid etc. Este cunoscut faptul că fiecare nou proprietar al unei asemenea locuințe mai cheltuiește, neexagerat vă rog să credeți, între 5 și 15 mii de lei pentru a efectua toate remediile necesare, după preluare. Aceste fapte vă sunt cunoscute și din alte scrisori sau sezișări primite până acum de postul Dvs. de radio și-mi dau seama că nu vă scriu nimic nou. De asemenea vă sunt cunoscute toate greutățile pe care le întâmpină cel ce dorește să facă o călătorie în străinătate. Cred că știți că în timp ce cetățeanul din Polonia, Ungaria, Cehoslovacia sau RDG obține fără nicio greutate pașaportul pentru a vizita România, pentru cetățeanul român care dorește să viziteze una din țările socialiste, se ridică aceleași greutăți ca și la a obține vize de călătorie într-o țară vestică. Însă noi cei de aici am început să ne dăm seama că există un motiv bine întemeiat și în această problemă (expresie jargon de partid). Nu trebuie să vedem că la Budapesta, Varșovia sau Praga vitrinele sunt luminate, și oferă cât de cât o varietate mai mare de mărfuri față de cele din București. Nu trebuie să vedem că mijloacele de transport în comun sunt mai civilizate, respectă orarul și chiar în timpul orelor de vârf nu arată ca autobuzul 31 sau 35 din capitala țării noastre multilateral dezvoltate. Cu un cuvânt nu trebuie să vedem că cetățenii acestor țări, cu toate că sunt la fel de săraci ca și noi, trăiesc totuși în multe privințe mai civilizate și mai bine decât noi. Și apoi nu trebuie să vedem că figura lui Kadar³², Husak³³ sau Gierek³⁴ nu te privește oriunde ți-ai arunca ochii și respectivii

³² János Kádár s-a aflat în fruntea Partidului Comunist din Ungaria din anul 1956 până în 1988.

³³ Gustáv Husák a condus Partidul Comunist din Cehoslovacia între 1969 și 1987.

conducători nu ocupă trei pătrimi din timpul de emisiune alocat telejurnalelor sau trei pagini din cele 4 sau 6 câte conțin ziarele respectivelor țări. S-ar mai putea scrie multe, zeci și sute de pagini dar citirea lor nu s-ar putea încadra în timpul de emisiune consacrat acestor scrisori. Și apoi nu cred că mai există cineva în țara noastră care nu ar cunoaște această situație.

Aș vrea însă să vă atrag atenția asupra următorului lucru : o mare parte a neajunsurilor citate de mine și de alții în scrisorile adresate Dv se datoresc în primul rând dictaturii personale a lui Ceaușescu și soției sale. În revistele și ziarele din străinătate s-au publicat de multe ori articole care arată cum e condusă țara noastră de familia Ceaușescu. În țara noastră nimeni nu are nimic de spus în afara lui Nicolae și Elenei Ceaușescu. Primul Ministru, Vicepremierii, miniștrii, Comitetul Executiv, CC, și toate celelalte comisii, comitete, organe sau organizații nu fac nimic altceva decât a se supune orbește voinței conducătorului și soției sale care dețin puterea absolută în mâinile lor.

Constantin Pârvulescu a avut bineînțeles dreptate în cele ce a spus când a criticat modul de acțiune și de conducere al lui Ceaușescu și mulți din sala în care a avut loc congresul al 12-lea al partidului gândesc la fel.³⁵ Dar nu au curajul să o spună și nici trecutul sau vârsta înaintată a lui Pârvulescu. V-aș ruga ca în emisiunile dvs. în comentariile dlui. Georgescu, Tomescu și ale altora, să se țină seama de faptul că cultul personalității lui Ceaușescu l-a ajuns și l-a depășit pe cel practicat pe vremea lui Stalin și aceasta este una din cauzele principale ale neajunsurilor ce se semnalează în țara noastră în toate domeniile. Ceaușescu dă indicații în agricultură, în industrie, economie, învățământ, sănătate, și în general în toate domeniile de activitate din țară. Aceste așa zise indicații prețioase sunt adeseori contradictorii, se bat cap în cap, dar nimeni nu îndrăznește să contrazică sau să aibe o părere proprie. Aș dori ca postul dvs. de radio să sublinieze în cadrul emisiunilor sale acest aspect, să se arate cât de nefastă este pentru țară această autocrație care întrece pe departe cea a fostei dictaturi regale în perioada Frontului Renașterii Naționale. Vă mulțumesc pentru publicarea acestor rânduri.

P.S. Îmi pare rău că nu pot semna cu numele meu aceste rânduri dar familia noastră se compune din peste 20 de membri, care, cum bine știți, ar avea de suferit crunte represalii în cazul în care nu aș păstra anonimul.

Sorin Grădinar „din părinți, tată român, mamă nemțoaică”, Brașov, 28 noiembrie 1979, difuzată la 19 ianuarie 1980³⁶

³⁴ Edward Gierek l-a înlocuit pe Władysław Gomułka în funcția de prim-secretar al Partidului Comunist din Polonia în 1970, poziție pe care a părăsit-o în 1981 ca urmare a legalizării Solidarność.

³⁵ Constantin Pârvulescu (1895-1992) a fost voluntar în regimentul internațional „Poltava” al Armatei Roșii (1919-1921). A devenit membru al Partidului Comunist din România încă de la înființare (1921), prim-secretar al PCdR în perioada aprilie-noiembrie 1944. A fost în URSS pentru organizarea Diviziei „Horia, Cloșca și Crișan” (noiembrie 1944-mai 1945). Membru al PCR/ PMR între 1945-1960, președinte al Comisiei Centrale de Revizie între 1960-1969. A produs o uriașă surpriză la Congresul al XII-lea al PCR din noiembrie 1979, după ce l-a acuzat pe Nicolae Ceaușescu de a fi pus interesele personale înaintea celor ale partidului și țării și a cerut ca acesta să nu fie reales. Marginalizat, el va fi unul din semnatarii “Scrisorii celor șase” (martie 1989).

³⁶ H.R. No. 48, January 19, 1980.

Stimate domnule Noel Bernard,

Cred că scrisori în genul celei pe care eu vă o adresez acum ați primit și veți mai primi de la ascultătorii sau simpatizanții emisiunilor radioului *Europa Liberă*, așa că nu veți mai rămâne surprins de plângerile mele. Mă numesc Grădinar Sorin din Brașov, am 22 de ani, om liber, și în plus cu un trecut de care nu îmi e rușine, cu toate că ediliile și organele de represiune ale orașului Brașov nu sunt acord. În urmă cu 5 ani, în toamna anului 1974, am încercat să trec frontiera țării ilegal, ascuns într-un vagon ce exporta coronițe de brad în RFG, și în loc să ajung la Hamburg, conform planului meu, am ajuns în beciurile miliției și apoi în pușcăria din Oradea unde am stat 6 lunișoare din cele 9 ce le-am primit pentru tentativa amintită. Calvarul și teroarea vieții mele încep însă odată cu majoratul și în același timp, cu renașterea dorinței mele de a pleca în libertate și de a scăpa de asuprirea din țara noastră.

Începusem să mă pregătesc pentru a doua fugă și ca orice om calculat, am strâns câteva mărci procurate cu mari riscuri la negru de la turiștii ce veneau prin Brașov. M-au găsit însă cu aceasta pentru că informatorii, cărora eu le spun turnătorii miliției, au ochii foarte deschiși și limba foarte ascuțită, în schimbul favorurilor primite din partea șefilor lor cu punga și cu burta mare din dosul somptuoaselor birouri puse la dispoziție de partidul și statul nostru atent și grijuliu cu poporul și cu oamenii muncii din țara noastră.

Nu vă mai spun ce a urmat pentru că se știe „cât e ceasul” la tov. maior Nuț sau locotenent Jidaru când are de a face cu surprerea sau uzurparea economiei statului (naiba știe cum îi spune în termeni juridici). Destul că m-am trezit iar cu belea pe cap: decretul 210 combinat cu tentativă de trecere frauduloasă a frontierei: ține-te Sorine la bastoane, pe toată partea superioară dorsală sau noada fundului meu foarte rezistent la metodele de reeducare ale călăilor inchișiției statului comunist român. Am scăpat ușor pentru că și eu și tata și mama ne-am luat angajamentul că nici nu mă mai gândesc să fug din România cu minele ei de aur, niciodată. Cum însă bine știu de la bunicul meu, că omul are dreptul să se răzgândească, m-am dus cu inima între puștii dinți ce mi-au mai rămas de la partidele cu Dinamo sau Armata³⁷, direct la secția pașapoarte, să-mi dea și mie unul, cu dreptul omului de la Helsinki, după cum auzisem că se mai dă pe ici pe colo la câte unul. Și mi-au dat formulare pe care le-am completat rapid, ca nu cumva să se răzgândească. Și așa, ziceam eu, am reușit. V-aș spune cum am reușit, dar nu vreau să lungesc vorba prea mult. Pentru că orice alternativă are un rezultat nefavorabil și dezastruos în țara noastră, când îndrăznești să ceri drepturile omului. În paranteză fie spus, aș fi cerut și drepturile câinelui, dar îmi era frică ca nu cumva să mă facă milițian, și vă închipuiți marea mea dezamăgire. Cred că nu trecea săptămână să nu fiu chemat, chiar de două ori, să-mi retrag cererea de plecare și să renunț la nebunia mea de a-mi părăsi neamul și țara. Alte torturi, și alte ciomăgeli la protestele și aprecierile mele, până când am zis că tot trecerea frauduloasă a frontierei e cea mai bună și mai sigură metodă de a scăpa de belele. Am plecat și eu cu avionul de la București la Oradea, ca omul secolului XX. Era cât pe aci să mă bage cu tentativă de preparare a deturnării de avioane în scopuri criminale și împotriva securității statului, omenirii etc.... Vă rog însă să mă credeți că tot ce fac și

³⁷ Referire la echipele de fotbal Dinamo și Steaua, care în perioada comunistă aparțineau Ministerului de Interne și respectiv, Armatei.

gândesc este numai în scopul de a pleca din România în Germania, indiferent cu ce riscuri și cu ce metode.

Cu bătaia și cu morala proletară sunt atât de obișnuit, că nu mai îmi pasă de urmările eventuale ce le voi avea în urma citirii acestei scrisori la postul dvs de radio. Așa că vă rog în numele meu și al tuturor amicilor mei din România care vor să plece în libertate, să citiți aceste rânduri, în semn de protest împotriva metodelor inumane ale miliției din Brașov și împotriva statului român care tolerează și trece cu vederea nelegiuirile organelor sale putrede și în descompunere.

„Un grup de tineri români”, Traiskirchen, Austria, 3 ianuarie 1980, difuzată la 26 ianuarie 1980³⁸

Mult stimată domnule director Noel Bernard,

Suntem un grup de tineri români și vă scriem din lagărul de refugiați politici de la Traiskirchen, Austria. Apelăm la postul dvs de radio pentru a face cunoscută opiniei publice din România cazul familiei Georgescu din București (...)³⁹. Domnul Georgescu Constantin, împreună cu soția Georgescu Felicia și fiica lor Gabriela, în vârstă de 7 ani, au depus în luna august 1978 cererile pentru plecarea defitivă din țară. Dar am ajuns la începutul anului 1980 și cei de la serviciul pașapoarte din str. Nicolae Iorga nr. 25 nu au înțeles se pare că acești oameni sunt neclintiți în hotărârea pe care au luat-o că ar trebui să li se acorde dacă nu ca un drept al lor, măcar ca premiu, nenorocitul de pașaport pentru răbdarea pe care au avut-o până acum. Au fost bineînțeles chemați la vestitul sector de partid unde tovarășii membrii au căutat să aducă pe drumul cel bun oile rătăcite. Nu au reușit și părăsind tonul blând de până atunci au început să-i jignească numindu-i „trădători, bandiți, vânzători de țară”, calificative care li s-ar potrivi mai degrabă dânșilor. În momentul în care Georgescu a scos ziarul *Informația* cu cercetarea afacerii Ștefănescu⁴⁰, toată comisia a explodat. Erau implicați doar și membri de partid în această murdară afacere și totuși cei care își cereau drepturile erau trădători și bandiți. La cererea comisiei, dl Georgescu a părăsit biroul urmând să aștepte acasă răspunsul.

După 2 luni și 3 săptămâni a primit în sfârșit mult așteptatul răspuns, care era negativ, din păcate. La acest răspuns nejustificat, soții Georgescu au contestat în scris și au cerut audiențe la forurile superioare, la serviciul de pașapoarte, dar răspunsurile continuau să fie negative și nemotivate. În cele din urmă s-au dus în audiență la maiorul Marinca, șef al Serviciului Plecări Definitive din str. Nicolae Iorga nr. 25. În birou era și dl Sidea, comandantul serviciului pașapoarte. Dumnealor i-au spus clar că nu-i pot elibera formularele pentru plecarea definitivă și au fost trimiși în Calea Rahovei nr. 18, la Comisia guvernamentală să se intereseze de situație, de parcă nu ar fi fost destul de clar ce dorește. De

³⁸ H.R. No. 49, January 26, 1980.

³⁹ Adresa.

⁴⁰ Gheorghe Ștefănescu a clădit o rețea cu peste 200 de membri, unii dintre ei aflați în funcții importante ale statului și PCR care se ocupa cu falsificarea și comercializarea vinului. Ancheta a început în vara anului 1978. A fost condamnat la moarte și executat la 4 decembrie 1981. Cazul a fost exploatat de propagandă, autoritățile comuniste făcând din Gheorghe Ștefănescu țapul ispășitor, o explicație a penuriei alimentare care devenise din ce în ce mai scandaloasă.

la Comisia guvernamentală l-au trimis la sectorul de partid, de la partid înapoi la pașapoarte și tot așa mai bine de o lună de zile. Bătăie de joc. Așa că dl Georgescu le-a răspuns cu aceeași monedă trimițând un memoriu Direcției revistei *Flacăra* din București, în care arăta nedreptățile și peripețiile la care ești supus dacă ai curajul să ceri un pașaport, cerând totodată și publicarea acestui memoriu. Pentru ca opinia publică să nu afle din sursă internă toate măgăriile acestea, redactorul șef Adrian Păunescu nu s-a ostenit să-i publice off-ul.

Neprimind răspuns a mers la dl. Marinca, acesta invitându-l să aștepte în camera 12. După câteva minute au intrat doi securiști care l-au întrebat de ce a trimis memoriul la *Flacăra*. Fără să mai aștepte răspuns l-au adus în câteva minute într-o stare de nerecunoscut. Nu știe când a ajuns la spital, cert este că a stat 2 săptămâni în bandaje pentru a se restabili în urma bătăii. Poetul de curte a făcut totuși ceva cu memoriul lui Georgescu: l-a trimis serviciului pașapoarte. Cei de la serviciul pașapoarte din București nici până acum nu au rezolvat favorabil cazul Georgescu și dorim să știe că vom face tot ce este posibil ca familia Georgescu să fie alături de noi. Vom apela la toate forurile internaționale făcând cunoscut întregii opinii publice actele inumane la care sunt supuși oamenii nevinovați care își cer numai drepturile acordate prin constituție. Domnule Director, noi vă mulțumim mult pentru difuzarea acestei scrisori și vă dorim Dvs și întregului colectiv un an nou fericit, sănătate și succes în nobile misiune pe care o aveți. Cu deosebit respect.

„Un muncitor de bună credință”, [ianuarie] 1980, difuzată pe 24 februarie 1980⁴¹

Domnule Președinte și Secretar general al Partidului,

Mă adresez cu această scrisoare domniei voastre pentru a încerca să vă aduc la cunoștință anumite probleme pe care cred că nu le cunoașteți datorită informării eronate din partea colaboratorilor dvs., care caută să vă prezinte totul în roz pentru a-și putea menține pozițiile mai departe, bucurându-se de marile avantaje de care beneficiază.

În realitate, treburile nu se prezintă așa cum dvs. le cunoașteți; poporul, întregul popor, este nemulțumit datorită nivelului de trai foarte scăzut, comparativ chiar cu alte țări socialiste și, cu atât mai mult, față de cele capitaliste. Într-o țară ca Ungaria, țară lipsită de bogățiile naturale de care dispune România, se găsește carne de toate categoriile, fără coadă ca la noi, de asemenea și alte bunuri de consum. Același lucru în RDG și Cehoslovacia. Făcând o comparație cu țările capitaliste diferența este enormă. În RFG, țară care a fost în mare parte distrusă de război, un muncitor lucrează pentru o sticlă de bere de o jumătate de litru circa 2-3 minute, și asta pentru o bere mult superioară celei de la noi. La noi se muncește pentru o sticlă de bere proastă 20 de minute. Mă refer la berea cumpărată din prăvălie, și nu din restaurant. Pentru o cămașă, nu din cele mai ieftine sau mai scumpe, muncitorul german lucrează o jumătate de oră, cămașă care la noi costă între 100 și 120 de lei și pentru care muncitorul român lucrează circa 10 ore. Pentru un cauciuc pentru Dacia 1300, neamțul lucrează circa 3 ore, și calitatea cauciucurilor nu se poate compara cu a noastră. La noi pentru un cauciuc un muncitor trebuie să muncească circa 5 zile. Pentru un autoturism mediu, neamțul lucrează circa 4 luni, iar românul, 30 de luni.

⁴¹ L.M. No. 53, February 24, 1980. Nu am reținut unele pasaje – indicate în text prin [...] - dată fiind natura lor repetitivă.

Nu vreau să intru prea mult în amănunte, dar exemple din acestea s-ar putea aduce cu sutele și cu miile. În general, se poate afirma că un muncitor român, în medie, trebuie să lucreze de patru-cinci ori mai mult pentru aceleași lucruri [...] Precizez că datele respective le-am luat la fața locului, stând în Germania o perioadă de timp mai îndelungată și călătorind și în alte țări europene.

Tovarășe președinte, această situație este cunoscută în România de la opincă până la vlădică și oricât regimul dvs. caută să ascundă aceste fapte poporului, nu va reuși niciodată, și cu atât mai puțin în viitor, având în vedere că circulația cetățenilor se intensifică. Avem muncitori peste tot, turiști plecați și sosiți, care văd, se interesează și se împrietenesc, cu toate restricțiile impuse, care de fapt sunt o absurditate, compromițându-va pe dvs. și întreaga conducere de partid și de stat, ținând cont de declarațiile ce le faceți pretutindeni cu privire la colaborarea între toate statele și cetățenii tuturor țărilor, indiferent de orânduirea politică și socială pe care o au. Este un contrast între cele afirmate și realitate pe care nimeni nu-l poate înțelege, trăgându-se concluzia, în majoritatea cazurilor că noi românii nu am fi serioși.

Se întreabă muncitorii și poporul, domnule președinte, pentru care motiv nu au voie să stea de vorbă cu un cetățean străin din Occident? Pentru care motiv nu ai voie să-ți permiți unui prieten sau cunoscut să doarmă la tine, ținând cont de faptul că tu ai dormit poate la el? Consider că aveți cunoștințe de aceste măsuri, că aceste probleme se prelucrează în cadrul întreprinderilor și că miliția aplică amenzi cu nemiluita celor care nu se conformează.

[...]

Poporul nu poate fi indus în eroare și mințit. Dimpotrivă, încercând de a-l împiedica să cunoască adevărul el ajunge să nu mai creadă atunci când i se spun lucruri adevărate. Este normal în această situație, domnule secretar general, ca poporul să caute adevărul acolo unde poate fi găsit. Adesea mă întâlnesc cu prieteni și ne mai întrebăm ce e nou. Unii, foarte pasivi, spun că nu știu nimic, alții spun că sunt abonați la ziar numai pentru „mica publicitate, decese, vânzări, cumpărări”, altceva nu-i interesează. Pentru ce toate acestea domnule președinte? În folosul cui se irosește atâta energie pentru a înlocui adevărul obiectiv cu minciuna? În orice caz, în folosul dvs. și al partidului NU. Poporul ar dori ca lucrurilor să li se spună pe nume, indiferent de natura lor, indiferent dacă sunt pozitive sau negative.

Poporul ar dori să nu imităm în continuare pe marele nostru prieten din Răsărit în ceea ce privește aceste metode și acest sistem de a informa opinia publică. Lumea ar vrea ca presa, radioul și televiziunea să se conducă după spiritul adevărului obiectiv și să lase la o parte propaganda care nu servește la nimic. Poporul apreciază totul după fapte, și nu după ce i se spune. Este inutil să-i spui cuiva că mănâncă mai bine și mai ieftin decât în RFG, că nivelul de trai este mai ridicat decât în Occident [...] Este în folosul dvs. și al partidului de a informa poporul în mod corect și cinstit, ținând cont de faptul că se face uz atât de mult de expresiile „cinstit, corect, omenie, adevăr” etc. Poporul acestea le vrea de la conducere, le vrea traduse în fapte și nu sub formă de vorbe goale. Fără aceste bunuri atât de prețioase pentru societate, se ajunge la degradare, corupție și lipsă de încredere, atât în viața spirituală și în cea economică, cât și în cea politică. Un popor poate deveni „popor sănătos”, nu prin povești, ci prin muncă cinstită depusă în mod conștiincios, fără a fi forțat să o presteze cu de-a sila, mai ales și în zilele de duminică.

Domnule președinte, știu că ați suferit în timpul copilăriei, ați fost fiu de gospodăru cu suprafață de pământ redusă, unde traiul nu a fost ușor, ați fost copii mulți la părinți, ați fost și închis. La fel am fost și eu. Tata și mama au fost angajați înainte de căsătorie ca servitori, deoarece puținul pământ ce l-au avut părinții nu-i putea întreține pe toți. Am început să fac liceul, pe care am fost obligat să-l întrerupt în clasa a treia din lipsă de mijloace materiale. Studiile mi le-am terminat în actualul regim și la o vârstă destul de înaintată. Am avut o viață plină de greutate și lipsuri materiale. Nu uit niciodată cum cei mai bogați își băteau joc de mine și de frații mei. Valoarea unui om în sat era după bogăție și nu după capacitate. Am muncit din răspuțeri pentru a scăpa întreaga familie din starea de sărăcie în care ne găseam. Am reușit într-o anumită măsură. Am simpatizat întotdeauna cu cei nevoiași deoarece am mâncat pâinea amară a acestora. Am simpatizat și cu partidul comunist, dar din prudență nu m-am înscris în el. Curând mi-am dat seama pe ce temelie este așezat, care sunt factorii care stau la baza politicii sale. Aveam de gând să devin membru activ al partidului. Cu regret trebuie să afirm că o serie de factori m-au descurajat.

[...]

Sigur că dvs. veți crede că aceste constatări provin de la un nebun sau de la un om de rea credință. Nu, domnule președinte, am trecut prin mai multe filiere prin viață, de la opincă până la posturi destul de importante, cunosc sufletul poporului, al fiecărui individ cu care stau de vorbă, cunosc părerea fiecărei pături sociale. Acesta este adevărul obiectiv. Nu credeți ce vi se servește pe tavă de către lingușitorii din jurul dvs. Credeți, domnule președinte, că, cu ocazia atâtor vizite pe care le faceți în țară elevii, studenții, muncitorii ies și se așează de-a lungul șoselelor și străzilor de bunăvoie? Știind mai ales că acest timp va trebui recuperat prin așa-zisa „muncă patriotică de duminică”? Vă înșeală și vă înșelați dacă credeți că acel ropot de aplauze provine din inima poporului. Aplauzele se datoresc faptului că animatorii stau la spate și trag cu ochiul îndreptându-și privirea asupra celor pasivi.

[...]

Mă gândesc, domnule președinte, la presă și o compar cu presa mondială, bineînțeles exceptând-o pe cea comunistă. Ce găsești în ziare, ce găsești la radio? În ziare este mereu preamărit numele dvs. și partidul, mărețele fapte pe care le realizați, de asemenea depășiri de normă, realizări peste plan, mărirea producției din an în an, atât de mult, mă mir că nu pleznește, călătoriile pe care le faceți, primiri de demnitari străini și ceva știri externe foarte tendențioase. Nimic negativ de la noi, nimic negativ din țările frățeste, totul merge bine, ca pe roate. Aceasta se poate numi presă? Aceasta își îndeplinește rolul pe care trebuie să-l aibă o presă într-o țară democratică? Se mai dă publicității și faptul că s-a desființat cenzura. Poporul, din primele momente știa că aceasta este o farsă, povești goale. Oare acest popor, de ce trebuie să fie înșelat nerez, de ce este indus în eroare, cui îi folosesc toate acestea? Nimănui! Toți suntem prejudiciați, toți ne pierdem încrederea unul în celălalt, una spunem, alta facem, corupție, degradare etc.

Domnule președinte, dvs. știți întocmai ca mine ce este democrația. De ce o înlocuiți cu dictatura? Și la noi dictatura a dus la excese. GULAG-ul nostru a fost Canalul Dunăre-Marea Neagră, Delta Dunării, Sighetul, Aiudul, Gherla, unde mulți au fost chinuți până la exterminare. În acest GULAG au pierit oameni de mare valoare pentru țară, oameni care aveau experiență și erau utili țării și poporului.

[...]

A fost executat Pătrășcanu⁴², ministru de justiție și comunist. Oare de ce acest fapt josnic și laș? Cine și-a pătat mâinile cu sângele acestui om nevinovat care a luptat în rândurile comuniștilor? Cine oare s-a opus la executarea lui Pătrășcanu din cadrele de conducere ale partidului? Oare într-o adevărată democrație ar fi fost posibil așa ceva? Au murit în închisori oameni politici ca Maniu, Mihalache și alții. Ce vină purtau acești oameni? Dvs. domniți într-o Românie Mare, făurită nu de dvs. sau de partidul comunist. Această țară a fost întregită de acei oameni pe care partidul i-a exterminat și i-a batjocorit împreună cu familiile lor, ca răsplată pentru că au făurit această țară: România Mare. Maniu, înainte de Primul Război Mondial, a apărat drepturile românilor ardeleni în Dieta maghiară, a luptat pentru ei. Maniu a fost acela care a determinat împreună cu Brătienii pe Regele Mihai să rupă legăturile cu Hitler, „să întoarcă armele” împotriva nemților și să încheiem armistițiul de la 23 august 1944 cu marele nostru „prieten” Uniunea Sovietică, care nu l-a respectat.

Poporul este setos de adevăr și dreptate. Nu le găsește în țară, le caută pe alte căi, în străinătate. De ce nu s-a scris în presă nimic de Paul Goma, de ce nu s-a informat poporul despre trădătorul general Șerb⁴³, de ce poporul muncitor a trebuit să afle din alte surse decât cele românești ce s-a întâmplat cu greviștii mineri din Valea Jiului?

Domnule președinte, vă rog să țineți cont de o situație nou creată în toate țările comuniste, de fenomenul disidență, fenomen necunoscut până acum câțiva ani. Acest fenomen este ireversibil. Acești disidenți nu sunt trădători de patrie, nici renegați. O parte din ei înfruntă persecuțiile cele mai atroce, își ruinează familiile și pe ei înșiși pentru adevăr, pentru dreptate, nu mai pot suporta minciuna și poliția. Acești oameni sunt adevărații reprezentanți ai popoarelor, cele spuse de ei corespund aspirațiilor popoarelor și se bucură de asentimentul lor. Mereu se face caz de libertate și de drepturile cetățeanului, care sunt comparate cu cele din țările capitaliste unde nu ar exista. Este adevărat că la noi ai libertatea, ba chiar obligația de a munci până ce îți ies ochii, chiar și duminica, pentru un salariu de patru ori mai mic decât în țările capitaliste, dar nu ai dreptul de a călători, de a te căsători cu un cetățean străin, de a-ți alege domiciliul dorit, de a-ți exprima opinia în mod deschis. În ce constă atunci această libertate [...]

⁴² Lucrețiu Pătrășcanu (1900-1954) a fost avocat, sociolog și economist. A fost membru al Partidului Socialist în 1919 și membru al CC al PCR între 1919 și 1924. A devenit membru PCdR din 1921. A fost arestat de șase ori. Reprezentantul PCR pe lângă Comintern între 1934 și 1935. În timpul războiului a fost închis la Târgu Jiu, unde a intrat în legătură cu Gheorghiu-Dej. A fost cel mai activ membru al PCR la negocierile care au dus la lovitura de stat din 23 august 1944. A devenit membru al CC al PCR/ PRM (1945-1948) și membru al Biroului Politic (1946-1948). Ca ministru al Justiției (24 august 1944-24 februarie 1948) a jucat un rol important în politizarea Justiției și subordonarea acesteia față de PCR. Din cauza rivalității cu Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Teoharie Georgescu și Vasile Luca, a fost arestat în anul 1948, acuzat de naționalism burghez, torturat, condamnat la moarte și executat în aprilie 1954. În aceste operațiuni în care au fost implicați și consilierii sovietici au fost urmărite cu atenție de către Gheorghiu-Dej. Reabilitat politic în luna aprilie 1968 (Mihnea Berindei, Dorin Dobrîncu, Armand Goșu (eds.), *Op.cit.*, pp. 43).

⁴³ Generalul-locotenent Ion Șerb, despre care s-a pretins a fi transmis documente secrete URSS-ului, a fost trimis în judecată în anul 1972 „pentru deținere ilegală de documente și divulgarea secretului de stat”. Generalul Ion Șerb nu a fost executat pentru a nu tensiona relațiile dintre Uniunea Sovietică și România. A fost eliberat în anul 1976.

„Un medic din București”, decembrie 1979, difuzată pe 2 martie 1980⁴⁴

Stimate domnule director,

Sunt unul dintre zecile de mii de intelectuali români, victimă a imposibilității de adaptare la etica comunistă. Sunt unul dintre miile de medici care au făcut Facultatea de Medicină pentru a alina suferințele oamenilor, nu pentru a face din meserie un mijloc de înavuțire. De aici o serie de necazuri, de picioare în spate pe care le primesc la tot pasul. După 25 de ani de muncă, nefiind fumător, nefiind bețiv, am reușit împreună cu soția să strângem suma de necesară pentru a cumpăra un [auto]turism. În luna noiembrie 1977 am depus 70 de mii de lei la CEC. După aproape doi ani am primit mașina. Au trebuit să treacă doi ani de zile pentru a putea ridica din magazinele IDMS-București un turism.⁴⁵

La ora șase dimineața, în ziua programată, ne-am prezentat pe Valea Cascadelor. Până la ora șase, când s-au deschis porțile, se adunaseră peste o sută de persoane. La ora opt, deși programul începea la șapte, au binevoit să apară salariatele IDMS care, urcându-se pe peronul clădirii, pe o bancă, au strigat să dea actele cei cu valută. Au fost câțiva. După aceea au urmat cei cu priorități. Da, priorități! Adică, după ce depun 70 de mii de lei și-i las să zacă doi ani de zile, află că există unii cu priorități la cumpărarea turismelor. Aveam să află că în ziua respectivă au fost 56 de priorități. La urmă am venit noi, plebea, proștii care am dorit să cumpărăm mașină. Au urmat apoi alte ore de așteptare pentru a primi numărul de ordine de ridicare a mașinii. În depozit nu aveau decât 16 turisme DACIA-1300. Deși venisem la ora șase, am primit numărul de ordine 98. Alte ore de așteptare până au sosit turisme în depozit. În fine, ne-a venit rândul. Mecanicii care aduceau tursimele și le prezentau erau de-acuma obosiți, sau poate că-și făcuseră suma pe ziua respectivă, cert este că pe măsură ce trecea timpul, deveneau din ce în ce mai obraznici.

Prima mașină pe care mi-au adus-o avea motorul bun, dar portierele strâmbe, se deschideau frecându-se una de alta. Am cerut alta. A doua mașină adusă a calat motorul din depozit până la pista de prezentare. A treia adusă avea corpul ambreajului spart. În fine, la a patra mecanicul ne-a avertizat că alta nu mai aduce. Motorul bun, portiere bune, dar avea piese furate: roata de rezervă fără cameră, una din centurile de siguranță scoasă, becurile de la lanterne lipsă. Cu chiu cu vai, mecanicul, după ce i-am împins trei sute de lei, s-a dus să aducă ce lipsea. S-a întors cu piesele în cinci minute. La ceilalți cumpărători situația nu era mai roză. Efectiv, la câte turisme am asistat la predarea lor, nu a fost unul fără defecte. Dacă aceasta este situația la ce le mai fabrică?

Au urmat apoi alte ore de așteptat la factură. Am fost prost inspirat că nu am dat bacșiș dactilografelor, care spuneau de la obraz că unde au mers 70 de mii de lei mai merge și o sută pentru cafeaua lor. La facturare a trebuit să dau 2688 de lei în plus pentru că turismul avea unele îmbunătățiri. Am dat și am tăcut. A trebuit să plătesc obligatoriu ADAS, pe care apoi l-am plătit din nou la percepție în momentul în care am înscris mașina la Secția Finaciară.

Obosit, plictisit, m-am urcat la volan și am plecat. La nici cinci sute de metri de IDMS am rămas în pană de benzină, deoarece mașinile sunt livrate cu cinci litri din

⁴⁴ L.M. no. 54, March 2, 1980.

⁴⁵ ,Vânzarea de autoturisme cu plata în rate se făcea prin Întreprinderea de distribuire a materialelor sportive – IDMS.

fabrică din care mecanicii IDMS fură cel puțin trei litri. Am tras pe dreapta și am plecat pe jos la o distanță de doi kilometri la stația PECO⁴⁶, care nu mi-a vândut benzină decât după ce m-am întors în oraș ca să cumpăr un bidon de tablă în care să-mi iau benzina.

Alte două ore pierdute. În fine, la ora 18:00 am reușit ca împreună cu soția să facem plinul la stația PECO de la capătul Magistralei București-Pitești. Mulțumiți că avem mașina noastră, am dat dracului toate necazurile și greutatea din ziua respectivă. Soția mă mângâia cu gândul că și la naștere tot așa este, trebuie răbdare și pricepere. Sincer să fiu, mașina de bună e bună. Motorul ceas, conducerea, direcția extraordinare. Se simte egida RENAULT-ului, dar...

Dacă nu ar fi acest dar, toate ar fi bune. Aproape de Pitești un alt mașinist care luase turismul în aceeași zi, stătea tras pe dreapta cu mașina în pană. Distrusă cutia de viteze. L-a mângâiat ideea că mașina este în garanție și o să i-o repare IDMS-ul.

Despre alergătura cu înregistrarea mașinii, nu vă mai spun. Se dau banii cu amândouă mâinile în dreapta și în stânga. O simțeam pe soția mea cum strâmbă din nas la fiecare sumă cheltuită, deoarece numai ea știe ce economii a trebuit să facem și cu ce sacrificii. Doi intelectuali să îndrăznească să-și cumpere limuzină! Au trebuit eforturi mari, inimaginabile, privațiuni, haine purtate până la limita de uzură, pantofi pingeliți, cusuți și răs-cusuți, cămăși cârpite etc. Nu am primit autorizație de circulație provizorie decât pentru trei zile, timp în care am parcurs aproape cinci sute de kilometri până la prima revizie. Am înscris mașina la miliție, am primit numărul 16-B în timp ce lângă mine cetățeni cu aspect dubios primeau numere mici, 5-B, 6-B, 2-B. Oare de ce? Și la Miliție se face discriminare.

Am primit numerele de înmatriculare și m-am dus pe loc să le comand. Termenul de livrare, 14 zile! Timp în care nu am voie să circul. Gândi-ți-vă că în ziua în care mi-am scos numerele de la atelier, a trebuit să le montez, trebuind să apelez la un atelier. Ca să duc mașina la atelier exista riscul de a fi prins de Miliție, circulând cu ea fără autorizație, pe numărul provizoriu, așa că sunt obligat să aduc meșterul acasă. Distracția nu a costat decât patru sute de lei – câte două sute de număr.

Am dus mașina la prima revizie obligatorie, conform actului de garanție emis de fabrica producătoare. Pe drum semnalizez o depășire și constat că semnalizarea nu mai merge, cât pe ce să fac accident. Prevenit asupra panii de curent, circul mai atent. La o intersecție calează motorul, rămân mască cu mașina nou-nouță în plină intersecție. Împinge la ea, trage pe dreapta, dă telefon la CYCLOP⁴⁷ pentru depanare. Sosește atelierul-remorcă, alți trei sute de lei ca să mă ducă până la DACIA-Service. Acolo a fost un iad de-a dreptul, cu toată garanția în care se afla mașina. Mi s-a spus simplu s-o las acolo, fiindcă sunt foarte aglomerați, să le dau cheile și să vin peste două zile.

Întâmplător, mă recunoaște un fost pacient, mecanic acolo, care vine și-mi spune că se poate rezolva ușor dacă sunt drăguț cu șeful atelierului. Mi-l arată, mă duc la el, are loc o discuție de cinci minute, care sfârșește cu trei sute de lei, vârați discret în buzunar la salopetă și mașina intră în revizie. Fostul pacient, om de treabă totuși, mă cheamă să văd ce are mașina și începe să mă ia groaza. Contactele electrice făcute de mântuială,

⁴⁶ PECO era numele întreprinderii socialiste care deținea de la fondarea ei în anul 1944 rețeaua de distribuție a produselor petroliere, inclusiv a stațiilor de benzină. Și-a încetat activitatea în anul 1996, când prin înființarea Companiei Române de Petrol, ca societate comercială pe acțiuni, s-a produs reorganizarea marilor componente ale industriei petroliere românești RAFIROM, PECO și PETROTRANS.

⁴⁷ CYCLOP era numele întreprinderii care se ocupa cu tractările auto, asistența rutieră și depanarea auto.

șurubăria de dedesubt nestrânsă, piulițele jucau pe șuruburi, pierdusem câteva. Aflând că sunt medic și unde lucrez, câțiva mecanici interesați de starea lor de sănătate s-au oferit să lucreze ei la revizie, și să fiu sincer, au lucrat corect. Cert este că prima revizie m-a costat 1200 de lei, deși trebuia să fie gratuită. Acum aștept cu strângere de inimă cea de a doua revizie, și până atunci, strâng bani la ciorap. În sinea mea dau dreptate unui chelner care cu câțiva ani în urmă, la un restaurant de pe litoral, mi-a trântit-o la obraz: „Voi intelectualii sunteți păduchi, noi suntem oameni, nu voi. Ce dacă ești doctor? Tot păduche ești. N-ai mașină, n-ai via pe care o am eu. Când ieși la aer să te răcorești, că aici nu e de tine, ai să vezi un FORD-TAUNUS bleu. E al meu, să știi. Pa gagiule. Altă dată să știi cu cine vorbești!”

Fudulia costă în țara românească, domnule director, dacă fudulie se poate numi dorința firească de a fi posesor al unui turism cu care să poți circula ca să-ți cunoști țara. V-am scris nu pentru divertismentul dstră sau al parveniților din România. V-am scris pentru a vă prezenta cât este de greu pentru un om cinstit să se descurce trăind numai din salariu, ținându-se departe de corupția în care trăim. Sunt indignat de sistemul în care se face vânzarea turismelor la noi în țară, de proasta lor calitate, de jaful la care suntem expuși în cadrul Service-ului. Cum este posibil ca pe banii tăi să fii obligat să cumperi o mașină proastă? Aceasta cu atât mai mult cu cât prețul real de vânzarea turismului DACIA este de 28 de mii de lei. Cu atât vinde fabrica instituțiilor de stat. De unde diferența de la 28 de mii de lei la 72 de mii 688 de lei? Și atunci, dacă cetățeanul e supus jafului, să nu fie tentat să-l continue? Vedem emisiuni la televizor, în filme occidentale, magazine cu mașini expuse în vitrine. Intri, alegi, cumperi. Citim din ziare că firmele FORD, GENERAL MOTORS, retrag câteodată de pe piață mii de mașini care prezintă unele defecțiuni la frâne, motor etc., proprietarul nemai suportând nici un fel de cheltuială. Dar asta este la dvs., în țările libere, nu la noi, unde suntem la discreția unui monopol de stat.

Vă rămân recunoscător dacă veți împărtăși auditoriului român cum decurge cumpărarea și întreținerea turismelor în țările lumii libere, în cât timp poate să-și cumpere mașina un medic, un muncitor calificat, un funcționar. Cât la sută din salariul sau din venitul real reprezintă întreținerea mașinii, pentru ca să putem face și noi o comparație, să evaluăm mai precis gradul de mizerie materială în care ne zbatem, amăgindu-ne din când în când că am realizat ceva în viață.

„Un creștin prigonit”, București, 25 noiembrie 1979, difuzată la 8 martie 1980⁴⁸

Domnule director Noel Bernard,

În primul rând doresc să vă mulțumesc în numele mai multor ascultători ai postului dvs de radio pentru serviciile ce le aduceți cetățenilor patriei noastre, printr-o corectă informare a lor cu privire la ce se întâmplă atât în țara noastră, cât și în lumea întreagă. Aici domnește minciuna, dezinformarea, frica, teroarea, iar pentru credincioși, prigoana, amenințarea, segregarea etc. ... De aceea socotim că postul de radio *Europa Liberă*, e necesar națiunii noastre, și vă dorim multă pace de la Dumnezeu, fericire și sănătate, dvs

⁴⁸ H.R. No. 55, March 8, 1980.

și întregului personal al *Europei Libere*.

Domnule director, doresc să vă aduc la cunoștință rezultatul unor procese ce s-au judecat în București, procese de natură religioasă, unde nedreptatea și umanismul socialist - de fapt acestea sunt noțiuni similare - au făcut din mai mulți credincioși și din familiile lor, niște victime ale opresiunii și urii securității din România. Să amintesc sumar evenimentele: în ziua de 15 mai 1979, zeci de echipaje ale miliției București, însoțite de securiști, au făcut percheziții la domiciliile a 17 adventiști, adventiști-reformiști și un baptist, de unde au confiscat literatură religioasă, multiplicată, și multe biblii. În zilele următoare, au urmat alte percheziții la alți credincioși, pe care unii din cei interogați în 15 mai i-au spus, sub presiunea securității. Au fost interogați și unii arestați, mulți operatori Xerox, care nu sunt credincioși și aceștia au mai divulgat și pe alții, așa că numărul total al celor percheziționați acasă depășește 80, atât în București cât și în provincie, iar dacă adăugăm și pe xerox-iști, vom avea peste 100 de persoane. Toate cărțile confiscate ar putea fi încărcate în două camioane. Cu ele s-a făcut o expoziție la etajul 3 al clădirii Miliției București, unde există și o hartă, cu titlul "Desfășurarea acțiunii Fulgerul", unde sunt numele tuturor credincioșilor percheziționați, ale xerox-iștilor, diagramele de legătură între xerox-iști și credincioși etc. Harta e lucrată frumos, în culori Carioca, pe dimensiunea 1,80 pe 1 metru aproximativ. Desfășurarea proceselor s-a făcut la unii menținându-i în stare de arest, la alți în stare de libertate. O fată pe nume Mihail Romelia, adventist reformistă, după 5 săptămâni de închisoare a fost eliberată provizoriu până la proces. În aceeași situație a fost și Stancu Gheorghe, adventist, care e bolnav, pensionat medical și care s-a îmbolnăvit rău în penitenciar. A fost dus la spitalul închisorii Jilava și după vreo câteva săptămâni eliberat provizoriu până la proces. Am să vă dau numele și sentințele pronunțate la cei din București : Sima Alexandru, adventist, 2 ani închisoare; Chiriță Marin, adventist-reformist, 1 an și 4 luni închisoare; Stancu Gheorghe, adventist, 1 an închisoare; Penea Gheorghe, adeventist, 2 ani închisoare, la recurs redus la 6 luni; Alexandru Gheorghe, 3 luni la prima instanță, dar procuratura, cu alte cuvinte, securitatea, i-a făcut recurs și i-a dat 1 an și 6 luni de închisoare; Pavel Turturică, adventist, 1 an închisoare; Grigoroiu Doru, adventist, 1 an; Mosor Ion, adventist, 8 luni; Cimpoa Alexandru, adventist, 1 an; Dragomirescu Ion, adventist, 1 an; Schițelea Spiridon, adventist-reformist, 1 an; Mihail Romelia, adventistă-reformistă, 1 an.

Facem mențiunea că în cazul lui Schițelea Spiridon și Dragomirescu Ion, ambii în vârstă de peste 75 de ani, s-a suspendat executarea pedepsei, iar Grigoroiu Doru, Cimpoa Alexandru, Turturică Pavel, Mosor Ion și Mihail Romelia, cu obligația de a munci într-o organizație socialistă. Ne exprimăm îngrijorarea pentru cei care vor trebui să stea mai mult timp în închisoare: Stancu Ion, bătrân, pensionat medical, suferind cu inima și cu plămâni; Sima Alexandru, suferind de ulcer cronic și colon; Chiriță Marin, suferind de ulcer cronic și TBC; Alexandru Gheorghe, pensionat medical, suferind cu stomacul, ficatul și de deslipire de retină. Acesta de fapt a și cerut amânarea executării pedepsei, pentru a face tratament într-un spital. Aceștia toți sunt adventiști vegetarieni, care nu mănâncă niciun fel de carne și nu lucrează sâmbăta. Cum vor suporta ei închisoarea? Ce vor mânca ei acolo știut fiindcă nu li se gătește lor separat? Ei acum sunt arestați, își execută pedeapsa pentru că au răspândit biblii și alte cărți religioase. Infrațiunea pentru care au fost condamnați este următoarea: „Difuzare fără autorizație legală, de scrieri cu caracter mistico-religios”. Articolul 94 din legea presei. Dar cine îți dă o autorizație în România să difuzezi biblii și cărți de cântări sau alte cărți aparținând cultului din care faci

parte? Cine ? Dar Biblia care e scrisă de autori începând cu 1500 de ani înaintea erei noastre și până în secolul I al erei noastre, constituie presă ? Legea presei, legea nr. 3 din 1974, stipulează în articolele 10, 11, 12 ceea ce constituie obiectul legii: „periodice ce au drept caracter informarea în masă”, dacă îmi aduc bine aminte. De fapt unii avocați au arătat în pladoariile lor că răspândirea de biblii și alte cărți ale căror autor a trăit în secolul al XIX-lea și este întemeietorul cultului adventist nu face obiectul legii presei. Dar securitatea a spus altfel.

Aș vrea să mai arăt, domnule director, nedreptatea care s-a făcut în cazul lui Mihail Romelia. La percheziție i s-au confiscat din casă pe lângă toate cărțile, între care aproape 50 de biblii, și suma de 27.680 de lei. Ea este o fată singură, necăsătorită, harnică și cuminte. Cu ajutorul pe 20 de ani al Statului și-a făcut un apartament în rate și se gândea la un cămin, căci are 32 de ani. Securitatea i-a zădărnicit planurile, căci i-a luat - nu mai vorbesc de cărți - și banii și au băgat-o și în pușcărie. La proces, după interogatoriu și audierea martorilor, procurorul a cerut o sancțiune mergând spre minim și restituirea banilor, în afară de 5.000 de lei care ea a recunoscut că sunt a unor credincioși pentru a le procura cărți religioase. Dar securitatea care peste tot a dictat sentințele, a zis nu dreptății, logicii, rațiunii, adevărului, spiritului umanist. Și a dictat grefierului: un an închisoare, confiscarea banilor, iar cărțile trimise la topit. De fapt în toate sentințele s-a hotărât ca toate cărțile să fie date la topit. Era uluitor! S-au trimis două memorii, unul la Comitetul politic executiv al CC și unul la Congresul al XII-lea al PCR. Credem că aceasta a influențat instanța de recurs care a modificat natura pedepsei: tot un an, dar muncă corecțională într-o altă organizație socialistă, banii rămânând în continuare confiscați.

Iată domnule director Noel Bernard cum securitatea a jefuit pur și simplu o fată tânăra cuminte și harnică de toată munca ei pe vreo 10 ani de zile. Și pentru ce ? Pentru că în casa ei s-au găsit biblii și cărți religioase pe care nu ea le difuza - de reținut aceasta, și a reținut și tribunalul - ci urma să vină să le ia altcineva și să le împartă credincioșilor. Domnule director, în care țară de pe glob în afară de cele totalitare, oligarhice, într-un cuvânt cele marxiste, în care țară de pe planetă se mai întâmplă ca pentru simplul fapt că ai în casă biblii, cărți de cântări și de studiu religios, să ți se ia banii din casă și să te bage și în pușcărie? Unde s-a mai pomenit? Nu mă refer la vremurile trecute, ci la cele moderne. Mai există în vreo țară asemenea cazuri de mișelii, de jaf organizat? Și după toate acestea să mai spui că s-au făcut toate într-un spirit profund umanist, caracteristic societății noastre socialiste. Așa de bine se potrivește asocierea acestor două cuvinte - umanism socialist - ca asocierea focului cu apa.

Tatăl lui Mihail Romelia, pe nume Mihail Corneliu, urmărit și el de securitate ca să fie băgat la pușcărie, de la 15 mai 1979 este dat dispărut. Nimeni nu știe nimic de el. S-a zvonit că ar fi încercat să treacă fraudulos granița ca să scape de securitate și l-ar fi împușcat grănicerii. Era pensionat medical așa că soția lui, mama Romeliei, a rămas singură fără pensie și bolnavă rău. Soțul ei Mihail Corneliu, a mai făcut 7 ani și 6 luni închisoare, tot pentru credința sa. Atunci a fost și mai greu, cu confiscarea averii, ea rămânând cu 3 copii sub 10 ani. Acuma alt necaz, soțul dat dispărut, ea bolnavă fără pensie, fiica ei Mihail Romelia cu un an închisoare, dar pe care o va executa prin muncă corecțională și care îi mai era un sprijin, va trebui să-și execute pedeapsa.

Așa a nenorocit securitatea zeci de familii doar pentru simplul fapt că au vrut ca câți mai mulți oameni să afle despre Dumnezeu. E strigător la cer. Dacă aceasta este omenie, cum îi place să zică domnului Ceaușescu, să judece o lume întreagă. De aceea vă

rugăm domnule director să aduceți la cunoștința organizației Amnesty International toate aceste cazuri ca toți să fie adoptați de această organizație. De asemenea vă rugăm să faceți tot posibilul pentru informarea opiniei publice despre aceste cazuri de încălcare a libertății religioase. Vă mulțumim.

Guliasch Elfride și Eva, Timișoara, [martie] 1980, difuzată la 29 martie 1980⁴⁹

Domnule Noel Bernard,

Suntem familia Guliasch Ștefan și Eva, cu copiii Elfride și Mihai, din Timișoara (...) ⁵⁰. Nu am fi dorit să ajungem până aici ca să apelăm la radio *Europa Liberă*, nici nu ar fi normal și logic așa, dacă autoritățile competente nu ne-ar fi neglijat doleanțele și cererile de emigrare în RFG timp de 20 de ani. Poate că prin Dvs. dorința noastră, care este definitivă, va fi auzită de autoritățile competente, unde nu am fost luați în serios neprimind la zecile de memorii niciun răspuns, ceea ce este contrar legilor petițiilor și sesizărilor. Tot o cale legală este și faptul că am scris prezenta scrisoare postului de radio *Europa Liberă*, în acest sens ghidându-ne după decretul 212 din 31 octombrie 1974, publicat în Buletinul Oficial nr. 146 din 20 noiembrie 1974, și anume art. 9, aliniatul 2, care scrie cu literă de lege: „Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare, acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită ori artistică, sau prin orice alt mijloc la alegerea sa.”

Postul de radio pe care îl conduceți a rămas pentru noi unica speranță și vă rugăm din adâncul sufletului nostru să faceți publică scrisoarea noastră deoarece am ajuns la capătul răbdării așteptând timp de 20 de ani. Din anul 1960 părinții mei Guliasch Ștefan și Eva, împreună cu mine Guliasch Elfride am înaintat primele formulare la serviciul de pașapoarte din Jimbolia. În anul 1962 am înaintat un nou formular tot la serviciul de pașapoarte al orașului Jimbolia. În anii 1965, 67 și 68 am înaintat formulare la serviciul de pașapoarte și evidența străinilor de la Timișoara, toate acestea fiind respinse fără a se menționa vreun motiv. În 1970, cererea noastră de plecare definitivă din țară a fost aprobată de serviciul de pașapoarte și evidența străinilor din București. Cu această aprobare ne-am prezentat la serviciul de pașapoarte din Timișoara unde ni s-a spus să ne pregătim actele în vederea eliberării pașapoartelor de plecare definitivă din țară. Am făcut aceste acte cu care ne-am prezentat la serviciul de pașapoarte din Timișoara unde ni s-a spus să mergem acasă și să așteptăm până când vom fi chemați. Ne-am dus de mai multe ori cu actele dar de fiecare dată am fost trimiși acasă – spunându-ni-se să așteptăm. Această situație s-a prelungit până în 1973, când chemați fiind la serviciul de pașapoarte din Timișoara, ni s-au înmănat din nou alte formulare pe care le-am înaintat și care din nou au fost respinse. Dorim să arătăm că părinții mamei mele Götter Petru și Terezia au plecat în RFG din anul 1962, legal cu pașapoarte, și sunt stabiliți la Augsburg. Fratele mamei mele este și el stabilit în RFG din anul 1948, ajungând acolo din lagărele de reconstrucție din Rusia. Nu știm de ce atâtea abuzuri din moment ce cererile noastre sunt îndreptățite și nu utopice, noi având rude de gradul I în RFG și baze legale în formularea

⁴⁹ H.R. No. 58, March 29, 1980.

⁵⁰ Adresa.

cererilor noastre, deoarece în același decret 212 scrie că orice persoană este liberă să părăsească orice țară inclusiv propria sa țară. Din anul 1977, după refuzurile la cererile noastre, s-a mai întâmplat un lucru foarte dureros pentru noi și în special pentru mama mea, și anume: în data de 21 august, 1978, am primit o telegramă prin care am fost anunțați de decesul bunicului meu Götter Petru din RFG. Ne-am dus cu această telegramă la serviciul de pașapoarte din Timișoara, în după amiaza zilei de 21 august 1978, spunându-ni-se să ne prezentăm a doua zi de dimineață. În seara aceleiași zile, 21 august 1978, am primit încă o telegramă, semnată de către primarul orașului Augsburg și cu ștampila primăriei, prin care mi se anunța același deces. În ziua de 22 august, 1978, i s-au înmânat mamei mele formulare, pe care le-am înaintat în ziua de 25 august, zilele de 23 și 24 august, fiind zile nelucrătoare. După o zi, la 26 august, 1978, am fost înștiințați că formularele au fost respinse deoarece și așa nu-l mai puteți vedea pe decedat, el fiind înmormântat, deci nu mai aveți ce căuta acolo. Cred că vă puteți imagina durerea noastră, știind mai ales că bătrâna și bolnava mamă rămăsese singură și noi nu am putut nici măcar să o consolăm. Ne întrebăm de ce din moment ce nu am adus niciun fel de prejudicii statului și nu am făcut nimănui niciun rău, nu am putut pleca măcar la mama mea, pentru a-l vedea pentru ultima oară pe tatăl ei, acesta fiind doar dreptul ei.⁵¹ Noi de atunci am insistat în continuare, am scris memorii, am fost în audiență la șeful serviciului de pașapoarte și până acum nu am fost chemați nici la Comisie și nu întrezărim nicio șansă de rezolvare favorabilă a arzătoarei noastre dorinți de a pleca definitiv în RFG. În acest sens, am fost în ziua de 24 ianuarie anul acesta la serviciul de pașapoarte din București, unde ni s-a spus că totul este de competența organelor județului Timiș. După întoarcerea mea și a soțului meu de la București, am depus la sediul Comitetului de partid din Timișoara o cerere de audiență, adresată secretarului județean de partid Timiș. Am mai fost din nou și la șeful serviciului de pașapoarte din Timișoara, de unde am fost trimiși din nou acasă și ni s-a spus să așteptăm. Așa că am hotărât să mergem din nou la București. Și pentru că soțul meu trebuia să meargă la serviciu, am hotărât să mergem împreună cu niște cunoștințe.

În seara zilei de 10 februarie 1980, ne-am întâlnit la gară, am luat biletele și ne-am urcat cu toții în tren. Soțul meu ne-a condus la gară și a rămas cu noi până la plecarea trenului. Dar stupoare! Nici nu ne-am așezat bine pe locurile noastre, când au venit câțiva domni de la securitatea din Timișoara, împreună cu milițianul din gară, care ne-au cerut biletele și buletinele la toți, inclusiv soțului meu, după care am fost invitați să coborâm și să-i urmăm la postul de miliție din gară. Am protestat cu toții împotriva acestui act ilegal, am întrebat de ce suntem dați jos din tren, dar nu am primit nici un fel de explicație. La postul de miliție din gară am dat pe rând declarații privind plecarea noastră la București, pentru care lucru am fost reținuți până la orele 2:30 noaptea, după care am fost trimiși acasă, fără a avea însă mijloace de transport, așa că a trebuit să mergem în plină noapte câțiva kilometri pe jos. Bani pentru bilete ne-au fost înapoiți, dar acest lucru nu ne-a încălzit deloc. Ne întrebăm cum se poate ca într-un stat democratic unde se pretinde că se respectă drepturile omului, niște cetățeni pașnici care nu au încălcat nicio lege, sunt pur și simplu reținuți de miliție fără nicio explicație. Cum poate atunci să circule un cetățean român peste hotare, când nici în propria lui țară nu are voie să circule? Ne întrebăm cine și cu ce drept ne poate priva în mod arbitrar de cel mai elementar drept pe care îl are orice

⁵¹ De la acest punct, autoarea apare a fi Eva.

om, și anume acela de a circula liber și nestingherit în propria sa țară, ca să nu mai pomenim de dreptul pe care îl are de a circula și peste hotare.

A doua zi, la 11 februarie, 1980, am fost chemați cu toții la sediul securității din Timișoara, unde am fost reținuți din nou ore în șir, pentru a da declarații, după care ni s-au luat amprente și am fost fotografiați. După toate acestea am fost lăsați liberi, iar eu am fost invitată împreună cu soțul și părinții la șeful serviciului de pașapoarte din Timișoara unde ne-am prezentat pe data de 21 februarie 1980. Ni s-a spus că cererile noastre vor fi luate în considerare, dar de atunci a trecut destul timp fără să se ivească vreo rază de lumină în rezolvarea favorabilă a cererilor noastre. Ne întrebăm din nou cât va mai trebui să așteptăm și de câte ori vom mai fi dați jos din tren. Domnule Noel Bernard, vă rugăm în modul cel mai respectuos să faceți publică scrisoarea noastră la toate organizațiile de respectare a drepturilor omului, la Amnesty International, deoarece suntem disperăți dar tot odată hotărâți să nu încetăm lupta noastră până când nu vom fi în RFG.

Cu mulțumiri.

„Un grup de oameni liberi”, Viena, 11 martie 1980, difuzată la 29 martie 1980⁵²

Domnule director,

Primiți aceste rânduri din partea unui numeros grup de români. O serie dintre noi am făcut parte din mișcarea pentru respectarea drepturilor omului, inițiată în 1977 de dl. Paul Goma, iar alții au fost membri ai Sindicatului liber al oamenilor muncii din România, S.L.O.M.R.⁵³ În România am luptat pentru cele mai elementare drepturi ale omului și pentru acest lucru am fost aruncați în închisori sub acuzații false, iar familiile noastre au trebuit să sufere pentru ideile și convingerile pe care le avem. În momentul de față, ne aflăm în lumea liberă occidentală, dar nu pentru că nu ne iubim țara sau pentru că suntem trădători, așa cum ne socotesc autoritățile române, ci pentru faptul că nu suntem și nu vom fi niciodată de acord cu politica și propaganda mincinoasă a partidului comunist român, și pentru că nu suntem de acord cu așa-zisa libertate din România, libertate în care vorbim și cântăm cenzurat, scriem și citim cenzurat, ba chiar începem să și gândim cenzurat. Libertatea este în așa fel interpretată în România, încât întâlnești des pe străzi patrulare de miliție înarmate până în dinți, de ai impresia că te afli în Nicaragua sau Irlanda de Nord. De ce acest lucru? Autorităților le este frică de ceva?

Dar în această scrisoare nu vrem să reamintim ceea ce lumea știe de mult. Vrem ca ultimii noștri prieteni, rămași în țară, să sosească cât mai repede lângă noi. Aceștia sunt: Bâzgu Dan, Mărgineanu Gabriel, Angheluță Florian, Bălan Ion, Clitnovici Constantin, Dimitriev Radu, Dimitriev Laurențiu, Alicoboaie Iulian, Pârvu Constantin, Răzvan Cătălin și Mihalcea Ion, toți din București. În cazul în care acești nu vor părăsi

⁵² H.R. No. 58, March 29, 1980.

⁵³ Declarația de constituire a SLOMR a fost difuzată în mod repetat la *Europa Liberă* între 3-5 martie 1979. Inițiatorii au fost arestați pe 10 martie, dar mișcarea a putut continua adunând adeziuni grație purtătorilor de cuvânt care s-au succedat până la 19 aprilie, când ultimul dintre ei a fost reținut. Ulterior, foști membri precum Carmen Popescu și Nicolae Dascălu au încercat, fără succes, reinvierea mișcării. În scurta sa existență SLOMR a atras între câteva sute și 2000 de persoane (*Raportul Final*, pp. 703-705).

țara până la începerea Conferinței de la Madrid⁵⁴, pe toată durata acesteia vom organiza demonstrații simultane în mai multe capitale. Sperăm însă să nu vom ajunge până acolo. Suntem hotărâți să luptăm până la capăt pentru a ajuta pe prietenii rămași în țară. Avertizăm autoritățile să nu încerce să înscezeze și acestora procese penale sau contravenționale, cum se obișnuiește. Vă înștiințăm, totodată, că exemplare ale acestei scrisori au fost trimise la Organizația Națiunilor Unite, Conferinței de la Madrid, Amnesty International, cât și Serviciului de Pașapoarte al Municipiului București. Este de preferat ca lucrurile să se rezolve într-un timp cât mai scurt.

Vă mulțumim.

„Un grup de oameni liberi”, Viena, 11 martie 1980, difuzată la 29 martie 1980⁵⁵

Domnule director,

Primiți aceste rânduri din partea unui numeros grup de români. O serie dintre noi am făcut parte din mișcarea pentru respectarea drepturilor omului, inițiată în 1977 de dl. Paul Goma⁵⁶, iar alții au fost membri ai Sindicatului liber al oamenilor muncii din România, S.L.O.M.R. În România am luptat pentru cele mai elementare drepturi ale omului și pentru acest lucru am fost aruncați în închisori sub acuzații false, iar familiile noastre au trebuit să sufere pentru ideile și convingerile pe care le avem. În momentul de față, ne aflăm în lumea liberă occidentală, dar nu pentru că nu ne iubim țara sau pentru că suntem trădători, așa cum ne socotesc autoritățile române, ci pentru faptul că nu suntem și nu vom fi niciodată de acord cu politica și propaganda mincinoasă a partidului comunist român, și pentru că nu suntem de acord cu așa-zisa libertate din România, libertate în care vorbim și cântăm cenzurat, scriem și citim cenzurat, ba chiar începem să și gândim cenzurat. Libertatea este în așa fel interpretată în România, încât întâlnești des pe străzi patrulare de miliție înarmate până în dinți, de ai impresia că te afli în Nicaragua sau Irlanda de Nord. De ce acest lucru? Autorităților le este frică de ceva?

Dar în această scrisoare nu vrem să reamintim ceea ce lumea știe de mult. Vrem ca ultimii noștri prieteni, rămași în țară, să sosească cât mai repede lângă noi. Aceștia sunt: Bâzgu Dan, Mărgineanu Gabriel, Angheluță Florian, Bălan Ion, Clitnovici Constantin, Dimitriev Radu, Dimitriev Laurențiu, Alicoboaie Iulian, Pârveu Constantin, Răzvan Cătălin și Mihalcea Ion, toți din București. În cazul în care acești nu vor părăsi țara până la începerea Conferinței de la Madrid, pe toată durata acesteia vom organiza demonstrații simultane în mai multe capitale. Sperăm însă să nu vom ajunge până acolo. Suntem hotărâți să luptăm până la capăt pentru a ajuta pe prietenii rămași în țară. Avertizăm autoritățile să nu încerce să înscezeze și acestora procese penale sau contravenționale, cum se obișnuiește. Vă înștiințăm, totodată, că exemplare ale acestei

⁵⁴ Este a doua Conferință Post-Helsinki care a început la Madrid la 11 noiembrie 1980.

⁵⁵ H.R. No. 58, March 29, 1980.

⁵⁶ Cu referire la mișcarea pentru respectarea drepturilor omului inițiată de Paul Goma în anul 1977 vezi *Le Tremblement des Hommes: peut-on vivre en Roumanie aujourd'hui?*, Éditions du Seuil, Paris, 1979 (*Culorile curcubeului '77*, Humanitas, Bucharest, 1990) și Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste în România/ Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrâncu, Cristian Vasile (eds.) *Raportul Final*, Humanitas, 2007, pp. 720-724.

scrisori au fost trimise la Organizația Națiunilor Unite, Conferinței de la Madrid, Amnesty International, cât și Serviciului de Pașapoarte al Municipiului București. Este de preferat ca lucrurile să se rezolve într-un timp cât mai scurt.

Vă mulțumim.

Un grup de asistenți medicali, București, [martie-aprilie] 1980, difuzată la 20 aprilie 1980⁵⁷

Domnule director Noel Bernard,

Suntem un grup de asistenți medicali din București care vă rugăm a da citire scrisorii noastre la postul de radio *Europa Liberă*, fiind unica sursă de informare sigură pentru noi în RSR și, totodată, unica posibilitate a noastră ca prin dvs. să fim auziți de dl. Președinte Nicolae Ceaușescu și de ministrul Sănătății pentru a ne rezolva doleanța noastră. În prealabil ne-am consultat cu colegii noștri din Ploiești, Brașov, Sibiu, Craiova, Timișoara, Cluj, iar apoi noi am hotărât, în numele tuturor să scriem această scrisoare postului de radio *Europa Liberă* spre a-i da citire la una din emisiunile „De vorbă cu ascultătorii”. Vă rugăm respectuos a-i da citire și, tot odată, ne cerem scuze că nu ne dăm numele, căci ar însemna să ne pierdem posturile și să rămânem pe drumuri, iar noi avem familii și copii.

Domnule director, cu toții am absolvit liceul și bacalaureatul iar apoi am făcut școala post-liceală sanitară de 2 sau 3 ani după profil, ca: asistent medicină generală, ginecologie, laborator clinic, radiologie, cultură fizică medicală, stomatologie, igienă etc. De la data de 1 ianuarie 1979, prin decret al Ministerului Sănătății, ni s-a luat titlul de asistent medical, femeile fiind numite surori medicale, iar bărbații sanitari, fiind puși cot la cot cu surorile medicale ce au 7 clase, cu laboranții cu 7 clase, și cu sanitarii la fel cu 7 clase, pretențiile calității muncii noastre fiind cu totul altele. Pentru a intra la această școală tehnică post-liceală, am dat concurs și am fost câte 7-8 candidați pe un loc. Apoi am susținut un examen de asistent laborator, sau alte branșe, pentru care am obținut diploma de asistent, care dintr-un condei, de la 1 ianuarie 1979, a fost anulată. În plus, după 10 ani vechime, am dat examen de asistent principal. Și peste asta s-a tras cu creionul. În RSR, de exemplu, în laboratoare sunt acum medici, ingineri chimiști, biologi și laboranți, care au aceeași muncă; mai mult, munca e pe spatele nostru, al foștilor asistenți. Ceilalți au salarii mari și nu fac aproape nimic toată ziua și, în plus, ne comandă și ne sfidează. Suntem umiliți de medici și tratați ca infirmierele și femeile de serviciu. Salariile noastre sunt de mizerie, de la 1200 la 1600 de lei, când ai deja o vechime de 15-20 de ani. Concediu 14 zile pe an. Un muncitor necalificat are un salariu mai mare ca noi. Medicii au toate ciubucurile, iar noi modestul salariu și desconsiderare din partea lor.

Din aceste motive, primul fiind anularea denumirii de asistent medical, cât și din alte motive, în toate unitățile sanitare munca merge de la prost la mai prost. E un haos total în spitale, în policlinici, etc. Personalul medical nu mai lucrează cu dăruire pentru că a fost neîndreptățit și continuă să fie. Din cauza acestei flagrante nedreptăți a Ministerului Sănătății, suferă muncitorul de rând, intelectualul de rând, munca prestată de salariații

⁵⁷ L.M. No.61, April 20, 1980.

spitalelor fiind de proastă calitate. Tratamentele sunt de proastă calitate, iar medicina practică de medici nu mai e medicină, ci comerț medical. Pe zi ce trece, colaborarea între medici și fostul asistent medical se strică, rezultatele fiind cele actuale, adică proaste. Noi nu primim locuințe decât dacă dăm filodormă 10 pînă la 15.000 de lei. Sunt sute de colegi care din modestul lor salariu plătesc între 400 și 600 de lei chirie lunar. Prețurile alimentelor sunt tot mai mari, iar noi nu putem cu relații rezolva ceva, căci nimeni nu ne ia în seamă. De aceea, am scris această scrisoare cu rugămintea de a fi citită la postul dvs de radio ca cei competenți din România să ne audă dorința noastră justă și legală, să ne redea titlul pentru care am muncit obținând această diplomă, să ne facă o salarizare mai omenească, conform pregătirii noastre, să fim respectați cum se cuvine, fiind tratați ca niște colaboratori care, împreună cu medicii, să ne aducem adevăratul aport conform pregătirii noastre la îngrijirea bolnavilor. Vă mulțumesc anticipat și vă vom ține la curent cu cele rezolvate.

Maria Luginbühl, Zürich, 23 ianuarie 1980, difuzată la 10 februarie 1980 și reluată la 20 aprilie 1980⁵⁸

Domnule director,

La începutul lunii ianuarie a acestui an mi-am petrecut o parte a concediului în România, la Poiana Brașovului; o frumoasă stațiune montană, pe care sunt sigură că o cunoașteți și dvs., ca unul care după câte știu sunteți originar din România. A fost pe drept cuvânt un concediu de vis: zăpadă abundentă, care atinge pe alocuri 80 de cm, în feericul peisaj carpatin, cunoscut și apreciat de o lume întreagă; ca dovadă, afluența de turiști, practic în orice sezon în această stațiune. La hotelul Caraiman, unde am locuit, camere frumoase, plăcute, intime și de un confort care egalează pe cel din multe stațiuni alpine din Elveția, țară în care locuiesc de aproape 30 de ani, ca urmare a unei căsătorii, în cazul meu, pe deplin reușită, cu un inginer elvețian. Mâncarea și serviciul ireproșabile, hotelul ca și restaurantul său fiind conduse cu o mână fermă de expert atât în arta hotelieră, cât și cea culinară de dl. Simon, personaj stilat și energic, produs al noii școli hoteliere românești, deoarece nu cred să aibe mai mult de 30-32 de ani.

Ca o notă disonantă, ca o totală discordanță cu ambianța plăcută în care mă găseam, mi-a fost dat să aud în una din emisiunile dvs. din perioada respectivă - pe care am ascultat-o de altfel cu totul întâmplător - niște aprecieri zdrobitoare la adresa turismului românesc, a serviciilor hoteliere, a calității mâncării, etc.... Nimic nu era cruțat, amintindu-se, culmea, printre acestea, și numele frumoasei stațiuni în care mă găseam și unde mă simțeam nespus de bine, Poiana Brașov. Ei nu, asta e chiar prea de tot, mi-am zis eu, domnule Director, și m-am decis să pun mîna pe condei și să vă scriu aceste rânduri deși, mărturisesc, de regulă nu fac parte nici din rândul ascultătorilor și nici al corespondenților postului dvs de radio.

Și mi-am zis, cred eu pe drept cuvînt: oare de când nu ați mai fost dvs. în România domnule director, pentru a vă convinge și cunoaște personal cum stau lucrurile pe acolo și dacă țara s-a urâțit cumva de când ați părăsit-o dvs.? Căci eu în ce mă privește merg

⁵⁸ L.M. No. 51 și No.61, din 10 februarie și 20 aprilie 1980. Vezi răspunsul la această scrisoare „din partea unui ascultător din București”, difuzată la 20 aprilie 1980.

acolo cu multă plăcere, aproape în fiecare an, iar pînă acum 15 ani, cînd mai trăia tatăl meu, mergeam în România și de 2-3 ori pe an.

De altfel, domnule director, eu aș vrea să vă precizez de la capul locului, că eu consider, cu multă fermitate, că datoria fiecărui român este ca atunci cînd vorbește despre țara sa, despre țara în care s-a născut și în care a văzut lumina zilei (și printre aceștia vă numărați și dvs.) să vadă și lucrurile bune existente acolo. În ce mă privește, doresc să vă asigur că eu, ca romîncă, voi vorbi întotdeauna și despre lucrurile bune, frumoase care există în România de azi, pe care eu continui să o consider ca fiind patria mea.

Dezvoltînd acest raționament, eu consider că și secția romîna a postului dvs. de radio ar trebui să vadă lucrurile în felul acesta. Discutînd aici cu mai mulți romîni, ei își exprimau nemulțumirea pentru faptul că postul dvs. de radio nu vede la ei nimic bun. Unii ziceau că nici nu vor să-l mai asculte. Or, dimpotrivă, se știe bine că românii sunt foarte sensibili atunci cînd sunt apreciați și cînd se recunoaște corect ce au făcut.

Cum vă spuneam, deși nu fac parte din corespondenții dvs. care vă asaltează cu scrisorile prin intermediul cărora dvs. cunoașteți nemijlocit ce și cum este prin România, socotesc că dvs., în lumina fair-play-ului care presupun că vă caracterizează, veți da citire și scrisorii mele într-una din emisiunile dvs. Un asemenea gest al dvs. ar fi spre marea satisfacție a lucrătorilor din turism care-și fac datoria cu multă tragere de inimă.

Mulțumindu-vă cu anticipație pentru bunăvoință, rămân a dvs.

„Un ascultător”, București, [martie-aprilie] 1980, difuzată la 20 aprilie 1980⁵⁹

Domnule director Noel Bernard,

Ca un vechi ascultător al postului de radio *Europa Liberă*, îmi permit a vă trimite o scrisoare cu rugămintea de a o difuza. Postul de radio *Europa Liberă* este foarte cunoscut și apreciat în România de un număr foarte mare de ascultători pentru aprecierea justă a evenimentelor internaționale cât și a celor din țara noastră. Emisiunile postului de radio *Europa Liberă* sunt ascultate de toate păturile sociale de la țărani, muncitori și intelectuali, pînă la cei din conducerea țării.

În data de 10 februarie ați citit o scrisoare a doamnei Maria Luginbühl. Doamna respectivă scria că este originară din România, că e căsătorită cu un inginer și că locuiește actualmente în Elveția. După cîte am înțeles e stabilită de 20 de ani în Occident. Dînsa era pur și simplu ultragiată de criticile care se aduc hotelurilor din România, precum și cazării turiștilor atât din România cât și de peste hotare. Ea a dat ca exemplu hotelul Caraiman din Poiana Brașov, unde își petrecuse concediul și unde a auzit, ascultînd postul de radio *Europa Liberă*, despre criticile aduse hotelurilor din România.

Întrucît cunosc acest hotel, precum și alte hoteluri din țara noastră, doresc să-i dau cîteva lămuriri. Cu mari greutăți și economii, o familie reușește într-un an de zile să economisească banii necesari pentru a-și petrece un concediu de 2 săptămîni în România și nu în străinătate, cum și l-a petrecut d-na Luginbühl. Întrucît am fost în Occident, știu că pentru un occidental este foarte ieftin să-și petreacă un concediu în România sau Bulgaria, țările socialiste cele mai interesate în acapararea pe orice cale a valutei forte. Un an de zile am fost aproape în fiecare săptămîna la ONT București, pînă cînd am

⁵⁹ L.M. No.61, April 20, 1980.

reușit să primesc un bilet de odihnă la Poiana Brașov, fiind specificat numele hotelului și chiar camera. Prezentându-ne la hotelul Caraiman, ni s-a adus la cunoștință că, din păcate, nu putem fi primiți în acest hotel fără a ni se da altă explicație decât că desigur este o greșeală. Încercând să vorbim cu ONT la telefon, ni s-a spus că nu s-a făcut nicio greșeală, doar că hotel Caraiman este nevoit să primească un grup de turiști din Occident. La întoarcerea mea de la cabina telefonică în holul hotelului s-au adunat încă 8 familii. La insistențele noastre două familii au fost primite la hotel Caraiman, desigur în urma unui substanțial ciubuc. Celelalte familii după ce au stat 5-6 ore în holul hotelului, majoritatea având copii mici, unora li s-au dat banii înapoi, iar alții mai norocoși au fost cazați la particulari, bineînțeles nelipsind ciubucul. Atât cazarea în acest hotel cât și servirea, cantitatea și calitatea meselor au lăsat de dorit. Turiștii occidentali iau masa separat. Discuții între români și turiștii occidentali nu sunt admise. Ca în orice hotel din România, nu lipsește nici ofițerul de securitate.

Întrucât de 17 ani îmi petrec concediul de odihnă pe litoralul românesc, pot să vă dau un alt exemplu. Eu personal întotdeauna rezolv problema cazării la particulari, dar am fost nevoit de câteva ori să-mi cumpăr bilete de odihnă la hotelurile de pe coasta Mării Negre. O singură dată am reușit să fiu cazat la un hotel din Eforie Nord. Deși aveam rezervate hotel și camera, în urma ciubucului dat, la oficiul de cazare din Eforie Nord, ni s-a repartizat un alt hotel, iar masa am luat-o la hotelul Perla, la o distanță de 25 de minute de hotelul în care am fost cazați. Pentru turiștii străini s-a rezervat o aripă a restaurantului care era interzisă pentru turiștii români. Pentru turiștii români masa se servea de trei ori, oamenii fiind nevoiți să stea ore întregi la rând. Ospătarii erau foarte obraznici, mâncarea era înjumătățită. Ne punem întrebarea cum este posibil ca poporul român să fie supus la atâtea neplăceri și umilințe de către statut român? Se spune că totul este al poporului, dar, din păcate, totul este al celor care conduc România. Vă mulțumesc pentru citirea acestei scrisori și vă urez atât dvs. cât și colaboratorilor dvs. mult succes în nobila misiune pe care o aveți de îndeplinit.

Cu stimă.

Chiriță Constantin, Viena, 10 aprilie 1980, difuzată la 4 mai 1980⁶⁰

Stimate domnule director,

Vă rog să aveți amabilitatea de a difuza aceste rânduri prin care vreau să atrag atenția asupra unor nedreptăți comise în România socialistă. Aceste nedreptăți nu au picat din cer ca un fenomen al naturii și nici nu au fost lăsate ca moștenire de regimul burghezo-moșieresc cum pretinde actualul regim de la București. Ele izvorăsc din politica regimului. În anii de când e la putere acest regim, mii de oameni nevinovați au fost aruncați în pușcării, bătuți și unii chiar internați în clinici psihiatrice. Dar să zicem că o parte din aceste abuzuri s-au petrecut sub domnia lui Gheorghiu-Dej.⁶¹ Să vedem cum

⁶⁰ L.M. No. 63, May 4, 1980.

⁶¹ Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901-1965), membru de partid din 1930, membru CC al PCdR (1935-1945), secretar general al CC al PCR/PMR (1945-1954), prim secretar al CC al PMR (1955-1965), prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1948-1952), președinte al Consiliului de Miniștri (1952-1955),

stau lucrurile astăzi.

În anul 1970, fratele meu Chiriță Marin se afla cu slujba la Constanța. În timp ce se afla la lucru, un echipaj al miliției din Constanța condus de maiorul Bițu Nicolae a violat domiciliul lui Chiriță Marin în comuna Cumpăna, județul Constanța, luând în lipsa lui toate bunurile de uz personal, bunuri în valoare de 30 de mii de lei. Când a venit omul de la muncă a găsit casa goală. În afară de jegmăneală s-a ales și cu un dosar de urmărire penală, asta când în România peste tot apăreau lozincile despre cinste, onoare și demnitate socialistă. Pentru pălmașul de rând dovadă de demnitate și cinste este să nu dezvălui nimănui nedreptățile ce se comit.

Dar fratele meu nu a ținut cont de lozincile partidului și a început să dezvăluie nedreptățile la toate organele superioare. A sesizat Procuratura militară, Comitetul Central al PCR, Consiliul de stat, consiliul de miniștri, ministerul justiției, ministerul de interne Marea Adunare Națională și Procurorul general. De la aceste organe nu a primit nici un răspuns timp de cinci ani. Mergând a doua oară în audiență la Comitetul Central găsește acolo un domn amabil care îi spune să se întoarcă la Constanța unde i se va rezolva problema. Când a ajuns în gara Constanța a fost arestat de miliție, pălmuț de procurorul militar și predat unui colonel de la serviciul de pază și ordine al miliției Constanța. Aici a început adevărata dramă a fratelui meu. A fost arestat de mai multe ori, în total 84 de zile. În acest timp a fost bătut până la leșin și obligat prin forță să semneze acte al căror conținut nu-l cunoștea, întocmindu-i-se un dosar de „spărgător de magazine și jefuire de turiști străini”. Neputând să-l intimideze l-au pus în libertate. El a început să aducă la cunoștința muncitorilor din port situația în care se găsea. Fiind urmărit de aparatul represiv și situația luând proporții, el fiind cunoscut de muncitorii din port, într-o seară pe la orele 8 și jumătate, când venea de la muncă a fost oprit din drum de mașina poliției și urcat cu forța în mașină. A fost lovit în cap, revenindu-și spre ziuă, când a reușit să iasă din groapa în care fusese aruncat în apropiere de Mangalia. A fost luat de o mașină și dus la spital în Constanța. Medicul i-a pus diagnosticul de „contuzie mintală” din cauza traumatismului cranio-cerebral suferit. După ce și-a revenit, medicul, căruia fratele meu i-a povestit drama lui, l-a chemat pe comandantul miliției la spital. Din acest moment fratele meu nu a mai fost bătut de miliție. Cum abuzul era cunoscut de opinia publică și miliția trebuia să iasă bazma curată, i-au întocmit un dosar că „e nebun” și prezintă pericol social. În felul acesta Chiriță Marin a fost internat cu forța de miliția Constanța în secția de neuro-psihiatrie. Medicul care i-a cercetat cazul i-a făcut ieșirea din spital, dându-i un certificat că nu prezintă pericol pentru el și pentru cei din jur. În fața acestei situații, miliția l-a luat și l-a internat în altă localitate pentru a scoate de la medici actele de care avea nevoie. Dar și la a doua internare fratele meu a câștigat. Atunci miliția Constanța a hotărât să-l îndepărteze din județul Constanța. L-au dus la gară într-o noapte și l-au aruncat într-un accelerat care mergea la București. După câte îmi aduc aminte represaliile au durat cinci ani, până în 1975. Între timp s-a schimbat și procurorul militar de la Constanța. Noul procuror eliberează o ordonanță lui Chiriță Marin spunând că faptele milițienilor au fost iertate în baza unui decret dat de domnul Ceaușescu, potrivit căruia cei în uniforme albastre nu mai pot fi judecați. Noul procuror i-a recomandat fratelui meu să se adreseze Judecătoriei Constanța pentru despăgubiri civile. Dar și aici, colac peste pupăză, judecătoria respinge plângerea pe motiv că numai

președinte al Consiliului de Stat (1961-1965). Pentru detalii biografice vezi Pavel Câmpeanu, *Ceaușescu, anii numărătorii inverse*, Polirom, Iași, 2002 și *Raportul final*, pp. 83-84; 794 și s.v.

Tribunalul militar este competent. În felul acesta s-au scurs zece ani de zile, cazul rămânând nerezolvat.

Prin această scrisoare deschisă îl rugăm pe domnul Nicolae Ceaușescu să rezolve cazul lui Chiriță Marin domiciliat în prezent în comuna Suseni, satul Chirităști, județul Argeș. Toate aceste abuzuri s-au petrecut în ceea ce propaganda de partid din România numește „cea mai liberă și mai dreaptă societate din lume”. Domnule director vă mulțumim dvs. și colaboratorilor postului dvs. de radio, pentru contribuția neobosită ce o aduceți poporului român.

„Un român cinstit, nu un dușman de patrie”, Târgoviște, 20 august 1980, difuzată la 19 octombrie 1980⁶²

Stimate domnule Noel Bernard,
Stimați domni onești de la radio București 4,

Am acționat ca om de bună credință la nivelul meu, dar nicio umbră de schimbare în bine a patriei mele România nu apare la orizont. Se duce o politică pe marginea prăpăstiilor din care cei mulți nu beneficiază cu nimic, ba din contră li se cer mereu noi sacrificii. Munca ne este o veșnică campanie de partid. Omul societății socialiste multilateral dezvoltate a devenit o unealtă desconsiderată, păzită, bănuită, tracastă, amenințată, intimidată de o mafie a partidului care se cheamă securitate și miliție. Viața nu ne mai este viață, traiul nu ne mai este trai. Minoritatea de 10% domină majoritatea necăjită de 90%, cu perfidie și forță. Minciuna a ajuns la loc de onoare.

În multe privințe trăim ca în Africa de Sud pe care o criticăm. Avem un tipic apartheid comunist, aplicat în sistemul comunist de organizarea claselor, a păturilor, a tagmelor, a clanurilor, a castelor. Românul societății comuniste este apatic, fără speranță de mai bine. De aceea își ia lumea în cap și pleacă, unde s-o putea numai să scape. Starea de spirit a populației a devenit dramatică. Dictatura comunistă nu permite nici măcar dialogul, [darmite} schimbarea. Dorința de emigrare demască nemulțumirea, lipsa de speranță. Suntem săraci, trăim prost, vinde partidul tot ce avem mai bun, ne lasă doar oasele și fierăria industrializării socialiste pe care nu prea o cumpără nimeni. Suntem plictisiți, sătui de cultul unui om, de mincinoși și lingușitori care întrețin cu inconștiență climatul apăsător și prostia urcate în jilț. Suntem sătui de corupție. Toți se roagă Ceaușeștilor prin petiții, scrisori, rapoarte de nedreptăți, de abuzuri, prin emisiunile dvs. se roagă disperați ca unor Cristoși care doar ei le mai pot aduce izbăvirea unui pașaport de fugă, de emigrare. Constituția țării o invocă de pomană, ea nu mai este o lege de bază, ci o lege să o vază dușmanii din afară. Nu avem un Zaharov⁶³, după plecarea micului

⁶² L.M. No. 87, October 19, 1980.

⁶³ Andrei Saharov (1921-1989), om de știință sovietic, savant în domeniul fizicii nucleare, a militat pentru limitarea experiențelor cu arme nucleare în spațiu și la suprafața solului. În 1968, a protestat împotriva intervenției sovietice în Cehoslovacia. În 1970 a devenit cofondator al Comitetului pentru Drepturile Omului de la Moscova. În 1975 a primit Premiul Nobel pentru Pace ca recunoaștere a rolului său în adoptarea tratatului de interzicere a experiențelor nucleare în atmosferă. Împreună cu soția sa, Elena Bonner și-a consacrat restul vieții în apărarea drepturilor omului.

Soljenițin, Paul Goma, care să-i adune pe toți nemulțumiții în graniți, și nu în afară, să-i adune și să spună cu glas tare adevărul uitat. Pâinea se coace acasă, nu în vecini, clasa muncitoare poloneză a dovedit aceasta. Regimul comunist român tace chitic la evenimentele din Polonia dar ia măsuri speciale ca să mențină tăcerea. În schimb face propagandă împotriva regimului sud-corean care l-a condamnat la moarte pe șeful opoziției. Vestul s-a declarat clar împotriva condamnării și va fi probabil în stare să oprească odioasa execuție. Dar regimul comunist ce a făcut și ce face cu opozanții? Uită câți au fost omorâți în închisorile sale. Preotul Calciu⁶⁴, Gheorghe Brașoveanu, doctorul Cană⁶⁵, care au încercat un dialog cu teroarea de partid, unde se află ? Ce au făcut cu ei regimul și securitatea ? Securității sunt azi la tot pasul, bine plătiți, rotofei de mâncare bună și pierdere de timp, îmbrăcați bine în haine civile și militare plătite de Stat, din sudoarea muncitorilor cărora pentru munca lor productivă făuritoare de bunuri materiale, nu le dă haine de protecție gratis. Apoi miliția, plină de elemente pripășite, fără scrupule, lovește, zbiară, te insultă, căci nu există o lege de protecție a cetățeanului. Ei au legea lor care i-a educat. Nu s-au educat singuri în brutalitate; sunt școli unde se învață arta și meseria de milițian socialist. Aceste două armate - securitatea și miliția - formează aparatul de opresiune internă a PCR, ele sunt forța de stăpânire. A treia armată a țării este aceea îmbrăcată în haine kaki pe care le poartă. Ea formează forța de apărare a țării. Și ei bine plătiți și aprovizionați prin unitățile lor, nu însă ca miliția și gloata de activiști. Ei umplu și colorează aspectul trist al străzii. Mulți din ei sunt obezi de ședere, stau să iasă din haine. Și ei sunt suspectați de securitate căci, în rîndul lor, sunt oameni cu pregătire care și-au făcut din militarie o carieră. Sunt o armată mută, supusă regulamentelor, cazarmii, dar știu să gândească și să deosebească albul de negru, deși sunt și ei îndoctrinați până peste măsură. Nu călătoresc în străinătate că nu e voie, dar nu sunt înțucați.

Între securitate și miliție au existat întotdeauna frecături și există și azi, pe tema delimitării competențelor și cine este mai mare și mai tare. Șefii Inspectoratelor de miliție sunt aleși dintre oamenii duri, nemiloși, au în general vederi înguste, care îi ajută să aplice opresiunea beciului, a interogării prin intimidare și fățarnicie. Ei poartă haina de milițieni doar în anumite cazuri, căci nu sunt decît jumătate militari, cealaltă jumătate stă la partid. Ei văd în fiecare om de pe stradă un bandit posibil. „Banditul” este cuvîntul lor cel mai întrebuițat față de cei arestații pe drept sau pe nedrept. Jargonul lor e deplorabil; de se va putea întocmi pe viitor un dicționar cu cuvintele și obrăznicile lor, va fi un

⁶⁴ Părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa (1925-2006) a fost închis peste 21 de ani (1948-1964, 1979-1984), inclusiv în penitenciarul de la Pitești (1949-1951). A protestat împotriva demolării Bisericii Enei în anul 1977, iar în anul 1979 a fost arestat pentru cele șapte predici „Cuvinte către tineri”. A fost singurul cleric ortodox membru al Comitetului Creștin Român pentru Apărarea Libertății Religioase și de Conștiință (ALRC) constituit în aprilie 1978 de un grup de 9 bapțiși. A luat poziție contra tuturor încălcărilor libertății religioase, inclusiv a membrilor Oastei Domnului și a greco-catolicilor. În anul 1979 s-a aflat alături de inițiatorii SLOMR, a fost arestat și judecat în același proces, cu cei doi, la Tribunalul Militar București și condamnat la 10 ani închisoare pentru complot. A fost eliberat în 1985 în urma presiunii opiniei publice internaționale și în special, celei americane (vezi și Gheorghe Calciu-Dumitreasa, *Războiul întru cuvânt. Cuvinte către tineri și alte mărturii*, Editura Nemira, București, 2001 și *Raportul Final*, pp. 636-637).

⁶⁵ Ionel Cană, medic, și economistul Gheorghe Brașoveanu (și cu sprijinul preotului Calciu-Dumitreasa) au creat, în luna martie 1979, Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România (SLOMR). Cei doi inițiatori au fost arestați la 10 martie 1979 și condamnați pe 4 mai 1979 pentru „complot” la 7 și respectiv 5 ani de închisoare. După recurs, pedepsele au fost reduse la 5 și respectiv 3 ani. ani închisoare (vezi *Raportul Final*, p. 705).

adevărat folclor de mahala.

Am descris trei armate pe care le avem și pe care clasa muncitoare le duce în spinare, dar de o fi cazul de apărare a patriei, tot muncitorul și țăranul este carnea de tun, căci ei sunt soldații țării. Securității vor fi tot la mafie, milițienii tot opresori, activiștii tot cu pălăvrăgeala, și cu acțiunea invizibilă a sarcinilor și instrucțiunilor verbale și nu pe hârtie. De aia în 1968 de pe balconul CC s-a apelat la mase, la patriotism.

Partidul face, partidul desface, partidul taie, partidul spânzură și totul se știe bine până sus. Nu există dezinformare, cum credeți dvs., partidul cu întreg aparatul lui formează a patra armată a țării, dar e prima pe scară ierarhică. Deci până acum doar muncitorul e cu sapa și duce în spinare 4 cu mapa: activistul de partid, securistul, milițianul, militantul; la care se adaugă și al cincilea, care e numai de formă: sindicatul. Iată de ce o ducem prost. Iată unde stă puterea regimului.

Cunosc destul de bine liderii din linia întâi și a doua a partidului. În general au puține merite intelectuale și mulții din ei nici așa zise merite de partid. Meritele lor principale sunt: atașament față de o idee dovedit greșită și compromisă, supuși față de ideea celui mai mare în rang. Aproape toții și-au însușit un mod de viață burghez de care nu vor să se despartă fiindcă nu mai pot trăi altfel. De aici tragedia vieții lor când prin mișcarea cadrelor cad mai jos de privilegiile castei.

După toate aceste scurte istorisiri, să nu ne mirăm că românul, atât de statornic de glia lui strămoșească, fapt ce i-a permis să-și mențină ginta, sub regimul ăsta s-a dezmeticit și își ia lumea în cap ducându-se să trăiască aiurea, mai liber și mai bine, da înstrăinat de ce i-a fost mai drag pe lume. Lăsați-i să plece, dacă nu vă îngrijiți de ei, pentru numele lui Dumnezeu. Scăpați de opozanți. Puteți reduce astfel aparatul neproductiv de opresiune pe care nu v-ați gândit încă să-l reduceți ca pe amărății de tehnic-administrativi, care vă stau mereu în gât. Ați scăpat de hoți și de pungași le-ați dat drumul cu pașapoartele în regulă peste graniță la Viena. Ați fost generoși cu ei, fiți și cu cei care nu sunt hoți și pungași, dar vor să plece, să vă lase. Scăpați și de ei, în numele lui Marx și Lenin.

Adina Mănescu, Madrid, [noiembrie] 1980, difuzată la 7 decembrie 1980⁶⁶

Domnule Ceaușescu,

Mă numesc Adina Mănescu, locuim în București, și de la data de 26 septembrie anul curent trăiesc cu adevărat - mai exact, de când am scăpat din România. Mă adresez Domniei Voastre pe această cale, fiind convinsă că scriindu-vă de aici, cu ocazia acestei conferințe de la Madrid, veți acorda puțină atenție celor spuse de mine. Aceasta, deși știu că nu este un lucru plăcut pentru Domnia voastră să fie dată publicității o scrisoare ce descrie realitățile din România.

Trebuie să încep prin a vă felicita pentru maniera strălucitoare în care ați înăbușit plăpânda mișcare de disidență, cât și tinerele syndicate independente, ale căror conducători zac în închisori sub acuzația de a fi legionari, exemplu: părintele Calciu, doctorul Cană și mulți alții. Nu intenționez ca prin această scrisoare să fac literatură, ceea ce oricum nu ar fi pe gustul dv. Directivele dv. sunt clare și în această direcție: „Arta

⁶⁶ L.M. No. 94, December 7, 1980.

trebuie să oglindească realitățile vieții în societatea comunistă.” Acest lucru încerc eu să-l fac acum, însă realitatea, nu imaginea falsă pe care o oferiți dv. Occidentului. În acest sens, voi încerca să fiu cât mai concisă. Bineînțeles, nu este ușor că sunt atât de multe lucruri de spus, atât amar al atâtor vieți și creiere valoroase, tocite în oribilul sistem pe care îl mențineți în România cu succes și baionete. Deci, mă voi ține de cuvânt și intru în subiect: de ce nu respectați, domnule președinte, drepturile omului? Ce înțelege Domnia Voastră prin aceste drepturi? România a semnat tratate internaționale în care se obligă să respecte aceste drepturi. Ați verificat dvs. personal cum se respectă aceste drepturi așa cum proceda fostul președinte al Statelor Unite? Probabil dvs. înțelegeți prin drepturile omului, dreptul la muncă, adică la sclavie. Altfel nu se poate numi sistemul de muncă din România. Articolul 10 din Constituție spune că dreptul la asigurarea nevoilor materiale este garantat prin pensii și ajutoare de boală. Ce fel de asigurare materială primeam eu în țară, printr-o pensie de 300 de lei? Articolul 23 spune - iertați-mă că vă aduc aminte, poate nu ați mai studiat de mult Constituția - articolul 23 spune deci că statul ocrotește dreptul mamei și al copilului. - atunci de ce în cadrul acestui articol i s-a desfăcut mamei contractul de muncă în anul 1973 fiind văduvă, bolnavă și susținător de familie?

Articolul 28 spune că cetățenilor RSR li se garantează libertatea cuvântului și a presei. De aceea sunt închisorile și spitalele de boli nervoase pline cu cetățeni care și-au luat aceste drepturi constituționale? Despre libertatea presei, ce să mai vorbim, atâta timp cât telefoanele sunt urmărite, convorbirile cu străinătatea interceptate, iar în casele oamenilor se pun microfoane?

Articolul 34 spune că dreptul la petiționare este garantat de lege și organele de stat au obligația de a rezolva petițiile cetățenilor privind drepturi și interese personale. Probabil că dintr-o amnezie nu ați răspuns nici dv., nici soția, la memoriile adresate dv. de către mama, cu nr. de înregistrare 8/27835, 2696 și 6555, din anii 1978 și 1979. Atât dv. cât și Comitetul Central vă achitați de aceste obligații probabil în mod selectiv.

Asupra articolului 35, care spune că cel vătămat în drepturile sale printr-un act ilegal, al unui organ de stat, poate cere organelor competente, în condițiile prevăzute de lege, anularea actului și repararea pagubei, aș vrea să întreb: oare care sunt aceste condiții, și cât de subiective pot fi, când statul face atâtea abuzuri? Justiția în România a rămas un termen de dicționar, coruptă și manipulabilă în interesele statului, nicidecum în cele ale individului, respectiv ale omului. Cum spuneți dv., om cu „O” mare nu mai există în România, cu excepția dv.

Cred că în mod sumar, asupra drepturilor constituționale ale omului, cu „o” mic, ne-am lămurit.

Când aveți puțin timp și nu sunteți ocupat cu Lumea a Treia și cu dezarmarea, mai meditați și încercați să vă ocupați și de petițiile concetățenilor dv. chiar dacă sunt intelectuali și nu sunt membri de partid și nu sunt născuți în Oltenia. Ar trebui să renunțați la această politică de apartheid pe care o practicați în România.

În privința dezarmării, ați reușit foarte bine în politica internă. Oamenii rabdă program de muncă de zece ore și salarii proaste în comparație cu scumpirile. Cei care au protestat la Petroșani sunt fie în spitale de boli nervoase, fie în închisori, sau morți. Oamenii din România supraviețuiesc ca animalele din junglă, alergând la vânătoarea de alimente. Dvs. treceți doar pe Calea Victoriei și nu e de mirare că din viteza limuzinelor Renault-18 nu puteți sesiza oamenii desfigurați de oboseală și de cele mai multe ori cu plasele goale. Când veniți dv. în faimoasele vizite de lucru (păcat că nu faceți piața zilnic

ca președintele Confederației Elvețiene) se spală trotoarele și se umplu rafturile cu mărfuri apărute ca din pământ. După ce plecați, oamenii se transformă în fiare, și își dispută o sticlă de ulei de floarea soarelui sau o bucată de brânză. Când mă gândesc acum că și în România a venit iarna, mi se face frig. Oamenii nu au cu ce să se încălzească, chiar dacă stau la bloc, prețurile sunt uriașe, raportate la salarii. Să nu mai vorbim de cei care au nevoie de lemne, de funcționarii care stau la serviciu cu paltoane și mănuși. Desigur, este criză. De ce România este atât de afectată, nu înțeleg. Știți dv. că străzile neluminate încurajează criminalitatea și hoția? Ziarele nu scriu nimic, cetățeanul este dezinforma. Dvs. aceste mărunte probleme nu le cunoașteți, Calea Victoriei este luminată, iar la Palatul Primăverii este o feerie privată. Pentru că a venit vorba de privilegiile Domniei Voastre, ale înalților funcționari și ale familiilor lor, credeți oare în sinea dv. că aceasta se cheamă democrație? Sigur, vilele, reședințele de la munte și mare, Palatul Peleş, fostul Palat al Pionierilor⁶⁷ - pe care le-ați acaparat unul după altul - constituie bunuri ale clasei muncitoare. Atunci cum se face că simplul muritor pe cont propriu nu găsește o cameră la munte sau la mare, în plin sezon? Sigur, țara are nevoie de valută - dar credeți că acest sistem de circuit închis va funcționa la infinit? Până când vor mai fi secțiile de miliție și bufetele întreprinderilor de partid și ale Comitetului Central aprovizionate cu tot ceea ce este necesar, în timp ce poporul nu are carne, săpun de toaletă, cafea, hârtie igienică, etc.?

Trebuie să vă spun că politica dvs. va trebui să-și arate roadele într-o zi. Poporul înghite deja de 36 de ani de amăgiri, minciuni și demagogie - că nivelul vieții în semestrul următor va crește cu X procente, că salariile cresc cu Y procente, că s-au alocat noi fonduri pentru construcția de locuințe. Totul este praf în ochii oamenilor. Viața se înăsprește zi de zi, nici o promisiune nu se duce la capăt, planul este veșnic nerealizat, iar salariile sunt penalizate. Acum ați hotărât o scădere în ritmul investițiilor, plățirea datoriilor externe în natură. Deci, prima hotărâre care ar duce la creșterea nivelului de trai este anihilată de a doua. Dacă iar se va trimite totul la export, cu ce veți hrăni poporul?

Părinții dv. trăiau oare dintr-o pensie de o mie de lei, două persoane - ca să nu spun că alții au și mai puțin. Mergeau și ei la o coadă de o sută de persoane ca să cumpere un pui vânat - căci pentru doi nu aveau bani, iar carne nici nu visau? Când au fost bolnavi, ce medicamente au primit? Acum nu este suficient că ați scumpit medicamentele în mod abuziv - un banal antibiotic, 20 de tablete 110 lei -, dar nici nu se găsesc. Doctorii au o frică de moarte, sunt bine instruiți, nu prescriu medicamente de import, Doamne ferește.⁶⁸ Farmaciile sunt goale, spitalele pline cu bolnavi, în special de vârstă mijlocie. Mulți mor cu zile din lipsă de medicamente și îngrijiri adecvate.

Să trecem la o altă problemă economică, cea a transporturilor. Sunt foarte scumpe raportate la salarii. Este un lux să ai mașină, este un lux să nu ai. Când o ai, te costă benzina îngrozitor - când nu o ai, transportul în comun îți distruge nervii. Autobuzele sunt pline de cetățeni striviți ca sardelele - își rup îmbrăcămintea, degeră în stații ore întregi, toată lumea întârzie la serviciu. Când ajung acasă, cad zdrobiți.

În altă ordine de idei, chiriile au fost majorate sau dublate pentru un venit care

⁶⁷ Este vorba despre Palatul Cotroceni, transformat în perioada comunistă în Palatul Pionierilor, până în anul 1976, când Nicolae Ceaușescu a decis să-l includă în seria palatelor prezidențiale.

⁶⁸ Medicii erau obligați să nu depășească o anumită sumă pentru prescripții pentru medicamente și un număr de zile alocate pe an pentru concedii medicale. Vezi pentru detalii "Scrisoarea unui medic" difuzată pe data de 5 decembrie 1984, publicată în acest volum.

depășește 1500 de lei, chiar cu 20 de lei. Sigur, în acest fel vă convine să măriți pensiile și salariile. De fapt măriți veniturile statului.

Este un lux să trăiești în România, tot un lux este să mori. Nici locuri de veci nu se mai vând în România, iar în cimitire e o problemă să pui o cruce de marmură la un mormânt. Dar să ne întoarcem la cei vii, care mor în fiecare zi câte puțin. Acum ați lovit și în interesele clasei Dv. Tot pe ei i-ați lovit și cu legea declarării bunurilor. Dar toți vor reuși să se eschiveze - mai puțin oamenii cinstiți. Sistemul corupției în societatea comunistă este mult prea încetățenit, cu rădăcini mult prea solide pentru ca să-l curățați tocmai dv. peste noapte. Despre sistemul nepotismului nu sunt prea multe de spus s-ar putea spune chiar că dvs. [ați] fost cel care a dat tonul. Poporul, din păcate, nu a știut când v-a votat, că votează și familia dv. De altfel, în România circulă o glumă: „Diferența între familia Hohenzollern și Ceaușescu este că în prima au domnit toți pe rând, în timp ce în cea de-a doua domnesc toți laolaltă.”

În aceeași ordine de idei, interesant este cum ați reușit să acaparați și mass-media - ziare, reviste, radioteleviziune - care practică pentru Domnia Voastră un cult al personalității care are foarte puțin în comun cu democrația. Revista *Flacăra*, condusă de Adrian Păunescu, vă servește cu credință și zel. Împreună cu el, o pleiadă de artiști fabricați peste noapte vă închină ode, imnuri, vă ridică statui și busturi în bronz, cu aer comemorativ, e drept, dar nu are importanță. Poporul ar dori în schimbul acestei propagande ieftine mai multe informații despre politica internă și externă. De pildă informații referitoare la grevele și situația din Polonia.

Acum, mă reîntorc la subiectul ce vă plictisește cel mai mult: drepturile omului. Nu știu cum se întâmplă, dar totul se învâрте în jurul acestei noțiuni, care pentru sistemele totalitare nu prezintă decât o expresie anostă a unor oameni păliți, cum nu demult se exprima un ziarist propagandist bine instruit, într-un articol al ziarului *România Liberă*. Acum aveți ocazia, pentru a treia oară consecutiv, la nivel internațional, să încercați să aflați despre ce este vorba. În limitele posibilului, voi încerca și eu să vă explic. Să li se acorde oamenilor dreptul de a-și exprima opiniile în deplină libertate și siguranță. Să li se permită să se organizeze în sindicate libere, dacă le consideră necesare. Să se permită părăsirea țării, oricui, oricând dorește, fără condiții. Să fie eliberați deținuții politici și internații politici ai spitalelor de boli nervoase. Acestea sunt obligațiile minime ale unei țări care a semnat un acord internațional, la un nivel atât de înalt, ca cel al conferinței de la Helsinki. În viața cea de toate zilele ar fi un pas înainte dacă fiecare individ nu ar mai fi urmărit, suspectat, injuriat de miliție. De asemenea, nu cred că dacă congresul istoricilor se ținea la Paris, francezilor le-ar fi fost închis un parc, cum s-a întâmplat la București anul acesta. Recepția avea loc într-un hotel, nu în parc. Oare ce părere își pot forma occidentalii când văd un popor ținut la distanță cu baioneta?? Poporul este ținut la distanță pe trotuare, și când treceți dv. întotdeauna sunteți înconjurat de o numeroasă gardă personală. Oare vă este teamă? Frica s-ar putea să fie de rău augur. Unui conducător bun și drept - de pildă unui Ștefan cel Mare - cred că nu îi era frică de propriul lui popor. Pentru omul apolitic din România, devine stânjenitor să se simtă atât de spionat și bănuț. Toată această procedură de verificare nu se poate face mai discret, sau tocmai asta, doriți, să speriați poporul arătându-i cât de puternic sunteți? Este foarte bizar cum e posibil ca dv. atât ca politician, ca om de știință și ca scriitor, să nu vă aduceți aminte de spusele lui Marx: „Nimic nu e mai periculos ca burghezia proletară.”

Prin răsturnarea valorilor, operă la care v-ați adus o mare contribuție ați reușit să

faceți din România o țară de muncitori și de țărani - așa cum se exprima un bun poet maghiar. Iar acum, dv. veniți să loviți în drepturile acestei noi pături sociale prin legile pe care le fabricați. Încet, încet mă tem să nu rămâneți prea singur.

Ceea ce există în Estul Europei, sistemele totalitare care interzic dreptul omului la o existență demnă, care îl obligă să trăiască în întuneric, supus și cu preocupările unui animal - hrana - este un lucru îngrozitor. Oamenii nu vor mai fi multă vreme de acord să trăiască în țara lor ca într-o rezervație naturală. Închei această scrisoare, cu marea dorință de a vă ruga să analizați cu ochii dv. și în interesul poporului cele ce v-am spus. Aș vrea să cred că greșesc, dar din păcate aceasta este realitatea zilelor noastre în România. Este păcat ca tineretul unei țări să nu-și dorească decât părăsirea patriei. Mulți o fac, obligați, din neputință, să se exileze. Un sistem nedrept face ca o mulțime de oameni, în special oameni de valoare, să aleagă acest drum. Nu este vorba, cum spun ziarele românești de „puterile străine care cumpără creiere.” De fapt sunt creiere care se salvează de la înecul general. Care fug de o societate strâmbă, care se pretinde cea mai justă și cea mai umanitară.

Ar mai fi mult de spus, și toți cei plecați din țară au aceleași aspirații: să vadă țara liberă, civilizată și îndestulată, după posibilitățile unui popor harnic și ale unei țări bogate.

W. Meissner, Secretar al Comunității Creștinilor-Ecclesia, Köln, [început februarie] 1981, difuzată la 7 februarie 1981⁶⁹

Mult Stimat Domnule Președinte [Nicolae Ceaușescu],

În intervalul de timp dintre 18 și 28 octombrie 1980, au fost arestați în țara Dvs creștinii Mathias Fakner, Paul Gross, Manfred Herberth, Gheorghe Hoffmann și Michael Kloos. După ce timp de circa 3 luni nu s-a putut afla nimic de soarta celor arestați și, în special, în Transilvania, au avut loc descinderi și percheziții amănunțite precum și arestări, s-au primit în Occident indicii concrete și serioase că arestații au fost maltratați pentru a li se smulge mărturisiri. La 10 ianuarie 1981 s-au pronunțat în procesul ținut la Suceava următoarele sentințe: Fakner, 3 ani închisoare, Gross 4 ani, Herberth, 2 ani, Hoffmann un an și jumătate și Kloss, 3 ani închisoare. În afară de sus menționatele pedepse cu închisoarea s-au aplicat și mari amenzi. Totalul acestor amenzi de diferite grade se ridică la circa 700 de mii de lei. Existența materială a familiilor respective este prin aceasta definitiv ruinată. Suntem indignați de faptul că în noiembrie 1980 una dintre persoanele interogate de Securitate în legătură cu procesele menționate, cu numele Clipa, din Rădăuți, în vârstă de 40-45 de ani și părinte a 7 copii a fost găsit spânzurat în gara unui cumnat al lui. Certificatul medical stabilește totuși drept cauză a morții un atac de inimă. Omul acesta fusese deja, în 1975, datorită transportării unor Biblii, în asemenea măsură torturat de Securitate încât a devenit invalid.

Acum ne adresăm opiniei publice a țărilor libere din Occident și anume, în Germania, pentru prima oară la 7 februarie în fața Amabasadei Republicii Socialiste România, sub forma unei întruniri de rugăciune, cât și în scris direct Excelenței Voastre, Stimat Domnule Președinte, cu rugămintea să interveniți în vederea punerii în libertate a

⁶⁹ Human Rights no. 103, February 7, 1981.

creștinilor condamnați. Ni se pare de-a dreptul grotesc ca autoritățile române să pedepsească distribuirea de Biblii ca pe o crimă gravă și să-i trateze pe cei care au participat la ea ca pe niște criminali. Totuși, este unul dintre lucrurile cele mai elementare din partea unui bun creștin care vrea să fie credibil, în primul rând să posede personal o Biblie, pe care să o poată citi, și în al doilea rând, să o dea mai departe și altora. Deoarece tipărirea și răspândirea de Biblii și literatură creștină sunt interzise în ciuda libertății religioase garantate de Constituție, nu se poate din păcate, deocamdată, găsi altă ieșire din această dilemă decât prin transportarea ascunsă a Bibliilor. De ce oare la proces nu a fost menționată noțiunea de distribuire sau de transportare de Biblii?

Unii dintre acuzați au fost condamnați și pentru posedare ilegală și folosire de devize străine. Și în această privință rezultă un conflict asemănător cu cel întâlnit la contrabanda de Biblii. Cum ar putea fi finanțată distribuirea de Biblii de vreme ce plata nu se poate face pe căi oficiale? Pentru faptul că în țara Dv Securitatea a descoperit, ca urmare a unor declarații smulse inculpaților, un mare număr de Biblii în limba rusă precum și benzi imprimare cu Psalmi și predici, nu sunt răspunzători decât cei care le-au adus efectiv în țara Dumneavoastră.

În ceea ce privește transportarea clandestină a Bibliilor, frații noștri întru-credință au fost cu totul depășiți, datorită necunoașterii modului real de comportare până la urmă a statului ateu și comunist. Regretăm foarte mult că în țara Dv libertatea activității religioase este îngădită și prin aceea că justiția califică și urmărește penal distribuirea pe ascuns a Bibliilor, văzută ca o „complicitate la contrabandă”, și „răspândirea de tipărituri în domeniul informării publice”

Suntem zguduiți, deasemenea, și de soarta preotului ortodox Gheorghe Calciu Dumitreasa. Vă rugăm pe Dv și pentru libertatea lui, precum și a tuturor celorlalți creștini întemnițați ale căror nume ne sunt cunoscute. Față de măsurile descrise pe scurt în această petiție adoptate împotriva unor creștini tocmai în timpul întrunirii post-Helsinki de la Madrid, măsuri care trebuiesc descrise drept încălcări strigătoare ale drepturilor omului se ridică pentru noi următoarea întrebare. Ce înțelege conducerea de stat română prin noțiunea de libertate religioasă? Este oare acest cuvânt numai o noțiune propagandistică cu sunet plăcut în Occident? Devreme ce acțiunile de încălcare a drepturilor omului întreprinse și de Securitate, și de către Justiție, au atins în țara Dv proporții de neconceput pentru noi, nu pregetăm nimic întru a informa, atât opinia publică, cât și guvernele statelor occidentale, prin apelul insistent ca ele să intervină pentru creștinii întemnițați, pretutindeni unde se oferă posibilitatea.

Sperăm foarte mult, Doamnă Președinte, că prin această petiție adresată Dv, precum și prin acțiunile noastre publice, vom obține o grabnică punere în libertate a creștinilor condamnați la închisoare și amenzi.

Michael Weinhold, comuna Axente-Sever, [început] 1981, difuzată la 21 februarie 1981⁷⁰

Stimate D-le Director Noel Bernard

⁷⁰ Human Rights no. 105, February 21, 1981.

Mă numesc Weinhold Michael și locuiesc în comuna Axente-Sever, județul Sibiu (...). Vin în fața Dvs cu rugămintea ca această scrisoare să fie difuzată pe postul Dvs de radio.

Doresc ca întreaga familie să emigrăm în RFG, și asta încă din 1970, când am depus prima dată formularele pentru obținerea pașapoartelor. După ani de zile de așteptare și de luptă, făcând numeroase memorii și audiențe, mi s-a comunicat de pretutindeni că în iulie 1974 dosarul nostru s-a învechit și nu mai este valabil și că ar trebui să depunem alte formulare, ceea ce am și făcut. Au început, din nou, audiențele, memoriile etc. la serviciul pașapoarte din Sibiu, la Comisia guvernamentală din Calea Rahovei, București, la Consiliul de Stat, Departamentul pentru vize și pașapoarte etc. În anul 1977, la 25.01., am fost chemat la serviciul pașapoarte din Sibiu spre a mi se da a 3-a oară formularele. Eu așteptam pașapoartele; în schimb, am primit formularele cu promisiunea că voi primi aprobarea în cel mai scurt timp posibil.

Așa au mai trecut încă 3 ani, în care timp am fost în audiență de foarte multe ori și am scris foarte multe memorii. După depunerea formularelor, în 1977, am plătit de 3 ori taxa de reanalizare a dosarului, întotdeauna cerută de serviciul de pașapoarte, în total 2.250 de lei, fără să primesc însă un răspuns, indiferent: pozitiv, ori negativ. Anul 1977 a trecut și am intrat în 1978. La data de 9 martie am fost chemat din nou la Sibiu și mi s-a spus să plătesc încă o dată taxa de reanalizare a dosarului, adică 187,5 de lei de fiecare persoană. Întrucât noi suntem 4 persoane, revenea să plătim de fiecare dată 750 de lei. Am plătit iarăși și, din nou, m-am pus pe așteptare. Între timp, am fost chemat în audiență la Sibiu, cât și la București, dar peste tot mi s-a spus să ... aștept, căci ei au prea mult de lucru și nu pot rezolva cererile noastre cele multe, așa cum dorim noi!

Mi-am pierdut răbdarea până la urmă și am făcut 2 plângeri la Procuratura Generală a Capitalei, de unde am primit răspuns că plângerea mea a fost trimisă Ministerului de Interne pentru „rezolvare”, dar Ministerul n-a rezolvat nimic. Am obținut apoi o audiență la prim-secretarul județului Sibiu, Dl. Vasile Bărbuleț⁷¹, și acesta m-a trimis la Comandantul Inspectoratului județean MAI, colonelul Luca, cel care, de fapt, mă cunoștea destul de bine, căci am fost în audiență la dumnealui de multe ori.

În luna mai, am primit de la București, din partea Comisiei guvernamentale pentru vize și pașapoarte de pe lângă Consiliul de Miniștri, din Calea Rahovei nr. 48, somația să plătesc pentru a 8-a oară taxa de reanalizare a dosarului. M-am gândit, pentru moment, că sunt confundat cu vreun milionar, cerându-mi-se să plătesc 6.000 de lei, fără să primesc vreun răspuns. Am fost pur și simplu furat în modul cel mai grosolan. Întrebând, de câte ori va mai trebui să plătesc, un funcționar de la serviciul de pașapoarte mi-a răspuns cam așa: „Vrei să pleci în Germania?” I-am răspuns: „Da!” „Atunci, plătește!”, mi-a replicat el. Și de fiecare dată când am plătit am anexat chitanțele la memorii...

Am făcut a treia plângere la Procuratura Generală arătând ce mi s-a întâmplat. Răspunsul a fost: să mă adresez Ministerului de Interne, căci nu este de competența Procuraturii Generale să rezolve astfel de probleme.

Domnule director Bernard! Am devenit o persoană periculoasă, nu am mai fost primit la nici o audiență, iar în noiembrie '78, s-a deplasat la întreprinderea I.M.M.N. din

⁷¹ De fapt, Vasile Bărbuleț (1031-), membru de partid din 1958, membru supleant al CC al PCR (1974-1979), membru al CC al PCR (1970-1989), prim-secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Sibiu (1978-1984) și al județului Maramureș (1984-1989).

Copșa-Mică⁷², unde lucrez ca muncitor, colonelul Luca în persoană. Am fost chemat la șeful de secție unde erau, împreună, el și securistul lt.major Hornik, care au început să mă învinovățească cu fel de fel de acuze pentru vini de care habar n-aveam.

Domnule director Bernard! Mă adresez acum Dvs, din nou, pentru că cei de la Securitatea din Sibiu au ascultat și trimis pe colonelul Suciu, la care a trebuit să dau o declarație în care mi-am recunoscut scrisoarea. În consecință, am fost amendat pe loc cu 500 de lei. Așa consideră cei de la serviciul de pașapoarte să respecte cel mai elementar drept al omului. Sfidează semnătura Președintelui Nicolae Ceaușescu pusă pe Actul final al Conferinței de la Helsinki, precum pe multe alte decrete și legi ale R.S. România, care poartă, toate, semnătura tovarășului Nicolae Ceaușescu.

În timpul vizitei efectuate de Ministrul de Externe al RFG, Hans-Dietrich Genscher, la București, cât și în perioada Congresului PCR, am fost urmărit pas cu pas. Șeful secției mele a primit ordin de la securistul Uzinei să nu fiu învoit pe data de 18 decembrie 1979, după o așteptare de 6 luni de zile, răstimp în care mi s-a spus să fiu „cuminte”, să nu mai scriu la Radio *Europa Liberă*, că numai astfel mi se vor aproba pașapoartele. Am așteptat și trimestrul acesta, fără să primesc vreun răspuns, în ciuda faptului că am mai fost de 3 ori în audiență la Sibiu, la tov. Căpitan Fluierariu. Este incredibil și absurd! De ce legile țării sunt un cuțit cu două tăișuri? Este la mijloc un drept pe care nu-l poate suprima, de fapt, nimeni! Tovarășul Nicolae Ceaușescu, în toate discursurile sale, la Televiziunea cât și în străinătate, afirmă că România este o țară multilateral dezvoltată. Domnia sa este cunoscut în întreaga lume ca Om de omenie? De ce nu se respectă atunci cel mai elementar drept al omului?

Fac cunoscut prin această scrisoare opiniei publice mondiale că dacă după difuzarea prezentei scrisori nu mi se va aproba ieșirea din țară, voi retrage copiii de la școală, că n-are nici un rost să mai frecventez cursurile, apoi voi renunța la cetățenia română și voi demonstra în fața Comitetului Central al Partidului cu pancarte; iar dacă va fi nevoie și de asta, voi declara greva foamei împreună cu întreaga mea familie. Mai bine mort decât să trăiești într-o țară în care nu ai nici un drept, ci numai obligația de muncă. Suntem mai rău ca sclavii, sau ca țăranii iobagi din trecut, care erau legați de glie!

Apelez încă o dată la spiritul de omenie al Președintelui țării, Nicolae Ceaușescu, care este astfel caracterizat în întreaga lume.

Eu, domnule director, vă mulțumesc din toată inima, dorindu-vă multă sănătate și putere de muncă pentru îndeplinirea pe mai departe a nobilei Dvs misiuni!

Nicolae Mititeanu, lagărul de la Traiskirchen, Austria, 4 martie 1981, difuzată la 7 martie 1981⁷³

Domnule Președinte [Nicolae Ceaușescu],

Mă aflu în Austria din februarie 1980 și am trecut și eu frontiera în mod ilegal, deoarece am avut motive bine întemeiate. Primul gând de a părăsi țara a încolțit în mintea mea în iunie 1979. Pe atunci am făcut o deplasare de la Jimbolia, oraș în care trăiesc, la Teremia-Mare, spre a mă trata la ștrandul termal de acolo, de lombosciatică. În jurul orei

⁷² Intreprinderea Metalurgică de Metale Neferoase Copșa-Mică.

⁷³ Extras dintr-o scrisoare comună a patru refugiați (Human Rights no. 107, March 7, 1981).

15:00 am fost arestat împreună cu un prieten, cu care mă aflam în bazin, nespecificându-se motivul pentru care eram arestați. Am fost duși amândoi la pichetul de de grăniceri de la Teremia-Mare. Locotenentul care era de serviciu a căutat să-mi smulgă o declarație pe care el mi-o dicta și pe care trebuia s-o semnez. Ajungând la punctul unde îmi cerea să declar că am venit cu scopul de a trece frontiera, am rupt hârtia cu tot ce scrisesem deja pe ea și am refuzat să mai scriu altă declarație, deoarece acuzele nu corespundeau adevărului, eu posedând de altfel și un permis de mic trafic cu care puteam trece în Iugoslavia. Locotenentul nu a luat legătura cu nimeni, ca să confrunte cele declarate de mine și a dat telefon la unitatea de grăniceri din Sânnicolaul-Mare, să vină o dubă ca să ridice doi infractori. Pe la ora 23:00, a sosit duba și am fost transportați la arestul unității din Sânnicolaul-Mare. Au urmat apoi interogatorii nesfârșite, din jumătate în jumătate de oră. Tot timpul cât am fost plimbați de la arest la camera de anchetă și invers am fost excortați de 2 militari înarmați cu puști automate, la distanța de 5 m, unul în fața noastră, altul în spate, iar un ofițer ne-a amenințat că dacă întoarcem capul ne zboară creierii. În timpul anchetei am fost admonestați cu injurii deplasate din cale afară, pe care le auzi numai de la oameni fără nici un grad de cultură și de caracter. Am fost amenințați că vom fi bătuți cu un fel de sculă specială, confecționată pentru a scoate gemete și a rupe carnea din oameni. În jurul orei 8:00 dimineața, în momentul în care eram scos din arest să fiu dus din nou la anchetă, am fost văzut de căpitanul Ionașcu de la Contrainformații, care mă cunoștea, și m-a întrebat ce este cu mine acolo. I-am explicat toată povestea și am cerut să fiu dus la comandantul unității. Nu a fost nevoie, pentru că în momentul acela a apărut comandantul și, la insistențele mele, m-a audiat. După ce a ascultat tot ce i-am povestit a dat ordin să fiu pus în libertate.

Am fost transportat de aici la postul de miliție, unde mi s-a dat înapoi buletinul de identitate, spunându-mi-se că a fost o greșeală. După o zi și o noapte de calvar, dâșii au găsit de cuviință să-mi spună doar că s-a greșit fiindcă așa sunt ei obișnuiți, să jongleze cu viețile oamenilor. Atunci am văzut cu ochii mei cum se poartă organele de anchetă cu oamenii în România.

Mergând abătut spre casă, îngrozit de ceea ce văzusem, ideea de a fugi din acel iad a încolțit în mintea mea, ceea ce am și făcut 7 luni mai târziu. După plecarea mea de acolo, soția a fost chemată la Miliție și i s-a cerut să dea note despre frații mei și cumnați, fiecare unde lucrează, ce școală are, ori face, și unde. După puțin timp s-a văzut și rezultatul acestui interogatoriu: un frate și un cumnat, care lucrau la o unitate de grăniceri ca angajați civili, în Jimbolia, au fost dați afară din serviciu fără a li se asigura un loc de muncă. Un alt frate a fost chemat la directorul întreprinderii și l-au obligat să dea o declarație că nu va depune acte de plecare din țară, cerându-i-se totodată o caracterizare de la organele de miliție din localitatea unde locuia. Această caracterizare nu putea fi dată în mod favorabil, deoarece eu mă aflam în Occident! În urma celor întâmplate, fratele meu, Mititeanu Alexandru, cu familia, din Jimbolia [...] ⁷⁴, precum și un cumnat, pe nume Roșu Ioan, cu familia, domiciliați tot în Jimbolia [...] ⁷⁵ și-au depus cererile de emigrare în Occident. Până în prezent nu li s-a înaintat nici un formular, cu toate că fratele meu v-a înmănat Dvs personal o scrisoare când ați fost la Timișoara, la începutul lunii februarie, de v-ați întâlnit acolo cu delegația iugoslavă.

⁷⁴ Adresa.

⁷⁵ Adresa.

Domnule Președinte! Nu trebuie să sufere nimeni din familia mea și să fie făcuți răspunzători fiindcă eu am ales acest drum. Vă rog, de aceea, să dați dispoziție pentru încetarea acestor metode de prigonire a familiei mele, metode care pe unii i-au și determinat să aleagă drumul pe care am pornit eu. Pentru aceștia vă rog să dispuneți eliberarea pașapoartelor în cel mai scurt timp posibil. Am protestat timp de 15 zile prin greva foamei pentru eliberarea acestor pașapoarte și nu voi înceta să protestez, indiferent de mod, până când fratele meu Alexandru și cumnatul Roșu Ioan nu vor veni lângă mine, împreună cu familia lor.

Lidia-Sorina Rusu, Corbeil, Franța, 11 februarie 1981, difuzată la 14 martie 1981⁷⁶

Stimate Domnule Director,

Subsemnata, Lidia-Sorina Rusu, mă aflu în Franța din decembrie 1976 când, profitând de deplasarea ansamblului artistic sindical din care făceam parte, am cerut azil politic. Șase luni după sosirea mea aici am născut un băiat – Filip-Karim Rusu -, împreună cu care aștept cu nerăbdare să-l văd venind pe soțul meu, George Rusu, care de îndată după instalarea mea în Franța a început să lupte pentru a obține pașaportul necesar pentru a veni să trăiască alături de nevasta și de fiul lui.

În ciuda faptului că R.S. România a recunoscut acum mai bine de 14 ani Declarația Drepturilor Universale ale Omului, ale cărei articole 13 și 14 consfințesc dreptul oricui de a-și alege țara de reședință, autoritățile române au împiedicat în mod sistematic pe bărbatul meu să vie în Franța. La început l-au amenințat promițând că-i vor găsi un motiv de condamnare dacă nu se astâmpără și renunță la a mai cere emigrarea. Apoi, cum soțul meu nu se lăsa, au urmat intimidările: a fost luat de pe stradă, la Târgoviște, dus într-un loc greu de identificat de către niște necunoscuți în civil și bătut zdravăn. În 20 martie 1978 a fost arestat și dus la București, la un proces de moravuri. S-a găsit în boxa acuzaților cu oameni pe care nu-i văzuse în viața lui, acuzați ca și el de „inversiuni sexuale”; el a negat în bloc toate acuzațiile îndreptate împotriva-i și aceasta a dat co-inculpaților care mărturisiseră curajul de a retracta, arătând, unii din ei, vânătăile și alte urme lăsate de la interogatoriile de la miliție – dovedind astfel instanței tipul de argumente convingătoare ce s-au folosit pentru constituirea doosarului de anchetă.

Procesul și urmărirea au fost întrerupte și soțul meu achitat. Recursul procurorului a fost cu siguranță întârziat de faptul că autoritățile române știau că soțul meu se află pe lista Ministerului Francez de Externe ce avea să fie prezentată Președintelui Nicolae Ceaușescu de către Președintele Franței cu ocazia vizitei acestuia la București. Imediat după această vizită, bărbatul meu a fost din nou arestat și i s-a comunicat că este condamnat la 4 ani de temniță, tot pentru „inversiune sexuală”, în urma recursului făcut de procuror.

Dovada caracterului mincinos al acuzațiilor aduse împotriva soțului meu, ca și a vulgarei înscenări judiciare a cărei victimă a fost, o constituie faptul că a fost ținut izolat, la secret, și cu regularitate maltratată (de 2 ori internat la spitalul penitenciarelor pentru coaste rupte, contuzii grave și hemoragii în urmă bătăilor primite). Toată România știe că

⁷⁶ Human Rights no. 108 March 14, 1981.

„inversiunea sexuală” este un delict de drept comun și că deținuții de drept comun – chiar și acei condamnați pentru homosexualitate – nu sunt ținuți la secret, au dreptul la curier, la pachet și vorbitor, dar mai cu seamă, nu sunt maltratați în mod sistematic.

La rândul meu, după mijloacele de care dispun, cu ajutorul unor prieteni dezinteresați, am luptat cât am putu ca să-mi scot bărbatul din țară. Am scris în repetate rânduri D-lor Marchais, Berlinguer și Carillo⁷⁷, crezându-i sinceri atunci când vorbeau despre drepturile omului în țările din zona sovietică a Europei; deși le-am scris cu „accusé de réception”, nici unul dintre dânșii nu mi-a răspuns. Deasemeni, m-am adrsat D-lui Ceaușescu, și tot nici un răspuns nu am primit (deși ambasadorul României la Paris, D-l [Corneliu] Mănescu, mi-a scris ca să-ncerce a mă convinge că bărbatul meu este într-adevăr vinovat). În fine, am făcut apel la Amnesty International, la Domnii Giscard d'Estaing și François Mitterrand⁷⁸, la un Senator american, Principei Michiko a Japoniei etc. și Ligii Române a Drepturilor Omului.

Nu știu dacă aceasta se datorește Quai d'Orsay-ului⁷⁹, Ligii Drepturilor Omului, lui Amnesty International sau vreunei intervenții personale – și nici dacă factorul declanșator a fost vizita D-lui Ceaușescu la Paris sau Conferința de la Madrid --, în tot cazul însă, iată că pe 20 noiembrie [1980] soțul meu a fost eliberat din închisoare. Spre a fi însă în continuare împiedicat să emigreze, a fost supus interdicției – adică îi era interzis a se duce la București fără autorizația șefului de miliție de la Târgoviște -, autorizație indispensabilă pentru demersurile la Consulatul Francez și diverse autorități române, autorizație care bineînțeles că nu i se dă. Mai mult decât atât, i s-a spus că dacă la 60 de zile de la ieșirea din închisoare nu are slujbă, va fi automat condamnat pentru „parazitism”; iar pentru a-l demobiliza sufletește se încearcă a-l convinge că eu nu mai doresc să-l aduc aicea.

Am încercat să mă limitez la folosirea mijloacelor „rezonabile” – recte să evit scandalul și alte metode -, crezând că până-n cele din urmă voi afla înțelegere pe lângă cei de care depinde reîntregirea familiei mele; mi-am închipuit că așa zisa „destindere” instaurată după Conferința de la Helsinki va fi schimbat cel puțin mentalitatea celor de care – în România – depinde autorizația de a emigra. Constantând însă că deloc astfel stau lucrurile, și că totul este, ca și furnătoarele declarații ale D-l Marchais, Berlinguer și Carillo, privitoare la sprijinul drepturilor omului în Europa de Est, pură propagandă, am hotărât să mă adresez Dvs.

Vă scriu astăzi, Domnule Director, pentru a vă ruga să vă faceți intepretul meu pe lângă opinia publică dând citire la microfonul *Europei libere* acestei scrisori. Voi putea astfel avea drept martori ai strigătoarei nedreptăți căreia familia mea este supusă de către o birocrație răuvoitoare și indiferentă pe milioanele de români care ascultă postul Dvs de emisie; nu se va mai putea pretinde că problema lui George Rusu este un caz izolat și nici anonim: acest caz se adaugă atâtor sute de altele care, în ciuda declarațiilor făcute chiar acum la Madrid de reprezentanții D-lui Ceaușescu – denotă reaua credință a autorităților de la București care pretind că sunt dispuse a examina soluționarea diverselor cazuri de reîntregire a familiei.

⁷⁷ În anul 1981, secretari generali ai partidelor comuniste din Franța, Italia și Spania.

⁷⁸ Autoarea se adresase președintelui Franței și contracandidatului la președinție care va fi de altfel ales ca șef al statului pe 21 mai 1981.

⁷⁹ Pe Quai d'Orsay se află sediul Ministerului Afacerilor Externe ale Franței.

Închei, Domnule Director, rugându-vă să credeți că-mi este neplăcut să vă deranjez cu o chestiune desigur secundară pentru Dvs, dar disperarea mă face să ajung să-mi strig durerea și păsul și pe calea undelor.

Vă rog, Stimate Domnule Director, să primiți mărturia deosebitului meu respect,

Alexandru Ioniță, București, [martie-aprilie] 1981, difuzată la 9 mai, 1981⁸⁰

Domnule Președinte Nicolae Ceaușescu,

Mă numesc Alexandru Ioniță, născut și trăit în București. Îmi cer iertare pentru că folosesc această cale spre a mă adresa Dvs, însă nici unul dintre memoriile pe care vi le-am adresat până acum Dvs și soției Dvs n-a ajuns probabil la destinație, pentru că eu n-am primit nici o confirmare și nici un răspuns la ele.

Sunt căsătorit de 2 ani de zile cu Ioniță Aurora și am despus formularele pentru plecarea definitivă din țară, în Austria, la data de 9 ianuarie 1980. Doresc ca măcar pe această cale să vă aduc la cunoștință situația mea, extem de dificilă, în care am ajuns și care avansează în pas cu trecerea timpului. Niciodată nu am avut, și nici nu vreau să am, tangențe cu politica. Nici nu am vrut să fiu scos în evidență prin ceva, vreodată, iar dacă acum am apelat la această cale spre a vă face cunoscut cazul meu, o fac pentru că nu am găsit înțelegere la nici unul din cei ce sunt puși să rezolve astfel de probleme.

Când eram în armată, la 20 de ani, atunci când orice tânăr se simte stăpân pe propriul destin, un superior mi-a spus: „E o rușine să spui că tu ești din București. Faci pe conducătorul țării de răs!” De ce credeți că a spus așa? Pentru că i-am spus că sunt adventist de ziua a 7-a. Și de ce credeți că doresc mai mult ca orice să plec din România? Am să vă înfățișez pe scurt istoricul suferințelor mele, care încep de când eram copil.

Părinții mei mi-au dat o educație morală deosebită, fapt pentru care le voi păstra un respect cu totul deosebit întotdeauna; ei m-au învățat de mic, conform principiilor Cultului creștin adventist, că ziua de odihnă ce trebuie păstrată este Sâmbăta. Nici nu vă puteți imagina cât am avut de suferit de pe urma acestei convingeri! Batjocură din partea directorilor, a profesorilor, a colegilor, ba chiar bătaii și alte pedepse. Dar eram mic și nu știam ce înseamnă respectarea drepturilor omului, între care cel al conștiinței și al convingerilor religioase. Au trecut anii, și la data de 2 iunie 1975 am fost încorporat.. Niciodată nu am fost împotriva ideii de a-mi sluji țara, de a-mi face datoria, de a depune jurământul! Am făcut totul, ba uneori până la epuizare; am acceptat orice batjocură, orice insultă, numai cu o singură rugămintă față de superiori: să mi se respecte conștiința, credința mea, conform căreia ziua mea de odihnă să fie sâmbăta. Dar în loc de înțelegere s-au luat măsuri drastice împotriva mea: din prima săptămână de armată deja: 5 zile de arest, și aceasta împotriva regulamentului care interzice pedepsirea soldaților înainte de depunerea jurământului. După aceea au urmat chinuri și suferințe de nedescris: de la arest și bătaie la tuns de 9-10 ori, doar ca bătaie de joc. Am fost bătut și cu picioarele de către tov. căpitan Mohora de la Unitatea Militară 0731, subunitatea Oțelul-Roșu și adus în stareea unui tratat mai rău decât un hoț, ori criminal. Și mă întrebam necăjit: unde sunt legile și dreptatea în țara noastră? De ce oare nu se respectă art. 5 din Declarația universală a drepturilor omului, act semnat de Domnia-Voastră, cu un angajament de

⁸⁰ H.R. no. 116, May 9, 1981.

respectare, desigur, și în care se spune: „Nimeni nu va supus la torturi, pedepse, nici tratamente crude, ori inumane, sau degradante?!”

Dar ei nu s-au oprit aici. Am fost batut și scos la muncă forțată pe șantier. Mi se lega lopata de mâini, sâmbăta, ca să lucrez, împotriva voinței mele, așa că eram obligat să fug în fiecare sâmbătă pe unde puteam, după care știam ce mă așteaptă: 3, ori 5 zile de arest, după dispoziția de moment a superiorilor mei.. Cred că e destul să vă spun că am ajuns la numărul de 92 de zile de arest făcute în timpul serviciului militar cu, ori fără bătaie. Ba, am fost și mutat disciplinar la UM 01755 Galați și mi s-a întocmit și dosar de trimitere în judecată în fața Tribunalului militar pe lângă aduceri în fața unității pentru „purtări josnice” și neexecutare de ordin. Cred că numai Dumnezeu m-a ocrotit, căci totul s-a amânat de pe o zi pe alta, până au trecut cele 18 luni de armată și am scăpat cu atât sperând să nu mai am parte și de alte neazuri.

Dar șirul neazurilor nu s-a oprit la acestea. La data de 20 iunie 1979 am absolvit liceul teoretic de filologie-istorie „Ion Creangă”, fapt atestat prin foaia matricolă nr. 1084/14.08.79; au trecut de atunci 4 sesiuni de bacalaureat și eu nu pot da examenul. De ce? Nu că n-aș fi capabil, ci pentru simplul fapt că începând cu anul 1977 nu există o sesiune care să nu cuprindă în programarea examenelor o zi de sâmbătă! Cultul nostru este liber, recunoscut de stat prin Legea nr. 407/1946 și prin Decretul Prezidiului MAN nr. 1203/14.11.50 art. 1, confirmate și de semnătura Dvs, iar printre principiile de bază ale funcționării Cultului există și acela al respectării Poruncii a 4-a, privind ziua de repaus, Sâmbăta. Or, eu, ca adventist de ziua a 7-a, îmi respect convingerea mea religioasă și respect această zi. Oare noi nu putem să ne dezvoltăm potrivit capacităților noastre, numai pentru asta? E ca și cum ai zice: ai dreptul dar ... nu se poate! Am alergat la toate forurile învățământului la care am avut acces, însă zadarnic; nu am fost decât trimis de la Ministerul Învățământului la Inspectoratul general, de aici la CC al PCR, la CC al UTC, apoi înapoi la minister, și tot așa, vreme de 3 zile, până a trecut sesiunea, după care mi s-a spus că anul acesta s-a terminat, dar să vedem la anul ... ș.a.m.d. Eu întreb, însă: Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului, apărută la Paris în 1960 și ratificată prin semnătura celor în drept la noi, în 1964, este acceptată, fără a fi și aplicată? Ori eu și familia mea avem dreptul la viață numai teoretic, nu și practic?

Problema pe care mi-o pun este că, după câte știu bine, în altă parte a lumii libertatea religioasă există și practic, nu numai teoretic! Am fi dorit ca amândoi, eu și cu soția mea, să urmăm mai departe, să devenim ceva în societate, însă noi suntem socotiți doar gunoiul societății și nu avem acces la studii decât prin compromiterea conștiinței noastre. Printre libertățile fundamentale ale țării, ratificate de mâna Dvs, tovarășe Președinte Nicolae Ceaușescu, se numără: libertatea gândirii, libertatea conștiinței, libertatea religiei, a manifestării opiniei. Eu vă întreb, Domnule Președinte: ce bază au toate acestea, dacă există doar în scripte? Și mai există o lege în care mi-am pus ultima speranță a vieții: Declarația universală a drepturilor omului, art. 12, și Decretul nr. 212/oct.1974, în care se spune: „Orice om este liber să părăsească orice țară, inclusiv, propria lui țară...” Vă rog ca măcar acestea să le faceți să fie respectate întocmai!

Am motive destule ca să vă conving, deci, că situația mea e disperată și că sunt hotărât în mod justificat să părăsesc țara, orice și oricâte aș suferi. Iată: sunt muncitor la ICRAL⁸¹ Herăstrău, sectorul 1 și am un salariu tarifar de 1.754 lei lunar, bani ce sunt

⁸¹ Întreprinderea de Construcții, Reparații și Administrare Locativă.

insuficienți spre a trăi în România în timpul de azi. Și poate n-ar fi asta problema cea mai grea, dar realitatea e următoarea: conform adevărului de salariu mediu nr.

12982/18.07.80, salariul mediu pe ultimele 6 luni ale anului mi-a fost de fapt de: 1.658 în ianuarie; 1.203 de lei în februarie; 505 de lei în martie; 800 de lei în aprilie; 1099 de lei în mai; iar în iunie – fără plată. Deci, pe o jumătate de an un total de 5.265 de lei! Spuneți și Dvs, tovarășe Președinte, dacă s-ar putea trăi în România cu 500, ori cu 800 de lei pe lună când prețurile la legume, fructe ori carne sunt mai mult decât piperate față de câștigul nostru!? Din ce vrem să trăim noi aici? Nu ne putem apuca cu toți de furat! Cale de ieșire din această situație nu există. Oi fi învățat vreme de 13 ani la școală ca să ajung să dau toată viața cu ... bidineaua?

Dacă tot am ajuns cei mai de jos oameni ai societății, dați-ne drumul să plecăm din țară și să mergem în altă parte, chiar dacă ne riscăm existența, dar să scăpăm de batjocura la adresa credinței noastre și la simțământul de oameni tolerați în societate! Aici am dreptul numai la muncă, și aceasta într-un fel anume, căci neputându-mi continua studiile sunt sortit să rămân pe loc, fără perspectiva de a mai promova. Eu nu vreau acest lucru, mai ales că lucrez de 11 ani la ICRAL Herăstrău, iar când m-am căsătorit și a cerut și eu locuință din fondul locativ de stat, am tot fost amânat, până când mi s-a spus clar: „Dvs, tovarășe Ioniță, nu aveți prioritate, căci n-aveți 5 ani de la căsătorie și sunteți sub vârsta de 28 de ani.” Eu am 25 de ani, deci: adio casă, mai ales că nu am decât un an și ceva de căsătorie. Pentru ei nu contează dacă în acești 5 ani voi avea un copil, doi, ori cinci. Trebuie să ai răbdare vreme de 5 ani și apoi ... se va vedea! Problema cu cumpărarea de apartament nici nu o mai discut, căci cu asemenea salariu poți avea doar belșug destul de ... sărăcie. Și, ca să vedeți, tovarășe Președinte, că nu am cerut locuință pentru lux, ci din stringentă necesitate, vă voi spune că locuiesc într-o cameră de 9 m.p., la o mansardă, iar toți cei patru pereți ai camerei dau direct în exterior, plus că planșeul de jos nu are dușumea peste beton, astfel că e rece ca afară! Vara, temperatura în casă depășește 35 de grade, iar iarna urcă doar cu foarte puțin peste cea de afară. Așa că ... vii de afară și sări direct în pat. Cât privește bucătăria, ne-am improvisat în pod o semicameră din lemn unde soția mea încearcă să gătească, vara sub căldura insuportabilă a acoperișului, iar iarna îndurând capriciile necruțătoare ale frigului. Apa, când urcă la noi la mansardă, e un mare eveniment, lucru ce se întâmplă o dată, de două ori pe săptămână iarna, căci vara nu urcă deloc din lipsă de presiune corespunzătoare. În rest, facem sport de zeci de ori pe zi, urcând și coborând 3 etaje pe scările de lemn prin întuneric – căci electricienii au desființat de tot firele, zicând că nu mai rezistă la 220 V, ca în filmele cu imagini sărăcăcioase din țările exploatare, ori slab dezvoltate. Despre dependențe, în fine, nici nu mai pot vorbi. Între timp, soția mea a devenit gravidă și cu un copil născut în toial iernii; în astfel de condiții ce ne învățați să facem, tov. Nicolae Ceaușescu?

Există o lege privitoare la condițiile de locuit; există și Declarația universală a drepturilor omului în care, la art. 25, se prevede că orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și a familiei lui cuprinzând: hrană, îmbrăcăminte, locuință, îngrijire medicală... Dar ce ne facem noi doar cu aceste prevederi? Mi-a ajuns cuțitul la os și nu mai doresc decât un singur lucru: să plec împreună cu soția și cu copilul cât mai curând din țară! Am depus, de aceea, preformularele pentru plecarea definitivă din țară și, din luna ianuarie 1980, tot scriu la

memorii, fără rezultat. Iată de apelez acum la Dvs, cât și la opinia publică mondială pentru ajutor.

În numele omeniei ce trebuie să existe între oameni, în numele prestigiului pe care-l aveți, de om bun, vă rog să dispuneți ca să ni se elibereze cât mai curând pașapoartele pentru plecarea definitivă! Nu mai putem îndura și aștepta! Dacă la 20 de zile după difuzarea acestei scrisori la Radio *Europa liberă* nu vom primi pașapoartele, voi fi silit să încep greva foamei și voi înștiința toate forurile competente de acest lucru. Nu e drept să se distrugă o viață de om nevinovat pentru că nu se respectă legea.

Toți suntem oameni, toți avem dreptul la viață, oriunde am fi și oriunde am dori să trăim. Lăsați-ne să încercăm singura șansă pentru a viețui și în altă parte! E dreptul nostru! Avem unde ne duce: Cultul adventist de ziua a 7-a dispune de peste 4.000 de școli și universități și de peste 400 de spitale și clinici unde ne vom putea trăi viața omenește. Vă rog încă o dată, tovarășe Președinte, nu ne răpiți dreptul la viață! Înțelegeți-ne și dați-ne drumul să plecăm!

„Un grup de femei din 12 județe”, [vara] 1981, difuzată la 19 septembrie 1981⁸²

Stimate D-le director Noel Bernard și stimați colaboratori ai Postului de radio *Europa Liberă!*

Suntem convinse că înțelegeți greutățile prin care trecem, noi românii din această țară așa-zis „multilateral-desvoltată” până ce vă putem trimite câte un mesaj, scris și trimis nu după cum am vrea noi, ci numai așa cum putem, spre a vă împărtăși durerile ce ne apasă inimile și ne sufocă sufletele, mai rău decât i-a apăsât pe înaintașii noștri orice dominație străină din trecutul sbuciumat al acestui popor. Căci în trecut bunicii noștri măcar știau că sunt împilați și exploatați de străini cotropitori de țară dar astăzi, când românul însuși îl asupește pe român este încă și mai dureros, cu atât mai mult că această exploatare vine din partea unui grup de indivizi care pretind că ne conduc în numele clasei muncitoare, și care se grupează de fapt în jurul unei „dinastii” care-și impune dictatura personală și supune totul numai și numai interesului ei. Iată de ce ne-am hotărât ca prin prezenta scrisoare deschisă să ne adresăm direct așa numitei „Prime Doamne a țării”, Elena Ceaușescu.

Doamnă Elena Ceaușescu! Vi se adresează acum un grup de femei române din 12 județe ale țării, ale acestei țări pe care dumneata și cu soțul dumitale, alături cu restul familiei, o conduceți zâmbind, așa cum vă arătați chipurile în toate tablourile pe care. vi le expuneți, în fiecare fabrică, pe străzi, în birouri, vi le pomădați, în timp ce poporul îndură foamea și lipsa de tot ce i-ar trebui și nu găsește în magazinele statului nostru socialist multilateral dezvoltat...

V-ați îngăduit, totuși, să pretindeți că noi am fi prea grași, iar asta pentru că mâncăm prea mult. Da, ne îngrășăm, dar nu cu mâncare, ci umflându-ne de foame, de lipsă alimentelor strict necesare pentru a exista. De exemplu cartofii, ceapa, fasolea, ba chiar și zarzavaturile au dispărut din magazinele statului. Începând din toamna anului 1980 și până în prezent nu am mai putut găsi în magazinele statului cartofi! Chiar când se

⁸² H.R. no. 135, September 19, 1981.

aduceau, se vindeau în pungi, și când soseai cu ei acasă nu puteai alege din 4 kg de cartofi mai mult de 4 bucăți, buni de mâncat, și aceia aveau un gust amar. În piețe, particularii vând cartofii la un preț nemaiauzit înainte în această țară: la Cluj-Napoca, cu câte 8-9 lei, la Târgu-Mureș cu câte 6-8 lei, la Hunedoara, centru muncitoresc, au ajuns la 10 lei kilogramul! Usturoiul a ajuns la 80-90 de lei, fasolea la 20-30 de lei ș.a.m.d. Unde e producția de astfel de alimente, scumpă „Doamnă a țării”?

Noi suntem, parte din acest grup de femei, foste luptătoare pentru democrație încă din ilegalitate. Din anul 1940 și până în 1966 am activat, unele, în raza județului Ilfov, dar de D-ta, ca comunistă, n-am auzit. Am activat până când soțul dumitale ne-a pensionat forțat, ca să-și poată crește cadrele sale. Acele cadre de care Constantin Pârvulescu a amintit la Congresul al XII lea al PCR... Am fi curioși să aflăm din gura dumitale, femeie comunistă, soție și mamă, unde ne sunt alimentele. Unde este laptele necesar noilor născuți? Unde este brânza, unde margarina, unde untul? Unde este uleiul, unde salamurile și carnea necesare acestei țări? Cu aceste alimente țara noastră se mândrea odinioară, iar astăzi... Crede-ne, D-nă Ceaușescu, noi pe lângă orele de muncă istovitoare prestate în fabrici și uzine, umblăm ore în șir, ca nebunele, în căutarea unui aliment, ca să putem face de mâncare soților, copiilor și nepoților noștri. Crede-ne sunt zile, săptămâni chiar, când nu găsim absolut nimic în magazinele statului, iar când apare ceva, vai și de statul la rând și de ruptul oaselor, că-ți piere pofta, nu de mâncare, ci de trăit. Ne vine să ne luăm zilele, ne mai putând suporta mizeria și nedreptatea ce domină această biată țară.

După sondajele făcute de noi în toate colțurile țării, ne-am convins că situația e aceeași peste tot. Ce se spune pe ici-colo, că „nu se găsește la noi, dar să vezi la Alba-Iulia, la Cluj, că acolo nu e lipsă...”, asta e propagandă mincinoasă! Peste tot, femeile plâng, se vaită, țipă, rabdă, dar nimeni nu le aude! În ziua când, cu ocazia aniversării celor 60 de ani de la crearea PCR (decât să trăim așa, mai bine nu se creaa!), când se agățau la gât decorații pentru merite deosebite față de „cauza clasei muncitoare”, noi femeile din acest grup ne aflam, în județele respective, la cozi după lapte. Pentru cei cca. 500 de oameni ce așteptau la cozi s-au adus câte 3-4 sute de litri. Vai de bieții oameni - tineri, bătrâni, femei, copii, unii însoțiți de obișnuitele scăunele - ce așteptau la rând! Foamea și dorul de lapte îi făcea să uite că sunt oameni, se împingeau, se îmbrânceau mai rău ca animalele! Mulți i-au trântit la pământ pe bătrâni, strigându-le: „Lapte vă trebuie? Ați făurit Socialismul, acum mâncați-!” Ce să mai spunem despre momentul în care casieritele au anunțat că nu mai fac bon pentru că s-a terminat laptele!? Cele mai aspre cuvinte și multe invective și expresii murdare, la adresa Partidului! Că vă înjură pe Dv., am înțeles-o, și încă mai demult, dar au ajuns să înjure și Partidul, iar asta numai din cauza celor care îl conduc așa cum îl conduc!

Faceți bine și scutiți pe mai departe poporul acesta de foame și de goana după alimente! Faceți-o până nu e prea târziu, căci soții și părinții și copiii noștri, precum și noi femeile am avut ceva de învățat de la poporul polonez! Și poate se va găsi și la noi un al doilea Tudor Vladimirescu, care să-i ridice pe cei înfomețați, ca să răsplătească răul cu rău, și ca să vă întrebe: De unde ați ajuns luptători, în ilegalitate, de la vârsta de 14 ani? De unde titlurile de „doctori”, de „eminent om de știință” și „academician”?! De unde puterea voastră curajul de a ne împila?!

Uitați, desigur, că însăși armata pe care vă bizuiți este formată din fii și nepoții noștri, care știu cum umblăm noi după cele ale mâncării, ca să avem cu ce-i hrăni!..⁸³

Nu știm dacă rândurile acestea ale noastre sunt în stare să redea durerea bietelor femei din România, dar sperăm că ele vor fi auzite și de Doamna Ceaușescu, precum și de întreaga lume, ca să se știe pretutindeni că lucrurile nu stau deloc la noi așa cum le prezintă Dl Ceaușescu în pelerinajele lui prin lume, unde vorbește cu emfază despre „bunăstarea țării”, și mulți îl cred. Este o rușine pentru țara aceasta a noastră că minciuna a ajuns la rangul întâi. Lingăii dau telegrame, raportând că recolta e bună, că a fost adunată și depozitată, iar noi citim telegramele în ziare, vedem recoltele pe câmp, deteriorându-se până în miez de iarnă și ne mirăm. De ce se vorbește de bunăstarea poporului, dacă el pur și simplu n-are de unde-și procura nici cele mai elementare alimente necesare vieții?!

Să nu fim puși în situația de a porni, în grupuri mari, spre granițele țării, în căutarea alimentelor care ne sunt sustrate spre a fi exportate, să nu ajungem la a sabota cu toții acest export de alimente inuman!⁸⁴ Mai întâi asigurați hrana poporului, apoi puteți face și export!

Preconizăm ca acest grup al nostru să devină „Grupul Constantin Pârvulescu”, în memoria singurului om care înainte de a muri, a spus adevărul în acest sistem zis „socialist”. Cu toate greșelile lui, Constantin Pârvulescu merită un loc în istoria țării. Lansăm, totodată, chemarea la sprijinirea acestei scrisori.⁸⁵

Cu mulțumiri Postului de radio *Europa Liberă* pentru difuzarea scrisorii.

„Cosmina Cosmin”, Cluj-Napoca, scrisă la 16 mai 1982, nu apare data difuzării⁸⁶

Stimate Domnule Emil Georgescu,

Mă numesc Cosmina Cosmin, locuiesc în municipiul Cluj-Napoca și împreună cu milioanele de ascultători ai postului Dumneavoastră de radio am ascultat în seara zilei de 5 aprilie 1982, în lectura memorabilă a D-nei Ioana Măgură Bernard, gândurile scrise de dl. Alexandru Danciu⁸⁷ din București, țigan ca și semnatara acestor rînduri.

Mă adresez tot mai solicitatului Dvs. post de radio cu rugămintea de a avea amabilitatea să dați citire și acestor rînduri prin care doresc să-l asigur pe Dl. Danciu de identitatea noastră de vederi, precum și de stima pe care i-o port pentru curajul de a

⁸³ Pasaj necitit la postul de radio.

⁸⁴ Frază necitită la postul de radio.

⁸⁵ Pasaj necitit la postul de radio.

⁸⁶ Publicăm această scrisoare după fotocopia originalului. Ea a fost difuzată la Radio *Europa Liberă* în luna iunie sau iulie 1982.

⁸⁷ Este vorba despre Vasile Burtea care, sub pseudonimul Alexandru Danciu, a trimis o scrisoare jurnalistului francez Bernard Poulet de la *Matin de Paris*. Acesta fusese grav molestat de agenți ai Securității în fața locuinței lui Vasile Paraschiv, pe care încerca să-l contacteze. Autoritățile pretinseseră că agresiunea era datorată “unor țigani”. Larga fragmente din scrisoare au fost publicate în *Le Matin*, 30 martie 1982, iar integral, în *l'Alternative* nr. 16-17, mai-august 1982, pp. 73-74, și în dosarul special *l'Alternative: Roumanie. Crise et répression – 1977-1982* (sub direcția lui Mihnea Berindei și Anne Colas/ Anne Planche), Paris, ianuarie 1983, pp. 67-68.

roști gîndurilor pe care le împărtășesc toți cei prin ale căror vene circulă o picătură de sînge țigănesc. Scrisoarea citită la postul Dvs. de radio a fost prilej de meditație, și neastîmpăr nu numai pentru mine și cei din neamul meu, dar și pentru mulți români de bună credință care nu și-au pierdut luciditatea și echilibrul, în ciuda spasmelor prin care trece societatea românească de astăzi, în ciuda faptului că „sub crengi de brad trosnește putregaiul”.

Efectul lecturii acestei scrisori a fost sporit și de momentul în care a fost publicată. Era momentul cînd, în toată țara, se punea în practică încă o „indicație prețioasă” menită să mai adauge cîteva „crengi de brad” și peste agricultură, prin „potențarea” sa cu forță de muncă dislocată din fabrici și din uzine. Indicația s-a aplicat, căci de-asta era indicație, dar prețioasă a devenit mai ales prin felul în care a fost aplicată. În loc să fie orientată spre agricultură forța de muncă necalificată, oamenii care nu s-au adaptat muncii industriale, cei fără randament, fără case, fără mutații etc., au fost scoși forțat cei fără pile, cei considerați ca „povară” deși făceau treabă bună, cei fără rubedenii cu poziție și mai ales, cei care nu cîntau în strună. Nimeni nu s-a atins de chiulăii care ard gazul de pomană și sînt cunoscuți ca „oameni ai miliției”, ai securității, ai directorului, ai secretarului de partid etc. Aceștia au fost menținuți mai departe în posturi să-și ducă traiul ușor și lucrurile să meargă tot la fel de prost ca și mai înainte.

Muncitorii țigani s-au numărat însă printre primele victime ale „elogiatei” măsuri. După ce au fost ademeniți de prin sate acum 10-15 ani, după ce au fost puși la muncile cele mai degradante, pentru un salariu de mizerie, cei care au început să aspire la o calificare - pe care mulți au obținut-o - și la un trai organizat, au fost scoși cu miliția din orașe, sub fel de fel de pretexte și invocări, pentru a fi trimiși la țară. Dar „la țară”, pentru acești oameni, triști descendenți ai lui Kalidasa și înrudiți cu poporul care l-a dat pe Rabrindanath Tagore, înseamnă „unde vezi cu ochii”, pentru că mulți nu au sate de care să fi fost legați, nu mai au case în care să se întoarcă. Majoritatea țiganilor nu au excelat niciodată în agricultură, nu au avut pămînt și nu au fost legați de îndeletnicirile agricole. Nemaiputînd să-și exercite ocupațiile tradiționale de mici negustori, meșteșugari sau muzicanți, le-au dat uitării și au gustat din pîinea amară a industriei.

Cum, necum, se obișnuiseră cu această pîine. Mai mult, au început să părăsească maghernițele igrasioase, barăcile insalubre din P.F.L.⁸⁸ în care și-au îmbolnăvit copiii și și-au distrus sănătatea, pentru a păși, cei care n-au putut să-și cumpere locuință proprietate personală, în așa-zisele „blocuri pentru țigani”, construite din nimic pentru nimic, adevărate rezervații socialiste ale mizeriei. Față de aceste așa-zise blocuri, „simandicos” așezate în mahalalele unde nu pătrund nici mașinile salubrității, nici cele ale întreprinderilor de transport, mult blamatele, de către propaganda de partid, ghetouri și bidonvilluri, sînt niște palate.

Acum, și de aici sînt scoși și împinși să facă agricultură intensivă cu „dragoste și devotament”. Vor face și asta, alături de ceilalți sacrificați ai noii „revoluții agrare”, tot așa cum au făcut și în anii de început ai revoluției socialiste, cînd partidul le-a promis „marea cu sarea”, i-a îndemnat la tot felul de „potlogării revoluționare”. Ulterior, cînd „partidul celor mulți și drepti” s-a văzut cu proprietățile și funcțiile mult rîvnite, a constatat că nu mai are nevoie de țigani și, pentru a le închide gura, i-a băgât sub diferite pretexte, în închisori, sau i-a scos din rîndurile membrilor de partid pentru că nu erau suficient de „curați”. Treptat, țiganii au fost izolați nu numai pe plan politic, ci și în

⁸⁸ Plăci fibrolemnoase.

planul accesului la cultură și la învățământ, al promovării profesionale, al educației sanitare etc. Odată cu expansiunea naționalismului promovat de partid și cu creșterea rolului său conducător, o serie de oameni capabili și pregătiți au căzut, pe rând, din funcțiile lor pentru că erau țigani.

Se zice că noi, țiganii, sîntem prea numeroși, că ne înmulțim prea repede. De aceea, la recensămîntul populației din anul 1977, recenzorii au fost obligați să modifice formularele celor care au declarat că sînt de naționalitate țigani, pentru a nu ieși prea mare numărul acestora, căci-vezi doamne, „rîde străinătatea de noi”. Așa se face că, deși țiganii din România au depășit numărul de 1 milion, devenind a doua minoritate națională după maghiari (numărul germanilor scade continuu prin emigrare), în statisticile oficiale abia ating cifra de 230.000.

În manualele de istorie, la care ține atît de mult „preaiubitul conducător”, copiii de țigani care au ambiția de învăța carte, nu găsesc nici o referire la neamul lor, la tradițiile și cultura lor, la originile indiene ale neamului lor.

Aici, în orașul Cluj în care trăiesc, pot să văd că există unele posibilități și libertăți culturale pentru maghiari, iar propaganda de partid nu scapă nici un prilej de a enumera toate „binefacerile” acordate naționalităților conlocuitoare, multe din ele formale, pe hîrtie. Totuși, se publică literatură sau culegeri de folclor chiar și pentru minorități naționale mai reduse numeric, cum sînt tătarii, armenii etc. Pentru țigani, pentru limba și cultura lor, nu s-a făcut chiar nimic. Pentru noi nu există decît ignoranță. De fapt, greșesc, „semiignoranță”, deoarece miliția populară, prietena devotată a oamenilor muncii, nu-i ignoră niciodată pe țigani. Au statistici speciale cu țiganii hoți, cu țiganii criminali, cu țiganii vagabonzi etc. Mă întreb însă dacă au și statistici cu membrii de partid care au făcut și fac abuz de putere, care au delapidat, care și-au abandonat familiile, care au comis tîlhării fără a fi pedepsiți, într-un cuvînt care au apucat „pe căi greșite” dar care se aleg numai cu dojeneala că „au lipsit de la învățămîntul politico-ideologic”.

Secretarul general al partidului nu scapă nici un prilej ca să declare festivist că în România - superioară și din acest punct de vedere Occidentului -, problema naționalităților a fost pe deplin și umanist rezolvată, dar în nici una din „mult așteptatele și aplaudatele” sale cuvîntări nu a pomenit niciodată despre țigani și despre drepturile lor. Asupra existenței noastre, a țiganilor, se păstrează tăcere, așa cum se păstrează tăcere asupra tuturor problemelor „delicate” existente în România, de exemplu, strategiile eronate ale industrializării promovate de partid sau, pe un alt plan, numărul mare al sinuciderilor, în continuă creștere în ultimii 7-10 ani.

În toate aceste probleme „spinoase” partidul acționează după principiul înmormîntării.

De ce însă este posibil ca în Ungaria (și după cîte am auzit în Iugoslavia și în U.R.S.S.) să existe drepturi și pentru țigani, astfel încît să-și poată păstra cultura, limba și tradițiile lor?

Ziarele oficiale de la noi publică pagini întregi despre viața grea și discriminările pe care le cunosc muncitorii imigranți din societățile occidentale dezvoltate. Nu știu dacă chiar așa stau lucrurile, cum stă scris în *Scînteia*. Știu însă în mod sigur că în anii 1977-1978, cu acordul organelor puterii și administrației de stat, un săpător maramureșan era plătit cu 105-110 lei/zi, un lipovean cu 80-85 lei/zi, iar un țigan cu 57-58 lei/zi. Volumul de muncă fiind același, legea retribuției nu prevede nici o discriminare și totuși... asta era

situația. E lesne de înțeles ce tensiuni erau (și mai sînt încă!) între aceste grupuri de muncitori, dar tot atît de lesne se poate constata că anticul „divide et impera” se aplică tuturor regimurilor în criză de soluții umaniste și raționale, care își prelungesc agonia punînd dificultățile pe care le-au creat pe seama unor grupuri interne sau externe, pe situații conjuncturale, sperînd să cîștige astfel simpatia și încrederea propriului popor.

Dar de astă dată „tovarășii” se amăgesc pe ei înșiși, fiindcă poporul român, din ce în ce mai lămurit, mai indignat și mai desconsiderat el însuși, nu se mai îmbată cu lozinci și manevre ieftine. Românii, ca și noi toți, cei care împărtășim cu ei toate marile neazuri și gustăm din tot mai rarele bucurii, au nevoie de pîine, de viață civilizată, de libertate și drept de decizie cel puțin în problemele sale intime, care-l privesc și-l interesează direct.

Stimată redacție, îmi cer iertare pentru acesta scrisoare „mamut”, pe care tot aș vrea s-o lungesc pentru a spune tot ce „ardea” mai aprig în sufletul meu. Dumneavoastră veți decide asupra oportunității citirii ei integrale sau fragmentar. Stimulată de gîndurile cuprinse în scrisoarea lui Alexandru Danciu am vrut să adaug și eu cîteva aspecte care vin să completeze trista problemă țigănească din România. Postul de radio *Europa Liberă* a contribuit și contribuie în mod admirabil la crearea unei comunicări între noi, cei din România, cei care scrișnim sub nedreptate și teroare fără a avea prea multe mijloce de a ne exprima, de a ne cunoaște între noi, de a ne recunoaște între noi nu după chipurile, ci după gîndurile noastre. Pentru această muncă pusă în slujba noastră eu țin să mulțumesc tuturor colaboratorilor postului Dvs. de radio și să vă doresc la rîndul meu „S-auzim numai de bine!”

“Un grup de 16 muncitori dintr-o fabrică bucureșteană”, decembrie 1981, difuzată la 23 mai 1982⁸⁹

Scrisoare,

Suntem un mic grup de români în număr de 16 persoane de la o întreprindere care are peste 3 000 de muncitori. Datorită postului de radio *Europa Liberă*, [pe] care îl ascultă cu multă plăcere și interes aproape toți cetățenii și chiar milițienii, securiștii și membrii de partid, suntem ținuți la curent cu evenimentele din lumea întregă. Deasemenea multe știri din propria țară nu le-am cunoaște dacă nu le-ar difuza postul de radio *Europa Liberă*.

Stimate Doamnă Director, dezastrul economic din țara noastră este catastrofal. Acest lucru îl vede tot poporul dar nu înțelegem de ce îl acceptă. Fabrica noastră care numără după cum v-am spus peste 3000 de muncitori, toți sunt nemulțumiți și nu-și vorbesc cum se spune la noi făcînd biseriçuțe Am încercat să-i atragem, să facem ceva, le-am vorbit de sindicatul SLOMR, dar am constatat următoarele: majoritatea sunt la curent cu emisiunile postului de radio *Europa Liberă*, toți sunt de acord că ar fi trebuit făcut ceva, dar cînd este vorba de a se trece la acțiune, nimeni nu mai suflă un cuvînt. Le este frică. Această frică, dacă nu ar exista, și, în special, neîncrederea, că cel cu care vorbești nu te trădează s-ar ajunge la un rezultat. Ne lipsește un conducător cu inițiativă și răspundere. Suntem numai muncitori cu greutăți familiare, și desigur că fiecare se gîndește că dacă l-ar lua securitatea, ce va deveni familia sa? Nu avem niciun intelectual

⁸⁹ L.M. no. 100, May 23, 1982.

printre noi care să gîndească și să știe cînd și unde să pună punctul pe i. Mulți, foarte mulți dintre muncitori, la ora de pauză nu au ce mîncă. Cele 15 minute stau triști, singuri și fumează. Iar cei ce au cîte ceva la ei, unii își împart cu cîte un coleg, alții mîncîcă retrași și stingheriți. Cînd avem ocazia deschidem discuția despre sindicatul Solidaritatea din Polonia, pe moment spiritele se aprind, încep discuțiile și fiecare vine cu cîte o propunere. Dar, datorită neînțelegerilor, totul se lasă baltă. Toți 16 ne-am împărțit pe diferite sectoare, și cu toate eforturile noastre încă nu am dat roade. Toți își dau seama că muncesc din greu dar nu pentru bunăstarea lor, ci pentru a întreține o clică a căror burți sunt prea sătule. Această clică este prea bine cunoscută la noi în țară, cât și în străinătate [clica, sau mai bine zis, cum este cunoscută la noi în țară, sub denumirea de mafia ceaușistă].⁹⁰ 23 de milioane muncesc nu pentru bunăstarea țării, așa cum pretinde dl Ceaușescu, ci pentru huzurul și capriciile familiei ceaușiste. Cultul personalității ceaușiste a ajuns la apogeu. Miliția și securitatea, deși sunt bine plătite și aprovizionate pentru că de așa ceva nu se pot plînge, totuși cînd au ocazia de a-și exprima părerile în cercuri restrînse cu siguranța că mai departe nu se va auzi, își exprimă nemulțumirea.

Vă rugăm ca această casetă să fie difuzată în cadrul emisiunii drepturile omului, sîmbătă seara. De ce am ales tocmai această emisiune? Vă voi explica. Datorită faptului că această emisiune se transmite sîmbătă seara, și este reluată duminică seara, majoritatea ascultătorilor nu scapă această emisiune. De la război au trecut 36 de ani, iar azi în loc de nivelul de trai ridicat pe care l-a promis partidul, avem cartele, ne lipsește pîinea, carnea, și multe altele necesare. Ar fi multe de spus, stimate domnule director, dar suntem convinși că Dvs le știți mai bine ca noi. Niciunul din cei 16 colegi nu a făcut cerere de a pleca din țară și nici nu vrem să plecăm pentru că vrem să luptăm și să ne dezrobim țara de cotropitorii nesăbuiți care au căzut pe capul nostru [familia și clica mafioților Ceaușescu].⁹¹ Transmitem pe această cale cele mai calde și sincere urări de bine și prosperitate eroicului popor polonez, și sindicatului Solidaritatea în frunte cu bravul ei conducător Lech Walesa. Poate că într-un viitor apropiat va înțelege și poporul român să urmeze exemplul poporului polonez scuturîndu-se de jugul asupritor al comunismului. Vă mulțumim cu deosebit respect pentru difuzarea acestei benzi și vă urmă multă, foarte multă sănătate și să ne țineți la curent cu toate știrile ca și pînă acum. La Mulți Ani pe 1982.

„Grup de păcăliți din județul Timiș”, [martie-aprilie], 1982, difuzată la 23 mai 1982⁹²

Postului de radio *Europa Liberă*,

Noi suntem un grup de amărâți din Timișoara și din județul Timiș, venim cu rugămintea să difuzați la radio *Europa liberă* excrocheriile ce se fac cu nemții care vor să emigreze din RSR în RFG la rudele lor, de exemplu.

Noi am dat banii, cum ni s-a cerut, 50 de mii de persoană, banii i-am dat personal dlui Vrăbeț, fostul șef al Serviciului de Pașapoarte. Ne-am întîlnit cu domnul Vrăbeț pe

⁹⁰ Pasajul între paranteze nu a fost citit la postul de radio.

⁹¹ Pasajul între paranteze nu a fost citit la postul de radio.

⁹² L.M. no. 100, May 23, 1982.

str. Timocului la numărul 29 din Timișoara, la verișoara dânsului, iar restul rudelor noastre din grupul nostru pe care nu le-a luat el la domnul Bogdan din str. Cluj. Dânsul ne-a trimis cu un bilet pe str. Leontin Sălăjan la Serviciul de Pașapoarte să-l căutăm pe domnul Florescu, sau pe domnul Danciu. După câteva ore de așteptare, am reușit să dăm biletul domnului „Florescu”. Ne-a răspuns: „S-a făcut, mâine după masă veniți cu banii, ne întâlnim pe str, Timocului nr. 29. O căutați pe doamna „Areta” și, dacă eu voi întârzia puțin, mă așteptați până sosesc.”

După venirea noastră la adresa menționată mai sus, după câteva minute, a sosit și domnul Florescu cu domnul Danciu, noi le-am dat suma de bani, 70 de mii de mărci și 900 de mii de lei pentru toți, cei care am rămas doar cu promisiuni, fără bani și cu datorii la rudele noastre din RFG care ne-au împrumutat bani ca să fim împreună.

Noi nu putem reclama aici în România căci dacă ne depistează facem închisoare, cu toate că domnul Danciu ne-a dat de înțeles că acești bani se împart la toți cei din comisie care aprobă dosarele pentru obținerea pașapoartelor. Sperăm că după difuzarea acestei scrisori, domniile lor se vor îndura să scape, și ei de noi după mai bine de doi ani, cum am scăpat și noi de bani. Vă mulțumesc pentru difuzarea scrisorii D-voastră personal, domnule Director, și întregului colectiv pe care îl conduceți de la *Radio Europa liberă*.

„Un grup de muncitori români din Siria”, [martie-aprilie] 1982, difuzată la 23 mai 1982⁹³

Tovarășe Director,

Colectivul de oameni ai muncii români [care] ne aflăm la rafinăria Benias R.A. Siria, venim în fața D-voastră prin prezentul memoriu pentru a vă ruga să binevoiți ca prin postul de radio de care dispuneți să aduceți la cunoștința președintelui R.S. România, Nicolae Ceaușescu, următoarele:

Noi, muncitori ce suntem detașați din țară la această uzină, nu mai putem suporta aceste taxe vamale ce apasă asupra noastră, pentru ca un muncitor să-și ducă și el anumite obiecte. Mai bine zis, niște haine când pleacă în concediu, sau este vizitat de soție. Suntem nevoiți ca să vindem tot ce avem acasă ca să achităm aceste taxe vamale ce se pun pe bunurile agonisite de noi din economiile făcute de noi cu mare chin și suferință, mai ales că stăm fără soții și copii, și când plecăm în concediu, în loc să ne bucurăm de vederea familiei, suntem nevoiți să alergăm pentru a ne scoate bunurile din vamă, deoarece un muncitor care duce acasă cinci seturi sintetice și cinci carpete care sunt necesare pentru fiecare om ce lucrează în străinătate, trebuie să achite suma de 16.000 de lei, sumă care depășește valoarea acestor carpe, altfel nu le putem spune. Și totodată, dacă noi suntem plătiți cu o diurnă de 835 lire siriene, ni se cere să achităm unele obiecte în dolari, cum ar fi un radiocasetofon, un calculator și alte obiecte. Suntem nevoiți ca soțiile, dacă pleacă cu aceste obiecte, să rămână în vamă, sau să revină iară în colonia unde ne aflăm, unde se discută numai taxele vamale ce apasă pe umerii noștri și ai familiilor noastre.

Vrem să mai aduceți la cunoștința președintelui nostru că noi, români, am suferit și la ora actuală suferim. În primul rând, despărțirea de copii și de soții, și mai ales că

⁹³ L.M. no. 100, May 23, 1982.

stăm în colonie în condiții foarte grele, nespălați, fără cantină, lipsiți de orice mijloc de recreere, și pentru că suferim atât pentru a aduce faimă României prin munca noastră. De ce să nu se bucure și copiii noștri de un radiocasetofon, care este necesar pentru orice familie? De aceea rugăm ca tovarășul președinte să revină cu îmbunătățirea taxelor vamale și mai ales că avem diurna în lire siriene. Ni se cer dolari când revenim în țară, ceea ce ne face să cumpărăm ilegal dolari la bișniță, sau dacă nu găsim, trebuie să vindem casetofonele la un preț de jumătate din valoarea lor, căci în țara în care trăim nu le putem duce.

Noi am muncit la această rafinărie și muncim în continuare pentru a da statului român tot ceea ce ni se cere. Am muncit cu toții pentru predarea acestei rafinării de capacitate mare și ne-am bucurat cu toții că ne-am îndeplinit datoria față de statul nostru român. Dar ce folos, că avem mare teamă când pleacă soțiile sau unul din noi în concediu. Stăm cu sufletul la gură până aflăm cum s-a trecut prin vamă la Giurgiu, care este de strigat la cer. Tot la fel este și la Otopeni, de la 1 ianuarie 1982. Nu știm pe unde să o luăm să ne ferim de cei răi, ca să ajungem la copiii și soțiile noastre care ne așteaptă cu bucurie.

Noi vă mulțumim din suflet și vă dorim sănătate și mult succes în activitatea D-voastră. Semnat către Tovarășul director al postului de radio *Europa Liberă*.

„Un posibil prim ministru”, București, 30 mai 1982, difuzată la 20 iunie 1982⁹⁴,

Domnule director,

Din nou (intervalele nu mai au nici o importanță) viața politică a țării a înregistrat un seism. Seism care a tulburat, pe cât se pare, mai mult opinia publică internațională decât pe cea locală, situație într-un tot explicabilă, dat fiind modurile diferite de receptare a evenimentului. Departe de a însemna pentru noi, cei din România, o posibilă schimbare a stării precare din interior, noile modificări survenite în guvern și în organele partidului nu înseamnă altceva decât o tristă zbenguială a Șefului Statului, o nouă manifestare a labilității sale malade, a capriciilor sale devenite insuportabile, și rizibile totodată. Trecerea în fruntea guvernului a lui Dăscălescu⁹⁵ în locul lui Verdeț⁹⁶ echivalează cu sosirea într-o stație a unui autobuz galben sau roșu. Locurile din interior vor fi aceleași, costul biletului identic, întârzierile inclusiv. Cine a fost Verdeț și cine este Dăscălescu? Ambii activiști de partid, oameni cu o cultură precară, cu un simț politic aproximativ, simpli executanți ai unor ordine pe care nu le elaborează, ci le primesc și le transmit mai departe. Nu este, prin urmare, de așteptat vreo modificare de conținut a activității

⁹⁴ L.M. no. 20, June 20, 1982.

⁹⁵ Constantin Dăscălescu (1923-2003), membru de partid din 1945, membru al CC al PCR (1965-1989), membru al Comitetului Politic Executiv al CC al PCR (1978-1989), membru al Secretariatului CC (1978-1982), prim-ministru (1982-1989). A fost judecat și condamnat în lotul CPEX.

⁹⁶ Ilie Verdeț (1925-2001), miner, membru de partid din 1945, membru supleant al CC al PMR (1955-1960) membru al CC al PMR/PCR (1960-1986), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1969-1974), membru al Comitetului Politic Executiv (1974-1986), membru al Comisiei Generale de Revizie (1986-1989). A fost prim-ministru al României în perioada 1979-1982. După 1990 a fondat și condus Partidul Socialist al Muncii.

guvernului. Și nici o reabilitare a atribuțiilor sale sufocate atât de sistemul închisat al forurilor partidului, cât și de inconsecvența măsurilor dictate de Nicolae Ceaușescu. Sigur, sub raport caracterologic, există diferențe între Verdeț și Dăscălescu. Primul este un om cumsecade, muncitor și supus. Celălalt este dur, chiar extrem de dur, violent cu subalternii, dar la fel de docil când trece pragul celui mai înalt cabinet al puterii. Este de așteptat deci un control feroce al executării ordinelor, oricare ar fi acestea (adică bune sau rele), o trageră la răspundere lipsită de discernământ și motivată numai de necesități, nu și de condiții obiective sau rațiune. Cu alte vorbe, se va pune o șă dură, inflexibilă, pe spinarea tuturor celor care dețin fie și o fărâmă de răspundere în sectorul economic.

Dar schimbarea celor doi se produce într-un moment de mare dificultate, în care resursele țării sunt aproape în totalitate sleite și în care, drept consecință firească, au început să apară proteste și manifestări semnificative. Astfel, măsura de a se distribui pâine în București pe bază de buletin de identitate a provocat în cartierele muncitorești manifestări violente: spargerea vitrinelor unor centre de pâine, martelarea vânzătorilor etc.

Recent, pe vitrinele magazinului „Eva” din plin centrul Capitalei au apărut proteste scrise, acuzatoare, la adresa partidului comunist și a conducătorului său atât de neinspirat. Poliția a procedat la îndepărtarea lor, dar nu mai înainte ca trecătorii să le fi văzut și citit cu satisfacție secretă.

Pe plan cultural, „descoperirea” activității meditației transcendente a produs o vie emoție, iar măsurile luate inițial au trebuit să fie atenuate, în prezent înregistrându-se o perioadă de acalmie care nu putem ști cum se va dezvolta. În instituțiile productive deruta a atins o cotă ridicată, pe care ministerele de resort nu o pot diminua deoarece autoritatea lor reală a fost diminuată simțitor de supraputerea de atribuții exercitate, în paralel și simultan, de către forurile partidului.

Neîncrederea circulă în toate sensurile și în toate mediile. Partidul nu se mai poate bizui pe securitate în urma dezvăluirilor privind meditația transcendentă în care au fost angrenați și ofițeri superiori din acest departament profund impopular – chiar și unul din șefii gărzii personale a președintelui țării, colonelul Cercel. Securitatea nu mai crede nici ea în autoritatea partidului, deoarece măsurile dictate de acesta sunt contradictorii, vechea și muta dispută dintre o autoritate și cealaltă devenind acută. Securitatea nu se mai bucură de dreptul său de control de pe timpul lui Alexandru Drăghici⁹⁷, actualul ministru de interne nefiind investit cu funcții de prim ordin în partid, iar pe plan local, la județe și municipii, primii secretari având atributul de a verifica și pe acela de a supraveghea activitatea organelor de ordine de sus și până jos. În ultimă analiză, atât puterea politică cât și cea de reprimare se întâlnesc în mâinile aceleași persoane, care nu este alta decât Nicolae Ceaușescu. Ceea ce face el în calitate de for politic se bate cap în cap cu ceea ce întreprinde în domeniul securității, problema preponderenței rămânând permanent

⁹⁷ Alexandru Drăghici (1913-1993), membru de partid din 1934, membru supleant al PCR (1945-1948), membru al CC al PRM (1948-1968), membru al Biroului Politic (1955-1965) și membru al Comitetului Executiv între 1965 și 1968. A fost acuzator public pe lângă Tribunalul poporului (1945-1946), general maior și șef al Direcției Generale Politice din Mai (1950-1952), ministru-adjunct al Afacerilor Interne (1951-1952), ministrul Securității Statului (1952-1953), șef al Departamentului Securității Statului (1953-1957), ministrul Afacerilor Interne între 1957-1965. Degradat și trecut în rezervă cu gradul de soldat la 14 noiembrie 1968 pentru participarea lui la represiunea stalinistă și rivalitatea cu Nicolae Ceaușescu (vezi *Raportul final*, pp. 792-793 și s.v.) și Mihnea Berindei, Dorin Dobrîncu, Armand Goșu (eds.), *Istoria comunismului în România. Documente perioada Gheorghe Gheorghe-Dej (1945-1965)*.

deschisă și deci, nerezolvată. Orașul este sufocat de poliție. Ca și cum cadrele specializate și foarte numeroase nu-i mai sunt suficiente, a apelat acum la „colaboratori”, pe care-i vedem zilnic pe străzi, pe la colțuri, pretutindeni, purtând banderole distincte (zice-se pentru circulație, dar cine știe?).

Revenind la noul prim-ministru este de reamintit că acesta s-a numărat de mult printre oamenii de mare încredere ai șefului de partid. Dăscălescu a fost acel care a inițiat atacul direct și surprinzător împotriva fostului leader al partidului și succesor desemnat al lui Gheorghiu-Dej, Gheorghe Apostol⁹⁸, cu prilejul primului congres de după moartea fostului conducător al României. Departate de a fi un ideolog, cum l-a caracterizat presa străină, Constantin Dăscălescu este un activist sută la sută, lipsit de scrupule și temut pentru duritatea sa, care nu se bazează nici pe o cultură politică elevată și nici pe o fidelitate inflexibilă față de clasa muncitoare, ci numai pe dorința de a parveni în ierarhia socială, indiferent de preț. Un om care nu vehiculează cu propriile sale convingeri, ci cu cele ale șefului său. Cetățenii orașului Galați au răsuflat ușurați când le-a fost luat de pe cap Dăscălescu pentru a-l înlocui pe Verdeț, care trebuie spus odată pentru totdeauna, nu este rudă cu Ceaușescu, ci a fost numai cunoscut de acesta. În fond, ce semnificație poate avea într-un regim ca al nostru o schimbare a șefului de guvern? Nici una! Mai ales atâta vreme cât nu intră în arenă o personalitate distinctă, un om de opinie și de specialitate fie în problemele administrative, fie economice.

Ceaușescu așteaptă ca deciziile sale să fie aplicate mai consecvent de Dăscălescu decât fuseseră aplicate de către Verdeț. Atât și nimic mai mult! Dacă el ar fi chemat în fruntea guvernului un om de talia lui Maurer⁹⁹ sau Bârlădeanu¹⁰⁰, atunci s-ar fi putut crede că intenționează să delege câteva dintre atribuțiile proprii sale puteri cuiva care să gândească cu propriul său cap și să se alimenteze la propria sa experiență.

⁹⁸ Gheorghe Apostol (1913-), membru de partid din 1934, membru CC al PCR/PMR (1945-1969), membru al Biroului Politic (1948-1969), prim secretar al CC al PMR (1954-1955), membru al Comitetului Executiv al CC (1965-1969). Pentru activitatea sa și rivalitatea sa cu Nicolae Ceaușescu care a dus la marginalizarea lui începând cu Al X-lea Congres al PCR din 1969 și trimiterea lui ca ambasador (Argentina între 1977-1983, Uruguay între 1977-1979 și Brazilia între 1983-1988) vezi *Raportul final*, pp. 785-786. A fost unul dintre semnatarii Scrisorii celor șase din martie 1969.

⁹⁹ Ion Gheorghe Maurer (Jean Georges Maurer - 1902-2000), jurist, procuror, avocat, membru de partid din 1937. Avocat în procesul de la Craiova din 1936 în care fuseseră implicați Ana Pauker, Alexandru Drăghici și al.. Arestat în 1942-1943; membru al CC al PCR/ PMR/ PCR între 1945-1955 și 1958-1974, ministru al Afacerilor Externe (1957-1958), președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române (1958-1961). Președintele Consiliului de Miniștri între 1961-1974. Pentru relațiile lui cu Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu vezi *Raportul final* p. 796.

¹⁰⁰ Alexandru Bârlădeanu (1911-1997), doctor în economie, membru de partid din anul 1943, membru al CC al PRM/ PCR (1955-1969) membru supleant al Biroului Politic (1962-1965), membru al Prezidiului permanent al CC al PCR (1965-1969). Ministru Comerțului Exterior (1948-1954), Vice-președinte al Consiliului de Miniștri (1955-1965 și 1967-1969). Prim vice-președinte al Consiliului de Miniștri (1965-1967). Ca Președinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice a intrat în conflict cu Elena Ceaușescu. A demisionat din toate funcțiile în decembrie 1968. Membru al Academiei RPR/ RSR din 1955. Vice-președinte al Academiei Române din luna februarie 1990 până în 1994. Semnatar al Scrisorii celor 6 (martie 1989). După 1990 a devenit membru al Biroului CFSN și din luna mai 1990, senator.

Este adevărat că pentru marea masă a cetățenilor, o astfel de modificare poate părea drept o încercare de îndreptare a lucrurilor. Eroarea este scuzabilă, dar imensă! Ceaușescu nu-și caută colaboratorii după criteriile de valoare, ci după cele subiective ale încrederii sale și a fidelității față de persoana sa. Astfel ajunge el să-și plaseze membrii familiei sale și pe cei ai soției în funcții de mare răspundere, care presupun cu totul alte calități. El trăiește, astfel, o dramă a însingurării tipică tuturor dictatorilor. Plasându-și fiul printre conducătorii organizației de tineret, el știe că de fapt acesta o va conduce. Făcându-și cumnatul, pe Nicolae Agachi¹⁰¹, ministru al metalurgiei, el vrea să aibă o cale mai directă de transmitere a propriilor sale idei. Avându-și sora „doar” ministru adjunct la învățământ, el știe că ministrul „plin” va fi în realitate un subaltern al ... subalternei sale. Aducându-l pe cumnatul său Ilie Bărbulescu¹⁰² de la Scornicești în fruntea secției agrare a partidului, el urmărește subjugarea întregii agriculturi, peste capul ministrului și a altor specialiști, opiniilor sale. În acest fel, el își asumă, poate inconștient, întreaga răspundere pentru tot ceea ce se întreprinde în țară, bun sau prost, mai degrabă foarte prost. Când se publică acele ridicole comunicate ale ședințelor diverse, până la nivelul celor de la Consiliul de Stat, în care se specifică expres că totul s-a făcut la inițiativa și sub supravegherea sa, Ceaușescu nu înțelege, desigur, uriașa încărcătură morală pe care și-o asumă în fața istoriei și a poporului său și pentru care va răspunde, în mod sigur, mai devreme sau mai târziu.

Un alt aspect la fel de precar ca și cel privind activitatea Consiliului de Miniștri este cel al colaboratorilor lui Ceaușescu în domeniul politic. Procedând în mod constant pe bază de criterii subiective, el este nevoit să-și repudieze favoriții, rând pe rând. Astfel, după caruselul în doi Burtică¹⁰³ - Dumitru Popescu¹⁰⁴, care s-au succedat în fruntea ideologiei și culturii, el s-a oprit asupra unui outsider, Petru Enache¹⁰⁵, fost prim secretar la tineret, fost prim secretar la județele Neamț și Iași și cocoțat acum pe postul celor doi înainte numiți. Cu o biografie cam dubioasă, Petru Enache și-a luat rolul în serios în sensul că a „plusat” pe cartea cultului personalității lui Ceaușescu – sprijinit de Eugen

¹⁰¹ Neculai Agachi (1925-1997), membru de partid din 1954, membru supleant al CC al PCR (1965-1969), membru al CC al PCR (1969-1989), ministrul Industriei Metalurgice (1969-1985).

¹⁰² Recte Vasile Bărbulescu (1926-1991), maistru mecanic agricol, membru de partid din 1954, președinte al CAP Scornicești (1960-1965), membru supleant al CC al PCR (1974-1979), membru al CC al PCR (1979-1989), membru al Secretariatului CC al PCR (1986-1989). Adjunct al Șefului Secției pentru problemele muncii de partid în agricultură a CC al PCR în anul 1982, prim secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Olt (1982-1986). Este soțul unei surori a lui Nicolae Ceaușescu.

¹⁰³ Cornel Burtică (1931-), membru de partid din 1956, membru al CC al PCR (1969-1982), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1972-1974), membru al Consiliului Politic Executiv al PCR (1974-1982), membru al Secretariatului CC al PCR (1974-1979), în care calitate a coordonat, din anul 1977, Secția de Propagandă și Consiliul Culturii și al Educației Socialiste. A fost eliminat în anul 1982 din structura centrală a puterii.

¹⁰⁴ Poreclit și Dumitru Popescu-Dumnezeu (1928), membru de partid din 1955, membru CC al PCR (1965-1989), membru al Secretariatului CC al PCR (1969-1974), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1969-1974) și membru al CPEx între 1974 și 1989. Redactor șef al *Scânteii Tineretului* (1956-1960), director general al AGERPRES (1960-1962), redactor șef la *Scânteia* între 1965-1968. Președinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste (1971-1976). Secretar al CC al PCR din anul 1969 până în anul 1984, șef al Secției Presă și Radioteleviziune. Rector al Academiei de Științe „Ștefan Gheorghiu” între 1981-1989.

¹⁰⁵ Petru Enache (1934-1987), membru de partid din 1955, membru supleant CC al PCR (1965-1969), membru al CC al PCR (1979-1987), membru supleant al CPEx (1981-1987) și membru al Secretariatului CC al PCR (1984-1987). În anii '80 a avut responsabilități pe linia problemelor ideologice .

Florescu¹⁰⁶, evident -, dar nu a uitat să-și rezolve, ca toți ceilalți, propriile sale probleme. Astfel, dorind un post universitar înalt pentru soția sa și văzându-se refuzat de șeful personalului din Ministerul Educației și Învățământului, Aurel Bondrea¹⁰⁷, l-a sacrificat pe acesta cu binevoitorul concurs al redacției *Scântei*, recte cu al lui George Radu Chirovici, care în două articole succesive a dezvăluit abuzurile înaltului funcționar menite să-i ridice pe copii în scara profesiei lor. Atacul a fost dezlănțuit în absența familiei Ceaușescu, atunci când ea se afla în China. Dar Bondrea știe prea multe despre toate aranjamentele anterioare de pe urma cărora au profitat chiar copiii lui Ceaușescu. Deci, oamenii de mare încredere își mai aranjează și propriile interese, printre picături. Burtică și-a făcut o umilă auto-critică și a ajuns din ministru al Comerțului Exterior, prim secretar la Ploiești, unde se va dovedi un zbir spre a-și recâștiga pozițiile pierdute. Dar, între timp, scăpați de autoritatea nepriceperii sale, alți funcționari din Ministerul Comerțului Exterior au început să deschidă gura și să dezvăluie abuzurile fostului lor ministru, așa încât dl Burtică nu se poate considera încă la adăpost de surprize.

Curios este că, deși decăzuți din funcțiile lor de stat, acești oameni rămân în cele de partid, adică în Comitetul Politic Executiv, ceea ce demonstrează ineficacitatea acestui for ce s-ar fi dorit suprem și colectiv în partid. Ceaușescu îl ignoră. Chiar și ca instrument. Îl menține numai ca fațadă. Tot astfel cum oferă funcții de răspundere unor oameni abia compromiși. Vezi Aneta Spornic¹⁰⁸. Sau unor neaveniți. Vezi madam Găinușă la cârma turismului. Și a comerțului exterior. Procentul de femei în conducere trebuie menținut ca prezența, adică omniprezența Elenei Ceaușescu să nu jeneze prea mult opinia publică internă și externă.. Cei care au reușit să se vadă pensionați (Emil Drăgănescu¹⁰⁹, Ion Ioniță¹¹⁰, Ianoș Fazekas¹¹¹ etc.) trebuie să se simtă fericiți. Deși, cum

¹⁰⁶ Eugen Florescu (1935-), membru de partid din 1964, membru supleant al CC al PCR (1979-1984), membru al CC al PCR (1984-1989), membru al Biroului CC al UTC (1970-1975). Redactor șef al *Scântei Tineretului* în perioada 1970-1976, adjunct al Șefii;io Secției Presă și Radiodifuziune a CC al PCR (1978-1983), membru al Comisiei pentru Problemele Ideologice ale Activității Politico-Culturale și de Educație Socialistă a CC a PCR din 1980. Eugen Florescu a devenit membru al PRM în 1998 și senator de București între 2000-2004.

¹⁰⁷ Aurel Bondrea (1928-), membru de partid din 1946, din 1953 până în 1960 activist la Secția de Propagandă și Agitație a Comitetului Regional de Partid Pitești. În 1969 a fost numit director general adjunct la Direcția generală a Învățământului universitar din Ministerul Învățământului. După 1990, a fondat Universitatea Spiru Haret, cea mai mare universitate particulară din România, acuzată de a fi o fabrică de diplome – vezi săptămânalul 22 din 14 iulie 2009.

¹⁰⁸ Aneta Spornic (1930-), membru de partid din 1956, membru supleant CC al PCR (1974-1979), membru al CC al PCR (1979-1989), membru al CPEX (1979-1072), Ministru al Educației și Învățământului între 1979-1989. Vice-prim ministru al Guvernului între 1986-1987. Ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Republica Venezuela (1987-1989).

¹⁰⁹ Emil Drăgănescu (1919), membru de partid din 1946, membru al CC al PCR (1965-1984), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1968-1969), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1969-1974), membru al CPEX (1974-1979). Ministrul Energiei Electrice (1965-1968), vice-președinte al Consiliului de Miniștri (1968-1975), ministrul Transporturilor și Telecomunicațiilor (1971-1974), ministrul Sportului/ministrul Turismului și Sportului (1978-1982).

¹¹⁰ Ioan Ioniță (1924-1987), membru al PCR din 1945, membru supleant al CC al PMR (1955-1965), membru al CC Central al PCR (1965-1984), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1969-1974), membru supleant al CPEX (1974-1982). Ministru al forțelor armate (1966-1976), viceprim-ministru al Guvernului (1976-1982). În luna iunie 1982, generalul Ioniță a fost trecut în rezervă. A făcut parte din apropiații lui Nicolae Ceaușescu în perioada schimbării vechii gărzi a partidului.

se întâmplă cu Manea Mănescu¹¹², alt voiajor prin funcția de prim ministru, ei mai pot fi chemați de șef din nou în arenă. Mănescu a redevenit deputat și va fi, mai mult decât probabil, președinte al Academiei RSR, coborând prin prezența sa de nimic recomandată, prestigiul celei mai înalte instituții de cultură națională.

Departate de a avea semnificații profunde, de a urmări o schimbare de esență în orientarea politică și economică a țării, prezența unui alt activist în fruntea guvernului se dovedește o simplă mutare de rutină înșelătoare. Nici faptul că Dăscălescu a ținut o cuvântare ce s-ar fi dorit „program” (dar pe care televiziunea n-a transmis-o pe viu, ci numai comentată de un speaker) și nici publicarea în cadrul ziarelor a unor telegrame de felicitare sosite pe adresa noului șef de guvern nu pot modifica lipsa de substanță a jocului de-a puterea, care a devenit pentru cetățeanul Ceaușescu una din plăcerile pe care și le poate oferi din când în când personalității sale atât de contradictorii și caracterului său din ce în ce mai marcat de ceea ce medicii numesc, elegant, „discordanță”.

„Un cetățean român”, București, [vara] 1982, difuzată la 5 septembrie 1982¹¹³

Tovarășe Președinte,

Prin prezenta scrisoare vi se adresează un cetățean, un simplu cetățean, unul din milioanele de cetățeni ai României, care nefericit, și nu de rareori revoltat, încearcă să vă exprime câteva gânduri ale lui, dar care, fiți sigur, nu sunt numai ale lui, ci a majorității populației țării.

Nu aș fi dorit ca această scrisoare să ia drumul României via München, *Europa liberă* și retur, aș fi dorit să mă fi adresat direct Dv, personal, fie prin presă, fie printr-o scrisoare. Dar Dv, și noi, sclavii Dv, noi, milioanele de oameni cu „O” mare, așa cum vă place Dv să ne spuneți (câtă demagogie și fariseism, Dumnezeu mare!) știm că așa ceva nu e posibil în România socialistă, în care poporul, întregul nostru popor, ia parte în mod nemijlocit la conducerea treburilor țării, în tripla calitate de proprietari, conducători și făuritori ai bunurilor materiale etc., etc., etc.

¹¹¹ János Fazekas (1926-2004), membru al PCR din 1945, membru al CC al PMR/PCR (1954-1984), membru al Secretariatului CC al PMR (1954-1965), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1965-1967), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1967-1974), membru al CPEx (1974-1982). Ministru al Industriei Alimentare (1961-1965), viceprim-ministru al guvernului (1965-1982), ministru al Comerțului Interior (1974-1980).

¹¹² Manea Mănescu (1916-2009), membru de partid din 1944, membru al CC al PMR/PCR (1960-1979; 1982-1989), Secretar al CC al PCR (1965; 1969-1972), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1969-1974), membru al Comitetului Politic Executiv (1974-1979; 1984-1989), membru al Biroului Permanent (noiembrie-decembrie 1989). A fost ministrul de Finanțe al României (1955-1957). Între 1967 și 1969 a fost președinte al Consiliului Economic, vicepreședinte al Consiliului de Stat între 1969-1972 și 1982-1989, Președinte al Consiliului de Miniștri (1974-1975) și prim-ministru între 1975-1979. Arestat și condamnat la detenție pe viață în 1990, eliberat pe motive de sănătate.

¹¹³ L.M. no. 31, September 5, 1982.

Tovarășe președinte, în ultimul timp presa, radioul și televiziunea, precum și aparatul de propagandă al partidului, încearcă să ne convingă, încercare fără șanse de reușită bineînțeleasă, că cei 17 ani de „lumină”, de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism (să ne ferească Dumnezeu) au constituit succese incontestabile în construirea unui viitor luminat, liber și fericit și o bunăstare pe care, noi poporul de sclavi nici nu am visat-o.

Doamne, tovarășe președinte, câte vorbe goale lipsite de conținut și acoperire a mai inventat acest socialism al nostru. Câte minciuni, câtă meschinărie, cât paranoism, și câtă rea intenție! De ce nu opriți odată, tov. președinte, această moară hodorigită care se cheamă propaganda mincinoasă și pe care nu o mai cred nici copiii și nici cei mai naivi oameni?

Ce ne credeți pe noi, niște orbi care nu mai vedem, niște proști care nu mai discernem, sau doriți să cunoaștem regula jocului cu orice preț, adică: voi vedeți că laptele-i alb, dar ziceți ca noi că-i negru, că altfel dăm apă la moară capitalismului care atâta așteaptă.

Stau și mă întreb și eu, așa ca un om care mai și gândește, și ca mine, atâtea milioane, deși dvs nu vă plac oamenii care gândesc, cât oare o s-o ținem așa, în minciună și deznădejde? Oare trebuie să punem acum și pururea și în vecii vecilor (fără amin) semnul egalității între socialism, minciună și demagogie? Sau să spunem: minciună este numele tău, socialismule!

Oare nu este posibil de a se contrui o astfel de societate bazată pe atribute morale ca: onestitate, realism, bun simț și adevăr? Oare cât o s-o mai ducem așa?

Și, așa cum o nenorocire nu vine niciodată singură, mai avem parte și de un susținut și agasant cult al personalității Dvs și al familiei Dvs, de manieră să revolte și pe cei mai potoliți și răbdători oameni. Ați rămas în lume doi mari Mesia, cărora sclavii vi se închină (sau așa cel puțin ați dori Dvs și trepădușii de la presă, radio, televiziune și aparatul de propagandă al partidului). Dar să știți adevărul, tov. președinte, că și cei mai înfocați flășnetari care vă cântă osanale nu cred nici ei în calitățile pe care vi le atribuie. Dar oamenii, de, trebuie să câștige și ei o bucată de pâine.

Ce bine ar fi să fiți mai modest, tov. președinte, și pentru Dvs și pentru noi, căci v-am stima, așa însă... Nu mai vorbesc de străinătate, râde lumea de Dvs, Brejnev, că-i Brejnev și care stă în capul unei țări de 250 de milioane de oameni, prima țară din lume a revoluției proletare și centrul de comandă al comunismului mondial, și nu-și face atâta reclamă. De altfel, nici nu i-ar folosi prea mult, așa cum nici Dvs nu vă folosește la nimic. Poporul, oricum nu o duce mai bine, ci din contră. În Ungaria nu se face cultul personalității pentru că conducătorii de partid și de stat sunt oameni modești și de aceea sunt iubiți și stimați, iar poporul are cel mai bun nivel de trai și civilizație din țările socialiste.

Mergeți la ei și convingeți-vă cu proprii Dvs ochi: au de toate aproape, ca la amărății de occidentali, care trăiesc de mult în comunism, dacă ar fi să ne luăm după viața pe care o duc.

Tov. președinte, v-ați plimbat în toată lumea, în aproape toate țările din Occident, din Orient, din Nord și din Sud. Ați mai văzut o sărăcie și un nivel de trai mai scăzut decât în țara noastră, ce cu onoare o conduceți?

Care este folosul țării noastre și a poporului nostru din aceste vizite numeroase pe care le faceți și care costă țara milioane de lei valută? Mâncare nu avem, pentru că

exportăm tot ce e mai bun și noi mâncăm gunoaiele care ne rămân, industria este prost organizată și necompetitivă, agricultura își târâie zilele de azi pe mâine cu toată revoluția declarată de Dvs, drumurile noastre sunt cele mai proaste, nu numai din Europa, dar din toate țările socialiste, comerțul, ce să mai spunem, este la pământ din anul 1981, și te apucă jalea, îți vine să plângi numai când vezi magazinele, și asta într-o țară bogată cum este a noastră, care după Uniunea Sovietică, este cea mai avântată de bogățiile solului, subsolului, de climă etc... față de toate celelalte. Avem aproape 10 milioane de hectare de pământ arabil (aproape ½ ha de persoană) și răbdăm de foame.

Stăm la cozi interminabile și fără speranță, sculați de la 4 dimineața pentru carne, lapte, brânză de vaci (că de oaie nu mai mâncăm de câțiva ani, dar o mănâncă în schimb străinii), pentru smântână, ulei, mălai, zahăr, făină de grâu, ouă, pește, orez, pâine, mezeluri, săpun etc. Da, tov. președinte, nu mai avem nici săpun în Țara Românească, în țara noastră socialistă, liberă și fericită, unde suprema grijă a partidului și statului este Omul, cu O mare în nevoile sale.

O să ne umple bolile, păduchii și rapănul, cum spune românul, dacă ne mai țineți așa mult.

Am învățat încă din școala primară că o națiune este sau nu civilizată în raport direct cu cantitatea de săpun consumată. Să fie și această lipsă un semn al „erei Ceaușecu”, așa cum o spun ziarele? Mă întreb acum, oare ziaristii au cu ce se spăla de scriu așa de bine despre toate? Dar cei de la aparatul de propagandă al partidului?

Față de toate aceste lipsuri, românul care sa născut poet nu disperă, și de aceea, noi cântăm sau strigăm lozinci: „Foaie verde, foaie lată, viața noastră-i minunată/Foaie verde rozmarin, tare bine mai trăim/Foaie verde și-o leala, bine-i Doamne în țara mea”.

Sau: „Cu partidul nostru-n frunte, vom avea victorii multe” (sic!?) „Ceaușescu și poporul își făuresc viitorul.”

Ce părere aveți tov. președinte de aceste copilării care se vor mobilizatoare, patriotice, și de osanalele față de cel mai iubit și stimat fiu al poporului (zic ziaristii și culturnicii, dar să știți că nu-i adevărat), ale cărui indicații prețioase vor ridica România pe cele mai înalte culmi ale civilizației și prosperității?

Și când se vor întâmpla toate aceste minuni? Noi, deocamdată, vedem ce am ajuns în cei 38 de ani de așa-zis socialism, în care cu fiecare an ce trece, regretăm anul, lunile și zilele care au trecut, căci cele ce vin sunt tot mai rele. Toate orânduirile prin care a trecut omenirea s-au dezvoltat într-un mod ascendent, de la greu la mai ușor, de la rău la bine, de la înapoiat la avansat, de la înapoiere la progres, așa cum e și firesc. Numai socialismul acesta al nostru urmează o altă cale, se supune altor legi și merge tot înapoi ca racul: din rău, tot în mai rău. Ne-am întors cu nivelul nostru de trai în urmă cu 37 de ani, adică în 1945, când țara era bântuită de secetă și de urmările războiului. Poate mi se va spune că exagerez. Nu, deloc, pentru că pe atunci aveam cartele la principalele produse alimentare, chiar la pantofi, în cantități mai mari decât astăzi, pe care le găseam și pentru care nu făceam nici atâtea cozi.

Ca să vă convingeți, tov. președinte, că socialismul dă societatea înapoi ca racul, am să vă servesc un exemplu foarte edificator. Priviți și judecați cele două Germanii, una capitalistă și una socialistă. S-au rupt din același trup și din același popor. Sunt aceiași oameni, vorbesc aceiași limbă și când s-au despărțit erau la fel de deștepți. Deasemeni, ambele Germanii au plecat de la zero după un război pustiitor. Acum să vedem și să judecăm cinstit, unde a ajuns una și unde a ajuns alta. Și rețineți, vă rog,

faptul că RDG-ul s-a bucurat zeci de ani în șir de ajutorul țărilor „frățești” pentru a nu rămâne mai prejos de cealaltă Germanie, plus beneficiile și avantajele pe care le-a avut permanent și le mai are de la Germania occidentală, de la acei capitaliști care au început încă demult să intre în putrefacție.

A încerca o comparație între ele, în orice domeniu de activitate sau social-politic ar fi o nebunie. Și totuși, pentru că automobilul este dorit astăzi de toată lumea, să vedem cum stăm în RDG și cum stăm în RFG. În timp ce în RDG se fabrică un Wartburg modest în doi timpi și de o execuție îndoielnică, și un Trabant care este obiectul a zeci de bancuri, în RFG se fabrică peste 12 mărci, în zeci de tipuri, dimensiuni și capacități și de o calitate și un aspect de excepție.

Tov. președinte, Dvs și alți conducători comuniști propovăduiți o revoluție mondială în care toate popoarele ar urma să bea din cupa aceasta a noastră, a comuniștilor. Capitalismul ar urma să dispară – să ne ferească Dumnezeu, tov. președinte, de o așa perspectivă. Să știți că dacă ar dispărea capitalismul, noi, socialismul, murim sigur. Noi trăim astăzi, și am mai făcut câte ceva, pe valuta capitalistă, pe știința și tehnica foarte avansată a capitaliștilor, pe calculatoarele electronice, mașinile, uneltele, utilajele și licențele capitaliste. Dar dacă ei ar dispărea, ce ne-am face? Dvs vedeți doar unde a ajuns marea țară a socialismului biruitor, Uniunea Sovietică, în cei 65 de ani de la marea revoluție din Octombrie? Și când te gândești că până mai ieri i se spunea – în țările noastre, bineînțeles – „cea mai avansată țară din lume”? În orice caz, în înfruntarea pe care noi o provocăm – dintre socialism și capitalism – nu socialismul va câștiga, fiți sigur, căci popoarele din ambele tabere s-au lămurit pe deplin de ceea ce înseamnă „socialism”. Paranoismul unor conducători din blocul de Est și a unor secretari de partid comuniști din unele țări capitaliste nu ajunge, și nu va putea convinge popoarele să dea cursul istoriei înapoi.

Cum să creadă poporul român, de exemplu, că e bun socialismul, când moare de foame și are un nivel de trai din cele mai înapoiate din lume? Produsele,, toate produsele pe care le fabrică societatea noastră, sunt de foarte proastă calitate, urâte, înapoiate și foarte puțin diversificate. Aspectul arată disgrațios, ambalajele, etichetele, prezentarea generală a mărfurilor este inestetică. Cetățeanul român nu poate alege o marfă, ci cumpără ce găsește, căci alta nu are.

Dvs criticați societatea de consum și tunați și fulgerați împotriva ei, dar nu aveți dreptate. Ea este creată pentru oameni, pentru nevoile lor, pentru satisfacerea cea mai deplină a preferințelor lor, deși în aceste societăți omul nu e scris cu O mare, dar e satisfăcut în toate dorințele lui cu S mare.

Intrați în traversi domnule președinte în mai multe magazine de legume și fructe și, dacă se poate, din provincie și nu din București, unde de ochii personalului ambasadelor și a ziariștilor străini stăm ceva mai bine. Veniți să vedeți ce mărfuri agro-alimentare mâncăm noi, poporul unei țări cu o mare bază agricolă. Nu exagerez cu nimic când spun că în aceste magazine miroase a mărfuri deteriorate și de proastă calitate, urât prezentate, cu pământ și cu frunze intrate în putrefacție. Dar toate aceste mărfuri, pe care nu le-ar mânca nici porcii, sunt categorisite drept calitate *extra*, și bineînțeles, la prețuri *extra*. Toate aceste magazine sunt o rușine pe obrazul țării noastre, o pecingine care probabil se va vindeca greu.

Ce ne-am face noi oare tov. Președinte dacă nu ar mai fi nici amărății noștri de țărani, care vin la piețele agro-alimentare cu produsele lor frumoase și proaspete cu miros de grădină, cultivate în peticuțul lor de lot de lângă casă?

Cred că, chiar am muri de foame. De la ei avem și primele trufandale, și nu de la CAP-uri sau IAS-uri, care făcând parte din protipendada agriculturii nu-și bat ei capul cu astfel de treburi.

Tov. Președinte Ceaușescu, aș mai avea multe, foarte multe să vă spun, dar nu vreau să abuzez prea mult de bunăvoința conducerii *Europei libere*. Totuși, telegrafic, am să vă mai spun câteva.

Nu este adevărat că suntem o națiune care mănâncă mult, ci din contră, suntem subnutriți și noi și copiii noștri, care nu au o copilărie fericită cum spuneți, iar comparația cu alte țări avansate este o eroare, o regretabilă eroare.

Programul dvs de alimentație rațională, pe care în marea Dvs mărinimie ni l-ați dat, este o rușine a lumii, de care râd până și țările socialiste așa-zis frățești. El se potrivește doar pentru sclavi, animale și păsări.

În vizitele pe care le faceți în județele țării, vedeți că mai „marii” acestora scot din producție pentru a vă primi și a vă satisface orgoliul mii, zeci de mii de oameni, care înseamnă milioane de lei producție nerealizată și care nu mai poate fi recuperată ușor. Dacă vizitele sunt cu adevărat de lucru în care trebuie să dați „prețioase indicații”, de ce e nevoie de atâta teatru și paradă? Faceți caz și mult tapaj de întârzieri de la serviciu, învoiri etc., unde e vorba de zeci de minute sau ore și nu opriți odată pentru totdeauna aceste mari pagube aduse țării fără nici un rost.

Nu ne plac programele de televiziune și radio care, în majoritatea lor, înseamnă îndoctrinare, propagandă și cultul personalității Dvs. Să știți că închidem televizoarele și aparatele de radio (noroc că avem această posibilitate) și facem economie de curent electric.

Nu ne place presa noastră, care nu ne informează veridic, ci ne dezinformează și încearcă să ne îndoctrineze. Mare noroc avem, tov. președinte, de postul de radio *Europa liberă*. Este singura sursă de informare cinstită a unui popor sclav și obidit.

Tovarășe președinte Ceaușescu, noi românii suntem un popor cuminte, răbdător și disciplinat pentru că trecutul nostru zbuciumat ne-a învățat să ne reținem uneori mânia și revolta în fața dușmanilor mai puternici. Dar, în același timp, suntem un popor care nu-și pierde speranța și, mai mult, nu se resemnează în fața greutăților. De aceea: atenție! Nu întindeți coarda prea tare, că nu e bine. Poporul român este nemulțumit și flămând și să ferească Dumnezeu de mânia flămândului pe oricine. Aplecați urechea cu mai multă bunăvoință și atenție la poporul pe care îl conduceți și fiți mai receptiv la nevoile lui.

Nu monopolizați în mâinile Dvs toate frânele conducerii partidului și a statului. Mai lăsați și pe alți oameni capabili și de bună credință să facă acest lucru.

Dvs ați spus doar că: „Oricât de capabil ar fi un om, nu poate cuprinde, și nu este în stare să rezolve toate problemele legate de conducerea unui sector sau altul.” De ce nu vă respectați propriile Dvs precepte?

Așteptând vremuri mai bune, gânduri mai bune, o grijă față de oameni mai mare decât față de fabrici și de mașini, și mâncare, mâncare, domnule președinte, pentru oamenii muncii din România,

închei și vă salut cu stimă,

„V. Ax.”, [august-septembrie] 1982, difuzată la 3 octombrie 1982¹¹⁴

Domnule Vlad Georgescu,

Personal consider că dvs nici nu vă dați seama ce înseamnă postul Dvs de radio pentru noi, deoarece într-o țară în care nici o altă opinie politică sau de altă natură nu este tolerată, a asculta programele dvs obiective și critice este reconfortant și pentru mulți s-a transformat în scopul vieții lor.

Ce ne interesează pe noi? Practic, aproape totul dar, îndeosebi, problemele românești, mesele rotunde, emisiunile culturale ale D-nei Monica Lovinescu¹¹⁵ etc. Lipsște însă din emisiunile Dvs un anumit element de percurție, un anumit caracter militant. Dorința mea, de exemplu, și asta o învăț de la comuniști, este ca acest post de radio să depășească nivelul unei delectări și să devină militant, să trezească conștiințele.

Sigur că soarta românilor va fi hotărâtă, în primul rând, în țară, dar singurul organ de opoziție – postul de radio – are, din acest punct de vedere, un mare rol. Domnule Vlad Georgescu, din păcate compatrioții mei, oamenii cu care discut zi de zi, cu care vorbesc în tramvai sau la serviciu și care, în particular, se arată atât de înăcriți, atât de anticomuniști și revendicativi, sunt mai degrabă gata să-ți dea în cap sau să se sinucidă, decât să ia în fața unor autorități, sau a unui colectiv, o atitudine critică în concordanță cu opinia lor. O frică animalică, întreținută generație după generație, a făcut din cetățeanul nostru un om fără conștiință politică.

Domnule Georgescu, de ce justificați, sprijiniți, emigrarea din motive umanitare? Cred că postul Dvs de radio nu face bine în acest sens. Noi nu avem nevoie de acești „curajoși” care vor să se expatrieze. Fronda, disidența deschisă seamănă cu ceea ce Lenin spunea „revoluție cu voie de la poliție”; seamănă cu acei revoluționari germani care, vrând să ocupe o gară, mai întâi și-au luat bilete de peron.

Aceste lucruri sunt totalmente inutile, bune pentru presa care umblă după minciuni extraordinare sau după scandaluri. Respectăm disidența de tip Goma, dar care este irepetabilă și a fost un act de slăbiciune a Securității. Dacă vreți, o experiență a Securității. Să știți că personal cunosc zeci de „cazuri Goma” despre care nu s-a vorbit și nu se va vorbi niciodată.

Oamenii care vor să se expatrieze nu sunt nici disidenți, nici patrioți, ci fugari care, apoi, în străinătate uită de țară, ba își schimbă și numele, fac tot ce e posibil pentru a uita de țară. Pe aceștia îi sprijiniți Dvs? De ce? Aveți dvs, din acești „fericiți” care au scăpat de „iadul comunist”, o emigrație unită, un punct de sprijin al țării din exterior? Dvs înșivă și colaboratorii Dvs au spus-o în repetate rânduri că nu, și așa este.

¹¹⁴ L.M. no. 35, Ocotober 3, 1982.

¹¹⁵ Monica Lovinescu (1923-2008), licențiată a Facultății de Litere și Filosofie în București, stabilită la Paris din 1947, jurnalist la secția română a Radiodifuziunii Franceze (1951-1975). A început să colaboreze împreună cu soțul ei, Virgil Ierunca la *Europa Liberă* de la sfârșitul anului 1960. Ambii au devenit cunoscuți, înainte de toate, datorită emisiunilor “Actualitatea culturală românească” și “Teze și antiteze la Paris”. Impactul acestor emisuni i-a transformat pe cei doi într-un dintre țintele prioritare ale Securității. În luna noiembrie 1977 Monica Lovinescu a fost internată în stare de comă după agresiunea a doi agenți trimiși de către Securitate. O parte dintre emisiunile Monicăi Lovinescu au fost publicate în volumele *Unde scurte*, iar memoriile sale au apărut în volumele *La apa Vavilonului* și *Jurnal* (Editura Humanitas, București, 1990-2008).

Nu pot să vă oblig, dar emisiunea dvs „România și drepturile omului”, dacă este oferită numai acestor persoane, care în loc să lupte în țară folosesc scrisorile lor ca șantaj, este nefolositoare și periculoasă.

Și așa tineretul nu are alt gând decât să se expatrieze. Sunt de acord că nu Dvs sunteți principalii vinovați, ci sistemul, dar pentru ce să fiți Dvs legați de acest fenomen al emigrării, a fugii de țară, de datoria de a lupta în țară. O emisiune de acest fel este utilă dacă se ocupă realmente de lupta pentru drepturile sociale din țară, în timp ce fuga, emigrarea este o supapă ușoară, o lașitate. Și așa, acești cetățeni utilizează tot felul de mijloace pentru a scăpa după formula „lasă-mă să fug și nu veți mai auzi de mine”.

Păi nu așa este bine. Poporul nostru trebuie să se organizeze în interior și să transforme sistemul chiar în cadrul comunismului. A spune acum că se poate desființa comunismul e o utopie. Dar el se poate umaniza, transforma, așa cum s-a și făcut din 1946 încoace.

Poate că această mare înșelătorie care a fost socialismul de tip rusesc a făcut ca azi mișcarea muncitorească din țările comuniste (inclusiv România) să o readucă la stadiul organizării inițiale de la sfârșitul secolului 19 și la începutul secolului 20.

Știți care este cel mai mare pericol pentru comunismul român? Tineretul. Acest tineret se înhamă tot mai dificil la sistemul perimat al comunismului român, vorbesc pe față contra, se încadrează dificil în muncă (constituie adevărate probleme din acest punct de vedere). Aproape majoritatea tineretului se simte alienată față de lozincile partidului; UTC a devenit o caricatură inutilă și ineficientă, majoritatea supraestimează Occidentul, vor să emigreze. Tineretul a ajuns azi în situația în care Marx vedea proletariatul la sfârșitul secolului 19, care „nu avea de pierdut decât lanțurile și de câștigat o lume întreagă”.

Domnule Vlad Georgescu, v-o spun tot fără reproș, ocupați-vă de acest tineret. „Tinerama”, cum este astăzi alcătuită e utilă, răspunde dorinței legitime de divertisment, este împănată cu numeroase lucruri utile, dar este prea puțin. Și să știți că, dacă azi țara noastră are o speranță de a umaniza comunismul, nu o văd decât în tineret. Emisiuni ca „Scrisoare din America” sau „Quartetul duminical” sunt utile, dar nu au aspectul militant, ci doar de divertisment și, pe undeva, de supraestimare a Occidentului și de a aprinde dorința de emigrare.

Dar unde să emigreze românii, Domnule Vlad Georgescu? Dacă ar emigra toți românii, cubanezii, rușii, chinezii, ca să nu mai vorbesc de popoarele sărace, ce s-ar întâmpla cu Occidentul?

Transformarea regimului, deși dificilă, nu poate veni decât din rezistență noastră activă sau pasivă. Nu pesimismului, nu credinței că nimic nu se mai poate face. Totul este în mâinile noastre. Cred că organizarea ilegală în mici grupuri de 3-4 persoane este cea mai utilă acum. Istoria și maniera organizării adevăraților comuniști din ilegalitate ne-ar fi azi de mare utilitate.

O mare utilitate are acum opoziția permanentă la toate nivelurile, ceea ce ar face sistemul să fie greu de guvernat, mijloacele actualilor burghezi asupritori s-ar transforma treptat, nu ar mai conduce o turmă de oi nătânge, ci un popor de care trebuie să se țină seama.

Nu mă mai refer la religie deoarece e foarte puțin de făcut, religia oficială fiind parte a sistemului de represiune (în afara celor câțiva preoți binecunoscuți pentru

atitudinea lor, mulți în închisoare). Acțiunea cultelor neortodoxe este utilă, dar dezbină poporul nostru din alte puncte de vedere.

Poate că ar fi utilă în țară crearea unui partid clandestin, chiar a câtorva, care deși puține numeric, să constituie o speranță pentru viitor. Sindicatele libere ar trebuie reconstituite. Desigur că la început, aceste forme ar fi hibride și cu puțină eficiență, dar până la urmă lucruri s-ar transforma în bine. În orice caz, trebuie respinsă credința că regimul ar tolera oficial așa ceva și totul să se facă numai ilegal, indiferent de numărul de indivizi care ar iniția aceste forme de organizare.¹¹⁶

Criza regimului, dezastrul economic, degradingolada morală, alienarea tineretului sunt elemente care ar putea fi o bună bază de organizare.

Detășamente înaintate ale muncitorimii noastre, în primul rând minierii, tineri entuziaști și generoși, ar putea face primul pas. Am trece astfel peste nimicnicia noastră și stima pentru noi ar crește. În toate aceste lucruri ne puteți ajuta, așa vă puteți îndeplini misiunea. Sprijiniți pe cei care luptă, pe cei care suferă, pe acei anonimi care duc greul în țară.

Lăsați boiernașii dornici de emigrare și viață bună în Occident, oricum se descurcă ei până la urmă. Deveniți deci un post de radio militant și îndrumător pentru noi cei din țară.

O puteți face dacă vreți.

Cu deosebită stimă,

Ion Velican, [noiembrie] 1982, difuzată la 21 noiembrie 1982

Scrisoare către Comitetul județean de partid Timiș¹¹⁷,
Stimați tovarăși,

(Par'că așa se începe, nu?) Vă scrie un om care niciodată nu a fost membru de partid, pe numele lui de familie și de scriitor – Ion Velican. Pentru că primul secretar e mereu schimbat în județul Timiș, vă scriu Dvs, Comitetului județean, în general, în speranța că secretarul cu propaganda (și nu numai Domnia Sa!) își va lua notițe folositoare.

În urmă cu 30 de ani mi se punea la gât cravata roșie de pionier. În urmă cu 16 ani, debutam ca prozator, concomitent în revistele *Amfiteatru* (din București) și *Orizont* (din Timișoara). În urmă cu 14 ani, mă angajam la revista *Orizont* în funcția de corector principal, unde aveam să semnez condica până în luna august a.c. În urmă cu 12 ani, debutam editorial cu romanul *Rătăcirii de duminică*, la E.P.L. București.¹¹⁸ În urmă cu 10 ani, începeam să semnez în săptămânalul timișorean *Orizont* rubrica de aforisme „Eureka!”. În urmă cu 44 de ani, m-am născut la București, dintr-o familie nevoiașă. Tata a fost muncitor tramvaist, apoi muncitor textilist, paznic, om de serviciu, lucrător cu ziua – în prezent decedat. Mama a fost femeie de serviciu, spălătoreasă – în prezent pensionară. Am o soră – membră naivă de partid, blândă și cinstită.

¹¹⁶ Paragraful nu a fost citit la Radio *Europa Liberă*.

¹¹⁷ L.M. no. 42, November 21, 1982.

¹¹⁸ Editura pentru Literatură.

V-am spus toate astea ca să vă reamintesc că am origine socială sănătoasă, deși asta nu se mai poartă cu atâta zel, ca prin anii copilăriei mele pe care mi-am petrecut-o în Oltenia și în Banat în anii de după război, în mizerie și foamete. Apoi, m-am înfruptat din anii de democrație populară ținând în stânga felia de pâine cu marmeladă și în dreapta, lingura cu untură de pește. Dar pe băncile acelea șubrede ale școlii tinereții mele am visat la o lume dreaptă și îmbelșugată. Zilnic, dascălii mei îmi desenau în frumoase cuvinte paradisul ce ne așteaptă prin anii '60, apoi cândva prin anii '70, apoi parese prin anii '80, apoi, după ce vom fi plătit miliardele de datorii, deci prin anul de grație 2000, când voi fi și eu ieșind la pensie în Republica Socialistă România. Dar, se pare că ați mai scăpat de-o pensie. Multe economii vă așteaptă. Ca să revin: da, în tinerețea mea credeam sincer în comunism. Am fost omul dumneavoastră, cum s-ar zice. Iar pe drum, m-ați pierdut, cum se pierd grăunțele dintr-un sac găurit. Să nu vă faceți însă impresia că acum sunt omul capitalismului. Această societate e încă necunoscută de mine. Dar primele semne ale acestei cunoașteri încep să se înfiripe.

Această schiță de autobiografie nu vrea să fie decât mărturia unei realități șocante: dacă și eu am luat hotărârea să-mi părăsesc țara, eu, cel care mă întorceam acasă din concediu întotdeauna mai devreme cu 7-8 zile, de dor, dacă și eu am plecat în lumea largă, eu, cel legat de limbă românească precum mama de pruncul ei din pântec, dacă și eu m-am decis să renunț la viața ușor privilegiată a scriitorului român, dacă și eu am luat hotărârea să fug (căci asta-i termenul consacrat), eu, cel legat de spiritualitatea românească prin truda mea de zi cu zi asupra cuvântului ce exprimă adevărul, e semn că ceva nu merge deloc bine în România. E ca și cum roțițele acelea mici și aparent neînsemnate dintr-un ceasornic uriaș, încetul cu încetul, își părăsesc locul. Într-o zi, marele și iubitul nostru ceasornicar va fi în mare criza de piese de schimb. Dar piesele umane nu se vor confunda niciodată cu piesele de schimb dintr-un mecanism anorganic. Aveți grijă, dragi tovarăși, de piesele umane pe care de la o vreme le pierdeți sistematic. Județul Timiș, pare-mi-se, deține locul unu la acest capitol. Nu cumva vă revine și Dvs o parte din vină?

Sunt membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România din anul 1973. Membru stagiar – conform statutului nostru profesional. Nici acum, în 1982, după aproape nouă ani de stagiatură, nu am fost titularizat deși, între timp, am devenit autor a șase cărți. Asta, datorită practicilor de partizanat și corupție din cadrul Biroului Uniunii Scriitorilor, unde 9 sau 10 critici literari plus câțiva scriitori decid (vezi doamne, prin vot secret) care scriitori merită să fie considerați coți la talent, și care nu. Nu se ține cont nici de aria întinsă de publicistică a scriitorului, nici de valoarea operei sale, care de cele mai multe ori nici nu e cunoscută. În felul acesta, dacă am împinge puțin istoria înapoi, ar putea ajunge membru al Uniunii Scriitorilor un Prale¹¹⁹, „firea cea întoarsă”, și ar rămâne pe dinafară un Alecsandri, un Eminescu, un Creangă.

M-a afectat profund netitularizarea mea în Uniune, și mă întreb dacă numai incompetența unui juriu de cheflii (în majoritate) se face vinovată de mahnirea mea, sau dacă există și cauze obiective (cu nuanță politică) ce au contribuit la înfăptuirea acestui abuz. La acestea se adaugă tot felul de tracasări în relațiile mele cu editurile. Ba mi s-au pierdut manuscrise (Scrisul românesc), ba mi s-au amânat până la Sfântu Așteaptă (Albatros), ba nu mi-au fost primite (Facla și Dacia).

¹¹⁹ Ioan Prale (1769-1847), scriitor român, cunoscut pentru "*Psaltira prorocului și împăratului*". Mihai Eminescu l-a numit (în „Epigonii”) „Prale, firea cea întoarsă”.

Adaug la toate acestea insatisfacțiile de zi cu zi: situația precară din cadrul redacției în care lucram și unde eram amenințați cu darea afară datorită ineficienței revistei (de aproape șapte ani, toată redacția stă cu sabia lui Damocles deasupra capului: „Ne desființăm, nu ne desființăm, Ne desființăm, nu ne desființăm!”); scrisul meu satiric nu se putea manifesta decât parțial, pentru că cenzura s-a desființat numai pe hârtie. Nu e de neglijat, nici timpul enorm irosit în timpul aprovizionării personale cu cele necesare traiului (alimentele, se știe, constituie urgența numărul 1); insatisfacții permanente de ordin material (unele articole au ajuns să fie onorate cu hilara sumă de 18 lei!) – pe o carte ceva mai subțire ieși mai puțin decât câștigă un șef de aprozar într-o lună. Astea toate, și altele care nu încap aici, m-au determinat să iau drumul Occidentului în acord cu una dintre propriile mele sentințe aforsitice în care susțineam că „Patria nu e doar pamântul de sub picioare, ci și locul de sub o anume stea!”

Și acum, după această destul de lungă introducere, din care sper că v-ați edificat asupra neînsemnatei mele persoane și asupra motivelor ce m-au determinat să iau o hotărâre extremă, voi încerca să vă fiu de folos prin optica mea recunoscut sinceră și intransigentă la adresa unor realități românești (în speță, timișorene), asupra cărora nu m-am putut exprima liber pe când eram în țară.

Cum laudătorii regimului se găsesc și la Timișoara cu ghiotura, consider că puțină „critică constructivă” nu v-ar prinde rău. Începutul l-am făcut prin '78, la una din Adunările generale ale Asociației scriitorilor din Timișoara, când am ridicat în fața primului-secretar de pe atunci, Mihai Telescu¹²⁰ și a lui George Macovescu¹²¹ (pe atunci președinte al Uniunii Scriitorilor) problema aprovizionării orașului Timișoara, probleme ale moralității tineretului, a cerșetorilor, a regimului de pașapoarte etc. și când am fost întrerupt de trei ori de către primul-secretar, sub privirile stupefiate ale obștei scriitoricești asupra căreia plutea un duh de bătrânețe și lașitate.

De mult folos i-ar fi fost societății românești contemporane critica aspră și obiectivă, oricât de distructivă ar părea ea, unor minți îmbătate de ideologie. Așadar, stimați tovarăși, vă invit să descoperiți propriul Dvs oraș prin prisma unui condei care nu v-a fost de mare trebuință și mereu l-ați certat, pe când respira lângă Dvs.

Îa încercați să vă sculați din paturile Dvs confortabile, într-o bună dimineață, pe la orele 6, și prefăceți-vă că vă duceți la fabrică. Urcați-vă în tramvai, în troleibuz sau autobuz, îmbulzindu-vă și stând agățați pe scări. Mai lăsați mașinile cu număr mic ce stau într-adevăr departe de întreprindere. Timp de un sfert de oră veți auzi și glume, și vaiete, și ironii la adresa Dvs înșivă și la a altora, de mai sus. Căci prin mijloacele de transport în comun oamenii au gura mai zlobodă. Am uitat să vă spun că ar fi mai indicat să vă treziți de pe la 4-5, ca să vă asigurați și un loc la una din cozile atât de frecvente care asigură un ciudat echilibru societății socialiste multilateral dezvoltate. Pe la orele 10-11 dați o raită prin centru, prin cofetării, prin café-baruri, prin restaurante, pe străzi și ve-ți mai aproape de adevărul „cetății”.

¹²⁰ Mihai Telescu (1925-), membru de partid din 1945, membru CC al PCR (1969-1979), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1971-1974), membru supleant al CPEx (1974-1979). Prim secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Timiș între 1978-1979.

¹²¹ George Macovescu (1913-2006), membru de partid din 1936, membru al CC al PCR (1969-1984), ministru plenipotențiar al RPR în Statele Unite (1959-1961), adjunct și prim-adunct al ministrului Afacerilor Externe (1961-1972), ministru al Afacerilor Externe (1972-1978). Președinte al Uniunii Scriitorilor din 1972-1981, membru al Consiliului de Conducere al Uniunii Scriitorilor din 1981 până în 1989. Vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste (1978-1989).

Prima urgență a acestor locuri ar fi, mi se pare, prezența cerșetorilor și, în special, a copiilor cerșetori, în număr jenant de mare, spre rușinea municipalității care are în fiecare mare primar un ilustru anonim. Deși există o decizie a Consiliului popular municipal care reglementează acest punct, peisajul timișorean este poluat de această practică; el n-ar trebui să caracterizeze societatea socialistă. Rețineți că ziarul Drapelul Roșu nu a însălat niciodată vreun articol pe această temă, ca și cum în felul acesta s-ar apăra ștaiful și blazonul nealterat al presi.

Între timp, mai intrați și prin magazine și prefăceți-vă că vreți să cumpărați câte ceva. În primul rând, va asigur că veți fi primiți cu ostilitate de către majoritatea vânzătoarelor, acrite și ele de viața asta plină de privațiuni. Apoi, presupunând că veți găsi câte ceva de cumpărat, veți vedea cu câtă nonșalanță se umflă prețurile, sau cu câtă bucurie nu vi se mai dă restul; dacă veți scoate carnetul, veți vedea cum unele produse zac pitite prin depozite. Despre ambalaje, nu mai are rost să vorbim. Astea sunt pentru risipitorii din capitalism.

La prânz, v-aș recomanda să serviți masa la un restaurant (de pildă, la „Palace”, împreună cu familia). Bugetul Dvs va fi serios zdruncinat, căci un anumit procent, destul de sporit, va intra în buzunarul statului, iar altul, deloc neglijabil, în punga ospătarului. La urmă socotiți cam ce v-a rămas din salariu. Cum ar spune omul din popor: „Cinci câștig, șapte mănânc, ce rămâne bag în pungă.” Intrați apoi, așa, din curiozitate, și prin niște berării (de recomandat: Ciocârlia, Cina, Bastion, Badea Cârțan) și vă veți speria de cât poate câștiga un barman – ceva mai mult decât un prim-secretar. Asta datorită tertipurilor și îndemnării cu care deșartă halbele în gâtul unor consumatori abrutizați de neșansa unui trai civilizat în totalitatea sa. După masă, colindați din nou prin magazine (mai ales prin cele alimentare) să vedeți goana jalnică a muncitorului, a intelectualului, după cele necesare traiului, panorama sărăciei – asta da multilateral dezvoltată, și gândi-ți-vă atunci la cei ce locuiesc în zona Medicinii, ori a Parcului Rozelor – cei cu vile confortabile, cei cu mașini la scară (această scară, uneori de marmură), cei cu congelatoarele pline de cărnuri și produse lactate care au poposit acolo parcă din cer, cei puternici, cei bogați. Crusta mic burgheză ce se suține pe spinarea mulțimii cu ajutorul frazeologiei de partid, pe care o exploatează cu abilitate. Aceștia, visavis de oamenii simpli ai cartierelor – masa de muncitori care se zbate ca peștele pe uscat pentru un trai mai omenesc.

Asta-i, dragi tovarăși, a crescut cam mulțisor diferența dintre bogați și săraci deși propovăduiți echitatea socialistă. Presa însă nu vorbește nimic despre această realitate. Despre bugetul familiei se tace mîlc de zeci de ani. În schimb, se mîzgălesc zilnic articole care-i învață pe țărani cum să-și lucreze pământul, sub titluri cazone sau semicazone din care nu lipsesc sintagme precum: „toate forțele la ...”; „acțiuni pe un Front larg”; Mobilizare generală la recoltatul ...”, „Campania de toamnă...”; „Oamenii muncii raportează ...” etc. etc.

În Drapelul Roșu (unii spuneau „șervețelul roșu) apar însă și critici, uneori foarte aspre, precum: „A luat foc o clae de fân” Ce fac pompierii? S-au ars!”, sau „Vânzătoarea C.T. a dat lipsă la gramaj. A fost amendată cu 250 de lei. Să-i fie de învățătură”, ori: „Bișnițarului M.I. a fost surprins plasând ceasuri electronice și țigări Kent. Organele de miliție i-au confiscat marfa. Acum lui M.I. i-a stat ... ceasul!” Adeseori apar poze cu copii care de ani de zile tot dispar, dar rareori mai și apar. Unde s-or tot duce copiii aștia de vreo 7-8 anișori? Că pe Traiskirchen n-am văzut niciunul. Citești în acest ziar articole fără nici un dumnezeu, de te și întrebi: cui servesc ele? Nici cititorului, dar nici partidului.

Pagina culturală, fără versurile toboșarilor ar fi acceptabilă. Mica publicitate adeseori suplinește umorul căci poți citi, de pildă: „Vând mașină cusut dame”; „Pierdut iapă sură, gășitorului bună recompensă” Pe ultima pagină – știri externe, trei-patru știri cu litere cât puricii. Alături, în schimb., tot pe pagina externă, cu litere de-o șchioapă – reclamă la „Seara Bănățeană a Continentalului, ori la „Crama Bastion”, locuri unde unii redactori sunt primiți cu mari onoruri. Dacă răsfoiți cu sinceritate acest ziar, într-o frizerie, să zicem în cea de pe Bd. Republicii, unde pentru un tuns și un ras dai aproape cât câștigi într-o zi de lucru, veți vedea că stăm prost și cu presa de partid.

Se apropie ora la care ar fi cazul să treceți pe la Comitetul județean, să semnați condica de plecare (adevărul e că nici nu știu dacă există o asemenea condică, dar n-ar fi rău dacă s-ar introduce în caz că lipsește) și să consemnați acolo și un prim pas spre cunoașterea adevărului-adevărat. Și uite așa, în câteva zile, în câteva luni, ați putea deveni niște funcționari de partid cu picioarele pe pământ. Mai lăsați ședințele interminabile în care deformați realitatea și treziți-vă până nu e prea târziu din postura ingrată în care vă complaceți. Aplecați-vă cu mai multă dăruire asupra durerilor celor de jos. Ia vedeți ce-i prin gara de Nord, care ar trebui să fie o poartă de intrare demnă de tradiția civilizată a orașului, nu un focar de infecție; colindați seara pe străzile cufundate în beznă ale periferiei și vă veți convinge cât sunteți de luminați. Nu uitați nici de copiii orașului. Parcul pionierilor se îmbujorează doar o dată pe an (de Anul Nou) și atunci atât de artificios și rece încât te apucă bucuria că nu mai ești copil.

Despre relațiile neprincipiale și corupție nu voi mai spune nimic, pentru că ele sunt ca pânza Penelopei: interminabile. Crusta șefilor mai mari sau mai mici din întreprinderi înflorește ca spinul în primăvară, în detrimentul celor mulți care trăiesc numai din salariu. Și la ora actuală se știe: cei care trăiesc numai din salariu în România sunt pierduți. De aceea se și fură atât de mult. Nu e întreprindere din care să nu se fure, chiar dacă aceasta ar produce sârmă ghimpată. Un lucrător de la abator îmi spunea că la ei toți fură carne, dar să considerăm asta operă de patriotism, pentru că în felul acesta mai ajunge și omul de rând la un kilogram de proteină, altfel, toată carnea ia drumul exportului.

Deci ei, cei ce fură, se sacrifică, își jertfesc cinstea în favoarea poporului, Ciudată optică, dar semnificativă. La același capitol al eticii s-ar putea vorbi și despre răsfațul fiilor de ștabi, care nu numai că au de toate și fac ce vor, dar au și posibilitatea unui viitor mai ... luminos. Un singur exemplu grăitor cred: la examenul de admitere la Facultatea de Medicină, de anul trecut, au reușit cam toți candidații care proveneau de la Liceul C.D. Loga unde, se știe, învață fiii sus-pușilor.

Stimați tovarăși (continui formula de adresare, știind câtă oroare aveți de cuvântul „domn”), țin să vă aduc la cunoștință un lucru, care n-o să vă bucure: oamenii de rând vă judecă aspru. Pentru că le vorbiți de sus, pentru că nu le apărați interesele (decât rareori), pentru că v-ați izolat în turnul Dvs (ideologic, nu de fildeș) și le vorbiți într-o limbă neconvingătoare, pentru că vorbele sunt adesea contrazise de fapte. Oamenii muncii însă își mai pun speranțe în Dvs și își avertizează câteodată asupra lor: „Aveți grijă, că mă duc la partid”, sau „Vă dau pe mâna județului!”, ca și cum, vezi doamne, acolo sus cineva îi iubește. Se înșală amarnic. Asupritorii lor de zi cu zi sunt de cele mai multe ori medaliații Dvs.

Iată, v-am înșirat telegrafic câteva puncte de vedere (ar fi fost mult mai multe, dar spațiul n-o permite) care aici, în țară, ar fi putut constitui subiectul multor reportaje și

articole, care ar fi servit societatea și i-ar fi făcut acesteia mai mult bine decât laudele anapoda ale unor condeie lipsite de orice fel de scrupule. Ca scriitor, nu m-am putut realiza decât parțial în România. M-am bucurat însă de câteva ori de sprijinul Dvs. Nu doresc altceva decât să acordați același sprijin oricărui om al muncii, așa încât să se audă cât mai rar (sau, dacă se poate, deloc) despre abuzuri, mizerie morală, suferință. Adresându-mă Dvs îmi spun că e normal să vedem și binele, și răul din jurul nostru.

Nimeni nu poate contesta realizările județului Timiș, dar acum, când trecem prin grea cumpănă, trebuie să găsim în noi puterea de a ne privi în oglindă, oricât de strâmb am părea. Și nu-i mai priviți cu dușmănie pe cei care vor binele țării! De la oricare tribună ar vorbi. Aș vrea să cred în însănătoșirea societății pe care o conduceți, de aceea mi-am luat inima în dinți și v-am scris pe această cale neiubită de Dvs, dar apreciată de mase, în speranța că barem pe ici, pe colo, veți fi de acord cu mine și veți lua măsuri binefăcătoare,

„Un marinar pensionar”, [început] 1983, difuzată la 27 martie 1983¹²²

Stimate Dle Director,

Doar de câteva ori până acum am reușit să vă scriu, aceasta poate și din cauza faptului că nu am avut posibilitatea să o fac, cât și pentru că nu îmi ajunsese iar nivelul amărăciunii să dea peste cap.

Vă scrie un marinar pensionar, care nu poate sta la o parte când vede atâta răutate și necaz ce s-a abătut asupra marinarului și vieții sale.

Marina noastră comercială care se ridicase la un bun nivel profesional și tehnic, având oameni care țineau la tradițiile formate, acum a ajuns un fel de oaie neagră a Constanței. De ce? Pentru că tov. Stoian¹²³, primul secretar al județului Constanța, a preluat frânela de la Vasile Vâlcu¹²⁴, cel mai înverșunat dușman al marinei și marinarilor, așa că au ajuns ca în câțiva ani să ajungem cu flota la un colos, pentru România, dar cu cea mai veche și înapoiată tehnică. Mai ales și datorită indicațiilor prețioase ale celui mai iubit dintre fiii noștri, cel dintâi marinar, marele nostru cârmaci, a se citi „cârpaci”, am ajuns cu flota pe butuci, în stare vecină cu dezastrul

Bineînțeles că nu vă spun o noutate, situația fiind aceeași și în toată țara, fenomenul fiind devenit general.

¹²² L.M. no. 11, March 27, 1983.

¹²³ Ion Stoian (1927-), membru de partid din 1945, membru supleant al CC al PCR (1965-1969), membru al CC al PCR (1979-1989), membru supleant al CPEX (1979-1989), secretar al CC al PCR (1984-1989). Ambasador în Republica Populară Socialistă Albania (1971-1978), adjunct al Șefului Secției Organizatorice a CC al PCR (1978-1979), prim secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Constanța (1979-1983), adjunct al ministrului Comerțului Exterior (1983-1985), ministrul Afacerilor Externe (noiembrie-decembrie 1989).

¹²⁴ Vasile Vâlcu (1910-1999), membru de partid din 1929, al CC al PMR (1958-1960), membru al CC al PRM/ PCR (1960-1979), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1965-1969), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1969-1974), membru al CPEX (1974-1979), membru-președinte-vicepreședinte al Comisiei Centrale de Revizie (1979-1989). Șef al Departamentului A din Direcția Generală a Securității Statului (1952-1954), Șef al Direcției I de Informații Externe din MAI (1954-1955). Prim-secretar al Comitetului Regional de Partid Dobrogea (1955-1965). Prim-secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Constanța în anul 1973.

În legătură cu flota se fac tot felul de planuri, promisiuni gârlă, dar până la urmă nu se alege decât praful de pe tobă.

De mai mulți ani de zile ne chinuim pentru a ni se mări indemnizația de hrană pentru marinari și indemnizația de străinătate. Indemnizația de hrană pentru străinătate este stabilită astfel: pentru comandant 2 dolari zi, ofițerii fără alegere 1,55\$, marinarii, timonierii, motoristii, ajutorii mecanici 1,20\$, ospătarii, marinarii stagiați, elevii stagiați 0,90\$. Iar pentru hrană se dau primele 10 zile, 39 lei/zi/om, după care se dă 18 lei și 1 dolar. Acum știind și dvs care este situația dolarului, care este situația reală a prețurilor pe piețele lumii la alimente, veți vedea că abia avem cu ce ne ține zilele, să nu picăm peste fiarele cu care ne facem serviciul. Din cauza aceasta, mulți se îmbolnăvesc de stomac și alte complicații. Controalele medicale sunt doar o formalitate. Apropos, că mi-am adus aminte, îmi pare rău dacă n-ați aflat că Dr. Costel Galalae a decedat de câteva luni de zile la spitalul pușcăriei.¹²⁵

Dar la conducerea acestei întreprinderi care este NAVROM¹²⁶ Constanța a ajuns un inginer constructor naval, care habar n-are să construiască nave ca lumea, dar încă să conducă o flotă de nave, care constituie chiar și pentru un comandant de cursă lungă cu experiență o problemă foarte grea.

Ei bine, acest ing. Buzatu Constantin, investit cu puteri discreționare, taie și spânzură. Țipă și urlă la comandanți, șefi mecanici și alți ofițeri ca un descreierat, asta în ședințele de comandament, ședințele de partid și oriunde i se ivește, fără alegere. Ar fi cum ar fi, dacă ar fi reușit să realizeze ceva cu aceasta, dar dintre cele mai notabile rezultate se pot menționa trimiterea pe lumea cealaltă a doi comandanți de cursă lungă și unei nave.

Astfel, comandantul de cursă lungă, Vasiliu Anghel, lucra ca și comandant instructor în NAVROM și se ocupa de o serie de nave. Într-una din zile, nu știu precis ce s-a întâmplat la una din navele secției sale și a fost chemat la Dl Buzatu, unde acesta a strigat și urlat la Cdt Vasiliu, amenințându-l în fel și chip, făcându-l pe el vinovat de nu știu ce fapte mai mult sau mai puțin imaginare. Cdt Vasiliu Anghel a ascultat și încuviințat, după care a plecat și urcat în biroul său, s-a așezat pe scaun și acolo a rămas, a făcut infarct. De la birou l-au luat și dus la spital unde, după puțină vreme, și-a dat duhul. Cauza fiind presiune și amenințările făcute de Dl Buzatu asupra sa. Nu s-a făcut prea mare vâlvă pe seama aceasta, dar oricum a transpirat, și este păcat ca acel om să zacă sub pământ nevinovat din cauza acestui satrap.

Altul a fost cazul comandantului de cursă lungă Calman Theodor, care răspundea și el de câteva nave. Într-o noapte, fiind două nave alăturate, una având motoarele ce pun generatoarele electrice în funcțiune defecte, se alimenta cu energie electrică de la nava alăturată. La nava care-i alimenta a luat foc tabloul de distribuție electrică, probabil din cauza suprasolicității ori din alte motive, cauzele nefiind de tot elucidate. Odată cu incendiul s-a declanșat alarma. Ofițerul care a declanșat bioxidul de carbon pentru stingerea incendiului nu a știut că în compartimentul mașinii se mai afla încă un motorist, de 23 de ani, la prima lui zi de ambarcare, și îl omoară pe acela acolo. Comandantul Calman Theodor a fost învinuit de producerea incendiului și altele, amenințat cu multe și criticat. Cdt Calman Theodor pleacă și ajuns acasă, moare de comotie cerebrală.

¹²⁵ Doctorul Galalae a fost condamnat în 1982 la închisoare. După relele tratamente suferite în penitenciarul Poarta Albă a decedat.

¹²⁶ Compania de navigație română.

Am scris aceste rânduri în speranța că vă veți face ecoul celor auzite și veți transmite pe postul dvs de radio acestea pentru a se ști cu cine avem de-a face. De altfel, și prin port, și prin oraș, ți-e frică să vorbești, de teamă că nu știi cine te ascultă și apoi te ascunde de nu te mai găsește nimeni nici pe lumea asta, nici pe cealaltă. Că peste tot e plin de poliție.

Spun despre noi că suntem bișnițari. Dar realii bișnițari sunt ei, că de exemplu, echipajul unei nave cumpărase cu banii lui un videomagnetofon pe care-l foloseau pe navă. Au venit unii, polițiști și cu vameși și l-au confiscat, că nu au voie așa ceva. O dată luat, l-au și pus în funcțiune la sediul lor și se pregăteau să-l facă dispărut. Dar echipajul nu s-a lăsat și i-au dat în judecată și tribunalul le-a făcut dreptate și aparatul a revenit la bord, la proprietarii lui. Deci care trebuie să apere legea și legalitatea o încalcă în modul cel mai grosolan.

Dacă cumva mergi pe stradă și ai, să zicem, o soție mai frumoasă, și trece un străin pe lângă tine, că sunt destui arabi și greci, și îi adresează cuvinte urâte, nu poți să-i ceri socoteală, că marinarul străin te poate bate să te omoare, iar milițianul poate sta la câțiva pași, cu spatele la tine, după care tot pe tine te ia la miliție și-ți mai trage și o amendă, iar străinului nu-i face nimic, pentru că de la el ia ciubucul, bani și țigări și alte obiecte.

Au introdus un sistem de apreciere model Dimitriu Claudian, în care te apreciază prin calculator și cei care nu corespund la baremuri sunt dați în alte munci, la uscat ori la Canal, iar acolo când se duc, sunt luați în evidență și apoi li se dă o foaie de hârtie și li se cere să facă o cerere de concediu fără plată și să se ducă acasă, când vor avea nevoie de el va fi chemat. Uite așa asigură statul socialist dreptul la muncă al cetățenilor săi, dreptul la viață.

Pe primele pagini ale ziarelor, revistelor și tuturor publicațiilor din țară, la noi apare în permanență cel mai iubit fiu al poporului, cel mai devotat, cel mai..., și așa mai departe. Pe prima pagină a ziarului *Sportul*, de asemeni poza lui, unul zice într-o zi: „Uite, ăsta e cel mai mare sportiv al anului.” „Dar ce a făcut în mod deosebit?”, întreabă altul. „Ne-a învățat să facem sport, să sărim peste mese (nemâncăți), pe frig și pe întuneric, cântând <Mulțumim din inimă partidului și marelui său cărpaci>”

Și fiindcă fusese vorba de cântec, mi-am adus aminte că i se tot cântă mereu, în toate emisiunile, fiind mai ceva decât toți voievozii noștri în frunte cu Mihai Viteazu, Ștefan cel Mare și alții, dar mă gândeam la cântecul zis cu așa patos de răposata Maria Tănase, care se termina așa: „Că într-una i-am cântat/ De cu zori până-nserat/ Până când s-o spânzurat” și mă întreb, ăsta nu se mai spânzură odată, el și tot neamul lui, în frunte cu dna inginer, doctor, academician [...] de li s-ar duce învârtindu-se ca ciocârlanul să nu li se mai vadă sau audă de urmă.

Dle director, sper, repet, ca să vă documentați cât de cât pentru un material în ceea ce privește marina comercială și să-l dați în emisie.

Cât despre mine, sunt „un marinar pensionar” și nu altceva, știți prea bine că mă feresc să mă dau de gol cu ceva, că ar putea să mă dibuiască și apoi n-aș vrea să fiți în pielea mea. Oricum, dvs știți mai bine cum trebuie ca să nu dați în vileag, mai ales de unde a fost expediată scrisoarea.¹²⁷

Emisiunile dvs sunt ascultate cu multă plăcere, mai ales cele care intră în timpul emisiunii „Actualitatea românească”.

¹²⁷ Pasaj necitit la postul de radio.

Dorindu-vă tuturor numai bine, sănătate și putere de muncă, să ne ajutați măcar pe calea undelor, vă mulțumesc pentru atenție și vă transmit un sincer salut marinăresc.

P.S. Am pomenit că și o navă s-a pierdut din dispoziția Dl. Ing. Buzatu. Este vorba de tancul de 150.000 tdw Unirea pe care a trimis-o forțat în voiaj cu defecțiuni la bord care-i periclitau existența, fără reparații și după câteva ore la bordul navei a avut loc o explozie și apoi alta și astfel de a fost pierdută nava Unirea...

Scrisoare despre 12 candidați la emigrație, primăvara 1983, difuzată la 10 aprilie 1983¹²⁸

Domnule Vlad Georgescu,

Dorim să vă aducem la cunoștință amănunte foarte importante privitoare la grupul celor 12 persoane arestate în perioada 30 aprilie-8 iunie 1982, în legătură cu apelul întocmit în luna martie 1982 în cadrul Ambasadei Statelor Unite ale Americii la București și adresat Congresului acestei țări.

Deci, în luna martie 1982, la Ambasada SUA din București s-a lansat un apel către Congresul SUA. În apel se cerea congresmenilor de a reanaliza acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate României, clauză prevăzută de legea comerțului a SUA și care stă la baza acordului comercial româno-american.

Această lege, după cum știți, în secțiunea 402 oprește acordarea clauzei unei țări care pune piedici în calea liberei emigrări. Acest apel reprezenta o primă etapă prin care se încerca a se aduce la cunoștința opiniei publice mondiale modul defectuos în care autoritățile române înțeleg să-și respecte angajamentele luate pe plan internațional în privința drepturilor omului – cu referire specială la dreptul la emigrare.

În apel se menționau și Pactele drepturilor omului acceptate de R.S. România prin decretul 212/74 și Actul final de la Helsinki. La apel s-a anexat o listă cu adrese și semnături.

Pe listă au fost adunate numai în trei ore circa 300 de semnături ale unor persoane dornice să emigreze și cărora statul român le făcea greutate în calea realizării dreptului lor garantat de Pactele ONU și de Actul final de la Helsinki.

Funcționarii Ambasadei SUA au oprit adunarea de alte semnături impresionați fiind de numărul mare de oameni ce se strânseseră în curtea consulatului. Pentru a-i face pe oameni să se împrăștie, li s-a spus că apelul va fi transmis Congresului prin poșta română, știut fiind că așa ceva nu poate scăpa de filtrul securității române. Prin poșta română au fost expediate doar trei xerocopii de către Manolache Florian, Constantin Lucian și Proca Mircea. Originalul a rămas la Consulatul SUA din București.

Securitatea română a descoperit doar xerocopiile pe care le-a putut opri cu excepția, se pare, a uneia, aceea expedită de Manolache Florian, deoarece s-a întors cartea poștală cu confirmarea de primire – ștampilele Congresului SUA.

Cercetările făcute de către Securitatea română, pe baza copiilor ce le sustrăsese din poștă, violând astfel convenția internațională a poștelor și telecomunicațiilor de la Geneva nu au dus la aflarea autorilor apelului.

¹²⁸ L.M. no. 13, April 10, 1983.

Intrigată de acest insucces, Securitatea a trecut la presiuni asupra celor ce erau bănuți că ar fi putut realiza acțiunea. Pe data de 12 aprilie 1982, colonelul Marcu, asistat de colonelul Dobre și de alți ofițeri ai Securității române, au anchetat timp de o zi întregă pe Constantin Lucian, Proca Mircea și Naum Lucian în legătură cu apelul către Congresul SUA, precum și despre acțiuni ce urmau a mai avea loc. Nici de această dată nu au putut stabili nimic concret care să poată duce la judecarea susnumiților. Cu această ocazie i-au avertizat să nu mai acționeze în grup.

Dorind totuși să stopeze acțiunile noastre, au început urmărirea unora din cei 12 care ulterior au fost arestați în mod abuziv, cu încălcarea flagrantă a Codului penal al RSR. Arestarea a 10 dintre ei – Andreescu Mihail, Constantin Ion, Condruț Dragoș, Manolache Florian, Moroșan Gabriel, Marin Aurel, Lepădatu Gabriel, Naum Lucian, Panait Romeo și Proca Mircea a survenit în dimineața zilei de 30 aprilie 1982. Aceștia au fost invitați la Inspectoratul Miliției Capitalei sub pretext că ar fi necesare lămuriri în legătură cu cererile lor de plecare definitivă.

Odată aduși la sediul I.M.M. București¹²⁹, au fost acuzați de „asociere în vederea comiterii de infracțiuni” art. 323 Cod penal, fără însă a se preciza infracțiunea. Anchetatorul lor, maiorul Păduraru, a făcut presiuni asupra lor ca să recunoască o presupusă acțiune prin care urma ca cei 12 să oprească în după amiaza zilei de 30 aprilie coloana prezidențială pentru a-i înmâna un protest. Prin această acțiune urma ca cei 12 să tulbure grav ordinea și liniștea publică. Articolul 321 din Codul penal actualmente în vigoare în RSR arată clar că tulburarea liniștii și ordinii publice trebuie înlățuită pentru ca persoanele respective să poată fi pedepsite. Articolul nu pedepsește nici măcar tentativa, nicidecum nu se acceptă o presupusă intenție. Deci abuzul este evident, mai ales că din cei 12, Constantin Lucian și Petrescu Victor nu erau în București în momentul arestării. Constantin Lucian era plecat pe teren în interes de serviciu, fiind geolog, iar Petrescu Victor de asemenea lipsea din București pentru un interes personal. Constantin Lucian a fost arestat pe 3 mai 1982, iar Petrescu Victor pe 8 iunie 1982, sub același pretext. Înscenarea și abuzul se văd în mod clar și din biletele de eliberare din penitenciar a celor doi, căci acestea menționează ca dată a arestării 30 aprilie 1982, și nu data reală. Adevărul este că Securitatea a considerat acest moment ca prielnic acțiunii sale.

Procesul s-a desfășurat într-un strict secret într-o zi în care judecătorii sunt închise, pe data de 3 iulie 1982, la Judecătoria sector 6 – complet de judecată condus de judecătoarea Caramihai. Printre altele fie spus, și în ziua de astăzi judecătoarea Caramihai, care este și vicepreședintă a Judecătoriei sectorului 6, face alergie când aude de dosarul 5300/1982, dosar de altfel secret la fel ca și sentința 472.

Cei 12 au fost aduși în lanțuri grele, Securitatea îngrijindu-se ca printre eventualii curioși ce se găseau în preajma Judecătoriei să împrăștie zvonul că aceștia sunt implicați într-un viol odios. De fapt, Securitatea era cea care violase libertatea celor 12 și ducea la înfometarea și persecutarea familiilor acestora.

Rechizitoriul nu numai că nu a fost dat inculpaților, dar a devenit ultra-secret deoarece făcea referire la Apelul către Congresul SUA și clauza națiunii celei mai favorizate.

Sentința 472 a fost trimisă celor 12 la penitenciarul Rahova în așa fel alcătuită încât lipseau însăși motivele condamnării. Dosarul de urmărire și cercetarea penală 5300 a fost și este ținut secret, acesta conținând și o xerocopie de pe apelul către Congresul

¹²⁹ Inspectoratul Miliției Municipiului București.

SUA ca piesă de bază în sprijinul acuzaării, însă despre care s-a evitat să se vorbească, implicând serioase complicații în relațiile regimului de la București cu alte țări și în special SUA.

În timpul procesului, toți cei 12 au avut o atitudine demnă, arătând că se consideră prizonieri de conștiință și respingând acuzațiile fanteziste ce li s-au adus, acuzații care erau chiar în flagrantă contradicție cu legile RSR.

Detenția grupului celor 12 a fost efectuată pe cea mai dură secție din penitenciarul Rahova-București, secția specială sau, așa cum este cunoscută de fapt, secția SS5 – condusă de Securitate. În timpul detenției, mai toți membrii grupului au fost bătuti cu bastonul de cauciuc, iar unul dintre ei, Constantin Lucian, a fost închis 5 zile în camera de tortură denumită de Securitate „camera de izolare”. În această secție, deținuților li se refuză cele mai elementare drepturi. Atunci când primeau cărți poștale pentru a le trimite familiilor, acestea dispăreau fără a mai ajunge la destinație.

Secția este profilată pe chinuirea psihică a deținuților. În acest scop, printre deținuții politici, dar nerecunoscuți ca atare de către regimul de la București sunt amestecați deținuți de drept comun gata oricând, pentru avantaje minime, să producă neplăceri celor în cauză. Aceștia au parțial rolul torționarilor din perioada neagră imediat după acapararea puterii de către comuniști în România.

Prin decretul de grațiere din 29.11.1982, 11 din cei 12 au fost eliberați. În penitenciarul Rahova a mai rămas doar Constantin Ion, reținut în mod abuziv sub pretextul că ar avea antecedente penale. De fapt, este vorba de o condamnare cu suspendare de doi ani, condamnare survenită în urma unei alte înscenări. Se impune eliberarea grabnică din penitenciar și a lui Constantin Ion.

Toți cei 12 doresc să părăsească ca emigranți și de urgență RSR. Să reamintim în încheiere numele lor, deoarece ei sunt printre puținii care, în România, au îndrăznit, în ciuda teroarei dezlănțuită de Securitate, să arate opiniei publice mondiale modul în care autoritățile de la București înțeleg să-și respecte angajamentele internaționale. Aceștia sunt: Andreescu Mihail, Constantin Ion, Constantin Lucian, Condruț Dragoș, Lepădatu Gabriel, Manolache Florian, Moroșanu Gabriel, Marin Aurel, Naum Lucian, Panait Romeo, Petrescu Victor, Proca Mircea.

„Un grup de muncitori români din Libia”, [primăvara] 1983, difuzată la 17 aprilie 1983¹³⁰

Către Președintele RSR, Nicolae Ceaușescu,

Vă scriem în numele tuturor românilor care-și desfășoară activitatea și lucrează în Libia în domeniul construcțiilor de drumuri și poduri, în cadrul Grupului de șantiere și lucrări în străinătate (GSLs) București.

Domnule președinte Nicolae Ceaușescu, această întreprindere amintită mai sus, adică GSLs București, pur și simplu își bate joc de noi, cei trimiși să lucrăm în Libia pe baza unui contract încheiat și, mai pe deasupra, nici nu ne plătește pentru munca pe care o facem noi aici; și anume, în cursul anului 1982, din luna ianuarie și până pe 26.XII. '82, programul de lucru a fost 10 ore pe zi. Conform contractului pe primul trimestru al anului

¹³⁰ L.M. no. 14, April 17, 1983.

1982, am fost plătiți numai aici cu 6 dinari libieni pe fiecare lună, în total 18 dinari, dar de la 1 ianuarie 1982 până la data de 26.XI.'82, programul a fost de 10 ore și atât aici, noi, cât și în țară, familiile noastre nu au primit contravaloarea celor 2 ore lucrate de noi în fiecare zi peste program.

Deasemeni, domnule președinte, vă mai informăm noi cei de aici din Libia, dar probabil Dvs știți foarte bine că, din data de 1.09.'82, noi nu am primit diurna necesară cheltuielilor noastre de aici, ci ni s-au dat, bineînțeles pe baza unei cereri, care apoi a trebuit aprobată, o sumă de 15 dinari, motivând că mai mulți nu se pot da deoarece șantierul nu are bani cu ce să ne plătească.

Domnule președinte Nicolae Ceaușescu, dați dispoziții acestei întreprinderi neserioase să nu-și bată joc de noi, să aibe în vedere, în primul rând și în primul rând, OMUL, drepturile elementare ale fiecărui om; după terminarea fiecărei luni de zile de muncă automat să fim și retribuiți.

Dvoastră știți, domnule președinte Nicolae Ceaușescu, că cei care rămân datori și nu-și achită datoriile la timp plătesc și dobânzi foarte mari, or, în cazul nostru, noi nu primim nici o dobândă în urma marilor datorii care le are compania Contranimex față de noi. Ba mai știți, domnule Ceaușescu, că ni s-a spus de la șantier că nici bani cu ce să ne cumpere de mâncare la cantină nu sunt, deoarece s-au terminat și banii care erau ca fond de rulment, dar noi vrem să vă spunem acum care-i situația cu banii muncitorilor.

Înainte actualului șef contabil, care se numește Tudor, a fost un altul care se îndeletnicea cu furatul banilor de la cantină; prin plecarea lui în țară a rămas contabilul șef Tudor, care împreună cu gestionarii au delapidat cantina șantierului de 3.000 de dinari; cei doi gestionari și-au chemat soțiile aici în vizită, le-au cumpărat bijuterii de aur, s-au distrat și noi muncitorii plătim.

Vă rog, domnule Ceaușescu să dați dispoziții celor de drept să vină la fața locului, să facă cercetări și să recupereze această valută a noastră, a tuturor, să nu intre în buzunarul altora care nu au muncit.

Avem foarte multe de spus în această scrisoare care v-o adresăm, dar ținem neapărat să vă facem cunoscut și situația în care trăim și muncim și, mai ales, unde locuim noi. Locuim în niște bărci din lemn într-o mizerie de nedescris, câte 4-5-6 sau mai mulți într-o cameră, fiecare baracă a fost prevăzută cu o bucătărie sau două mai mici care, la rândul lor, trebuiau dotate cu cele necesare, adică cu câte un aragaz și butelii, dar aceste bucătării sunt ocupate de muncitori, în timp ce fiecare șef sau șefuleț din cadrul șantierelor are la instalare aragaz și butelii la dispoziție, iar noi muncitorii suntem la număr în medie pe fiecare lot cam 3-400 și există o singură butelie destinată nouă și un reșou aragaz cu 2 ochiuri.

Domnule Nicolae Ceaușescu, de ce să fim noi așa pedepsiți să facem coadă la această bucătărie, deoarece mâncarea care ni se servește la cantină nici câinii care trăiesc prin tabăra noastră nu ar mânca-o, și aceasta pentru că nu-i gătită de bucătari specializați, ci de așa zișii bucătari care au venit în Libia ca zidari, sudori, electricieni, șoferi și tot felul de meserii, dar lor le convine că fiecare știe să facă un grătar și mai pe deasupra este și schimb de noapte la bucătărie, dar nu la făcut mâncare, ci la fabricarea rachiului și un litru costă între 5 și 10 dinari și e convenabil pentru ei. De acolo mai beau și șefii cei mai însetați de ceva tărie și tabăra merge înainte, iar noi plătim continuu, lunar, între 18 și 21 de dinari.

Domnule Președinte, nu vă mai spunem pe toate, ar fi nevoie de încă atâtea coli de hârtie, dar dorim ca cele arătate de noi să nu rămână nerezolvate, iar noi vă mulțumim. Mulțumim respectuos harnicului și neobositului colectiv de redactori și colaboratori ai postului de radio *Europa liberă* pentru citirea scrisorii.

„Un grup de artiști”, [primăvara] 1983, difuzată la 17 aprilie 1983¹³¹

Stimate domnule Director,

Suntem un grup de artiști de circ din România, angajați ai Circului de stat din București. Ne adresăm dvs cu speranța că cele ce vom relata vor fi în sfârșit auzite de autoritățile competente, care de altfel cunosc o bună parte din fapte, dar care din motive necunoscute întârzie să facă lumină și dincolo de luminile strălucitoare ale arenei, în culisele circului. Adică acolo unde se petrec nu puține fapte care sunt nu numai departe de etica și echitatea comunistă, dar sunt departe de orice etică.

Ori de câte ori avem posibilitatea să participăm la spectacole de circ în străinătate, dar mai ales în țările vestice, avem nevoie de aprobarea directorului circului A. Iosefini. Care, e adevărat, ne-o dă, dar nu mai înainte de a ne arăta „înțelegători” cu el. „Înțelegere” care poate merge până la 15% din ceea ce ne mai rămâne după ce ARIA și-a oprit comisionul convenit.

Sunt cazuri când A. Iosefini nu cere bani. Ne cere să-i aducem din străinătate tot felul de lucruri și obiecte care nu se găsesc în România, dar care în străinătate costă destul de scump, și asta ne afectează destul de serios veniturile noastre, care și așa nu sunt din cale afară de mari. În cazurile în care nu vrea nici valută, nici cine știe ce aparatură tehnică, atunci cu toată modestia se mulțumește cu obiecte mărunțele, de preferință de aur de cea mai bună calitate, sau chiar pietre prețioase. Atunci când nu e vorba de artiști care călătoresc în țările vestice, ci numai de oameni care vor să devină artiști de circ, A. Iosefini se mulțumește și cu lei. Nu cu lei de circ, ci cu lei care se pot depune pe carnetul de CEC și se pot face tot felul de cumpărături în România. Însă vrea mulți, dacă tot sunt autohtoni. De exemplu, zece mii de lei pentru angajarea unui pitic într-un spectacol. Nu știm cât ia pentru o persoană de înălțime normală, probabil mai mult.

Poate că cei în drept l-ar putea determina pe A. Iosefini să nu ne mai dijmuiască veniturile. Nu din cauza codului eticii și echității comuniste, ci pentru că după toate aparențele, are o situație materială mai mult decât înfloritoare. La Poiana Brașov ocupă vila Șerbănică, la București, pe strada Câmpia Turzii are o altă vilă. Toate acestea și altele de acest fel le-a făcut din leafa lui de director de circ și din modestele venituri pe care i le aduc băcăile de tir din mai multe bâlciuri din țară, A. Iosefini fiind proprietarul lor, e drept, prin interpuși.

Nu e mai puțin adevărat că, de altfel, toate aceste lucruri se cam cunosc. În 1982 s-a deschis o anchetă în toată regula, dar care la intervenții de sus a fost stopată. Pentru că A. Iosefini e nu numai tare în scamatorii, ci și în relații sus puse. Din care nu face de altfel nici un secret. De altfel, cu orice prilej, nu uită să anunțe în gura mare că are uși

¹³¹ L.M. no. 14, April 17, 1983.

deschise la Constantin Dăscălescu, sau la Ion Coman¹³², că e în relații de vizită cu tovarășul Hegheduș de la Comitetul pentru Cultură și Educație Socialistă¹³³, drept care ne-a atras atenția că lui nu-i poate nimeni face nimic, pentru ca asupra lui veghează partidul. Partidul și relațiile pe care le are. Pentru că mai are și alte relații. De pildă, cu Adrian Păunescu. Cenaclul Flacăra se produce la circ, cu aprobarea lui A. Iosefini, iar la rândul său scamatorul se produce cu proză la Flacăra.

V-am scris toate acestea cu speranța că scamatoriile cam ilegale ale directorului A. Iosefini vor înceta odată cu șperțuiala, mituirea și alte practici care lui îi produc numai bucurii și nouă, numai necazuri și goluri în buzunare. Sperăm deasemeni că ne veți înțelege de ce nu ne putem semna cu numele noastre întregei această scrisoare. Noi putem să facem tot felul de numere periculoase și să ne riscăm viața în arenă, în România însă a spune adevărul și a demasca nedreptatea e încă și mai periculos.

Cu stimă, un grup de artiști de circ din România.

Dan Ionescu, [aprilie] 1983, difuzată la 1 mai 1983¹³⁴

Stimate Domnule Vlad Georgescu,

S-a vorbit de nenumărate ori de la acest microfon despre unul dintre cele mai îngrijorătoare aspecte ale „revoluției culturale” românești, și anume despre dărâmarea sistematică a monumentelor istorice din țara noastră, mai ales în urma desființării, în decembrie 1977, a Direcției Patrimoniului Cultural Național.

Din nefericire, trebuie să mă ocup astăzi și eu, în calitate de membru al Comisiunii Monumentelor Istorice din România (cu sediul la Paris) de aceeași problemă deosebit de gravă, care pune în primejdie documentele înseși ale existenței noastre naționale, tocmai într-un moment în care se arborează la București un naționalism de formă și de paradă, depășind uneori până și limitele grotescului.

În ciuda chemărilor la rațiune care s-au făcut auzite la postul Dumneavoastră de radio, în ciuda ecourilor tot mai frecvente din presa internațională de specialitate, dărâmarea monumentelor istorice continuă nestânjenit în România, fie prin acțiuni directe ale statului, fie prin lăsarea cu bună știință în paragină a celor mai prețioase mărturii ale trecutului nostru.

Se pare că acum a venit rândul, nici mai mult, nici mai puțin, decât mănăstirii Antim din București, ctitoria cărturarului mitropolit Antim Ivireanu, georgian de origine, dar iubindu-și țara de adopțiune și păstorind-o cu mai mare grijă decât o fac în ziua de astăzi ierarhii Bisericii ortodoxe române, al căror glas nu s-a ridicat încă în apărarea lăcașurilor de cult aflate în primejdie.

¹³² Ion Coman (1926-), membru de partid din 1945, membru al CC al PCR (1965-1989), membru al CPEX (1979-1989), membru al Secretariatului CC al PCR (1980-1989). Șef al Secției UTM a Direcției Superioare Politice a Armatei (1951-1954), Șef al Direcției Organizatorice și Loctiitor al Șefului Direcției Superioare Politice a Armatei (1962-1963), Șef al Marelui Stat Major al Armatei Române (1974-1976), ministru al Apărării Naționale (1976-1980).

¹³³ Ladislau Hegheduș a fost numit ca secretar de stat la Ministerul Culturii în anul 1977 și, din 1978 până în 1989, a deținut funcția de vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste.

¹³⁴ L.M. no. 16, May 1, 1983.

Mai precis, se pregătește un nou act de vandalism, pe care Comisiunea noastră îl prevăzuse încă de acum câțiva ani, și anume dărâmarea incintei mănăstirii și mascarea bisericii cu blocuri, după o tristă metodă brevetată de autoritățile române și folosită deja la Biserica Doamnei din București și în multe alte cazuri.

Dat fiind că mănăstirea Antim este unul dintre cele mai importante monumente de artă din București și că incinta ei datează de la întemeierea lăcașului, adică din anul 1715, atragem atenția încă o dată asupra monstruoșității crimei culturale care se pune la cale, cu sânge rece, la București.

În cazul în care acest act de vandalism va avea totuși loc, Comisiunea va publica o broșură în limba franceză, bogat ilustrată cu imagini în culori ale mănăstirii, broșură care va fi distribuită tuturor organismelor occidentale care se ocupă de păstrarea valorilor culturale europene. Această publicație va aduce dovezi precise despre felul cum sunt tratate vestigiile trecutului istoric, într-o țară care a avut o vreme reputația înșelătoare a unei politici independente și slujind interesele naționale.

Sperăm ca bunul simț să învingă în cele din urmă și că plănuita mutilare a unuia dintre cele mai frumoase monumente din capitală să nu se producă.

Vă mulțumesc încă o dată pentru difuzarea scrisorii și vă urez spor la lucru.

„Scutierul roșu”, București, 2 aprilie 1983, difuzată la 8 mai 1983¹³⁵

Domnule Director,

Presa occidentală a remarcat, la timpul potrivit, schimbările survenite în conducerea de partid (cu două excepții), cât și în compoziția guvernului. De fiecare dată, și în mod cu totul justificat, acestea au fost puse pe seama instabilității de caracter sau a capriciozității lui Ceaușescu, ceea ce, până la urmă, este același lucru. Cu toate acestea, cred, este cazul să se facă și unele observații mai de amănunt. Îmi asum, cu sinceră modestie, acest rol.

Desigur, instabilitatea unor funcții, ami precis, a deținătorilor lor, se explică prin temperamentul celui care hotărăște ce și cine să dețină un post sau altul. Temperament, am spus, dar gândindu-mă că de multe ori, poate de cele de mai multe ori, temperamentul lui Ceaușescu este doar pârgă care îndeplinește acțiunea, modificările fiindu-i sugerate în așa fel încât el să aibă impresia că-i aparțin. Cea mai interesantă și probantă schimbare în sensul afirmat este readucerea lui Manea Mănescu pe prima scenă politică a țării și partidului. Se știe că Mănescu se făcuse remarcat cu ani în urmă prin insistențele rudei sale, Miron Constantinescu¹³⁶ și, mai apoi, prin aceea că-i revenise misiunea de a scrie, fără a semna, teza de doctorat în științele economice a lui Nicolae Ceaușescu. Discret și foarte supus, asemuit de multe ori, în glumele frecvente de la noi, cu un câine de pază, ori cu acel câine montat la parbrizul autoturismelor unor mitocani și care câine nu știe decât

¹³⁵ L.M. no. 17, May 8, 1983.

¹³⁶ Miron Constantinescu (1917-1974), membru de partid din 1936, membru CC al PCR/PMR/PCR (1945-1960; 1969-1974), membru al Biroului Politic (1945-1957), membru al Secretariatului CC al PCR (1952-1954; 1072-1974), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1970-1974), prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1955-1957), ministrul Învățământului (1956-1957; 1969-1970), Rector al Academiei de Științe Social-Politice „Ștefan Gheorghiu” (1970-1972), președinte al Academiei de Științe Sociale și Politice (1972-1973). Vicepreședinte al Consiliului de Stat (1972-1974).

să execute o mișcare a capului de sus în jos și invers, Manea Mănescu este cel care, practic, a acceptat desființarea guvernului ori a Consiliului de miniștri, cum vrei să-i ziceți, și mutarea lui din impunătoarea clădire din Piața Victoriei, în câteva camere ale Comitetului Central al PCR. Caz unic în lagăr!

El mai avea un talent: reușea întotdeauna să prezinte 2-3 variante de rezolvare a unor probleme, pregătind una care în mod sigur avea să fie acceptată de șef. Cea mai rea dintre toate. Era omul care presimțea. Aceasta putea deveni o calitate dacă Mănescu ar fi încercat să-l influențeze în bine pe șeful său. Dar el nu a făcut-o. Ce a urmărit? O viață fără griji. Fără răspunderi (așa credea cel puțin, deoarece îi lipsește, probabil, sentimentul istoriei). O viață care să-i permită o retragere oportună și oportunistă. Ceea ce i-a reușit.

Iată însă că după căderea în dizgrație a lui Burtică, de fapt intrat până în gât în afaceri dubioase și valutare, din care a scăpat (deocamdată) prin dezvăluirea achitării datoriilor lui Nicu Ceaușescu¹³⁷ contractate la ruletă, după trecerea în rezervă a lui Dumitru Popescu, niciunul din cei rămași în primul cerc nu a mai reușit să satisfacă complexul maladiv de care suferă cuplul Ceaușescu: lingușirea. Adrian Păunescu o face de la distanță și într-un mod ciudat, care poate însemna propria sa publicitate și contracandidatură la un post de prim rang și în al doilea rând tămâierea șefului suprem cu sinceritate, iar Eugen Florescu, în ciuda importanței pe care i-o acordă *Europa liberă*, rămâne un sclav de mâna treia, dacă nu a șaptea.

Manea Mănescu putea reprezenta o soluție. Dar pentru care dintre problemele deschise? Ceaușescu a urmărit, tot timpul, să demonstreze că între ramura tânără (pe care crede că o reprezintă) și cea veche nu există disensiuni. A vrut să nu aibe seisme în partid. Constantin Pârvulescu i-a jucat o primă festă. Ștefan Voitec¹³⁸ i-a tras numai o spaimă. Ce era de făcut? Gheorghe Apostol, neutralizat ca ambasador. De fapt, satisfăcut în orgoliile sale și mulțumit să fie departe de lupta politică, să mănânce bine, să nu participe la ședințe și să fie, în sfârșit, liber. Chivu Stoica¹³⁹ mort de-a binelea, indiferent cum: sinucis, ori ucis. Oricum, absent. Patilineț¹⁴⁰, un dur și un nemulțumit, dincolo de

¹³⁷ Nicu Ceaușescu (1951-1996), fiul lui Nicolae și al Elenei Ceaușescu, membru de partid din 1971, membru supleant al CC al PCR (1979-1982), membru al CC al PCR (1982-1989), membru supleant al CPEX (1984-1989). A fost prim-secretar al CC al UTC (1983-1987), ministru pentru Problemele Tineretului (1983-1987), prim secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Sibiu (1987-1989). În 1990 a fost arestat, acuzat inițial pentru genocid, omor deosebit de grav și subminarea economiei naționale și condamnat la cinci ani pentru nerespectarea regimului munițiilor și armelor de foc.

¹³⁸ Ștefan Voitec (1900-1984), membru al Partidului Socialist (1918-1920), membru al Partidului Social Democrat (1927-1948), adept al colaborării dintre socialiști și comuniști și al unificării celor două partide, care a avut loc în 1948 prin crearea Partidului Muncitoresc Român. Membru al CC al PMR/PCR (1948-1984), membru în Biroul Politic al CC al PCR (1948-1952), membru supleant al Biroului Politic (1955-1965), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1965-1974) și membru al CPEX (1974-1984). Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1956-1961), vicepreședinte al Consiliului de Stat RPR/RSR (1961-1984), președinte al Marii Adunări Naționale (1961-1974).

¹³⁹ Chivu Stoica (1908-1975), membru de partid din 1931, membru CC al PCR/PMR/PCR (1945-1975), membru al Biroului Politic al CC al PCR (1945-1948; 1952-1965), membru supleant al Biroului Politic al CC al PMR (1948-1952), membru al Secretariatului CC al PCR (1961-1969), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1965-1969), președinte al Comisie Centrale de Revizie (1969-1974), președinte al Colegiului Central de Partid (1974-1975). Ministru în mai multe rânduri, președinte al Consiliului de Miniștri (1955-1961), președinte al Consiliului de Stat (1965-1967). S-a sinucis cu pușca de vânătoare după o criză provocată de o aventură extraconjugală.

¹⁴⁰ Vasile Patilineț (1923-1986), membru de partid din 1945, membru CC al PRM/PCR (1955-1980), membru în Secretariatul CC al PCR (1965-1974), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR

Bosfor. Iliescu¹⁴¹ băgat până-n gât la ... apă, adică, la Consiliul Național al Apelor. Maurer, decrepit. Bârlădeanu, sufocat în anonimat. Urmași ai lui Gheorghiu Dej, inexistenți.

Și totuși, ceva nu era în ordine. Aceste nume amintite, cu excepția celor care nu mai sunt, reprezintă, totuși, motive de îngrijorare pentru Ceaușescu. El căuta o carte tare, pe care voia să o joace. De necrezut, a apelat, indirect, firește, la Alexandru Drăghici, sugerându-i să ceară reprimirea în partid. Fostul ministru de Interne și membru al Biroului Politic, unul dintre cei care l-au ales după decesul lui Dej asigurându-i spatele prin trupele de securitate, pare a fi totuși un om demn. El a refuzat să facă această cerere la care avea dreptul. Împăcarea n-a fost posibilă. Mutare greșită. În schimb, un alt ostracizat, Virgil Trofin¹⁴², s-a adresat Comitetul Central cerând să i se rezolve situația de partid tocmai la termenul statutar. Mutare greșită a fostului ministru al Minelor. Gestul său a fost interpretat, probabil, drept, mai mult decât se dorea și a rămas fără răspuns. S-a zvonit că Trofin va deveni prim-secretar la județul Călărași. Știrea nu s-a confirmat. Este însă foarte posibil ca varianta să fi fost montată pe tabla de șah de politicienii lui Ceaușescu, dar cu anumite condiții neacceptate de Trofin. Una dintre acestea ar fi fost ca el să-și facă o severă și publică autocritică. Condiția lui Trofin era ca partidul să recunoască, în cazul lui, că a greșit. Împăcarea a eșuat de ambele părți. Ce mai rămânea de făcut? Și pe cine să reabilitezi pentru a da satisfacție opiniei publice, spre a „aerisi” o atmosferă politică sumbră, în ideea calmării vieții interne de partid la nivelul cel mai înalt?

Acestea au fost traseele care l-au readus pe Manea Mănescu în actualitate. Este o dramă pentru el. Nu mă îndoiesc! La început a candidat în circumscripția rămasă liberă prin moartea academicianului Gh. Mihoc¹⁴³, președintele acestui for. S-a crezut atunci că, automat, va deveni el președinte. Dar postul respectiv este visat și vizat de Elena

(1969-1974), membru supleant al CPEX (1974-1979). Ministru Economiei Forestiere și Materialelor de Construcție (1972-1977), ministrul Minelor, Petrolului și Geologiei (1977-1979), ambasador în Turcia (1980-1986). Ca secretar al CC al PCR însărcinat cu „organele speciale” a fost membru, în 1967-1968, la Comisia de reabilitare a lui Lucrețiu Pătrășcanu și altor militanți comuniști, Comisie condusă de Gheorghe Stoica.

¹⁴¹ Ion Iliescu (1930-), membru UTC din august 1944, membru de partid din 1953, membru supleant al CC al PCR (1965-1969), membru al CC al PCR (1969-1984), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1969-1974) și al CPEX (1974-1979). Membru al CC al UTM din 1949, secretar al Comitetului Unional al Studenților și Aspiranților Români aflați la Studii în URSS din 1950, membru în biroul CC al UTM (1954-1960), primsecretar al CC al UTC și ministru pentru Problemele Tinretului (1967-1971). Prim secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Iași (1974-1979), președinte al Consiliului Național al Apelor (1979-1984), director al Editurii Tehnice (1984-1989). A devenit președintele Consiliului FSN și al CPUN (22 decembrie-20 mai 1990), președinte al României (1990-1992; 1992-1996; 2000-2004).

¹⁴² Virgil Trofin (1926-1984), membru de partid din 1945, membru supleant al CC al PMR (1955-1960), membru al CC al PMR/PCR (1960-1984), secretar al CC al PCR (1965-1971), membru în Prezidiul Permanent al CC al PCR (1969-1974), membru al Comitetului Executiv (1969-1974), membru al CPEX (1974-1984). A fost prim-secretar al CC al UTM (1956-1964), vice-prim ministru al Guvernului și ministru al Comerțului Interior (1972-1974), ministru al Industriei Forestiere și al Materialelor de Construcții (1971-1978), vice-prim ministru al Guvernului și ministru al Minelor, Petrolului și Geologiei (1978-1981). A fost prim secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Brașov între 1974 și 1977. Cade în dizgrație și este exclus din CC al PCR în noiembrie 1981, ajungând director al IAS “Mircea Vodă” în județul Călărași.

¹⁴³ Gheorghe Mihoc (1906-1981), membru de partid din 1945, membru al CC al PCR (1965-1969). A fost Rectorul Universității din București (1963-1968), director general al Institutului Central de Statistică (1948-1951) și al Centrului de Statistică al Academiei RPR/ RSR (1964-1975). Membru corespondent al Academiei RPR/ RSR din 1955, membru titular din 1963 și președinte între anii 1980-1981.

Ceaușescu, astfel încât Manea Mănescu va trebui să „alunece” pe un alt culoar, spre a-l lăsa liber pe cel de la Academie. Manevrela de culise sunt în toi. Totuși, Elena Ceaușescu nu îndrăznește. De ce? Poate pentru că soțul ei și șeful statului se teme de un nou val de tăcută nemulțumire. El trebuie să știe, la această oră, că soția sa este nedorită, ba chiar antipatizată. I-a conferit, printre altele, și conducerea sectorului cultural, pe lângă cel al cadrelor, și rezultatele se văd: proletcultismul revine, teroarea ideologică, clișeele anilor '50 reînvie. Prea multă putere și încă „la vedere” strică. Manea Mănescu este destinat menținerii acestui echilibru între setea de putere încă nesatisfăcută a doamnei Ceaușescu și iluzia atotputerniciei soțului ei, în contextul unei nemulțumiri generale, atât de ordin material, cât și spiritual. El a redevenit ambasadorul celor două părți aflate într-un aparent consens, purtătorul de cuvânt al președintelui către soția sa și a acesteia către președinte.

O misiune mai dificilă nici că poate exista. Și nici mai înjositoare. Singurul capabil s-o suporte a fost și rămâne Manea Mănescu.

Mircea Lungu, Detroit, USA, 24 martie 1983, difuzată la 15 mai 1983

Mult stimată tovarășă Elena Ceaușescu,¹⁴⁴

Subsemnatul, Mircea Lungu, rezident al Statelor Unite la următoarea adresă (...) cu respect vă adresez prezentul memoriu.

Sunt de origine etnică română, născut în comuna Galiciuica, jud. Dolj, la 17 septembrie 1931, dintr-o familie de țărani mijlocași. Educația am primit-o în România, absolvind Facultatea de Agronomie, în 1954, și Facultatea de Limba și Literatura Română, în 1969. Am lucrat 22 de ani pe teritoriul țării, ca inginer agronom, și 10, ca cercetător științific în domeniul științelor sociale; în tot acest timp, nu am avut nici un fel de pedeapsă, deoarece am înțeles să respect cu strictețe disciplina în muncă și legile țării.

Politică, în adevăratul sens al cuvântului, nu am făcut, dar am fost un simpatizant al principiilor eticii și echității socialiste, motiv pentru care am cerut primirea în partid, în 1974, și mi-a fost aprobată de către organizația de bază a Centrului de Științe Sociale din Craiova.

Constatând însă că aceste principii sunt abuziv încălcate chiar de către persoane cu funcții de conducere, am luat în studiu un caz bine documentat și l-am adus la cunoștința forurilor superioare. Era vorba de un director de IAS care, având relații și rude suspuse până la Comitetul Executiv al partidului, care îl protejau, își permitea să prejudicieze, cu mari sume de bani, averea obștească fără a suferi rigorile legii.

Despre acest caz s-a scris și în *Scânteia* din 5 septembrie 1973 articolul „Oaia cu cinci picioare” (...). Am remarcat faptul că prejudiciul adus averii statului a echivalat, în total, cu o frumoasă turmă de 693 de oi de rasă, din care însă aproape jumătate au dispărut, fără urmă și nimeni nu și-a băgat capul să vadă unde și cum au dispărut, iar fapta a fost încadrată cu foarte multă ușurință la simpla neglijență în serviciu deși nu s-a dovedit că biete de oi au pierit în vreun incendiu, inundație sau alte calamități naturale ori accidentale.

Dacă s-ar fi anchetat mai temeinic, și dacă rechizitoriul procuraturii nu s-ar fi limitat doar la primul cerc al celor răspunzători: componenții comisiei de achiziționare

¹⁴⁴ L.M. no. 18, May 15, 1983.

(după cum se remarca în *Scânteia*), atunci s-ar fi desocperit că oile au fost vândute ilegal la export, alături de alte bunuri agricole, încasându-se valută; din care, o parte, s-a investit în aur, bijuterii, iar o altă parte s-a depus, poate, în băncile occidentale pentru ca domniile tovarăși, din cel de-al doilea cerc al infractorilor, cu funcții de conducere, să aibă, în caz de nevoie, un adăpost confortabil, căptușit cu dolari, căci vorba ceea: banii nu au miros. (...)

Directorul IAS Goești, unde s-a săvârșit prejudiciul mai sus amintit, se numește Fota Remus, și este rudă prin alianță cu doamna Lina Ciobanu¹⁴⁵. Aceasta, în disperare de cauză, după ce primul anchetator penal, procurorul Gheorghe Anghelescu, îl învinuise și pe el, a venit la mine și m-a amenințat că dacă nu mă potolesc cu reclamațiile voi fi distrus de această suspusă rudă a sa, iar el tot va scăpa de pedeapsa legii, fiindcă și pe dânsa „o are la mână.”

Am crezut că vrea să mă intimideze și nu am dat importanță acestei amenințări, dar când am văzut că se adeverește, la 28 februarie 1975, m-am prezentat, ca trimis al lui, la d-na Lina Ciobanu, în audiență, căci altfel nu m-ar fi primit, și am relatat ceea ce îmi spusese, arătându-i totodată și dovezile vinovăției sale. Văzându-le, doamna Lina Ciobanu l-a calificat „escroc” și mi-a promis că va face să înceteze orice „lucrătură politică” împotriva mea.

Dar nu și-a respectat promisiunea și, la câteva luni în urmă, am fost scos de pe postul de cercetător științific de la Centrul de Științe Sociale din Craiova, mi s-a interzis, în continuare, înscrierea la doctorat și nu mi s-a confirmat primirea în partid.

Am căutat de mai multe ori să reiau legătura cu domnia sa, dar nu am reușit și, atunci, m-am plâns tovarășului Nicolae Ceaușescu prin intermediul președintelui colegiului central de partid, tovarășul Petre Lupu¹⁴⁶. La 31 august 1978, s-a dispus să fiu repus în drepturi, adică: reintegrarea pe post, acordarea avizului politic pentru înscrierea la doctorat și chiar primirea în partid, precum și alte drepturi.

Din păcate însă, nici chiar hotărârea Președintelui țării nu a fost respectată integral, căci numai reintegrarea pe post s-a făptuit, iar când mi-am întocmit din nou dosarul pentru doctorat, am fost amenințat cu bătaia, dacă mai insist, de către secretarul județean cu probleme organizatorice, Mihai Burchășin, fiind și el implicat în afacerile de la IAS Goești, alături de șeful Inspectoratului de miliție, C-tin Sprânceanu, astăzi amândoi înlăturați din funcții.

Și, ca o încununare a abuzului de putere, am fost trimis în procuratura militară pentru pretinsă calomnie la adresa regimului și s-a încercat chiar internarea mea la psihiatrie.

Văzând că mafia este atât de periculoasă și că toate căile de acces către președintele țării mi-au fost blocate de ea, am fost nevoit să cer renunțarea la cetățenie și

¹⁴⁵ Lina Ciobanu (1929-), membră de partid din 1947, membră supleant al CC al PCR (1965-1969), membru al CC al PCR (1969-1989), membră al Comitetului Executiv al CC al PCR (1973-1974), membră a CPEX al PCR (1974-1989). A fost ministru a Industriei Ușoare (1975-1984; 1987), președintă a Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor din România (1984-1987) și viceprim ministru a Guvernului (1987-1989). Propulsarea sa pe scena politică e datorată Elenei Ceaușescu.

¹⁴⁶ Petre (Pressman) Lupu (1920-1989), membru de partid din 1939, secretar al CC al UTC.UTM (1945-1950), adjunct al Secției Organizatorice al CC al PMR (1950-1952) al cărei șef era atunci Nicolae Ceaușescu, șef al Direcției Treburilor al CC al PMR (1952-1955), membru al CC al PMR/PCR (1955-1984), membru supleant al Comitetului Executiv (1965-1974), membru al CPEX (1974-1984). Din 1984 ambasador în Venezuela, Jamaica, Guyana, Portugalia etc.

plecarea în exil, sperând că în felul acesta ministerul de Interne va fi obligat să aducă acest caz la cunoștința tovarășului Ceaușescu în vederea obținerii unui decret al Consiliului de Stat care să aprobe renunțarea mea la cetățenie, conform Legii nr. 24 din 17 decembrie 1971, a cetățeniei române. Și eram convins că nu se va putea da un astfel de decret pe motiv că nu s-a respectat hotărârea Președintelui mai sus amintită, referitoare la înscrierea mea la doctorat, căci pe acest motiv îmi întemeiasem eu cererea de renunțare la cetățenie.

Întrucât mai credeam, pe atunci, că d-na Lina Ciobanu ar putea fi indusă în eroare de alții și că n-ar fi direct implicată în astfel de abuzuri, i-am trimis o scrisoare pe adresa Ministerului Industriei Ușoare, la data de 27 septembrie 1979, în care i-am făcut o descriere a situației mele și am rugat-o să-și respecte promisiunea făcută cu patru ani în urmă, de a se înceta persecuțiile politice împotriva mea, pentru a nu mai fi nevoit să plec în exil.

De data aceasta, mi-a trimis prin șefa de cabinet că va veni la Craiova să reglementeze situația, însă nici această promisiune nu a fost respectată, iar la numai câteva zile în urmă mi-a fost eliberat un pașaport fără cetățenie, deși nu exista și nu există nici astăzi un Decret al Consiliului de Stat de luare a cetățeniei mele. Cu acest pașaport ilegal eliberat am fost trimis în exil pe data de 28 mai 1980, exil în care mă aflu și astăzi, cu toate că am făcut mai multe cereri de repatriere întemeiate pe dreptul de reîntregire a familiei în patria de origine, căci toată familia mea se află în țară, cât și pe faptul că sunt legalmente cetățean român, în mod abuziv scos afară din țară.

De curând mi s-a aprobat o scurtă vizită în familie, fiindcă mama mea este bătrână și grav bolnavă de inimă, aproape pe patul de moarte, dar, după o scrisoare trimisă d-nei Lina Ciobanu cu scopul de a testa care mai este atitudinea dânzei față de mine, scrisoare în care o rugam, din nou, să binevoiască a-și respecta promisiunea făcută în februarie 1975 cu privire la încetarea persecuțiilor politice, am fost chemat la Direcția de Vize și Pașapoarte a Ministerului de Interne de către consilierul Georgescu și mi s-a comunicat că viza nu mi-a mai fost prelungită în vederea obținerii unei audiențe la președintele țării pentru reglementarea situației mele și că, dimpotrivă, mi-a fost suspendată cu două zile înainte de expirare, trebuind, deci, să locuiesc în zona de tranzit a aerogării Otopeni până la plecarea avionului spre New York, adică de pe data de 14 până la 16 martie a.c.

Am rugat să mi se îngăduie a merge la Craiova, să-mi iau rămas bun de la familie și, în special, de la mama mea, care este reținută la pat din cauza bolii, dar nici acest elementar drept umanitar nu mi s-a îngăduit, iar când am spus respectivului consilier că eu sunt convins că acest execrabil abuz de putere vine tot din partea d-nei Lina Ciobanu, care profită inuman de prietenia cu domnia-voastră, compromițând regimul, acesta a lăsat rușinat ochii în jos, neîndrăznind să facă vreo obiecțiune, sau să justifice în vreun fel suspendarea vizei.

Mult stimată tovarășă Elena Ceaușescu, sunteți și dumneavoastră mamă de copii și vă rog să vă transpuneți în situația mamei mele care nu a putut să trăiască alături de unicul ei copil în acești ani grei ai bătrâneții și nici cel puțin să-și ia rămas bun, deși se află, după cum v-am spus, în ultimele ceasuri ale vieții sale. (...)

În ceea ce mă privește direct și personal, vă rog să binevoiți a dispune să mi se reanalizeze cazul, fără nici o părtinire, și să mi se aprobe repatrierea cât de urgent posibil, pentru ca biata mea mamă să-și poată lua rămas bun de la unicul ei copil înainte de clipa neființei.

Și vă mai rog totodată, în calitate de președinte al Consiliului Științific Național, să binevoiți a dispune să fiu repus în drepturile pe care însuși Președintele Țării și soțul domniei-voastre a hotărât că le merit la data de 31 august 1978, dare pe care niște irresponsabili mi le-au încălcat, nesocotind nu numai demnitatea mea, ci și demnitatea unui Șef de Stat.

Vă rog să mă scuzați de această cale, căci nu am folosit-o în scopuri publicitare, ci pentru că știu că celelalte căi, așa-zis oficiale, îmi sunt blocate, după cum v-am arătat în această scrisoare.

Cu deosebită stimă,

„Un grup de emigranți români”, [mai] 1983, difuzată la 22 mai 1983¹⁴⁷

Domnule Vlad Georgescu,

Dorim să facem cunoscut câteva considerațiuni privitoare la decretul în legătură cu obligațiile ce privesc persoanele care cer și li se aprobă să se stabilească definitiv în străinătate. În preambulul decretului se face precizarea că restituirea unor sume este „în conformitate cu principiile eticii și echității socialiste.” În articolul 2 se arată că restituirea cheltuielilor de școlarizare trebuie făcută în valută, aceasta indiferent de anii lucrați în RSR după terminarea studiilor și indiferent de bunurile imobile și mobile achiziționate de stat la prețuri derizorii de la persoanele care emigrează. Pe de altă parte, cheltuielile efectuate de către stat cu școlarizarea s-au efectuat în lei.

Prevederile decretului sunt în contradicție flagrantă cu pactele și tratatele internaționale la care România este parte semnatară. În legătură cu problemele menționate mai sus, atât în Declarația Agerpress, din 6 martie 1983, cât și în interviul D-lui Ceaușescu pentru agenția de presă vest-germană DPA¹⁴⁸ la 29 martie 1983 se arată că măsurile prevăzute în decret se referă la absolvenții care nu se prezintă la locul de muncă repartizat, conform cu Decretului nr. 54 din 30 mai 1975, pentru a-și efectua stagiul prin care compensează statul român de cheltuielile făcute. Deci, după un anumit număr de ani, pe care dl Ceaușescu refuză să-i precizeze, cu toate că se știe că prin contract nu se depășesc 5 ani, un absolvent de învățământ superior a restituit statului prin munca depusă toate cheltuielile. De asemenea, trimiterea absolvenților în locuri și la locuri de muncă, pe care de foarte multe ori aceștia nu și le doresc, creează un sistem de muncă impusă.

În legătură cu cea de a doua problemă privind plata în valută, atât în Declarația Agerpress cât și în interviul menționat nu se suflă nici o vorbă. De fapt, decretul intră în contradicție și cu art. 21 din Constituția RSR, prin care se arată în mod explicit că învățământul de toate gradele este gratuit în România. Nu se face nici o precizare, nu există nici un amendament la această prevedere constituțională. Se știe că un ofițer de securitate sau de miliție trebuie să lucreze 9 ani în aparatul MAI pentru a-și plăti cheltuielile de școlarizare. În cazul în care termenul de 9 ani nu poate fi respectat, ofițerul în cauză trebuie să restituie statului 3.000 de lei pentru fiecare an nelucrat în profesie.

În consecință, un ofițer de miliție sau securitate, care pe tot timpul școlarizării a primit în mod gratuit casă, îmbrăcăminte și o bursă substanțială superioară celor acordate

¹⁴⁷ L.M. no. 19, May 22, 1983.

¹⁴⁸ Deutsche Presse Agentur.

în învățământul superior universitar sau politehnic, trebuie să restituie statului 27.000 de lei dacă nu lucrează deloc în profesie, ca taxe de școlarizare.

Atunci se poate foarte bine preciza că taxele în lei ce ar privi pe un absolvent ce nu și-ar fi executat stagiul nu pot în nici un caz depăși acest plafon, adică 27.000 de lei.

De ce ține statul român secretă cifra în lei privitoare la cheltuielile de școlarizare ce le-a avut un absolvent de învățământ superior? De unde socoteala cu plata în valută?

Trecând acum la consecințele socio-economice ale decretului, reținem următoarele:

În cazul în care s-ar păstra cifra de cca 20.000 de persoane ce emigrează anual din România, cei ce ar trebui să plătească ar aduce taxe în valută de cca 60 de milioane dolari, cu condiția ca aceștia să plătească, fapt absolut nesigur. Ceea ce este sigur este pierderea ce o va suferi România ca urmare a retragerii de către SUA a clauzei națiunii celei mai favorizate, pierderea unor credite avantajoase, precum și rezilierea unor contracte cu nenumărate alte țări occidentale democratice, cifra ridicându-se anual la sute de milioane de dolari. Punând în balanță cele două cifre, pierderile sunt evidente.

Consecințele sociale din interiorul României vor fi foarte mari. În primul rând, un număr important de fabrici ce lucrează pentru export își vor micșora producția sau vor fi închise. Drept urmare, va apare o masă de șomeri, de fapt muritori de foame, pe lângă cei existenți, pe care statul comunist va trebui să-i accepte, granițele sale fiind închise.

Aici trebuie precizat că potențialii emigranți din România se lovesc și așa de o serie de piedici importante din partea statelor unde doresc să se stabilească. Tratatul internațional semnat de România arată clar că a pleca și a te întoarce în țara ta de origine este un drept, pe când stabilirea în altă țară este o favoare.

Dacă ați fi ținut cont de acest principiu al dreptului internațional nu ați fi avut nevoie de decret, domnule președinte Ceaușescu.

În ceea ce privește specialiștii, aceștia și așa se plâng, deschis sau subînțeles, chiar în presa regimului, de inexistența unor condiții adecvate muncii lor. În cazul specialiștilor dornici să emigreze, problema se complică, fiind vorba și de revendicări socio-politice din partea acestora.

În ambele cazuri, regimul d-lui Ceaușescu nu poate și nu vrea să rezolve revendicările specialiștilor și, în consecință, aceștia nu dau randament. Deci, reținerea cu forța a specialiștilor dornici să emigreze din cauza factorilor interni din România actuală nu numai că nu va duce la sporirea randamentului acestora, ci va crea și un factor major de nesiguranță. Atunci când unii dintre ei vor avea șansa unei plecări într-o țară liberă vor refuza a se mai întoarce. Chiar și specialiștii care încă nu și-au manifestat dorința de emigrare și care pândesc orice prilej pentru a părăsi RSR-ul trebuie luați în considerație. Despre această categorie este mai greu autorităților să ia notă, făcând de cele mai multe ori jocul comunist, mulți dintre cei în cauză fiind membri de partid. Impactul ideii de a părăsi România comunistă îi va bloca de la o gândire creatoare.

O categorie aparte de specialiști, la serviciile cărora a renunțat însuși regimul, sunt cei care, pentru îndrăzneala ce au avut-o de a-și cere drepturile politice și economice, sau pentru lupta ce au dus-o și o duc pentru respectarea drepturilor omului în România au fost aruncați în pușcărie, iar după eliberarea lor nu li s-a mai permis încadrarea în profesie, fiind obligați, forțați, pentru a nu muri de foame, să presteze munci necalificate. Putem cita aici cazul celor 3 persoane cu studii superioare din grupul celor 12 persoane judecate și condamnate la 3 ani închisoare pentru îndrăzneala de a fi deschis, în fața opiniei

publice mondiale, problema nerespectării, de către autoritățile românești, a unor tratate internaționale prin apelul trimis către Congresul SUA, apel ce se referea la modul defectuos în care Bucureștii înțelege să onoreze încrederea ce i s-a dat prin acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate, precum și la nerespectarea pactelor internaționale privitoare la drepturile omului și a Actului final de la Helsinki. Aceste persoane, toate din București, sunt: Proca Mircea, economist, actualmente muncitor necalificat; Panait Romeo, jurist, forțat să lucreze ca zilier și Constantin Lucian, geolog și specialist în relații internaționale care nu poate profesa nici una dintre cele două diplome universitare ce le posedă, regimul comunist refuzându-i un loc de muncă corespunzător studiilor. Și Constantin Lucian a fost forțat de către regim să accepte un loc de muncă ca muncitor necalificat. Familiile lor trăiesc în neagră mizerie.

Un alt caz este cel al medicului Ionescu Cristina, tot din București, care cu toate că nu a făcut pușcărie, este hărțuită, regimul hărăzindu-i o soartă amară. Meseria nu și-o poate profesa, fiind obligată să trăiască din pensia mizerabilă a tatălui său, fost deținut politic.

Toate cazurile citate nu reprezintă decât dorința de răzbunare oarbă a regimului împotriva celor ce nu acceptă să ia minciuna drept adevăr, sau să se complacă în a aplauda himericile succese ale domnului Ceaușescu, preocupat numai de persoana sa și de jocul de culise prin care să-și introducă în viața politică a țării, în funcții înalte, cât mai multe rude.

Se crează astfel o pătură de emigranți interni pe care statul comunist dorește să-i vândă. Ce altceva mai reprezintă sumele ce li se cer acestora, decât un fel de vânzare de oameni. Diplomele lor au devenit indulgențe papale, indulgențe ce se vindeau în Evul Mediu pentru izbăvirea de păcate (de păcatul de a nu mai crede în minciuna comunistă, gândindu-ne la regimul actual din România).

În concluzie, ținând cont de cele de mai sus, decretul privind emigrarea din România comunistă nu are nici o logică, sau, s-ar putea spune, că are o singură logică, aceea de a răpi și ultima speranță de libertate celor ce nu mai pot și nu mai vor să suporte o dictatură din ce în ce mai apăsătoare, cinică și chiar criminală, prin măsurile ce le ia contra celor ce nu tac.

„Un grup de muncitori români în Irak”, [mai] 1983, difuzată la 5 iunie 1983¹⁴⁹

Domnule Director,

Suntem un grup de români care ne aflăm la lucru în Irak. Vă rugăm insistent să citiți și scrisoarea noastră la postul Dvs de radio ca să audă toată lumea de nedreptatea ce ne-o face regimul și, în același timp, să afle și cei dornici de a lucra în străinătate care sunt condițiile de viață, muncă și salariu.

Am acceptat să venim în Irak cu gândul de a mai îndepărta sărăcia și mizeria de lângă casele noastre, dar acest lucru s-a întâmplat invers, deoarece șefii noștri, cu acordul celor care conduc țara și duc poporul la foamete și la mai rău, nu au binevoit să plătească salariile familiilor noastre, salariile ce ni se cuvin în țară încă din luna octombrie 1982. Pe

¹⁴⁹ L.M. no. 21, June 5, 1983.

această cale, îi întrebăm pe cei de la conducere cu ce drept și de la cine putere se fac aceste abuzuri și nelegiuiri și se înfometează copiii și familiile noastre, care și așa o duc destul de greu.

Cu ce drept nu ni s-a plătit nici alocația copiilor, care se spune că sunt bani alocați de stat cu acest scop?

În altă ordine de idei, când am semnat contractul de lucru în străinătate, printre numeroasele puncte ce le conținea era și acela de a presta oric fel de muncă. Dar aceasta nu la nesfârșit, așa cum se întâmplă aici, ci numai ocazional. Dar vremea a trecut și noi încărcăm și descărcăm la ciment în permanență, fără ca întreprinderea să angajeze muncitori necalificați migranți pe motiv – spune ei – că nu au valută. Ei bine, dacă nu au valută, cum se face că din țară sosesc noi cadre și acestea sunt numai de sex feminin, de obicei soțiile de ingineri, maiștri, care vor să mai câștige în plus sau soțiile celor ce lucrează la administrație și cantină.

În ceea ce privește programul de lucru, el este de la 6:30 dimineața la 12:00, și de la 13:00 la 18:00, vinerea fiind zi liberă, dar numai pe hârtie, căci în realitate se lucrează. Dacă cineva îndrăznește să nu vină la lucru vinerea, e considerat absent o zi, căci în țară punctajul se trimite în felul următor: total zile câte are luna, total zile lucrătoare, total zile absente.

Or, dacă luna are 30 de zile, 26 sunt lucrătoare și dacă nu ai fost la lucru două, îți mai rămân 24 de zile lucrate socotite doar la 8 ore pe zi, și nu la cât lucrăm efectiv. Așa că vedeți și Dvs condițiile în care lucrează un „specialist” român care e trimis de autorități spre a aduce valută în țară. Aceasta este realitatea și nu ceea ce spun posturile de radio și televiziunea din România.

Alt aspect ar fi plecarea în concediu, excursiile și faptul că de la 1.01. '83 ne-au pus să plătim până și buteliile de aragaz pe care mai facem o cafea sau un ceai. La cele mai bune excursii se înscriu numai șefii, nouă rămânându-ne cele de câte o zi, și acelea fiind obligați să le plătim.

Când plecăm în concediu, înainte cu o săptămână, ne pune să semnăm un tabel că mergem cu avionul, aceasta zic ei de frică să nu ne rătăcim prin Turcia, și să mergem tot cum am venit ca mâța în sac.

Vă mulțumim pentru citirea acestei scrisori.

„Un corespondent anonim”, 24 iunie 1983, difuzată la 17 iulie 1983¹⁵⁰

Scrisoare,

Dragi prieteni, ceea ce vă scriu nu reprezintă (încă) o revoluție, ca prin alte meleaguri, așa-zis socialiste, însă înseamnă ceva. Ceva mai mult decât nimic. Decât nimicul de până nu demult. Vi le aduc la cunoștință în primul rând cu speranță și apoi pentru a arăta tuturor celor care vă ascultă, și dumneavoastră simultan, că nu chiar toți compatrioții noștri suferă de lașitate sau indiferență.

Anul trecut, pe strada Lipscani, trecătorii au putut vedea un cetățean (un adevărat cetățean) cocoțat pe o schelă de unde împrăștia fluturași pe care erau scrise câteva

¹⁵⁰ L.M. no. 27, July 17, 1983.

adevăruri la adresa regimului și în special, asupra lui Ceaușescu.¹⁵¹ Organele așa-zis de ordine, de fapt de represiune, au sosit foarte repede (nici nu era greu, deoarece Securitatea se află chiar în vecini, iar băncile de pe aceeași stradă sunt bine păzite). Omul de pe schelă a refuzat să coboare și i-a poftit pe curajoșii înarmați să urce până la el. Ceea ce s-a și întâmplat. A fost dus, și dus a fost. Afișele lui, strânse în grabă. Puțini avuseseră timp să le ridice și să dispară cu ele.

Într-o altă dimineață, pe zidurile magazinelor din fața cinematografului Patria au apărut inscripții împotriva aceluiași Ceaușescu. Milițienii, transformați în zugravi, le-au șters. Dar lumea apucase să le citească. Cu teamă, dar și cu satisfacție.

Anul acesta, pe marile artere din centrul orașului, între Piața Unirii și Universitate, un autoturism cu număr de Cluj arbora o plancardă anticeaușistă.¹⁵² Mașinile Miliției au flancat-o și deteminat-o să intre undeva în spatele Bisericii Sf. Gheorghe. De aici înainte, iar nu se mai cunosc amănunte.

Mai recent, un motociclist a străbătut alte străzi principale aruncând manifeste. Tânărul a fost și el înhățat și zace probabil în beciurile Securității. Se spune că este feciorul unui reputat medic de la Spitalul de urgență din București și că respectivul doctor a fost chemat în justiție pentru a justifica bunurile din casa sa din Capitală și din Snagov.¹⁵³

În țară, convoiul prezidențial, ridicol în falsă sa strălucire, este tot mai des agitat de câte un cetățean care se repede înaintea mașinilor pentru a încerca să-i înmâneze șefului de partid un șefului de partid un plic, desigur, cu un conținut jenant în care se arată nelegiuirile săvârșite de oamenii regimului. Se zice (și am toate motivele să cred că așa este) că toți acești nesăbuiți care mai cred în onestitatea lui Ceaușescu sunt repede ridicați de Securitate și puși la păstrare. La un recent miting, în timp ce camerele de televiziune își făceau datoria, un om a încercat să iasă din rând și să dea un plic lui Ceaușescu. Până să se dumirească lumea (asta vrea să însemne: până să se schimbe imaginea) întreaga țară a văzut cum un „civil” i-a dat omului un pumn zdravăn, făcându-l să se topească din imagine. Nu pot jura că scena a fost văzută și de Ceaușescu, deoarece el nu era telespectator, ci actor principal.

Rețin faptul că aproape toți cei despre care vă scriu sunt tineri. Prin urmare, oameni în devenire și care nu s-au blazat încă și nu vor să înghită la nesfârșit nedreptățile care ne curg pe cap. Și nu trebuie confundați cu cei care strigă pe la cenaclul Flacăra „Ceaușescu junior, viitor conducător”, pentru că ăștia sunt puși de Păunescu s-o facă, sau de alții din anturajul lui.

¹⁵¹ Este vorba de Gheorghe Năstăsescu, maestru constructor din Iași, venit în București în luna februarie 1983. A aruncat mai multe manifeste de pe o schelă din Piața Lipscani și a vorbit lumii care se adunase despre mizeria generalizată. A fost arestat și condamnat al 9 ani închisoare (vezi *Raportul Final*, p. 725).

¹⁵² Este vorba despre Ion Bugar din Tecuci (nu din Cluj) care și-a montat pe mașină un rablou al lui Ceaușescu sub care scria „Jos Ceaușescu, jos călăul!”. A plecat din Piața Unirii, dar a fost blocat de echipajele de miliție în dreptul străzii Lipscani. Arestat, a fost condamnat la 10 ani închisoare (vezi *Raportul Final*, p. 725).

¹⁵³ Portretul corespunde opozantului Radu Filipescu. Pentru detalii privind acțiunile de protest ale acestuia vezi Herma Köpernik Kennel, *Jogging cu Securitatea. Rezistența tânărului Radu Filipescu*, Editura Universal Dalsi, București, 1998.

„Un tânăr veterinar”, județul Bacău, [iunie] 1983, difuzată la 3 iulie 1983¹⁵⁴

Domnule Director,

În anul 1975 am fost repartizat, proaspăt absolvent plin de speranțe, la Complexul Intercooperatist pentru Îngrășarea Tineretului Taurin de la Sascut-Târg – județul Bacău. Complexul fusese dat în folosință cu mare tam-tam cu circa 3 ani înainte. Se mai vedea, în lucerniera de lângă intrare, cercul și aleea în care aterizase heliicopterul prezidențial aducând persoana cu mâna de aur care a tăiat panglica de inaugurare. Chestiunea a fost de rău augur. Ca tot ceea ce se face dictat de la centru, situația pe care am găsit-o era dezastruoasă. În primul rând, amplasarea acestui complex, care trebuia să asigure îngrășarea pentru export a 5.000 de capete tăurași de la 120 kg la 450 kg cu spor mediu de 1.100 grame pe zi. În aceeași comună mai erau unul lângă altul un complex de îngrășare a taurinelor adulte, o fermă mare IAS pentru vaci de lapte și o fermă pentru vaci de lapte și îngrășare a CAP-ului local. Deci, o concentrare mare de complexe zootehnice care determina lipsa mâinii de lucru și o mare fluctuație a ei. Deci, din punct de vedere demografic, era greșit amplasat pentru că trebuiau făcute niște concesii inadmisibile unui personal necalificat, corupt și rău voitor care șantaja continuu cu părăsirea locului de muncă.

Din punct de vedere fizco-geografic, situația era la fel de gravă. Grajdurile erau concepute modern, cu evacuarea dejecțiilor pe pânză de apă. Aceasta presupunea stabulația tăurașilor pe grătare de beton sub care era apă ce trebuia săptămânal evacuată împreună cu dejecțiile cu ajutorul unor pompe în niște fose uriașe, și de aici prin canalele exterioare de evacuare în bazinele de decantare. Toate bune și frumoase, dar numai teoretic, pentru că la amplasare nu s-a calculat debitul pânzei freatice și aceasta nu asigura decât lunar umplerea *canalelor* din grajduri, și nu *săptămânal*, cum era nevoie. Aceasta a dus la următoarea situație tehnică: bălegarul, care este mai ușor ca apa, creștea ca o cocă pusă la dospit, ieșea din grătare până la burta animalelor. Era evacuat cu furcile în remorcile introduse pe linia grajdurilor, ceea ce deranja animalele, murdărea ieslele etc. Datorită imposibilității introducerii de apă curată săptămânal, canalele exterioare și fosele s-au înfundat în circa un an. La aceasta a contribuit și factorul uman, lipsa de responsabilitate și posibilitate de penalizare. Fânul administrat era balotat cu sârmă. Sârmele nu au fost adunate, au căzut prin grătare, au ajuns la pompe, s-au înfășurat în jurul elicelor și gata evacuarea minimă care se mai făcea în primele timpuri după introducerea lunară a apei. Așa s-a ajuns la evacuarea „mecanizată”, cu furca, a canalelor exterioare și imaginea pe care am avut-o la venire, de pe șoseaua națională Adjud-Bacău, era a unor coline care ascundeau coama grajdurilor. Erau movilele de balegă uscată scoasă cu furca din canale. Această practică a continuat tot timpul șederii mele acolo. În spatele complexului era o râpă mare împădurită care, cu timpul, a fost umplută cu bălegarul scos cu furca din grajduri deoarece, din motivele arătate, acesta nu mai ajungea la bazinele de decantare. Din această râpă, mai ales în timpul ploilor, se scurgea un pârâiaș toxic care polua apa Siretului.

Concepția de furajare era total greșită, deoarece pretindea animalelor din boxe să aibă atitudine umană: să stea cu gamela în mână, la coadă, lucru care s-a agravat și mai mult după introducerea Decretului nr. 76 din 1974, care a diminuat și mai mult rația

¹⁵⁴ L.M. no. 25, July 3, 1983.

animalelor. Boxele de îngrășare erau concepute pentru 36-40 de viței, dar frontul de furajare, recte, ieslea, permitea accesul simultan a numai 10-14 animale. Când trecea remorca tehnologică care distribuia furajele, animalele înfometate se năpusteau și, după un timp de busculadă, se crea o stratificare: cele mai mari și puternice ajungeau la iesle, dar erau deranjate de eșalonul al doilea, ce încerca să pătrundă și el, peste care se cățarau cele mai slabe.

Această luptă, furajarea raționalizată și murdăria continuă în care zăceau cu toate au determinat nerealizarea lună de lună a sporului de greutate planificat de la centru, de 1.100 de grame/zi, în funcție de care era plătit pesonalul. Pentru a nu-l pierde și pentru a i se asigura leafa minimă, s-a raportat întotdeauna realizarea sporului planificat, ceea ce a dus după 3 ani de funcționare a Complexului la o greutate vie fictivă de aproape 400 de tone, raportată dar inexistentă. Primului director, inginer zootehnist și bun meserias, am înțeles, i s-a înscenat un proces de dispariție a unor viței, a fost mutat, penalizat și a rămas dator statului pe viață. Când am venit eu, era director un veterinar incapabil, care nu călca prin grajduri pentru că îi mirosea prea rău. Pentru a primi prima de la indicatorul „economii pe furaje”, a redus și mai mult rația, și așa diminuată prin Decretul 76, și astfel minusul de greutate vie a crescut.

Chiar de la începutul stagiului, Direcția Generală Agricolă Bacău a început să facă presiuni asupra mea să iau în primire ferma a II-a de îngrășare, dar numai la număr de capete, nu și la greutate, cum este legal. Prin cumsecădenia unui economist bătrân, am aflat că această fermă avea aproape 300 de tone carne în viu lipsă, adică circa 3,3 milioane lei. Deci tovarășii de la Bacău au încercat să-mi bage pe gât această delapidare când eram la începutul meseriei și aveam scriptic 1.730 de lei pe lună și netto, după oprirea garanției de plan și plata chiriei, cca 1.100 de lei. Am refuzat și am argumentat de ce. Rezultatul a fost că la scurt timp am fost pus la dispoziția ministerului ca incapabil, fapt legal doar după efectuarea celor 3 ani de stagi, când absolventul poate ocupa un post de conducere.

Modul de valorificare a animalelor este foarte grăitor. Cam la 2 luni, 100-200 de capete corespundeau contractului de livrare la export (450 kg la cca 400 de zile), în genere, mult sub jumătatea numărului planificat din cauza condițiilor enumerate. Atunci apărea în Complex un cow-boy italian căruia i se permitea să aleagă ce dorea din aceste animale. Contractul lui era, să zicem, 400 de capete. Complexul nostru îi oferea 200 de capete, dar el considera corespunzători doar 30-40 de taurăși, pentru a merge să culeagă crema și din celelalte complexe similare din regiunea noastră. Restul animalelor, până la concurența numărului pe care Societatea lui l-a contractat, îl declara de calitate a II-a și le plătea ca atare. Goana regimului după valută forte permitea asemenea manevre. Ceea ce nu se preda la export în viu, se livra abatorului Bacău cu preț intern, mic și aducător de nerealizare a planului, pentru a fi sacrificate și vândute la export sub formă de carcase. Diferența de preț era încasată de alte întreprinderi. Uite așa se fură căciula în RSR!

Alt mod de valorificare era acela pe plan local. În fiecare noapte, mureau până la 10-12 viței din cauza intoxicațiilor alimentare (administrarea sporadică a furajelor, pe un front de furajare îngust, determina îngurgitarea rapidă a unei mari cantități de către animalele mai puternice din boxe, cu totul impropriu tipului de furajare lent al rumegătoarelor, ceea ce producea meteorisme și enterite), precum și pneumoniilor, urmare a aerului viciat din grajduri, datorat suprapopulării. Dimineața, la prima oră, ofițerul de serviciu raporta verbal (nu în procesul verbal căci deh, *scripta manent*)

numărul animalelor moarte. Acestea erau târâte cu tractorul la măcelăria din incintă, unde măcelarul le jupuia, le tranșa, le scotea ganglionii care prezentau hemoragii, evacua prin apăsare, cu un cuțit bont, sângele coagulat în vene, iar la 9-10 dimineața, pe piața Bacăului și în împrejurimi se distribuia, spre satisfacția populației hămesite, carne proaspătă de vițel. Certificatele sanitare eliberate de medici complexului atestau o sacrificare de necesitate datorită unui meteorism rezolvat la timp, sau o fractură datorată grătarelor.

Spectacolul dezolant al animalelor slabe și flămânde, moarte în boxe, murdăria de nedescris din cauza imposibilității evacuării dejecțiilor, leafa diminuată lună de lună etc., le știam numai noi, cei ce lucram acolo. Inspecțiile de la eșalonul superior - Bacău – se terminau numai cu penalizări pentru că nu fuseseră distruse cuiburile de vrăbii care, chipurile, puteau deveni surse de incendii, singurele viețuitoare mulțumite din cornișele grajdurilor. Când încercam să ne spunem păsurile, eram încurajați: „Descurcați-vă, tovarăși, așa se construiește socialismul, nu așteptați de-a gata!”

„Fost salariat al Ministerului Industriei Alimentare, azi pensionar”, [iulie] 1983, difuzată la 14 august 1983¹⁵⁵

O consfătuire de lucru cu Președintele Republicii

Săptămâni de-a rândul eram cu toții ținuți sub presiunea pregătirii minuțioase a expoziției noilor sortimente ale industriei alimentare. Pavilionul „Apimondiei”, unde urma să fie instalată expoziția și laboratoarele Institutului de Cercetări Alimentare, ambele la Băneasa, precum și centralele noastre ale Industriei Alimentare forfoteau și zumzăiau aidoma unor mari stupi de albine. Albinele și trântorii din institut și centrale nu-și mai găseau liniștea, odată cu apropierea mării zile când nu regina stupilor, ci Președintele republicii urma să vină în mijocul nostru. Eveniment de mare importanță, sigur pentru trântori, dar prezentat la fel și pentru albine. Ele urmau să-și înfățișeze ultimele roade ale minții lor, să aibă o consfătuire de lucru, o discuție tovarășească cu Marele Conducător al micii noastre republici.

După o triere minuțioasă, celor mai importante și eficient valoroase noi produse li s-a făcut toaleta necesară: fotografiile, schemele, calculele economice ce urmau să constituie fondul pe care trebuiau prezentate bunătățile ce se pregăteau poporului de către albine și trântori, sub îndrumarea celui mai iubit fiu al poporului.

Frigorifere imense adăposteau majoritatea noilor sortimente, dar și acestea, ca și cele ce urmau să fie expuse neprotejate de frig – cârnați aromați, șunci rozalii, noi tipuri de brânzeturi și pâini rumene și pufoase, nenumărate sortimente de patiserie – trebuiau să fie împropățate și schimbate zilnic. De! Ziua exactă a vizitei nu o cunoșteau decât foarte puțini, sau poate nimeni. Vorba bătrânească: „paza bună trece primejdia rea” chiar și pentru cel mai iubit fiu al poporului.

Pavilionul de expoziție al „Apimondiei”, construcție impresionantă de forma unei calote sferice, cu motive arhitectonice ce-l făceau aidoma unui imens stup de albine, era îndesat cu toate viitoarele bunătăți ale hranei noastre zilnice. Prin cupola și pereții aproape compleți de sticlă, razele soarelui mângăiau trufandalele expuse și le scoteau și

¹⁵⁵ L.M. no. 31, August 14, 1983.

mai bine în evidență împreună cu uriașele fotografii ale bazelor de materie primă – pașuni cu vaci de rasă, ferme de porcine, câmpii zâmbitoare de floarea soarelui și grâu, precum și ale noilor fabrici din care urmau să iasă pe piață puzderia de noi bunătăți.

Din păcate, cu cât ziua marii vizite se amâna și intram tot mai mult în zilele lui cuptor, în pavilionul de sticlă nesuferita de arșiță se făcea tot mereu mai simțită.

Aranjatul zilnic al exponatelor, scoaterea din expoziție a produselor ce nu mai aveau înfățișarea ademenitoare și aroma de premieră, emoția premierei nu lăsa pe nimeni să stea liniștit nici noaptea. Cine știe, poate ca alte treburi mai importante vor cuceri orele de zi ale Președintelui și într-un înserat se va abate și la stupul „Apimondiei”. El dorea fierbinte – ne spuneau trântorii – să vadă cu ce va hrăni în viitor poporul, să stea de vorbă cu cei ce pususeră în practică gândurile sale mărețe și din acest domeniu al economiei noastre naționale.

În sfârșit, într-o bună zi apăru în pavilionul expoziției ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare, Angelo Miculescu¹⁵⁶, însoțit de soție și mari dregători. Părea să fie avantpremiera. Fiecare stand fu cercetat cu atenție, cu toții se serviră din plin mai din toate exponatele. Angelo era fericit, prevăzând o notă bună din partea șefului suprem.

În ziua următoare, trecu de amiază fără să apară cel ce urma să intre prin poarta principală împodobită cu drapele, lozinci, flori și tablourile celui mai iubit, aclamați de cei pregătiți pentru această treabă. Căldură mare, atmosferă apăsătoare. Sufletește, ne simțeam parcă ușurați că se va mai amâna evenimentul, că ne vom putea vedea cel puțin după-amiază de lucrările rămase nerezolvate, că poate vom scăpa de calvarul ce-l înduram de atâta vreme și, secretarul general al partidului, pornit pe alte orbite, ne va lăsa să ne descurcăm singuri, cum o făceam mereu.

Deodată, ca o furtună pornită din senin, trecând printr-o intrare dosnică, apăru în mare viteză o mașină singură. Până când cei mari aflați în pavilion să se dezmeticească, Președintele republicii, urmat de un ofițer de securitate, se afla în incinta expoziției. Nu primire cu pompă, nu urale, nu avangarda și ariergarda de mașini, obișnuite în asemenea ocazii.

Înlemniserăm cu toții, mai ales la vederea figurii crispate a iubitului nostru secretar-general și Președinte al republicii. Printre plecăciunile și bâlbâielile marilor dregători prezenți, Ceaușescu trecea nervos, cu buzele mai subțiate și învinețite de furie, complet neatent la ce i se spuneau la fiecare stand.

După câteva minute, ca fugărite de demoni, intrară prin poarta principală mașinile cu cei din suita Președintelui, orpind brusc, una după alta, la vederea mașinii ce le-o luase înainte și dispăruse fără urmă. Intrară în mare viteză în pavilion consilierii Președintelui, urmați de Angelo Miculescu, Virgil Trofin – atunci încă ministru al Comerțului – și alții.

Angelo Miculescu, capul gazdelor, se repezi în față pentru a conduce micile grupe de specialiști aflate la diferite standuri, grupe ce urmau să prezinte exponatele și să participe la mult așteptata consfătuire cu secretarul general, Președintele republicii.

Cu un și mai accentuat rictus al gurii, cu privirea dură, sfredelitoare, Ceaușescu, cu gura încleștată, trecea tot înainte, refuzând orice discuție, orice degustare a noilor

¹⁵⁶ Angelo Miculescu (Constantin Romeo/1929-1999), membru de partid din 1958, membru al CC al PCR (1969-1984), prim adjunct al ministrului Agriculturii și Siviculturii (1965-1969), ministru al Agriculturii și Siviculturii (1969-1971), ministru secretar de stat la Ministerul Agriculturii, Industriei Alimentare, Siviculturii și Apelor (1971-1975), viceprim ministru al Guvernului și ministru al Agriculturii și Industriei Alimentare (1975-1981), ambasador în Republica Populară Chineză (1983-1990).

bunătați. În acest timp, începu să se lămurească misterul, dezvăluit pe șușotite de unii din suita Președintelui.

Ceașescu făcuse dimineața o vizită centrelor de vânzarea cărnii din Obor, însoțit de suită. Urma să verifice, a doua zi după o „reașezare” a prețurilor la carne, cum își însușiseră măcelarii noile prețuri și, mai ales, cum învățaseră să explice cumpărătorilor „noile avantaje” ce li se ofereau.

Fusese nemulțumit de răspunsurile primite, apoi de dezordinea găsită în diversele compartimente și magazine în care intrase pe neașteptate. Izbise cu picioarele în ambalajele și cutiile ce-i stăteau în cale și cu grele cuvinte în Trofin pentru nereușita acestei reprezentării. Se urcase în mașină și în viteză a pornit primul. Suita în derută, îi pierdu urma. Bănuiau totuși încotro plecase. Necondus de avangardă și necunoscând exact traseul, nu știau că va pătrunde la „Apimondia” printr-o intrare laterală, unde nu-l aștepta nimeni. Nici tu drapele, flori, urale și plecaciuni, ci niște necăjiți de muncitori ce roboteau apăsați de griji și arșiță, în nici un fel impresionați de limuzina ce trecu ca fulgerul printre ei. Toate acestea accentuară tensiunea nervoasă a lui Ceaușescu. Trecerea în revistă ultrarapidă a standurilor se terminase într-un timp cu mult sub cel prevăzut și într-o atmosferă sufocantă, de înmormântare. Angelo Miculescu, cu vocea sugrumată de emoție și teamă, îndrăzni totuși să-l întrebe pe iubitul Președinte al Republicii dacă încuviințează o prezentare sub aspect economic a noilor produse expuse, precum și a unor probleme de perspectivă ce se puneau ministerului și care, desigur, nu puteau fi rezolvate fără îndrumările prețioase ale șefului suprem.

O mișcare scurtă a capului dovedea aprobarea.

La o masă lungă, pregătită din timp pentru gustări și discuții, luară loc marii dregători. Ceaușescu îl avea în dreapta pe necăjitul Trofin, palid și trist, iar la stânga se înșirau doi consilieri, apoi Angelo Miculescu, Iftode (șeful Departamentului Industriei Alimentare), Ion Ceaușescu¹⁵⁷ (șeful Departamentului Legume și Fructe) și apoi încă 3-4 secretari-generalii. Ceilalți se înșirară în picioare, în spatele celor aflați la masă.

În fața unor diagrame și tabele, vorbi primul Iftode. Urmă Ion Ceaușescu, emoționat ca un elev timid la primul examen. Încurcă tabelele, confundă tonele de produse cu milioanele de dolari ce prevedea că se vor obține din export. Secretarul general stătea în continuare mut, dar mai încruntat la auzul celor încurcate de frățiorul ministru. Își sprijini fruntea în palmă și rămase așa până la sfârșitul expunerii făcute de Ion Ceaușescu.

Începură întrebările către Președinte. În acel moment apărură doi oameni ce țineau în mână un microfon legat la un dispozitiv de înregistrare. Microfoanele întinse spre gura lui Ceaușescu și a celui ce punea întrebări urmau să capteze întrebările ce se puneau și răspunsurile Președintelui.

Atmosfera în pavilion era sufocantă. Soarele, neținând seama de importanța consfăturii, arunca din plin sulitele sale fierbinți ce deveneau mai înfierbântate la trecerea lor prin pereții de sticlă. Gurile și gâtlejurile marilor dregători, uscate de emoție, sufereau și mai mult din cauza căldurii. La un semn, se serviră celor așezați la masă,

¹⁵⁷ Ion Ceaușescu, frate mai mic al lui Nicolae Ceaușescu, inginer șef la serele GAS “30 Decembrie” (1965), secretar general la Ministerul Agriculturii și Siviculturii (1969-1972), adjunct al ministrului Agriculturii, Industriei Alimentare și Apelor (1972-1975), membru în Comisia Centrală de Revizie a CC al PCR (1979-1989), vicepreședinte și prim-vicepreședinte al Comitetului de Stat al Planificării (1981-1989). Deputat de Brăila între 1985-1989.

desigur că numai lor, răcoritoare. Conform probabil protocolului, se aduse lui Ceaușescu, pe o farfurie albă, un pahar ce părea a conține suc de portocale, pahar acoperit cu un șervețel. Sucul părea foarte rece, căci imediat exteriorul paharului se aburi. Celorlalți mai demnitari li se puse în față câte o sticlă destupată de Pepsi și câte un pahar gol.

Cumplită sete aveau cu toții. Parcă nici nu mai aveau alt obiectiv, decât să și-o astâmpăre sorbind din inspitorul lichid rece ce le stătea în față. Dar pârdașnicul de protocol cerea ca întâi să-și curme suferința Președintele Republicii.

Ceaușescu mângâia paharul cu suc de portocale rece, dar se mulțumea numai cu atâta. Pentru gâtul lui sensibilizat de atâtea discursuri, medicii îl sfătuiseră probabil să evite băuturile reci. Nouă, celor înșirați în spatele celor mai mari, ne trecuse setea amuzați de această scenă: douăzeci de perechi de ochi ațintiți spre paharul cu suc rece al Președintelui și spre buzele acestuia, ochi ce parcă se rugau.

Întrebările ce se puneau Secretarului General se auzeau clar, dar răspunsurile nu veneau deloc. Ceaușescu tăcea, iar la unele întrebări mișca din buze, fără însă să se audă ceva. Cei prezenți la masă își puseseră câte o palmă cornet la ureche, doar-doar vor prinde vreun sunet. Angelo Miculescu, deși mai aproape de Președinte, se săltase de pe scaun și își întindea gâtul lung cât putea pentru a scurta distanța dintre el și gura Președintelui. Dar înafara întrebărilor, nu se mai auzea nimica. Ceaușescu continua să tacă sau își mișca buzele fără a scoate vreun sunet.

Încă o efortare a lui Miculescu cu întrebarea: „Tovarășe Președinte, sovieticii ne propun o colaborare la recoltatul și valorificarea algelor din Marea Neagră. Am putea să cerem pentru noi zona Insulei Șerpilor?”

Ca mușcat de șarpe, Ceaușescu se întunecă și mai mult și mormăi apoi ceva, la fel de neauzit.

Ne dădurăm seama că microfoanele și anexele lor înregistrau toate întrebările, dar cum aerul nu vibra la mișcarea buzelor Președintelui, întrebările rămâneau practic fără răspuns. Ne-am lămurit ulterior că benzile de înregistrare erau studiate după „consfătuiri” de consilierii Președintelui și-n zilele următoare, la unele întrebări, apăreau în presă răspunsuri ca venind din partea lui Ceaușescu. Erau îndrumările prețioase, date de cel mai înțelept și iubit fiu al poporului.

Cum pe masă, în fața Președintelui, se mai aflau două microfoane, acestea legate la rețeaua de amplificare și la difuzoarele montate în pavilionul expoziției, fața lui Angelo se luminează brusc. „Tovarășe Secretar General, vă rog să încuviințați, pentru o și mai bună desfășurare a consfătuirii, să punem în funcțiunile microfoanele din fața Dvs și rețeaua de amplificatoare.”

Cum Ceaușescu nu reacționa în nici un fel, Angelo făcu un semn pentru intrarea în funcțiune a instalației. În acel moment, microfoanele cu pricina scoaseră un țipăt ascuțit. În liniștea mormântală ce domnea, țiuitul ne scoase din amorțeală, dar în același moment Ceaușescu, parcă speriat de neașteptatul țiuț și enervat la culme, izbi cu palma în masă, urlând: „Oprește! Experiențe să faci acasă, nu aici!”

Microfoanele amuțiră împreună cu toată asistența. În acest fel lua sfârșit consfătuirea de lucru de la „Apimondia”. Ceaușescu se ridică și plecă, la fel de încruntat și vijelios cum venise.

Paharul cu suc rămase neatins. Cât despre sticlele de Pepsi ale marilor demnitari, nimănui nu-i mai ardea de astfel de răcoreală. Angelo Miculescu, abătut ca și Virgil Trofin, își presimțea, ca și colegul său de guvern, soarta.

În zilele următoare, ziarele partidului care spun numai adevărul povesteau cu lux de amănunte despre consfătuirea de lucru ce o avusese Președintele Republicii cu oamenii de știință și specialiștii din industria alimentară și despre răspunsurile la întrebări și prețioasele îndrumări ale celui mai înțelept și iubit fiu al poporului.

S-a schimbat de atunci ceva?

1983¹⁵⁸ „Un soldat al bunului simț”, Brașov, 23 iulie 1983, difuzată la 7 august

Domnule Director 1983,

Îmi permit să adresez aceste rânduri emisiunilor dumneavoastră, cu speranța că ar putea interesa atât postul pe care-l conduceți, cât și pe cei care vă ascultă. Nu sunt un om datat în ale scrisului. Mă consider doar (dar cât de important mi se pare) un om de bun simț, așa cum încă mai sunt mulți în țară, și cu un curaj aproximativ, în sensul că, deși îmi dau seama de condițiile în care suntem forțați să trăim, nu am tăria de a ieși în stradă ori pe aceea de a mă ridica într-o ședință de organizație pentru a spune ce gândesc, cu toate că, în mod indiscutabil, și ceilalți sunt animați de aceleași convingeri. Spunându-vă aceste lucruri, vă rog să considerați scrisoarea mea ca pe un semn de revoltă interioară, ca pe un prim pas sau, dacă vreți, ecou al unei conștiințe. Faptul că el se manifestă printr-o corespondență și nu altfel vorbește de la sine despre condițiile noastre de viață care sunt – pare-se iremediabil – legate de tăcerea noastră. Nu-mi pregătesc să-mi justific lașitatea, ci numai s-o explic, în parte.

Trăim, pentru a mă face mai bine înțeles, într-o continuă intimidare. Această intimidare a devenit, cred, pârghia cea mai puternică și eficace pe care regimul Ceaușescu o folosește în mod divers, fie prin organele sale de represiune, fie prin presă, legislație etc. Când, spre exemplu, ești luat de la birou și dus la aeroport pentru a-i aplauda plecările și sosirile, te duci pentru că altfel îți pierzi pâinea. Nici activiștii cei mai înfocați (a se înțelege cei mai bine plătiți) nu se duc din convingere, ci din obligația rezultată din conștiința că se află pe locuri nemeritate pe care le-ar pierde dacă nu ar răspunde tuturor solicitărilor, de orice natură ar fi acestea. Deci, intimidarea nu operează numai asupra noastră, a celor mai mulți, care nu profităm de „binefacerile” regimului, ci și asupra celor care îi datorează totul. Atâta vreme cât Ceaușescu și „blânda lui soție”, cum a denumit-o Păunescu Adrian, se vor vedea aplaudați în pofida antipatiei cu care sunt înconjurați, înseamnă că instrumentul intimidării funcționează ireproșabil. Și cu cât nemulțumirea crește, cu atât ocaziile în care suntem siliți să aplaudăm se înmulțesc. Este totodată și un semn al slăbiciunii noastre.

Mă voi referi, în acest context, la concedierea lui Cristian Țopescu¹⁵⁹. Nu a existat un om mai simpatizat, în ultima vreme, ca acest băiat. Cu toate acestea, el a fost scos fără ca cineva să zică măcar „păs”. Întreaga presă a tăcut. În afara articolelor difuzate la postul dumneavoastră și, probabil, a unor scrisori nesemnate trimise televiziunii, nici Consiliul ziaristilor, nici conducerea sportului. Nimeni! Absolut nimeni. Or, măsura este profund

¹⁵⁸ L.M. no. 30, August 7, 1983.

¹⁵⁹ Cristian Țopescu (1937-), ofițer de carieră, faimos comentator sportiv în anii '70-'80. Din anul 2008 a devenit senator pe listel PNL.

antipopulară. Toată suflarea românească o știe, nimeni nu o afirmă (decât în discuții particulare) Este o manevră de intimidare. Este o dovadă peremptorie a existenței cenzurii în România. Un om competent în problemele sportului exprimă un punct de vedere personal într-o problemă de specialitate: că ar fi bine ca și jucătorii români să poată evolua în formații străine. Imediat, imprudentul își pierde slujba. Își pierde și rubrica pe care o deținea în revista *Contemporanul*, unde director nu este altcineva decât președintele Uniunii Scriitorilor, Dumitru Radu Popescu. Popescu dispăre din viața publică, își pierde calificarea unanim apreciată. Este trimis să facă altceva (dacă nu cumva a fost expedit din București, cum se zvonește). Este o manevră de intimidare: cine va face ca el, ca el o s-o pățească.

Nu există nimeni în această țară care să-și îngăduie opinii personale. Ci numai ... oficiale. Cazul Popescu nu a rămas izolat. Recent, tot la televiziune, s-au operat numeroase concedieri de personal. Câteva zeci de lucrători ai acestei nefericite instituții au fost concediați. Și nu dintre cei mai neînsemnați ori necalificați: Andrei Bacalu, Alexandru Stark, Ruxandra Garofeanu, Vartan Arachelian, Ștefan Dimitriu etc. „Criteriul” a fost: rude în străinătate. Prin urmare, deși Ceaușescu afirmă peste tot că asemenea discriminări (sau altele) nu se fac în România, iată că ele se fac. De ce cineva care are o rudă plecată, mai ales oficial, nu poate lucra în televiziune sau în presă este greu de explicat pe căile logicii. Ce fel de libertate oferă Ceaușescu cetățenilor reiese clar din acest simplu fapt divers. Cei care au de gând să părăsească țara trebuie să se gândească de acum înainte că cei rămași acasă vor avea de suferit.

Monstruozitatea acestei măsuri reiese și din aceea că sunt loviți unii după ani și ani de zile de la plecarea rudelor lor. Să fie aceasta o măsură de strângere a familiei? De unde? Nu este altceva decât tot o intimidare. Dar și o dovadă a lipsei de încredere în oameni pe care o trădează concedierea în masă a unor angajați ai televiziunii. Poate exista o dovadă mai convingătoare a lipsei de sinceritate a regimului din țară decât aceasta? O ignorare mai limpede a drepturilor omului?

Eu cred că nu. Mai mult decât atât: Alexandru Stark nici măcar nu are rude în străinătate. El plătește, după mulți ani de serviciu, pentru faptul că este căsătorit cu o cetățeană sovietică. Ce s-ar întâmpla dacă, în replică, celelalte state ale lumii i-ar concedia pe cei care sunt căsătoriți cu cetățeni români care și-au păstrat cetățenia? Ar fi echitabil? Se știe că, pentru a te căsători cu cineva de o altă cetățenie, statul român solicită asentimentul părinților celor care vor s-o facă. Dar nu numai pentru minori, ci chiar pentru oameni trecuți bine de prima tinerețe. Și aceasta nu ca o grijă față de soarta compatrioților, ci tot ca o șicană. Cei ce vor să se căsătorească sunt astfel puși în situația unor iresponsabili mintali care au nevoie de asentimentul rudelor care rămân în țară. În noile condiții create de situația de la televiziune, foarte mulți dintre cei chemați să-și dea acordul cu un act profund individual, se vor gândi și ... cine știe. Cum stăm cu prietenia româno-sovietică? Ce vor zice diferiții ruși de la București când vor afla? Altă dovadă a nesincerității regimului. Altă metodă de intimidare. În acest timp, unul ca Adrian Păunescu publică articole în care își etalează relațiile personale cu oameni politici influenți. În *Flacăra* din 15 iulie, el scrie: „Mă chemase vechiul și dragul meu prieten Petre Gigea, președintele Federației Române de Șah la simultanul pe care l-a dat duminică la București actualul campion mondial Anatoli Karpov. Totdeauna m-am simțit bine lângă sufletul de nobil poet al lui Petre Gigea și m-am lăsat dus.” Etc. etc. „Nobilul poet” nu este altcineva decât ministrul de Finanțe al României și ceva membru ori

supleant în Comitetul Politic Executiv. Prin urmare, trebuie să se știe că Păunescu stă bine sus, că are relații. Domnul Petre Gigea¹⁶⁰, căruia i s-a transmis bineînțeles revista cu sublinierile de rigoare, nu face ce a făcut Marcea, adică nu scrie la *Flacăra* că nu este de acord cu asemenea lingușiri. Acceptă și tace. El nu este destituit. Nici Păunescu. Același poet numit „de curte” (cam cum se spune și despre găini: de curte sau de crescătorie) scrie în *Magazinul*, sub un titlu inofensiv, despre propriul său unchi! Că unchiul a luptat pe front și a fost rănit. O epopee scrie nepotul despre faptele unchiului, care probabil se va duce cu articolașul în dinți pe la cine știe ce autorități care nu i-au rezolvat, încă, vreo problemă personală. Știți voi, bă, cine sunt eu? Sunt Erou de pe front. Și, pe deasupra, și unchiul lui Păunescu, cel care e prieten cu ministrul-poet Petre Gigea. Ei? Îmi aprobați sau nu? Și i se aprobă.

Ce este însă de-a dreptul caraghios mi se pare altceva. Păunescu se împăunează cu faptele de vitejie ale unchiului său, tot așa cum cineva s-ar lăuda cu un văr care a fost campion de box, deși el este un sfrijit, cerând stima și respectul fizic datorat calităților celuilalt. Pentru că Adrian Păunescu, cel care se erijează în mare patriot și dă lecții tuturor nu și-a satisfăcut serviciul militar pe motiv de ... obezitate! Nu este o glumă, ci o informație precisă. Fac parte din același contingent cu el și am fost de față când el a întreprins aceste demersuri. Îl provoc să facă public numărul livretului militar, unitatea și specialitatea militară pe care a obținut-o. Nu va fi în stare. Invocând obezitatea, Adrian Păunescu și-a dovedit lașitatea și și-a dezvelit demagogia. În timp ce toți intelectualii români, poeți, scriitori, pictori etc. dintre cei mai celebri au făcut armata, Păunescu a evitat-o. Are el dreptul moral să dea lecții de patriotism? Bineînțeles că nu, dar o face. Tot intimidare se cheamă. Nu-i cere nimeni să plece voluntar într-un război care nu există, dar ca să-și îndeplinească o obligație elementară i se poate cere. Până și Nicușor Ceaușescu a făcut armata, la Buzău, unde a rămas celebru pentru chefurile și aventurile sale. Dar a făcut-o. Păunescu, obez cum zice este, stă noapte de noapte cu chitarele alături, se laudă că ține tineretul câte opt și zece ore în șir pe stadioane, dar le ascunde lașitatea sa. Ca să danseze, să cânte și să facă dragoste nu este obez. Ca să joace fotbal, cum știe toată lumea (și el se și laudă cu asta) poate. Să stea măcar 6 luni la cazarma și să scrie la gazeta de perete a unității nu poate. E bolnăvior. Despre mizeria invalizilor din România nu scrie. Despre discriminarea care se face între cei care au luptat pe frontul de răsărit și pe cel de apus, iar nu scrie. Dacă unchiul Ion a fost și la Odessa ori Orel, iar nu ne informează. De ce? În schimb, el a făcut să se tipărească un disc cu melodiile Cenaclului Flacăra, pe a cărui copertă este fotografiat aproape înfășurat în tricolor. Aproape ca Ceaușescu. Cine a mai avut o asemenea cutezanță?

Cartea lui Cacoveanu Viorel, de la Cluj, și cea de caricaturi a lui Mihai Stănescu sunt retrase de pe piață pentru că spun unele adevăruri. Acest disc, care vorbește despre grandomania lui Păunescu se vinde. Pe Ceaușescu îl deranjează că Țopescu este de părere că Balaci și alții pot să joace în străinătate, dar nu-l deranjează că Păunescu se fotografiază ca Avram Iancu, ori ca proaspătul erou național, Ceaușescu. Neputând însă a avea scepstrul, Păunescu se mulțumește cu tricolorul pe care a refuzat să-l servească chiar și în timp de pace. Îi mai lipsește eșarfa. Va găsi poate un prilej s-o capete.

¹⁶⁰ Petre Gigea (1930-), membru de partid din 1957, membru supleant al CC al PCR (1974-1984), membru al CC al PCR (1984-1989), șef de Secție al CC al PCR și concilier al Secretarului general al CC al PCR (1977-1981), ministru de Finanțe (1981-1986), ambasador la UNESCO (1987-1989).

Vă scriu aceste rânduri nu dintr-un sentiment josnic, ci din revoltă. Revolta că în timp ce unuia ca Păunescu i se permite orice, unora ca Țopescu, Stark, Bacalu etc. nu li se îngăduie nici exercitarea profesiei lor. Că în timp ce unul se îndoapă din tot ceea ce poate însemna glorie și avnataje de tot felul, alții sunt aruncați în stradă. Dacă așa ceva se poate chema libertate și egalitate, atunci eu accept că sunt lipsit de cel mai elementar discernământ.

Domnule Vlad Georgescu, m-am cam lungit cu vorba și poate că am abuzat de timpul acordat corespondenților dumneavoastră din țară, așa încât mă opresc aici, în speranța că poate voi mai îndrăzni să vă scriu.

„O mamă nefericită pentru tot restul vieții”, 24 iunie 1983, difuzată la 4 septembrie 1983¹⁶¹

Doamnă Elena Ceaușescu

Mă adresez dvs nu pentru că m-ați mai putea ajuta cu ceva, ci pentru a împiedica continuarea crimelor ce se fac prin aplicarea Decretului care interzice întreruperea sarcinii. Ați fost și dvs tânără, sunteți mamă și deci normal ar fi să mă înțelegeți.

Sunt muncitoare, văduvă și am o singură fiică – studentă – care, provocându-și un avort a primit o hemoragie care i-a fost fatală. De când am pierdut-o nu mai sunt om, dar nu am destulă putere pentru a-mi curma viața, care pentru mine nu mai are nici un rost.

Dvs nu știți și probabil nici nu vă interesează câte crime, cât nenorociri de întâmplă de când s-a pus în aplicare acest „decret”. Dacă o tânără sau o femeie își riscă viața pentru o întrerupere de sarcină, probabil are motive întemeiate. De ce astfel de cazuri sunt urmărite „cu patimă” de către organele miliției și procuratură și când o astfel de nenorocită ajunge la spital, nu i se face nici o intervenție până când nu recunoaște cine i-a provocat întreruperea sarcinii. Au fost cazuri când pacienta n-a recunoscut și a costat-o viața. În urma acestor ființe rămân părinți distruși pentru toată viața, copiii care vor fi lipsiți de dragostea mamei. Din păcate, astfel de tragedii se întâmplă numai în familii modeste de muncitori. Soțiile și fetele din clasa „burgheză” nu ajung în astfel de situații, deoarece ajunge un telefon ca să vină salvarea și respectivei i se face urgent intervenția. Se știe că întreruperea sarcinii este interzisă în multe țări, dar familia are posibilitatea – prin diferite metode – de a evita o sarcină nedorită. Astăzi, în România socialistă e o tragedie să devii mamă dacă nu ai în familie o bunică care să îngrijească de cei mici. Taxele pentru creșe și grădinițe s-au majorat și majoritatea familiilor de muncitori nu-și pot permite a plăti taxele pentru copii. Aveți și dvs o fiică, dar dânsa niciodată nu va avea probleme, doar e fiica celui mai iubit și mai de omenie fiu al poporului. Decretul se aplică când e vorba de familii proletare.

Poate ar fi bine să vă gândiți la părinții care și-au pierdut fiicele, la soții care și-au pierdut soțiile și la copiii rămași orfani de mamă datorită acestui inuman decret. Dvs găsiți, vă rugăm, o soluție ca femeile să dorească a deveni mame din convingere și nu de frica Decretului.

¹⁶¹ L.M. no. 34, September 4, 1983.

„Un brigadier cu salopetă de blană”, București 21 august 1983, difuzată la 11 septembrie 1983¹⁶²

Domnule Director,

Așa cum v-am promis, nu demult, revin cu câteva știri, zic eu, mai noi, profitând de amabilitatea poștei noastre care, cu prilejul iminentei sărbători a așa-numitei „eliberări” naționale s-a oferit să vă transmită corespondența mea necondiționat. Fără să o mai supună controlului prealabil (cenzura fiind desființată la noi, nu-i așa?). Înscriu aceste rânduri sub un titlu întâlnit recent în presa română, cred că în *Luceafărul*, care ne informa că 23 august este „cea mai istorică sărbătoare națională” (chiar așa cum vă scriu).

Și acum știrile, mai pe larg, mai pe scurt... De câteva săptămâni, locuitorii cartierelor Aviatori, Floreasca, Delavrancea și cei din vecinătatea stadionului 23 august (Bulevardul Muncii, Vatra Luminoasă etc.) n-au mai avut odihnă: se făceau repetiții pentru două mari spectacole. Primul aniversa 35 de ani de la înființarea celor dintâi șantiere naționale ale tineretului; celălalt, demonstrația oamenilor muncii cu prilejul „cele mai istorice sărbători naționale”. Ce a însemnat asta, pe lângă răscolirea fonică a cartierelor amintite? Mii și mii de oameni, în general tineri, scoși din producție, sute de mii de ore de muncă pierdute, mii de costume de sport sau de brigadieri confecționate *ad hoc*, mii de pancarte de mătase, lemn, carton, polisteren expandat, sute de mii de flori (chiar și naturale, cele de plastic fiind mai costisitoare, dar neputând lipsi), sute de autobuze scoase din circulația și așa precară a Bucureștiului și puse la dispoziția demonstrațiilor (mulți dintre ei aduși din provincie și cantonați prin căminele studențești sau școlare, hrăniți bine-rău, dar hrăniți etc. Un buget grandios cheltuit pentru ca familia Ceaușescu să-și poată aminti despre „romantismul revoluționar” (devenit obsesia întregii prese, îndată după memorabila consfătuire de la Mangalia¹⁶³, care nu vă este străină) și pentru ca aceeași viciată pereche să arate lumii acea față pe care ei doresc să o facă cunoscută, a unui popor care o adoră, care se bucură de grijile zilnice, de mizeria la care ne-a adus distinsul cuplu.

Dar, mai presus de asta, demonstrația de la 23 august a avut ca scop verificarea mecanismului puterii interne a regimului. Din nou recrutări forțate pentru participare, din nou liste, amenințări pentru cei ce nu doreau să participe, repetiții în plină caniculă, obligația de a purta ceva în mâini sau pe umeri, de cele mai multe ori chiar portretele asupritorilor, numele lor, cuvinte calde ce le erau adresate.

Revin la perioada premergătoare: o inundație fonică a sufocat cartiere întregi ale Capitalei. Comenzi urlate la microfoane, marșuri trăznitoare amplificate sălbatec de difuzoare nemiloase, străzi întregi cu circulația blocată săptămâni de-a rândul. La intrarea pe stadion: percheziție corporală. Copiii aduși înainte de amiază aveau să stea în picioare sau pe caldarâm până după ora 10 seara. La fel acei nefericiți de activiști, al căror rol este doar cel de a-l aplauda „spontan” pe Ceaușescu la sosire, și la fel de entuziaști, la plecare. O umilință de masă, nu altceva!

¹⁶² L.M. no. 35, September 11, 1983.

¹⁶³ „Consfătuirea pe problemele muncii organizatorice și politico-educative” de la Mangalia, din 8 august 1983, a reprezentat o etapă a creșterii controlului ideologic asupra culturii și educației.

S-au înregistrat numeroase accidente: copiii care au leșinat de foame și sete, de oboseala acumulată. Nu li s-a permis să-și aducă nimic de mâncare și nici de băut, pentru că veceurile stadionului sunt insuficiente și se mai află și sub tribune. Așa că ... atenție! Se spune că s-au înregistrat și câteva decese ale unor copii. Numai opt. Față de cel din primăvară, al apreciatului regizor Doru Năstase, mort de infarct, în ajunul zilei de 1 Mai, când a aflat că, pentru a șasea oară „ideologii” partidului i-au respins spectacolul pus de el la punct, noile victime ale teroarei mute comuniste reprezintă un record. Cine se poate mândri cu el? Cine va răspunde pentru ele?

Și-acum, câteva din „bombele” acestui august trist și ridicol.

Luna a început cu publicarea, dar nu în presa zilnică, a noii legi sanitare. Cu enormitățile despre care vom avea, poate, ocazia să mai vorbim. Deoacumdată să spunem că ea reprezintă un prim pas spre generalizarea desființării tratamentelor gratuite. Pe 19, dacă nu mă înșel, un comunicat laconic prin care ni se aduce la cunoștință că în urma cererii unor colective de muncă s-a decis ca duminică, 21 august, să se lucreze! Cine sunt acele colective? Cine a dat comunicatul? Tăcere. Speranțele că duminică se va lucra pentru a se face punte peste ziua de 22 august, ca oamenii să beneficieze de trei zile libere (ca pe vremea burgheziei, de Paști și de Crăciun) s-au spulberat. Românul a tăcut și a înghițit.

O culme a ridicolului s-a înregistrat și la Constanța, unde la o „întâmplare” a Cenaclului lui Păunescu, un spectator, zice-se, turc, și-a îngăduit o glumă cam sinistă, dându-și în loc de nume o expresie trivială și traducând, cu o altă pornografie, cuvântul cenaclu în limba turcă. Dinamicul poet a exultat de fericire, a cântat și repetat aceste cuvinte, făcându-le apoi să apară și în revista familiei sale și a lui Ceaușescu, *Flacăra*. Un hohot imens a cuprins întreaga suflare românească la aflarea acestei vești-avertisment, din care Păunescu ar trebui să înțeleagă că lumea s-a cam plictisit de el.

Întâlnirea de la Mangalia a șefului de partid a fost și ea un eveniment trist pentru oamenii de cultură, atâți câți au mai rămas în funcții. Vânătoarea de vrăjitoare a și început: vitrinele magazinelor Fondului plastic au fost golite aproape în întregime, la fel galeriile de artă, consignațiile, de tot ce ar fi putut să miroasă a artă decadentă, occidentală. Ne vom întoarce la țăarii strămoșești, la saloanele romantice ale anilor '50, dar nu și la meniurile acelor timpuri. Printre primii sacrificați dintre intelectuali, eseistul Octavian Paler¹⁶⁴, scos de la conducerea ziarului *România literară*, pe care-l făcuse cel mai citit dintre cele ce apar în țară. Se spune că a fost sau va fi înlocuit cu o femeie. Cu cine anume? Nu prea cunosc nume feminine atât de repute în ziaristica noastră ca să poată conduce un jurnal ca *România liberă*. Numai dacă nu o fi vreo rudă a familiei Ceaușescu, caz în care totul devine posibil. Chiar și o calificare peste noapte.

Ce s-a mai întâmplat în augustul tristei aniversări? A apărut un comunicat, de data aceasta din partea Consiliului de Stat, în care posesorii de autoturisme erau anunțați că în

¹⁶⁴ Octavian Paler (1926-2007), ziarist și scriitor, membru de partid din 1955, membru supleant al CC al PCR (1974-1979), vicepreședinte al Comitetului de Radiodifuziune și Televiziune pe lângă Consiliul de Miniștri al RSR (1965-1970), redactor șef al ziarului *România liberă* (1970-1983), deputat de Vaslui în Marea Adunare Națională (1980-1985). În anii '80, el se distanțează de ideologia oficială. Este unul din semnatarii scrisorii celor șapte intelectuali care s-au solidarizat cu disidentul Mircea Dinescu.

zilele de 23 și 24 august vor putea circula fără restricții, atât cei cu numere pare, cât și cu numere impare (se știe că suntem, printre alte priorități, singura țară din Europa unde asemenea restricții mai funcționează). Ridicolul constă în aceea că, în timp ce un comunicat, care decide ca o zi de odihnă, într-un stat socialist, să devină zi de muncă, nu aparține nimănui, iar cel privind o parte restrânsă a populației este „produsul” Consiliului de Stat. Dar nu numai atât: 23 și 24 august au căzut în zilele de marți și miercuri, zile pentru care nu există restricții, ci pentru duminici. A fost, prin urmare, inutil. Ba chiar stupid. Urmarea: în cealaltă zi, toate ziarele au publicat, de data asta un anunț fără autor, în care se zice că pe 21 august (adică, chiar în ziua apariției) pot circula toate autoturismele, indiferent de numărul de înmatriculare. Este corectat în acest fel un decret al Consiliului de Stat. Asta arată cât de timorați, sau indiferenți, ori și una și alta, sunt ziaristii și toți cei care cenzurează articolele: dacă a venit de sus se poate publica, chiar dacă este ridicol. Ceea ce s-a și petrecut.

O alta „fericire” de august: de câteva zile un om nu mai poate cumpăra decât 2 kg de pâine în București. Probabil se anunță un nou an-record al recoltelor de cereale. Măsurile recente îl și prefigurează. Numai 10 litri de benzină pot primi cetățenii patriei în trecere prin Capitală, până de curând singurul oraș în care benzina era „la liber” (cu cozile de rigoare, dar necartelată). În schimb, turiștilor străini, nu știu ce să le mai facem spre a-i atrage să-și lase banii lor, obținuți din afaceri capitaliste și din exploatare, în buzunarele statului socialist, aflat în plin avânt spre comunism, ultima platformă a pauperizării totale, după cum merg lucrurile la noi. Un francez așa scrie în presa respectivă sub firma ONT Carpați, poate petrece 14 zile cu numai 950 de franci, în România, și i se oferă încă o săptămână gratuită dacă se decide să plătească primele 14 zile.

O bombă cu efect dubios: ni s-a îndeplinit o promisiune făcută acum 15 ani: avem televiziune cu program colorat. Dar în ce condiții? Un aparat costă între 13 și 15 mii de lei, adică, dacă facem o transformare a celor 900 de franci ai unui sejur în România în lei, la paritatea de 1 la 5, cât 10 sejururi de câte 2 săptămâni pe casă, masă și transport! Cine devalorizează banul țării? Nu chiar guvernul? Dar nu numai atât: industria de televizoare n-a produs (ansamblat mai precis) decât câteva sute de aparate. După primele două zile, vânzarea lor s-a oprit din înalte dispozițiuni (desigur, de la Palatul primăverii). De când avem televiziune color nu mai avem cu ce să o recepționăm. Se discută mai multe variante: una ar fi aceea că se vor vinde numai cu aprobarea Ministerului Comerțului. Ca autoturismele. Cu liste de așteptări, dar și cu priorități. Se zice că și calitatea emisiunilor este, din punct de vedere al coloritului, execrabilă. Asta în timp ce inginerul Mircea Dan, care a pregătit tehnic trecerea pe color, a fost concediat odată cu ceilalți colegi ai lui având ceva rude peste hotare.

Dar comerțul de stat mai cunoaște și alte noutăți: dacă vrei să-ți cumperi o haină de blană sau un guler și o căciuliță asortată tot de blană, trebuie să prezinți buletinul de identitate și ești trecut pe o listă. Ca și cum ai cumpăra stupefiante. Cine are totuși curajul s-o facă se poate aștepta la o percheziție și la un control al averii. Plăcută libertate. După 39 de ani, dintre care ultimii 18 sunt cei mai luminoși din întreaga existență a poporului nostru! Puritatea noastră socialistă se cere apărată cu sfințenie. Ce ne așteaptă de aici înainte? Ce alte „libertăți” ne pregătește magul de la Scornicești în lungile lui visări de la masa sa de lucru? Poate cineva răspunde?

„O ființă umană”, [septembrie] 1983, difuzată la 18 septembrie 1983¹⁶⁵

Domnule Vlad Georgescu,

Sunt un cetățean german ce mi-am vizitat țara de baștină pe care n-o pot uita ușor. Mă întorc de acasă cu durere în suflet pentru cei ce-mi sunt dragi și pentru întregul popor, care suferă nevinovat calvarul de fiecare zi impus de un regim ce nu are nimic în comun cu neamul român. Mă adresez Dvs cu credința că aveți posibilitatea să alinați cel puțin cu un cuvânt de mângâiere și încurajare multă suferință.

Iată despre ce este vorba: peste câteva zile se împlinesc 35 de ani de la așa zisa aderare a bisericii greco-catolice la biserica (mamă) ortodoxă prin actul de la Cluj¹⁶⁶, când un grup de preoți uniți au hotărât să unifice cele 2 biserici românești din Ardeal.

Este cunoscut de toată lumea că acest act a fost de fapt un „dictat” al guvernului român.

Cu ocazia vizitei mele din această vară am aflat lucruri impresionante, din gura unui preot din regiunea Brașovului, el însuși participant la realizarea acestui mișelesc act. Acest biet preot a fost obligat să-și părăsească religia și să slujească ca preot într-un sistem controlat și dirijat de regimul ateu și cu hotărârea fermă de a distruge credința în Dumnezeu.

Am văzut cu proprii mei ochi hârtia prin care el era „delegat” la întâlnirea de la Cluj, unde s-a realizat adunarea. Această delegație nu provenea din partea poporului din parohia respectivă, ci din partea Sfatului Popular, semnată de președintele acestui for, ca și când el reprezenta voința poporului. În prezent, am cunoscut mai mulți preoți – foști greco-catolici care continuă să slujească pe Dumnezeu, în secret, prin slujbe săvârșite în casele lor, în prezența familiei lor și a prietenilor de încredere. Ei speră că odată cu ajutorul celor din afară și a lui Dumnezeu se va face dreptate și se va reveni dându-li-se și lor dreptul să revină la Biserica [greco]romană – care a fost de folos culturii și redșteptării naționale. Dorința acestor suflete este să simtă că nu sunt uitați!

Eu personal, prins în vârtoarea unor preocupări economico-politice occidentale n-am păstrat contactul cu emisiunile Dvs, singurul izvor de informații și speranța pentru întreaga suflare românească.

Sunt convins că nu e necesar să insist asupra importanței acestor emisiuni, care sunt în prezent tot atât de importante (poate mai mult) de cum erau acum 20 de ani când am părăsit această țară atât de năpăstuită. Sunt sigur că un cuvânt din partea Dvs care să analizeze acest mișelesc act ar aduce mângâiere și putere de rezistență în mii de suflete care tânjesc după o vorbă îmbărbătare.

O recenzie și analiză a evenimentelor la împlinirea a 35 de ani la posturile Dvs de radio ar reprezenta cu siguranță un act de sprijin pentru aceia care au suferit și chinuri fizice, și morale, în slujba lui Dumnezeu. Eu n-am talente gazetărești și nu pot impresiona prin puterea cuvântului, dar credința în Dumnezeu mă îndeamnă să apelez la Dvs al cărui cuvânt este ascultat și stimat de multe milioane de români ce continuă să sufere chinurile unui regim străin intereselor și năzuințelor poporului român.

¹⁶⁵ L.M. No. 36, September 18, 1983.

¹⁶⁶ Este vorba despre simulacrul de sinod care a avut loc la 1 octombrie 1948 la Cluj unde un număr de preoți greco-catolici au fost constrânși să declare unirea cu Biserica Ortodoxă.

Cu stimă!

„Un reporter debutant”, București, 23 august 1983, difuzată la 18 septembrie 1983¹⁶⁷

Cronica nonconformistă

Întrucât Agerpres va avea grijă să alimenteze presa română cu reportaje oficiale și să încerce să dezinformeze opinia publică mondială, îmi asum răspunderea, fie și ca amator, de a vă transmite o cronică reală a acestei uriașe manifestări a puterii regimului Ceaușescu, a capacității sale de înscenare și constrângere pe plan intern, care a fost (mai mult ca până acum) demonstrația din această zi de doliu național în care plânsul nației a fost înlocuit, brutal, cu o pastişă a bucuriei regizate, cu o imundă ploconeală în fața celor doi oameni care au reușit, cu manualele marxist-leniniste, să îngenuncheze un popor, de altfel mândru și demn.

Petrecerea a început cu o întârziere de aproape 25 de minute, cauzată de sosirea în tribuna oficială a așa-zişilor conducători cu un decalaj egal cu acest interval. Până atunci, am putut face unele constatări. Spre deosebire de anii precedenți, tribuna oficială a fost altfel construită. Spațiul rezervat membrilor comitetului central a fost mult mai restrâns și mult mai „cocoțat” decât altădată. O supra-tribună acoperită a fost înălțată la o mare distanță de drumul pietruit al Bulevardului Aviatorilor. Între această platformă și popor erau spații largi, destinate florilor, unui prim rând de soldați înarmați, unui grilaj și altui șir de militari și civili care, umăr la umăr, alcătuiau o pavăză de trupuri vii, dincolo de care urmau să apară oamenii politici. Postul de televiziune a umplu minutele de așteptare cu muzică populară și cântece patriotice, iar crainicul ne-a anunțat că sărbătoarea de azi va marca o dată importantă în planul spiritualității românești deoarece ea coincide cu prima emisiune color.

Într-adevăr, subtilă remarcă. Trebuia să înțelegem că ni se face un mare cadou pregătit să coincidă chiar cu cea de-a 39-a aniversare a zilei înscăunării la putere a regimului denumit comunist. Mai interesant ar fi fost să ni se spună cu câtă întârziere a sosit acest dar, putându-se face, în acest sens, două referiri: la data punerii în funcțiune în țările civilizate a televiziunii color și a doua, la întârzierea cu care regimul oferă astfel de emisiuni știut fiind că încă din 1970 s-a tot promis că vom avea televiziune color. S-ar mai fi putut preciza că România este ultima dintre țările blocului răsăritean care face acest pas.

Dar, timpul trecând în dulci răsfățări și duioase minciuni, iată-l sosit pe Ceaușescu, urmat de dulcea sa soție. El face drumul știut, de la un capăt la celălalt al tribunei sale, salută ca un boxer experimentat pe toată lumea, și bâlciul începe.

În dreapta lui, Elena Ceaușescu. Imediat după ea Ștefan Voitec, mobila social-democrată necesară decorului. În stânga lui Ceaușescu, surpriză! Ion Gheorghe Maurer, albit și posomorât. Nu este învrednicit nici măcar cu o privire de la fostul său colaborator. De altfel, după numai 30 de minute, Maurer se va retrage pentru a nu mai apărea până la sfârșit. Exemplu urmat și de Voitec, mult mai târziu și tot pe nebăgate de seamă.

¹⁶⁷ L.M. No. 36, September 18, 1983.

În spatele conducătorului, nimeni. Nici Mihail Florescu¹⁶⁸, nici Dumitru Popescu, nici Ștefan Voicu¹⁶⁹, nici Gogu Rădulescu¹⁷⁰, abonații din trecut ai planului doi și care aveau privilegiul de a apare mereu în ecrane odată cu Ceaușescu. Acum, șeful avea să apară singur-singurel. De câteva ori el, de câteva ori cu soția. Când deschidea gura, când ducea mâna la nas să se scarpine (gest împărțășit cu fidelitate de soția sa) imaginea se schimba brusc. Șeful a fost tot timpul nervos. Fotografii și operatorii au trebuit să se străduiască pentru a oferi a doua zi presei imaginii cu Ceaușescu. Șeful, cu grija sa părintească, privea mereu la ceasul de mână și la cer, gândindu-se probabil ca nu cumva înflăcărații demonstranți să răcească dacă ar ploua, ori ca nu cumva recuzita de carton și polistiren expandat din care erau fabricate obiectele purtate de manifestanți să nu se decoloreze, ori să se topească sub biciuirea ploii. Poate că cineva i-o fi spus, până la urmă, că la marea demonstrație de pe stadionul 23 August, prilejuită de împlinirea a 35 de ani de la înființarea primelor șantiere naționale ale tineretului câțiva copii și-au pierdut viața din diferite pricini, printre care oboseala lungilor ore de așteptare (de la 12 până noaptea târziu). Interzicerea de a se alimenta și de a consuma orice fel de lichide i-a răpus pe cei mai debili.

În fine, demonstrația a început cu o altă mare minciună: parada așa numitelor gărzi patriotice. Comentariile glăsuiău despre cei care au eliberat țara. Adevărul era încă o dată alungat. Cei care treceau prin fața tribunei erau oameni tineri, cei mai mulți nenăscuți la 23 august 1944. Un mare calup uman, cu care s-a deschis demonstrația, ne-a înfățișat și ne-a reținut atenția asupra unui singur lucru: apărarea patriei! De cine? Și pentru ce? O paradă militară pusă la punct de un regim care propovăduiește numai pacea pare absurdă și totuși, așa a fost. Până și copiii care au urmat altor și altor formațiuni erau înarmați cu puști (veritabile sau nu, nu mai interesează), dar o psihoză armată a pus vreme de aproape 45 de minute stăpânire peste Piața Aviatorilor. De la mic la mare, de la băieți la fete, cu toții făceau un front comun de luptă și apărare. Mă întreb iarăși: împotriva cui? Și de ce? Burghezia internă a fost spulberată. Cu imperialiștii nu avem de-a face. Ei sunt departe și înaintea noastră!

¹⁶⁸ Mihail Florescu (Iacobi Iancu/ 1912-2000), membru al partid din 1934, voluntar în brigăzile internaționale în Spania, comisar politic într-un grup de partizani din Franța, membru al CC al PMR/PCR (1955-1989), șef al Secției de Propagandă și Agitație (1945-1946), șef al Direcției Propagandă din Ministerul Apărării Naționale (1946-1947), șef al Direcției Superioare Politice a Armatei (1949-1951). Ministru a Industriei Chimice (1951-1951; 1953-1957; 1965; 1970-1980) și ministru al Industriei Petrolului și Chimiei (1957-1965), ministru secretar de stat și vicepreședinte al Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie (1980-1990). A sprijinit și protejat cariera de "chimistă" a Elenei Ceaușescu, care l-a răsplătit după 1965 prin menținerea lui în posturi de prim plan.

¹⁶⁹ Ștefan Voicu (Aurel Rotenberg/ 1906-1992), membru de partid din 1932, membru supleant al CC al PMR (1955-1960), membru al CC al PMR/PCR (1960-1984), activist la Secția de Propagandă și Agitație a CC al PCR (1945), redactor șef la *Scânteia* (1946), redactor șef la revista *Lupta de Clasă* (din 1955), redactor șef la revista *Era Socialistă*. A ajuns vicepreședinte la Academia de Științe Sociale și Politice.

¹⁷⁰ Gheorghe (Gogu) Rădulescu (1914-1991), membru al UTC/dR din 1933, membru de partid din 1949, membru al CC al PMR/PCR (1960-1989), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1965-1974), membru al Prezidiului Permanent al CC al PCR (1969-1974), membru al CPEX (1974-1989), membru al Biroului Permanent al CPEX (1977-1989), ministru al Comerțului Interior (1957-1957; 1959-1962), ministrul Comerțului Exterior (1962-1963), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1973-1975), viceprim ministru al Guvernului (1975-1979), vicepreședinte al Consiliului de Stat (1979-1989). În 1989 rămăsese ultimul membru al vechii gărzi al PCR în înalta ierarhie de partid. Arestat în 1989, a fost eliberat pe motive de sănătate.

Dacă va fi cazul, au cu cine să se răfuiască. Inexplicabilă concepția celor care au adus la o demonstrație pașnică mii și mii de arme. Despre demonstrația oamenilor muncii nimic nou: fețe încruntate, participare formală, sonorizare din studio, panouri cu duiumul. Ceva nou a fost totuși. Niciodată nu am văzut atâtea portrete ale lui Ceaușescu și nevesti-sii. Era o imagine ciudată între ceea ce ni se arăta la tribuna oficială și în piață: sus era Ceaușescu, în carne și oase, în stradă tot el multiplicat în carton și în zeci de mii de exemplare. Chipul lui și al ei părea unul robot: adică erau aceeași. Al ei de acum 50 de ani, al lui de mai târziu, dar nu la zi. De ce oare s-a abuzat în așa hal de portretele lor? Pentru că, iarăși după ani mulți, au apărut, cam la 30-35 de minute distanță și portretele celorlalți membri ai comitetului central politic executiv: Dăscălescu, Ludovic Fazekas, Bobu, Lina Ciobanu, Mizil¹⁷¹, Pană¹⁷² etc. Aceste portrete erau grupate și treceau de partea opusă tribunei oficiale, așa încât cu greu le puteai observa. Camerele televiziunii urmărind în principal pe cei doi amintiți și grupurile din fața tribunei centrale. S-au debitat, firește, obișnuitele minciuni privind îndeplinirile și depășirile de plan, s-a lăudat cercetarea și în special, cea din domeniul chimiei (vă imaginați de ce), s-a vorbit despre economii, export etc. Nimic nou! Puțin adevăr. Prima surpriză: s-a dat legătura cu un oraș din provincie. Cu care? Hai să vedem dacă sunteți perspicaci... Cu Slatina! De ce? Pentru aluminium? De unde! Pentru că Slatina este capitala județului Olt, în care se află celebrul Clochemerle românesc, locul de naștere a primului cetățean al țării: Scornicești. A fost momentul cel mai amuzant al transmisiei. Oamenii din Slatina treceau prin fața tribunelor care cum dorea, fără rânduri aliniate, ca la București, cu cățel, cu purcel, cum se zice, având în frunte o ... fanfară din câțiva țigani din zonă, grași și binedispuși, care băteau într-o tobă, în două timpane, suflau în trompete, parcă era într-un film de Geo Saizeacu or la vreo nuntă a uneia dintre rudele primului secretar (cumnat cu Ceaușescu). Vorba nu știu cui dintr-o piesă de Baranga: „Aștia-s oamenii, cu aștia defilăm”, ori „Asta-i orchestra, cu ea demonstrăm.”

Pe urmă, programul a alternat cu cel din Capitală. Au mai avut fericirea unui text general și a unor imagini terne (că n-am văzut color) Sibiu și Bacăul. Pe ce criterii, nu se poate spune, că nici televiziunea nu ne-a spus. Ca de obicei, după parada sportivă, minunată tot ca de obicei, și cu mai puține tablouri reprezentându-i pe cei doi, deoarece sportivii aveau de întrebuințat mâinile în alte scopuri, i-am văzut pe oamenii de ordine care de ordine care au asigurat buna desfășurare a paradei pe tot traseul. Oameni de tot felul, în pantaloni bleumarin și cămăși albe, obosiți de atâtea zile și nopți de nesomn. Pe

¹⁷¹ Paul Niculescu-Mizil (1923-2008), membru de partid din 1945, membru al CC al PMR/PCR (1955-1989), membru al Prezidiului Permanent al CC al PCR (1969-1974), membru al Secretariatului CC al PCR (1965-1972), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1965-1974), membru al CPEX (1974-1989). Rector adjunct și Rector la Universitatea de Partid “Ștefan Gheorghiu” (1950-1954), director adjunct al Institutului de Istorie al PRM din 1955, prim adjunct și șef al Secției de Propagandă și Agitație al CC al PMR (1954-1965), secretar al CC al PCR (1965-1972), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru al Educației și Învățământului (1972-1975), viceprim ministru al Guvernului (1975-1981), ministrul Finanțelor (1978-1981). Condamnat în 1990, eliberat în 1992.

¹⁷² Gheorghe Pană (1927-), membru de partid din 1947, membru al CC al PCR (1969-1989), membru al Secretariatului CC al PCR (1972-1984), membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (1969-1984), membru al CPEX (1974-1989). Și-a făcut cariera în aparatul central de partid. Prim secretar al Comitetului Regional/ Județean de Partid Brașov (1966-1969), Președintele Consiliului Central al Uniunii Generale al Sindicatelor din România (1975-1979), ministrul Muncii (1977-1979), Președinte al Comitetului Executiv al Municipiului București din 1979, Primar general al Capitalei din 1985.

aceștia, soții Ceaușescu i-au aplaudat. Ei sunt cei care, la o adică, ar urma să-i apere. Numai că respectivii aveau mâinile goale... Poate și inimile!

Ceaușescu a mai schimbat, în tribună, două-trei vorbe, prin traducători, cu unii diplomați pe care reporterii nu i-au identificat. Erau unii albi, alții negri. Galbeni n-am văzut (dacă n-am avut color). La sfârșit ni s-au arătat și tribunele în care stăteau membrii corpului diplomatic, posibil și unii invitați de peste hotare. Cei mai voioși erau cei în tunici închise la gât și cu șepculițe: chinezi, mongoli, coreeni democrați, nu știu, dar aceștia se simțeau ca la ei acasă: tot portrete, tot eșarfe, porumbei mai puțini din cauza raționalizării cărnii, baloane colorate, exerciții cu bastoane care puteau fi și arme etc. E mare lucru să te simți ca la tine acasă!

Numai că eu, ca român, nu m-am simțit deloc la mine acasă. N-am înțeles ce legătură a avut întreaga manifestare cu ziua eliberării. Nu ni s-a vorbit decât despre Ceaușescu și soția sa, despre Congresul al 9-lea, despre înțelepciunea lui Ceaușescu și fantasticul progres înregistrat în cei 18 ani ai guvernării sale. E dureros până la lacrimi să fii silit să-l proslăvești pe cel care te-a îngenunchat, care ți-a luat pâinea de la gură, libertatea din suflet, care ți-a distrămat familia și anihilat speranțele. Toate acestea le-a reușit demonstrația din Piața Aviatorilor. O demonstrație de tristă amintire. O demonstrație care va vorbi generațiilor viitoare despre gradul de decădere la care poate ajunge un popor ale cărui destine au încăput pe mâna unor oameni lipsiți de cultură, de simțul realității, de patriotism și de sensul adevărat al istoriei. Peliculele acelei zile trebuie păstrate cu sfințenie.

„Un român care vă arată adevărul”, [septembrie] 1983 difuzată 25 septembrie 1983¹⁷³

Stimate Domnule Vlad Georgescu,

Vin cu rugămintea să-mi difuzați această scrisoare în cadrul emisiunilor postului de radio *Europa liberă* și să o trimiteți la următoarele destinații: Congresului USA, Camerei Reprezentanților SUA, Președintelui Ronald Reagan, ziarului New York Herarl Tribune.

Stimați Domni,

Am aflat cu stupeoare că s-a votat în Camera Reprezentanților recomandarea de a se prelungi cu încă un an clauza națiunii celei mai favorizate pentru România.

Sunt unul dintre intelectualii României care a reușit să scape din „raiul socialist al familiei Ceaușescu” și am familia mea rămasă încă în țară și supusă celor mai diverse presiuni și discriminări.

Pentru informarea Dvs., recomandarea dată de către Președintele Ronald Reagan și de Camera Reprezentanților se bazează pe cea mai crasă înșelătorie a regimului comunist din România: situația ușurării emigrărilor ca și a represaliilor ce se aplică familiilor celor care reușesc să scape, s-a înrăutățit. Soția mea, cu toate că este specialistă în domeniul său de activitate, a fost trimisă să lucreze în fabrica ca urmare a faptului că eu am reușit să scap de raiul socialist, după ce am trăit în ultima perioadă de timp cu teama de a fi făcut „șap” ispășitor într-un proces politic.

¹⁷³ L.M. No. 37, September 25, 1983.

Se pune întrebarea logică cui folosește acordarea prelungirii clauzei pentru România. Poporul român în nici un caz, ci numai anumitor nivele ale regimului comunist. Această prelungire se acordă pe baza unor promisiuni care, de fapt, sunt o înșelătorie. Se știe deja, la nivele mai înalte, se fac rezerve valutare în bănci vestice și conturi secrete pentru anumite cazuri, ca și faptul că pentru urgentarea obținerii pașaportului (după ce i s-a dat aprobarea de plecare) se plătește pentru fiecare pas exportat în RFG, în cazul în care are posibilități financiare, suma de 8600 DM, bani care ajung în aceleași bănci și conturi personale. Statele Unite acordă prelungirea clauzei unui regim corupt care va utiliza beneficiile realizate la rotunjirea conturilor bancare proprii din străinătate și nu pentru îmbunătățirea situației propriului popor.

Noi românii ne punem întrebarea dacă organele reprezentative ale Statelor Unite nu sunt victimele unei înșelătorii. Prelungirea clauzei națiunii celei mai favorizate, conform amendamentul Jackson-Vannik¹⁷⁴, este legată de liberalizarea efectivă a emigrărilor, or, regimul lui Ceaușescu nu a demonstrat cu nimic că a luat măsurile în consecință și, în această situație, recomandarea Camerei Reprezentanților se bazează pe o simplă promisiune, care va putea să nu fie îndeplinită, și care va aduce un beneficiu net de 200 de milioane de dolari, fără obligația de a lua măsurile în consecință. Peste un an se va pune din nou această problemă, pentru prelungire, dar în anul ce va fi trecut – va fi creată posibilitatea de a se umple anumite conturi particulare din străinătate pentru „cazuri de forță majoră, când anumite „nivele politice” vor cere „azil politic” în Vest. Este cazul să vă dați seama că sunteți victimele unei înșelătorii și că anularea acordării în continuare a clauzei va scurta durata suferințelor poporului român. Este cazul să fie luată în considerare o situație comparativă a României cu Ungaria, care merită pe deplin acordarea în continuare a clauzei.

Noi, cei ce am reușit să scăpăm, cu ce am greșit față de Dvs fiind contra regimului Ceaușescu, să rămânem în continuare – prin decizia Dvs – departe de familiile noastre și cu teama permanentă că regimul comunist va aplica și alte măsuri represive acestora? Avem o singură viață pe care dorim să o trăim în liniște, împreună cu cei pe care îi iubim, cu cei cu care ne-am unit în fața lui Dumnezeu. Suntem buni creștini și dorim să trăim în această credință, așa cum au trăit și strămoșii noștri.

Cu toate acestea, votul Camerei Reprezentanților este în completă contradicție cu drepturile fundamentale ale omului, ca și reunificarea familiilor. Ce părere ați avea dacă familiile Dvs ar fi în aceeași situație? Ați mai vota la fel?

Este cazul ca Dvs să vă dați votul aprobativ, numai după ce regimul comunist din România va demonstra „practic” că a liberalizat „efectiv” situația emigrărilor și nu pe baza unor promisiuni înșelătoare” de a se vinde cioara de pe gard. Avem și noi dreptul la viață, alături de familiile noastre în condițiile unei depline libertăți, fără amenințarea comunistă. Sau cumva vom fi sacrificați pe altarul unor promisiuni înșelătoare?

Închei cu speranța că un asemenea apel disperat va fi luat în considerare sau va trebui să facem poate sacrificii supreme, ca să ușurăm situația unor alți conaționali?

¹⁷⁴ Amendamentul Jackson-Vannik poartă numele celor doi senatori care l-au introdus în Legea Comerțului a Statelor Unite intrată în vigoare în anul 1975. El prevedea refuzul acordării clauzei națiunii celei mai favorizate, de către SUA, țărilor care nu au economie de piață dacă autoritățile acestora împiedică libera circulație a persoanelor.

„Un elev din România”, 15 iulie 1983, difuzată la 25 septembrie 1983¹⁷⁵

Tovarășe Nicolae Ceaușescu,

De „Ziua Copilului, în toate ziarele au fost publicate scrisorile trimise dvs. de către noi, copiii României, prin care vă mulțumeam pentru grija ce ne-o purtați și pentru traiul fericit ce-l avem. La fel, ziarele au scris cât ne iubiți și câte griji aveți de noi, dar noi nu credem că ne iubiți chiar așa de mult, căci dacă ne-ați iubi, am avea și noi de toate, așa cum au copiii din alte țări.

Mama mea e româncă, iar tatăl meu e de naționalitate germană și avem rude în străinătate care ne trimit pachete cu tot felul de bunătăți. Bomboanele și ciocolata sunt așa de bune și sunt împachetate așa de frumos, că îmi pare rău să le desfac. De ce nu avem și noi, căci bunica îmi povestește că și la noi înainte se găseau tot felul de bunătăți. Bunica când vine la noi îmi aduce bomboane, care după câteva zile se lipesc unele de altele și nu le mai pot desface decât dacă le sparg cu ciocanul.

Când merg la școală, mama îmi pune la pachet parizer, dar mie nu-mi place căci nu are pic de gust și mai bine îl arunc. Mie îmi place pâinea cu unt și gem, dar mama spune că nu are de unde să-mi dea unt, căci rația de unt ce o primesc pentru o lună de zile nu-mi ajunge decât pentru 2-3 zile. Mama ne făcea prăjituri așa de bune, mai ales cu gem de caise. Acum nu mai face, căci nu are zahăr. Și bunica ne făcea dulceață de nuci, dar acum nici dânsa nu ne mai face, căci rația de zahăr ce o primește de abia îi ajunge pentru ceai. M-am săturat și de carnea de pui, căci puii ce-i cumpără bunica când stă la coadă sunt tare jigăriți. Mi-e dor de o friptură din carne de porc, dar bunica nu poate sta toată noaptea la coadă, căci e bătrână și bolnavă, iar mama și tata sunt la serviciu.

Tata ar vrea să plecăm cu toții în Germania, dar mama nu vrea.

În vacanța de primăvară a fost la noi un văr de al meu din Germani, împreună cu părinții. Ei s-au stabilit în Germania. Ce mi-a povestit vărul meu despre viața ce o trăiesc acolo și ce se găsește în magazine, nu-mi vine să cred că există așa ceva. Au ajuns la noi seara târziu și voiau să facă baie, dar nu era apă caldă. Vărul meu spune că și ei stau la bloc, dar apa caldă este tot timpul.

Vine toamna și va trebui să mergem iar la cules de porumb, sfeclă de zahăr, roșii. Cei mai mulți mergem îmbrăcați în uniformă și ar trebui să vedeți cum arată uniformele pe noi când venim acasă și mai ales, dacă ne prinde și ploaia. Dacă trebuie să mergem la strânsul recoltei, ar trebui să ni se dea salopete, căci părinții noștri nu ne pot cumpăra mai multe uniforme.

Când ați fost elev și pe dvs. v-au dus la strânsul recoltei? Bunica spune că înainte țărani îi adunau singuri recolta.

Îmi place matematica și am calculat câtă economie face statul prin strânsul recoltei de către noi, elevii, muncitorii și militarii, și în schimb, ce primim? Dacă dvs. ne iubiți așa de mult, ar trebui să desființați tichetele și să avem și noi de toate din belșug. Se spune că suntem singura țară socialistă unde alimentele se dau pe tichet.

M-am hotărât să vă scriu după ce vărul meu mi-a povestit cum e viața în Germania.

¹⁷⁵ L.M. No. 37, September 25, 1983.

**Comisiunea Monumentelor Istorice din România cu sediul la Paris,
[octombrie] 1983, difuzată la 16 octombrie 1983¹⁷⁶**

Domnule Director,

Știri insistente venite în ultima vreme din țară repun la ordinea zilei o mai veche amenințare culturală, pe care o credeam cu toții îngropată de mult. Iată însă că, și în acest caz, ca și în multe altele, tenacitatea tipică a stalinismului de a reveni mereu și mereu la aceleași proiecte sinistre, la aceleași planuri absurde de distrugere a trecutului unei țări, la aceleași „păcate ale tinereții”, cum ar spune un clasic al nostru, această tenacitate tipic stalinistă deci se manifestă din nou, în toată urâtenia și brutalitatea ei.

Despre ce este vorba? În urmă cu zece ani, deci în plină revoluție culturală de inspirație maoistă, s-a încercat pentru prima oară distrugerea unei instituții culturale întemeiate înainte de război și sprijinită o vreme chiar și de către administrația comunistă: este vorba de „Muzeul satului”, din București, unul dintre principalele puncte de atracție pentru cei care se plimbă pe malul lacurilor și mai ales pentru turiștii străini, care în puține ore pot să-și facă o idee despre satul românesc, mai ales despre ceea ce a fost acest sat înainte de colectivizare, de sistematizare, de depopularea sa prin plecarea tineretului la oraș în căutarea unei bucăți de pâine.

Cum am amintit deja, Muzeul satului nu este creația regimului comunist: el a fost inaugurat în mai 1936, fiind opera școlii sociologice românești conduse de savantul Dimitrie Gusti, școală sociologică lichidată sistematic de către noii stăpâni ai României postbelice. Când își deschidea porțile, muzeul acesta făcea bilanțul a zece ani de activitate intensă de teren a echipelor lui Gusti. El este deci o creație a anilor douăzeci-treizeci, poate cea mai înfloritoare pe care i-a cunoscut cultura românească.

Până către sfârșitul anilor `60, activitatea sa a putut continua nestingherit. La aniversarea întemeierii sale, în 1996, Muzeul se mândrea cu 64 de complexe etnografice, adică gospodării țărănești din toate colțurile țării, biserici, troițe, instalații de tehnică populară, cu totul tot, 220 de construcții și 17.500 de obiecte, toate de mare însemnătate deoarece, încă din anii `60, înfățișarea satului românesc începuse să sufere schimbări radicale.

Pe măsura lichidării țărănimii române, a transformării ei într-o masă amorfă de argați ai statului, a părăsirii satelor de către generațiile tinere, a crescut și pericolul dispariției fără urmă a acelei civilizații, care a asigurat însăși existența noastră ca popor în această parte a lumii, vreme de veacuri. Reacția normală, a oricărei conduceri cu minim de simț de răspundere pentru trecutul, prezentul și viitorul propriei țări ar fi fost de a încerca să salvezi din această prăbușire rapidă tot ce ar mai fi putut salvat pentru a asigura măcar o anumită continuitate spirituală a românilor. Aceasta s-a întâmplat, de pildă, în țările civilizate, cum ar fi Suedia sau Elveția, unde s-au adunat cu grijă toate urmele de viață rurală de tip tradițional, așa încât industrializarea să nu provoace o ruptură totală cu trecutul, să nu taie rădăcinile adânci ale popoarelor respective, să nu anuleze identitatea lor culturală.

La noi totul s-a petrecut, bineînțeles, pe dos.

În acest moment dificil de adaptare la un nou fel de viață s-a hotărât mutarea, de fapt, distrugerea „Muzeului satului”. Ne putem întreba de ce. Să fie oare din cauză că

¹⁷⁶ L.M. No. 40, October 16, 1983.

acele biete zece hectare pe care s-a îngrămădit un mileniu și mai bine de viață românească dispărută peste noapte se află, spre nenorocul tuturor, lângă o vilă modestă cunoscută sub numele pompos de „palatul reginei Elena”? Dacă Muzeul satului nu a supărat în nici un fel pe fosta regină-mamă, de ce oare supără atât de tare pe actualii stăpâni ai vilei de la Herăstrău? Noi nu știm cine locuiește în această vilă, nici dacă locuiește cineva, deși e în permanență păzită cu strășnicie. Dacă pieirea „Muzeului” se leagă de o eventuală încercare de a reconstitui ceea ce se numea pe vremuri „domeniile regale”, e păcat. Regii României erau mai puțin alergici la vecinătatea căsuțelor muzeului satului decât par a fi astăzi vecinii cu „origine sănătoasă” ai acelorași case.

Și pentru că veni vorba de regi și regine, să amintim că amânarea distrugerii muzeului în 1973, cum era prevăzut, s-a datorat tot intervenției unui personaj încoronat. Dacă nu ar fi fost regina unei mici țări din Apus, care să-și exprime tristețea în legătură cu dispariția frumosului muzeu pe care tocmai îl vizitase, acest așezământ cultural ar fi fost nimicuit încă de acum zece ani. E drept că intervenția aceasta miraculoasă nu a făcut decât să îndepărteze perspectiva sumbră a distrugerii muzeului cu câțiva ani. Regii și reginele pleacă; hotărârile rămân undeva prin sertare, dar rămân. Cum în ultima vreme cortegiul de capete încoronate în vizită la București s-a subțiat de tot, slabă speranță să se mai găsească cineva care să pună vorbă bună pentru propria noastră cultură și propriul nostru trecut pe lângă aceia care ar trebui să le apere, fără a aștepta asemenea intervenții la o ceașcă de ceai sau un pahar de vin din partea străinilor. De la șefii de trib care se vântură în continuare prin Capitală, expunându-și când și când pieile de leopard și buzdugeanele pe prima pagină a *Scânteii* nu putem spera mare lucru. Aceștia sunt prea preocupați de a învăța din experiența României socialiste în materie de dezvoltare industrială, sunt prea absorbiți de transferul de tehnologie românească prin savanele și deșerturile pe unde își au reședința pentru a mai avea ochi și pentru năpăstuitul „Muzeu” de pe malul Herăstrăului.

Probabil că adevărata cauză a încăpățânării cu care se urmărește mutarea Muzeului prin coclauri cât mai îndepărtate trebuie căutată în tocmai în încercarea de a șterge urmele trecutului nostru. Așa cum bisericile care scapă de la dărâmare sunt ascunse grijuliu între blocuri, în ciuda oricărei elementare științe de punere în valoare a monumentelor istorice, tot astfel trebuie ascunse cât mai bine urmele unor timpuri nu prea îndepărtate când în România mai își găseau încă locul, pe lângă academicieni și doctori în științe de tot felul și vreo cincisprezece milioane de țărani.

Într-o țară cu agricultură ruinată și cu sate pustiite, într-o țară în care țărani nu au dreptul să cumpere pâinea pe care o muncesc cu brațele lor, nu e de mirare că un muzeu al statului a ajuns aproape ceva subversiv, un fel de sfidare aruncată „anilor lumină” care au adus pe țaranul român la sapă de lemn.

În încheiere vom adăuga un cuvânt despre un monument istoric despre care s-a mai vorbit de la acest microfon fără ca soarta lui să fi fost până în prezent clarificată. Este vorba despre mânăstirea Antim din București, care a rămas încă în picioare în mijlocul imensului teren viran care a fost până nu de mult unul din cele mai vechi și pitorești cartiere ale Capitalei. Se pare că ideea de a distruge (sau de a mutila cel puțin) acest neprețuit monument nu a fost abandonată, ci doar amânată în așteptarea unui moment mai prielnic de a fi pusă în aplicare. Crede oare cineva că lăsând lucrurile baltă câteva luni va slăbi și reacția pe care un asemenea act de barbarie ar stârni-o? Ei bine, dacă cineva crede într-adevăr acest lucru se înșeală și e bine ca acest lucru să fie spus limpede din vreme.

Din momentul în care politica de protejare a patrimoniului cultural național a fost înlocuită cu ceea ce s-ar putea numi „politica maidanului”, adică o politică a distrugerii sistematice, a slujirii și a „mascării” monumentelor istorice, din acel moment a sunat alarma pentru toți cei pentru care urmele trecutului nostru înseamnă ceva. Și să nu uităm că la ora actuală se află mult mai mulți arhitecți, istorici și istorici de artă români în Occident decât era cazul în urmă cu zece-douăzeci de ani.

Distrugerea totală sau parțială a mănăstirii Antim ar echivala cu o crimă culturală monstruoasă și noi nu vom tăcea, acoperind pe cei vinovați de asemenea acte iresponsabile. Din ziua în care biserica Enei din București cădea pradă buldozerelor, sub ochii îngroziți ai bucureștenilor demni de acest nume, din acel moment am învățat cu toții o lecție amară și greu de uitat, și anume că vechiul proverb românesc „apa trece, pietrele rămân” nu mai face doi bani.

Au urmat acte de vandalism asemănătoare în anii care s-au scurs de la acel tragic sfârșit de aprilie 1977. Și un lucru a devenit tot mai clar pentru noi toți: poate pentru prima oară în istoria României, apele tulburi ale unei nerozii fără seamăn amenință să urnească din loc chiar și pietrele în care este săpată istoria noastră. A tăcea în fața acestei amenințări înseamnă a deveni complice.

Dorin Tudoran¹⁷⁷, septembrie 1983, difuzată la 30 octombrie 1983¹⁷⁸

Domnule Director,

Mai întâi vă mulțumesc pentru difuzarea textelor trimise Dvs. în luna martie a acestui an, sperând că puținele și scuzabilele inexactități de lectură – de exemplu „amabil” în loc de „admirabil” – n-au avut darul să modifice cu nimic mesajul paginilor respective.

În al doilea rând, sunt obligat să apelez din nou la bunele oficii ale postului de radio ce conduceți. Motivul este același ca și în cazul textelor difuzate anterior. Și anume: refuzul de a mi se respecta în România *dreptul la replică*, drept asigurat de Legea presei.

Iată despre ce este vorba.

Săptămâni la rând, domnul Eugen Barbu¹⁷⁹ a fost invitatul permanent al unei emisiuni intitulate „Însemnări”, emisiune difuzată în fiecare vineri seara pe programul

¹⁷⁷ Dorin Tudoran, poet, a fost primul scriitor român care, după Paul Goma, a decis să ia o atitudine critică publică contra politicii culturale a PCR, din care și-a dat demisia în anul 1982. În anii următori atitudinea sa s-a radicalizat, trecând la o critică a sistemului în ansamblul său. În urma hărțuirii sale de către autorități a solicitat emigrarea împreună cu familia, iar în 1985, după 40 de zile de grevă a foamei a primit viza și a plecat în Statele Unite. Pentru activitatea sa disidentă vezi și *Kakistocrația*, Chisinău, 1998 și *Raportul Final* pp. 726-727. Un text de referință pentru critica sa la politica culturală a regimului comunist a fost: „Frig sau frică: reflecții despre condiția intelectualului român”, publicat integral la Daphne Ala, Europa Media, 1988. O versiune prescurtată a eseului a fost publicat în 1984, în franceză, sub titlul „De la condition de l'intellectuel roumain” în *l'Alternative* no. 29-30, septembrie-octombrie/noiembrie-decembrie 1984.

¹⁷⁸ L.M. No. 42, October 30, 1983.

¹⁷⁹ Eugen Barbu (1924-1993), scriitor cunoscut pentru romanele *Groapa* sau *Principele*, dar și pentru plagiatul din *Icognito*. Membru de partid din 1962, membru supleant al CC al PCR (1969-1978), redactor șef al revistelor *Luceafărul* (1962-1968) și *Săptămână culturală a Capitalei* (1970-1989). Cele două reviste au fost expresia protocronismului, național comunismului și au dus campaniile de denigrare lansate de

unu al posturilor noastre de radio. Unele dintre textele citite la emisiunea respectivă, domnul Eugen Barbu le-a publicat (nu știu dacă în formă identică celei radiodifuzate ori cu unele modificări) în propria-i revistă. Este, de exemplu, și cazul textului în care, polemizând cu postul Dvs. de radio, domnul Eugen Barbu alcătuia – spre a-și argumenta teza susținută -, alcătuia, cum vă amintiți, o listă cu armenii, grecii și mai ales, evreii lucrând la *Europa liberă*, de parcă asta ar fi fost de reproșat unui post de radio necomunist de către un scriitor comunist român. Lucrul n-a surprins însă pe nimeni, nici măcar pe cei care i-au dat drumul să apară, atâta vreme cât în *Săptămâna* condusă de Eugen Barbu s-au simțit și altădată colții mușcători ai unui naționalism șovin incompatibil cu aspirațiile poporului român și, în aceeași măsură, incompatibil cu principiile declarate ale Partidului Comunist Român.

În cadrul acestor emisiuni radiodifuzate, domnul Eugen Barbu a deschis și o campanie de așa-zisă veștejire a prestigiului unor organizații străine și internaționale binecunoscute. De pildă, vineri, 22 aprilie a.c., domnul Eugen Barbu s-a oprit la Amnesty International și mai cu seamă la Federația Internațională a PEN Club-urilor.

În ceea ce mă privește, m-ar fi lăsat rece, spre exemplu, enormitatea conform căreia, după opinia domnului Eugen Barbu, o organizație ca Amnesty International ar fi una reacționară (!?), când orice om de bună credință și cu minime informații socio-politice știe că Amnesty International a fost distinsă cu Premiul Nobel pentru pace *tocmai* ca o recunoaștere a fermei sale poziții progresist-umanitare, de apărare susținută a tuturor drepturilor inalienabile ale omului și ale națiunilor lumii.

M-ar fi lăsat rece, spun, mulțumindu-mă să-i găsesc pereche acestei enormități – pereche în ceea ce privește minciuna grosolană pe care e clădită – doar în cealaltă enormitate a anului 1983, cea lansată de domnul Eugen Florescu, după opinia căruia Bernard Henri Levy e un membru al noii drepte franceze (!?), când Levy este tocmai cel ce-a deschis vehementa și foarte cunoscuta intelectualilor europeni campanie împotriva respectivei drepte. Dar, se vede treaba, când trăiești după cinica deviză „Scopul scuză mijloacele”, nu te mai încurci a amesteca dreapta cu stânga, reacțiunea cu opusul ei.

La fel de indiferent m-ar fi lăsat, probabil, și opiniile domnului Eugen Barbu privind activitatea Federației Internaționale a PEN Club-urilor, activitate pe care ilustrul plagiator o acuză de anticomunism. M-ar fi lăsat rece, considerând, pe de-o parte, că va fi având, mai știi?, domnul Eugen Barbu temeiurile sale în lansarea unei asemenea acuzații (cine e mai „informat” decât Domnia-sa), iar pe de altă parte că, deși n-aș fi fost întru totul de acord cu Eugen Barbu nici de data asta, nu-mi pot nici eu pierde prea mult timp spre a semnala, de fiecare dată, afirmațiile sale uneori necontrolate, uneori exagerate, alteori – de-a dreptul mincinoase. Numai că domnul Eugen Barbu a ținut morțiș să mă amestece și pe mine în tot talmeș-balmeșul textului său de vineri, 22 aprilie a.c., lăsând să se înțeleagă că m-aș afla în slujba propagandei dușmănoase contra României, afirmând că nu sunt un nou Paul Goma, ci un nou Ion Caraion¹⁸⁰, amenințând că va reveni asupra

Securitate împotriva intelectualilor din exil, în particular, a *Europei Libere*. A înființat, alături de Corneliu Vadim Tudor, revista *România Mare*, și a fost ales pe lista Partidului România Mare în legislatura 1992-1996.

¹⁸⁰ Ion Caraion (Stelian Diaconescu/ 1923-1986), poet și eseist, arestat în 1950 pentru tentative de a trimite poezii peste graniță, eliberat în anul 1955, rearestat în 1958, învinuit de trădare de patrie, spionaj etc. (același lot cu Ecaterina Bălăcioiu, mama Monicăi Lovinescu), condamnat la muncă silnică pe viață, eliberat în 1964, la amnistierea deținuților politici. Părăsește România în 1981. Colaborează cu secția română a BBC-ului. Revista *Săptămâna* începe o violentă campanie de presă împotriva lui utilizând

cazului meu și cerând – se subînțelege cui, fiind vorba de un denunț în toată regula – cerând, spun, să se ocupe cineva de viitorul meu. Mai pe șleau spus, adică, cerând să fiu arestat sau cam așa ceva.

Cum în ceea ce mă privește denunțul lui Eugen Barbu era construit pe cel puțin două minciuni vârtoase, iar acuzațiile ce mi le aducea nu erau unele oarecare, am scris un răspuns în care, prin câteva argumente, respingeam nu doar minciunile ilustrului plagiator, ci însuși mecanismul mistificării folosit de el. Încercam să dovedesc că, de am accepta metoda mistificării folosită de Eugen Barbu, chiar anumite adevăruri privindu-l pe Eugen Barbu și raporturile sale cu anumite instituții, fundații etc., ar putea fi corupte și preschimbate în minciună.

Am trimis textul meu Secției de presă a C.C. al P.C.R. și Consiliului Culturii și Educației Socialiste, lăsând la libera alegere a acestor foruri să stabilească publicația în care să fie reprodus. Singur Consiliul Culturii și Educației Socialiste mi-a trimis un răspuns. Iată-l:

„Stimate tovarășe Dorin Tudoran,

În legătură cu materialul trimis sunteți rugat ca, potrivit Legii presei, să vă adresați direct publicației unde veți găsi de cuviință că poate fi tipărit.

Totodată, ar fi util ca opinia dvs. cu privire la materialul pe care-l incriminați să o remiteți și conducerii Radioteleviziunii române.”

Am dat curs sugestiilor din acest răspuns. Rezultatul a fost nul. *România literară*, căreia i-am încredințat răspunsul meu spre publicare nu l-a publicat, motivele nefiindu-mi comunicate nici până azi. Nici conducerea Radioteleviziunii române n-a găsit de cuviință să-mi respecte dreptul la replică, deși tovarășul Ilie Rădulescu, căruia m-am adresat în calitate-i de Director general al instituției respective, în cealaltă calitate ce-o are, de Vicepreședinte al Consiliului național al ziariștilor, ar fi trebuit nu doar să recunoască cele stipulate de Legea presei pentru asemenea situații, ci chiar să contribuie la respectarea legii pe care, de este cumva și deputat în Marea Adunare Națională, a și votat-o!

Domnule Director,

Cum am anunțat în repetate rânduri că nu-mi voi lăsa încălcate drepturile asigurate prin legile țării – cum e și cel la replică – și cum autoritățile române mi-au refuzat încă o dată acest drept, consimțind să-mi fie murdărit numele de agresivitatea oarbă și limbută a unui ilustru plagiator, mă văd obligat să vă solicit difuzarea unui răspuns la cele afirmate de autorul sporadic al lui Incognito III în emisiunea sa de vineri, 22 aprilie 1983, emisiune difuzată pe programul unu al posturilor noastre naționale de radio. Ca și în martie a.c. și acum întreaga răspundere morală pentru gestul de a mă adresa postului Dvs. de radio revine autorităților române care m-au împins să procedez astfel.

Răspunsul pe care vă rog să-l difuzați nu este absolut identic cu cel refuzat de autoritățile române de-a fi publicat ori difuzat în România. Răspunsul de față are câteva pasaje în plus, pe care nu le-am inclus în textul inițial tocmai pentru a putea fi publicat,

documente din dosarul său de securitate. Notele sale informative au fost publicate în Delia Roxana Cornea, Dumitru Dobre (ed.), *Cazul "Artur" și exilul românesc: Ion Caraion în documentele în Arhiva CNSAS*, Editura Pro Istoria (sub auspiciile Institutului Național pentru Memoria Exilului Românesc), București 2006.

știind cât de atente sunt autoritățile noastre să nu care cumva să fie deranjat domnul Eugen Barbu de adevăruri prea pe șleau exprimate: firește, de adevăruri privind-l.

Trebuie să mărturisesc ca, asemenea fiecăreia din situațiile în care am fost obligat să-i răspund lui Eugen Barbu, și de data aceasta o fac cuprins de o lehamite asemănătoare celei ce-i însoțește, probabil, pe vidanjori în utila dar, vai!, nu tocmai plăcuta lor muncă... N-avem ce face! Măcar din când în când mizeria – de-un fel ori altul - trebuie îndepărtată, spre binele nostru, al tuturor. Și-apoi, tot am intrat într-o nouă perioadă a supremației ... muncii voluntare.

Oricum, pentru mine rămâne încă nedelegată o anume enigmă, pe care am exprimat-o. Și anume: ori organele în atribuțiile cărora intră și deținerea datelor de tot felul privind viața și activitatea noastră, a cetățenilor români, își bat joc de Eugen Barbu, furnizându-i, din timp în timp, informații aiurea pentru ca, preluându-le și lansându-le public, Eugen Barbu să se compromită încă și încă o dată – ipoteză ce-mi pare nu tocmai plauzibilă –ori aceleași organe, extrem de atente cu alții, închid de fiecare dată ochii, neputincioase, când Eugen Barbu dă cu bâta-n baltă, adică minte grosolan, calomniază etc. Oricare ar fi ipoteza adevărată, vinovăția organelor respective e aceeași: foarte mare, atâta timp cât nu combat ori nu dezmint că ar avea vreo legătură cu acțiunile riscante ale domnului Eugen Barbu când lucrurile așa ar lăsa să se înțeleagă că ar fi.

Și-apoi, indiferent cum ar sta lucrurile, cui – în afară de Eugen Barbu – îi pot aduce servicii minciunile ce i se îngăduie ilustrului plagiator să le vehiculeze nu doar pe seama unuia ori altuia din cei ce-l incomodează în țară, ci și pe seama unor organisme străine ori internaționale binecunoscute cu care, vezi Doamne, plagiatorul nostru ar polemiza?

Întreb asta fiindcă, evident, prestigiului presei noastre, celui al culturii române și, nu în ultimă instanță, intereselor statului nostru, profesarea minciunii, a calomniei, deseori practicarea limbajului birjeresc nu le poate fi de folos! Dimpotrivă! Când pretinzi a polemiza cu persoane și instituții a căror activitate o acuzi de un păcat ori altul, folosind tu minciuna grosolană, calomnia, injuria, denunțul odios, sfârșești prin a nu mai convinge pe nimeni. Nici măcar pe cei care, din motive de cine știe ce trecătoare conjunctură, îți permit folosirea unui asemenea arsenal mizerabil. Nu poți acredita drept constructivă, curată, o poziție, o idee, slujindu-te de minciuni, mistificare, calomnie, denunț.

Iată de ce cred că nu e, nici pe departe, domnul Eugen Barbu persoana potrivită spre a fi lăsată ori încurajată în a-și face publice așa-zise revolte ori îngrijorări privind închipuite prejudicii ce ar putea fi aduse intereselor noastre generale de unul ori altul dintre cei ce-i refuză Domniei-sale dreptul de a sfida adevărul.

Cât privește includerea mea de către domnul Eugen Barbu în sfera a ceea ce Domnia-sa numește, citez, „fapte de natură să afecteze interesele statului”, am închis citatul, ori, citez, „propaganda dușmănoasă împotriva României”, am închis citatul, nu doar că o consider o calomnie odioasă, ci trebuie să mărturisesc următoarele:

Eu nu identific țara, și nu o voi face niciodată, cu o singură persoană ori cu câteva, indiferent de calitățile și meritele acelei persoane. România – și ca țară, și ca stat – suntem toți. Orice fel de substituie a celor 22 de milioane de conștiințe și suflete românești cu una singură ori cu câteva mi se pare o eroare cumplită. În același timp, însă, nu pot și nici nu doresc să împiedic pe cineva să gândească altfel decât mine, operând asemenea reducții de neînțeles după opinia mea.

De asemenea, consider drept cea dintâi obligație a unui purtător de creier uman să-l folosească. Să gândească, adică, și să nu se mulțumească a executa ceea ce alții gândesc pentru el. Orice abandon de la această obligație mi se pare o trădare, o abdicare mârșavă de la însăși condiția umană.

În același timp, consider orice formă de cult al personalității drept una din maladiile rușinoase, nedemne de acest secol. Un mare gânditor ne avertiza, citez, „A ridica un monument cuiva care trăiește înseamnă că ne este frică de posteritate”. Am închis citatul.

Așadar, refuz categoric ideea nefastă conform căreia a critica aspecte din activitatea unor oameni, supuși și ei greșelii ca toate celelalte ființe umane, indiferent cum se numesc și ce loc ocupă în ierarhia de stat ori numai socială – ori a critica activitatea unor instituții, organe și organisme, echivalează cu lezarea intereselor statului, constituie propagandă dușmănoasă împotriva propriei țări.

Nu! Cel mult, astfel de opinii critice pot leza interesele personale, particulare ale unor persoane, un orgoliu ori altul, ceea ce este cu totul altceva și chiar în firea lucrurilor.

În sfârșit, spre a-l scuti pe Eugen Barbu de un răspuns stupid, în care să-mi spună că ce tot atâta discuție, faptul că m-am adresat *Europei libere* întărește cele spuse de Domnia-sa, trebuie să repet că mă adresez acestui post de radio din cu totul alte motive decât cele de care mă acuză Domnia-sa.

Mai întâi pentru că sînt constrîns de abuzurile autorităților romîne, care-mi refuză dreptul la replică, cel de opinie și cel fundamental înscris în cartă drepturilor omului sub numele de libertatea de expresie.

În al doilea rînd, pentru că *Europa Liberă* – ne place sau nu – a devenit o tribună de unde pot fi rostite adevăruri înăbușite în țară și – iarăși, ne place sau nu - se bucură de o audiență invidiabilă.

Asta nu înseamnă, defel – am mai spus-o -, că subscriu cumva la toate afirmațiile făcute de la microfonul acestui post de radio. Dar, la urma urmelor, decât să „polemizăm” cu *Europa liberă*, așa cum face Eugen Barbu, adică folosind minciuna, calomnia, injuria, violând secrete intime, de familie etc., găsesc că e mai util pentru noi toți ca, atunci când ni se pune pumnul în gură aici, acasă, să folosim microfonul *Europei libere* spre a spune un adevăr sau altul. Asta nu vrea să fie un îndemn la gesturi disperate, ci vrea să spună că, mai în glumă, mai în serios, coeficientul de adevăr difuzat de *Europa liberă* depășește foarte mult și de noi, cei din România. Fiindcă, într-adevăr, noi, cei e aici, știm cel mai bine ce se întâmplă în această țară.

Așadar, aceste cuvinte nu sunt ale unei instigări la o colaborarea în masă cu emisiunile *Europei libere*, ci vor să spună, pur și simplu, că indiferent de locul unde apare ori de unde este difuzat orice text cinstit despre România, nu poate face decât bine țării, mai ales atunci când acel adevăr se rostește neangajat față de nimeni și nimic în afara propriei conștiințe.

Un adevăr pe care nu ești lăsat să-l rostești acasă nu devine o minciună fiindcă l-ai lansat din alt loc. De asemenea, un om cu conștiința curată nu devine automat un trădător, un agent al propagandei împotriva țării sale numai pentru că, obligat de împrejurări, și-a rostit cuvântul în altă parte. Firește, exclud de aici cazul textelor rău intenționate, gesturile unor indivizi mînați nu de dragostea pentru adevăr, ci de ce te miri ce interese murdare, gesturi și persoane a căror existență întristătoare nu poate fi negată, în principiu.

Așadar, domnul Eugen Barbu să-i sperie pe alții cu bau-ba-ul că dacă te-ai adresat *Europei libere* ești un borfaș, un trădător, te afli angajat în lupta împotriva intereselor proprii țării, iar Domnia-sa, care chipurile polemizează cu acest post de radio, e pentru asta curat ca lacrima.

Și-apoi, n-ar fi fost normal ca înainte de a se arăta atât de revoltat de activitatea unuia ori altuia, activitate ce-ar putea leza chipurile, în vreun fel, interesele statului român, n-ar fi fost normal spun, ca înainte de asta, Eugen Barbu să fi aflat că a minți, a plagia, a publica în revista încredințată de conducerea P.C.R. texte cu un nedisimulat caracter naționalist șovin, a deschide atâtea și-atâtea campanii împotriva unor valori clasice și contemporane ale culturii noastre, a tulbura, ani la rând, liniștea atât de necesară acestei culturi, că toate acestea, până la urmă, nu fac altceva decât să lovească în ceea ce pretinde Domnia-sa că apără azi, adică *în chiar interesele statului român?*

Căci nu e tocmai un fleac să devină fapt de notorietate internațională că un membru al C.C. al P.C.R., un deputat în Marea Adunarea Națională, un membru corespondent al Academiei, un laureat al Premiului Herder nu se dă în lături de la furt (de la plagiat, adică), de la minciuni și amenințare, de la calomnie și denunț.

Altfel spus, după opinia mea, a-i da mandat ori a-i îngădui tocmai lui Eugen Barbu să se arate, vezi Doamne, atât de revoltat de posibila lezare a intereselor noastre generale e ca și cum ai pune lupul cioban la stână...

În final, mărturisesc a considera imposibil un dialog cu Eugen Barbu. Unde minciuna, calomnia, denunțul, amenințarea înlocuiesc argumentele, nu e loc de dialog. De ani și ani, Eugen Barbu monologhează. De dialogat, Eugen Barbu n-ar putea dialoga decât cu ... Eugen Barbu. Asta îmi amintește de existența unei nefericite specii de pasăre având o singură aripă. Spre a zbura, are absolută nevoie de o parteneră având cealaltă aripă. Spectacolul decolării acestui cuplu e teribil, ca și cel al zborului propriu-zis. Amintindu-mi acest spectacol, deseori m-am gândit la Eugen Barbu. Din păcate, deși am început întotdeauna prin a-l compătimi, am sfârșit prin a-l disprețui. E și asta încă o deosebire între cum tratăm un om și o pasăre...

Închipuitul mare polemist Eugen Barbu n-a dus, de fapt, nici o polemică autentică. Îngăduindu-i-se folosirea injuriei, a limbajului gros, de mahala, a denunțului, amenințării, calomniei în locul argumentelor, Eugen Barbu a fost împins spre jalnicul monolog din care, pare-se, nu mai poate ieși. Felul Domniei-sale de-a concepe polemica amintește foarte bine extraordinara tabletă a lui Marin Preda, intitulată „Neobosita inventivitate a tipului infect”, text cuprins în *Imposibila întoarcere* și pe care îmi iau permisiunea să-l reproduc integral tocmai pentru exemplaritatea lui și perfectă ilustrate a felului de-a polemiza a lui Eugen Barbu:

„Îmi vine în minte o întâmplare pe care n-am s-o folosesc niciodată în literatura de ficțiune, pentru simplul motiv că face parte din acele incidente în viață pe care oricum ai încerca să le filtrezi, sensul lor, pe care îl știi numai tu, scapă cititorului și nu rămâne pe hârtie decât un fapt brut, inestetic. De aceea am s-o povestesc aici cu sentimentul riscului: întâmplarea mea ar putea să nu placă.

În grupul nostru, pe câmp, era un băiat care tot timpul îi trântea pe ceilalți. Eu îmi dădeam seama că alții erau mult mai tari decât el, și chiar eu însumi, dar nu înțelegeam de ce se lăsau. Până într-o zi când prea de tot am fost provocat și n-am putut evita ciocnirea. Lupta a început și toți ceilalți s-au strâns în jurul nostru. Îmi dădeam seama că era adevărat tot ceea ce știam eu. Din mișcările și felul în care se lupta adversarul meu

simțeam că în curând îl voi trânti la pământ. Am văzut însă deodată, chiar în momentul în care mă pregăteam sa-l dobor, că mișcările lui nu erau ale unui om cu care luptă. De pildă, nu mă ținea decât cu o mână, ca să arate celorlalți, ce? Că dacă-l dobor să poată spune că n-a luptat decât cu o mână!

Iar chipul său căpătase o expresie de piaiță. Ce vroia să spună? Vroia să-i facă pe ceilalți să râdă în toiul luptei? Iar dacă l-aș fi pus jos, ce adică, să se considere că, din moment ce el se strâmba așa, rezultatul luptei nu avea valoare?

Mi-am dat seama într-o clipă de toate acestea, dar m-am hotărât să merg până la capăt. Atunci însă, asemeni unei lighioane care nu știe să se apere decât într-un singur fel, eliminându-și, de pildă, conținutul intestinului, adversarul mau a împuțit locul. Ceilalți au izbucnit în hohote de râs. Lupta a încetat. Înverșunarea mea s-a transformat în silă și rușine. Dar mai cu seamă în uimire: cum a putut el inventa un asemenea procedeu infect, într-un moment în care ar fi fost cu neputință să mai evite înfrângerea?

... Era o luptă de copii, pe un câmp plin de verdeață, idilic. Dar de atunci mi-a rămas un reflex: nu mai pot intra într-o luptă în care adversarul, la un moment dat, începe să dea semne că inventivitatea lui în a evita înfrângerea nu va ocoli nici maimuțarea și, în ultimă instanță (chiar dacă nu în aer, ci pe hârtie!), nici crearea unei atmosfere pestilente”

... Cam așa înțelege să polemizeze Eugen Barbu. Și nu doar așa! Când la argumente răspunzi cu toroipanul, denunțul, calomnia, nu polemist te numești, ci altfel!

De fapt, acest contrafăcut Prospero al presei românești de azi e un simplu Caliban plăcat de tot ce e mai sinistru în fibra pare-se nemuritoare a stalinismului.

Luând cunoștință de aceste opinii ale mele, cineva s-ar putea întreba, pe bună dreptate: „Atunci de ce-i răspunde, dacă-l socotește neputincios în a duce o polemică, un dialog?”

Mai întâi, probabil pentru că eu n-am încă înțelepciunea celui ce-a scris magistrala tabletă mai sus reprodusă. Apoi, fiindcă nu-i răspund, de fapt, lui Eugen Barbu, ci dau socoteală – așa socot eu -, dau socoteală, spun, celor ce au dreptul să mi-o ceară: cititorilor ce m-au onorat nelăsându-mi cărțile să doarmă în librării.

Și tot lor, probabil surprinși azi de accentul ceva mai apăsat al textului meu, vreau să le spun că m-am convins de necesitatea ca, măcar din când în când, celor ca domnul Eugen Barbu să le răspunzi dacă nu pe limba lor – să și vrei, nu poți -, măcar foarte pe șleau. Sunt sigur ca a devenit insuficient ce fac aceia ce răspund minciunii grosolane, calomniei, amenințării, denunțului cu foarte fine și frumoase eseuri, mici parabole despre dialog, bună-credință, obraz, adevăr etc. etc.

Și-apoi, nu s-a spus cândva, cu bunăvoință probabil, că de trăiești la Roma, trebuie s-o faci asemenea romanilor?

În sfârșit, am mai spus-o, sunt lucruri la care e inutil să răspunzi, dar sunt și altele pe care nu le poți trece sub tăcere fără a lăsa impresia că ești cât de cât vinovat.

Va fi fiind vorba doar de argint, dar nici toate tăcerile nu sunt de aur!

Cu mulțumiri,

P.S. Aud în ultimul moment că există persoane ce susțin că așa-zisa emisiune a lui Eugen Barbu din 22 aprilie 1983 e o născocire a mea. Atât lor cât și celor ce s-au grăbit să-mi fure caseta conținând imprimarea emisiunii respective le țin la dispoziție, cu titlu gratuit!, alte două imprimări ale emisiunii respective, imprimări din care pot distinge ușor

vocea inimitabilă a solistului lor preferat, Eugen Barbu, ce-i drept într-un ... „solo” de cea mai jalnică factură!

„A doua scrisoare a unui membru al CC al PCR”, [octombrie] 1983, difuzată la 27 noiembrie 1983¹⁸¹

Domnule Director,

Am ocazia în acest octombrie să vă trimit a doua scrisoare. Când ați transmis prima mea scrisoare, ați făcut o serie de rezerve critice pe care le-am socotit firești. În timp ce dvs sunteți un adversar declarat al comunismului, eu consider că socialismul a adus o serie de schimbări pozitive în viața poporului român și că situația dezastruoasă în care se află astăzi țara mea se datorează greșelilor grave în politica economică săvârșite de Nicolae Ceaușescu, puterii abuzive pe care o deține și care i-a permis să impună această politică partidului și țării. Cu alte cuvinte, eu socot că tocmai abaterea de la principiile socialismului din ultimii 15 ani ai conducerii ceaușesciene este cauza răului și nu socialismul ca atare.

Pentru a demonstra această teză, voi recurge la o metodă care mi se pare cea mai adecvată în cazul de față, și anume voi face o comparație între Bulgaria și România, două țări socialiste și vecine care s-au dezvoltat în perioada postbelică în condiții istorice similare.

Bulgaria a pornit de la un nivel mai înapoiat - nu dispunea de asemenea uzine metalurgice ca Reșița și Malaxa, nici nu avea bogățiile petrolifere și aurifere ale României. Vecina noastră de la Sud se afla deci în momentul venirii la putere a lui Ceaușescu în urma României sub toate aspectele. Ca să fim obiectivi să luăm ca bază anul 1970, considerând că în primii ani Ceaușescu a preluat o situație care în linii mari era moștenită de la Gheorghiu-Dej. Ei bine, în 1970, România avea un venit național pe cap de locuitor de 930 de dolari, în timp ce Bulgaria avea numai 760 de dolari. Să vedem ce s-a întâmplat în cei „12 ani lumină” de atunci. În 1982, România, înregistra după spusele lui Ceaușescu un venit național pe cap de locuitor de 1600 de dolari, în timp ce Bulgaria sărise mult peste noi și avea peste 3000 dolari! Toate statisticile internaționale (ONU, World Bank, Economist), chiar dacă notează mici diferențe în sus sau în jos, potrivit metodei de calcul, confirmă acest decalaj puternic în favoarea Bulgariei. S-ar putea deci spune că, profitând de conducerea lui Ceaușescu, bulgarii ne-au luat-o înainte.

Venitul național este un indicator sintetic foarte general. Dacă îl desfacem în părți componente, constatăm lucruri și mai semnificative pe care chiar Anuarul Statistic al României este nevoit să le înregistreze. Astfel, comerțul exterior pe cap de locuitor în 1980 indică la România import 595 și la export 513, în timp ce Bulgaria ne întrece iarăși de aproape două ori cu 1036 la import și 1171 la export. Să luăm o cifră semnificativă în domeniul culturii: în 1980, România avea 87 de studenți la zece mii de locuitori, în timp ce Bulgaria avea 98. Și aici decalajul s-a agravat în ultimii trei ani deoarece Ceaușescu a redus simțitor numărul studenților în timp ce Bulgaria l-a mărit. În agricultură, producția medie la hectar a Bulgariei este de 47 chintale la grâu și 57 chintale la porumb, în timp ce cifrele noastre indică 30 și 35. La consumul de alimente există numai pentru anul 1980 pe

¹⁸¹ L.M. No. 46, November 27, 1983.

cap de locuitor - la carne România 45 kg, iar Bulgaria 71 kg, la unt România 1,6 kg iar Bulgaria 2,5 kg, la zahăr 23 kg față de 38 și așa mai departe. Din 1980, situația alimentară în România s-a agravat considerabil, în timp ce Bulgaria, ca și Ungaria, are un surplus de alimente pentru export de circa un miliard de dolari. Trebuie subliniat că este vorba de un surplus deoarece de exportat exportăm și noi dar pe socoteala populației noastre, care se chinuiește ore întregi la cozi pentru a-și procura alimente, în timp ce în Bulgaria nu există cozi, iar muncitorii și muncitoarele din mari întreprinderi dispun de magazine alimentare în chiar incinta fabricii. Un prieten, care a fost recent într-o delegație guvernamentală la Sofia, îmi relatează că a văzut cum muncitorii, înainte de a intra la lucru trec la magazinul Gastronom și fac comanda de carne, lapte, unt, brânzeturi etc. iar când ies din schimb se duc să-și ridice marfa contra plată.

Dar marea performanță a Bulgariei este în domeniul tehnicii industriale, al productivității și calității mașinilor pe care le fabrică. Date recente arată că în ceea ce privește tehnologia de vârf, adică introducerea microprocesoarelor și roboților, Bulgaria se află în prezent înaintea Cehoslovaciei și a RDG, ceea ce-i adevărat remarcabil.

Iată cum arată „realizările epocale” cu care se laudă Ceaușescu atunci când sunt supuse unei analize serioase.

Explicația rămânerii în urmă a României față de Bulgaria ar putea fi redusă la trei cauze principale. În primul rând, Bulgaria are un model de dezvoltare mai rațional, în sensul că nu a creat ramuri industriale, în special în construcții de mașini, pentru care să nu aibă nici materii prime nici piață de desfacere, așa cum a procedat Ceaușescu. Este de ajuns să menționăm că România, creând pe lângă uzina de mașini grele de la București două unități similare la Iași și la Cluj, dispune în prezent de capacități mai mari de producție în acest domeniu decât Germania occidentală, a patra putere occidentală din lume. Să ne mai mirăm că există în prezent un număr de cel puțin 15 uzine care n-au de lucru și care ar trebui închise - hotărâre pe care Ceaușescu o amână de doi ani pentru că nu vrea să recunoască o greșeală economică atât de elementară? Ar trebui să adăugăm că dezvoltarea supradimensionată a industriei petrochimice constituie o altă gafă economică a lui Ceaușescu, mai ales dacă ținem seama că cu cele 13-14 milioane tone de petrol pe care le extragem și cu rezervele de cărbuni de care dispunea România nici nu ar fi suferit de criza energiei dacă aveam ca și Bulgaria un model de dezvoltare raportat la resurse proprii. Ceea ce este mai grav și demonstrează totala incapacitate a lui Ceaușescu de a se adapta fluctuațiilor de pe piața mondială este că chiar după declanșarea crizei energiei în 1974, el a continuat să investească în petrochimie construind uzina de la Năvodari, care ea singură are nevoie de 3 milioane tone de păcură anual.

Cum se poate redresa România și cum își poate plăti imensa datorie externă contractată în întregime de Ceaușescu când importăm în continuare țigete în valoare de 2 miliarde dolari anual pentru a alimenta niște industrii falimentare?

A doua cauză a succesului bulgar rezidă în stabilirea unui raport optim între industria grea, industria ușoară și agricultura. În România, Ceaușescu a debutat printr-o critică acerbă a politicii agrare a lui Gheorghiu-Dej, acuzându-l pe acesta că a neglijat agricultura, după care, de fapt, a redus procentul investițiilor în agricultură la un nivel și mai coborât. În anul de grație 1983, cea mai mare parte a muncii de recoltare a porumbului se face cu mâna din lipsă de mașini agricole, deși producția de mașini speciale pentru recoltarea porumbului a început în timpul lui Gheorghiu-Dej, mai precis în 1958. În timp ce în Bulgaria recoltarea mecanizată a porumbului durează o săptămână,

în România ea se prelungește peste două luni până vine înghețul și rămân cocenii pe câmp. Toate acestea sunt tabu la plenare.

În sfârșit, a treia cauză și poate cea mai importantă este că, în Bulgaria, partidul comunist a rămas un organism viu cu o conducere colectivă. Todor Jivkov¹⁸² și-a ales colaboratori competenți, cărora le acordă întreaga răspundere și inițiativă, în timp ce în România partidul a devenit un instrument al puterii personale. Ceaușescu se pricepe la toate - de la cibernetică până la folosirea bălegarului pentru care a semnat un decret special. De aceea, el nu suportă oameni competenți în jurul lui și și-a format o echipă de executanți buni la toate – gen Dăscălescu, Dincă, Bobu și Banc¹⁸³, despre care nimeni n-ar putea spune că se pricep într-un anumit domeniu. Este adevărat că Jivkov și-a numit fiica Ludmila ministru al culturii, dar aceasta după ce ea trecuse proba de foc academică la marea universitate engleză Oxford, în timp ce Elena Ceaușescu, care n-a avut nici colegi, nici profesori, a devenit om de știință la 50 de ani în momentul când soțul ei a devenit conducătorul partidului. Nimeni, nici măcar soțul și copiii ei n-ar fi bănuțit în 1965 că Elena Ceaușescu va deveni „savant de reputație internațională”. Dar ce nu poate face puterea și visteria statului!

În 1965, Ceaușescu a preluat conducerea unei țări în plină ascensiune economică, fără datorii externe și cu un popor care avea de mâncare. În 18 ani, Ceaușescu a adus economia țării de răpă, planurile economice din 1981 și 1982 n-au fost îndeplinite în asemenea măsură încât comunicațiile Direcției Generale de Statistică nici n-au mai pus cifra pe plan. România suferă de criza energiei cu orașele în întuneric, cu uzine care-și întrerup activitatea din lipsă de electricitate și cu o lipsă cronică de benzină pentru autoturisme în momentul care s-a lansat a doua marcă de mașină Olcit. România suferă și de o criză alimentară, deși are pământul cel mai mănos din Europa de Est. Poporul român trebuie să muncească 25% din timp pentru a plăti datoria externă.

Că toate acestea nu ar fi așa dacă n-ar fi fost politica economică greșită a lui Ceaușescu o dovedește comparația cu Bulgaria socialistă și vecină.

„Un fost cetățean român”, [noiembrie] 1983, difuzată la 4 decembrie 1983¹⁸⁴

Domnule Director,

Doresc să semnalez o nouă modalitate de jecmănire a românilor stabiliți în străinătate care, cu multe eforturi, au reușit să scape de binefacerile cetățeniei române, utilizată de autoritățile comuniste.

¹⁸² Todor Jivkov (1911–1998) liderul comunist al Republicii Populare Bulgaria, din 1954 până la 10 noiembrie 1989, când a fost înlăturat de la putere.

¹⁸³ Iosif Banc (1921-), membru de partid din 1947, membru supleant al CC al PMR (1955-1960), membru al CC al PMR.PCR (1960-1989), membru al Secretariatului CC al PCR (1972-1973; 1979-1989), membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR (1965-1974), membru CPEX (1979-1989). Ascensiunea sa a avut loc în aparatul central de partid. A fost prim secretar al Comitetului Regional de Partid Mureș Autonomă Maghiară (1961-1965), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1965-1972), prim secretar al Comitetului Județean de Partid al Județului Mureș începând cu 1983.

¹⁸⁴ L.M. No. 47, December 4, 1983.

Pentru a-ți vizita mama bătrână și bolnavă rămasă în România există mai multe posibilități: de a veni pe cont propriu cu mașina, avionul sau trenul sau, cu aceleași mijloace de transport, folosind însă serviciile unor agenții de turism.

În ambele cazuri, mizeriile încep la punctele de frontieră (Borș, Nădlac, Curtici, Turnu Severin, Otopeni). Vameșii scoteces și răscolesc bagajele, se servesc cu o dezinvoltură nemaipomenită din cadourile pe care turistul le aduce rudelor din țară, luând orice au chef pentru a pune, chipurile, vama mai mică: pun vamă exorbitantă obiectelor pe care le socotesc ei că le-ai lăsa rudelor (de exemplu, magnetofonul personal sau radioul portativ), vamă pe care o recuperezi la ieșirea din țară cu obiectul respectiv fără a primi și dobânda la sumă. De multe ori, sumele ce trebuie lăsate ca garanție sunt așa de mari, că turistul, neputându-și-le permite trebuie să-și lase obiectele (inclusiv îmbrăcăminte proprie) în depozitele punctelor vamale, dar acestea sunt atât de pline încât de multe ori trebuie mers în Iugoslavia pentru a-ți depozita obiectele supuse taxei de garanție. De asemenea, turistul este obligat să arunce preparatele de carne neconservate în cutii de tablă sau borcane (salam de Sibiu, șuncă și alte produse de carne conservate în pungii de plastic sub vid) pe motiv ca nu cumva să se transmită cine știe ce zoonoze de la animalele crescute și sacrificate în Occident înfloritoare zootehnii socialiste, preparate ce sunt prompt recuperate de vameși pentru consumul propriu. De fapt, această motivare ascunde grija autorităților ceaușiste de a escamota bunul trai din Lumea liberă, cât și exportul masiv de alimente în dauna cetățeanului român. La produse ambalate după canoanele legale (conserve de carne de vită ce costă în Germania între 1,60 și 1,80 D.M.¹⁸⁵, adică între 8,20 și 9,20 lei, sau vinuri de cea mai bună calitate ce costă între 4,50 și 7,50 D.M., adică între cca. 19,00 și 38,00 lei, produse dispărute de mult de pe piața internă, dar toate purtând numele „Made in Romania”) se pune vamă consistentă pentru a le lăsa în depozite și a le lua înapoi la plecare.

În cazul în care turistul fost român, ca și cel străin, vine în țară pe cont propriu este obligat să verse statului comunist suma de 28 D.M. pentru fiecare zi petrecută pe teritoriul României. Schimbul oficial este de cca. 5 lei pentru 1 D.M., deci se obțin cca. 140 de lei care se pot cheltui aproape cum vrei. Spun „aproape cum vrei”, pentru că nu poți cumpăra benzină. Străinii primesc benzina numai contra bonuri achitate în valută la suma de 2,20 D.M. per litru revenind astfel 11 lei litrul, în loc de 9 lei cât plătește cetățeanul român, având însă avantajul că găsesc oricând și oriunde fără cozi de ore întregi.

În cazul în care turistul utilizează serviciile agențiilor de turism, poate veni cu mașina proprie achiziționând tichete în valoare de numai 19 D.M. per zi și prin care i se asigură cazare și masă la oricare camping din România, precizându-i-se că dacă din motive obiective (mers la părinți, boală, oboseală etc.) nu folosește serviciile oferite, primește contravaloarea celor 19 D.M. De asemenea, se poate veni cu avionul, achitând un sejour de 14 zile contra sezon, cuprinzând transport, cazare și masă, cu 600-750 D.M., la Poiana Brașov, de exemplu. Se spune că dacă nu locuiește în stațiune, primește contravaloarea cazării și mesei. În aceste condiții, turistul nu mai este obligat să schimbe 28 D.M. pe zi.

¹⁸⁵ D.B.: Deutche Mark, marca germană, moneda Republicii Federale Germania.

Lucrurile ar fi foarte frumoase dacă s-ar petrece așa. Dar turistul ajuns în țară, prezentându-se la Oficiul OJT¹⁸⁶ sau hotelul unde a fost repartizat, i se spune că dacă nu locuiește și nu mănâncă la locul respectiv, nu primește nici un leu.

Turistul pierde timp, bani și nervi deplasându-se de la Otopeni la Poiana Brașov și înapoi la părinți. Explicația este că bonurile sunt valabile numai pentru respectivul local (nu ca în Bulgaria, unde cu bonul turistic poți mânca și locui oriunde) și poți comanda numai direct ceea ce dorești, în limita sumei achitate. Aceasta datorită, probabil, penuriei alimentare din țară: nu orice restaurant poate onora un meniu plătit în valută.

Este interesant de studiat fizionomia, mimica celor de la recepții și a ghizilor OJT. care, la prezentarea turistului, cred că acesta vrea să locuiască și să consume ce a plătit. Se poartă scârbos, chiar brutal, uneori înjurându-te, neștiind că poate cunoști limba română mai bine ca ei, scuzându-se, devenind brusc de o amabilitate amuzantă, destinzându-se când pricep că turistul nu va folosi serviciile lor și că le lasă gratuit o cameră cu meniu complet pe care aceștia îl cedează altei persoane ce nu va fi înregistrată oficial.

Pentru cine este făcută legea și de ce? Pentru batjocorirea turistului cu rude în România. Pentru îmbogățirea personalului OJT, a organelor de „ordine și control” care patronează și a vameșilor de toate gradele.

În altă ordine de idei, cum se explică condițiile impuse? Dacă vii pe cont propriu, statul comunist consideră că numai pentru mâncare turistul are nevoie de 140 de lei per zi, iar prin agenție de turism, pentru cazare și masă, de numai de 95 de lei. Și apoi, ce salariat al regimului Ceaușescu are de cheltuit numai pentru mâncare, zilnic, 140 de lei, adică, 4200 de lei pe lună?!!

„Ion Popescu, în numele unui grup de oameni lucizi din țară”, [toamna] 1983, difuzată la 11 decembrie 1983¹⁸⁷

Mult stimat domnule Vlad Georgescu,

După o tăcere destul de îndelungată a cărei motivare sînt convins că o înțelegeți, vă scriu din nou cu speranța că veți face cunoscute ascultătorilor români din țară și din exil unele aspecte ideologice ale grupului de oameni pe care îi reprezint și în numele căruia vă scriu.

Se fac unele afirmații în țară și în străinătate cu privire la inerția poporului român, lipsa sa de combativitate și totala sa resemnare în fața exceselor megalomane ale familiei Ceaușescu, afirmații că obișnuința unor ocupații străine și tiranii interne i-au făcut pe români să-și ia ca principiu de viață proverbul „Capul ce se pleacă sabia nu-l taie”, cortină care acoperă apatia generală manifestată de români la toate actele comise de autorități și la mizeria cruntă materială și spirituală în care i-a aruncat PCR. În numele principiilor noastre de viață și a respectului ce-l purtăm umilitului popor român considerăm că sînt necesare unele explicații, iar aprecierile ce se fac asupra noastră le considerăm ca expresie legitimă a unei nerăbdătoare dorințe ca poporul român să-și înceapă mișcarea spre libertate.

¹⁸⁶ OJT, Oficiul Județean de Turism, echivalentul socialist la nivel de județ a agențiilor de turism.

¹⁸⁷ L.M. No. 48, December 11, 1983.

Sucesiunea la putere a lui Ceaușescu datorită morții lui Gh. Gheorghiu-Dej s-a produs într-un moment în care Rusia Sovietică, antrenată într-un conflict de supremație în Asia cu China Populară, a permis vîrfurilor comuniste din România să-și atribuie o oarecare independență față de Moscova, ba mai mult, să-și dezvolte unele teorii cu privire la egalitatea partidelor și specificul național de dezvoltare economică în vederea edificării societății socialiste, libertăți nesancționate de Moscova mult prea preocupată de conflictul din Extremul Orient și de propriile sale eșecuri în dezvoltarea agriculturii.

Cu acest aer de libertate față de Moscova, conducătorii comuniști din România au reușit să-și câștige un oarecare credit în fața populației, fiind binecunoscută opinia românilor care întotdeauna și-au considerat vecinul din răsărit (și nu fără motiv) ca un dușman natural. Mai mult: s-a dat cu buretele și peste crimele comise de Gh. Gheorghiu-Dej, toate excesele sale antinaționale au fost motivate ca ordine primite din Moscova.

Sub aceste auspicii și-a început domnia anilor lumină tînărul șef de stat Nicolae Ceaușescu care a profitat din plin de pe urma unor slogane precum neamestecul în treburile interne, independență, relații echitabile reciproc avantajoase. Așa a adus însă țara într-o prăpastie economică din care n-o vor putea scoate cîteva generații de acum încolo.

Oare Ceaușescu să fi adus România în abisul falimentului economic numai prin totala sa nepricepere și cu aportul unor colaboratori incapabili ?

Oare posibilitățile sale de înțelegere să fie atât de reduse încît să nu poată pricepe unele noțiuni de bază economice, fapt reflectat de incapacitatea sa din activitatea practică de conducere a statului român? Există păreri pro și contra. Noi nu credem că numai incapacitatea sa de conducător a adus România în starea de mizerie, credem că a acționat în mod deliberat obsedat de o anumită idee. Aprecierile noastre asupra președintelui Ceaușescu cu care am avut mai multe întâlniri și contacte de lucru sînt următoarele: președintelui Ceaușescu îi lipsește pregătirea și cultura necesară conducerii societății.

Partidul 1-a învățat să fie vigilent, el însă este neîncrezător și, în afara membrilor de familie pe care i-a situat peste tot în aparatul de conducere, nimănui nu i-a mai acordat niciun dram de încredere. Partidul 1-a învățat să fie necruțător, el însă este brutal, suprimînd orice umbră de critică, permițîndu-și pînă și trimiterea de „specialiști” pentru asasinarea unor persoane aflate pe teritoriul unor țări străine, persoane care poartă vina că sînt români și sînt purtătorii de cuvînt reali ai interesului național românesc. Evident aceștia nu pot fi altceva decît dușmanii PCR dar, în special, dușmanii personali ai președintelui Ceaușescu.

La scurtă vreme după venirea sa la putere, Ceaușescu și-a pus la lucru teoreticienii partidului să-i confecționeze o teorie, un suport ideologic care să-l pună la adăpost marxist de unele fenomene de care era sigur că vor apare ca urmare a măsurilor ce intenționa să le ia pentru păstrarea sistemului de guvernare comunist.

Astfel s-a confecționat la Academia Ștefan Gheorghiu teoria antagonismelor în socialism. Există oare conflicte de muncă în socialism? Există, și faptele o dovedesc, personal am cunoscut greve în România încă din anul 1956 și nu cred să fi existat întreprindere mai mică sau mai mare în care să nu fi existat o grevă de cîteva ore și pînă la o zi măcar o dată pe an, ori de cîte ori partidul mai venea cu cîte o măsură de „îmbunătățire”, care însă afecta direct condițiile de viață și punga muncitorului.

Să fi fost grevele astea vreo expresie a luptei de clasă așa cum afirma Lenin? Greu de conceput cînd proprietarul mijloacelor de producție era chiar statul comunist, statul proletariatului victorios în frunte cu detașamentul său de avangardă, partidul comunist. Și atunci ? Nu cumva erau o expresie a faptului că relațiile de producție sînt necorespunzătoare și trebuie făcut ceva pentru îmbunătățirea lor (Karl Marx)? Și Ceaușescu a făcut-o! S-a emis teoria antagonismelor în socialism care

prezintă crize ivite în procesul de producție reduse la un conflict minor de muncă, datorită greșelilor de administrare și nu ca un fapt obiectiv, ca o consecință a relațiilor de producție necorespunzătoare și o repartitie neechitabilă a bunurilor.

Și aici începe obsesia lui Ceaușescu, acea idee de a se opune istoriei a cărei punere în practică în mod deliberat a aruncat țara noastră într-o mizerie la fel de cruntă ca pe vremea fanarioților.

Știind cu precizie că factorul evolutiv al forțelor de producție este reprezentat de elementele materiale ale științei, care prin tehnologii noi duc la situarea forțelor de producție pe o treaptă superioară modelului precedent și fac logic necesară și o evoluție a relațiilor de producție, Ceaușescu a acționat și continuă să acționeze în mod deliberat (cu fermitate și hotărâre) la distrugerea factorilor de evoluție a societății românești în vederea menținerii acelorași relații involuate de producție, considerând că numai menținerea relațiilor de producție reprezintă cheia menținerii la putere a sistemului comunist. Prin prisma acestei teorii trebuie considerate:

- 1) Noul cod al muncii.
- 2) Toate reformele învățământului mediu și universitar (cel puțin 8 în 17 ani lumină).
- 3) Legea privind invențiile și inovațiile, care prin conținutul ei desființează elementul de cointeresare, taie subsidiile pentru realizarea practică a invențiilor și inovațiilor.
- 4) desființarea Institutului de Cercetări Matematice.
- 5) Trecerea Academiei de Științe sub tutela Consiliului de Dezvoltare a Științei și Culturii unde șef este acad.dr.ing. Elena Ceaușescu.
- 6) Trecerea tuturor institutelor de cercetări și proiectări sub controlul C.N.S.T.¹⁸⁸, președinte acad.dr.ing. Elena Ceaușescu.

Și dacă la toate astea mai adăugăm investițiile nesăbuite făcute pentru dezvoltarea peste măsură a unor industrii care nu erau necesare la proporțiile la care au fost făcute, total lipsite de rentabilitate, avem tabloul complet al cauzelor care au generat starea de mizerie în care se zbate țara noastră.

Iată deci că putem să ne exprimăm îndoiala că numai incompetența familiei Ceaușescu a creat haosul din România, credem că a fost și o acțiune deliberată în scopul menținerii unui anumit tip de relație de producție, necorespunzătoare nivelului de dezvoltare al forțelor de producție, încercând dacă nu să evite criza, cel puțin să o amâne, folosind, unde considera necesar, brutalitatea poliției, creînd în rîndurile populației un climat psihologic dominat de frică și neîncredere.

Permanentizarea lipsurilor, nesatisfacerea cerințelor de viață ale populației duc la o criză marcată printr-o revoluție violentă a maselor. Din anul 1973, fenomenul de degradare a nivelului economic al maselor a început să devină evident, atingînd în anul 1983 nivelul imediat postbelic.

Din punct de vedere istorico-obiectiv, este demonstrat că o astfel de situație este o situație revoluționară. Există unele evidențe că un fenomen revoluționar este pe cale să se producă în România.

Apariția disidenței SLOMR, grevele pașnice din întreprinderi, Valea Prahovei, greva generală de pe Valea Jiului au fost primele semne ale unor necesități de transformare a sistemului economic și politic din România. Expresia pașnică a acestor elemente de criză au permis familiei Ceaușescu să reprime cu brutalitate încercările clasei muncitoare din România de a obține drepturi economice și politice.

¹⁸⁸ Consiliul Național al Științei și Tehnicii.

Eșecul primelor încercări făcute de clasa muncitoare se datorează atât lipsei sale de experiență precum și lipsei unei tactici date de o ideologie revoluționară. Dar istoria ne învață că după eșecul unor încercări pașnice se trece la forme violente.

Deraieri de trenuri provocate de mâini nevăzute, incendii și explozii în întreprinderi mari, lichidarea fizică a unor activiști de partid și a unor ofițeri din aparatul de represiune, spargerea unor posturi de miliție pentru procurare de arme, oricât s-ar strădui guvernul din București să le prezinte ca fapte ale unor răufăcători, atâta timp cât ele au o adresă politică exactă nu pot fi decât previziunile sigure ale unei crize iminente.

De ce, se vor întreba mulți, nu s-a produs pînă acuma? Cauzele sunt multe, însă ne vom opri numai la cîteva mai importante, de domeniul tacticii:

- 1) Eficiența și brutalitatea binecunoscute ale securității necesită o perioadă mai lungă de organizare a unei acțiuni al cărei final este vital pentru poporul român.
- 2) În baza art. 12 din Tratatul de la Varșovia, trupe din țările pactului i-ar oferi un sprijin larg lui Ceaușescu. Deci el s-ar bucura de un sprijin extern pe care noi nu-l avem, nici măcar moral. Ne permitem să aducem un reproș personalităților politice și culturale din exil că nu au reușit nici pînă acum să treacă peste divergențele de coloratură și șefie acreditate, să formeze un exil unitar fără elemente asociate Direcției de Supraveghere a Exilului din București str. Domnita Anastasia nr. 2, un exil care să fie reprezentativ în fata guvernelor țărilor libere.

V-am prezentat pînă acum o analiză a fenomenelor sociale din România, conceptul nostru ideologic, în speranța că veți face cunoscut pe calea undelor că există inimi pline de speranță pentru pregătirea unui viitor mai bun poporului român, popor care de la nașterea sa și pînă acum a fost într-o luptă permanentă cu străinii care i-au cotropit țara, i-au jefuit bunurile și au vrut să-i distrugă ființa națională. Ne-am descurcat și continuăm să existăm. Sperăm să ne descurcăm și de data aceasta și dacă n-am găsi sprijin și înțelegere o vom face și singuri.

Vreau să-l asigur pe președintele Ceaușescu că voi continua să scriu, să relatez adevăruri și analize ale societății românești fără frica de a fi descoperit și arestat de poliția politică.

“O fostă deținută politică mîhnită”, [noiembrie-decembrie] 1983, difuzată la 18 decembrie 1983¹⁸⁹

Stimați Domni,

Fac și eu parte dintre cele multe ascultătoare ale postului dvs de radio. S-a vorbit mult despre sutele de mii de deținuți politici, dar ceea ce mă surprinde și mă mîhnește este faptul că de femeile române care au fost închise în închisorile politice ale regimului opresor nu se spune niciun cuvânt. Semnatarea acestei scrisori a fost și ea închisă în una din aceste închisori, ceea ce o face să vă scrie aceste rânduri. La Poarta Albă și alte închisori au fost închise multe femei care au suferit la fel ca și bărbații. Mă miră deasemeni cum nicio femeie din cele închise, care se află stabilită în Occident, nu a scris niciun cuvânt de groaznicele suferințe ale acestor femei din închisorile politice create special pentru femei. Aș propune ca să se ia hotărârea creerii unei zile a femeii deținute politice din România, pentru că acesta este adevărul omagiu adus femeilor în număr atât de mare care au fost condamnate politic, și nu ziua de 8 martie, creată fals de regimul care oprimă pe femeia română.

Cu mulțumiri.

¹⁸⁹ L.M. No. 49, December 18, 1983.

„Un grup de români exilați”, [noiembrie-decembrie] 1983, difuzată la 25 decembrie 1983¹⁹⁰

Mult Stimate Domnule Președinte,

De ani și ani de zile colindați lumea în lung și în lat, împreună cu alți tovarăși din conducerea de partid. Ați putut constata pe viu modul de viață de pretutindeni. Sunt atâția ani de când umblați prin lume pentru a propaga ideea de pace, pentru care susțineți că luptați de când vă știți, și veți lupta în continuare cât veți trăi. Este foarte frumos că luptați pentru o cauză dreaptă, pentru liniștea întregii omeniri, de a o ști ferită de urmările unui nou război mondial, care dacă în momentul de față ar fi declanșat de una din marile puteri, ar însemna distrugerea planetei.

Pentru această cauză sfântă, pentru toate eforturile depuse de D-voastră, forurile superioare de pretutindeni v-au acordat premii și medalii, recunoscându-vă meritele deosebite și eforturile depuse.

Pentru munca depusă de D-voastră pe plan mondial, cât și pentru sacrificiile neprecupețite de țara noastră prin colosalele cheltuieli efectuate în acest scop, este trist, este dureros, este incredibil, dar adevărat că în țara noastră, în România adevăraților români, nu există pace în adevăratul sens al cuvântului, fiindcă nu există LIBERTATE.

Indiferent de vârstă, de sex sau origine, oamenii de la noi sunt obligați prin diferite metode să joace după cum li se cântă.

În timp ce în țară oamenii își pierd mai mult de jumătate din viață stând la cozi, noi, în străinătate, mâncăm trufandale românești, roșii, ardei grași, castraveți, struguri, piersici, pui, carne de vacă și de purcel, salam de Sibiu, șuncă, cașcaval, brânză telemea, vin medaliat, țuică de prună și multe, multe alte bunătăți pe care majoritatea fraților noștri din țară nici nu mai știu cum arată, deoarece nu toți au funcții care să le permită să și le procure.

E trist dar adevărat, niciodată în România nu s-a furat legal așa cum se fură de 20 de ani încoace, începând cu miniștrii care au fost destituiți până la femeia de serviciu sau gunoierul, care dacă nu-l cinstești cu 15-25 de lei, refuză să ridice gunoiul, cu toate că salubritatea se plătește odată cu apa. Să nu mai vorbim de ce-i din comerț, de la care nu poți cumpăra nimic, dacă nu pici cu ceva. Fie bani, fie cadouri. Indiferent ce vrei să cumperi, alimente, îmbrăcăminte sau alte obiecte tehnice, la cooperativele meșteșugărești, la secția financiară, notariat, ICRAL. La cooperativele meșteșugărești, în toate piețele din țară, în ciuda listelor afișate, țărani te jupoaie de viu. În școli și în facultăți (chipurile, învățământul este gratuit, dar cadrele didactice iau cu amândouă mâinile), în policlinici și în spitale să te ferească D-zeu să ai nevoie de operație și să nu ai bani. Începând cu portarul, până la cel care te operează, trebuie să bagi mereu mână în buzunar, să dai tuturor, altfel nu te bagă în seamă și mori cu zile.

În România nu mai există instituție în care salariații să fie în totalitate corecți. Indiferent unde soliciți ceva, trebuie să ai bani.

Corupția s-a așezat pretutindeni.

¹⁹⁰ L.M. No. 50, December 25, 1983.

Pînă și în biserici se fac afaceri sub diferite forme. Preoții nu mai sunt preoți, sunt salariații unei instituții bine cunoscute, cu puteri nelimitate. Protejați de masca duhovnicească, nu mai slujesc cauza sfântă a credinței, ei devenind instrumentele de serviciu ale necinstei, legalizată de cei împuterniciți de D-voastră pentru a veghea la aplicarea constituției și respectarea legilor.

Această boală devenind cronică, s-a extins și în străinătate, în toate instituțiile unde lucrează românii. Exemplu: ambasade, biserici, turism, TAROM etc. etc., unde unii funcționari, sau diferite colective, formații și echipe, trimise pe banii statului, își rezolvă mai întâi interesele personale. Dacă mai au timp, fac ceva și pentru ce au fost trimiși, că de ... nu e frumos să te înapoiezi cu mâna goală. Trebuie să-i păcălești inteligent pe cei care te-au trimis. Să capeți încrederea șefilor pentru a-ți asigura, pe cât posibil, plecarea următoare.

Mai sunt unii din așa zișii diplomați care habar nu au ce înseamnă a fi diplomat, dar în schimb se pricep de minune să facă afaceri pentru a-și mări venitul personal. Și-au trimis și continuă să-și trimită în țară lucruri de valoare prin vreun membru de familie venit în vizită, sau de multe ori le duc personal, încălcând legile vamale, dânsul fiind diplomat. Multe din aceste călătorii sunt făcute pe cheltuiala statului, fiindcă de ..., omul merge în interes de serviciu, așa a dat dispoziție șefu.

Cei ce lucrează în turism, TAROM, sau preoții care își umplu buzunarele de la morți și de la vii și-au aranjat familiile în țară cu de toate pentru o viață bună, îmbelșugată, lipsită de griji, de timpul pierdut la cozi, fiindcă de ..., tătucul este preot, sau este diplomat la o altă instituție ce reprezintă țara peste hotare. Ei sunt mulțumiți, noi suntem fericiți iar șefii sunt adormiți de ispitele oferite de cei cărora le-au acordat încredere. Ne doare sufletul când vedem pe viu, cum spuneți D-voastră de multe ori, când cei trimiși aici în diferite funcții, considerați ca oameni cinstiți, corecți, capabili și incoruptibili (păcat că nu există posibilitatea de a-i controla îndeaproape) cum și la ce se pretează pentru a-și crea un beneficiu, a-i satisface capriciile soției sau pentru a-și îndopa neamurile din țară.

Indiferent de vârstă sau de funcție, începând cu domnul ambasador și până la ultimul salariat trimis peste hotare pe spinarea statului care este sugrumat de datorii, ei se gândesc în primul rând la avantajele și satisfacțiile personale.

Așa cum arătam mai sus, indiferent de vârstă și funcție, banii pentru ei nu au miros, nici culoare, valută să fie, și cât mai forte, iar atențiile cât mai valoroase și cât mai multe. Ar fi multe de spus.

Mai mult ca sigur însă că rândurile noastre nu vor ajunge la D-voastră.

Noi, cei plecați și rămași s-au cei fugiți din țară, suntem considerați de D-voastră trădători, nemernici, pleava societății. Este inexact, D-le Președinte, cu mici excepții (nu există pădure fără uscături) să fiți convins că noi, ca și frații noștri de bună credință din țară, suntem adevărații români.

Dați-ne prilejul să vă dovedim adevăratele noastre sentimente.

Oferiți-ne posibilitatea de a veni în țară fără teama de a fi arestați, bătuți, schingiuiți și torturați de securitate și miliție. Dați-ne această garanție și atunci se vor întoarce toți fii rătăcitori, iar România nu va mai fi ponegrită, înjurată și discutată de cine vrei și cine nu vrei.

Noi vom veni cu aportul nostru, cu banii munciți și trudiți pe meleagurile străine, pentru a ne ajuta țara, a-i revedea pe cei dragi, a aprinde o lumânare la căpătâiul morților

noștri. Pentru a ne reîntâlni cu glia strămoșească, pământul sfânt pe care ne-am născut și am crescut.

Cu oamenii în mijlocul cărora am trăit, ne-am îndrăgit și ne-am ajutat reciproc.

Dați-ne libertatea de a veni și a pleca din țară atunci când fiecare crede de cuviință, pentru binele poporului și al patriei, indiferent de vârstă, sex sau religie. Luați exemplul marelui răposat, cel care v-a fost un mare și bun prieten, Mareșalul Tito.

Mareșalul Tito a dat deplină libertate poporului său și a lăsat cu limbă de moarte ca în vecii vecilor iugoslavii să fie liberi de a pleca oriunde, oricând, și să se înapoieze la casele lor atunci când doresc.

În toate țările în care umblăm de atâția ani de când suntem plecați, am cunoscut sute de mii de oameni care muncesc în Occident de ani de zile și se înapoiază în țările lor ori de câte ori vor sau pot.

Spanioli, italieni, francezi, portughezi, greci, turci etc. etc., dar în special iugoslavi, care după ani de muncă în Occident, cu banii agonisiți s-au întors în patrie, unde și-au construit case, și-au cumpărat din țara lor ce le-a trebuit, tot ce au avut nevoie pentru gospodărie și pentru familiile lor cu banii aduși din Occident, munciți din greu, fiindcă nicăieri nu umblă câinii cu covrigi în coadă.

Dacă D-voastră ați acorda această libertate, să fiți convins, D-le Președinte, că nici un român adevărat, și aceștia sunt majoritari, nu ar rămâne în Occident. Toți s-ar înapoia acasă, la vetrele lor, vorba proverbului, fie pâinea cât de rea, tot mai bine în țara mea.

Dați libertate tuturor românilor, faceți ca România să fie în Balcani ce este Vaticanul și Elveția în lume. Liberă și respectată. Frumoasă și bogată este. Toți românii vă vor fi recunoscători.

Vă rugăm să nu interpretați altfel faptul că această rugămintă a noastră, care nu ne-am văzut țara de mulți ai, o vom trimite la sediile ONU și la posturile de radio *Europa liberă* și *Vocea Americii*. Solicităm sprijinul acestor instituții în a ne difuza rugămintea noastră către D-voastră, deoarece știm că sunteți înconjurat și de unii oameni care vă informează eronat. O parte din aceștia interpretează și aplică legile după bunul plac, sau după cum le dictează interesele personale, neținând cont de sfaturile și indicațiile D-voastră, sau de hotărârile forurilor în drept, care ar trebui aplicate întocmai, pentru binele poporului.

Noi cei care am rămas pe aici, sau am fugit din țară, vă rugăm să ne credeți, D-le Președinte, că poate în majoritatea cazurilor am fost forțați să procedăm așa, din cauza acestor oameni care ne-au scârbit prin faptele și comportarea lor de lingăi ce o au față de D-voastră.

Și cum spune un alt proverb românesc, toate oalele se sparg în capul șefului, fără ca el de multe ori să știe de ce și pentru ce.

În speranța că toți românii se vor bucura de clemența și omenia D-voastră, vă rugăm să primiți urările noastre de sănătate și viață îndelungată, împreună cu întreaga familie pentru unirea tuturor românilor în patria mamă, în cel mai scurt timp.

Un grup de muncitori din Tripoli, [sfârșitul anului] 1983, difuzată la 15 ianuarie 1984¹⁹¹

¹⁹¹ L.M. no. 53, January 15, 1984.

Stimate Domnule Director,

Un grup de români oropsiți, vlăguiți și umiliți într-un grad de nemai întâlnit în istoria românilor vă roagă să citiți la postul Dvs de radio plângerile lor, precum și necazurile și greutățile cu care se confruntă la ora actuală în cadrul întreprinderii de construcții în străinătate ARCOM. În aceste zile ale lunii noiembrie și decembrie [1983] au venit cele mai drastice măsuri de așa-zisă disciplină asupra oamenilor, spunându-se că Ceaușescu personal a dat aceste ordine, întrucât întreprinderea este falimentară și nu-și mai poate încasa valuta pe care dumnealor au contat.

Este adevărat că întreprinderea este falimentară, dar aparatul administrativ pe care l-a creat și care nu produce nimic este extraordinar de mare: dacă vezi birourile la centrala și filialele din Tripoli, te îngrozești și nu știi unde sunt atâția muncitori dacă birocrății sunt așa de mulți. Nu avem cuvinte pentru a vă explica ce se întâmplă pe șantiere.

La fiecare sector de activitate sau secție, cât de mică ar fi ea, există câte un inginer, un maestru, un șef de secție sau sector etc. etc. Aceștia, fiecare își au oamenii, care nu sunt ai șantierului decât de formă, pe statul de plată. Aceștia mai mult lucrează particular și banii îi împart între ei. Așa este situația la ora actuală. Inclusiv secretarul de partid își are oameni și oameni care nu produc nimic, dar nu uită să urle la cei ce muncesc și duc greul în spinare, îi amenință cu trimiterea în țară, cu penalizări mari, dacă până acum au avut numai 20% etc.

Toți din aparatul administrativ fumează numai țigări superioare, își procură băuturi alcoolice sau le primesc de la alții, sau bani de la cei care lucrează particular și pleacă din țară cu geamantanele doldora. Lor nu li se face vama nici aici, nici în țară, pedeapsa căzând tot pe cei nenorociți, obligați să-și vândă nu numai munca, dar și demnitatea și personalitatea, tot ce au bun și uman în ei; în așa fel îi umilesc la ora când vă scriem aceste rânduri domnii de la conducere pe cei ce muncesc și produc inclusiv pentru domnii de la conducere.

Stimate Domnule Director, în cadrul întreprinderii ARCOM, atât în țară cât și în străinătate, s-a format o mafie foarte mare. Această mafie a dus compania română la o situație falimentară, iar acum când sunt aproape să-și încheie socotelile se vede cât de bine au lucrat și dau vina pe muncitori și caută să recupereze o parte din bani de la ei, aplicându-le fel și fel de pedepse, cum ar fi trimiterea în țară cu plata avionului de către cel în cauză.

La multe șantiere s-au greșit proiectele, s-au trasat obiectivele greșit, iar după ce au lucrat muncitorii 1 an până la 1 an și jumătate (circa 70-80 de persoane), când obiectivele au fost gata pentru predare, s-a observat că au fost trasate greșit și au început imediat demmolările și s-au trasat proiecte noi și a început o nouă lucrare corectă.

Trebuie ținut cont că s-a depus pe o perioadă de 1 an și jumătate o muncă foarte grea, cu cheltuieli de materii prime, mașini, unelte, oameni etc., iar în final, domnii de la conducere nu au scos nici un țap ispășitor. Dar nu erau muncitorii vinovați, ci inginerii. Acest caz s-a petrecut pe hipodromul de la Suani, la fel pe șantierul 6 Sulmani și la C..S. Zawia, iar când se anunță control din partea tov. Ministru, se face ordine, curățenie pe șantier, îngropându-se în pământ și aruncându-se lăzi întregi cu fier, beton, ciment și tot ce se găsește în jur, numai de dragul de a face curat când vine comisia în control. Oare

aceste materiale, care se aduc din țară cu mari eforturi, nu costă sau nu reprezintă pentru Dumnealor nimic? Ei nu știu că aceștia sunt banii și sudoarea muncitorului român? Aceștia – adică domnii de la conducerea întreprinderii, din conducerea centralei – duc la faliment întreprinderea, iar muncitorilor nu li se pot asigura nici diurnele acelea de mizerie fără penalizări de 20%. Dar vă rog, Domnule Director, să credeți că nici acel 80% din diurnă nu-i primește muncitorul până după 6-7 luni și vă închipuiți căldura din Africa care ajunge până la 70 de grade Celsius [sic!] și el nu are bani să-și cumpere o răcoritoare, un pachet de țigări sau să-și suplimenteze alimentația. Mâncarea de la cantină este sub orice critică, dar domnii mănâncă bine pentru că își iau din depozitul cantinei tot ceea ce au nevoie, dar la muncitori în farfurie ajung numai oasele cu carne inferioară de cap de vită.

Și acum să vă relatăm alte cazuri mai grave. În șantierul 6 Sulmani a fost un caz deosebit. Șeful mecanizării și cu magazinierul șef fabricau și consumau băuturi alcoolice (țuică). Toți inginerii șefi și maistrul și șeful de coloană cunoșteau foarte bine acest caz, dar au băut cu toții cot la cot, inclusiv șeful de șantier și inginerul șef; nici unul dintre ei n-a spus un cuvânt, până când, într-o zi, inginerul șef al mecanizării s-a dus la magazinier în cameră și l-a luat la bătaie, iar acesta a pus mână pe cuțit și l-a lovit. Atunci toți s-au alarmat, arătând ce periculos este alcoolul și unde duce consumul de alcool. În momentul chiar când la baraca magazinierului era scandal, la șeful de șantier era banchet dat în cinstea revizorilor de la D.F.I. (control financiar intern) și se cărau lăzi de pepsi din cantină, că „domnii” nu mai aveau cu ce să-și facă șpriturile. În urma acestui scandal, au fost trimși în țară oameni complet nevinovați, iar cei vinovați sunt bine mersi pe posturile lor. Acești conducători văd numai ce vor ei, dar că timp de 10 luni au pus pe șantiere paznici oameni cu cea mai înaltă categorie de calificare, oameni care toată noaptea dormeau și ziua mergeau să lucreze la particulari, nu văd.

În urma acestui scandal a venit o comisie formată din cei mai mari mafioți de la centrala Tripoli, care au trecut pe la șeful de șantier și inginerul șef pentru a se consulta și pentru a hotărî ce măsuri să ia împotriva magazinierului și a altor oameni complet nevinovați la care, în urma controlului efectuat după scandal, au mai fost găsiți câțiva muncitori cu sticle de vin în cameră, iar inginerul șef și șeful de șantier au hotărât să-l trimită pe magazinier acasă în 48 de ore, să nu mai poată spune și dezvălui alte lucruri făcute de aceștia. În concluzie, tot muncitorul este vinovat. Acești muncitori care au fost nemulțumiți de hotărârea comisiei s-au dus la audiență la directorul general Tănase, iar acesta i-a dat afară spunând că el „nu e Popă, să-i asculte”, să plece, că nu are ce discuta cu ei.

Și acum un caz și mai tragic. La Tripoli s-a defectat o stație de betoane. Trei muncitori au fost trimși pentru depanarea stației. Acești muncitori au lucrat la depanare până la ora 21 seara, iar când s-au întors de la muncă, patru mafioți păzeau și filau colonia de la stadionul Tripoli, și i-au întrebat de unde vin. Ei au spus, dar nu au fost crezuți și au fost trimși în țară, cu toate intervențiile celor ce i-au trimis la depanare.

Domnule Director, vrem ca prin glasul Dvs, de la postul Dvs de radio, să-i transmiteți Dlui Nicolae Ceaușescu să mai reflecteze înainte de a scoate o lege sau un decret, pentru că mai toate legile și decretetele sunt împotriva muncitorilor și țăranilor. Domnule Nicolae Ceaușescu, Dvs sunteți primul conducător român care ați reușit să distrugeți țara precum și clasa din care chiar Dvs proveniți. Ați reușit în 17-18 ani ceea ce nu au reușit nici popoarele migratoare, nici turcii, nici rușii, nici nemții etc. Gândiți-vă că

oamenii de la țară care nu au la această oră, adică în lunile decembrie, ianuarie, februarie, căldură, gândiți-vă că poporul nu are ce mânca și nu vă luați după mincinoșii și lingăii care vă informează pentru că ei au de toate. Gândiți-vă că ați dat un decret în anul 1966 cu privire la creșterea natalității, care este și astăzi valabil. Este un lucru bun să ai o familie mare, dar nu uitați că Dvs ați raționalizat alimentele și se pune întrebarea, acestor copii, ca să crească, nu le trebuiesc proteine, vitamine? Greșiți, Domnule Ceaușescu, greșiți, înconjurați-vă mai puțin cu miliție și securitate pentru că aceștia v-au împins la sapă de lemn.

De ce nu înțelegeți că poporul este dus cu forța, scos din întreprinderi și uzine pentru a spori rîndurile „cooperativei de alai” cînd Dvs. plecați în vizită? Păcat că nu știți că se fac repetiții cu oamenii cînd veniți Dvs., că sunt instruiți să strige cînd apăreți Dvs. Un bătrînel spunea la un meeting că Dvs. ca conducător sunteți mai rău ca Hitler. De ce? Pentru că Hitler a căutat să aducă toate bogățiile lumii în țara lui, iar poporul său să ia parte la conducere. Dvs. în schimb dați din țară tot ce este bun, indiferent dacă rămâne sau nu pentru popor. Mai reflectați puțin, Domnule Ceaușescu.¹⁹²

Doina Cornea¹⁹³, [sfîrșitul anului 1983-începutul anului 1984], difuzată la 29 ianuarie 1984¹⁹⁴

Domnule Rector,

Nu doresc ca textul meu să îmbrace forma unui protest agresiv împotriva unei instituții ce reprezintă inteligența (e vorba de universitatea clujeană), nici împotriva unor colegi alături de care am lucrat zeci de ani, și dintre care cei mai mulți mi-au fost studenți. Dar mai ales, nu pot ridica glasul împotriva acestei universități pentru că o iubesc, pentru că știu că aici a vibrat, plină de căldură, vocea unui Pârvan, a unui Bogrea și cea a lui Blaga. Sau poate tocmai datorită lor ar trebui să protestez împotriva celor ce reprezintă azi această instituție, replică derizorie a strălucirii ei de altădată?

Și iarăși mă gîndeasc că, înainte de a acuza, trebuie să am în vedere condiția precară a intelectualului și a inteligenței în societatea noastră, să am în vedere că suntem manevrați și, dacă nu avem o credință fermă în valorile spiritului, așa cum au avut-o predecesorii noștri, cădem cu ușurință în capcana lașităților și a fricii. Mă gîndesc deci să am în vedere, înainte de a judeca atmosfera de oprimare și de suspiciune în care trăim,

¹⁹² Paragraf necitit.

¹⁹³ Doina Cornea, profesoară de franceză la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, a făcut o critică sistematică a regimului comunist în anii '80. După primele luări de poziție în 1982 și 1984, atitudinea Doinei Cornea s-a radicalizat treptat, trecând de la preocupările privind declinul educației și a moralei la o critică integrală a sistemului. În 1987 ea a reușit să atragă solidaritatea altora cu muncitorii greviști de la Brașov și a reușit să obțină mai multe semnături pe protestul deschis adresat lui Nicolae Ceaușescu privind aneranta politică de sistematiza a satelor. Doina Cornea a fost disidentă română cea mai cunoscută la sfîrșitul anilor '80, prin scrisorile trimise *Europei Libere* și interviurile date ziariștilor occidentali care au reușit să străpungă bariera creată în jurul ei de Securitate. Textele ei au fost publicate în revistele *L'Alternative*, *La Nouvelle Alternative*, *L'Autre Europe*, *Le Monde* etc. A fost figura centrală a filmului difuzat la sfîrșitul anului 1988 în Belgia, Franța, Elveția ..., „Dezastrul roșu”, al jurnalistului belgian José Dubié. Textele trimise de Doina Cornea, *Europei Libere* au fost editate în *Scrisori deschise și alte texte*, Humanitas, București, 1991. Vezi și *Raportul Final* pp. 727-728 și s.v.

¹⁹⁴ L.M. no. 55, January 29, 1984.

unde cea mai neînsemnată tentativă a individului de a dispune liber de gândirea și de conștiința sa este sancționată (mai ales în învățământ), fapt pentru care ideile înnoitoare nu pot circula, nu pot ieși la lumină, înăbușite cum sunt de balastul greu al compromisurilor.

Optez pentru blândețe și din dorința de a fi cât mai obiectivă, de a nu stârni pasiuni și resentimente, nici la semenii mei, nici la mine – dacă este adevărat că prin aceasta se pune capăt înlănțuirilor cauzale ale învrăjbirii. Cei ce au semănat printre noi dezbinarea, aplicând perfidul principiu al luptei de clasă, n-au cunoscut istoria neamului nostru: România modernă a fost clădită pe temeiul dragostei și al înfrățirii oamenilor de bună credință. Găsesc deci că e mai bine să întind mâna celor care, poate, în taina inimii lor – nu se știe niciodată – simt ca și mine, dar n-au tăria să se manifeste.

Înainte de a intra în detalii s-ar cere să mă prezint: mă numesc Doina Cornea, sunt profesoară de franceză, am domiciliul în Cluj. Activitatea didactică am început-o în 1952, după absolvirea facultății de litere din Cluj, ca profesoară de liceu, iar din 1958, după licență, am funcționat ca asistentă stagiară, apoi ca titulară, la catedra de franceză a universității din Cluj, până la 15 septembrie 1983, dată la care mi s-a desfășurat contractul de muncă.

Sunt convinsă că înlăturarea mea din învățământ nu pornește de la Dl Ion Vlad, rectorul universității, deși hârtia de desfacere a contractului de muncă e semnată de Domnia Sa. Ea vine din afara universității, de la acea putere oarbă care strivește tot ce e deschidere spre o gândire învoitoare. Cum însă la noi regula jocului e ca toți cei ce refuză să se lase manevrați să fie înlaturați, nu mă așteptam ca cineva din conducere să se expună pentru mine, luându-mi apărarea. Deși e foarte trist ca o instituție să nu aibă curajul să-și apere angajații, atunci când munca lor, totuși, a fost an de an prețuită. Dar mă așteptam ca forurile conducătoare – decanat, rectorat – să aibă măcar curiozitatea să afle direct, prin orele mele, ce idei vehiculez, ce idealuri am încercat să apar în fața atâtor promoții de tineri.

De aceea recurg, pentru a doua oară, în ciuda repercursiunilor, la postul de radio *Europa Liberă*, în primul rând ca să aduc la cunoștința rectoratului care au fost temele lecțiilor mele și conținutul lor de idei pentru care am fost sancționată; în al doilea rând, ca astfel să mă justific în fața opiniei publice, cu precădere a celor ce mă cunosc, colegi, foști elevi și studenți, invitându-i totodată să cumpănească în ce măsură puterea politică de la noi forțează conștiința oamenilor; în ce măsură intelectualul – de care se face atâta caz în propagandă – este folosit doar ca unealtă ideologică, sau este pus să joace tristul rol de a participa la umilirea și oprimarea celor care nu acceptă să joace aceste roluri. Doresc să se știe că, în ciuda aparențelor, circulația ideilor – chiar a ideilor care figurează în cărțile din fișierele bibliotecilor noastre publice – este stopată, că eu sunt sancționată pentru că le-am propus studenților pagini din istoria gândirii moderne: Bergson, Jung, Eliade, Lupasco, inclusiv texte referitoare la psihologie, biologie, filosofia culturii etc. Acest blocaj artificial al gândirii nu vrea să țină seamă de faptul că, cultura este ceva viu, este felul nostru specific de a fi în lume, alcătuit pe baza unei sinteze între înțelepciunea moștenită din trecut și trăirile noastre culturale prezente (sensibilitate, gândire, creație). Având în vedere aceste criterii, consider că munca mea în învățământ a fost o muncă creativă.

Speculațiile mele pe marginea textelor au început să deranjeze, precum au deranjat și anumite luări de poziție pur cetățenești, față de autorități, în legătură cu

degradarea vieții din orașul Cluj, dar aceasta nu intră în subiectul textului de față. Totuși nu ar fi exclus ca tocmai acestea din urmă să fi declanșat „furtuna” asupra mea: în toamna lui '81, studenții mi-au fost anchetați de Securitate (le mulțumesc și cu acest prilej că au avut loialitatea și curajul să mă avertizeze că le-au fost smulse declarații împotriva mea).

Curând după aceea, într-o ședință care reunea cei mai activi membri de partid ai secțiilor de limbi străine, cu participarea șefului de catedră, a decanului și a rectorului universității, am fost trasă la răspundere: de ce Mircea Eliade? Ce am eu cu Mircea Eliade la orele mele de literatura franceză, de ce am dat *Jurnalul* lui Mircea Eliade studenților să-l citească, tocmai *Jurnalul*!? Cum am îndrăznit să afirm la ore că riscăm să ne alilenăm gândirea, cultura, din cauza compromisurilor atât de ușor acceptate de majoritatea intelectualilor de azi. Cum am îndrăznit să afirm că mulți dintre ei sunt lași pentru că sunt mult prea preocupați să-și apere viața tihnită și poziția socială avantajoasă, spre deosebire de cei din trecut care, prin spiritul lor de sacrificiu și prin fermitatea convingerilor lor, au contribuit la făurirea culturii noastre moderne? Cum am îndrăznit să spun că toți cei ce participă, chiar și pasiv, la acest dublu joc al ipocriziei, contribuie – prin însăși faptul că existăm în acest mod degradat – la ruina spirituală a neamului?

Nu cred că Domnul rector Ion Vlad a conceput această listă de învinuiri: se știe doar că Domnia Sa este un literat fin care nu poate gândi astfel. Totuși, Domnul Vlad a fost cel care a trebuit să dea citire acelei liste de acuzații impuse, cu siguranță, din afară. Mă întreb dacă nu ar fi putut să fie și altfel, dacă nu s-ar fi putut apăra niște idei culturale...

Drept răspuns și dintr-un sentiment de îngrijorare în fața condiției derizorii a intelectualului în societatea noastră, în august 1982 am trimis un text la *Europa liberă*,¹⁹⁵ având ca temă misiunea intelectualilor, respectiv a profesorilor și responsabilitatea ce le revine față de tânără generație. Ca urmare am fost anchetată de Securitate, apoi chemată la partid unde mi s-a spus pe un ton sarcastic: „dacă nu te *astâmperi*, tovarășe, *te putem oricând da afară*. Sunt destui membri de partid cu pregătire ideologică ... și care fac naveta.” Iată deci inegala competiție între „pumn și palmă”.

Voi trece acum la partea a doua, cea mai importantă, a acestui memoriu, unde voi încerca să explic premisele activității mele didactice din ultimul an, conținutul și scopul ei.

Deoarece disciplinele umaniste sunt neglijate în învățământul nostru de azi și, odată cu ele formarea culturală și spirituală a tinerilor, ei sunt astfel insuficient pregătiți să țină piept agresiunilor interioare și exterioare, de orice natură ar fi ele. Prin orele mele – și cred că orice profesor ar trebui să aibă în vedere pe lângă latura pur informativă și formarea spirituală a elevilor săi -, deci prin orele mele am încercat să îmbin cunoștințele de limbă franceză cu un fel de trezire la reflecție și la viața interioară. Aceasta în scopul de a-i învăța pe tineri să se apere de înstrăinarea de sine, această racilă a vieții moderne în general, dar mai ales a vieții noastre, și care poate duce – dacă nu încercăm să o stăvilim – la destrămarea spiritualității noastre.

E adevărat că, în timp ce la orele de traduceri, la secția de română-franceză, alegerea textelor cădea la latitudinea mea, la biologie ministerul prevede texte de

¹⁹⁵ Textul a fost prima scrisoare adresată de Doina Cornea *Europei Libere*, semnat cu numele ei dar cu solicitarea ca acesta să nu fie citit pe post. A apărut în traducere franceză: „Lettre a ceux qui n'ont pas renoncés à penser”, *l'Alternative* no. 19, Novembre-Décembre 1982, p. 37. Acest prim pas de disidență a fost urmat de scrisoarea publicată aici.

specialitate. Având în vedere setea de cultură și de adevăr la tineri, la biologie mi-am permis libertatea de a prezenta texte mai mult de filozofia biologiei decât texte de pură specialitate, combinându-le – la cererea studenților – cu unele texte de filozofie generală și de literatură. Dar chiar și acestea din urmă le-am ales în așa fel încât, prin atitudinile de gândire și simțire ale autorilor față de viață, ele să nu fie tocmai străine biologiei. Am vrut să demonstrez prin aceasta că, între literatură, filozofie și știință există punți de legătură, că aceste trei domenii fac parte din aceeași viziune asupra lumii, care este de natură culturală. Mai țin să menționez că textele studiate la secța de biologie le-am prezentat, nu în spiritul dogmatic al ideologilor noștri, nu ca pe niște adevăruri absolute, ci ca și creații libere ale spiritului uman, ca pe niște acte de cultură, devenind pentru studenți exerciții de gândire, ei fiind liberi să le discute, să le accepte sau să le respingă în comentariile ce urmau.

În altă lecție am încercat să descifram ontologia lui Mircea Eliade pornind de la un fragment din *L'Épreuve du Labyrinthe*, această minunată biografie spirituală a gânditorului. Vizând existența, autorul stăruie asupra ideii de totalitate, deci de integrare a părții în tot, a vieții (de natură sacră) în cosmos. Cosmosul cu ritmurile și ciclurile sale este privit de filozof ca un organism viu și, în același timp, ca o condiție fundamentală pe baza căreia omul își asumă condiția umană. Cosmosul lui Mircea Eliade posedă și el o interioritate mai mult decât sensibilă ce se manifestă prin ritmul cosmic, ritm care ne comandă existența și ne revelează sensul ei ascuns.

Un alt text propus pentru analiză vorbește de înstrăinarea prin lașitate și teamă. Aceste sentimente distrug libertatea personajelor lui Eugen Ionescu în piesa *Rinocerul*, silindu-le la o odioasă metamorfoză. Nu se întâmplă și la noi, cu unii oameni, același lucru? Nu devenim oare ceea ce nu suntem și nici n-am vrea să fim: ipocriți, lași, slugarnici? Aceste josnice sentimente nu ne împiedică oare să simțim, să gândim și să creăm, deci să rămânem oameni? Cu excepția lui Béranger, eroul piesei, toate personajele sunt stăpânite de teamă în fața terorii și se transformă treptat în rinoceri, simbol al alienării. Discuțiile cu studenții au pus în lumină faptul că pierderea identității la personaje, printr-un jalnic și ireversibil proces de omogenizare, este posibilă datorită destrămării trăirilor interioare sub imperiul fricii, acest „corp străin” ce s-a strecurat în conștiințe. Omul lui Ionescu e fără apărare în fața ei. Dar Béranger rezistă agresiunii tocmai prin viața lui afectivă, rămânând fidel prieteniei, iubirii și umanității din el. Viața interioară, deci afectivitatea, îl apără pe om de înstrăinare. „Rămân ceea ce sunt. Sunt o ființă umană. O ființă umană... Voi rămâne om până la capăt.”, sunt ultimele cuvinte ale lui Béranger.

Textul a fost foarte bine primit de studenți și apreciat ca fiind de mare actualitate. Totuși, ei nu citiseră nimic din teatrul lui Ionescu, după cum nu au avut prilejul să citească nici din ceilalți autori menționați.

Dacă afectivitatea – așa cum am văzut – îl apără pe individ de alienare, cultura, în sensul ei larg, poate apăra o națiune de înstrăinare în fața vicisitudinilor istoriei, a „terorii istoriei”, cum le numește Mircea Eliade. Ea devine implicit un mijloc de supraviețuire. În legătură cu această temă, am dat două fragmente care vorbesc despre această funcție mântuitoare a culturii, din cartea deja menționată, *L'Épreuve du Labyrinthe*, cap. „Puterea Spiritului”.

Pentru a-i face pe studenți să înțeleagă concluziile istorice ale lui Jung, le-am prezentat succint concepția lui psihologică. Gânditorul consideră că în psihicul uman, pe

lângă inconștientul individual și ca un suport al acestuia, există o zonă inconștientă mult mai profundă, neindividualizată, comună marilor comunități culturale, pe care Jung o numește „inconștient colectiv”. Acesta, atunci când iese la suprafață, se exprimă prin arhetipuri și mituri, tot el comandă psihologia maselor, în vreme ce subconștientul individual e populat de imagini și simboluri și comandă psihologia individului, individualizarea. Cele două inconștiente se întrepătrund și – cred – se pot condiționa. Psihozele sociale, obsesiile maselor, nu sunt altceva decât răbufnirile inconștientului colectiv. Acest fond inconștient, atât cel individual cât și cel colectiv, scapă controlului; răspunsurile pe care el le va da evenimentelor exterioare vor fi autonome, conforme unui mecanism cu intenționalitate ascunsă. Atunci, după Jung, istoria nu o fac personalitățile, marile evenimente (doar în măsura în care ele pot mobiliza nemijlocit aceste forțe ale inconștientului). Tot ceea ce e vizibil, palpabil, în mersul istoriei, războaie, cuceriri, înfrângeri, nu constituie decât un rezultat, un fapt deja consumat, înregistrat de istorici și explicat ulterior pe baza unor criterii tot de suprafață. Istoria însă se modelează foarte profund, la nivelul trăirilor individuale secrete și subiective. Acest nivel, a cărui forță potențială e necunoscută, scapă controlului istoricilor, al polițienilor și al indivizilor înșiși. De aceea, istoria ia de atâtea ori o înfățișare tragică sau absurdă.

Aceste aspecte ale istoriei n-ar putea lua ființă dacă noi ne-am da seama că trăim în istorie, facem corp cu ea, că de fapt noi suntem istoria, deci nu ne putem sustrage ei, chiar și atunci când credem că i-am întors spatele, că nu participăm, căci și această neparticipare are o funcție, o anumită greutate și calitate istorică. Fiecare atitudine spirituală individuală contează, este o participare voluntară sau involuntară la făurirea destinului comun. Fiecare act răzleț, de curaj sau de lașitate, de generozitate sau de egoism, de dragoste sau de violență, de inerție, de tăcere vinovată, de indiferență, contribuie la geneza unui eveniment ulterior care a prins formă pe baza trăirilor individuale statistic majoritare.

Aceste reflecții ar trebui să ne pună pe gânduri, să trezească în noi un simț al răspunderii individuale în fața istoriei printr-un control asupra atitudinilor noastre. Dacă fiecare act al nostru contează (în ciuda falsului loc comun: „o rândunică nu face primăvara”), înseamnă că istoria este viața noastră așa cum am ales să ne-o trăim, în adevăr sau minciună, întru creație sau distrugere. Cu cât vor fi mai multe vieți creatoare și adevărate, cu atât societatea noastră va avea mai mari șanse de supraviețuire. Dar aceste șanse trebuie să i le acordăm individual.

Atâția ideologi și politicieni, în lume, se ocupă în a-i învăța doar pe alții ce și cum să gândească, sau să nu mai gândească deloc, fără a încerca mai întâi să-și disciplineze și să-și purifice propria lor viață interioară. Nimic nu se poate ameliora cu adevărat în istorie dacă continuăm să trăim iresponsabil, sub impulsul pornirilor primare – lăcomie, nedreptate, violență, teamă, lașitate și minciună. În schimb, totul poate căpăta o altă înfățișare dacă fiecare dintre noi am încerca să trăim responsabil, ceea ce înseamnă, în primul rând, să nu mai acceptăm, *în noi*, seria de lașități și falsuri, de impuritate și cruzimi, să ne creăm un destin moral și spiritual cât mai adevărat, cât mai demn, și prin aceasta să ne îndeplinim „funcția noastră în lume”, cum ar spune Anton Dumitriu.

Aș dori să închei acest memoriu cu un citat din Bujor Nedelcovici: *Somnul Vameșului*, vol. I, p. 402, fragment ce rezumă tot ceea ce am spus până aici și care a intrat în programul meu de traduceri la secția română:

„Echilibru nu presupune renunțare, ci o permanentă revoltă cu ajutorul căreia se egalizează contrariile: în exterior, între individ și formele anchilozate ale societății, și în interior, între „sine” și „eu”. Efortul de a menține acest echilibru fragil constituie tocmai sensul existenței noastre. În fiecare zi ne situăm de zeci de ori între viață și moarte spirituală. Trebuie să ne exprimăm adevărul nostru de câte ori ne întâlnim cu: nedreptatea, falsul, teama, crima morală sau fizică, trufia, demagogia, corupția, fără să ne scuzăm că nu îndreptăm nimic prin „acel caz particular”. Tăcerea este o acceptare vinovată, să o înlocuim cu o permanentă insurecție împotriva a tot ce știrbește demnitatea individului sau a colectivității. Numai așa, cred eu, putem afla în fiecare zi „Ce a vrut Dumnezeu să facă cu noi”, cum spune Faulkner.”

Vedeți acum, Domnule Rector – dar la fel m-aș putea adresa decanului sau șefului de catedră – de ce am fost înlăturată din învățământ. În ultimă instanță, pentru faptul că am citit câteva cărți care, sunt sigură, vă plac și D-voastră și am vorbit despre ele și altora. E foarte grav!

Știu, nu puteați face nimic pentru mine. Dacă ați fi încercat, riscați să vi se întâmple ceea ce mi s-a întâmplat mie. Tocami această tristă stare de lucruri am dorit să o subliniez și s-o aduc în fața opiniei publice. Și totuși, dacă nu am fi atât de slabi și temători, atât de egoiști în a păzi ceea ce posedăm, dacă am fi mai conștienți și mai solidari, poate chiar mai maturi, nu s-ar mai întâmpla așa ceva. Cazul meu nu contează, sunt prea neînsemnată; dar n-ar mai putea fi nedreptățit un Andrei Pleșu, un Mihai Șora, un savant ca și academicianul Milcu sau un preot cum este Părintele Calciu. Am avea poate o altă viață; până și cei care astăzi abuzează de putere s-ar ridica și ei calitativ, s-ar umaniza; dar mai ales, am lăsa o altă moștenire, alte șanse de supraviețuire copiilor noștri, generației care va urma.

„Un jucător de bridge”, București, [ianuarie] 1984, difuzată la 12 februarie 1984¹⁹⁶

D-le director,

Încep scrisoarea mea „La poarta infernului” cu o serie de aspecte reale și zvonurile care le asociază Clanului Ceaușescu, ceea ce explică situația de mizerie indescriptibilă, atât morală, cât și materială, în care se zbate poporul român, sufocat de o armată crescândă de securiști care apără prin orice mijloace clasa conducătoare, apărându-și astfel traiul îmbelșugat și propria viață.

Prin anii `69-70 s-a permis și a luat amploare mișcarea bridgistică din România, materializată printr-o Federație Națională, una dintre „cele mai tinere” din familia mondială a bridge-ului competițional care, în 1975, avea deja câteva mii de membri titulari organizați în 30 de cluburi oficiale, la care se adăugau cca. 30 de mii de jucători ocazionali la cluburi, diverse competiții intercluburi, orașe, județe. Datorită unor jucători pasionați și teoreticieni de valoare, au apărut cărți de specialitate, tratând cele mai moderne convenții de licitație. În același timp, diverse studii au scos în relief importanța bridge-ului pentru dezvoltarea facultăților intelectuale, constituind un exercițiu mental complex, promovând promptitudinea în luarea deciziilor, suplețea judecății, atenția,

¹⁹⁶ L.M. no. 57, February 12, 1984.

memoria, încrederea în forțele proprii, voința, tenacitatea, observația și percepția rapidă, înțelegerea partenerului și spiritul de echipă, fiind în același timp un sport deconectat de problemele cotidiene, mult mai dinamic și variat, propunând soluții mult mai diversificate decât șahul.

Aceste cărți și studii, din care citez câteva: Mircea Pretor, *Bridge*, Ed. Litera, Buc. 1970; Dan Nicolescu, *Bridge*, Ed. Stadion, Craiova, 1972; Vlad Racoviceanu, *Bridge-jocul declarantului*, Ed. Stadion, Craiova, 1973; Ing. Nicu Kantar, Ing. Dan Dumitrescu, *Bridge-convenții și sisteme moderne de licitație*, Ed. Sp. Turism, București, 1974 au condus, firească, la succese de prestigiu, cum a fost câștigarea în anul 1975 a campionatului internațional al unor țări socialiste, desfășurat la București, între care se afla și echipa Poloniei, în acel timp, vicecampiona europeană.

După apariția, în 1976, a lucrării *Bridge-convenții și sisteme moderne de licitație* a inginerilor Nicu Kantar și Dan Dumitrescu (Ed. Sport Turism), numărul competițiilor crește, iar țara începe să fie vizitată de bridgiști celebri, ca italienii Belladonna și Garozzo, iar ca urmare firească a dezvoltării acestui sport, care presupune puterea minții și nu a palmelor care aplaudă, a fost organizarea, sub auspiciile Federației Române de Bridge Competițional și Clubului bucureștean A.C.R. (Automobil Club Român – în București mai funcționând încă două cluburi mari, Locomotiva și IPSCAIA¹⁹⁷, având toate trei peste 500 de membri) a Festivalului Internațional de Bridge, în august 1980, la Hotelul Parc din Mamaia, unde au participat 15 echipe din 5 țări (Italia, Franța, R.F. Germania, Belgia și România). Despre acest festival s-a scris în termeni elogioși și în pagina a 5-a a ediției în limba franceză a revistei *România Pitorească* nr. 112 anul XXIII, seria VI (revistă destinată Occidentului).

Între susținătorii marcanți și fervenți ai acestui sport, spre lauda lui, se afla și Valentin Ceaușescu¹⁹⁸, fiul cel mare și oaia rădăcită a familiei.

Lucrurile au evoluat bine, performanțele jucătorilor români începând să fie cunoscute pe plan internațional, folosindu-se cele mai moderne convenții de licitație.

Dar cum se întâmplă cu tot ceea ce este bun și de valoare în România de astăzi, în toamna anului 1983 s-a abătut anatema stejarului de la Scornicești, care a desființat Federația, cluburile, până și rubrica de bridge din revista epoletului de la *Săptămâna*.

Explicațiile care se vehiculează în București sunt trei:

1. Cluburile s-au închis pentru a se face economie de energie electrică și combustibil. Trebuie precizat însă că „Locomotiva” a funcționat în condiții mizere de lumină și fără căldură în zilele de luni și vineri, între orele 18:00-21:00, în cantina din subsolul Palatului C.F.R., unde luau masa de seară, în timpul jocului, soldații corpului de gardă; Clubul IPSCAIA a funcționat într-o clădire și mai mizeră, miercurea, tot trei ore, într-un fost cinematograful de pe Calea Rahovei, iar Clubul ACR și-a schimbat mereu locul de desfășurare a meciului săptămânal mai ales după demolarea sediului în urma cutremurului din martie 1977. Deci n-ar fi de crezut că motivul economiei, mai ales că un hâtru a zis: „Aici ard 10 becuri chioare, trei ore cât jucăm noi, acum mergem acasă și se

¹⁹⁷ Institutul de Studii și Proiectari de Construcții pentru Agricultură și Industrie Alimentară.

¹⁹⁸ Valentin Ceaușescu (1948-), absolvent al Facultății de Fizică (Universitatea București și Imperial College, Londra), din 1970 cercetător la Institutul de Fizică Atomică. În noiembrie 1989, la Congresul al XIV-lea al PCR, a fost ales membru supleant al CC al PCR.

vor aprinde cel puțin 160 de becuri bune.” Și, pe de altă parte, întreb eu, de ce s-a desființat rubrica de bridge de la *Săptămâna*, care publica mai mult partide interesante între jucători celebri din străinătate?

2. Cluburile s-au desființat pentru că dădeau prilej oamenilor de diverse profiluri și din întreprinderi diferite să se întâlnească și ... deh, s-ar fi putut naște o mișcare de recunoștință față de „cel mai...”, avându-se posibilitatea unor discuții antiguvernamentale. Acest lucru este cu totul de nepresupus, pentru că un jucător de bridge cu cărțile în mână nu mai are mintea pentru altceva, fiind știute concentrarea maximă necesară jocului și ritmul rapid (7-8 minute) afectate fiecărei done, după care se dă schimbarea și doi dintre cei patru jucători de la o masă trec la masa următoare, acestea nepermițând discuții auxiliare.

3. După cum se știe, Valentin Ceaușescu, pasionat de bridge, împotriva voinței și dorinței părinților grijulii, s-a căsătorit și are un copil, refuzând să se despartă de fata unui fost din vechea gardă, Dana Borilă¹⁹⁹, al cărei frate cu soția au luat de curând drumul pribegiei, ca mulți alții, sătui de prea multa lumină a acestor ani. Valentin a primit acasă o hotărâre judecătorească prin care i s-a comunicat că „cererea Dvs. de divorț, înaintată tribunalului sector ... a fost aprobată”, la care, firește, acesta a făcut o criză de nervi și i-a spus câteva taticului iubitor. Imediat ce toată această treabă a răsuflat la București a fost desființată brusc mișcarea bridgista din România, lumea bănuind că acesta a fost singurul mijloc, momentan, de pedepsire a fiului îndărătnic.

Dar, oricare ar fi adevăratul motiv, încă unul din puținele lucruri bune rămase în nenorocita de Românie a fost distrus de nebunia și ticăloșia care au nenorocit Țara și Poporul.

„Pinochio”, 4 februarie 1984, difuzată la 26 februarie 1984²⁰⁰

D-le director,

Vă mai amintiți de vânzătorii de pe bulevardul Elisabeta, azi Gheorghiu-Dej, care în zilele friguroase de iarnă vindeau castane prăjite, strigând cu umor: „Ia calde maroane, calde castane!”, făcându-ne să simțim parcă mai deplin frumusețea anotimpului rece și intimitatea orașului înghețat, în orele molcome ale serii, când ieșind de la cinematografe ne încălzeam palmele cu fructele pârguite de foc și nu de ger? În memoria mea, acestor vânzători ambulănți, astăzi dispăruți ca și castanele lor parfumate, intitulez aceste rânduri: „Calde maroane, calde castane”, chiar dacă unele dintre știri nu mai sunt atât de ... calde.

Nicușor cel năbădăios s-a căsătorit! Da, ați citit bine: s-a căsătorit! După multe așteptări evenimentul s-a produs. Soluția a fost găsită de familie. Aleasa inimii materne a fost Poliana Cristescu, președinta organizației pionierilor. Începe o nouă poveste de dragoste și politică. E clar că se dorește ca proaspătul cuplu să-și scrie propria istorie și să ajungă a fi prezentat viitorimii drept un exemplu de puritate, fidelitate etc. Vom vedea (în ideea de astăzi a dictatorilor cunoscuți) tablouri înfățișându-i pe tinerii de astăzi în

¹⁹⁹ Iordana Borilă, soția lui Valentin Ceaușescu. După divorțul din anul 1988 și căderea regimului, ea a emigrat în Statele Unite cu fiul lor, Daniel, singurul nepot al lui Nicolae și Elenei Ceaușescu.

²⁰⁰ L.M. no. 59, February 26, 1984.

diferite ipostaze: de reținut că prima posibilă poză de arhivă este cea publicată zilele trecute de întreaga presă: Nicușor cu mâinile reunite ... în poală. Întocmai atitudinii atât de cunoscute, stând în picioare în fața părinților săi cărora le prezintă, în numele organizației de tineret al cărui jupân absolut este, felicitările de rigoare la orice aniversare; în plan secund, cei câțiva adjuncți ai săi, printre care și nora celui felicitat! Ce ziceți? La noi lumea zice ca respectiva căsătorie nu are la bază nici un sentiment, ci un calcul simplu: pentru a putea parveni în scara politică, Nicușor trebuie să prezinte atributele unui om serios. Or, un astfel de om, trebuie, musai, să fie căsătorit. E drept că Nicușor duce o viață liberă de orice obligații morale și fără nici o grijă materială. Și-a făcut de cap, cum ar zice Topârceanu, și era vremea să se strângă de pe drumuri. Iar ea, Poliana²⁰¹, este obligată (prin protocol) să-l iubească tot astfel precum făceau domnițele de altădată, or cele sortite să ajungă regine. Domiciliul conjugal al tinerei perechi este cel ce i se pregătise Zoiei Ceaușescu²⁰², adică cel de lângă Biserica Albă, vecină sediului Comitetului Central, unde cei doi soți și „oameni politici” se duc dimineața, pe jos, da, da, da, ați citit bine: PE JOS și ținându-se de mână, ca doi îndrăgostiți adevărați. Toată lumea este mulțumită. Strada respectivă a fost blocată de securitate și miliție. Celebra bodegă „Caviar”, rebotezată „Intim”, la ale cărei mese au stat pictorii Steriadi și Ressu, marii actori Vraca și Băltățeanu, ca să ne rezumăm doar la patru celebrități, s-a închis definitiv, și nu din lipsă de caviar, ci din surplus de ... protocol. Nicușor își vede îngădită libertatea. A fost schimbat directorul restaurantului Moldova, unde puștiul avea unul din refugiile sale nocturne. Consecința: nu se mai fabrică pe loc frumusețile devenite celebre, nu se mai găsesc coniacurile fine, nici bere străină, nici truffandale, ci numai murături. Ca la toate cârciumile. În curând vor dispărea probabil și fripturile și specialitățile de până acum, printre care (vai doamne!, nu ne lăsa) și ciorba de burtă! Se așteaptă schimbarea din funcție și a altui „protector” al tânărului Voievod: Viorel Păunescu, șeful atât de laudatului bar de noapte din București (iarna) și al celui de la Neptun (vara), furnizorul de fete vesele și nemofturoase pentru bucuriile spirituale ale lui Nicușor. Schimbări mari, nu alta. Este posibil însă ca cei scoși de pe unde-și făcuseră cuib să ajungă demnitari pe la comerț ori cultură. Să avem răbdare.

- Cele trei condamnări la moarte de la Târgoviște, care s-au pronunțat nu de mult, au reprezentat un preludiv al ascensiunii lui Nicușor.²⁰³ Faptele petrecute acolo erau vechi de trei ani. Ele au fost readuse în actualitate de necesitatea plasării lui Pantelimon Găvănescu undeva, spre a lăsa postul ce-i fusese hărăzit de mult lui Nicușor. De altfel, în afara celor condamnați la ... protocol, dacă ar fi să glumim pe o temă gravă, și a primului

²⁰¹ Poliana Cristescu (1954-), membră de partid din 1974, membră supleantă a CC al UTC (1980-1981), membră a CC a UTC (1981-1989) și secretară a CC al UTC (1982-1989), președintă a Consiliului Național al Organizației Pionierilor (1982-1989), membră supleantă a CC a PCT (1982-1984), membră a CC al PCR (1984-1989).

²⁰² Zoia Ceaușescu (1949-2006), fiica lui Nicolae și a Elenei Ceaușescu. Studentă, a fost membră supleantă al CC al UTC (1971-1975), dar nu a urmat o carieră politică. Absolventă a Facultății de Matematică, a devenit șefa secției de matematică de la INCREST (Institutul pentru Creație Științifică și Tehnică).

²⁰³ Tribunalul militar Târgoviște a condamnat la moarte în luna decembrie 1983 trei angajați ai Întreprinderii pentru industrializarea cărnii din Târgoviște. Aceștia au fost acuzați de subminarea economiei prin sustragerea și comercializarea ilicită a unei importante cantități de carne și produse de carne.

secretar cu care nu s-a dat de pământ deși se murdărise și el în afacerea cu pricina, n-a mai fost clintit nimeni. Clar? Ca și cuvântul partidului.

Alte consecințe ale căsătoriei lui Nicușor cu Lady ... Poliana: stațiunea Sinaia, unde s-a celebrat nunta (cu dar, fără dar?, asta nu s-a aflat încă, dar cu haz în mod sigur!) a devenit cu adevărat o a doua Capitală a țării! Ca pe vremuri. S-ar zice că, încetul cu încetul, reintrăm în normal: avem două capitale, avem și capete ca și încoronate, titulare de dinastie. Ne mai lipsește traiul bun de altă dată. La Sinaia este din ce în ce mai greu de ajuns. Mașinile celor care s-au încumetat în perioada respectivă să ajungă pe Calea Prahovei au fost oprite timp de peste două ore, acolo unde s-au găsit, ori îndrumate pe drumuri laterale, deoarece convoiul nuntașilor se deplasa pe aceeași rută. Buletinele de Sinaia au început să fie ștampilate. Orașul este supravegheat de forțe speciale de specialitate. Nu se face economie, cum nu s-a făcut nici pentru restaurările clădirilor regești din incinta splendidului parc natural al Peleşului.

- Dacă prințul cel mic a fost în prim planul actualităților mondene românești, fratele cel mare, Valentin, n-a lipsit de pe agendă, dar în cu totul alte împrejurări: tocmai când devenise, cu echipa sa, campion de bridge al Capitalei bietul Valentin, aflat în acel moment peste hotare, avea să afle la revenirea sa în patrie, că jocul respectiv a fost interzis aici. Nici curajosul Eugen Barbu, a cărui revistă ce se vrea culturală adăpostea o rubrică de bridge, n-a îndrăznit să sufle o vorbă, ori o literă de explicație. S-a desființat, să-i fie de bine. Cauza? S-a pretextat că, la Brașov, la o întâlnire oficială, au fost găsiți participanți care se aflau acolo cu forme de deplasare de la respectivele locuri de muncă! Deci pe banii statului Vai ce rușine! Ce rușine! Asta în timp ce șeful statului cel mai luminos exemplu pentru fiecare om din România și în curînd de pe Terra, călătorește exclusiv pe banii săi. S-au auzit și voci care pretindeau că bridge-ul fiind un joc de inteligență a fost considerat primejdios pentru securitatea statului. Într-adevăr, ce s-ar întâmpla dacă românii ar deveni mai inteligenți? Ei, răspunsul ne este greu să-1 dăm. Poate domnul Homoștean²⁰⁴ ori Postelnicu²⁰⁵ să-1 cunoască.

- Dar, nu numai inteligența maximă este pusă la obroc, ci și cea medie. Iată, de pildă ce se petrece în învățămînt: concedieri masive de profesori din rîndul inginerilor! Unii sînt trecuți în producție, acolo unde se poate, alții... ei bine alții rămîn pe drumuri. Tendința: desființarea liceelor industriale (după ce acestea înlocuiseră pe cele de cultură generală ori umaniste cum vreți a le-zice) și reducerea învățămîntului obligatoriu la 10 clase, după ce ani de zile ne-am fudulit cu generalizarea celui de 12 ani! Iată, prin urmare, că strălucitul sistem al omului de geniu și mare patriot nu mai poate asigura locuri de muncă nici pentru meseriași și, probabil, nici în facultăți nu-i mai primește. Vor rămîne patru licee cu profil umanist, de la care se va putea merge mai departe la facultăți. Alt eșec ... strălucit al politicii culturale dusă de Elena Ceaușescu.

- Șeful Statului socialist român a mai luat o hotărîre mîngîiată de genialitate: revoltat că specialiștii din agricultură nu sînt capabili să asigure recolte mari și animale pe măsura imaginației sale maladive, s-a hotărît (și a făcut publică hotărîrea sa) de a prelua personal conducerea cîtorva unități: IAS, CAP trei sau patru la număr (care au și fost fixate), pentru a demonstra că numai incapacitatea și reaua voință a subalternilor săi este de vină că n-avem

²⁰⁴ George Homoșteanu (1923-) a fost membru de partid din anul 1947, membru al CC al PCR între 1969 și 1989, prim secretar al Comitetului Județean de Partid Alba (1968-1978), ministru de Interne între 1978 și 1987, ambasador extraordinar în RS Cehoslovacia din 26 aprilie 1989. A fost condamnat la 14 ani de închisoare în procesul Autobuzul în legătură cu lichidarea a trei tineri care luaseră ostateci un autobuz.

²⁰⁵ A fost membru al Comitetului Central al PCR, ministru secretar de stat, șef al Departamentului Securității Statului din Ministerul de Interne între 1978-1987 ministru de Interne între 1987-22 decembrie 1989. Arestat și condamnat în 1990 în lotul CPEx.

ce mînca. Evident, că tocmai acești incapabili au și început un furibund transfer de animale selecționate din toată țara (poate chiar și din import), de semințe și îngrășăminte dintre cele mai bune (desigur tot din import, pentru a umple grajdurile fermelor puse conducerea fărului, pregătind de pe acum viitoarele succese ale noului țaran cooperativ, zootehnist și agronom. În aceste locuri (nu le numesc pentru a nu prejudicia situația celor care au făcut-o de a munci acolo punîndu-i sub tășul bănuielilor securității) se vor obține recoltele record, producțiile de lapte etc. ... nu numai din țara noastră ci, probabil, din lumea întreagă, Astfel demonstrația: omul sfințește locul va fi făcută în mod public. Noi ne gîndim însă și la alta: omul potrivit, la locul potrivit.

- Explozia de la Teleajen a produs o mare emoție în opinia publică românească în special în zona Văii Prahova și la București. Nu se știe cum merg cercetările. Ceea ce am aflat însă și ceea ce nu se va pune niciodată în discuție, responsabilitatea accidentului, se datorează lui Ion Dincă²⁰⁶ și Emil Bobu. Cei doi linguiștori de profesie vrînd să facă o bucurie stăpînei lor Elena C. au forțat pe tehnicienii de la Teleajen să pună în funcțiune rafinăria înainte de termen, asta ca un fel de cadou de ziua de naștere, zi care se apropia. Ei au dat dispozițiile care au condus la catastrofă, dar despre ei nu aminteste nimeni în mod public. Poate o vor face cei care vor ajunge în fața instanțelor. Morții nu mai pot să vorbească. Poate că tocmai în acest amănunt (ordinea celor doi numiți) să stea norocul acuzaților și peste evenimentul atît de trist să se treacă mai ușor și cu bunăvoîntă.

- N-aș vrea să jignesc pe nimeni, dar nu mă pot reține să nu remarc că oamenii, pistonăți zilnic pe toate canalele propagandei și de către toate canalele care le servesc, au ajuns să-și tocească și simțul critic și de multe ori chiar bunul simț strămoșesc. Astfel, ce credeți că s-a comentat cel mai mult în legătură cu catastrofa de la Teleajen? Faptul că Ceaușescu a plîns! Asta se pare s-a văzut chiar și la televizor și, desigur, în mod deliberat s-a lăsat secvența respectivă ... lacrimile lui Ceaușescu au fost lăsate la liberă vedere. Demagogia înregistrează recorduri de impudoare aici, în România! Oare Hitler nu reușea să plîngă la comandă? Lacrimile familiilor celor spulberați de explozie n-au ajuns pe ecrane. Nu ni s-a arătat nicio secvență de la înmormîntări, așa cum ni se arată cînd o catastrofă se petrece undeva pe afară și anume prin Occident ori și mai departe, dincolo de Ocean! Ce valoare au lacrimile de actor ale lui Ceaușescu cînd o țară întreagă a ajuns să-și plîngă nu numai morții, ci însuși traiul de fiecare zi petrecut în temnița comunistă construită de Ceaușescu și neamul său? Niciuna, absolut niciuna! Așa cum există bucurii mincinoase, tot așa există și tristeți mincinoase. Dacă este mare prin ceva, acest Ceaușescu este tocmai prin harul de actor cu care l-a înzestrat natura și pe care i l-a șlefuit politica.

- Teatrul Național, din București, a redevenit șantier! După construirea sa și premiera arhitectului el a stat ani de zile fără fațadă, deși s-au organizat concursuri și s-au acordat premii pentru cele mai bune proiecte. Nimic nu a plăcut familiei vremelnice-domnitoare! Ea s-ar fi vrut înfățișată într-un fel oarecare, cam în genul în care se preconizase să apară în stațiile de metro din București. Dar nu s-a putut. Acum, pălăria lui Caragiale, care n-a mai plăcut și care acoperea cupola sălii a fost tăiată și din borsalină ... a devenit ... bască! Clădirea a fost înconjurată cu stâlpi, care vor susține o suprastructură de câteva etaje (se pare trei, la ora actuală), cu săli de expoziții și alte acareturi. Fațada a început să fie placată

²⁰⁶ Ion Dincă (1928-2007), membru de partid din 1947, activist de partid, cursuri de pregătire politică și militară (inclusiv Academia I.V. Stalin în URSS), carieră în cadrul Direcției Politice a Armatei și a aparatului de partid. A devenit șef de secție al CC al PCR în 1971, membru supleant al CC al PCR (1969-1972), membru al CC al PCR (1972-1989), membru al Secretariatului CC al PCR (1972-1973; 1976-1977), membru al CPEX (1976-1989). Între iunie 1976-februarie 1979 a fost primarul general al municipiului București, și din 1978, președinte al Biroului Executiv al Comisiei pentru Arhitectură și Sistemizare al municipiului București.

cu brichete de marmoră rozalie. Artistic, vai ce artistic va fi Naționalul nostru! Va lua, probabil, un nou premiu!

- Ideea pusă acum în operă îi aparține lui Ceaușescu și soției sale. Dar, modest, el vrea să rămână în umbră, tot astfel cum a rămas și cu prilejul schimbării versurilor tradiționale ale actualului imn național, ori cu ocazia altor produse poetice. Recent, întreaga presă literară (mai ales) a publicat un soi de poezie în stil poporanist-pășunist, cum ar fi zis Miron Radu Paraschivescu, nesemnată. Dar, serviciul de dezinformare despre care ne-ați înștiințat cândva chiar D-voastră a avut grijă să informeze de data asta opinia publică precum că „șefu” a mai produs o capodoperă. E ca-n romanele sudamericane în care sînt luați peste picior dictatorii și ridiculizați cum se cuvine. La noi însă...(M-am mirat cum v-au scăpat rizibilele versuri. Dacă sînteti interesați vi le decupez și trimit, deși cred că le puteți găsi și Dvs în presa din preajma zilei de 26 ian. a.c).

- Cine s-a plîns că programele de televiziune se încheie la orele 22? Numai răuvoitorii și reacționarii Uite, simbăta trecută, postul de televiziune a emis pînă la orele 2 din noapte! Cum? Așa bine! Cu romane și muzică populară, cu celebrități ale genului. Cine a avut insomnia a văzut. Eu, de pildă. Și alții ca mine. Două variante: ori familia regal-republicană a cerut program special, ori televiziunea a vrut să facă un cadou și o surpriză fidelilor ei ascultători. Ar mai fi una: cică în seara respectivă s-a desfășurat revelionul chelnerilor, care - după cum se știe - are loc după cel oficial pentru că în aceea noapte categoria respectivă de oameni sînt la muncă. Pentru ei, zic unii, s-a prelungit programul. Alții, demagogi, au împrăștiat zvonul că „șefu” nici nu știa că programele se închid de regulă la 10 seara. El n-a auzit nici despre economia de energie electrică. Bietul de el! Inocentul!

- Ca o compensație pentru excepționalul program din simbăta cu pricina, a fost desființată una dintre cele mai populare emisiuni T.V.: fotografiile lui Tudor Vornicu, unde apăreau cei mai buni reporteri de astăzi ai instituției. Excesul de profesionalitate se sancționează în România. Înapoi la abecedar!

- Servilismul celor care sînt dispuși să-1 practice a mai înregistrat un record: publicarea unor fotografii stereotipe, în toate jurnalele, înfățișînd prezentarea de felicitări prilejuite de ziua de naștere a lui Ceaușescu. S-a depășit astfel servilismul deja omologat al foștilor secretari cu presa și propaganda. Burtică și Popescu-Dumnezeu, noul uns, Enache, găsind încă o formă de slugărnicie care le scăpase celorlalți. Dar nu numai atît! Printr-o curioasă dar nu întîmplătoare manevră fotografică ori din montaj, cei care au fost pozați dînd onorul stăpînului suprem, erau priviți de acesta de ... sus în jos în ciuda faptului că Ceaușescu este mai mărunț (ca înălțime) (decît cei pe care îi domina în aceste documente. Chiar și pe Dincă căruia nu i-au mai fost suficienți cei 180 centimetri, pe care-i are (poate chiar mai mult) arătînd mai pitic decît uriașul stăpîn.

- Cei mai recentți vizitatori ai Bucureștiului, rusul Gromyko²⁰⁷ și canadianul Trudeau²⁰⁸, au găsit orașul dominat de interminabile cozi la stațiile de benzină. Sfirșitul lui ianuarie și începutul lui februarie au însemnat aproape un apogeu al crizei de combustibil pentru populație, comparabil cu cel care a premers scumpirea ultimă (oare?) a acestora la 9 lei litrul. Ca să vă dați cît de cît seama, coada de la Miorița (Băneasa) depășise Piața Scînteii. Cea de la Dorobanți ajunsese pînă în Ștefan cel Mare, o vira la stînga, prin fața Spitalului de urgență și se continua pe Calea Floreasca. La Intercontinental se blocase caldarîmul străzilor din spatele hotelului, pe Batiștei pînă la încrucișarea cu str. Al. Sahia, iar de aici pe C.A. Rosetti pînă la Vasile Conta și N. Filipescu. În Drumul Taberei un alt record de lungime și de ... așteptare. O anume decență ori poate pur și simplu rușinea față de oaspeți i-a făcut pe milițieni să organizeze „șirurile tovarășești” (așa se cheamă, la noi, cozile, pe străzi cît mai dosnice (în spatele Casei Scînteii, de exemplu) pentru cei care așteptau la Miorița, astfel ca oaspeții să nu vadă, dar mai ales

²⁰⁷ Andrei Gromyko, demnitar sovietic, ministru de Externe al URSS între 1957 și 1985.

²⁰⁸ Pierre Elliot Trudeau, prim ministru al Canadei în două rînduri: 1968-1979 și 1980-1984.

pentru ca securitatea lui Ceaușescu să fie asigurată. După plecarea celor doi, serviciile specializate ale securității, prin cozile lor de topor, au pus pe seama „șireteniei” lui Ceaușescu blocarea stațiilor de benzină, explicând că „șefu” a vrut să le arate cât de prost stăm cu benzina și astfel CAER-ul să ne mai dea ceva. Nu toată lumea știe că rușii ne-au dat țigete, dar că noi l-am revândut la prețuri mai mari altora, ceea ce a produs nu numai nemulțumire la Moscova, dar și tăierea rației și ridicarea prețurilor la nivelul celor de pe piața mondială.

- Și colac peste pupăză, au reînceput arestările în rîndul celor care spun și ascultă colportînd bancuri politice. La procese nu s-a ajuns, dar se bate în toată legea, la adăpostul unor legi nescrise conform cărora miliția și securitatea își permit orice pentru a intimida și a astupa gura lumii.

Pe curînd.

„Un saturnian”, martie 1984, difuzată la 25 martie 1984²⁰⁹

Domnule Director,

Nu știu dacă rostul rubricii Dumneavoastră este și acela de a găzdui și altceva decât plângeri, să le zic, economice, sociale, politice și de alt fel. Eu încerc ... Vreau să atrag atenția asupra unui nou scandal aflat, deocamdată, în faza lui de început, care promite însă să zguduie lumea literară românească, fie prin hohote de rîs, fie prin consecințe mai grave.

Totul a început de la recenta apariție pe piață a volumului semnat de Corneliu Vadim Tudor și intitulat *Saturnalii*. Până acum a fost liniște. Pe autorul grosolanelor spectacole prilejuite de sărbătorile negre ale Ceaușeștilor, ori altele ce s-ar fi voit dedicate Unirii, dar care au fost departe de istoricul eveniment, pe recitatorul înflăcărat de demagogie care-și asumă, cel dintâi după Adrian Păunescu, nefasta răspundere de a gâdila orgoliile celor doi conducători abia numiți, nu l-a sancționat nimeni în nici un fel. Crizele sale de antisemitism, care au produs consternare în rîndul oamenilor de bun simț din țară și de peste hotare, au fost „asimilate” cu multă bună voință de cercurile oficiale și oficioase întrucât ele suferă de aceeași meteahnă a rasismului cu o singură direcție, consecință limpede și irevocabilă a lipsei de cultură care domină, puternic, cele mai înalte foruri politice naționale, a diversivității practicate ca element „curativ” pentru greaua și lungă boală a societății noastre de azi. În locul pâinii, laptelui și untului se aruncă mulțimilor, ca într-o arenă jivinelor, antisemitismul.

Deci, Corneliu Vadim Tudor, după lingușelile sale concurate numai de cele ale lui Adrian Păunescu și-a dobândit dreptul de a-și pune numele și pe coperta unei cărți. Evident, primii care au recenzat-o au fost prietenii săi de la *Luceafărul*, ređuta secundă a bardului sexagenar Eugen Barbu. Artur Silvestri, același care ne intoxică cu radiografia redacției de la München și Paris, a *Europei libere*, și-a acordat o clipă de răgaz spre a preciza dimensiunile talentului lui Corneliu Vadim Tudor, particularitățile care-l deosebesc de Eminescu, Arghezi și Goga prin grădinile cărora mai calcă uneori, dar de pe poziții cu totul și cu totul originale. N-am citat, dar am strâns în două linii esența recenziei lui Artur Silvestri.

De atunci și până de curînd ... liniște. Afirmății incitante cum sunt: „poetul e un eseist viguros”, el practică „cultul marilor colectivități, al noroadelor imperisabile”, „un populism admirabil și cu o prelungă tradiție în literatura românească”, „el desfășoară „o

²⁰⁹ L.M. no. 63, March 25, 1984.

admirabilă poezie cu parfum cronicăresc”, el ne este prezentat ca un „de tot remarcabil poet al paradisului ritualistic și folcloric”, „condiția ireductibilă a poeziei sale este pasionalitatea exuberantă și extatică”, „este un admirabil liric al imprecăției”, „cu un simț al dimensiunilor apocaliptice și al viziunilor grozave foarte pronunțat”. „Majoritatea creațiilor lui Corneliu Vadim Tudor sunt dezvoltări ideologice, epistole naționale, alegorii, discursuri imagine pornind de la document”, se spune, iar în ceea ce privește universul, „poetul s-a așezat hotărât într-un unghi de creație nimerit”, el devenind, ni se spune mai departe, „un observator contrariat al universului, un agent radical al unei îndreptări universale.” Concluzia: „rar, în generația mai tânără, creator cu o atât de pregnantă ideologie decât acesta: istoricistă, decisă, „poezia lui Corneliu Vadim Tudor este a unui talent exprimat”, creație care, cum se poate citi la finalul recenziei, „începe să capete, încă de azi, înfățișarea unei opere adevărate.”

Bun, veți zice. De ce am citat atât de mult? Pentru că în *Suplimentul Scânteii Tineretului* din 19 februarie (atenție: *Luceafărul* s-a exprimat pe 7 ianuarie), un alt critic crescut de regim, Constantin Sorescu, consacră un subsol de două pagini volumului lui Corneliu Vadim Tudor, pe care îl cam demolează. Amarnic de veselă situație: în pagina a 2-a a revistei se lăfăie Eugen Barbu, sărbătorit pentru 60 de ani de viață, iar într-a patra îi este făcut arșice, cum ar zice însuși „groparul”, locotenentul prim! Sorescu îi recunoaște un debut prim de promisiuni (de altfel, titlul recenziei este „Unde sunt zăpezile de altădată”), cu citate din Barbu, Blandiana etc., care povesteau nașterea poetului așteptat. Dar, ..., până în cele din urmă, Corneliu Vadim Tudor este (cu menajamente, desigur) făcut plagiator al mai multora, dar și aici poți crăpa de râs, chiar al lui Păunescu, marele rival al jurnalului din str. Brezoianu! El mai este târât și prin colbul inculturii (a propos de titlul *Saturnalii*), primește lecții de istorie, chiar el, cel cu simțul „istoricist” atât de dezvoltat, fiind coborât la un imitator al lui Ioan Alexandru: „Corneliu Vadim Tudor este covârșit – scrie C. Sorescu – de importanța temelor pe care și-a propus să le trateze liric”. Stupoare pentru cei care, ca mine, au citit recenzia din *Luceafărul*. „Trei sferturi din noile poeme reprezintă o pastișă a poeziei păunesciene”, afirmă același C. Sorescu. „Cenaclistului” de la *Flacăra* i se mai adaugă și Dimitrie Bolintineanu luat și el ca exemplu de poetul „creator cu o atât de pregnantă ideologie istoricistă” etc, poet care (după părerea lui Artur Silvestri) se dovedește „un cu totul admirabil știutor de istorie românească” (literară, aș adăuga eu, ținând seama de câți maeștri și-a permis să convoace pe masa de lucru, nu o dată însângerați cu borșul plagiatului).

Dar asta însă nu-i nimic. În fond, ce importanță are faptul că Silvestri emite o părere și Sorescu alta? Păi să vă zic eu care anume este „șarmul”. Șarmul vine de acolo: de unde „atacul”, căci așa este apreciată cronica lui Sorescu, o ruptură dintre *Săptămâna*, *Luceafărul*, pe de o parte, și *Scânteia Tineretului*, pe de alta. Deci, în plan administrativ, între două organisme culturale: ale unuia de constrângere, am numit securitatea statului, și organul tineretului, al cărui prim-secretar este Nicușor Ceaușescu. Fie că se pricepe sau nu se pricepe, Nicușor își va apăra subalternii dacă se va ajunge la „arbitrajul” paterno-matern, și va fi îndreptățit să o facă pentru că C.V.T. este și el inclus în generația tânără care respinge valoarea actuală a operei sale și nu o recomandă celorlalți.

De fapt, războiul acesta nu a început acum, ci mai devreme, de când Gabriela Negreanu a îndrăznit să bată pe umărului bunului simț pe Eugen Barbu, determinându-l ca, din pragul aniversării sale, să privească puțin înapoi și să înțeleagă că aureola sa nu este încă turnată în metal prețios, ci numai dur.

Și încă nu m-aș fi simțit atras să vă scriu dacă Săptămâna din 2 martie a.c. nu ar fi publicat, în pagina a 3-a, o notă de o duritate extremă, așa zice, nemaîntâlnită în nici o coloană a vreunei publicații ce s-ar dori culturală și care sună, mai curând, a avertisment polițienesc, cu toată „colegialitatea” invocată, iar în ultima mai mult de o coloană, la rubrica „Gâgă” (preferința lui E. Barbu, de pe vremea când era corector: probabil se amuza cu „Gluma” lui Al. Deveghe) cu citate din C. Sorescu, material în care se urmărește discreditarea criticului sub raport cultural și intelectual. Ambele avertismente, țintind sub centura bunului simț, m-au lăsat perplex. Și nu numai pe mine. Se desprinde clar forța de care dispune E. Barbu, forță care, ca și în cazul lui Adrian Păunescu, izvorăște din deținerea conducerii a două publicații săptămânale în cadrul cărora ambii își fac o politică absolut personală și prin nimic legată de fenomenul cultural național. Așa cum în *Flacăra* nu poți apare decât dacă ești agreat de Păunescu, ori dacă numai îl citezi într-un fel ori altul (voi reveni, poate, la viitorul drum în străinătate, de unde vă expediez această scrisoare, la subiectul acesta gras), la *Săptămâna* ești obligat să te închini aceluiași zeu care-l protejează pe redactorul său șef.

Dar nici cu asta n-am terminat ce am vrut să zic. Aflu din *Săptămâna* că și *Viața studentescă* „s-a dat” la Corneliu Vadim Tudor, prin urmare acțiunea presei de tineret, care nu trece nici pe la municipiul de partid al Capitalei și nici pe la secția de presă a C.C.-ului mare este una concertată și marchează un început de diferențiere față de opinia *Luceafărului*. Și încă ceva important, cred: în acest moment de derută, survenit și în urma decesului lui Nichita Stănescu de care Barbu s-a atins, ignorând că poetul era și a rămas un idol al tineretului, Adrian Păunescu îi întinde o mână de ajutor. În *Flacăra* din 2 martie, adică mult după sfârșitul osanalelor adresate lui Barbu (nașterea *Princepelui* lui Ouatu având loc la începutul ultimei decade din februarie), Adrian Păunescu sacrifică o pagină din revista sa pentru a putea face loc unei poezii-scrisoare în care-i propune pace adversarului său. „Chipul durabil al unui mare scriitor”, cum se întitulează pagina, cuprinde nu mai puțin de 6 poze cu Barbu (concuranță pentru Ceaușescu senior), citate din cel sărbătorit „prins” în toate ipostazele fermecătoarei sale existențe, inclusiv cea de fotbalist. Păunescu aștepta de mult pacea cu mai vechiul său „profesor” de lichelism și acum s-a hotărât să atace: „Și uite, puteai cu-o-mpăcare normală/ Să fii patriarhul întregului scris/ Dar zilnic te roade un fel de abis/ Și nu știi ce fel de lingăi te înșală.”

Propunerea e clară, dar nu se știe de nu cumva Barbu îl va trece pe lista „lingăilor” săi tocmai pe Corneliu Vadim Tudor, ceea ce ar însemna o jignire. Dacă totuși „groparul” va veni la masa discuțiilor, s-ar putea să-l sacrifice pe Corneliu Vadim Tudor pentru a-și relua locul alături de Adrian Păunescu, situație în care Sorescu și cine o mai fi, au lucrat pentru Barbu. Vă rog să mă credeți, e grea viața aici, fără hrană, fără căldură și lumină, dar – din când în când – când îmbuibații ies la drumul mare și-și ascut bricegele, cum se întâmplă acum, e o bucurie pe care o guști și cu burta goală. Regimul pare să știe asta și cred că-i va lăsa să se spintece până acolo unde propriul instinct de conservare le va permite fiecăruia dintre ei. Fie-le țărâna ușoară.

„Un contribuabil”, februarie 1984, difuzată la 1 aprilie 1984²¹⁰

Domnule Director,

²¹⁰ L.M. no. 64, April 1, 1984.

În atât de răvășita onomastică socialistă, multilateral-dezvoltată, a mai apărut un termen vrând, parcă, să caracterizeze o nouă clasă, ori poate numai o „pătură socială” : răzleții. Cine sunt și ce vor ei, acești răzleți? Pot fi chiaburi? Țărani ajunși sau doar scăpătați? Se leagă numele lor de origine sau de altceva? Răzleții nu pot fi definiți în raport cu o apartenență socială și de una ... geografică. Ei sunt acei cetățeni ai țării care dețin o suprafață oarecare (mică, deoarece mare nu mai deține nimeni) și o casă (mică ori mare, nici asta nu mai are importanță) în afara așa numitului perimetru constructibil. Deci: poți fi sărac lipit pământului și să deții, drept urmare, o casă din chirpiciul socialist ori alta din cărămida trecutelor regimuri, cu animale și acareturi, să te dea bogăția afară din curte, n-are importanță. Poți, la fel de bine, să fii și una, și alta, și totuși să intri în categoria „răzleților”. Adică, ce ghinion!, să te afli dincolo de limita constructibilă admisă de statul socialist. S-ar putea crede că regimul a început o nouă epocă-epocală de sistematizare, urbanizare, reconstrucție în mediul rural, că urmărește să strângă în vetrele satelor tot ceea ce poate defini un nucleu citadin modern și că, din cauza asta, a decis stârpirea răzleților, a acelor cetățeni care se împotrivesc bunelor, genroaselor, dezinteresatelor intenții ale statului socialist multilateral dezvoltat.

Dar nu este chiar așa. Ci altfel. Pentru a înțelege mai repede și mai exact este trebuință să ne întoarcem cu câțiva ani (nu mulți) înapoi și să ne reamintim de acel decret ridicol prin răutate și lipsă de logică, prin care cei care dețineau o așa numită „o a doua casă” erau obligați să și-o dărâme, ori să se stabilească definitiv în ea, renunțând la buletinele de București ori din alte mari orașe ale țării. A fost o acțiune net îndreptată împotriva intelectualilor, scriitori, pictori, artiști, deoarece aceștia reușiseră să-și facă o casă, mai mare (ca Eugen Barbu) sau mai mică (aici exemplele sunt mai numeroase) pe la Snagov, Bușteni,, Predeal, Otopeni etc. Decretul a stârnit vii nemulțumiri și s-a ajuns la un compromis, acceptându-se ca cei care aveau deja casa să și-o păstreze, dar să nu-și mai poată construi alta din acel moment înainte. Acest armistițiu a durat însă destul de puțin. Cu aceeași bolnavă încăpățănare cu care se urmărește desființarea Muzeului satului (printre altele) s-a revenit acum la vechea obsesie a anilor trecuți. Toți cei vizați atunci intră acum în categoria răzleților și, ca urmare, sunt somați să-și dărâme casele în 48 de ore sau să se stabilească la țară. Sigur că acestei măsuri îi cad victime și țărani autentici, foarte mulți dintre ei refugiați din Basarabia în 40, alții din Moldova în 47, în timpul secetei.

Lipsa de onestitate a unei astfel de măsuri este dată, printre altele, și de acest „amănunt”: dacă se urmărește „adunarea” caselor într-un perimetru mai mic, mai economic, de ce sunt exceptate de la demolare unele case, tot din afara aceluși perimetru, ele urmând să fie atribuite (sub ce formă juridică oare?) acelor săteni rămași fără acoperiș în urma dărâmării caselor pe care le-au deținut? Ori se respectă principiul „perimetrului”, ori nu se respectă! Este clar, prin urmare, că se urmărește lezarea drepturilor unei categorii restrânse de cetățeni, și anume a intelectualilor. Deocamdată, au fost luați în vizor și în botul buldozelor casele din jurul Capitalei, din numitul sector agricol Ilfov. Șeful care conduce noua campanie împotriva intelectualilor este același personaj, Ion Dincă, care înjură și pălmuește, în numele stăpânilor săi, în fruntea cărora se află Elena Ceaușescu, vecina sa de la Găiești. O întreagă pleiadă de scriitori, pictori, artiști, medici și, nu dintre cei din urmă, ci de primă mărime se află în aceeași situație delicată și, aparent, fără ieșire. Odată au scăpat de amenințare. Dar de data asta? Poate că ceea ce li

se întâmplă îi va face să mediteze mai atent asupra modului servil în care s-au comportat până acum ca artiști și cetățeni, asupra pactului pe care l-au făcut cu regimul și să înțeleagă că își primesc acum răsplata pentru lipsa lor de sinceritate, dovedindu-li-se o dată în plus că noii stăpâni nu-și respectă slugile, debarasându-se de ele atunci când le pică bine. Sigur, lista celor care au de suferit este mult mai lungă și nu are nici un rost să încerc să o reconstitui. Vreau însă să se știe că și de această dată nu este vorba despre un bine colectiv, așa cum se va încerca să se demonstreze, ci de un capriciu al Elenei Ceaușescu. O irită să vadă ori de câte ori trece spre și dinspre Snagov, casele și grădinile oamenilor de artă și cultură. O supără tot ceea ce nu este al ei și tot ce a reușit altcineva să agonisească. Pe noi ne supără alte lucruri pe care le face ea și familia ei. De exemplu, amenajarea casei palat de pe str. Rosseti, fosta ambasadă a Coreii, în vederea atribuirii ei lui Nicușor, căruia nu-i ajunge apartamentul din Cosmonauților. Palatul nu-i nici din chirpici și nici nu se află dincolo de perimetrul construibil al Capitalei, ci chiar în buricul orașului. Cât va costa repararea și amenajarea? Cine poate ști. Sigur este că plata o vom face cu toții. Așa ne trebuie.

„G. Ionescu”, [primăvara] 1984, difuzată la 1 aprilie 1984²¹¹

Stimați Domni,

De mult mă gândesc cum să încep și de unde s-o pornesc ca să vă scriu aceste vorbe... Și, în sfârșit, am trecut peste orice, chiar peste obstacole, ca să scriu dragilor mei români de la radioul *Europa liberă*. Îmi sunteți dragi pentru că aud multe lucruri foarte interesante despre scumpa noastră țară și frumoasă. De fiecare dată aud știri care mă încălzesc, mă țin treaz, făcându-mi impresia că trăiesc în România de altă dată, când erau la conducere oameni de omenie, care înțelegeau și pe tânăr, și pe bătrân, pe cel cu carte și pe cel fără de carte (așa după cum am auzit de la părinți și cât am trăit și eu pe atunci). Și toți își duceau viața fără teamă. Își mâncau pâinea cea de toate zilele cu plăcere în casele lor, pe care le construiseră cu sudoarea frunții lor și până la urmă rămăneau ale lor definitiv și nimeni nu îndrăznea să le ia cu forța, sau oricum.

În această țară, acum, nu mai ești stăpân pe nimic, pentru că noii conducători au luat casele oamenilor și ale Patriei și trăiesc în ele, fără să fi pus o cărămidă la construirea lor. Se lăfăesc în ele și în ele își pun mese întinse cu toate bunătățile aduse, pentru ei, din lumea întreagă, în timp ce poporul suferă și, de frică, se mulțumește cu ce-i dă, chiar și un os ros de carne, și-l mănâncă, că așa-i românul, bun, răbdător și muncitor.

Știu că le cunoașteți pe toate, dar doresc să-mi descarc sufletul, ca să mă simt, în fața Dvs, mai ușurat, și să vă adresez cu plăcere ce aud și văd.

Întâmplător mi-a fost dat să trec prin cartierele 13 Septembrie, Uranus, Antim, Rahova și multe străzi legate de acestea și am rămas îngrozit de ce am văzut. Aveam impresia că văd scene îngrozitoare din Beirut, San Salvador, Nicaragua etc., ..., sau din alte țări unde sunt răscoale sau terorisme. Am văzut cum tancuri (buldozere) intră în casele oamenilor, ale poporului, și le dărâmă și le distrug fără nici un pic de milă sau remușcare! Sunt distruse vile frumoase și rezistente în interiorul cărora se pot vedea scări de marmură, diverse ornamente care-ți încântau ochii. O cetățeană care se găsea prin

²¹¹ L.M. no. 64, April 1, 1984.

locurile acelea îmi spunea că nu poate concepe să se demoleze astfel de locuințe, că nu pot să le înlocuiască niciodată. Îmi arăta unele în care încă nu intraseră tancurile, spunând că dacă aş vedea interiorul aş rămânea uimit de atâta frumusețe! Alt cetățean mi-a spus că i-ar face plăcere să-i vizitez casa, ca să mă conving pe viu și voi rămâne impresionat plăcut de cele ce voi vedea. Unui cetățean care lucra pe strada Cazărmii i-am pus întrebarea: Domnule, nu ți-e milă de aceste clădiri, că iei parte la distrugerea lor? Nu ți se rupe inima de ele, când vezi că se prăbușesc? Mi-a răspuns că îl doare, dar a primit ordin să demoleze.

Altădată un tânăr pe care l-am întâlnit mi-a spus că pentru construirea unui palat, necesar acestor boieri de astăzi, se dărâmă zeci și sute de case foarte bune de locuit în care ar putea trăi perfect cetățenii și că ceea ce vede aici este de neuitat.

A fost mutată biserica Maicilor pe str. Antim, pentru care s-a cheltuit peste două milioane, bani aruncați în vânt. Câți bani aruncați pe apa sâmbetei de toate sumele cheltuite pentru demolări și construcțiile făcute.

Vă rog stăruitor să vorbiți la radio, zile întregi, ca acest guvern să dea ordin să oprească dărâmarea caselor oamenilor, fie proprietari, fie chiriași, și să-i lase liniștiți ca să-și ducă o viață pașnică și fără frământări.

Țara noastră este bogată și este o rușine ca noi românii să cerșim din poartă în poartă.

Cu dragoste de patriot român.

„Un grup de șoferi din RFG”, [martie] 1984, difuzată la 8 aprilie 1984²¹²

Stimați domni de la postul de radio *Europa liberă*,

În ultima perioadă, tot mai mulți români caută să-și părăsească țara, lăsându-și toată agoniseala dobândită cu atâta trudă, lăsându-și familiile, părinții, copiii, rude și prieteni, lăsând tot ce le-a fost drag de o viață întreagă. Și toate acestea din cauza politicii și a tracasarilor din regimul comunist.

Printre cei oropsiți și nevoiți a părăsi țara suntem și noi un grup de șoferi de la Transporturile Internaționale Române, și mai ales, de la ITIA. București, Oradea și Craiova.

Noi ne-am părăsit țara datorită faptului că am fost prea chinuți de către conducerea întreprinderii care ne cerea eforturi supraomenești, nelăsându-ți timp nici să răsuflăm, dar remunerația fiind foarte mică sau deloc.

Din anul 1968 și până în prezent diurna șoferilor de la TIR este neschimbată, avem cea mai mică diurnă din toate țările care fac transporturi internaționale, însă obligațiile cresc pe zi ce trece. Zilnic apăreau noi și noi obligații de serviciu și toate erau în defavoarea noastră.

Obligații de a răspunde de calitatea și cantitatea mărfii, de colete și kilograme, de temperatură, deteriorări, de a face 520 km pe zi indiferent de starea drumului, polei, ceață, zăpadă, mazăgă. Pe drumurile din Europa și Asia se vedeau circulând doar mașini românești zi și noapte, toți șoferii străini se odihneau, iar noi circulam ca somnambulli.

²¹² L.M. no. 65, April 8, 1984.

Ne mai odihneam și noi când era câte o sărbătoare și nu lucrau firmele la care trebuia să încărcăm sau să descărcăm.

După mai multe chinuri pe care le întâmpinai într-o cursă din cauza mașinilor foarte slabe pentru transport internațional, după demontări de cutii de viteze diferențiale, ambreiaje, valve etc. ajungeai și la garaj, unde erai luat în primire de o sumedenie de șefi, dar nu de șefi de bransă, ci de niște șefi cu numele, căci în realitatea luai legătura cu un fel de vătafi care nu știau altceva decât numai să dea cu biciul.

Cum intrai în garaj, începeai cu note explicative. Prima notă explicativă erai obligat să o dai la așa-zisul serviciu Protocol, unde te lua în primire un securist și-ți punea întrebări: cu cine te-ai întâlnit, ce ați discutat, dacă ai văzut vreun coleg vorbind cu cineva etc. Apoi, începea să te prelucreze cum trebuie să te comporți în străinătate, cum trebuie să lauzi politica partidului și multe altele. După ce ieșeau transpirat din acest birou Protocol, te lua în primire șeful de coloană, apoi șeful de atelier, apoi șeful de autobază și dacă aveai norocul să te întâlnești cu inginerul șef sau cu directorul, te lua și ei în primire găsindu-ți nod în papură ca să te ia la întrebări.

După ce ai împărțit fiecăruia cât ai crezut de cuviință, începeai să faci decontul cursei. Și aici începeai iarăși cu note explicative. De ce ai întârziat 5 sau 10 ore? De ce ai alimentat motorină cu 10-20 litri mai mult în RFG, sau de ce ai luat mai puțin din URSS? De ce ai încărcat în țară prin ACEM [?] și n-ai încărcat prin ITSAIA.? Și aceste Note Explicative se țin lanț și toate trebuie aprobate de către șeful de atelier și de către șeful de autobază, iar în unele cazuri, și de către Serviciul Tehnic sau Serviciul Exploatare. Alergătură și iar alergătură. După ce ai transpirat bine cu notele explicative și cu dosarul încheiat, constați că din amărâta de diurnă pe care ai primit-o, ai mai rămas dator și încep alte muștrări și propiri de salariu.

Toți acești șefi încep iarăși să se ivească și să te zorească să pleci în altă cursă, cu toate că tu poate nici nu ți-ai văzut familia. Acest lucru nu are importanță, omul și familia sunt pe ultimul plan. Pe primul loc este exportul și valuta. Toată liota de șefi este în stare să facă orice, numai ca să plece mașina.

Tu ca șofer începi iarăși cu alergătura, dai în stânga, dai în dreapta, și-ți repari mașina în limita posibilităților și a timpului pe care îl ai la dispoziție, plătești pentru piese, pentru mecanici, ca să poți pleca, căci dacă nu știi să te descurci și nu dai, mașina va fi dată altui șofer care știe să se descurce, iar tu rămâi în garaj până când vei ști să te descurci. Și ca să stai în garaj toată ziua fără salariu este rău. Căci presa din țară are grijă să anunțe șomajul în alte țări, dar pe cel din România nu-l vede. Când nu ai de lucru, se spune că ești pontat cu P.O.F.S. (Prezență Obligatorie Fără Salariu). Cu acest P.O.F.S. ești pontat dacă nu sunt comenzi, dacă mașina este defectă, dacă lipsesc piese din magazie, dacă nu este motorină la depozit și în toate cazurile când nu se învâрте roata. Și când roțile nu se învâرتesc din zeci de cauze independente de șofer, acesta este obligat să vină totuși la serviciu, dar fără să fie plătit.

Aceasta este de fapt o nouă reorganizare a acordului global care se răsfrânge asupra șoferilor și nu asupra armatei de ingineri și așa ziși subingineri, tehnicieni, funcționari etc. Și cum aceștia sunt foarte mulți la ITIA, anume un număr de peste o sută numai la București, șoferii sunt obligați să tragă zi și noapte pentru a le asigura salariile deloc neglijabile de peste trei mii de lei. Și totuși, dacă acești șefi ar ține cât de puțin la șoferi, viața șoferilor ar fi mai ușoară. Dar toți acești șefi, parc-ar fi puși în posturile lor să

facă numai rele, să batjocorească oamenii, și nu să contribuie la buna desfășurare a activității.

De exemplu: cauciucurile pentru mașini sunt de cea mai proastă calitate, 40-50% din ele explodează din cauză că sunt prost lucrate, cu economie de cauciuc și praf din abundență cauciucul crapă; economiile de pânză și sârmă duc de asemenea la explozii; dacă șefii ar face expertize mai bune, aceste cauciucuri nu s-ar imputa șoferilor, ci le-ar suporta fabrica. Iar fabrica suportând atâtea deșeuri, până la urmă ar face cauciucuri mai bune.

Dar șefii stând la căldură, în birouri, cauciucurile sunt transportate de un muncitor la fabrică, acolo se face un fel de expertiză, se admite 2-3%, iar restul se aruncă în spinarea șoferului, spunând că au fost prost exploatare. Ba că a avut aer prea mult, sau că a avut aer prea puțin, sau că a dat cu cauciucul într-un corp tare. Nimeni nu controlează, ci i se fac note de imputare șoferului. Sunt șoferi care au de plată între zece și douăzeci de mii de lei, iar domnii șefi stau bine mersi și le pare bine de aceste situații, dând directive șoferilor să aibă grijă cum exploatează cauciucurile, căci trebuie date la reșapare sută la sută; ce nu este bun de reșapat se plătește de către șoferi. Cu toate că dâșii știu că sunt de proastă calitate și că s-au răsturnat foarte multe mașini, unii și-au pierdut viața, alții au rămas fără picioare, fără a mai pune la socoteală pagubele materiale, cu mașini și mărfuri făcute praf. Și cu toate acestea șoferii sunt obligați a le plăti. Adică să plătească oalele sparte de alții, ale aceluia care le-au făcut cu economie.

Ne gândim: cui i-ar conveni să-i explodeze un cauciuc, și mai ales pe față?

Dar să luăm un alt exemplu. În halele de montaj sunt zeci de cutii de viteze defecte și majoritatea au cam aceleași defecțiuni. De ce nu pun umărul șefii noștri și să înlăture acestea în colaborare cu uzina Brașov. Căci pentru asta au învățat atâtea cartele și pentru asta au atâtea titluri. Ca exemplu, inginerul șef Stoica, care are titlul de doctor inginer cum au și alții; dar pe acest șef inginer nu l-am văzut studiind o piesă sau să facă ceva bun pentru producție. Ci l-am văzut în repetate rânduri stând la poartă și păzindu-i pe cei care au întârziat din cauza mijloacelor de transport care merg tot mai prost, sau l-am mai văzut plimbându-se prin curtea garajului cu stația de emisie-recepție și uitându-se la câte un șofer sau mecanic bolnav de stomac și care mânca o coajă de pâine mai înainte sau după ora de program și făcând din aceasta o mare tragedie, chemând toți șefii să le arate ce mare descoperire a făcut dâșul, ca a prins un om mâncând și odihnindu-se. Alte ori se urcă pe acoperișul garajului și se uită de acolo să vadă cine ce face. Toată lumea îl cunoaște de RADAR și când nu e de față, toți îi spun RADAR. Pentru aceste servicii primește inginerul Stoica o grămăjoară mare de bani aduși din sudoarea șoferilor. Tot cam pentru aceste servicii primesc bani șefii de ateliere, șefii de coloana, șefii de garaj, maiștrii de atelier și mulți alții. Șefii de autobaze, toți deopotrivă, țipă la șefii de atelier, aceștia la șefii de coloană și șefii de garaj, dar treaba tot nu merge după placul lor. Atunci se strâng toți, țin o scurtă ședință și apoi pornesc spre curtea autobazei în grup să facă ordine, să pună mașinile în cursă și absolut toți trag la răspundere doar pe șoferi și te țin până noaptea târziu, ca până la urmă să pleci cu mașina tot nereparată cum trebuie.

După ce ai ieșit pe poartă, îți vine să-ți blestemi zilele din cauza drumului cu sute de gropi, cu zăpadă necurățată și cu dâmburi de gheață în timpul iernii. Le înghiți pe toate. Dar apare miliția și controlul de la IRTA, care nu se poate să nu te oprească și să nu-ți caute nod în papură. Dacă ai scăpat cu bine de toți, dai totuși de vama română, care este cea mai rea vamă din Europa. Te sucește și te învârtește ore în șir fără rost. Dacă ai

scăpat și din țară mai răsuflă puțin ușurat, dar tot stai cu frica în sân să nu ți se rupă ceva la mașină, să nu-ți explodeze vreun cauciuc.

Mașinile noi românești ROMAN DIESEL sunt construite după tehnica modernă, sunt mașini de turație, se merge bine cu ele când viteza este de 70 km pe oră. Sub această viteză, mașina trepidează, nu are mersul normal. În țară, viteza maximă admisă de lege este de 50 km pe oră, fapt care contribuie la defectare și la consumul peste normă a motorinei. Despre aceste anomalii știu toți șefii din țară, știe și revista *Flacăra*, care a scris și un articol pe această temă, dar măsuri pentru mărirea vitezei tot nu se iau. Toată lumea spune că s-au făcut demersuri în acest sens, fără rezultat. Prin intermediul colegilor cu care ne întâlnim tot mai des, am aflat că în țară la ora actuală este o lipsă acută de motorină. Atât la ieșire, cât și la intrare, se stă 3-4 zile până capeți 50-100 de litri de motorină și, cu toată lipsa, se face și multă risipă prin ocolurile tot mai mari și tot mai dese în fiecare oraș și comună. Toate aceste neajunsuri și multe altele care persistă în țară fac pe cei ce pot și au prilejul să părăsească țara și să-și caute libertatea și liniștea în țări străine, departe de patria mamă.

Am vrea să amintim pe această cale că nu numai șoferii au plecat, ci toți care au avut un prilej și toți cei care s-au săturat de conducerea din țară, de bunăstarea oamenilor care este trâmbitată la tot pasul de presă, radio și T.V.

În ultima perioadă s-au făcut niște scumpiri astronomice la unele produse, chiar cu trei sute la sută, și cu toate acestea tot nu se găsesc. Întreținerile la bloc s-au dublat, dar căldură și apă tot nu este. Transporturile în comun, la fel, s-au scumpit și lumea tot stă în stații ore în șir, plus alte ore la diferite cozi.

Noi am scăpat de toate aceste nelegiuiri, dar cu gândul suntem tot la colegi, rude și mai ales la familiile noastre, care sunt ținute fără voia lor în țară. Cu acest prilej rugăm organele competente a aproba plecarea mai repede a celor ce au făcut demersurile respective.

Stimați domni din conducerea de partid și de stat,

Cu prilejul acestei scrisori vă rugăm să mai luați măsuri cu anumiți trântori din ITIA și să mai micșorați numărul lor, care este destul de mare, mai distrugeți cuiburile clade pline de ciubucuri ale acestor ființe care fac viața amară celor ce aduc roadele. Noi suntem un grup de șoferi care lucrăm în RFG, avem 50 de mașini care aleargă zi și noapte pe șoselele din Europa apuseană cu salarii de 3000 și 3500 de mărci pe lună, plus 50 de mărci diurnă pe zi. Avem un singur șef la care dăm raportul de activitate și tot acest șef ne dă de lucru. După o cursă de 10-15 zile, avem 2-3 zile libere fără să contribuim cu nimic la reparații, fără să plătim cauciucuri explodate, ceea ce de fapt nu prea se întâmplă. Să explodeze un cauciuc este o raritate.

Noi suntem convingși că ceva măsuri se vor lua dacă aceasta scrisoare va fi citită la onoratul post *Europa liberă*.

Noi mulțumim din toată inima neobosiților, iubitorilor și mult stimaților reporteri ai postului *Europa liberă* și le dorim multă putere de muncă și sănătate. Glasul lor este așteptat cu mare nerăbdare de toți românii din întreaga lume și mai ales, din România. Fie el muncitor, țăran, comunist înfocat, tot deschide aparatul de radio și ascultă *Europa liberă*, unde aude realitatea, adevărul și tot ce se petrece în lumea întreagă. La radio București auzi: tov. Ceaușescu a primit, a vizitat, a subliniat etc. etc., și un mic haz de necaz. Afară este întuneric și frig, în casă de asemenea este întuneric, foamete și frig.

Deschid fereastra larg și strig: îți mulțumim partid iubit că în întuneric, foamete și frig ne-ai tot călăuzit.

„Un inocent”, București, Ajun de Paști, 1984, difuzată la 13 mai 1984²¹³

Domnule Director,

Nu știu dacă mă veți crede, dar pentru mine, anumite zile au miros și gust. L-am desprins dintr-o copilărie nu prea fericită, și poate tocmai de aceea bine încrustată în ceea ce numim pe scurt memorie, când, de fapt, ar trebui, sau oricum, am putea să-i zicem altfel, pentru că ea cuprinde nu numai fapte și oameni, nu numai idei sau regrete, ci cu mult mai mult decât s-ar crede. De aceea spun, zilele (anumite zile, firește) au pentru mine, pentru „memoria” mea, mirosuri. Așa, zilele premergătoare Crăciunului, când casa copilăriei mele, aproape toate casele din țară, erau învăluite în mirosul aluatului de cozonac, al mirodeniilor, cel puțin, iar prin alte locuri, de rumenitul porcului, abia sacrificat. Paștele venea și el cu miros de primăvară, de gunoaie arse în fața porților, cu pantofi noi, și ei miroseau a piele și a nou și ne mândream cu luciul bombeurilor, până ne ciocneam de prima piatră ieșită în cale, cu alchimia ce ni se părea atât de savantă, a vopsitului ouălelor, în fine, cu mirosul lumânărilor de ceară arzânde, pentru cei care-și petreceau Deniile în biserici. Dar nici una dintre aceste sărbători nu mi se părea o exclusivitatea religioasă, o falie între noi românii și ceilalți. Îmi amintesc că, de fiecare dată, cea dintâi care trecea strada, venind spre noi cu tava acoperită cu un șervețel frumos brodat, era evreică. Ea, cea dintâi, ne aducea din cozonacul făcut de ea, din ouăle înroșite de ea, din mucenicii de 8 martie, din sarmale, la Crăciun, zicându-i mamei: „Ia madam Cutare, să vezi cum mi-au ieșit.”

Cu ce „miros” ne întâmpină acest Paști?

Cu cel al nebuniei dezlănțuite. Las la o parte că mâine vom lucra pe întreg cuprinsul țării, dar ceea ce se întâmplă aici, la București, în Capitala țării, reprezintă cea mai cumplită criză a delirului de grandoare de care suferă Ceaușescu. Departe de mine vreo intenție jignitoare! Sunt pur și simplu, ca foarte mulți dintre concetățenii mei, sincer îngrijorat de ceea ce se întâmplă în București. Sătul și nesatisfăcut de marile șantiere de pe teritoriul țării, vezi Canalul Dunăre-Marea Neagră, care nu a fost gata nici anul trecut la 1 Mai, și nu va fi nici acum, Ceaușescu s-a năpustit asupra unor cartiere vechi și frumoase: Izvor, Antim, Rahovei. După ce s-a crezut că ideea fixă a construirii unui nou centru civic (și politic) pe Dealul Spirii l-a mai părăsit pe înfierbântatul nostru fals-conducător. La această situație concureau mai multe elemente printre care și criza din construcții la care s-a ajuns din pricina crizei de combustibil (de unde un lanț întreg de alte crize care privesc direct materialele de construcție), dar și manevrele unor oameni cu capul pe umeri, printre care, desigur, fostul arhitect al Capitalei, profesorul Budișteanu, acum mazilit. Sătul de vizitele prin piețe, pe care nu le mai consemnează de când Ceaușescu a fost huiduit în Obor, unde nu se găsea în respectiva duminică decât varză acră, sătul de nebuniile lui Nicușor, care și-a bătut proaspăta mireasă, de fandoselile Zoichii, care a devenit comis-voiajor pe ruta București-Paris și retur, cât și de indiferența lui Valentin, cel care continuă să facă o casă bună cu Dana Borilă, soția sa și mama

²¹³ L.M. no. 70, May 13, 1984.

copilului său, deși în acte au fost despărțiți din ordinul lui Ceaușescu-senior și al consoartei, Șeful statului a explodat nervos, așa cum îi este felul, în alte direcții. Una jalnică pentru noi toți este reluarea mai vechiului proiect al centrului civic. Ca urmare a dezamăgirilor din familie, ca și ale altora în plan internațional, plicisit să-i tot rotească pe demitarii de partid și de stat, Ceaușescu a luat în propriile sale mâini lucrările de construcție ale noului centru civic. Asta înseamnă că a ordonat să se dărâme imediat tot cartierul Antim, Rahovei, Izvor. Începând cu spitalul Brâncovenesc, din care a mai rămas doar o mică parte, continuând cu frumoasele vile, cu noile și vechile școli, chiar și cu clădirea consulară unde se eliberau pașapoarte de serviciu și vizile oficiale, totul a căzut sub lama buldozerelor, în numai câteva zile. Au fost scoși oameni din întreprinderi și instituții, la sapă, târnăcop și lopată, copii, soldați, studenți. Imaginea din aceste zile este apocaliptică. De la o zi la alta au dispărut câteva cartiere minunate ale orașului. Din spatele Tribunalului se poate vedea direct coama Dealului Spirii. Străzile Sfinții Apostoli, cu splendide vile, Izvor, renumita fabrică de pâine Gagel și spălătoria chimică Schmidt, au devenit câmpuri de ruine. Chiar pe cheiul Dâmboviței, de la Podul Izvor spre Operetă, se demolează furibund, zi și noapte.

Oamenii sunt înghesuți în garsoniere, nu au unde să-și ducă mobilele, lucrurile din casă agonisite în timp, cărțile, tablourile, bolnavii, copiii. Zona a fost invadată de țigani din toată țara care „curăță” locul.

Cu roabe și cărucioare improvizate, nefericiții aceștia izgoniți din casele lor cară, pe furiș, câte o bârnă întregă, câte un pachet de parchet sau altceva, ce cred că le-ar putea fi de folos. S-a procedat cu sălbăticie, fără milă și mai ales fără minte. Au murit oameni prin infarct. Alții s-au sinucis. Aceste jertfe de sânge nu vor trece nescrise în cartea istoriei acestor ani și cineva va plăti pentru ele. Un spectacol mai tragic decât cutremurul din 1977 se înfățișează privirilor uimite ale trecătorilor. Ne întrebăm, și-i întrebăm și pe sprijinatorii lui Ceaușescu: cum de se poate răbda așa ceva? Nu mai există în țara aceasta nici un om de bine? Oare tuturor le e frică că-și vor pierde bucăți de cozonac pe care acest stăpân cu mintea rătăcită le-o oferă? Oare a trăi în umilință și a mânca stând în genunchi mâncarea câștigată prin suferința altora poate fi un mod de a trăi? Oare acest Gheorghe Pană, țăran din Gherghița, căruia nu i-au murit încă toate neamurile, nu se gândește că își leagă numele de o perioadă de mare rușine a acestei țări, că urmașii lui vor pătimi ceea ce îi face astăzi pe alții să pătimească? Ceea ce întreprinde el astăzi este conform cu convingerile sale comuniste, cu năzuințele sale din tinerețe? Dar Constantin Dăscălescu care s-a considerat un părinte al noului Galați? Nu-i crapă obrazul de rușine acestui țăran din Breaza de Sus când semnează acte prin care nenorocește oameni ca și el? Nici unul dintre acești doi oameni, cu mari răspunderi pe hârtie, nu au nici o tresărare când sprijină ca niște mecanisme lipsite de gândire și simțire actele izvorâte dintr-un dezechilibru evident?

Cetățenii numesc noua arteră care însângerează orașul Bulevardul Nebunilor, înțelegând prin asta pe Ceaușescu și pe soția sa. Ei vor ca defilarea de la 23 august, din acest an, să aibe loc pe acest bulevard. Nu va fi posibil. Trebuie ca cetățenii Bucureștiului să refuze, în caz că utopia va deveni realitate până atunci, să mărșăluiască pe aceste locuri udate cu lacrimi și sânge nevinovat numai pentru a satisface setea de glorie, boala grandorii celor doi tirani. Toată lumea trebuie să priceapă că birul pe care-l impun ei a început să capetele caracteristicile unei avalanșe care crește neconținut și alunecând irezistibil în hăuri, distruge totul în calea ei. Suprema umilință este de aceea de a-i pune

pe oameni să distrugă chiar în ziua de Paști locurile dragi ale altora, casele în care s-au născut și au crescut generații de-a rândul. Distrugând aceste cartiere nu s-a făcut o operă de asanare a orașului, ci una de ignorare a istoriei lui și totodată, o manifestare de dușmănie față de cetățeni, față de avutul lor, de sufletul lor. Cei care vor reveni în București nu vor putea să creadă că nu vor mai întâlni străzi ca Apolodor, Bateriilor, Cazărmii, Uranus, Izvor, Antim, Calea Rahovei. Și totuși orașul a fost văduvit de acestea toate, ca și de altele. De la Palatul de pe Calea Victoriei și până în sus, în dealul Spirei, se reface vechea legătură subterană: stadionul Republicii, fostul ONEF²¹⁴, cât și clădirile Institutului de Educație Fizică, cât și căzărmiile Mihai Viteazul, din 13 Septembrie, vor dispărea complet ori vor rămâne (cazul stadionului) numai în folosința familiei domnitoare. Acești oameni au uitat că se apropie de 70 de ani și că, vrând-nevrând, nu vor putea înfrunta veșnicia. Ca oricărui om simplu, le este frică de ceea ce nu vor scăpa, adică de moarte. Într-un fel sau altul, ea îi va întâlni. Degeaba Ceaușescu nu mai circulă pe străzile unde se fac săpături în subteran, degeaba și-a baricadat străzile din jurul locuinței, degeaba a înțesat stăzile cu polițiști, degeaba le-a mărit salariile cu 20 la sută, degeaba a cerut să i se facă un tunel subteran de la București la Snagov, blindat cu plumb (motiv pentru care poate, îi și demolează pe așa-ziii „răzleți”), sfârșitul tot îl va ajunge. Și, mai ales, degeaba își închipuie că-l vom accepta pe Nicușor. Primii care-l vor elimina (poate chiar definitiv) vor fi tocmai slugile de astăzi: Dăscălescu și Pană, Dincă și Bobu, dacă vor supraviețui stăpânului lor.

Domnilor, poate or să vă supere rândurile mele, dar credeți-mă, ceea ce se întâmplă în țară este de neînchipuit. Oamenii sunt dați afară din slujbe și justiția închide ochii, alții sunt obligați să-și ceară concedii neplătite, pentru că statul nu are fonduri de salarii, meseriași pricepuți sunt trimiși la recalificare dacă au neșansa să muncească în domenii cuprinse de criza energiei, mâncare nu mai avem deloc, căldură până și soarele întârzie să ne-o dea, iar dl Ceaușescu, cum îi ziceți Dvs, crede că face politică înaltă, planetară. Domnilor, fie-vă milă de noi și scoateți masca acestui caraghios ridicol care chiar crede că vorbește în numele unei națiuni întregi. Lăsați la o parte și pentru alte vremuri mai bune diplomația, obiectivitatea, vorbitul în vârful buzelor și înțelegeți că în vreme ce copiii ne mor de foame ni se cere să ne înmulțim, în timp ce vlastarele celor doi le rād în nas și le ignoră „înțelepciunea”, că în vreme ce el își permite să stea la masă cu cei mai puternici ai lumii, noi mâncăm pâine neagră și veche, că atunci când el se vrea singurul „adversar” al uriașului de la răsărit, este de fapt primul profitor al unei stări de fapt, fără de care ar fi lipit pingele, ori ar fi înfundat vreo celulă de deținut de drept comun, și lăsați-ne să ne strigăm disperarea măcar prin intermediul D-voastră, care aveți posibilitatea să-i contestați pe Reagan, Mitterrand și pe alții. Iertați-ne păcatul, măcar în aceste zile de Paști, când casele noastre miroseau a morodenii și cozonac, și nu a sânge, praf și umilință, ca astăzi.

„O verișoară a pisicii brâncovenești”, București, 9 aprilie 1984, difuzată fragmentar la 20 mai 1984²¹⁵

²¹⁴ Organizația Națională de Educație Fizică, devenită ANEF – acronimul Agenției Naționale de Educație Fizică.

²¹⁵ L.M. No. 71, May 20, 1984.

Domnilor,

Știți d-voastră de la *Europa Liberă* cine este tovarășul Corbu? Știți D-voastră ce este aceea o „eminență cenușie”? Adică, pentru a reuni cele două întrebări: cunoașteți Dvs lista completă a protocolului din jurul lui Ceaușescu Nicolae și ați citit romanele lui Al. Dumas - tătucu? După ce veți răsfoi fișele Dvs și pe cele ale arhivei Gestapoului, pe ale NKVD-ului²¹⁶ și FBI-ului, veți răspunde: tovarășul Corbu este un ziarist de la Contemporanul care, o dată pe săptămână, așterne câte o pastilută anti-imperialistă. Ori altul care, tot o dată pe săptămână, publica la Scânteia tot o pastilută și tot anti-imperialistă. Veți mai afla, poate, că tovarășul Corbu este unul dintre acei magicieni ai scrisului care reușesc amestecând 200 de cuvinte să scoată mereu câte un nou discurs pe care să-l rostească dl Ceaușescu, ca și cum ar fi fost scris chiar de el, concluzie ce apare clară ca lumina zilei atunci când cuvântarea se publică (și se plătește), sub numele dlui Ceaușescu.

Despre eminența cenușie veți crede ca poate fi Dna Ceaușescu, căci ea cam gri e toată, în ciuda eforturilor pe care le fac coafezele și croitoresele, fostele sale tovarășe de muncă, spre a ascunde această culoare neconvenabilă. O eminență cenușie, vă trag atenția, acționează din umbră, confundându-se cu ea (ca să nu fie descoperită) și de aceea i se și zice gri, nu pentru că fostul cardinal Richelieu umbla în gri, căci nici nu umbla, că era cardinal și avea chiar culoarea asta, iar Mazarin era mai slab ca Richelieu ca să poată deveni eminență cenușie. Doamna Elena poate fi cel mult eminența cenu ... știe!²¹⁷

Hai că am glumit destul! Tovarășul Corbu nu este om, ci este ... câine! Este câinele marca Labrador, de culoare neagră, care-l însoțește pe Ceaușescu în toate drumurile sale prin țară, prin curte și prin sediul Comitetului Central. Tovarășul Corbu este un câine gradat, cu trese care nu se văd, dar se știu. Tovarășul Corbu este aghiotantul de încredere al primului bărbat al țării, supapa sa de siguranță atunci când comandantul suprem al armatei, deci și al tovarășului Corbu, își iese din fire.

Așa cum epilepticii trebuie strânși de vârful degetului mic pentru a ieși din criză, tot astfel când lui Ceaușescu i se urcă sângele în cap este adus de îndată tovarășul Corbu și cel mai iubit fiu al poporului redevine calm. Tovarășul Corbu nu este nici pe departe ce a fost calul lui Caligula.²¹⁸

El participă într-alt fel la destinele țării. El îi aduce primului cetățean al patriei liniștea atunci când el o pierde. Tovarășul Corbu își riscă integritatea corporală, așa cum s-a întâmplat la Spitalul Brâncovenesc pentru a decide dacă-l dărâmă sau nu. Scăpat din mașina blindată, tovarășul Corbu s-a trezit în fața instinctelor sale și auzind cum miorlăie o pisică a rupt-o la fugă, după ea. Pisica vulgaris, sau pisica spitalicensis neștiind ce grad de colonel de securitate are tovarășul Corbu s-a înfoiat, l-a stupit, (vezi celebrul blestem arghezian "stupi-l-ar mâțele) și l-a și zgâriat.

²¹⁶ NKVD: Narodnii Komissariat Vnutrennih Del (în limba rusă)/ Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne, care coordona poliția secretă a Uniunii Sovietice (Direcția Principală a Securității Statului (GUGB), urmașa OGPU și al CEKA).

²¹⁷ Pasaj necitit.

²¹⁸ Pasaj necitit.

Tovarășul Corbu s-a întors rănit la tovarășul său de arme, adică la primul bolnav al țării, cu firioare roșii pe fond negru, privindu-l tovarășește în ochi. „Vezi ce fac eu pentru tine?”, părea să zică mutra lui.²¹⁹

Dacă în acea pisică era travestit un dușman de clasă, un agent al ideo-francmasoneriei internaționale, un om al lui Reagan sau un contracandidat la Premiul Nobel pentru pace? Ceaușescu l-a înțeles pe vechiul său tovarăș de lupte pașnice și a decretat: „Să se dărâme această instituție păcătoasă care adăpostește asemenea fiare sălbatice²²⁰ și să fie prinsă și decapitată pisica agresoare, analizat creierul și prezentat primului șoim al patriei, cu prima ocazie când va fi bine dispus și doritor să afle vești vesele.”

Și acum poanta: pe câine îl cheamă într-adevăr Corbu, pentru că este ca pana corbului, iar membrii Biroului Politic al CC al PCR când ajung în cabinetul de lucru al celui mai vajnic apărător al păcii planetare îl mângâie drăgăstos pe cap, cu gândul la o porție dublă de cianură și-i zic, fără nici o glumă: „Tovarășul Corbu!” Asta nici la curtea marilor regi al celor mai glorioase și decăzute tronuri ale lumii nu s-a mai întâmplat. Cel puțin după modestele mele lecturi și informații.

Comisiunea Monumentelor Istorice din România cu sediul la Paris, mai 1984, difuzată la 27 mai 1984²²¹

Mult Stimată Doamnă Director,

Am ascultat de curând editorialul Dumneavoastră, precum și scrisoarea venită din țară privind valul de distrugeri care s-a abătut în ultima vreme asupra mult încercatei noastre capitale. Scriem această scrisoare nu din dorința de a repeta ceea ce a fost deja spus, ci din sentimentul unei datorii pe care ne-am asumat-o și pe care suntem decizi să o ducem până la capăt. Ceea ce se întâmplă acum în București depășește granițele unui eveniment de ultimă oră, a cărei importanță va dispărea în câteva zile, de îndată ce noi vești *sinistre* vor sosi din țară. Pentru că trebuie să o spunem clar, la ce ne putem aștepta atâta vreme cât familia Ceaușescu va mai conduce destinele României, împingând noțiunea însăși de politică în sfera patologicului. Se desfigurează tot ce mai scăpase neatins de înaintașii lor, importați în furgonetele armatei sovietice. Fiindcă, să nu ne înșelăm, Ceaușescu și familia sa sunt produsul istoriei postbelice a României, ei sunt produsul celui mai compromis partid comunist din Europa răsăriteană, singurul care s-a grăbit să înlocuiască un cult al personalității cu altul, fără să-i pese de suferințele poporului pe care pretinde a îl reprezenta, popor lăsat la bunul plac al unor personaje de abia ieșite din văgăunile preistoriei. Gheorghiu-Dej a dărâmat bisericile din spatele Palatului Regal? Ei bine, Ceaușescu nu s-a lăsat mai prejos și a dărâmat biserica Enei. A mutilat Dej centrul Iașilor? Cum să rămână Ceaușescu în urmă? Iată că buldozerele au ras acum de pe suprafața pământului unele din cele mai vechi cartiere ale Bucureștilor. A distrus Dej bălțile Brăilei? Lasă că arată acum Ceaușescu ce poate în Delta Dunării!

²¹⁹ Pasaj necitit.

²²⁰ De aici încolo, pasaj necitit.

²²¹ L.M. no. 72, May 27, 1984.

Vorba românului: capra sare masa, iada sare casa! Iată singura înțelepciune pe care au adus-o omului de rând cei patruzeci de ani de socialism. Există oare vreo trăsnaie pe care un analfabet să și-o dorească? Ei bine, România este pentru asemenea oameni țara tuturor posibilităților. Fă orice porcărie, distruge orice și oricât, du totul de râpă, calcă în picioare un popor și istoria sa, umilește-l și înfometează-l, ia-i trecutul, prezentul și viitorul – fă toate acestea fără nicio teamă, fiindcă nu vei plăti niciodată prețul acestor fapte. Aceasta pare să fie singura „filozofie” de care partidul comunist român e în stare, așa cum transpare din faptele „celor mai iubiți fii ai săi”, cu care am fost binecuvântați în ultimele decenii. Pentru prima oară în istoria noastră, cei puși în fruntea țării nu se mulțumesc să vă fure pâinea de la gură, așa cum au făcut-o și alții, și nu de puține ori, înaintea lor. Ei vă otrăvesc aerul pe care îl respirați și apa pe care o beți, vă fură sănătatea dumneavoastră și a copiilor dumneavoastră. Acestea sunt simple vorbe, ci adevăruri pe care nici măcar fabrica de minciuni ale propagandei oficiale nu le mai poate ascunde. Un studiu al Academiei suedeze de științe clasează România printre primele zece țări din lume în ceea ce privește poluarea aerului. Trist record, la care se adaugă unul și mai trist: numai o cincime din apele țării noastre mai sunt ape bune de băut! Pânza freatică este în România în bună parte otrăvită cu substanțe dintre cele mai nocive, deșeuri ale industriei petrochimice, insecticide și îngrășăminte folosite fără noimă, gunoaie de tot felul.

Să ne mai mirăm atunci când se urmărește, de ani de zile, cu o tenacitate maladivă, ștergerea urmelor trecutului nostru, mai ales a aceluia religios? Comisiunea noastră a atras atenția încă de acum câțiva ani și în repetate rânduri, asupra pericolelor care pândesc monumentele istorice din România. Toate acele clădiri care au căzut pradă furiei târnăcoapelor și buldozerelor în ultima lună au figurat pe listele înaintate de noi la diverse organisme internaționale și date al citire la postul de radio *Europa liberă*. Am sperat ca un dram de rațiune să mai existe în mințile care decid soarta sanctuarelor istoriei noastre. Am crezut că un partid care face atâta caz de istoria României, cu care are de altfel tot atât de mult în comun cât extraterestrii din romanele științifico-fantastice cu planeta Pământ, că un asemenea partid deci va ezita să ducă la bun sfârșit planurile de distrugere pe care le-a urzit în urmă cu ani de zile.

Ultimele știri din București arată că speranțele noastre au fost zadarnice. Osemintele domnilor români sunt scoase din mormintele în care au odihnit vreme de sute de ani și aruncate la groapa de gunoi. Ce altă semnificație să aibă intenția de a dărâma biserica mare a mănăstirii Cotroceni, pe care un călător englez de la începutul secolului al XVIII-lea o găsea la fel de bogată în podoabe ca vestita Sfântă Sofie din Constantinopol? Aici este îngropat ctitorul lăcașului, Șerban Vodă Cantacuzino, precum și alte vlăstare ale familiei sale. În 1988 se împlinesc 300 de ani de la tipărirea Bibliei lui Șerban Vodă, prima ediție integrală a Bibliei în limba română. Prin sârguința acestui voevod, românii au avut biblia în limba națională înaintea multor alte popoare. Ciudat fel de a cinsti memoria acestui mare domn! Nu mai departe decât de vara lui 1983, profitând de sărbătoarea tricentenarului asediului Vienei de către turci, trepădușii cu funcții culturale ai partidului au organizat în marea metropolă europeană un fel de congres al intelectualilor români din străinătate care colaborează cu autoritățile din țară. Acest congres, denumit al „etniei române”, a avut ca temă tocmai rolul luminos al lui Șerban Vodă în timpul asediului Vienei, când a sabotat pe măsura puterilor mașina de război turcească îndreptată către inima lumii creștine de atunci. La mai puțin de un an de la această adunare, Ceaușescu hotărâște dărâmarea Cotrocenilor și profanarea mormântului

ctitorului mănăstirii. Oare ce temă de lucru va avea următorul congres al etniei române? În felul acesta putem prevedea de pe acum ce se va dărâma în continuare în România, având în vedere „respectul adânc” al conducerii de azi pentru înaintași.

Despre Mănăstirea Antim și biserica Domnița Bălașa, încă nedărâmate, dar aflate în pericol de a cădea de la o zi la alta, s-a mai vorbit de la acest microfon. Nu știm de ce *noi* suntem cei care trebuie să convingem autoritățile române de valoarea acestor monumente. De ce nu o face patriarhul României, Iustin Moiescu²²²? Sub egida Patriarhiei se publică în ultimii ani o serie intitulată „Arta creștină în România”; e vorba de albume de artă destinate mai mult exportului, pe care le întâlnești în mai toate bibliotecile de specialitate din Apus. Fiindcă la capitolul șiretlicurilor politice, Înalț Prea Fericitul se dovedește mai priceput decât un secretar de propagandă de la CC. Își închipuie patriarhul Iustin ca în felul acest va acoperi adevărul rușinos al propriei participări mai mult sau mai puțin tacite la dărâmarea bisericilor românești? În 1977, pe când era locțiitor al scaunului patriarhal, a acceptat dărâmarea bisericii Enei și întemnițarea părintelui Calciu fără să crâcnească. S-ar putea să o fi făcut și din cauza poziției sale șubrede de atunci. Acum însă, la șapte ani de la acel moment trist, nu mai are nici un fel de scuză atunci când se derobează de orice răspundere față de turma pe care este chemat să o păstorească. Aniversarea a șapte ani de păstorire a Înalț Prea Fericirii Sale seamănă mai degrabă a parastas de șapte ani pentru comunitatea ortodoxă română.

Oare patriarhul României nu cunoaște blestemele cumplite cu care ctitorii își întăreau lăcașurile de cult pentru a le apăra de pângăritorii și hoții de tot felul?

Ne permitem să-i amintim Înalț Prea Fericirii Sale câte ceva din „Așezământul” Mănăstirii Antim, scris de însuși mitropolitul Țării Românești, care a suferit moarte de martir, fiind omorât de turci și aruncat în apele râului Marița. „De va îndrăzni cineva, orice fel de obraz ar fi, sau parte bisericească, sau parte mirenească, sau mic, sau mare, sau de-al locului, sau străin să strice sau să strămute ceva dintru acestea ce cu bunăvoință le-am așezat, unul ca acela să fie afurisit de Tatăl, de Fiul și de Duhul Sfânt și să aibă pârași la înfricoșata zi a judecății pre toți sfinții.”

Acest om al bisericii și cărturar venit din îndepărtata Gruzie a scris într-o frumoasă limbă românească, a tipărit cărți românești, a clădit mănăstiri în țara care l-a primit cu brațele deschise, a știut să trăiască și să moară cu demnitatea cerută de înalta treaptă la care a fost ridicat. Dacă patriarhul de astăzi al României nu mai simte apăsarea afuriseniei sale, precum și a altor ctitori a căror strădanie se risipește acum peste noapte, dacă nici măcar patriarhul Iustin nu se cutremură la auzul blestemelor mitropoliților și patriarhilor dinaintea sa, atunci soarta lăcașurilor de închinăciune din țara noastră este petcetuluită.

„Un grup de femei”, [aprilie-mai] 1984, difuzată la 27 mai 1984²²³

Doamnă Ceaușescu,

²²² Iustin Moiescu (1910-1986), al patrulea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române între 1977 și 1986. Fost simpatizant legionar. Ales arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului în anul 1956. În 1957 devine mitropolit al Moldovei și Sucevei, A ajuns în fruntea BOR datorită obedienței față de conducerea Partidului Comunist și colaborării cu Securitatea (vezi *Raportul Final* p. 263, 279, 281).

²²³ L.M. no. 72, May 27, 1984.

Ne adresăm Dvs care - după unii poeți – sunteți „cea mai duioasă și mai bună mamă” și totodată soția „celui mai iubit fiu al poporului, cel mai de omenie”, dar, care din cauza multiplelor probleme ale situației internaționale, nu se mai poate ocupa și de gradul de bunăstare și mai ales, de gradul de civilizație al poporului nostru.

Ca în toți anii, și în anul acesta „8 Martie – Ziua Internațională a Femeii” a fost marcată în toată țara prin numeroase eforturi omagiale, sesiuni și comunicări, simpozioane, șezători, care au întrunit o largă participare, a femeilor în special. În cadrul acestor manifestări s-a arătat contribuția pe care femeile din România au adus-o și o aduc la dezvoltarea economiei naționale, la progresul culturii și științei, la creșterea și educarea tinerelor generații. Astfel s-a arătat că, în concordanță cu dinamica dezvoltării și modernizării economiei românești, cu repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, femeile ocupă o pondere de peste 40 la sută din totalul personalului muncitor din industrie, de peste 58 la sută în agricultură și de peste 55 la sută în comerț, cooperatie și diverse servicii. Zeci de mii de femei cu studii superioare își desfășoară activitatea în școli, facultăți, în institute de cercetare, în spitale, policlinici etc. S-a mai arătat că multe localități din țara noastră au în fruntea lor, ca primari, femei. La fel, în parlamentul României, 33 la sută dintre deputați îl reprezintă femeile. S-au evidențiat condițiile optime create pentru „ocrotirea mamei și copilului”, pentru sprijinirea familiilor cu copii, și cât de puternic s-a dezvoltat rețeaua sanitară pe întreg cuprinsul țării.

Tot în cadrul manifestărilor consacrate sărbătoririi „Zilei femeii”, *Participantele* au exprimat hotărârea femeilor din România de a sprijini cu toate forțele inițiativele și politica externă a țării, ale președintelui Nicolae Ceaușescu, pentru înfăptuirea securității în Europa și în întreaga lume, pentru trecerea la măsuri efective de dezarmare și în primul rând, de dezarmare nucleară. Nu e singurul conducător pe care îl preocupă astfel de probleme, dar e singurul pe care prea puțin îl interesează problemele interne ale țării și în special, problema aprovizionării cu produse agro-alimentare și gradul de civilizație a populației *de rând*, care în loc să crească, e în scădere.

Din păcate însă, *Participantele* n-au arătat greutatea de care se lovesc femeile din România privind aprovizionarea și gradul de civilizație tot mai scăzut la care am ajuns. Credem că și noi, femeile din România, avem dreptul la o viață civilizată, nu numai la muncă și sacrificii.

Domnă Ceaușescu,

De ce nu vreți să înțelegeți că ne-am săturat de atâtea minciuni și a ne scula la ora 3-4 dimineața pentru a sta la cozi și pe urmă a merge la lucru, de a ieși de la lucru și a alerga de la o coadă la alta, pentru a mai prinde câte ceva, de a nu avea apă caldă în permanență, de a nu avea căldură iarna în apartamente, la locul de muncă, de a ni se întrerupe curentul electric în apartamente, de a nu putea schimba butelia de aragaz când s-a golit, de a vedea în magazinele alimentare numai conserve și băuturi, de a ne procura alimentele raționalizate – în special zahărul – la preț de speculă, de a fi obligate de a merge la lucru fiind bolnave – dacă nu avem temperatura peste 40 – etc. etc.

Ca să vă convingeți personal despre condițiile optime create pentru „Ocrotirea mamei și copilului” și cât de puternic s-a dezvoltat rețeaua sanitară pe întreg cuprinsul țării, faceți câteva vizite „neanunțate” la spitale, creșe.

De altfel, nu de mult, un medic din România a avut curajul a arăta tragedia din rețeaua sanitară, într-o scrisoare adresată Dlui Nicolae Ceaușescu, și care a fost citită la postul de radio E.L.

Din păcate, tot ce îndurăm noi femeile din România, pe dvs. nu vă interesează și ne întrebăm de ce. Dacă v-ați fi născut într-un palat, am mai înțelege. Chiar ați reușit să uitați de unde ați pornit și pentru ce ați luptat în tinerețe?

Dacă într-adevăr ați fi cea *mai duioasă mamă*, ar trebui să vă intereseze și copiii României, nu numai ai dvs., și totodată credem că și noi și copiii noștri avem dreptul la o viață civilizată, căci datorită poporului, dvs. și familia dvs., trăiți și huzuriți cum nici un rege n-a trăit în România.

„Românii orișiunde cresc”, [mai] 1984 difuzat la 3 iunie 1984²²⁴

PAUL GOMA - scriitor român contemporan

Furia Dictatorului împotriva lui Paul Goma este justificată! Încercarea de a-1 suprima este gestul firesc și cunoscut al oricărui Dictator de a-și elimina opozanții.

Campania dusă în ultimul timp de revista *Luceafărul* și în *Săptămâna* (nebunilor și nebuniilor) împotriva lui Paul Goma, este și ea justificată! Cei care semnează, A. Silvestru și E. Barbu fac parte din garda “intelectuală” a Dictatorului! Trebuie să execute ordine. Întocmai și la timp. (Aceasta, nu-i absolvă de vină, ci îi face complici!). Dacă ne-am supărat că rușii au criticat cartea lui Dumitru Popescu "Pumnul și palma", (fără ca ea să fie tradusă și deci cunoscută publicului sovietic) nu ne-am sfiit să terfelim cărțile lui Paul Goma, nepublicate în țară și cunoscute de puțini oameni, sau fragmentar, de la *Europa Liberă*! Se poate afirma și trebuie să se susțină cu vehemență, că Paul Goma este un scriitor român contemporan, unul din cei mai importanți autori, nu de duioase romane ale obsedantului deceniu (unele scrise la indicația Dictatorului spre a-1 vesteji pe predecesorul său Gheorghiu-Dej, al cărui nume l-a șters din istoria contemporană!) ci unul cu o conștiință acută a actului creației și cu un spirit de sacrificiu, demn de un român adevărat.

„Câinii morții”, este cu siguranță unul din cele mai importante romane românești contemporane, roman care a zguduit conștiința celor ce au avut posibilitatea să-l asculte.

Monștrii născuți din voința dictaturii, au fost immortalizați de Paul Goma cu atâta forță, încât cu greu îți poți stăpâni sentimentele de repulsie care îți zguduie ființa.

Stăruie întrebarea: A fost posibil așa ceva? Paul Goma este singurul scriitor român (căci scriitorului îi revine misiunea să spună ce simte un popor) care a spus: „Da, și încă azi sunt posibile erori și mai mari! Le trăiți voi înșivă dar, parcă imunizați, nici nu le mai simțiți!”

Dacă aici Paul Goma nu a putut să-și ducă lupta, a ales exilul ca singura cale posibilă de a o continua. Alte mijloace - dar același scop.

²²⁴ L.M. No. 73, June 3, 1984.

Scopul însă scuză mijloacele, știe oricine, și mai ales când ai de apărut o cauză dreaptă - cauza unui popor.

Adevărul care l-a înverșunat pe Dictator și pe ciraci, că „România este ocupată de români” este usturător ca o lovitură de bici... Nu intrăm în amănunte privind teoria literaturii, ci trebuie să subliniem că nivelul estetic ar fi sufocat documentul de viață și apoi nici nu ar fi fost necesar.

Romancierul român nu are nevoie azi de cufundare și estetic, ci trebuie să fie purtătorul de cuvânt al unui popor care este sugrumat. S-a și văzut cum a fost atras publicul de romanele obsedantului deceniu. De aceea Paul Goma capătă o importanță de simbol și dacă el de afară poate să facă ceea ce face, de ce [noi] romancierii de aici, cu mijloacele, fie ele și modeste, ce ne stau la dispoziție, de ce tăcem?

Mulțumim deci lui Paul Goma și ne rugăm pentru sufletul lui chinuit. Îl rugăm pe Paul Goma să nu tacă la acuzațiile ce i se aduc, ci să le adune și să ia atitudine împotriva lor!

Tăcerea pare uneori complice cu vinovăția! Vă mulțumesc și vă urăm sănătate tuturor!

„O voce din popor”, [mai] 1984, difuzată la 3 iunie 1984²²⁵

Tovarășe Ceaușescu,

Pentru că în țara noastră, critica nu se face decît de sus în jos, când avem ocazia, apelăm la bunăvoința postului de radio *Europa Liberă* ca să facem și critica de jos în sus.

Și acum vă rog să ascultați cele ce urmează, nu sunt părerile unui cerc restrâns, ci ale majorității populației, ale poporului.

Pentru ce trebuie să facem noi atîta economie de curent electric, de gaze, de apă, de mâncare etc.? De ce trebuie să tremurăm iarna de frig iar noaptea să orbecăim pe întuneric pe străzi, și în case să folosim câte un bec de 15 W? Așa progresează civilizația în socialism? Probabil că în comunism se ajunge la opaiț.

De ce îndurăm atâtea? În alte țări, considerate sărace sunt de toate, și electricitate și produse petroliere și mâncare și nici nu sunt pline de datorii.

De ce ne luați mâncarea de la gură și o vindeți străinilor? Nu vedeți cozile care se formează în fața magazinelor, așteptând să vină ceva de mâncare, oameni care așteaptă zeci de ore, zi și noapte, ca să poată cumpăra... ce? Gheare și capete de pui sau slănină și capete de porc?

Vreți să plătiți datoriile? De ce nu le plătiți cu produsele fabricilor pe care le-ați făcut? Produse pe care noi nu le vedem! Dau numai câteva exemple: căutăm puțin cositor, nu-l găsim, o pilă nu există în tot Bucureștiul, căutăm un rulment, nu-l găsim. Ca să procurăm astfel de materiale și multe altele, trebuie să așteptăm ca cineva să le fure de la o întreprindere și să le vîndă cu suprapreț. Din acest exemplu se vede ce generează sistemul: „hoția” și „specula”.

Căutăm în magazine pâine proaspătă: ni se răspunde că nu sunt aprovizionați decât cu pâine veche, ca să mâncăm mai puțin. Am colindat atâtea țări, atât socialiste cât și capitaliste, în niciuna nu am văzut produse industriale românești; în țările capitaliste

²²⁵ L.M. No. 73, June 3, 1984.

am văzut însă salam de Sibiu, carne, brânză telemea, cașcaval etc. Rezultă că România vinde produsele agricole în țările capitaliste ca să-și plătească datoriile și produsele industriale le vinde țărilor din așa zisă lume a III-a., care nu prea are cu ce să le plătească. Țările socialiste importă produse industriale din URSS, iar cu România fac numai un contract formal. Bulgaria ne vinde conserve de legume, Cuba ne vinde „Havana Club” etc....

Așa comerț să tot faci, într-o parte dai pe datorie și în alta plătești cu hrana poporului, ceea ce înseamnă că îți bați joc de poporul tău.

Nici după seceta din 1944 nu am dus-o mai rău ca acum. Din ce în ce o ducem mai greu. Prin anii 1950-1965 mai găseam câte ceva prin magazine, puteam cumpăra carne, păsări, ba găseam chiar pește viu, lucruri care în așa zisă "epocă Ceaușescu" nu există, epocă pe care o detestăm și pe care istoria o va pune la lada de gunoi.

V-ați înconjurat de oameni incapabili care au dus țara de râpă. Ce legătură are lozinca „Ceaușescu și poporul” cu suferințele actuale ale poporului? Poporul nu sunt lingăii care au ciolanul în gură, care dau telegrame cu mulțumiri de rezultatul unor vizite făcute de conducere în alte țări, rezultate pe care nu le cunoaște nimeni. Poporul suntem noi cei mulți, care alergăm ziua și noaptea după mâncare!

Țara este guvernată numai de membrii familiei Ceaușescu, frați, cumnați, fii etc.... Ca în orice țară condusă de tirani, cum a fost Somoza²²⁶ sau cum este Kim Ir Sen²²⁷. Ați uitat de unde ați plecat? De ce tovarășa Ceaușescu pretinde să i se sărute mâna și își etalează toaletele și blănurile când apare la televizor? Nu am văzut-o niciodată îmbrăcată în ie, pe care a purtat-o în tinerețe!

Nu vrem să se renunțe la socialism, dar să fie un socialism făcut cu capul, nu cu picioarele. De ce vine țăranul să cumpere mălaiul, pâinea și chiar zarzavatul de la oraș? Unde s-a mai pomenit ca un crescător de oi să nu aibe voie să taie un miel pe care să-l mănânce la o sărbătoare?

Metoda cu contractările a dat greș mai demult și vedem că s-a reluat. Lăsați țăranii să producă cât vor fără să-i obligați la cote pentru fondul de stat și o să vedeți că o să fie destule produse. Vă dau un exemplu: în stațiunea balneară Borsec, localnicii, destul de numeroși, aveau fiecare câte o vacă sau două și toată stațiunea era aprovizionată cu lapte de ei. Li s-au pus însă cote așa de mari încât au fost forțați să-și vândă vacile și stațiunea a rămas fără lapte. Cine a pierdut în urma acestei măsuri? Nimeni altul decât țara, statul.

Lăsați CAP - urile și producătorii individuali să producă în raport cu cererile pieții și o să avem destul. Pentru fondul de stat vă ajung IAS.-urile. Lăsați CAP- ul să-și cumpere tractoare și mașini agricole ca să nu mai vină statul să le ia peste 50% din produse, pentru că le-a făcut arăturile și recoltările.

Noi n-am spus totul, că ar fi trebuit să facem o carte în mai multe volume, însă ne-a ajuns cuțitul la os și nu mai putem îndura. Ori ne asigurați cele necesare unui trai civilizată, ori plecați și lăsați locul altora.

²²⁶ Anastasio Somoza Debayle a condus autoritar Nicaragua între 1967 și 1979.

²²⁷ Kim Ir-sen a fost liderul comunist al Coreei de Nord din 1948 până la moartea sa, în 1994, subiect al unui deșănțat cult al personalității.

1984²²⁸ „Un grup de muncitoare tinere”, București, aprilie 1984, difuzată la 3 iunie

Domnule Ceaușescu,

Credeam că măcar anul acesta vom fi scutiți de a mai citi telegramele, urările și poeziile dedicate zilei de naștere a dvs. și a savantei dvs. soții. Cei ce vă ridică în slăvi, probabil stau în vile cu încălzire proprie și nu în blocuri, unde căldura este dirijată după „prețioasele dvs. indicații”. Și în „micul palat” ocupat de fiica dvs., temperatura a fost sub 16 grade în lunile de iarnă?

Oare cu ce am greșit noi românii de suntem bătuți de Dumnezeu ca să îndurăm atâtea lipsuri?

Numai dvs., familia dvs., activiștii de partid și cei care vă păzesc, aveți dreptul la un trai civilizată?

Vreți copii. Foarte bine, dar vrem întâi să vedem câte 4 copii în familiile activiștilor de partid. La fel, am vrea să vă vedem și pe dvs. înconjurat de nepoți, iar pe savanta dvs. soție, stând la cozi pentru a primi lapte și celelalte produse, așa cum stau bunicile noastre. Dacă ar trebui să stea și dânsa la cozi, măcar n-ar mai avea timp să se plimbe și să dea dispoziții pentru a fi demolate casele oamenilor și nici să facă inventarul balcoanelor închise, care nu știm de ce o deranjează, când se știe foarte bine că cetățenii au închis balcoanele pentru a mai opri frigul să pătrundă în apartamente.

Toți străinii care ne vizitează țara sunt încântați de frumusețile ei, dar în același timp ne compătimește pentru nivelul de trai scăzut la care am ajuns și curios este că toți știu ce belșug a fost în țara noastră.

Dle Ceaușescu,

Dvs. trebuie să știți mai bine ca oricine, că românul are multă răbdare, dar mai trebuie să știți că și răbdarea are o limită. Acest lucru îl știm de la părinții noștri.

Nemțeanu Alecu, [mai] 1984, difuzată la 10 iunie 1984²²⁹

Organ de miliție sau loterie?

De fiecare dată când se apropie sezonul turistic, mulți cetățeni români doresc să-și petreacă, și ei, ca și muncitorii din alte țări socialiste, concediul peste hotare, să cunoască alte țări, să viziteze alte muzee decât Doftana, muzeul de istorie al partidului și expoziția cu cadourile pe care le-a primit dl. Ceaușescu cu ocazia nenumăratelor călătorii în lungul și în latul pământului.

Dacă cetățeanul și-a economisit banii necesari, s-a înarmat cu cunoștințe lingvistice și ghiduri turistice, mai are nevoie și de pașaport, ceea ce nu este o bagatelă și de acest lucru s-au convins mulți, în fond un fel de buturugă mică, dar care răstoarnă planuri și visuri mari.

²²⁸ L.M. No. 73, June 3, 1984.

²²⁹ L.M. no. 74, June 10, 1984.

Dacă legea ar fi respectată de organele de miliție, totul ar fi simplu „ca bună ziua”: înaintarea dosarului de cerere, însoțit de actele necesare, chitanța pentru plata taxelor, fotografiile. Însă, neapărat se cere și acordul întreprinderii, recomandarea Comitetului Oamenilor Muncii, parafată de cinci semnături – conducerea întreprinderii – din care să rezulte că cetățeanul X prezintă garanții moral-politice și se va întoarce în țară pe unde călătorește.

Pentru cei de la serviciul pașapoarte, lucrurile stau cu totul altfel: ei doresc să se convingă personal de starea solicitantului și, pe baza unei scheme, a unor instrucțiuni secrete, anchetează fiecare caz în parte, ca și cum, prin cererea de eliberare a unui pașaport turistic s-ar fi comis o infracțiune. Lucrătorul de miliție este un Toma Necredinciosul: el nu este convins de ceea ce scrie în recomandarea Comitetului Oamenilor Muncii, parafată și semnată de conducerea întreprinderii.

În secret, se fac investigații printre prietenii, rudele și vecinii solicitantului, acestuia i se caută și firele de păr de pe cap, chiar dacă are chelie. Termenul de 30 de zile, stabilit prin lege pentru rezolvarea cererii, nu se respectă: așteptarea solicitantului se prelungește luni de zile, ca până la urmă să primească un răspuns negativ, sau, în cele mai frecvente cazuri, nu primește nici un răspuns! Organele de miliție își asumă un drept și o putere pe care legea nu le-o acordă: în primul rând, dreptul de a face anchete secrete, fără știrea celui în cauză și, în al doilea rând, dreptul de a încălca legea. În fața legii, toți cetățenii sunt declarați egali, or, în față organelor de miliție, ei sunt tratați neegal, unii primesc pașapoarte și alții nu. Unii – și nimeni nu știe pe ce criterii – au dreptul să viziteze alte țări, poate sunt persoane care se bucură de mai mult credit la miliție și partid, și tocmai aceștia dau bir cu fugiții și nu se mai întorc.

Pe de altă parte, se vede că nu legea decide dacă cineva are sau nu dreptul de a călători peste graniță, totul depinde de rezultatul investigațiilor secrete: o simplă observație critică a unui vecin, o îndoială strecurată din egoism și invidie sunt argumente decisive, suficiente pentru a hotărî dacă solicitantul va primi pașaport sau nu. Cu toate că legea nu consideră ca dovezi scrisorile anonime, în ultimul timp celor ce li s-au respins cererile li s-a spus: am fost informați de cineva, anonim, că dumneata dorești să fugi, să nu te mai întorci în țara. Lăsăm la o parte că astfel de hotărâri personale nu le strigă nimeni în gura mare, însă admițând aceste anonime, se pune mai mare preț pe minciună decât pe adevăr, se încurajează delațiunea și răutatea intenționată.

Nimeni nu poate chema în judecată un organ de miliție și securitate. Chiar dacă ar fi îndreptățit, tot nu ar obține câștig de cauză atât timp cât actele de la dosarele care se află la miliție sunt considerate secret de stat, deși privesc persoane particulare.

Când cetățeanul nu cunoaște motivul pentru care i se interzice să primească pașaport, să calce dincolo de graniță, el este lezat în demnitatea și personalitatea sa, se simte stigmatizat, scos din rândurile oamenilor cinstiți și numai pentru că miliția folosește în activitatea ei practici ascunse, necinstite, care aduc rușine unui stat civilizată și care se consideră și democrat.

Pentru miliție este mai simplu să procedeze așa: creează suspiciuni, certuri în familie, între prieteni și vecini, dezbină pe toți, încurajează spionările și denunțurile reciproce pentru a controla și mai temeinic pe fiecare îns în parte. Atunci când se mai găsesc și inși favorizați de soartă și care primesc pașaport, li se explică ce favoarea li s-a făcut, sau ce răsplată li s-a dat pentru că sunt oameni de încredere! În alte cazuri, odată cu primirea pașaportului, se înaintează și un șir de condiții, în special acceptarea colaborării

cu miliția și supravegherea tovarășilor de călătorie. În țara mult lăudatei libertăți, legile, deciziile scrise și mai ales nescrise, instrucțiunile și bunul plac formează un hățuș prin care nu străbate picior de om peste graniță. A pleca din țară, mai ales în vizită, este un drept constituțional, nu o favoare sau o ocazie de racolare. Domnul Ceaușescu, la Helsinki, a indicat și recomandat să se întărească legăturile de cunoaștere, apropiere și prietenie între popoare. Or, turismul oferă cel mai bun prilej. Oare organele de miliție încalcă o decizie a președintelui țării, ceea ce ar însemna că miliția a scăpat de sub controlul partidului și statului și lucrează după cum o taie capul? În cazul eliberării pașapoartelor se constată cel mai bine acest lucru, și cei care au cerut vize turistice știu că totul e o chestie de noroc, la loto-pronosport: mulți fac cereri, dar pașaport primesc cei ce au noroc, dacă nu sunt indivizi de la „cooperativa ochii și urechea” sau cu relații și bani, ori și una și alta. În acest caz, ce-i prea mult nu strică!

„Un ascultător fidel”, [mai-iunie] 1984, difuzată la 17 iunie 1984²³⁰

Litoralul românesc și localurile în care românii și câinii sunt indezirabili!!!!

În urmă cu câțiva ani, având întâlnire pe litoral cu câțiva prieteni din RFG, în luna august, și știind cu câtă greutate se poate obține un bilet pentru luna aceea, am început încă din aprilie să mă interesez cu perseverență, bisăptămânal, la ONT. Tot timpul însă, în aprilie, mai și iunie, mi s-a răspuns că nu au primit bilete decât până la 1 iulie. După acea dată însă, mi s-a răspuns că biletele pentru luna august au fost deja vândute din luna mai. Trebuie să mai adaug că am făcut apel și la sindicat, și la diverși prieteni pe care îi credeam capabili să mă ajute, dar „pilele” mele au fost prea mici! În ziua în care un prieten mi-a spus că a primit un bilet pentru fiul său la Neptun, și chiar la hotelul „Neptun”, care era rezervat pentru străini, mie mi se spusese la ONT că nu mai au bilete decât pentru luna septembrie. Deci „pila” prietenului meu fusese mai eficientă ca a mea... De altfel, mai auzisem eu că la ONT anumite bilete se negociază pe bani, cadouri sau ... relații.

Am plecat totuși pe cont propriu și am găsit fără greutate o cameră cu 70 de lei pe zi, singur, la un particular din Mangalia, urmând să fac zilnic naveta pentru a fi împreună cu prietenii mei români veniți cu cortul la Neptun, și cu cei germani, cazați la hotelul cu același nume.

Cu ocazia asta am colindat pe întreg litoralul, sau aproape tot, în căutare de alimente. Singura alimentară în care se puteau găsi câteva mezeluri și cașcaval era cea din Neptun. În rest, aproape nimic. Doar conserve de legume sau de pește... Poate că la alimentara aceea se găseau datorită faptului că, în acel timp, se afla în localitate și „cel mai iubit...”, deși nu l-am văzut nici pe domnia SA și nici pe domnia EI, în imensa coadă ce caracteriza pomenita „Alimentară” toată ziua. Probabil că de acolo își făceau târguiețile toți turiștii întregului litoral.

Spre marele meu regret, deși am avut deosebita onoare de a mă scălda în aceeași mare și de a respira același aer sărat, mângâiat de aceeași briză și de aceleași raze ale soarelui ceresc ca și pământeni sori ai partidului și ai țării, nu am avut și fericirea de a-i vedea. Mă mulțumeam doar să admir heliicopterul prezidențial care, după cum se zicea, îi

²³⁰ L.M. no. 75, June 17, 1984.

transporta pe cei doi aștri la Techirghiol în fiecare dimineață pentru băi de nămol, fiindcă se pare că nămolul le priește, iar la Scornicești încă nu s-a descoperit un ghiol corespunzător... Mă miram însă, de ce nu și-au construit o vilă și acolo, pe malul lacului, sau ar fi putut chiar să mute ghiolul lângă vila de la Neptun, căci voința unui faraon, se știe că este lege pentru felahii săi. Alții au construit și piramide... Cert este însă faptul că domniile lor aplicau zicala: „Dacă nu vine muntele la Mahomed, se duce Mahomed la munte.” Dar poate că totuși i-am văzut, fiindcă de pe digul pe care câțiva bărbați bronzăți „la negru” vegheau ca să nu se privească cu binoclul, ori să se facă fotografiile spre sfânta vilă, se puteau observa cu ochiul liber unele personaje neidentificabile.

Dar să revin la plaja noastră, a muritorilor de rând. În fiecare zi apăreau pe plaje, spre ora prânzului, diferite bunătăți ca mititei, cârnați fripți, crenvurști, bere, citro și siropul înghețat denumit pompos înghețată. Se puteau obține unele dintre acestea cu o coadă destul de redusă, doar de 10-15 minute, fiindcă apărând aproape simultan, oamenii se împărțeau pe la tarabe. Dar tot așa cum apăreau, dispăreau cam tot simultan, astfel încât nu aveai timp să faci cel mult două cozi și gata. „A fost, dar s-a isprăvit...” Măine, altă coadă, altă distracție.

Trec peste descrierea plajei, prost curățită, plină de chiștoace și de capace de sticle de bere în care-ți puteai tăia tălpile, lucru remarcat doar de străini, românii fiind obișuiți cu murdăria orientală și cu aspectul destul de primitiv al W.C.-urilor. Mă voi opri numai asupra altor aspecte pe care cei care au scris ori au vorbit la radio le-au omis.

Într-o dimineață mergeam de-a lungul lacului de la Neptun privind un sportiv care făcea schi nautic pe lac. În fața mea mergeau doi tineri, cam de 16-18 ani. Cei doi s-au oprit să-l admire. M-am oprit și eu. După 2-3 minute, unui i-a spus celuilalt: „Hai mă să mergem. Ce te mai uiți degeaba? Cu uitatul ai să rămâi! Asta nu este pentru noi, căci noi nu avem nici mărci, nici dolari. (La schi nautic era afișat că plata se face numai în mărci sau în dolari.) Noi suntem niște nenorociți, mă, ..., niște nenorociți, ..., suntem niște milogi mă ... la noi acasă. Aici, străinii au mai mult drept decât noi. Hai să mergem, că banii noștri nu sunt buni!”

Cei doi au plecat, iar eu, după ei... Era atâta durere și descurajare în glasul tânărului că m-a durut inima și mi-a fost rușine că am ajuns să aud pe un tânăr, la vârsta entuziasmului și a patriotismului orb de pe vremuri, că se simte umilit și milog în țara lui. Durerea din glasul său mi s-a părut a fi durerea țării întregi și m-a lovit ca un bici peste față. Mi-am zis: „Iată ce a realizat regimul comunist! *Ăsta este omul nou cu care se laudă Nicolae Ceaușescu. ăsta este omul cu care vrea să înfrunte Occidentul și pe care mizează că-i va apăra tronul și dinastia sa. Un tânăr care se simte umilit de a fi român.*

Dar nu numai el, ci și alții s-au simțit umiliți de a fi români. După câteva zile, chiar și eu. Și nu înțeleg mirarea unui reporter de la *Europa liberă* care se întreba, de ce tocmai tinerii sunt cei care odată ajunși în Apus, caută să se asimileze cât mai repede și mulți își schimbă numele. Este rezultatul unui complex de inferioritate, creat încă din țară prin însăși regimul de discriminare făurit și favorizat de regim.

În fiecare seară mergeam tot grupul, români și germani, la câte o grădina de vară, ori la un restaurant. Acolo însă găseam regulat scaunele cu spetezele rezemate de tăblice și cu un cartonaș pe care scria: „Rezervat”. Dacă însă îi strecurai chelnerului 50-100 de lei (în funcție de local), ori îi solicitai o masă în limba germană, franceză ori altă limbă străină, și se punea imediat la dispoziție o masă pentru câte persoane doreai, iar cartonașul cu „Rezervat” dispărea imediat. Asta era singura soluție.

Într-o seară ne-am dus la restaurantul Neptun, al hotelului cu același nume. Eu am intrat în sală și m-am interesat de o masă, dar până și responsabilul m-a asigurat că totul era rezervat. După aceea, un tânăr medic din grupul cu care eram, însoțit de o prietenă din RFG, i-a solicitat chelnerului o masă în limba germană și a fost invitat imediat la o masă cu opt locuri (câți eram noi). Când însă chelnerul l-a auzit pe tânăr vorbind românește, l-a apostrofat răstit: „Păi Dta ești român! Ce, ți-e rușine să vorbești românește? Vă rog să părăsiți imediat masa!!!” Atunci am intervenit și eu și i-am spus: „Atunci când eu am cerut o masă, mi-ai răspuns că sunt rezervate, iar când a cerut Dl doctor în limba germană, a fost servit imediat. De ce nu puneți la ușă un anunț cu „Intrarea românilor și câinilor interzisă!”, ca să știm că nu avem drept să intrăm aici?” Pe scurt, a ieșit scandal. A intervenit și responsabilul, care mai întâi ne-a invitat și el să părăsim localul. I-am repetat însă și lui sugestia cu anunțul, iar una dintre prietene, cea care solicitase masa împreună cu tânărul, i-a spus și părerea ei în limba germană. Se pare că totuși responsabilul a înțeles ceva și fiindcă nu a mai avut încotro, și-a cerut scuze, schimbându-ne chelnerul, care a plecat mormăind furios.

Mergând prin Mangalia cu aceeași prietenă, m-am oprit să privesc într-o vitrină. „Ce vrei să vezi?”, m-a întrebat, „voi nu aveți nimic în magazine, nu aveți decât gunoi.” M-am simțit jicnit și am protestat, dar mi-a răspuns: „Voi nici nu știți ce înseamnă un magazin. Voi nu știți nici să trăiți...”

M-am simțit umilit, dar am presimțit că avea dreptate. Colindase toată Europa și avea destule criterii de comparație. Dacă nu am fi fost prieteni, nu mi-ar fi spus-o. Când după o lună am căutat în 14 magazine din București o pereche de pantofi maro de 210 de lei și în cinci universale un trenchi, fără să găsesc decât cu mânecile prea scurte „refuzate la export”, m-am convins că prietena mea avea dreptate. Iar după două luni, când am ajuns aici, făcând din nou comparație, am înțeles...

Oare remarcile făcute de prietena mea nu au fost făcute și de alți străini? Când i-am povestit, la Neptun, unui inginer german căsătorit cu o franțuzoaică, unele realități din România, nu a vrut să creadă. S-a dus însă singur două zile la București și ... s-a convins. De aceea se caută să se împiedice contactele mai strânse dintre români și străini, fiindcă numai în măsura în care străinii sunt izolați pot să fie păcăliți, dar numai la început. Și sunt înșelați, începând cu chelnerul care le încarcă fără rușine nota de plată, ca să-i iasă și lui 500-1000 de lei pe zi – asta pe litoral, fiindcă în alte localități se mulțumesc și cu mai puțin. Astea, mi le-a confirmat o chelneriță și un chelner care mi-au și explicat totul.

Fiecare chelner trebuie să-i dea responsabilului de restaurant partea lui din câștig, iar acesta la rândul lui șefului ș.a.m.d., până sus, că altfel nu mai pupă el nici restaurant rentabil, și nici litoral. În afară de asta, el mai trebuie să acopere și consumul făcut de unii clienți care pleacă fără să plătească. Unii „fug” neplătiți, iar alții pleacă neplătiți fiindcă chelnerul nu îndrăznește să le prezinte nota de plată, că de, ..., știți Dv., ..., tovarășul este de la ... Și de multe ori, tov. de la... vine cu toată familia și chiar cu prieteni, iar chelnerul, dacă nu suportă el onoarea de a-i servi pe gratis ..., știți Dv., se supără pe el, mai întâi responsabilul și apoi ... ghiciți Dv. ... În paranteză fie spus, treaba asta este valabilă și pentru toate casierile de la alimentară care trebuie să aibă grijă și de sufletele lor, și de colege, care toate știu, și de șefii care altfel, știți Dv. ..., o zboară și pe ea și pe responsabilul de magazin, undeva, tocmai la periferie. Ca fiecare om, are greutățile sale și de, ..., o mână spală pe alta, iar obrazul și dacă nu este spălat, se mai poate fărda. Bani să ai!

Acesta este și singurul motiv pentru care casieritele de la magazinele din România NU îi dau clientului și banul, fiindcă operația de înșelare se face numai atunci când clientul a cumpărat mai multe articole diferite și nu-și poate face destul de repede calculul mintal, nu atunci când a cumpărat numai unul, ori două articole. Dar clientul NU trebuie să se învețe să primească banul, lucru în care sunt interesați toți șefii casieritei. Așa că, ..., înțelegeți acum Dv. de ce.

Străinii mai sunt preferați și din ordin superior, fiindcă trebuie făcuți să schimbe cât mai multă valută, așa că nu contează dacă au mai fost „ciupiți” la socoteală. Iar „ciupeala” asta merge uneori și până la 50% din consumație. Că toată lumea are nevoie de bani, fie ea chiar și valută.

Dar atât românii, cât și străinii, văd și înțeleg. Primii, văd și tac, fiindcă nu au încotro, iar străinii care au încotro, spun la plecare: „Mulțumesc, dar rândul viitor mă duc în Spania.”

Așadar, în restaurantele și hotelurile de pe litoral, românii și câinii nu au ce căuta, sunt nedoriți, mai ales în timpul sezonului, iar străinii, care sunt doriți, nu ne doresc ei. Cât privește convingerea unora despre puterea de atracție a specialităților românești, aceasta este doar o iluzie. Pentru occidentalii care au mai și colindat alte țări, restaurantele românești, cu meniurile și serviciul lor, nu reprezintă nici o ispită.

Nu am voie să trec cu vederea nici pe cei ce ți se postează în apropiere, pe stradă, pe plaje, în restaurante ori prin holurile hotelurilor. Dacă îi înjuri într-o limbă străină, așa, cu totul impersonal, se „topesc” imediat.

Într-o seară, la un restaurant de lux unde luam masa cu niște prieteni români, l-am auzit pe chelner când i-a spus altuia, făcând un gest discret către noi: „Ils sont des Parisiens.” Adică, niște intruși. Am tăcut. Ce rost ar fi avut să spun ceva? Ceilalți nu auziseră remarcă. Până la urmă, tot eu aș fi fost vinovat. Doar chelnerul, cu responsabilul, cu sectoristul care mănâncă în bucătărie ori cu șeful acestuia, care mănâncă la masă și pleacă fără să plătească, sunt toți o familie, iar noi, eram cu adevărat niște intruși.

Un fapt scandalos petrecut tot atunci pe litoral a mai fost și când a venit ordin „de sus” ca străinii care ocupau la același hotel Neptun o cameră singuri, deși și ei o plățiseră integral, să primească câte un coleg de cameră. Asta fiindcă se produsese o încurcătură și nu mai aveau unde să cazeze un grup de turiști străini. S-a renunțat însă, fiindcă cei vizați au protestat și au amenințat că vor cere despăgubiri. A fost însă evacuat un alt hotel unde se aflau numai români, care s-au suspus în tăcere, fiindcă era ordin „de sus”, iar ei erau învățați să înghită orice. Că altfel, știți Dv. ...

Și toate acestea se petrec în cea mai fericită „eră” pe care a trăit-o poporul român, călăuzit de astrul său Nicolae Ceaușescu, „ot” Scornicești. Mă întreb, oare cum ar sta lucrurile dacă românii nu ar avea fericirea să-l aibă pe el, „familia” și partidul care îi susține. Oare cine ar putea da un răspuns la întrebarea asta? Poate că și ultimul copil de școală din România.

Pentru a putea povesti întâmplări ca cele de mai sus nu are nevoie nimeni să „scornicească” ceva, ci numai să observe și să încerce puțin să le gândească, fiindcă fericirea ori suferințele unui popor nu sunt alcătuite din bucurii și dureri mari, ci din cele cotidiene, care puse cap la cap, îi alcătuiesc ansamblul condițiilor de viață și dezvoltare.

„Un patriot”, [iunie] 1984, difuzată la 1 iulie 1984²³¹

Stimate Domnule Vlad Georgescu,

În primul rând trebuie să vă spun că sunt un român care mă întorc acasă. De ce? Pentru că nu pot trăi altfel. Am ales libertatea de a muri în România.

Înainte de a pleca aş vrea să încerc însă să vă spun unele lucruri, așa cum vin, în goana condeiului.

Ascult, ca mulți români, postul dvs de radio, de multe ori mă bucur, alteori nu. Știu că sunteți informați în general, dar îmi dau seama totuși că veștile care ajung la Dvs nu sunt complete.

La noi situația se înrăutățește nu pe an ce trece sau din lună în lună, ci de la zi la zi. Foamea s-a instalat realmente, românii nu mai au cu ce să-și hrănească copiii și bătrânii, adulții își spun că poate ei vor putea rezista cu pâinea care nici nu mai aduce a grâu, sau cu diferite ierburi – acum vara – pe care le mai aduc din când în când țăranii. Ca în orice perioadă de criză, specula a ajuns la culme, corupția așșderea și noi de mult nu mai trăim, ci supraviețuim. Pe străzi poliția (Securitatea în civil) te urmărește zi și noapte. Telefoanele sunt înregistrate (chiar interne), scrisorile cenzurate și noi supravegheați îndeaproape. Suntem toți deținuți ambulatorii și fără haine vărgate.

Tineretul este deabusolat, o prostituție clandestină își face tot mai mult loc între fete, iar băieții, când nu sunt luați de Securitate care îi transformă în ucigași cu simbrie, sunt apatici sau agresivi.

Bucureștiul vechi s-a demolat ca să facă loc unor planuri megalomane. Bisericile cad una după alta, clădirile care mai vorbesc puțin despre ce am fost cândva, așșderea. O națiune întreagă își pierde identitatea, un popor întreg se vede pe zi ce trece sortit pieirii.

Românii își pierd și bruma de speranță care le-a mai rămas, de nicăieri nu le poate veni ceva bun. O să spuneți de ce nu facem ceva? Ce? Noi nu avem nici măcar o biserică catolică cum au polonezii, de la care să ne vină un sprijin moral. V-am auzit spunând că soarta românului este în mâinile lui. În principiu, este adevărat. Dar cum poți, dacă nu vrei să emigrezi forțat sau să zaci – inutil în închisoare, tu și ai tăi – să lupți cu unghiile ca să ieși dintre zidurile unei închisori din piatră și zăvorâtă cu șapte lacăte? Și păzită de „băieți”?

Intellectualii – cei adevărați, nu cei vânduți – sunt la pământ, Tudoran ce a izbutit până la urmă altceva decât să fie dat afară din țară?

De ce, în emisiunile Dvs – care ar trebui să fie mai numeroase – nu vorbiți de racolarea tineretului de către Securitate, de ce nu puneți în gardă? Au fugit atâția securiști, de ce nu luați informații de la ei ca să-i ajutați pe tineri să se ferească, să se apere?

Știți că se moare de frică, de foame, de frig iarna, că oamenii rezistă cum pot, bâjbâind în întuneric la propriu și la figurat? Știți că suntem amenințați cu darea afară din slujbe cel puțin de două ori pe an? E bine să le arăți șoarecilor pisica, nu-i așa?

Cuvântul libertate la noi și-a pierdut orice sens. Ca și cel de carne. Sunt forme fără conținut. Vorbe!

Trăim cu lozinci, cu aniversări, cu decrete, cu amenințări, cu „bunăstare” și urale pe bandă de magnetofon la meetinguri.

²³¹ L.M. no. 77, July 1, 1984.

Ați citit „1984” de Orwell. La noi se spune că Ceaușescu l-a inspectat și-l urmează întocmai. Idi Amin²³², Papa Doc²³³ și mai ales Kim Ir Sen sunt maeștri de la care învățăm și la ideile cărora ne adăpostim. O să ajungem să murim strigând: „Îl iubesc pe Big Brother!”.

Postul dvs de radio are o importanță extremă în aceste condiții. Folosiți-l mai cu râvnă! E bine că la actualitatea românească se conspicează „Flacăra”, dar asta o putem face și noi. E bine că Monica Lovinescu sau Virgil Ierunca²³⁴ ne culturalizează, fără doar și poate, dar ar mai trebui și emisiuni de „actualitate românească” care să tragă semnale de alarmă, să prevină, cum spuneam, mai sus, de pildă pe tineri să se ferească de Securitate.

Naivitatea occidentală e fără limite, e de ajuns să participăm la Olimpiade²³⁵, ca Ceaușescu să ducă o politică „independentă” față de Moscova. Este hilar! Suntem țara cea mai aservită, în fond, Moscovei, și cu regimul intern cel mai pe placul Kremlinului. Nici sovieticii nu sunt atât de catolici cât este Ceaușescu. Teroarea, mizeria au atins limita cea mai de jos. V-ați gândit în ce condiții trăim, adică supraviețuim?

Țara piere, oamenii se duc de râpă, ființa națională dispare.

Dvs chiar români fiind, dar plecați de mai mult, nu ne mai puteți înțelege. Nu se poate povesti, este de necrezut, îmi dau seama. Trebuie să trăiești în România, la 40 de ani după război, ca să înțeleg ce nu este de înțeles pentru un om care trăiește cât de cât normal. Care gândește normal. La noi nimic nu mai poate fi înserat în limitele normalului.

Suntem ca pe o scenă de provincie în care se joacă o piesă proastă, cu actori amatori și în regia unui nebun. Dacă n-ar fi de plâns, ar fi de râs.

Înainte, românii se ascundeau de năvălirile barbare în munți, dar acum? Unde? E ușor de spus răsculați-vă, când ești pus în lanțuri de galeră.

²³² Idi Amin Dada (1925–2003), Președinte al Ugandei între 1971 și 1979. A practicat reprimarea politică, etnică, uciderea adversarilor, recunoscut pentru corupția și cruzimea sa (asista la agonia oponentilor aruncați ca mâncare crocodililor). Se estimează că este responsabil pentru uciderea a peste 100.000 de oameni. Una din poreclele lui Ceaușescu: Amin Dădescu.

²³³ François Duvalier (poreclit „Papa Doc”/1907–1971), Președinte al Republicii Haiti din 1957 până în 1971. Este cunoscut pentru a se fi declarat „Președinte pe viață” (intenție care i se atribuia și lui Ceaușescu). Poliția sa privată, faimoasa „Tonton Macoutes”, este considerată responsabilă de moartea a peste 30.000 de persoane și exilul forțat a altor zeci de mii.

²³⁴ Virgil Ierunca (Virgil Untaru/ 1920-2006), ziarist, critic literar, publicist, a debutat ca ziarist la *Timpul* în anul 1939. După 1944, redactor al paginii culturale a României libere, scoate împreună cu Ion Caraion revista *Agora*, interzisă după primul număr de cenzura comunistă. Părăsește România în anul 1947, stabilindu-se în Franța; se căsătorește cu Monica Lovinescu în 1952. Ziarist la Secția română a Radiodifuziunii franceze (1952-1975) și cercetător la Secția de Filozofie și Esetică de la „Centre National de la Recherche Scientifique”. Colaborează la *Europa Liberă* unde avea emisiunile săptămânale „Actualitatea românească” (împreună cu Monica Lovinescu) și „Povestea vorbei - Pagini uitate, pagini cenzurate, pagini exilate”. În Franța, a editat mai multe reviste: *Luceafărul*, *Caiețe de dor*, *Ființa românească*, *Limite și Ethos*. După 1989 a publicat la Editura Humanitas volumele *Fenomenul Pitești*, *Trecut-au anii*, *Românește* etc.

²³⁵ Este vorba despre participarea R.S. România la Olimpiada de la Los Angeles din 1984. Ca răspuns la boicotul american al Olimpiadei din 1980 de la Moscova, provocat de invazia Afganistanului de către Uniunea Sovietică (1979), URSS și alte 13 țări din blocul comunist au boicotat aceste Jocuri. Au fost trei excepții de la boicotul sovietic: România, China și Iugoslavia.

„Dinastia” Ceaușescu prosperă în timp ce stresul ne ucide pe toți. La propriu. Se moare de foame, dar se moare și de frică. Se face infarct, congestie cerebrală, se moare de cancer pe capete. Femeile mor avortând pentru că nu vor – sau nu pot – crește copii pentru a-i spori populația unui paranoic. Oricât ați fi de aproape – spiritual de noi – sunteți prea departe totuși ca să mai puteți măsura proporțiile dezastrului. Totul se prăbușește, românul a devenit laș, mitocan, corupt. Suge minciuna odată cu laptele mamei. Când, după câte generații, și dacă, se va mai putea vorbi despre un popor român?

Am scris la întâmplare, dezordonat și cu disperare, câteva neînsemnate lucruri față de însemnătatea și multitudinea celor ce se petrec azi în România și pentru această dezlănare îmi cer scuze. Nu mă interesează atât difuzarea acestei scrisori, ci dacă puteți să ne fiți mai aproape, de un sprijin mai substanțial. Gândiți-vă la cei care vă ascultă când elaborați emisiunile Dvs. La câte lucruri de importanță vitală ar trebui să vă referiți! Mai des și în mai multe emisiuni. Faceți o pauză uriașă între orele 10:00 și 17:00. După aceea timpul se duce la repetarea unor emisiuni. Folosiți-vă din plin, vă rugăm, pasiunea și inteligența și talentul pentru a-i ajuta pe români să reziste. Vă repet: noi nu avem nici o biserică catolică, nici Solidaritatea, recunosc. Dar poate încet, cu timpul, simțind că nu suntem lăsați la voia întâmplării, românii s-ar putea să se îmbărbăteze. Măcar unii dintre ei. Trăim vremuri de bejenie, dar n-avem unde „bejeni”, bejenii grele, mai grele decât alții și sigur cele mai grele din „lagărul” (ce cuvânt bine ales) socialist. Nu uitați acest lucru!

Vă mulțumesc.

„Un țăran din Valea Mureșului”, [iunie] 1984, difuzată la 15 iulie 1984²³⁶

Tovarășe Ceaușescu,

Sunt țăran din Valea Mureșului și ascult și eu postul de radio E.L., astfel că mai aud ce se întâmplă în lumea largă și mai ales, la noi, căci în ziarul *Scânteia* la care sunt abonat mai mult scrie despre vizitele Dvs în străinătate, telegramele de felicitare după ce veniți acasă, vizitele de lucru în țară, unde sunteți primit cu cântece și dansuri, de parcă ar fi sărbătoare națională și despre situația internațională. Aș vrea ca măcar odată să citesc că vă preocupă soarta poporului român, să nu mai primim zahărul și uleiul cu rația și toate celelalte neajunsuri pe care le îndurăm. De fapt, mai citim și de abuzurile făcute de cutare director, sau cât s-a furat de la avutul obștesc. Tovarășii aceștia care fură ca în codru parcă sunt membri de partid! Educați și crescuți de actualul regim. Vedeți, pe vremea noastră nu se fura atâta, poate și fiindcă la ora de religie învățăm cele 10 porunci, printre care una era „să nu furi”, că e păcat.

Fiindcă la radio E.L. îmi place să ascult mai ales scrisorile ce vi se adresează Dvs personal, m-am gândit să vă scriu și eu, ca să aflați și Dvs despre viața fericită ce o trăim noi țăranii și câtă grijă are conducerea partidului de noi, căci mereu scoate câte un decret prin care ne obligă să creștem și să predăm statului vaci, viței, oi, porci, găini, pui, iepuri, stupi de albine și chiar gogoși de mătase că, dacă nu, vai de noi, pușcăria ne mănâncă.

După cum am înțeles, Dvs vreți să plătiți datoriile ce le-ați făcut obligându-ne pe noi, țăranii, să dăm tot ce avem – dacă ați putea, ne-ați lua și sufletul, dar tovarășe

²³⁶ L.M. no 79, July 15, 1984.

Ceaușescu, aceste datorii nu le-ați făcut pentru noi, „țărani”. V-a trebuit industrie: ați făcut fabrici, uzine, combinate, deci plătiți datoriile din veniturile lor, și nu pe spatele nostru. Lângă Arad s-a construit un combinat chimic distrugându-se hectare de pământ arabil. Cât a costat construirea acestui combinat, dvs trebuie să știți cel mai bine, iar noi știm cu ce pierderi lucrează și ce greșeală s-a făcut construindu-se.

Și acum vreau să vă spun cum am trăit noi, țărani, înainte. Viața noastră nu a fost niciodată ușoară, și a trebuit să muncim din greu, dar n-am dus lipsă de nimic, am avut ce mânca și am fost stăpâni pe roadele muncii noastre. Astăzi am ajuns să mâncăm și pâinea cu porția.

Valea Mureșului, fiind regiune deluroasă, cu puțin pământ arabil, ocupația noastră de bază era creșterea vitelor, a porcilor, a oilor, dealurile fiind bogate în pășune. Îmi amintesc de târgurile ce se țineau anual în localitățile Făget, Ilia, Zam, Bârzava, unde părinții noștri își duceau produsele spre vânzare – grâu, porumb, fasole. Unde sunt boii, vacile, porcii care se aduceau în târguri și erau cumpărate pentru export, căci și atunci se făcea export de vite și cereale, dar aveam și noi? Țărani din diferite sate se luau la întrecere în privința vitelor. Se vorbea săptămâni de zile despre cutare țaran din satul cutare ce boi frumoși a avut sau ce vaci de lapte a vândut cutare. Astea nu sunt povești, ci fapte adevărate. Tatăl meu avea întotdeauna o pereche de boi la îngrășat, pe care îi vindea pentru export și cu prețul unei perechi de boi cumpăra un „lanț de pământ”, căci atunci nu se știa ce fericire îi așteaptă pe țărani și fiecare visa să aibă cât mai mult pământ.

Pentru noi copiii, cea mai mare bucurie era să mergem la târguri, unde ne îmbăta mirosul de cârnaț fript, care ziceam noi că e mai bun decât cel de acasă și unde părinții ne cumpărau tot felul de turte dulci, care numai la târguri se găseau.

Dar vitele pe acea vreme nu erau hrănite cu coceni tocați și iarna nu erau ținute în frig, în grajd fiind cald, căci podul era plin de fân și chiar în grajd pereții erau căptușiți cu tulei de porumb. Astăzi, tuleii sunt lăsați pe câmp să putrezească, sau sunt băgați în pământ de tractor, ca să se vadă că planul a fost îndeplinit.

De fapt, și Dvs trebuie să știți cum trebuie îngrijite vitele, doar sunteți fecior de țaran și probabil și la Scornicești tot așa au fost îngrijite. Aceasta e explicația că atunci o vacă dădea cel puțin 10 litri de lapte pe zi, și nu 2-3 litri, cât dau astăzi majoritatea vacilor de la colectiv.

Tot în legătură cu Decretul prin care ne obligați să livrăm statului tot felul de animale, aș mai vrea să vă spun ce greșeală s-a făcut demolându-se casele oamenilor din cartiere, unde fiecare își făcuse o mică gospodărie. În locul acestor mici gospodării s-au ridicat blocuri de locuințe.

Doi frați ai mei, în tinerețe, s-au mutat în orașul Arad și fiecare și-a înjghebat o mică gospodărie în cartierul Micalaca. În urmă cu circa 12 ani, fiecare și-a făcut casă nouă, din cărămidă, iar grădina, care era destul de mare, era plină de pomi fructiferi. Majoritatea locuitorilor din acest cartier erau muncitori pe la fabrici și ceferiști, iar soțiile fiind acasă, se ocupau de gospodărie, având câte o vacă, două sau chiar trei, porci, păsări și oi. Amândoi frații aveau și ei de toate, iar cumnatele mele mergeau la piață cu ouă, lapte și brânză.

La un moment dat, au început să circule zvonuri că cartierul Micalaca va fi demolat, dar nimeni n-a vrut să creadă. Știu, s-au făcut intervenții, s-au dus delegați la București, dar degeaba. Din nenorocire, amândoi frații mei locuiau în zona care trebuia

demolată, și într-o zi a început demolarea. Întâmplarea a făcut ca tocmai atunci să fiu și eu acolo.

N-am să pot uita câte zile voi mai trăi jalea și durerea celor care și-au văzut distrusă toată truda și agoniseala unei vieți întregi. Cred că nici cutremurul n-a adus mai multă jale. Pe lângă case, au fost distruse atâtea grădini cu pomi fructiferi, viță de vie. Unul din frații mei n-a putut suporta când a văzut cum i se distruge casa și a murit de „inimă rea”. Așa se spune la noi, la țară, iar al doilea frate, de atunci suferă cu nervii și mai mult stă prin spitale și sanatorii. În locul acestor „mici gospodării” s-au înalțat zeci de blocuri ai căror locatari au nevoie de mâncare, iar copiii au nevoie de lapte. Părerea mea este că blocurile sunt foarte bune pentru cei cărora nu le place să lucreze, dar un om obișnuit să aibă gospodăria lui, niciodată nu se va simți bine. Mă întreb de ce au fost distruse atâtea gospodării, când aceste blocuri puteau fi ridicate la marginea orașului. Chiar dacă se ridicau pe teren arabil, paguba nu ar fi fost atât de mare.

Tovarășe Ceaușescu, am patru copii și toți sunt la oraș. Nici unul nu a vrut să rămână acasă. De la doi copii am câte un nepot. Ceilalți nu vor să aibă copii. Să știți că legile, oricât de aspre ar fi ele, nu vor mai reuși să sperie populația. Din păcate, Dvs nu faceți decât să scoateți legi și decrete prin care ne amenințați cu pușcăria.

Unde și când s-a mai pomenit ca un țăran care muncește și crește vite să nu aibă dreptul să taie un vițel sau un miel? Dacă muncesc, am și eu dreptul să mănânc ceea ce îmi place. Cred că nici pe vremea turcilor legile nu erau mai aspre. Când eu m-am însurat, tata a tăiat doi viței pentru nunta mea. Astăzi, eu n-am voie să tai un vițel crescut de mine, ca să mă ospătez cu întreaga familie. Diferența care este? Când tata a tăiat pentru nunta mea doi viței, în fruntea țării nu era „cel mai iubit și mai de omenie fiu al poporului”, ci era „regele”, pe care nu-l interesa și nu-i părea rău că mănânc și eu o friptură de miel sau vițel.

Ca încheiere vreau să vă mai spun că îmi pare rău că Dvs, ca fecior de țăran și muncitor, ridicat la „rangul cel mai mare”, nu aveți un pic de milă și înțelegere față de suferințele și durerile noastre.

„Un ascultător al postului dumneavoastră de radio”, [iunie] 1984, difuzată la 15 iulie 1984²³⁷

Stimate Domnule Director Vlad Georgescu,

Vă scriu în numele locatarilor blocului 22 din bulevardul Păcii nr. 1, sector 6, București. Blocul este proprietate personală: prețul unui apartament a fost, în medie, 230.000 de lei. Lucrările au fost începute în 1976 de muncitori români și iugoslavi. Cutremurul nu a afectat blocul, lucrările fiind în faza fundațiilor. După cutremur, partea iugoslavă, din motive necunoscute publicului, abandonează lucrările. Construcția este continuată de grupul de șantier 7. Dânșii s-au gândit că ar fi bună „puțină economie”, mai ales când această economie nu afecta decât pe locatari.

Blocul are 4 scări, cu 13, 15 și 18 și respectiv, 15 etaje. La scara C, la etajele inferioare, s-a folosit o structură ciment de calitate proastă, așa că atunci când s-a ajuns la etajele 10-11 cu construcția, structura a început să cedeze. Atunci s-au sudat țevi și plase

²³⁷ L.M. no 79, July 15, 1984.

metalice în jurul pilonilor fisurați și s-au cimentat. Rezultatul a fost micșorarea apreciabilă a spațiului de locuit la etajele respective. În contract se preciza că lemnăria este de calitate „LUX” dar, în construcție, s-a utilizat lemnărie de calitate a doua. Fiecare scară trebuia dotată cu 3 lifturi, 2 de persoane și unul de marfă; în realitate, este unul mai puțin. Pentru cel de al doilea lift de persoane s-au construit puțul și șina, dar s-au zidit. După ce sa terminat construcția blocului, cineva și-a dat seama că nu au fost instalate cablaje telefonice. Ca atare, acestea au fost zidite în tencuială. Acum, în cazul unei defecțiuni, trebuie trase fire exterioare.

Acestea au fost o parte din „greșelile” de execuție. Darea în folosință a blocului trebuia să aibă loc în vara anului 1979 și chiar a avut loc, dar iată cum:

În ziarul „Informația Bucureștiului” a apărut, în jurul datei de 20 august 1979, anunțul că a doua zi va avea loc recepția blocului, la ora 14:00. Cum ziarul apare după amiaza, oamenii nu au putut să se învoiască de la serviciu pentru a doua zi, așa că la „recepție”, din 228 de proprietari de apartamente, au fost prezenți 12 (doisprezece). La acea dată, blocul nu era construit decât parțial: avea terminată structura de beton, iar la scara A erau construiți pereții până la etajul 10. Bineînțeles că în asemenea condiții o recepție nu poate avea loc. Cei care au venit au întrebat cum de poate fi semnată recepția când lucrările erau atât de rămase în urmă. Răspunsul a fost (citez): „acesta este ordinul partidului, ca în cinstea zilei de 23 august 1979. când s-au împlinit 35 de ani de la Eliberare, să aibă loc această recepție”, recepție care a și avut loc atunci, dar primii locatari nu s-au putut muta decât un an mai târziu. Până în primăvara anului 1981 nu s-au făcut racordările la curent electric și gaze, ceea ce a obligat pe primii locatari ai noului bloc să petreacă o iarnă în frig și întuneric.

Care este situația actuală? Subsolul este inundat din mai multe motive: nivelul subsolului este mai jos decât cel al sistemului de canalizare, apa de canalizare scurgându-se în subsol; nu există posibilități de scurgere a apei din subsol pentru că această parte a clădirii nu a fost prevăzută cu astfel de posibilități. S-au făcut reclamații în această problemă la șeful serviciului de producție al grupului de șantiere 7, care a spus că vina este a proiectantului, iar la întrebarea: „De ce nu este tras la răspundere?”, răspunsul a fost (citez): „Du-te după proiectant în San Francisco și trage-l la răspundere.”

Datorită umezelii, pereți subsolului sunt crăpați. Constructorul spune că aceasta nu diminuează rezistența clădirii, dar în 1982, când s-a propus străpungerea unor pereți din subsol pentru a instala cablaje electrice, ICVL-ul s-a opus, spunând că astfel se subminează rezistența blocului. Țin să precizez că subsolul este lipsit de lumină electrică, iar această parte a blocului este denumită în proiect „adăpost antiaerian”.

Mai sunt și alte probleme. Țevile de canalizare, apă rece, sunt de plastic. Acest lucru n-ar deranja dacă țevile nu ar fi lipite de la îmbinări cu un lipici de proastă calitate care a cedat, apa infiltrându-se în pereți. La reclamații s-a răspuns (citez): „...acesta este lipiciul care ni-l dă partidul. Dacă nu-ți place, reclamă-mă mai sus, dar o să ți se deschidă dosar și o să ai tinicheaua legată de coadă toată viața.”

Aceasta este situația prezentă. Care este scopul acestei scrisori? Toate reclamațiile făcute în țară ajungeau în mâna celor care au cauzat actuala stare de lucruri. De aceea, locatarii solicită o anchetă la care să participe oameni competenți și organe de conducere din minister, care să constate pagubele și să-i oblige pe cei vinovați să le remedieze.

Vă mulțumesc foarte mult pentru ajutorul acordat în această problemă și sper ca acest ajutor să fie de folos.

„Un grup de femei tinere”, București, iunie 1984, difuzat la 22 iulie 1984²³⁸

Stimată tovarășa Elena Ceaușescu,

A cui a fost ideea ca noi femeile tinere să ne supunem unui control periodic, pentru a se constata dacă suntem însărcinate și să fim înregistrate?

Am ajuns și noi femeile să fim înregistrate ca vitele, pentru ca “Cel mai iubit fiu al poporului” să știe câți copii vor veni pe lume după 9 luni? Mai există vreo țară unde femeile să fie umilite în halul acesta?

Nu vrem să credem că dacă pe vremea când și dvs. erați tânără, ar fi venit cineva cu o astfel de idee, n-ați fi protestat.

Bineînțeles că suntem împotriva avorturilor, când sarcina e înaintată, acest lucru fiind considerat o crimă, dar nu ne puteți obliga să aducem pe lume copii, atunci când nu avem condiții pentru a-i crește în mod civilizată și când nu dorim să avem copii.

Mai trebuie să știți că nu toate femeile își doresc copii.

Au început deja condamnările la închisoare pentru moașele care se ocupă cu avorturile și pentru femeile care le solicită ajutorul.

Știm că în general, în toate țările avorturile sunt interzise, dar la farmacii găsești tablete pentru a împiedica sarcina.

Așa cum astfel de tablete se găsesc și în URSS, Ungaria, de ce să nu se găsească și la noi?

Dacă nu se va reveni asupra acestei obligații, vom face apel la femeile tinere din întreaga lume, rugându-le să protesteze împotriva acestei obligații inumane și umilitoare.

„Un fost ilegalist de partid”, iulie 1984, difuzată la 5 august 1984²³⁹

Dlui Nicolae Ceaușescu

Dnei Elena Ceaușescu,

Fiindcă de la cele 3 scrisori anterioare difuzate la acest post de radio, încă nu ați luat măsuri de îndreptare a cumplitei sărăcii în care ați adus țara, mă adresez din nou pe această cale, fiind convins că dacă securitatea nu îndrăznește să vă aducă la cunoștință, printre rudele sau prietenii cei mai intimi, se va găsi totuși un confident să vă ducă la cunoștință câte ceva despre conținutul ei!

Sunt același fost ilegalist al partidului, de mult exclus din partid, pentru că am îndrăznit să aplic arma criticii și autocriticii la adresa dvoastră. Fiindcă am rămas cu pregătirea elementară a celor 4 clase primare și nu am putut ajunge la Academia politică înființată de partid, ca să nu mai spun că eu nu am la dispoziție consilieri să-mi redacteze scrisorile, cer scuze ascultătorilor pentru simplitatea exprimării.

²³⁸ L.M. No . 80, July 22, 1984.

²³⁹ L.M. no. 82, August 5, 1984.

Voi începe cu marea durere a cârmaciului, nerealizarea planurilor anuale, în primul rând din cauza nerealizării unei productivități asemănătoare celor din statele capitaliste.

Domnule Ceaușescu, să ne reamintim primele lecții de marxism pe care nu le preda secretarul de celulă Sandu Constantin, când eram amândoi membrii aceleiași celule și când ne arăta exemple concrete cum își însușesc capitaliștii o parte din munca proletariului, pe care nu o plătesc, denumită *plus valoare a muncii*.

Așa a fost și așa este și astăzi, căci pe această cale se îmbogățesc capitaliștii exploataatori. Dar în țară la noi, statul nostru socialist, care este unicul capitalist, nu-și însușește o plus valoare asemănătoare statelor capitaliste?

Să vedem din câteva exemple concrete. Un muncitor calificat (zidar, strungar, șofer etc.) câștigă în medie 2500-3000 de lei pe lună, în funcție de munca depusă, specializarea ei, vechimea în muncă etc.

În RFG, Elveția etc., același muncitor calificat câștigă în medie tot 2500-3000 de mărci sau franci elvețieni, numai că monedele lor au o valoare de 5-6 ori mai mare, evident la cursul oficial.

Deci, concret, cu toată însușirea plusvalorii în țările capitaliste, cu retribuția primită, muncitorii cumpără, de exemplu: un automobil modest cu salariul pe câteva luni; pot cumpăra un mic apartament (2-3 camere), complet mobilat, cu salariul maxim pe un an.

În RSR, același muncitor trebuie să muncească 2-3 ani pentru a-și putea cumpăra o Dacie, sau un mic apartament, cu salariul pe 4-6 ani.

Iar la hrana zilnică – deși o importă în bună parte de la noi – iată câteva exemple: 1 kg de zahăr costă 1,75 mărci, sau 1,65 franci elvețieni, deci muncitorii citați mai sus pot cumpăra cca 1.800 kg de zahăr pe lună cu salariile lor. La noi 1 kg de zahăr costă 14 lei, deci, dacă s-ar găsi, ar putea cumpăra maximum 200 kg, adică de peste 9 ori mai puțin ca în țările capitaliste. La 1 kg de carne, prețul variază de la 5 la 10 mărci, în funcție de calitate (foarte bună, doar de la noi o cumpără). Deci cu salariul lui, muncitorul poate cumpăra aproximativ 400 kg de carne lunar. La noi, carnea costă între 37 și 80 de lei. Deci muncitorul nostru n-ar putea cumpăra decât aprox. 50-60 de kg de carne (dacă s-ar găsi). Aceasta înseamnă că puterea de cumpărare la noi este mai mică de 6-7 ori. Puiul de găină, fără gheare, cioc și pipotă plină, se vinde între 3,80-6 mărci kg. Deci, muncitorul străin poate cumpăra cca 600 de pui pe lună. Dar la noi, puiul se vinde cu cioc, gheare și pipotă necurățată, și se vinde cu 27 de lei kg – dar după o așteptare la coadă de 8-10 ore. Deci, muncitorii noștri pot cumpăra cca 100 kg de pui, deci de 6 ori mai puțin. Diferența de la 600 kg de pui la 100 kg de pui arată puterea de cumpărare la noi, care este de 6 ori mai mică la alimentele strict necesare.

Alt exemplu: benzina. Costul ei este de cca 1,20-1,40 mărci litru. Deci cu salariul lui de 2500-3000 de mărci, muncitorul poate cumpăra 2.000 de litri pe lună., deși aceste țări nu au petrol și-l importă. La noi, deși producem peste 12 milioane tone pe an, benzina costă între 8 și 9 lei litrul. Deci, același muncitor calificat, în țara noastră producătoare de petrol, nu poate cumpăra cu salariul lui de cca 3000 de lei decât ceva peste 300 de litri. Aici comparația este și mai rea: de la 2000 litri la 300 litri, este clar că muncitorul român poate cumpăra de 10 ori mai puțin ca același muncitor din RFG.

Din exemplele de mai sus, care ar putea fi înzecite cu altele, se naște fireasca întrebare: de ce aceeași muncă depusă de proletar nu este retribuită în aceeași măsură ca

la capitaliști? De ce statul nostru socialist fură o plusvaloare a muncii proletariatului de peste 5 ori mai mare decât plusvaloarea muncii însușită de capitaliști?

Unde este legea fundamentală a sistemului economic socialist: „îmbunătățirea din ce în ce mai mult a nivelului de trai al oamenilor muncii”?

Proletariatul de astăzi, iluminat de partid asupra exploatării capitaliste, nu mai poate suporta această exploatare nemiloasă a muncii și de aceea, nu depune eforturi reale pentru realizarea unei productivități asemănătoare celei din țările capitaliste. Astfel, muncitorul nostru, conștient de retribuția de mizerie, mai dă o falsă impresie de elan în muncă, apoi, fumând în timpul lucrului, făcându-și chiar și o cafea, părăsind adesea locul de muncă când află că, afară, la alimentara vecină, se distribuie carne, unt, lapte sau alimente deficitare. Șefii lor nu au ce face, fiindcă și ei și muncitorii au și copiii acasă care trebuie hrăniți. Inutile sunt amenințările, sistemele sofisticate de îndeplinire a normelor, reducerile din salariu etc.

Să știe fostul meu coleg de celulă că același muncitor român, care muncește în țările capitaliste, realizează productivitatea impusă de patron la fel ca muncitorii acelor țări fiindcă primesc salarii (așa cum am arătat mai sus) de peste 5 ori mai mari ca cele de la noi, sau, spus mai concret, cu o plusvaloare a muncii ce și-o însușește capitalismul mai mică de cel puțin 5 ori ca în RSR.

Ce face statul nostru cu reținerea enormei plusvalori, reținută forțat, din munca a milioane de muncitori? Construiește o industrie grea și multilateral dezvoltată care produce în majoritatea ei produse necompetitive, refuzate chiar de către țări surori, din lagărul socialist.

Am să dau un singur exemplu concret: cele 3 cargouri românești încărcate cu zeci de mii de tone de burlane pentru foraj (tuburi de oțel) destinate R.P. China, care au fost refuzate la import fiindcă nu îndeplineau normele tehnice internaționale; ca urmare, toate cargourile au făcut cale înapoi cu produsele necompetitive refuzate, repet, chiar de țara soră a orânduirii socialiste.

Dar numai în industria multilateral dezvoltată s-a consumat enorma plusvaloare a muncii însușită de partid de la proletariatul țării? Dar vizitele miilor de oaspeți, care sunt invitați de peste mări și țări și pe care le suportă statul nostru? Dar ajutoarele materiale cu care pleacă apoi acasă?

Dar costul vizitelor numeroase („istorice”) în aproape toate țările lumii pe care le face președintele cu familia și rudele apropiate ce dețin funcții înalte în partid sau în administrație, nu se suportă tot din munca neplătită a celor ce trudesc în toate domeniile de activitate? Dar blănurile extrem de scumpe pe care le etalează soția președintelui, în fața reginelor autentice, din retribuția sa au fost plătite? Dar dolarii pierduți la jocurile de noroc de odraslă, tot din retribuția lui au fost pierduți?

În toate vizitele de lucru pe care le faceți în țară sunteți primit cu pâine caldă împletită, și nu pâinea neagră și veche ce se vinde poporului. Se mobilizează zeci de mii de cetățeni, muncitori ce sunt scoși din producție pentru repetiții, și apoi pentru spectacolul vizitei, pierzându-se astfel milioane de ore din producție, care contribuie la rândul lor la nerealizarea productivității, la care aspiră *faraonul atotputernic*. Da!, așa dispuneau faraonii cu mii de ani în urmă de viețile sclavilor lor.

Vreți să fim primii pe glob cu privire la producția de oțel; ordonați să se construiască noi combinate, ca cele de la Târgoviște sau Călărași, inutile, fiindcă nu avem nevoie de atâtea milioane de tone, iar pe piața mondială produsele nu sunt competitive.

Ce să mai amintesc că materiile prime nu le avem, ci în mare parte le importăm pe valută forte. Însă, realizăm o producție pe cap de locuitor nemaîntâlnită în trecut! Dar oare această majorare a producției a dus și la majorarea nivelului de trai al oamenilor muncii? Exact invers: niciodată n-au fost atâtea lipsuri în hrana poporului ca sub conducătorul-faraon ce ne duce țara de răpă.

Ce sunt vizitele de lucru în care sunteți primiți cu onoruri, flori, fanfară militară, grupuri de pionieri etc. etc., decât propagandă deșănțată, inutilă, pentru preamărirea familiei domnitoare? Vreți să înmulțiți neamul românesc și imediat dați ordin ca fiecare soție să aibă 3-4 copii. Oare copiii d-voastră au câte 3-4 copii? Dar toți membrii din CC, Consiliul de Stat etc. au toți câte 3-4 copii? Unde-i principialitatea și egalitatea?

Vreți să rămâneți nemuritor: ați dat ordin și se execută dărâmarea unor cartiere întregi pentru construirea urgentă a Centrului Civic și Administrativ, cu bulevardul Victoriei Socialismului pe care doriți să defilați sau să vă plimbați chiar în acest cincinal.

Păcat de miile de construcții, unele recent construite!

La 24 ianuarie a.c. ne-ați redat din nou filmul cu viața Domnitorului Alexandru Ioan Cuza, sub a cărui domnie s-au unificat Țara Românească și Moldova.

Tot în acest film, milioane de români au văzut cum domnul Cuza mergea în mijlocul poporului pentru a-i afla păsurile și mai ales, cum primea în audiență pe cei năpăstuiți, în frunte cu țăranul Moș Ion Roată.

Tot așa procedează conducătorul actual al statului nostru, Nicolae Ceaușescu, ca și Domnul Cuza?

Oare ați mers vreodată în mijlocul poporului fără o puternică pază de securiști și milițieni? Dar Doamna Ceaușescu, mai știe cum arată o piață de alimente sau o alimentară? Aș da exemplul Primului ministru al Angliei, Dna Thatcher, care-și face singură aprovizionarea din magazine sau piață.

Oare cârmaciul țării a primit în audiență vreun român obidit, să-i asculte păsul? Nimeni n-a văzut așa-ceva niciodată la televizor în cei 19 ani lumină de când domniți și asupriți poporul ca un rege tiranic.

De ce vă comparați cu respectatul domn Alexandru Ioan Cuza? Nu numai Cuza, dar și foștii regi ai țării primeau în audiență pe cetățenii țării și, la diversele sărbători naționale, se puteau apropia de tribuna regală cu o plângere în mână, plângeri pe care foștii regi le primeau pe loc.

Azi, regele nostru comunist Nicolae Ceaușescu de ce nu primește și el plângerile oamenilor muncii năpăstuiți? De ce Securitatea nu permite nici o apropiere de tribuna în care vă aflați? Ba ceva mai rău, cetățenii sunt arestați pe loc, cu plângeri cu tot.

...

Am lăsat intenționat la urmă politica externă pe care o propagați cu atâta asiduitate. Sper că nu ați uitat că ați fost educat personal de Gheorghiu Dej, care a inaugurat așa-zisa politică de independență a țării. Nu este frumos că numele lui nu-l mai amintiți nici cu ocazia aniversării datelor de naștere, sau la moartea dascălului Dvs.

Afirmați că sunteți un luptător neînfricat și în toate discursurile-fluvii dați sfaturi chiar și marilor șefi de state: Reagan, Brejnev etc; ce să facă cu rachetele lor instalate în Europa. Recent, Cernenko²⁴⁰ și Gromîko²⁴¹ au declarat că cine încearcă să le dea sfaturi îi face să zâmbească. Deci, atenție la ironie!

²⁴⁰ Constantin Ustinovici Cernenko a fost Secretar General al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice între februarie 1984 și martie 1985, când a decedat.

Dej s-a prezentat ca cel mai neînfricat fiu al poporului, dar a reușit să-l convingă pe Hrușciiov să-și retragă armatele din țara noastră, fiind astfel unicul șef de stat din lagărul socialist care a reușit în această acțiune destul de importantă.

Am convingerea că, dacă ar mai fi trăit, ar fi reușit și retrocedarea Nordului Bucovinei, teritoriu ce nu a aparținut niciodată Rusiei. Nu ar fi fost prea greu pentru Dej, dacă ne gândim că din 1940, ocuparea acestor teritorii reprezintă o dobândă neîndestulătoare pentru cei 22 de ani cât a stat Basarabia mămă alipită de patria mămă. De ce nu depui eforturi susținute pentru realizarea acestei mărețe înfăptuiri? Atunci ai rămâne în istorie ca un adevărat conducător neînfricat.

E greu să cred că vei încerca o asemenea acțiune, în adevăr demnă de cel mai neînfricat fiu al poporului nostru. Dar până la această improbabilă acțiune, ar fi bine să iei o măsură pe plan național, care ar da satisfacții celor 22 de milioane de cetățeni și anume:

Desființarea gospodăriei de partid și a anexelor sale județene și închiderea magazinelor cu circuit închis care alimentează fără griji burghezia proletară – în frunte cu Comitetul Central, Consiliul de Stat, organele locale ale puterii de Stat, miniștrii, activiștii de partid etc.

Când soțiile acestora vor merge în piețe și magazine pentru aprovizionări și vor constata sărăcia în care am ajuns, sigur că se vor lua măsuri la remedierea actualii stări de lucruri, și atunci vom fi cu toții egali, cel puțin în fața foametei ce s-a instalat din cauza superiorității sistemului economic socialist.

Eliminați milioanele de ore ce se pierd zilnic la cozile necunoscute de capitaliști și poporul vă va aclama cu sinceritate și nu cu aplauze obligatorii la apăsarea butonului de regie, al aplauzelor difuzate prin uriașele megafoane.

Astăzi poporul vă urăște de moarte fiindcă ați uitat de unde ați plecat și, foarte șiret, încetul cu încetul, v-ați asumat toate înaltele funcții în stat, devenind un rege comunist absolutist. Un faraon care face ce vrea cu sclavii lui, reduși la tăcere de armate întregi de securiști, milițieni și informatori.

Trăiască România, Jos cu tirania!

1984²⁴² „Un grup de marinari români”, [august] 1984, difuzată la 2 septembrie

Postului de radio *Europa liberă*,

Suntem un grup de marinari care vrem să facem cunoscut unele aspecte pe care conducerea noastră de la direcția NAVROM Constanța caută să le pună în aplicare, și anume: s-au mai făcut cunoscute la postul dvs de radio *Europa liberă* multe greutăți pe care le întâmpinăm noi marinarii de pe Dunăre, referitor la diurna pe care o primim zilnic, la nivelul de viață, la alimentație. De aceea vă rugăm să citiți această scrisoare. Poate va ajunge și la urechea tovarășului Ceaușescu și va lua noi măsuri.

Știm cu toții că traiul s-a scumpit în toate țările, iar toate țările dunărene au mărit și diurna în raport cu cheltuielile de trai ale țării respective. De exemplu, noi, când călătorim în zona iugoslavă, primim 13 dinari pe zi, pe când cehii, maghiarii, bulgarii,

²⁴¹ Andrei Gromîko, ministrul de Externe al Uniunii Sovietice din 1957 până în 1985.

²⁴² L.M. no 86, September 2, 1984.

rușii, nemții, primesc actualmente 480 de dinari pe zi. Vă puteți da seama cât de mult s-a scumpit viața, dar s-a mărit și diurna, pe când la noi nu. O pâine costă la sârbi 29 de dinari și noi primim 13. Când navigăm prin Ungaria, primim 16 forinți, la cehi primim 14 koroane, la nemți 2 mărci, pe când o pâine costă 2 mărci și cincizeci. Oare cum își închipuie tov. Ceaușescu că putem trăi noi cu atât de puțini bani? Ținem să vă mai informăm că, după ce primim și așa bani puțini, ni s-a mai tăiat și din indemnizația de străinătate. Asta au făcut-o directorul și șeful contabil de la direcția Giurgiu, dară fără nici un decret dat de tov. Ceaușescu, ci din proprie inițiativă. Au folosit articolul 135, dar acest articol prevede programarea convoaielor și orele de marș. Reducerea indemnizației, cred că este ceva pe care tov. Ceaușescu nu o știe și de aceea vă scriem la *Europa liberă*, să audă și dânsul.

A doua problemă la noi în țară este cea alimentară, se știe. Cu alimentația stăm cel mai rău dintre toate țările socialiste, mai ales cu carnea și făina nici să nu mai discutăm fiindcă s-a tăiat rația definitiv. Cu noi este o mare problemă, mai ales când ieșim din țară la Moldova Veche, unde nu poți lua nimic. După 40 de ani de socialism am ajuns din nou la tichet. În primăvara anului curent, la Turnu Severin s-a ținut o ședință la care s-au făcut anumite propuneri referitoare la noi, marinarii. De exemplu, șeful partidului de la Moldova Veche a propus să se facă o alimentară unde să ne putem aproviziona numai noi, marinarii. La această propunere s-a ridicat un tovarăș de la minister, care participase la această ședință, și i-a spus ca dânsul să se intereseze de producție, și nu de aprovizionarea marinarilor, exprimându-se cam în felul acesta: „Dă-i încolo de contrabandiști.”

Noi înțelegm că or fi unii care fac contrabandă, dar nu trebuie să-i amestecăm pe toți în aceeași oală. Ne pare foarte rău că nu i-am reținut numele acelu tovarăș de la minister. Ce le pasă acestor oameni, care au salarii colosale, pe când noi, dintr-un salariu de 1800 de lei nu putem trăi ca aceia care au 7000-8000 de lei și au magazine, la care numai dâșii au acces; 1 kg de carne costă 70 de lei, și nici nu o găsești. Noi marinarii trebuie să ne mulțumim cu ce găsim. De aceea vă rugăm să dați citire acestei scrisori, ca să se afle ce viață ducem noi marinarii români de pe Dunăre. Sunt foarte multe de arătat, dar rămâne să le redăm cu altă ocazie.

„Un grup de șoferi români, <VOLAN>”, [vara] 1984, difuzată la 2 septembrie 1984²⁴³

Stimați domni de la postul de radio *Europa liberă*,

Suntem un grup de șoferi din România și dorim să transmitem prin intermediul postului Dvs o scrisoare către Majestatea sa Ceaușescu I.

Noi șoferii știm și cunoaștem cel mai bine voința și părerile cetățeanului român fiindcă străbatem țara în lung și în lat și avem contacte cu toți locuitorii țării, începând de la sclavii români și până la activiștii de partid și securiști. Nu dorim să ne demascăm, că știți bine ce urmează dacă cădem pe mâna SS-iștilor români. Ne dăm doar pseudonimul, „VOLAN”. Noi admirăm muncă și devotamentul dvs. și vă dorim multă sănătate ca să puteți continua toate activitățile în slujba poporului român împotriva corupției, nedreptății

²⁴³ L.M. no 86, September 2, 1984.

și tiraniei ce există în România și totodată, vă dorim multă putere de muncă în continuare. Și acum urmează scrisoarea:

Către Majestatea sa Ceaușescu întâi, primul turist al României,

Credem că simțiți o mare satisfacție pentru titlul pe care vi l-am dat. Suntem un grup de șoferi din RSR și vă putem asigura că, în această scrisoare, reprezentăm vocea și glasul poporului asuprit, batjocorit și sacrificat pentru partid și pentru familia Dvs. Noi șoferii suntem peste tot acolo unde trebuie și unde nu trebuie. Noi transportăm bunurile pentru privilegiați ce nu pot fi găsite și pentru omul de rând, noi transportăm și pe arestați care, vinovați sau nevinovați, sunt aruncați în închisoare.

Iar dvs., domnul Ceaușescu, ați uitat neamul din care proveniți și sacrificați poporul. Epoca Ceaușescu nu a adus nimic bun pentru muncitorii de rând, cu foamete, întuneric, frig, necazuri, batjocuri, represiune. Doamne Ceaușescu, credeți că poporul vă iubește și stă alături de dvs.? Dacă credeți asta, greșiți amarnic.

Vă dăm un sfat. În cursul vizitelor pe care le efectuați aproape zilnic (bineînțeles, când nu sunteți în vizită în străinătate), la diferite obiective industriale și agricole, să mai stați de vorbă și cu cetățeanul de rând, nu numai cu căteii dvs., altfel consumați inutil carburant cu elicopterul prezidențial. Dacă vreți să fiți un conducător iubit, să faceți vizite prin surprindere. Credeți că în popor mai există patriotism? Când nici bucățica de teren unde stă casa noastră nu mai e a noastră? Pentru asta au vărsat atâta sânge strămoșii noștri, ca familia domnitoare să trăiască bine, și 22 de milioane de români să trăiască în cea mai mare mizerie din Europa, iar cele mai elementare drepturi ale omului să fie călcate în picioare? Aceasta se numește etica socialistă?

Ce rost mai are cultul personalității? De ce atâta propagandă cu creșterea a 5% a salariului, iar la creșterea de 100% din prețuri tăceți din gură? ... Ați împins țara în mare mizerie. Credeți că, cu indicații prețioase, cu teroare și cu decrete scoateți țara din mizerie și foamete?

De ce nu lăsați să călătorească și românul liber, ca și alte popoare? Vă e frică să nu vedem cum trăiesc alte popoare, nu? Din țara noastră lăsați să plece omul fără nici o valută în alte țări în vizită. Credeți că, prin aceasta, ridicăm prestigiul țării? Din contră, în toate țările unde am umblat, sunteți criticat pentru aceasta. Am putut afla că nici în alte țări nu cade nimic din cer, trebuie muncit, dar se găsesc de toate, nu ca la noi în România. În alte țări nu trebuie muncit 10-12 sau chiar 14 ore de către șoferi, și șapte zile pe săptămână. Acolo, șoferii lucrează 5 zile câte 8 ore, și totuși câștigă mult mai bine ca noi, și în condiții civilizate. Nu stau nicăieri cu mașinile blocate din cauza lipsei de carburanți și lubrefianți, ca în România. Alimentele, benzina, nu sunt raționalizate, se găsesc de toate și chiar de bună calitate, mașinile particulare pot circula în toate duminicile, nu ca la noi, unde primim 20-40 de litri de benzină pe lună și nu avem voie să le folosim când vrem.

Doamne Ceaușescu, pentru toate astea sunteți direct răspunzător. Pentru cetățeanul de rând nu se poate asigura oficial 100 de dolari să călătorească, dar prințul Nicu Ceaușescu poate să piardă la poker sume mari de dolari în SUA. Doamne Ceaușescu, puteți vedea că poporul român știe toate nedreptățile ce se întâmplă în România și dorește să pună capăt corupției, tiraniei și batjocurii. Să nu credeți că aveți de-a face cu niște copii de grădiniță. Poporul român dorește să trăiască liber și fără să fie urmărit de securitate. Poporul român vrea să cumpere și să mănânce ce vrea, nu ce oferiți dvs. ca alimentație științifică. Noi nu avem nevoie să se construiască canale nerentabile,

fabrici nerentabile și centre civice și noi să rămânem cu burțile goale și să muncim pentru un salariu insuficient.

În speranța că veți lua în considerare vocea poporului, încheiem scrisoarea cu un ultim sfat. Țineți cont că numai în colaborare cu poporul puteți înfăptui o viață mai bună în România.

Vă cerem scuze pentru greșeli și pentru stilul urât, dar nu suntem maeștri ai scrisului, suntem maeștri ai volanului.

Lucian Ionescu²⁴⁴, Algeria, [vara] 1984, difuzată la 9 septembrie 1984²⁴⁵

Stimate Domnule Director,

Fac parte dintr-un grup de ingineri agronomi români – 150 – care acordăm asistență tehnică pe linie de agricultură – cca 20 de medici veterinari și 20 de economiști, în total 193 – pentru o perioadă de 2 ani.

Contractul a început la data de 1 august 1983 și se va termina în august 1985. Pentru munca noastră am fost recrutați în condițiile Decretului 233/1974 care prevede:

- plata salariului în țară în lei, lunar (câștigul mediu realizat pe ultimele 12 luni înaintea plecării în străinătate);
- diurnă lunară de 300 de dolari – bani ce se depuneau în cont personal în țară, și
- diurna lunară de 850 de dinari algerieni – care se plătea în Algeria pentru asigurarea hranei.

Treburile au mers destul de greu pentru că nu s-au asigurat condițiile contractuale de ambele părți privind cazarea și transportul familiilor – dar plata salariului nostru s-a făcut la zi, conform celor arătate mai sus. Pentru munca noastră aici fiecare specialist însă este remunerat cu 2900 de dolari, bani ce-i încasează statul român – nouă, ați văzut ce ne revine -, dar așa am semnat contractul, așa am venit să lucrăm.

Cu începere de la 1 iunie 1984 însă, ni s-a comunicat și situația s-a [schimbat] în sensul că a apărut completarea la decretul în cauză, care prevede următoarele:

1. Salariul în țară de 2800 de lei lunar, pentru toți specialiștii (deci nu se ține seamă de vechime, de pregătire, nimic);
2. Diurnă de 70 de dolari pe lună ce se va plăti în țară, și
3. Diurna în dinari algerieni de 1800 de dinari lunar pentru întreținere.

Toți acești bani convertiți revin la 700 de dolari lunar, în timp ce statului îi rămân gratis 2200 de dolari, o altă formă de exploatare cred că nici nu se putea.

Domnul Director, vin la Dvs în numele tuturor pentru a interveni de a se reveni la vechiul decret – altfel vom părăsi Algeria majoritatea pentru că nu se poate întreține o familie cu 2800 de lei în țară, iar aici să se câștige dinari neconvertibili numai de dragul de a fi în străinătate.

În aceste condiții, nu numai că pierdem contractul, dar deja discuțiile se poartă tacit de către partea algeriană, privind forma cruntă de exploatare.

²⁴⁴ Ca și în alte cazuri, numele expeditorului, care apare la sfârșitul scrisorii, fără dorința expresă de a fi difuzat, nu a fost citit din motive de protecție citească.

²⁴⁵ L.M. no. 87, September 9, 1984.

În speranța că veți înțelege situația noastră și veți interveni pe lângă partea română să anuleze aplicarea decretului nou, vă mulțumesc în numele tuturor și sper să auzim intervenția Dvs la *Actualitatea românească* abia la ora 9:30 seara – respectiv 11:30 la ora dvs – audțiie destul de redusă, dar foarte convingătoare.

Vă mulțumesc.

Preoți Viorel Dumitrescu și Liviu Negoită, New York, [vara] 1984, difuzată la 15 septembrie 1984²⁴⁶

Ce se întâmplă cu preotul ortodox Vinchici Ionel?

Preotul Vinchici Ionel a fost „depus din treaptă” în august 1982, din motive tendențioase și arbitrare, deoarece s-a făcut promotor și apărător al drepturilor religioase în România socialistă. Părintele Vinchici este născut la 20 noiembrie 1950 în Hisiaș, județul Timiș, este căsătorit cu Elena Vinchici, căsătorie din care au rezultat doi copii, Ramona și Florin.

A funcționat ca preot unsprezece ani, în Parohia județului Timiș. Dovedind înclinații deosebite pentru viața religioasă, tânărul Ionel termină seminarul Teologic din Caransebeș în urmă cu aproape 14 ani și este hirotonisit preot pe seama parohiei Pancova, județul Timiș, România.

Fiind în aceeași episcopie cu preotul Viorel Dumitrescu, devine prieten bun cu acesta încă din 1976 și are ocazia să cunoască toată activitatea acestuia privind respectarea drepturilor omului, înscrise și în Constituția R.S. România.

În acest fel, părintele Vinchici va adera la această activitate disidentă și evanghelică a prietenului său, conștient de faptul că România socialistă încalcă drepturile religioase ale poporului român și persecută creștinii prin fel de fel metode (bătăi, internări în spitale neuropsihiatrice, amenzi foarte mari, închisoare)

Sistemul antiteist din România, acceptă totuși un formalism religios de suprafață compatibil cu ideologia comunistă și acceptat de ierarhia Bisericii ortodoxe române, supusă. În 1980, în august, într-o ședința de „orientare” cu preoții din Mitropolia Banatului, preotul Viorel Dumitrescu, cere eliberarea din închisoare a preotului-martir Gheorghe Calciu Dumitreasa, explicând tuturor că acesta este nevinovat și deci trebuie eliberat de urgență.

Această atitudine a părintelui Viorel Dumitrescu constituie primul protest public schițat în rândul preoțimii ortodoxe române din țară. La câteva săptămâni, într-o altă conferință, preoții Ionel Vinchici și Ambrus Cernat din Crivina de Jos (tot districtul Banatului) cer public următoarele:

- a) încetarea persecuției religioase dusă împotriva prietenului lor, preotul Dumitrescu, apărător al Părintelui Calciu;
- b) aderă și ei la această mișcare religioasă, inițiată în orașul Lugoj de preotul Viorel Dumitrescu, pentru încetarea tuturor persecuțiilor religioase și eliberarea preotului martir Gheorghe Calciu.

Sunt și ei amenințați cu excluderea din preoție și Biserică, întocmai ca și preotul Viorel. La Reșița (Mitropolia Banatului) preotul Liviu Negoită, prieten bun cu preotul

²⁴⁶ Human Rights no. 86, September 15, 1984.

Dumitrescu, cere și el încetarea persecuției acestuia din urmă și eliberarea preotului martir Gheorghe Calciu Dumitreasa. Însă și el va suferi amenințări și anchete din partea securității, întocmai ca și ceilalți preoți, sus amintiți. Este somat să-și revizuiască atitudinea revendicativă, de altfel normală, dar nu pe placul autorităților superioare bisericești și ale statului.

În aprilie 1981 apare pentru prima dată memoriul „Mărturisire de Credință” alcătuit de Preotul Liviu Negoită și trimis Patriarhului Bisericii ortodoxe române Justin Moisescu, semnat și de preoții Viorel Dumitrescu și Ambrus Cernat.

Este primul document revendicativ și contestatar împotriva abuzurilor ierarhiei bisericești și a aservirii totale a autorității bisericești față de Stat.

Cu regret trebuie să spunem că Patriarhul Bisericii Ortodoxe române nu răspunde preoților semnatari ai documentului „Mărturisire de credință” și astfel, eschivându-se, organele de securitate preiau cazul celor cinci preoți.

În toamnă lui 1981, documentul „Mărturisire de Credință” este transmis și la postul de radio *Europa Liberă*, semnat de preoții Liviu Negoită, Viorel Dumitrescu, Ambrus Cernat, Ionel Vinchici și Cornel Avramescu.

Documentul este semnat și de Ioan Teodosiu, purtător de cuvânt al Asociației pentru libertatea religioasă și de credință (ALRC)²⁴⁷ și care avea strânse legături de prietenie cu preoții Viorel și Liviu. La document aderă și Giurgiu Gavrilă, membru al comitetului pentru Apărarea Libertății Religioase și de Conștiință. Cele mai semnificative puncte ale documentului:

1. Eliberarea preotului ortodox român, Gheorghe Calciu Dumitreasa.
2. Legalizarea Oastei Domnului²⁴⁸ în Biserica Ortodoxă Română.
3. Libertate și legalitate pentru Biserică Unită, desființată în 1948.
4. Acces la mass media etc..

În urma acestui memoriu difuzat la postul de radio *Europa Liberă* preoții Liviu Negoită și Vinchici Ionel sunt excluși din viața bisericească. Primul la data de 10 ianuarie 1982 și Ionel Vinchici la 8 august 1982. Preotul Viorel Dumitrescu este exclus din preoție încă de la 1 iulie 1981, fiindcă a îndrăznit să ceară în mod public eliberarea preotului Calciu și legalizarea Oastei Domnului, în cadrul Bisericii Ortodoxe române.

În noiembrie 1981, după difuzarea documentului „Mărturisire de Credință”, cât și alte evenimente petrecute înaintea lui 1981, preoții Viorel Dumitrescu și Liviu Negoită suferă la securitatea statului din Județul Timiș - Banat bătăi crunte. Același regim de terorizare, la câteva săptămâni după, preotul Viorel îl suferă la Lugoj, împreună cu preotul Ambrus Cernat, când sunt arestați de pe stradă de ofițerul de securitate Teoader Vid și bătuți cu bastoane de cauciuc și pumni la plex.

Cu prilejul acestor bătăi, preoților Liviu și Viorel li s-au scos și dinții.

Actualmente, preotul Ionel Vinchici, locuiește cu familia într-o colonie de țigani în stradă Caransebeșului nr. 3, Lugoj. Ca muncitor necalificat la o întreprindere textilă câștigă circa 1000 de lei pe lună, din care suportă următoarele cheltuieli:

²⁴⁷ De fapt « Comitetul Creștin Român pentru Apărarea Libertății Religioase și de Conștiință ».

²⁴⁸ „Oastea Domnului” este o mișcare de refiormă în cadrul Bisericii Ortodoxe Române înființată în anul 1923 de Preotul Iosif Trifa, pe care aceasta a privit-o ca pe o amenințare. A fost interzisă în 1948 de autoritățile comuniste, iar persecutarea adeptilor s-a făcut cu colaborarea ierarhiei BOR.

- chiria plătită la țigani: 300 de lei;
- curentul - combustibil, încălzire, hrană copiilor etc..

Pot patru persoane să trăiască cu un asemenea salariu de mizerie? Trist dar adevărat. Cu toate că lucrează ca muncitor, preotului Vinchici nu i s-a permis o viză pentru orașul Lugoj și deci, nu are drept la cartele pentru hrana copiilor. Credem că Protopopul Ioan Tigrîș se poate mândri pentru tot ce a realizat cu privire la alungarea preotului Vinchici (așa cum a făcut-o și altă dată cu preotul Dumitrescu, alungat din preoție) să trăiască într-o mizerie cruntă cu familia. Părintele și-a depus actele de plecare definitivă din țară în SUA încă la sfârșitul anului 1982.

Cerem pentru preotul Vinchici și familia lui, Statului român, aprobarea actelor necesare, în vederea emigrării în SUA.

Cerem de asemenea tuturor organizațiilor internaționale preocupate cu respectarea Drepturilor Omului, să înregistreze cazurile preoților Ionel Vinchici și Ștefan Gavrilă și să intervină în mod corespunzător la soluționarea situației preoților persecutați.

Cornel Sabou, Traiskirchen, Austria, [început de septembrie] 1984, difuzată la 16 septembrie 1984²⁴⁹

Stimate Domnule Director,

În urmă cu două luni, când am simțit cu adevărat că nu mai suport asupririle din țară, am recurs la ceea ce mulți nefericiți din țară ar face dacă speranța într-o viitoare îmbunătățire a situației nu i-ar determina să mai rabde. Aflând că în preajma Belgradului ar exista un lagăr pentru refugiați, similar cu cele de la Latina și Traiskirchen și că de acolo autoritățile facilitează emigrarea spre „lumea liberă”, în 8 iulie a.c. am trecut granița ilegal și m-am predat grănicerilor iugoslavi, în speranța că cele aflate de mine anterior aveau să se realizeze.

Dus în închisoarea din Vrșac, unde urma să execut o condamnare de 15 zile pentru „violarea frontierei”, am fost izbit de o cu totul altă realitate.

Am găsit acolo douăzeci și opt de români, în majoritate tineri care, la fel ca și mine, ajunseseră tot ilegal pe teritoriul iugoslav. După patru zile am constatat că din unsprezece persoane care își executaseră pedeapsa primită, șase au fost duși la Belgrad, iar cinci, predați autorităților din România, la Stamora-Moravița. Necunoscând criteriile de selecție și nedorind a mă întoarce la „viața fericită” pe care de abia o părăsisem, am optat pentru singura soluție ce-mi rămăsese. În cea de-a cincina zi am evadat de la locul de muncă, unde fusesem dus.

Au urmat zile groaznice ... fără haine, fără adăpost, fără a cunoaște o vorbă sârbește și, cel mai grav, fără nici o documentație de orientare, fără bani... Bruma mea de cunoștințe în materie de geografie mi-a folosit totuși. Sprijinit doar de voință și speranță am străbătut pe jos peste 700 de km prin păduri, câmpii sau ogoare, prin arșiță, vânt sau ploaie, fără hrană în afară de ce, prin dărnicia naturii, găseam ici și acolo. Cu toate greutățile întâmpinate, în ultima zi a lunii iulie am ajuns în Austria unde m-am predat poliției. Aveam să constat ceva uluitor.

²⁴⁹ L.M. no 88, September 16, 1984.

Cunoscând din țara noastră comportamentul milițienilor, mă așteptasem la muștrări, vorbe aspre și dispreț. Spre surprinderea mea însă am fost tratat omenește, vorbindu-mi-se frumos și, lucru demn de remarcat, s-a căutat a mi se rezolva situația în cel mai scurt timp. Am ajuns în Traiskirchen, unde mi s-au făcut formalitățile de rigoare, documente de identitate și primele demersuri pentru emigrarea în Statele Unite ale Americii.

Atitudinea deosebit de politicoasă și calmă a oamenilor, rafturile încărcate ale magazinelor cu tot ceea ce îți pofteste inima îmi transformaseră bucuria reușitei într-o adevărată euforie. Astfel cred se explică faptul că ceea ce eu neglijasem avea să observe ochiul vigilant al medicilor.

Datorită vicisitudinilor întâmpinate timp e aproape o lună am slăbit și contractat o afecțiune de plămâni. Prin grija celor competenți am fost trimis într-o stațiune de odihnă și tratament, la Hohegg, în vederea restabilirii sănătății.

Ajuns în Austria, prima mea grijă a fost să-mi anunț familia. După prima scrisoare am mai expediat alte trei, însă nu am certitudinea că ele au ajuns la destinație. Îndoielile îmi sunt confirmate de faptul că, încercând să vorbesc la telefon, mi s-a comunicat că nu se prezentase nimeni.

Cunoscând metodele celor din țară, care m-au persecutat ani în șir pe diferite pretexte, e de așteptat ca și de acum înainte să mi se pună „bețe în roate” pentru a nu reuși să iau legătură cu familia.

Din această cauză vă rog, Domnule Director, să difuzați pe undele postului de radio *Europa liberă* câteva amănunte despre mine, ca astfel să afle și familia mea că mă aflu în Austria, asigurând-o totodată că, imediat ce voi ajunge în SUA voi face demersurile necesare pentru a-i aduce lângă mine.

Mă numesc Cornel Sabou, am 35 de ani și sunt originar din Baia Mare. Soția mea Maria, împreună cu cei patru copii ai noștri, locuiește în Baia Mare [...] ²⁵⁰.

Se va putea lua legătura cu mine pe adresa din Traiskirchen, unde mă voi reîntoarce peste două săptămâni.

Nistor Rimas, invalid de război, București, [august] 1984, difuzată la 23 septembrie 1984 ²⁵¹

Domnule Director,

Din nefericire, orice război aduce după sine distrugerea de bunuri și vieți omenești. Ceea ce din toate acestea nu se poate recupera sunt viețile aceluia care au rămas pe câmpurile de bătaie. Și Dumnezeu știe dacă au la cap o cruce. De asemenea, sacrificați sunt cei care au rămas mutilați și schilozi pentru tot restul vieții lor.

Pentru aceștia, viața este un chin și un calvar, mai ales în țările cu regim comunist, unde faptul de a fi invalid de război – și dacă această invaliditate este consecința războiului din Răsărit – este o nelegiuire. După părerea lor, trebuia mai bine să fii dezertor ca să fii apreciat, și nu insultat și batjocorit cum suntem noi, invalizii.

²⁵⁰ Adresa.

²⁵¹ L.M. no 89, September 23, 1984.

Din acest punct de vedere, România se află printre primele țări cu regim comunist care a aplicat cu strictețe toate sfaturile Moscovei, fiind cea mai vitregă mamă pentru fiii ei.

Pe aceeași răsuflată argumentare că țara fost distrusă de război și trebuie refăcută, s-au luat pensiile invalizilor de război timp de 15-20 de ani, mulți dintre ei nu au putut nici până astăzi să-și recupereze pensia. Partidul nu a găsit altă sursă din care să refacă țara după distrugerile făcute de război decât pe spinarea invalizilor de război. Trist!

Pentru ce, Domnule Ceaușescu?

Credeți că istoria s-a oprit aici și acum, odată cu stăpânirea vremelnică și totalitară? Dacă aceasta vă este convingerea, atunci vă înșelați. S-ar putea însă întâmpla ca, atâta timp cât trăiți Dvs să nu se schimbe nimic, dar în ceea ce privește planurile de viitor cu viitorii Dvs moștenitori, aici vă înșelați amarnic. Nu credeți că acești invalizi ar merita să li se acorde mai multă grijă, mai multă considerație, nu așa cum partidul comunist o face în toate ocaziile?

Dacă un invalid se prezintă la o instituție pentru a-și spune punctul de vedere în legătură cu unele măsuri arbitrare ce se iau împotriva lui, știți ce i se răspunde: „Cine te-a trimis și ce ai căutat în Rusia, că doar nu erau români acolo? La aceasta vă dau răspunsul: „Nici în Tatra și nici la Budapesta și nici chiar la Berlin nu se aflau români.”

Începând cu anii 1950-51 s-au făcut severe verificări medicale de către „Comisii mixte medicale” ai căror componenți erau aproape toți oamenii partidului și unde, spre rușinea lor, nu medicul avea calitatea de a stabili gradul de invaliditate, ci niște incompetenți care nu se preocupau de gradul de invaliditate, ci „dacă să i se dea sau nu pensia în continuare invalidului.” O spun aceasta și o confirm, deoarece am avut ocazia ca unul dintre medicii care făceau mereu parte din aceste comisii medicale să-mi divulge un amănunt, și anume, instrucțiunea: „Se vor lua pensiile invalizilor și pe cât posibil celor de la răsărit.” Ce putea însemna oare aceasta, vă întreb și pe Dvs? Pe procesul verbal de clasare se menționa „invalid de război” – fără drept la pensie sau „invaliditate nepensionabilă”. Cum adică fără pensie? Ori ești invalid și atunci ai acest drept, ori nu ești invalid. De ce?, de ce?, de ce?

Și așa a durat ani de zile, numai că această pensioară, câștigată cu sacrificii enorme pe câmpul de luptă (nu lipsă la apel) nu se ducea la visteria statului, ci se transforma în pensie de merit pentru foștii deținuți politici sau pentru așa-ziii ilegaliști, care, după anii 1944, au apărut ca muștele după ploaie.

Domnule Ceaușescu, vă întreb, între faptele unora și ale celorlalți nu găsiți nici o deosebire de merite? Țara a fost întregită în toată istoria ei de acești eroi ai neamului.

După multe și nenumărate memorii și audiențe la toți cei mari ai partidului și la Dvs personal, ați revenit aparent asupra deciziilor Dvs începând cu anul 1966, odată cu apariția unui decret publicat discret în Buletinul Oficial care menționa că invalizii de război cărora li s-au luat pensiile pot fi revizuiți la cererea acestora și după aceea repuși în drepturi. Dată fiind discreția cu care a fost publicat decretul cu pricina – nefiind publicat în ziare ca să-l poată cunoaște cei interesați -, puțini au putut afla despre existența lui la timp, așa încât abia după ani de zile au putut reintra în drepturi. Numai că acest decret, ca toate celelalte, mai avea și un adaos, și anume că celor repuși în drepturi li se acordă pensia retroactiv pe trei ani. Credeți că aceasta s-a adus la cunoștința celor interesați? Nu. După alți ani au aflat de acest amănunt, numai că cererile făcute în acest scop erau prescrise. Nu erau toate acestea făcute cu un anume scop, să păgubească pe cei în cauză?

După apariția unui alt decret, prin anii 1955-1960, prin care se dădea dreptul la cumul unei categorii speciale de pensionari, și anume foștilor deținuți politici sau din ilegalitate, care pe lângă pensia de merit – care se ridica la frumoasa sumă de 3000 de lei – indiferent de anii pe care îi aveau în câmpul muncii – [aceștia] puteau cumula. Această categorie de pensionari aleși se laudau pe toate drumurile de avantajele pe care i le făcea partidul și cu adevărat așa era. Pentru care fapte mă întreb?

Mult mai târziu, acest decret a transpirat în așa fel încât au aflat și invalizii acest lucru. Ei care fuseseră păgubiți de pensie ani de zile – dar se aflau în câmpul muncii de mulți ani – au pretins și ei, perfect justificați, dreptul de a putea cumula. Pentru invalizi, începând cu anii 1943-1944, exista deja un decret pe baza căruia se stabilise gradul de invaliditate pentru fiecare dintre ei, inclusiv pensia ce o primeau având în același timp ani mulți de muncă. Și atunci a apărut în anul 1966 decretul care menționa că „toți invalizii care se găsesc în plată la data apariției legii și au cel puțin 25 de ani în câmpul muncii au dreptul de a cumula.” Legea era echitabilă, numai că i se mai adăugau obișnuitele dispoziții suplimentare: au acest drept doar invalizii de gradul 1 și 2 de invaliditate. Practic, dată fiind strictețea și severitatea cu care se acorda și se stabilea invaliditatea celui în cauză (și de cine se stabilea), majoritatea invalizilor au rămas în gradul 3 de invaliditate. Cu această mențiune se făcea o mare nedreptate unei armate întregi de invalizi, care fie că trebuiau să trăiască, după împlinirea vârstei de 60 de ani, cu o pensie nenorocită pe care le-o dădea statul, sau nu aveau deloc. Ca și cum această categorie din urmă de invalizi nu ar fi trecut prin același foc al suferințelor de război, spitalizare sau prizonierat.

Oare odată ce un invalid trecea prin atâtea comisii medicale, fiind chemat în fiecare an, ca și cum peste noapte și-ar fi putut recăpăta vederea sau capacitatea de muncă, nu ar fi putut aceste comisii, dar mai ales legiuitorul, să aibă puțin respect față de sacrificiile făcute de aceștia?

Când invalidul cu pensie, ajuns la vârsta de 60 de ani și având și 25 de ani în câmpul muncii era scos la pensie și pe linie de serviciu, i se spunea că are dreptul de a alege între cele două pensii. Ce să facă un pensionar invalid cu o droaie de copii într-un mediu rural cu o pensie de 3-400 de lei – sau orășeanul soldat sau ofițer cu pensia de 600-1300 de lei lunar, când nu se găsește nimic și totul se plătește cu suprapreț?

Faceți Dvs, domule Președinte Ceaușescu socoteala punând mâna pe un creion, sau recurgeți la un contabil expert ca să vedeți ce pot cumpăra acești nenorociți de invalizi cu pensia pe care o au și ce pot cumpăra cei mai buni dintre buni, adică aleșii partidului, cu frumoșica pensie pe care le-o acordați cu atâta generozitate și fără discriminări și care, în plus, se bucură de toate avantajele și privilegiile.

Acum recent, prin anul 1980, ați dat un decret care (se zice) dă dreptul invalizilor de a fi tratați gratuit în zone balneare sau în spitale cu medicamente gratuite. Dar uitați Dvs ce se întâmplă: dacă un invalid se prezintă medicului pentru o consultație, și trebuie să-i acorde tratamentul gratuit, ce i se spune? Pentru luna aceasta mi s-a epuizat cota de bani pentru a vă mai putea acorda medicamentul necesar gratuit.

Alt caz: cel în drept se prezintă la casa de pensii pentru a fi trimis la una din zonele balneare după recomandarea medicului de specialitate. Răspunsul este cam același: că pentru luna în curs și pentru următoarele două luni nu avem locuri.

Motivele acestui sistem sunt aceleași: ca și în cazul medicului, toți vor bani și cadouri. De unde? Și atunci, unde este avantajul pe care și cu care se laudă partidul că l-a făcut invalizilor?

Ar trebui să vă gândiți mai profund la această categorie de cetățeni care, după părerea oricui, sunt cei mai merituoși dintre toți cetățenii țării.

În concluzie, invalizii de război cer cu toții, țării și conducătorilor ei, să li se acorde acest drept de a cumula pensia de invaliditate cu cea de muncă, respectându-se – *ad litteram* – decretul în cauză, pentru că odată ce un invalid este recunoscut de acel decret care, începând cu din anii 1943-44, îi recunoaște această calitate și având în plus și 25 de ani în câmpul muncii, aplicarea întocmai a prevederilor acestui decret este perfect întemeiată pentru toți invalizii, indiferent de gradul de invaliditate.

Nu dați decrete pe care subalternii Dvs le pot eluda sau să dea preferențial un loc la băi sau un medicament gratuit celor cărora vor ei să le dea.

Dacă vreți să aveți din partea lor totuși un gând bun, acordați-le acest drept pentru care au muncit și pe care îl merită cu prisosință.

„Un turist” occidental originar din România, [septembrie] 1984, difuzată la 2 octombrie 1984²⁵²

Impresii turistice din România

Pentru foarte multe țări din lume, turismul a reprezentat și reprezintă una din sursele cele mai rentabile de procurare a devizelor forte, contribuind și la dezvoltarea unor industrii cu specific local, precum și la valorificarea resurselor micilor gospodării particulare din zonele de interes turistic.

Acest fapt a fost sesizat inițial și de ultimii doi conducători ai României comuniste: Gheorghiu-Dej dezvoltând stațiunea Mamaia, iar Ceaușescu, stațiunile din nordul Mangaliei. Cu câțiva ani în urmă, frumoasele stațiuni maritime Olimp, Jupiter, Neptun și chiar Venus erau inaccesibile turiștilor români fiind închiriate diverselor agenții turistice occidentale că de exemplu Neckerman.

De 4-5 ani încoace s-a observat o diminuare a numărului turiștilor occidentali, atât pe coastă românească a Mării Negre, cât și în stațiunile montane. Astăzi, practic, o mașină cu număr nordic din Germania Federală, Franța etc. este o raritate.

Motivele acestei stări de lucruri se pot grupa în două categorii clare și anume:

- o politică turistică ce a avut ca efect îndepărtarea turiștilor occidentali;
- o atitudine de rea-voință; lipsă de sollicitudine față de turiștii occidentali a personalului implicat în deservirea acestora.

Să discutăm puțin despre prima categorie: politica economică față de turistul occidental poate avea la origine două izvoare care, la rândul lor pot fi independente, dar pot și curge în paralel ca apoi să se unească, formând răul ce a înecat turismul occidental. Astfel, poate fi dorința „unor factori” de a obține în scurt timp o sumă mare de devize de la turist, ceea ce a dus la nerevenirea lui pe meleagurile românești și la informarea de către cel ars a cunoștințelor lui din țara de origine.

²⁵² D.B. nr. 451, October 2, 1984.

Pe de altă parte, autoritățile nu văd cu ochi buni pătrunderea în țară a unor exemple de bună stare occidentală pentru populația țării oprimată economic și moral. Exemple de dezavantaje materiale pentru turistul străin, dornic să cunoască România, sunt multe:

Turistul este obligat să schimbe pentru fiecare zi petrecută pe teritoriul României, de fiecare persoană din mașină, 10 \$, ceea ce la prețul actual plătit de statul român înseamnă cca. 140 de lei. Astfel, un turist din R.F. Germania primește cam 5,12 lei pe o D.M când valoarea reală, de fapt, este cuprinsă între 18-22 lei.

Cu acești lei obținuți legal, turistul străin nu poate cumpăra benzină, trebuind să achite separat, în valută, costul taloanelor, prețul unui litru de benzină ridicându-se astfel, la 2,30 - 2,40 D.M, în timp ce în Iugoslavia este în jur de 1,40 D.M/ litru, iar în Ungaria de cca. 1,20 D.M./ litru și aceasta în condițiile în care cu mare greutate se găsește benzină, deoarece pompele sunt de multe ori închise chiar în timpul zilei sau cele deschise, nu de puține ori, nu au nici stocul care, potrivit legii ar trebui să-l aibă pentru străinii posesori de taloane.

Pentru excursiile obișnuite, prin agenții de turism, unde nu se mai percepe schimbul obligatoriu al celor 10 \$ pentru o zi, leii de buzunar schimbându-se tot la același curs neconvenabil, prețurile sunt mai mari raport cu alte țări de interes turistic ca Spania, Iugoslavia, Bulgaria, unde, în afara prețurilor rezonabile și condițiilor naturale cel puțin egale celor oferite de România, serviciile sunt impecabile. În ceea ce privește prețurile, așa-zise mici, din cataloagele de turism, toate au înaintea lor prepoziția „ab” care înseamnă „de la” putând ajunge aproape de dublul prețului inițial, altfel foarte tentant.

A doua categorie de motive care a dus la diminuarea numărului turiștilor occidentali în România este purtarea mizerabilă a personalului din hoteluri și restaurante. Acesta privește turistul străin ca o persoană liberă și cu un nivel de trai mult superior, cu invidie și revoltă, atitudine care de altfel se observă la o mare parte din populația țării. Singurul interes este acela de a-l jumuli cât mai bine pe turist, iar dacă acesta nu știe că trebuie să împartă pachete de „Kent”, săpunuri, spray-uri etc. este tratat cât se poate de prost. Exemplele sunt nenumărate, de la lipsa hârtiei igienice în apartamentul de la hotel, la servirea cu niște porții de mâncare infime, la orice cerere (pepsi, lapte pentru copii, bere rece) produsul respectiv „tocmai acum s-a terminat”, până la umflarea notelor de plată care poate merge până la 100%. Au fost și scene tragi-comice precum cea relatată de un român care a făcut tot timpul pe neamțul, fiind de mulți ani plecat (spre norocul lui): a cerut chelnerului un ness; acesta după circa o oră a venit cu o cutie sigilată pe care i-a oferit-o la prețul de 150 de lei spunându-i că-i va aduce și apă fierbinte și zahăr. Când neamțul - român sau românul - neamț „și-a scos haina” și i-a spus chelnerului că aceasta cutie de ness este de la barul restaurantului costând numai 90 de lei și este destinată servirii consumatorilor, respectivul chelner s-a jurat pe lumina ochilor copiilor lui că toată afacerea este a barmanului care are relații „sus” și el își pierde pâinea. Turistul nostru s-a dus la hotel și a doua zi a plecat rapid în noua lui patrie.

La aceasta se adaugă aspectul deprimant al copiilor care au ajuns să se arunce în fața mașinilor cu număr străin cerând „bombons”, „gummi”, „figarete”, „chibrituri”, etc, fiind foarte violenți, mai ales pe șoselele ce duc spre Iugoslavia, azvârlind după mașină care nu oprește cu pietre, bețe și înjurând conducătorul mașinii respective. Acestea, culmea ironiei, petrecându-se uneori de sub însemnele și desenele pe care stă inscripția de batjocură: „Ceaușescu - România ocrotesc copilăria”. Ar mai fi multe de spus, dar de ce

să vă relatez despre această categorie nevinovată, necunoscută decât accidental a ceea ce înseamnă o viață umană, redusă la mizeria de „șoim al patriei”, când turistul străin este mereu confruntat cu „reprezentanții” legii, fiind oprit pe șosele, cerându-i-se actele, fiind acuzat de cele mai năstrușnice încălcări ale legii circulației, după care să fie întrebat dacă fumează și dacă nu are cumva câteva țigarete în plus. La toate acestea se adaugă faptul că la nici un hotel nu sunt rezervate locuri de parcaj pentru mașinile turiștilor străini care au achitat zeci de dolari pentru o cameră în hotelul respectiv. Eventualele locuri de parcaj sunt ocupate de mașinile localnicilor, spre exemplu, ale constănțenilor care fac plajă la Mamaia sau de turiștii români care s-au cazat la diverși particulari. Când străinul vrea să urce în hotelul lui să se schimbe sau să-și ia ceva, nu găsește loc de parcaj și este nevoit să-și lase mașina pentru câteva minute pe vreo peluză în fața hotelului. La întoarcere, găsește lipit de parbriz, acoperindu-i vederea, un afiș redactat în românește, prin care i se atrage atenția că în țara lui nu și-ar fi permis să parcheze neregulamentar. Sabotorii turismului românesc probabil nu știu că în Occident nu există hotel fără parcaj pentru clienții săi și că nimeni nu parchează acolo unde nu-i cazat. Dar, în altă ordine de idei, nu pot să nu precizez că am muncit optzeci de minute, datorită calității superioare a cleiului, pentru a-mi curăța parbrizul, în timp ce timbrele și plicurile pe care am vrut să le expediez din România au căzut sau s-au dezlipit, obligându-mă să le încredințez unui cunoscut care poate va reuși să le expedieze „mai bine lipite”. Nici în Capitală lucrurile nu stau mai bine. Hoteluri ca: București (construit pe locul fostei cafenele „Nestor”, „Continental”, „Athénée Palace” nu au parcaj, străinii fiind amendați pe loc cu 100 de lei, chiar dacă în fața hotelului lor, în timp ce își așteaptă nevasta și copiii să coboare din cameră, iar sergentul major respectiv își permite să spună că la următoarea „infracțiune” va ridica carnetul de conducere, de parcă statul care-l plătește pentru a fi obraznic și a descuraja turismul a eliberat respectivul carnet de conducere.

În aceste condiții nu este de mirare numărul de mașini occidentale este infim iar cele care mai sînt aparțin unor occidentali ce mai au ceva rude blocate „raiul comunist”.

Ion C. Brătianu²⁵³, București, 23 august 1984, difuzată la 7 octombrie 1984²⁵⁴

Puțin respect pentru adevăr.

De șase luni pregătim cu un întreg alai de superlative marea aniversare, și desigur, încă atâtea luni vom mai preaslăvi evenimentul oficial, împlinirea a 40 de ani de la “istoricul” act petrecut la 23 august 1944. Nu s-a făcut economie de cele ditirambice formule, s-au folosit cele mai laudative mijloace din câte stau la dispoziția organelor de propagandă, care sunt sufletul activității noastre de publicitate. Cu asemenea risipă de mijloace de proslăvire, fără limite și fără nici o măsură pe care ar impune-o un elementar bun gust, dacă nu o grijă pentru economisirea banului public, suntem deprinși. Superlativele cele mai variate sunt hrana zilnică cu care ne alimentează presa și mijloacele audiovizuale ale propagandei de partid, în așa măsură încât nu numai că nu ne mai surprind, dar nu le mai ia nimeni în seamă.

Până acum toate normale, conforme cu ceea ce citim, vedem și auzim zilnic în țara noastră, dar cu totul nepotrivite într-o țară modernă unde asemenea manifestări nu-și

²⁵³ Ion C. (Oni) Brătianu, a fost fiul ultimului președinte al PNL, Constantin I.C. Brătianu.

²⁵⁴ L.M. No. 91, October 7, 1984.

găsesc nicăieri și niciodată locul. Ceea ce întrece măsura celui mai elementar simț al adevărului, nerespectarea flagrantă a celor ce în realitate s-au petrecut acum 40 de ani nu poate rămâne nespus iar noi care am trăit acele momente avem datoria să protestăm în numele adevărului istoric de modul intenționat eronat cum sunt prezentate astăzi cele petrecute la 23 august 1944. Nu putem lăsa tinerii de azi în necunoașterea adevărului, numai de teama de a contrazice o falsă versiune oficială. Amănuntele de cum s-au petrecut oră cu oră faptele vor fi relatate la timpul lor de cei care au participat direct la acele evenimente. Ne vom limita acuma să amintim acele fapte care, ținându-se seama de câte ne-am deprins să auzim răstălmăcite în Republica Socialistă România, s-a trecut măsura de câte putem admite, îndura și răbda.

La 23 August a acționat Regele Mihai, care a dispus arestarea lui Ion Antonescu și a celorlalți conducători cu asentimentul partidelor politice: național țărănesc, liberal, comunist și socialist și sub patronajul său. Unde sunt oamenii de atunci?

Ei sunt autorii și actorii actului de la 23 august la care poporul a participat cu asentimentul.

Iuliu Maniu, președintele PNT lăsat să moară fără nicio îngrijire medicală la închisoarea Sighet, aceeași soartă au avut-o și Dinu și Gheorghe Brătianu, șefii PNL, Lucrețiu Pătrășcanu, condamnat la moarte și executat. Socialistul Titel Petrescu a murit la puțin timp după eliberarea din temniță. Regele Mihai trăiește exilat în Elveția. Opera acestor personalități se comemorează cu nesfârșite serbări de către cei care i-au lichidat și se fălesc cu realizările lor.

Ziua de 23 august este și va rămâne pentru totdeauna opera celor care prin acțiunea lor au întors armele împotriva forțelor naziste, a lor și numai a lor.

Cei care vor să sărbătorească azi o acțiune ce nu le aparține să caute o altă dată pentru ca să se poată odihni în pace cei care au fost uciși și înlăturați.

Cel puțin atâta respect pentru adevăr și pentru memoria lor.

„Un sclav al lui Ceaușescu”, [septembrie] 1984, difuzată la 14 octombrie 1984²⁵⁵

Domnule Vlad Georgescu,

În primul rând, îmi cer scuze pentru deranj, însă nu am altă cale să mă adresez lui Nicolae Ceaușescu decât prin radio *Europa liberă*, cel mai ascultat post de radio din România.

Noi românii suntem atât de subjugăți și de înjosiți de dictatura lui Ceaușescu, încât nu ne mai considerăm oameni, ci un fel de sclavi, de roboți conduși de cel mai mare dictator care a existat pe pământ românesc. Noi românii, sub Ceaușescu, am ajuns cel mai sărac popor din Europa răsăriteană. Chiar Polonia și poporul polonez se află într-o situație mai bună decât a noastră. Vreau să-l întreb pe dl Ceaușescu când a mai existat vreodată în istoria poporului român să mănânce pe cartelă 0,5 kg făină de grâu, 1 kg făină mălai, 0,5 kg zahăr și 400 gr. ulei pe lună? Țăranului român i s-a luat pământul plătit cu câțiva lei la CAP și trebuie să fure ca să poată trăi de pe o zi pe alta, iar din puținul care se mai cultivă se mai și exportă.

²⁵⁵ L.M. no 92, October 14, 1984.

Domnule Ceaușescu, noi am ajuns la capătul răbdării, nu mai putem suporta. Singura soluție ca poporul român să-și recapete demnitatea de om este să urmeze exemplul poporului polonez. Deja au început greve și demonstrații la București, la Galați, în Valea Jiului și minierii din Maramureș. Dacă situația continuă să fie tot așa, vom extinde grevele și demonstrațiile pe tot cuprinsul țării. Nu înțelegem de ce în Occident nu se face mai multă publicitate despre situația catastrofală și falimentară a României sub dictatura lui Ceaușescu. Care pur și simplu face cum îl taie capul, nu mai dă socoteală nimănui, ne-a dus țara la sapă de lemn. De ce Domnule Ceaușescu se fură în masă, nu există întreprindere sau instituție unde să nu se fure sau să se delapideze? Nu putem rezolva nici o problemă fără bacșiș sau relații. Carnea, pâinea, cafeaua și țigările KENT au valoarea aurului în România. Nu mai vorbim de ciocolată, bomboane, unt, care nu mai există deloc. Ca să ai 3-4 copii este pur și simplu o sinucidere pentru părinți, pentru că nu au cu ce-i hrăni, iar dacă găsești câte ceva, este la prețuri astronomice și cu salariul pe care îl primești abia îți trăiești zilele. Ca să pleci în vizită în Vest este imposibil, ești considerat ca un mare trădător și spion și maltratat de Securitatea lui Ceaușescu. Ca să pleci într-o țară din Est îți trebuie câteva luni să completezi formulare peste formulare și ești supus la interogatorii nesfârșite.

Dacă paharul cu chinuri al românilor e plin, domnule Ceaușescu, singura speranță a noastră este ori să murim cu toții, ori să luptăm și să schimbăm dictatura Dvs.

„Un grup de turiști români”, München, 3 octombrie 1984, difuzată la 14 octombrie 1984²⁵⁶

Către postul de Radio *Europa liberă*,
Domule Director,

După cum se știe, cutremurul din martie 1977 s-a soldat cu pierderea multor vieți omenești și distrugerea ori avarierea unui mare număr de locuințe și bunuri mobile în câteva orașe din România și mai ales, din București. Pentru a veni în ajutorul sinistraților, toți oamenii muncii, din întreaga țară, inclusiv sinistrații, au fost „convinși” să cedeze un salariu care li s-a reținut la locul de muncă în zece rate lunare egale, pentru a fi vărsat la „Fondul de ajutor al omeniei”, pus sub administrarea directă a Elenei Ceaușescu.

Ziarul *Scânteia*, oficiosul Partidului, a anunțat că totalul pagubelor a fost evaluat la cca *nouă* miliarde lei. Același ziar anunța zilnic sumele vărsate pentru fondul de ajutorare a sinistraților. La un moment dat, sumele subscrise numai în țară depășiseră totalul pagubelor cauzate de seism. Ajutoarele primite din partea guvernelor, firmelor și cetățenilor din toate continentele, după cât ne aducem aminte din relatările amintitului ziar au depășit plafonul vărsămintelor făcute de oamenii muncii din România. Sinistrații nădăjduiau, cu drept cuvânt, că în final suferințele lor se vor mărgini la traumatismele suferite și la pierderea unor membri de familie, rude sau prieteni. Dar n-a fost așa. Înainte de a arăta însă cum s-au desfășurat lucrurile, trebuie să amintim că președintele statului, N. Ceaușescu, anunța cu emfază populației românești și străinătății că în șase luni efectele seismului vor fi înlăturate.

²⁵⁶ L.M. no 92, October 14, 1984.

Evident, nici un român nu l-a crezut. Numai înlăturarea dărâmăturilor și curățarea molozului a durat aproape un an. După câțva timp de la cutremur a început acțiunea de reparare și consolidare a clădirilor, la care s-a lucrat și în acest an. Fiindcă arhitecții și constructorii luaseră în serios legea apărută după cutremur cu privire la modul cum trebuie executate construcțiile pentru a li asigura durabilitatea și rezistența la seisme, conducerea superioară de partid și de stat – respectiv Dl. Ceaușescu -, fiindcă în țara noastră nu se poate mișca un pai fără „prețioasele sale indicații”, în scopul de a se face economii, a dat dispoziții să se execute reparații și consolidări sumare, care în cele mai multe cazuri au însemnat acoperirea fisurilor din stâlpii și zidurile de rezistență cu tencuială. Aceasta va avea drept consecință că, la un nou cutremur, de o intensitate mai redusă decât cel din martie 1977, blocurile și casele consolidate doar cu tencuială se vor prăbuși îngropând sub ele alte mii de oameni și vor cauza alte pagube materiale.

După efectuarea reparațiilor interioare, ADAS a plătit cetățenilor între 15-25% din costul efectiv al reparațiilor, iar restul au suportat ei. Pentru consolidări și reparații exterioare, ADAS a plătit direct întreprinderilor care au executat aceste lucrări între 40-60% din costul lor, iar diferența s-a cerut de la sinistrați și cei care au refuzat să plătească au fost puși sub urmărire, făcându-li-se poprire pe salarii sau pensii.

În foarte multe cazuri, blocurile au suferit de pe urma cutremurului deoarece statul, pentru a-și lărgi spațiul comercial din magazinele de la parter a suprimat stâlpi sau ziduri de rezistență, slăbind astfel blocurile. Consecințele acestei neghiobii au fost suportate însă de cetățeni!

Sinistrații întreabă – dar familia Ceaușescu și organele de stat consideră că n-au dreptul să dezvăluie un „secret de stat” – unde sunt zecile de miliarde de lei, dacă nu sutele de miliarde, vărsate de români și străini pentru ajutorarea sinistraților? Ceea ce a plătit ADAS se suportă din sumele vărsate de cetățenii-proprietari pentru asigurarea apartamentelor pe care le au în proprietate. Bani care erau ai sinistraților unde sunt, doamnă administrator Elena Ceaușescu? Ce destinație le-ați dat? Nu avem, dreptul să știm? Orice cetățean care ar fi administrat aceste fonduri, dacă le-ar fi dat altă destinație, ar fi plătit cu viața cutezanța lui.

P.S. Nu trebuie să considerați că problema relatată mai sus este perimată. Și în prezent, proprietarii de imobile sau apartamente care au suferit pagube la cutremur plătesc cheltuielile de reparații.

Ion C. Brătianu, București, [septembrie] 1984, difuzată la 14 octombrie 1984²⁵⁷

Unde sunt specialiștii?

Viața în ultimele decenii a cunoscut un salt exploziv, care a produs schimbarea în țările avansate, de la civilizația bazată pe agricultură la epoca industrială. Progresele în știință au produs, prin aplicarea lor la necesitățile practice ale vieții, o adevărată revoluție în existența ultimelor două-trei generații. Noi surse de energie au făcut posibile, prin aplicarea unor tehnici avansate, crearea de produse noi, posibilități de comunicație și transport sporite reducând efortul fizic și măbind durata vieții. Această diversificare a

²⁵⁷ L.M. no 92, October 14, 1984.

activităților omenești a fost posibilă numai prin crearea de specialiști în cele mai diverse domenii. Atât științele tehnice, cât mai ales variatele lor aplicații tehnice s-au dezvoltat în așa măsură, încât pentru a putea fi cuprinse în extraordinara lor diversitate a fost nevoie de noi și noi specialiști. Unde altădată un electrician, un agricultor, un medic putea cuprinde întreaga gamă de cunoștințe necesare în activitatea lui, acum, prin enorma diversificare în cadrul unei discipline a apărut nevoia de tot mai mulți specialiști în tot mai multe domenii. Țara noastră, urmând cursul ascendent al diversificării specialiștilor, a creat școli, facultăți și institute pentru pregătirea și perfecționarea lor. Nu mă îndoiesc că avem destui pentru a face față nevoilor noastre. Dar unde sunt și ce fac, dacă este nevoie ca șeful statului în persoană să vină în cursul vizitelor sale de lucru să dea indicații în toate domeniile pe care toți cei de față să le noteze în carnetel? Cum și unde să fie așezate utilajele, cum să fie hrăniți porcii, ce adâncime să aibă arăturile etc. etc. Deși se spune că multilaterală, universală și genială pregătire tehnico-științifică a șefului statului este cunoscută și apreciată atât în țară cât și peste hotare, gândesc că toate aceste amănunte sunt treaba specialiștilor. Șeful statului ar trebui doar să dea directive la nivel ministerial și când merge pe teren în vizitele sale de lucru să se intereseze de cum au fost executate, să-și noteze lipsurile care mai sunt pentru a da ordinele necesare ca să fie remediate.

Filozoful chinez Lao Tse spunea: „Conducătorii sunt cei mai buni atunci când poporul abia știe de existența lor. Nu sunt atât de buni când poporul ascultă și-i aclamă. Cei mai răi sunt când poporul îi disprețuiește. Dacă nu onorezi poporul, nici el nu te va onora pe tine. Însă despre bunii conducători, care vorbesc puțin după ce și-au îndeplinit și atins scopurile, poporul va spune: Le-am realizat noi înșine.”

Rezultă că nu se poate face mai mare cinste conducătorilor decât afirmând că toate câte s-au realizat, atunci când erau în fruntea statului, a fost opera poporului.

„Un arhitect din București”, [septembrie] 1984, 16 octombrie 1984²⁵⁸

Stimate domnule Munteanu,

În speranța că vă va ajunge și scrisoarea mea, trimisă cu multă trudă, aș dori să-i acordați un loc în programul Actualitatea românească, pe care-l apreciez în mod deosebit, îngăduindu-mi să adaug și alte amănunte față de cele spuse de dumneavoastră și de alții.

Acestea privesc nenorocirile care s-au abătut asupra noastră, a tuturor românilor, odată cu punerea în practică a nebunescului proiect de construire a așa-zisului centru politico-administrativ din cartierul Uranus, năpăstuit de ambițiile nemăsurate ale potentatului care se crede geniul-geniilor și face ce vrea.

Au fost dărâmate în acest cartier și în împrejurimile lui de 20-30 de ori mai mult decât a dărâmat în tot Bucureștiul cutremurul din 1977.

Nu era de ajuns că în București mii de oameni fac zilnic cozi de ore întregi, adesea fără rezultat și că situația în orașele de provincie este incomparabil mai rea. Nu era de ajuns că autoritățile locale, care cunosc situația, probabil nu o raportează mai sus. Toți caută să-și apere scaunul și poziția care le îngăduie să trăiască mai bine și să se

²⁵⁸ D.B. nr. 461, October 16, 1984.

aprovizioneze cu de toate la magazinele speciale ale Comitetului Central, numai lor accesibile.

„Genialul conducător-cârmaci”, cum îi zice poetul Păunescu, este sigur, sau fals sigur, că totul merge bine și ne anunță obsedant, zilnic, la televizor, cu aceleași discursuri interminabile „că el luptă” pentru bunăstarea poporului care, după spusele lui, a crescut și s-a îmbunătățit din an în an, deși totul e exact invers: cozi, cozi din ce în ce mai lungi și mai amenințătoare.

Dar toate acestea nu erau de ajuns și iată că acuma târnăcoapelor, buldozerelor și chiar dinamitei regimului Ceaușescu i-au căzut pradă multe și valoroase monumente ale istoriei noastre, batjocorită pentru a face loc viitoare „căi a victoriei socialismului”, lată de o sută de metri.

Ascult regulat postul de radio de la München, știri dar și prezentări de lucrări literare, multe de specialitate, care apar în țară și în străinătate. Mi-a părut rău că nu am auzit niciodată prezentări, relatări despre cărțile de arhitectură care vorbesc despre monumentele din țară care au fost de curând dărâmate.

Fără nici un rost a fost dărâmată biserica mănăstirii Cotroceni, cu răspândirea osemintelor ctitorului Șerban Cantacuzino, cine știe unde. Dărâmate au fost și prețioasele clădiri ale mănăstirii Antim: o cuhnie, chilii și palatul Sinodului au căzut pradă unor neînțelese și deșarte ambiții. Biserica cea mai reprezentativă și bine compusă a arhitectului I.D.Traianescu din Dealul Spirei, precum și alte câteva biserici mai mici au dispărut pentru totdeauna. De curând a început dezafectarea apoi dărâmarea mănăstirii Mihai Vodă (Arhivele Statului), turnul-clopotniță și biserică datînd din secolul al XVI-lea. Au dispărut și clădirile anexe ale Schitului Maicilor, a cărei biserică a fost mutată. Corpul cel mai vechi al spitalului Brîncovenesc nu mai există. Fosta clădire a fabricii de pâine Gagel²⁵⁹, o clădire foarte solidă, a fost dinamitată.

Dar au fost dărâmate și nenumărate case de frumoasă factură clasicistă sau românească - cu parter, etaj și grădină - de pe strada Sfinții Apostoli. Printre acestea amintesc fosta casă a arhitectului State Ciortan, în stil românesc, fosta casă a profesorului inginer Mirea, precum și fosta casă a fostului primar Dobrescu, și multe, multe alte case de oameni cumsecade au dispărut pentru a satisface paranoia tiranului ce se vrea ctitor al unei noi istorii.

Nu știu de ce vă scriu toate acestea. Poate ca o descărcare a revoltei și atenuarea neputinței mele de a interveni în vreun fel pentru salvagardarea monumentelor pe care ni le-au lăsat înaintașii. Dar ce pot face eu singur și alți cîțiva arhitecți înspăimîntați, cînd instituția oficială care se ocupă de arhitectură - Uniunea Arhitecților - nu are curajul să miște un deget? Nu mai vorbesc de toată intelectualitatea noastră care-și ascunde capul ca struțul în nisip.

Poate că veți putea discuta această problemă cu oameni de cultură români care apără de departe, măcar cu vorba, moștenirea noastră culturală. Poate se va găsi un loc și în programul religios al domnului Stînișoară pentru a țipa revolta noastră de regimul care distruge lăcașurile credinței noastre strămoșești.

²⁵⁹ Alături de fabrica Herdan, nucleul industriei pâinii din România.

„Un inginer român recent sosit în RFG”, [octombrie] 1984, difuzată la 18 octombrie 1984²⁶⁰

Producția de oțel

În planul național unic de dezvoltare economico-socială s-a prevăzut, după cum se știe, pentru anul 1990, o producție de oțel de 25-27 milioane de tone, ceea ce la populația prezumată pentru acea perioadă reprezenta cel puțin 1000 kg. pe locuitor și an. Regimului i-a plăcut să scoată în evidență ritmurile medii de creștere de 12-13%, deși pentru ultimul deceniu a prevăzut un ritm mai mic. Presa, la rândul ei, se complăcea în a arăta realizările și depășirile de la „nava amiral a siderurgiei românești”, care era Combinatul siderurgic Galați sau de la „cetatea de foc”, care era Reșița și așa mai departe.

Acum directivele pentru Congresul al 13-lea prevăd o producție de oțel de numai 20 milioane tone pentru 1990, același ca pentru '85. În anii '80 - '83 realizându-se numai cca. 12 milioane tone, observăm că atât realizările cât și prevederile sunt departe de valorile anterior prevăzute.

Înseamnă oare această nemărturisită și drastică revizuire a cifrelor de plan o trezire la realitate care presupune o serioasă analiză sau numai o cedare la presiunea exercitată de o industrie deficitară ce reușește să se mențină în domeniul rentabilității, necum să mai și progreseze? Totul ne face să afirmăm că a doua ipoteză este valabilă și să ne întrebăm cum de au fost posibile, de la începutul planificării socialiste, aceste cifre exagerate, știindu-se că siderurgia necesită investiții mari, este energo-intensivă și mare consumatoare de materii prime și elemente de aliene, aproape exclusiv din import.

Capacitatea de producție a marilor combinate existente este destul de bine cunoscută și dacă ținem seama de productivitatea redusă a agregatelor, cât și de micile uzine producătoare de oțel, putem să afirmăm că producția prevăzută anterior pentru 1980 de 18 milioane tone era perfect realizabilă în uzinele existente, fără construcția unui nou combinat. Creșterea naturală a producției conduce la concluzia că cele 20 milioane de tone ar putea fi realizate și fără Combinatul de la Călărași, contrariu celor ce se afirmă în directive.

Siderurgia românească lucrează deci la cca. 60% din capacitatea sa și investițiile în curs nu sunt cu nimic justificate.

Desigur că industria siderurgică capitalistă lucrează și ea cu 60-70% din capacitate, dar a eliminat unități depășite, a realizat o enormă creștere a productivității muncii, calitatea și varietatea sortimentală este remarcabilă și nu construiește în prezent noi combinate.

Totul a plecat de la teorii economice simpliste, avându-și izvorul în discursurile lui Lenin și teoriile economice marxiste, potrivit cărora „dezvoltarea economică trebuie să se bazeze pe industria grea, cu pivotul ei construcția de mașini.”

Un plan de investiții exagerat de rapid, efectuate în dauna fondului de consum, deci a nivelului de trai, a procurat și o justificare tehnică imediată pentru dezvoltarea siderurgiei. Acest plan prevedea o dezvoltare masivă a industriei, mare consumatoare de metal, astfel încât o repartiție centralizată a producției de oțel, ca și a tuturor celorlalte produse de altfel, a devenit absolut necesară.

²⁶⁰ D.B. nr. 463, October 18, 1984.

Consumul specific de oțel, atât în investiții cât și în producție este de asemeni foarte ridicat. Se cunoaște că utilajele noastre nu sunt competitive și din cauza greutateii lor exagerate și a pierderilor mari la prelucrare. Influența aceasta asupra consumului de oțel nu este deloc de neglijat.

Varietatea sortimentală fiind redusă, oțelurile aliate trebuiau importate sau înlocuite cu oțeluri obișnuite, alt factor de consum ridicat deci. România fiind importatoare de elemente de aliere putem presupune că, în condițiile actuale de restricție valutară, Combinatul de oțeluri aliate de la Târgoviște nu a adus vreo îmbunătățire în acest sens.

Chiar și cu o producție de 20 milioane de tone oțel pe an, România se situează la peste 800 kg. pe locuitor ceea ce depășește cu mult posibilitățile de consum, inclusiv pentru export, pentru țări ca RFG, SUA, Franța și Anglia. Trebuie să reamintim că în CAER²⁶¹, nu toate țările merg pe drumul ambițios al industrializării din România. Ungaria și RDG de pildă, care nu construiesc combinate noi, nu produc peste 350 kg. oțel pe locuitor.

Iată cum greșelile inițiale, de concepție economică, sunt amplificate în lanț. Un mecanism auto regulator nu există. Numai criza de valută, care a redus importul de materii prime, de utilaje și tehnologii avansate, a pus capăt acestei spirale vicioase, dar în mod aleator, dezorganizat, constituind o nouă sursă de alimentare a apei sămbetei, a cărei debit crește vertiginos.

Ne-am fi așteptat ca noile directive să traseze sarcinile necesare pentru o analiză serioasă a situației în industria siderurgică, care să prevadă oprirea investițiilor cu viitor nesigur, cum se pare că este Combinatul de la Călărași și să se analizeze modul de consolidare a celor existente, prin abandonarea tehnologiilor depășite și însușirea reală a celor moderne. Din păcate, asemenea măsuri nu pot fi luate de către politicieni obtuzi, activiști care își păzesc scaunul, nelăsându-i pe specialiști să ia măsurile care se impun.

Ion I. Brătianu, București, [septembrie] 1984, difuzată la 21 octombrie 1984²⁶²

Nu înțeleg!

Că eu nu înțeleg, nu ar avea mare importanță: ceea ce mă îngrijorează și mă determină să mă adresez mai sus pentru o explicație este faptul că la nivelul meu, al omului de rând, nu am găsit încă pe nimeni să mă lămurească. Am întrebat în stânga, în dreapta, dar absolut toți, nu numai că nu mi-au răspuns, dar, din modul cum m-au privit, am putut înțelege că la asemenea întrebări nu se poate răspunde, sau poate că m-au bănuțit că aș fi vreun provocator. Atât s-au desprins să accepte orice fără a înțelege.

Am văzut că au fost inaugurate cu mari manifestații, în aprobarea entuziastă a întregii asistențe: mai întâi, punerea în funcțiune a Canalului Dunăre - Marea Neagră, apoi începerea lucrărilor la noul centru administrativ, pe locul unde s-au demolat sute de clădiri, în centrul Capitalei. Mai îngrijorător îmi pare faptul că această tendință spre

²⁶¹ Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER) a fost creat la inițiativa URSS în 1949 ca organizație economică a statelor comuniste europene. S-a autodesființat în anul 1991.

²⁶² L.M. no 93, October 21, 1984.

construcții uriașe, care necesită investiții de sute de milioane, cu o rentabilitate cel puțin îndoielnică, continuă. La Canalul Dunăre - Marea Neagră se vor relua lucrările la varianta Poarta Albă – Năvodari, pe vechiul traseu de tristă și tragică amintire, în săpăturile căruia s-au îngropat multe vieți de nevinovați, deținuți politici - unde și eu am excavat multe sute de metri arși de pământ -, a cărui construcție a fost, cândva oprită ca nerentabilă. Se mai vorbește de o lucrare care să facă Bucureștiul port la Dunăre. Am ajuns să mă întreb, îngrozit, ce va mai urma?! Întrebarea mea a fost: cu ce ne ajută pe noi cei de azi, oamenii de rând, sutele de milioane pe deoparte cheltuite, pe de alta, urmând să fie folosite la ridicarea unor grandioase construcții nerentabile? Pe noi, care stăm la nesfârșite cozi, pentru un kg de carne, un pui, un kg de făină sau mălai, și suntem fericiți când apucăm? Ca pensionar, nu am ajuns încă să mor de foame, că tot mai putem face o mâncărică de cartofi, cu pâine veche și două gogoși. Mămăliga cu brânză a ajuns o raritate. Iarna trecută am tremurat cu toții de frig, și acasă, și la serviciu, sunt spitale cu 2-3 bolnavi pentru un pat, tot mai puține locuri în școlile cu studii superioare, și sute de hectare neirigate. Ni se cere să facem economie la curentul electric, benzină se dă puțină, cu multă economie etc.

Nimeni nu m-a putut lămuri dacă grandioasele realizări ale epocii Ceaușescu sunt mai necesare pentru noi, cei de azi, decât satisfacerea lipsurilor mai sus arătate. Noi să luptăm cu nevoile, cu consolarea că urmașii vor plăti realizările? Sper să-mi dați un răspuns căci *nu înțeleg*. Șeful statului primește zilnic vizita unor oaspeți străini: șefi de state, sau de guverne, delegații ale partidelor politice, sau ale unor parlamente, oameni politici, gazetari etc. etc. Toți la invitația noastră. Formula: „La invitația noastră” cuprinde și observația de a suporta noi cheltuielile legate de aceste vizite în devize? Nimeni nu m-a putut lămuri. În schimb, pentru rezultatele acestor vizite, care pentru țara noastră ar fi cum nu se poate mai avantajoase, numai aprobări unanime, mulțumiri și felicitări călduroase. Eu unul nu am văzut vreun produs provenit din Pakistan, Coreea de Nord, Islanda, sau vreuna din țările africane, ai căror oaspeți ne-au vizitat țara „la invitația noastră”. Am văzut în schimb în țările capitaliste occidentale produse alimentare, îmbrăcăminte, mobile etc. „Made in Romania”, pe care la noi nu le putem găsi. În aceste condiții am ajuns să mă întreb dacă nu exportăm cele de care avem nevoie pentru a putea importa vizitatori de care nu avem nevoie.

Că în condițiile arătate, am ajuns în cea mai bogată țară să trăim cel mai rău, în comparație chiar și vecinii imediați, asta am înțeles-o. Totuși, organele de conducere afirmă că niciodată istoria României n-a cunoscut o mai înfloritoare epocă. Ceea ce dovedește să sau nu sunt informați, sau că, știind, nu ne spun adevărul. Și într-un caz, și în celălalt, sigur este că nu este locul lor, acolo unde se află. Aceasta am înțeles-o mai demult. Greutăți au mai fost și vor mai fi, le-am învins pe toate, luptând cu încredere și speranță, niciodată fără. Ce mai poți spune acum, când constăți că cei în care ar trebui să te încrezi sunt atât de străini de noile noastre nevoi, încât pentru ei, nici nu există.

Ce-ți mai rămâne când ai pierdut până și puțința de a spera?!!

„Un pensionar”, București, august 1984, difuzată la 21 octombrie 1984²⁶³

D-le Director,

²⁶³ L.M. no 93, October 21, 1984.

În România există mai multe categorii de pensionari, despre care aş dori să vă informez şi să vă rog ca, prin intermediul postului Dvs de radio, să sugeraţi autorităţilor de la Bucureşti câteva măsuri care să uşureze viaţa ultimei grupe de care va fi vorba.

Prima categorie este cea a pensionarilor activului de partid, securitate şi miliţie care, prin mijloace binecunoscute, şi-au câştigat o pensie mare şi beneficiază de o serie de înlesniri acordate, ca recompensă, de guvernării actuali. Aceştia nu reprezintă o grupă prea numeroasă, dar prin micşorarea pensiilor [lor] şi redistribuirea avantajelor s-ar asigura şi celorlalţi pensionari o bătrâneţe decentă.

A doua categorie, cea mai numeroasă, o reprezintă pensionarii în deplinătatea facultăţilor fizice şi psihice, dintre care majoritatea locuiesc împreună cu familiile lor tinere, ajutându-se reciproc, formând în general ceea ce în mod curent se numeşte astăzi „grupa codaşilor”. Aceştia stau de dimineaţa până noaptea şi de noaptea până dimineaţa la cozi în speranţa procurării de ceva alimente pentru ei, copiii şi nepoţii lor, care sunt la muncă şi la şcoală şi nu pentru a specula ceea ce reuşesc să procure, cum sunt acuzaţi de regim.

A treia categorie, şi de aceasta vrem să ne ocupăm în mod special, este aceea a pensionarilor în vârstă, bolnavi şi în marea majoritate singuri, fără familii, sau cu familiile locuind la mare depărtare, în altă parte a Bucureştilor sau a ţării, ceea ce de fapt este acelaşi lucru din cauza circulaţiei mizerabile a mijloacelor de transport în comun, atât din Capitală cât şi din provincie. Aceştia beneficiază de cele mai mici pensii şi sunt cei mai afectaţi de condiţiile de viaţă impuse de guvernul comunist sub conducerea lui Ceauşescu. Trebuie precizat că această categorie de pensionari cu vârstă înaintată are cele mai mici pensii datorită faptului că au fost pensionaţi în urmă cu mulţi ani, când salariile erau mici şi, în consecinţă, calculul pensiei s-a făcut după acestea, nefiind majorate ulterior, corespunzător creşterii galopante a inflaţiei, care vizează doar preţurile. Acest fapt afectează toate categoriile de oameni, mai puţin pe aleşii partidului, care beneficiază de lefuri şi pensii enorme în comparaţie cu restul populaţiei şi au posibilitatea să-şi procure tot ceea ce-şi doresc la preţuri mici prin „gospodăriile de partid”.

Dar bătrânii sunt cei mai dezavantajaţi deoarece majorarea pensiei, de la 4-500 de lei când o pâine de un kg era 2 lei, un kg de unt 16 lei, un kg de carne de vacă 21 de lei etc., la 6-800 de lei în condiţiile în care alimentele s-au scumpit de 5-6 ori, chiria de 4-8 ori, de medicamente şi întreţinere să nu mai vorbim, pentru a procura o butelie de aragaz, de la 14 lei s-a ajuns oficial la cca. 40 de lei, în funcţie de domiciliu – etaj – şi 100 de lei, la negru, telefonul de la 25 de lei lunar, fără limită de convorbiri şi durata lor, la 100 de lei pe lună şi doar 100 convorbiri a numai 3 minute, nu poate asigura un nivel de trai omenesc.

Pentru majoritatea acestor bătrâni, telefonul este singurul mijloc de comunicare cu lumea exterioară camerei în care agonizează. Ultima scumpire bruscă, de la 60 de lei pentru 200 de convorbiri pe lună, la 100 de lei pentru 100 de convorbiri (depăşirea cu numai o secundă peste 3 minute implicând înregistrarea unei noi, ce costă tot un leu) i-a afectat enorm. Pensiile acestor oameni sunt cuprinse între 700 şi 1500, existând însă o sumedenie care având pensie de urmaş (văduve), nu primesc mai mult de 4-500 de lei, raportul costului abonamentului telefonic ajungând de multe ori la o pătrime din venitul pensionarului. La aceasta se adaugă inevitabilele adiţionale şi de multe ori bătrânii sunt cuplaţi cu familii normale, numeroase, care vorbesc mult. Faptul acesta atrage după sine

reducerea numărului de convorbiri la jumătate, cu diminuarea aproape corespunzătoare a prețului abonamentului, dar îl face pe bătrân solidar la plata adărilor efectuate de familia cu care s-a cuplat. Imaginați-vă câte convorbiri a 3 minute sunt înregistrate când un astfel de bătrân solicită salvarea, o butelie, o comandă de alimente la casa de comenzi (el neputând sta la cozi), sau când vrea să ceară ajutorul copilului său aflat la întreprindere, știindu-se că telefoanele mai funcționează numai în birourile directorilor, secretarilor de partid și a altor șefi.

Propunere: pensionarilor invalizi, cu vârsta înaintată, care locuiesc singuri, să nu li se mai perceapă taxa telefonică și implicit să fie decuplați.

Alt aspect privind bătrânii fără rude și ajutor este acela al insuficienței azilelor de bătrâni și al condițiilor foarte proaste din cele existente. Personalul medical a făcut din nobila lui misiune o sursă inepuizabilă de câștig. Este știut că dacă ajungi pe mâna medicilor și a ajutoarelor lor și nu ai posibilitatea să plătești cât îți se cere, de la chirurg la infirmieră și invers, ori mori neoperat, ori mori după operație. Mulți bătrâni nu au nici rude și nici cu ce să atragă atenția asupra lor, iar în azile, unde ajung în limitele locurilor reduse, numai cei ce nu au reușit să moară încă și incomodează primăria prin reclamațiile vecinilor care vor să-și extindă spațiul, își sfârșesc zilele în condiții indescriptibile. Numai cobaii tovarășei Aslan²⁶⁴ o duc mai bine pentru că trebuie aruncat praf în ochii Occidentului spre a vinde dopping-urile și a crea impresia grijii față de bătrâni în societatea socialistă.

Propunere: într-o societate care pretinde că face totul pentru om, să se creeze azile în care bătrânii singuri și neputincioși, sau cei ale căror familii nu-i pot îngriji să fie internați în condiții decente, evitându-se situații penibile ca cele actuale: supraaglomerarea camerelor cu 3-20 de pacienți fiecare suferind de altă manifestare a senectuții, amestecarea sexelor pe același palier cu toalete comune, acordarea unor rații alimentare corespunzătoare, deoarece pacienții azilelor de astăzi suferă de foame cronică. De asemenea, pentru persoanele în vârstă, invalide, care nu au loc în azile sau care se mai pot îngriji singure, în perimetrul locuinței, dar nu se pot deplasa la cumpărături, policlinici etc., să se creeze o cartotecă pe sectoare medicale și să fie vizitați periodic de personal calificat care să se ocupe de îngrijirea și aprovizionarea lor.

O problemă tristă în zilele noastre este următoarea: dacă unui bătrân i se face rău, lucru firesc nu numai de la o anumită vârstă, și-și declară la telefonul „Salvării” vârstă reală de peste 70 de ani, de foarte multe ori i se închide telefonul sau i se spune să aștepte venirea „Salvării”. Și așteaptă, așteaptă ... Cred că nu mai este cazul de nici o propunere.

Procurarea medicamentelor este o chestiune deosebit de dificilă. Aprovizionarea farmaciilor se face o dată pe lună și, bineînțeles, insuficient și incomplet. Medicamentele se dau pe sub mână. Bătrânii care nu pot fi prezenți la data fatidică nu mai găsesc sau nu li se mai poate procura (să zicem, prin bunăvoința vecinilor) ceea ce au nevoie. Lipsesc de la cele mai elementare medicamente ca aspirina, ergotoxinul și alte preparate necesare susținerii circulației și inimii, la medicamente pentru ochi, citostatice etc. Problema unei radiografii este de domeniul fanteziei, deoarece nu există filme radiologice, importul lor fiind sistat datorită amăgitoareii iluzii, că vor fi produse de colosul de la Târgu Mureș.

²⁶⁴ Ana Aslan (1897-1988), specialistă în gerontologie, academician din 1974, directoare a Institutului Național de Geriatrie și Gerontologie. Este cunoscută pentru produsele contra îmbătrânirii Gerovital și Aslavital. A fost promovată de autoritățile comuniste, care au utilizat aceste produse pentru propagandă și resursele în valută pe care le asigurau.

Așa se procedează la noi, se construiește mult, mare și nefuncțional, drept pentru care, în cazul în speță, nu se poate face nici o radiografie.

Propuneri: deoarece fiecare bătrân pensionar este arondat unei policlinici și, în general, acești pacienți sunt bolnavi cronici, medicul curant să fie obligat să programeze, lunar, medicamentele prescrise și să asigure predarea lor bolnavilor. Aceasta presupune sporirea numărului de medici pe suprafață teritorială, sau utilizarea medicilor pensionari care vor să mai lucreze, permițându-li-se să elibereze și rețete ce urmează să fie centralizate, deoarece personalul medical cu înaltă calificare existent este insuficient, fiind în centrele de mare aglomerare urbană; un medic pentru până la 20 de mii de virtuali pacienți;

- să se facă o înregistrare a invalizilor, bolnavilor cronici, a celor presdispuși la boli, pe raza fiecărei farmacii și să se asigure acesteia dozele necesare și un stoc tampon pentru urgențe. În cazul epuizării unui sortiment, dirigintele farmaciei să fie obligat să solicite completarea stocului în cel mult o oră, iar forurile competente să satisfacă cererea în cursul aceleiași zile;

- fiecare farmacie, lângă orarul propriu de funcționare, să afișeze o listă cu adresele tuturor farmaciilor din oraș însoțite de data aprovizionării lor.

Aplicarea acestor propuneri ar îmbunătăți mult viața bătrânilor și ar dovedi că statul socialist român și este, nu numai se pretinde, ceea ce ar fi.

„Un papuaș”, [octombrie] 1984, difuzată la 21 octombrie 1984²⁶⁵

Stimate Doamnă Profesor [Vlad Georgescu],

Vă scriu în grabă, neprotocolar, cu plaivasul – pentru a vă mulțumi în primul rând pentru tot ceea ce faceți – cu sacrificiul timpului pierdut pentru amărății de noi. Vedeți: am început să regretăm și să privim cu nostalgie la „epoca Dej”; atunci eram nenorociți, persecutați, eram bătuți la cap și chiar omorâți – să zicem, un milion de români -, dar restul douăzeci de milioane erau lăsați în pace; nu făceam cozi pentru un sul de hârtie igienică, nu luptam pentru un kil de brânză, ori pentru o vânătă, ca să nu mai vorbim de lupta pentru un pui ori un cadavru de carne de vacă.²⁶⁶

Alte erau timpurile. Ziarele aveau pagini culturale, recenzii și cronici diverse. La radio și TV puteai urmări viața culturală românească – europeană și mondială – iar nu zi de zi monotona figură a tovarășului și a tovarășei sale, care se lăfăie pe hectare de pagini și pe micul ecran și pe undele celor două posturi. Noi postim și ei se lasă proslăviți cum neam din neamul nostru (și al lor) nu și-ar fi imaginat. E o rușine națională și o cacialma internațională. Cum oare este cu putință ca Academii cu un trecut serios să acorde titluri și diplome unei persoane care nu se știe câte clase primare a absolvit?

Care e misterul acestei prostituții și de ce oare nimeni dintre cei care ar putea ridica această problemă – în presă sau într-un eventual interviu – nu o face? Pe noi nu ne consolează faptul că la *Europa liberă* relațați ceea ce știm – saturați fiind până la dezgust. Am dori campanii de lămurire a opiniei publice – care se extaziază în fața faptului divers

²⁶⁵ L.M. no 93, October 21, 1984.

²⁶⁶ Autorul invocă faptul că deseori, carnea de vacă distribuită populației era cea a animalelor moarte de boală și deci nu putea fi exportată.

al unei participări la Olimpiadă, sau a unor jonglerii de politică externă – făcute, fiți convinși – cu aprobarea Moscovei.

Jocul perfid și viclean al Kremlinului încă mai duce de nas cohorte de naivi, de fanatizați, în Germania, Italia, Grecia sau în țările nordice.

Ar trebui ca propaganda Dvs să-și îndrepte antenele – prin mass media – și spre Occidentul pălit și pe care-l așteaptă o soartă ceaușească – mai târziu sau mai devreme.

Dezrobiți minciuna. Aruncați reflectoare asupra goliciunii.

Vă trimit cele mai sincere gânduri și mulțumiri.

Werner Trampau, [octombrie] 1984, difuzată la 25 octombrie 1984²⁶⁷

Post-scriptum la o vizită de stat

Mă numesc Werner Trampau, am 66 de ani, am fost profesor de liceu, azi sunt pensionar și trăiesc la Hanovra. Sunt originar din Bistrița Năsăud. Și pentru a preciza poziția mea în problema relațiilor româno-germane, menționez că am fost unul din foarte puținii sași care, încă înainte de război, am studiat și am predat, pe lângă filozofie, limbă și literatură română.

Am plecat din țara definitiv în ziua de 30 martie 1975, o zi cu semnificație majoră în viața mea, un punct la capătul unei jumătăți de veac de viață. Înainte de a mă urca în tren, am cumpărat, pentru ultima oară, mi-am zis, ediția din acea zi a ziarului *Neuer Weg*. Il păstrez pînă în ziua de azi.

În acea zi, ziarul publica unul din discursurile președintelui Ceaușescu. Drumul pînă la Nürnberg era lung, ocazia era deosebită, așa că am citit textul de la cap la coadă. Mărturisesc, cu oarecare folos.

În anii aceia, după semnarea tratatelor cu guvernul social-democrat de la Bonn, Moscova și Berlinul de Est depuneau mari strădanii pentru a delimita și distanța cele două state germane. Ca și astăzi, comuniștii făceau eforturi pentru a combate idealul reunificării Germaniei, înscris și în Constituția RFG. Se aruncase în discuție noțiunea de "noua națiune socialistă germană", născută, chipurile, în RDG. Relațiile dintre București și Moscova, dintre București și Berlinul de Est, erau încordate. Pe vremea aceea Kremlinul îl mai lua în serios pe Nicolae Ceaușescu

Și iată că în acele împrejurări încordate, președintele român, neangajat direct în confruntarea intergermană, neîntrebat, dar aparent interesat, a inserat în discursul acela infinit, ținut la o ședință festivă la Academia Ștefan Gheorghiu, câteva fraze remarcabile. (Citez) "Dezmembrarea unor state, divizarea arbitrară a unor popoare sunt prezentate, de asemenea, drept expresii ale unor necesități istorice, iar rezultatele unor asemenea situații artificial create sunt teoretizate și interpretate ca un proces firesc de formare a unor națiuni distincte". Și mai departe (citez din nou): "Experiența istorică ne învață că dezmembrarea unor țări, fărâmițarea unor națiuni au reprezentat totdeauna o frână în calea dezvoltării sociale, au împiedicat popoarele să-și afirme cu putere energiile și capacitatea creatoare în luptă pentru progres social pentru civilizație și bunăstare."

În contextul politic de atunci, considerațiile acestea nu puteau fi înțelese decât ca o luare de poziție în favoarea reunificării Germaniei și astfel au și fost înțelese. Ajuns la

²⁶⁷ D.B. nr. 468, October 25, 1984

Nürnberg, chiar primii mei interlocutori oficiali și ulterior, parteneri de discuție de la Bonn și de la Hanovra, toți, fără excepție, păreau convinși că Nicolae Ceaușescu e alături de poporul german.

De la stabilirea relațiilor diplomatice între Bonn și București și până la recenta vizită de stat a lui Ceaușescu, nici o acțiune românească pe tărâmul politicii externe și nici o luare de poziție nu a lăsat în Germania Federală o impresie mai pozitivă și mai durabilă.

Imperativul reunificării Germaniei prin autodeterminare liberă nu stă în gol. În Constituția RFG și în legislația vest-germană se recunoaște, ca o consecință logică, o singură cetățenie germană și mai departe se stabilesc criteriile univoce ale apartenenței la națiune, deci ale dreptului la cetățenie, cu toate consecințele, implicit dreptul de a se bucura de protecția guvernului federal. Însă de aceste prevederi constituționale Nicolae Ceaușescu nu vrea să țină seama. În fapt negocul cu nemții înfloresce mai departe, 7800 de mărci este prețul pe cap de om, plus sperțurile.

În acest punct, în care este vorba de mii și mii de destine individuale, deci despre drepturi fundamentale ale omului, gândirea comunistă se abate de la făgașul bunului simț și se aventurează pe meleagurile dialecticii marxiste, deci îmbrățișează logică absurdului.

Recenta vizită în Germania Federală a președintelui român a avut o mare pondere politică. În contextul confruntării dintre cele două mari puteri și după ce, sub presiunea Moscovei, Erich Honecker²⁶⁸ și Todor Jivkov au trebuit să-și anuleze vizitele în RFG, voiajul lui Nicolae Ceaușescu a constituit, neîndoielnic, un act de curaj și de afirmare a independenței, care au fost elogiaste de opinia publică germană. Pentru a nu mânâia Moscova peste măsură, Ceaușescu a renunțat la vizitele prevăzute în provincie și la alte activități din cadrul protocolului.

Din păcate nici vreo conferință de presă nu a avut loc. Poate și pentru că ar fi fost un prilej pentru ziariștii vest germani să întrebe de destinul zecilor de mii de germani din România. Nu mai vorbim de absența comunicatului final. Din păcate, Nicolae Ceaușescu nu a făcut în timpul șederii sale la Bonn prea multe declarații publice. Cel interesat e nevoit să se orienteze după spusele Conducătorului din interviul dat ziarului *Die Welt*. "Consider - a declarat Ceaușescu de la înălțimea bărbatului de stat admirat de o țară și de o lume, de parcă părerea lui și nu faptele concrete și principiile fundamentale ale dreptului ar conta - consider că și pentru cetățenii români de naționalitate germană patria lor este România.

Acei care locuiesc de circa 800 de ani pe aceste meleaguri nu pot să aibă o altă patrie. Ei sunt cetățeni români cu toate drepturile și, desigur, cu toate obligațiile. Prezentul și viitorul lor este strâns legat de dezvoltarea generală a țării, de ridicarea nivelului general de bunăstare a întregului popor".

Așa grăit-a Zaratuștra de la Scornicești și în fapt, mi-aș putea încheia reflecțiile în punctul acesta, subliniind că părerea lui Ceaușescu cu privire la apartenență germanilor din Ardeal și Banat este validă și concordă cu realitatea și cu adevărul în aceeași măsură în care cineva poate constată o ridicare a bunăstării întregului popor român. Mai lipsea formula obișnuită omului nostru, mai lipsea să menționeze "omul socialist multilateral dezvoltat de naționalitate germană".

²⁶⁸ Erich Honecker (1912–1994), membru al Partidului Comunist din Germania din anii '20, a condus RDG, ca secretar general al Partidului Unității Socialiste din Republica Democrată Germană din 1971 până în 1989. A fost răsturnat în cursul protestelor anitocomuniste.

Aberația majoră a celui dintâi dintre comuniști români e însă mai profundă. Nu vorbesc de numărul anilor sau veacurilor aplicat drept criteriu definitiv pentru apartenență și patrie. După Nicolae Ceaușescu, statul Israel nu ar fi putut renaște pentru că evreii au trăit 2000 de ani împreună. Și invers, cetățenii sovietici care locuiesc în Kaliningrad ar fi apatrizi, deoarece înainte de 1945 și de anexarea prin forță a Prusiei Orientale nu a călcat niciodată picior de soldat rus în orașul Königsberg.

Nu. Este vorba de dreptul inexistent al lui Nicolae Ceaușescu de a defini, în locul individului despre care este vorba, apartenența sau patria lui proprie. Stafia stalinismului, care bântuie gândirea lui Ceaușescu, nu poate admite și nu poate concepe că dreptul unui om de a-și defini apartenența și de a alege locul său în lume îi aparține lui însuși și nimănui altuia pe lumea aceasta. Ce sunt, cărui popor aparțin și unde mă simt acasă, unde mi-e patria, decid eu și numai eu, în conștiința mea. Principiul dreptului roman rămâne inalienabil pentru toate timpurile: „de internis non curat praetor”. Însă pentru un dictator comunist nu există „interne”, nu există probleme de conștiință, nu există liberul arbitru al individului, precum nu există dreptul roman în ansamblul său. Conștiința fiului cel mai iubit dintre toți fiii patriei suplinește în virtutea forței conștiința celor 300.000 de germani din România, precum se presupune, doctrinar, și încearcă să suplinească toate cele 22 de milioane de conștiințe românești. Cu urmările cunoscute.

**„Un pamflet” la adresa lui Adrian Păunescu și a Cântării României²⁶⁹,
[octombrie] 1984, difuzată la 6 noiembrie 1984²⁷⁰**

Folkul și porcul sau fleica și drapelul

Năpăstiile la poporul român se zice că sunt de la Dumnezeu, de ele nu poți să scapi: cutremure, inundații, focuri, ciumă, holeră, brâncă, moartea-n vite, câte și mai câte.

Unele dintre ele par mai rele decât războiul, pentru că cel puțin în cazul acestuia există un oarecare ceremonial: ultimatumuri, tratative, trădări, pe când în cazul seismelor, te culci treaz și te scoli mort! Nimeni, în afară șobolanilor de apă și a șerpilor nu are presentimentul unor asemenea catastrofe. Când venea "aia urâtă", se băteau clopotele și în porțile muribunzilor se atârnavă niște cârpe negre, apăreau butoaie cu oțet - ca să nu te spurci - mai există și metoda izolării, a lanțului pus pe poartă și a arnăuților care trăgeau cu pușcociul pentru ca nimeni să nu se mai apropie de locul nesănătos. Cadavrele se ardeau - vaccinuri nu existau - dar te mai salva câte unul care furase vreun cui de pe crucea lui Hristos și pe care nu-l atingeau pojarurile și scabia, nici buba neagră.

²⁶⁹ Festivalul național Cântarea României a fost lansat în anul 1976 sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, după primul Congres al Culturii și Educației socialiste din 2-4 iunie același an. Devine permanent din 1977, fiind definit ca „festival al educației și culturii socialiste ... amplă manifestare educativă, politico-ideologică, cultural artistică de creație și interpretare, menită să îmbogățească și să diversifice viața spirituală a țării, să sporească aportul geniului creator al poporului român la patrimoniul cultural și universal.” Începând de la această dată, orice creație artistică, dar și tehnică, orice manifestare culturală, de la spectacol de amatori la o reprezentație teatrală trebuia să obțină aprobarea activiștilor de la Cântarea României, prezenți în fiecare întreprindere și în fiecare sat. (*Raport Final*, Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, Humanitas, București, 2007, pp. 406-407)

²⁷⁰ D.B. nr. 476, November 6, 1984.

Noi, cei de azi, cu toate penicilinele, iată, nu ne mai putem feri de un flagel devenit coșmar, de balega asta mare de om care-ți intră în casă când ți-e lumea mai dragă: pe la opt seara, pe la nouă, pe la cinci, pe la ora cucuvelelor; ai, n-ai chef de el, îți pătrunde în dormitor, te persecută, urlă la tine, joacă geamparalele ca starostii de pușcării, belește ochii ăia mari ai lui și te amenință: "Nu scapi de mine! Mă dorești, nu mă dorești, eu tot dau năvală"!...

La Ora Copiilor sau la "Să învățăm semnele de circulație", el nu lipsește. Dacă te afli în vreun loc mai dosit și ai uitat să îți iei hârtie igienică cu tine, n-avea grijă! În Programul de Radio, Buletinul filatelic sau, și mai rău, într-o revistă proprie, unde se tot fotografiază se autoslăvește cu chitarozii lui, cântând din zdrîng în fața reflectoarelor, tot de el! Petrache Lupu din Maglaviv a fost un dulce copil. În cenaclul său nasc fecioarele și băieții se despoaie, uitându-și prezervativele printre scaune, bătrânii se vindecă de trânji instantaneu și umblă ca milogul din capernaum. Mântuitorul tineretului strînge toată pleava bacantelor în tribune sub faldurile tricolorului, mai vîră cîte o strîmbă, ca să fie, să se găsească la o adică poet al tăgadei și apolog în același timp, duplicitar pînă-n măduva oaselor, vrea să le facă pe toate în văzul lumii. Pe unde scurte, pe unde lungi, pe unde vrei și pe unde nu vrei; el ne învață ce e Patria, ce-i cu România și cu limba strămoșilor. Se visează Eminescu, dar de sub sutană îi scapă coada dracului.

Fleică și Drapelul, Folkul și Porcul! Iată programul său electoral.

Nu trebuie uitat că un asemenea instrument de produs stupidități trebuie plătit și bine hrănit, ca să umple buzunarele cu îngrășăminte el are nevoie de Mercedesuri cu tarif redus pentru că în Dacia i se apleacă; vrea să fie gădilat la găoz și, mai ales, să fie întâmpinat cu "pun-te masă, scoal-te masă"! că mațul său cere! Din Pașcani pînă-n Constanța, de la Satu Mare la Craiova se aude guițatul unanim al turmelor sacrificate pe altarul muzicii tinere, al cărei lider este! Plâng hotelierii neplățiți, plâng șefii de sală rămăși fără salarii pe câteva luni, pentru că Bărăictarul, cu banda lui, face pustiu prin magazii, pivnițe și frigidere. Și mai ia și acasă...

După trecerea lui - ce uraganul Flora, ce, cutremurul de la San Francisco! Vine Tăticu! Iar tăticu e un fel de Berilă al găinilor, găștelor și al altor orătănii. El culege roadele folk-ului: jumătate vită de colo; o sută de sticle de Riesling de la vreo cramă; mai o halcă de mistreț - dacă nu unul întreg - ceva "amintiri", și ele folclorice, de pe la Oradea, sub formă de cojoace mai o cergă maramureșeană, mai o duzină de blugi - că se poartă. Să nu plece cu mână goală din județ, pentru că a distrat lumea și i-a ridicat nivelul ideologic! De la Sibiu pînă la București, mai an, a lăsat un damf de brînză împuțită, trimisă la reformă ca să fie vîndută la un magazin special, iar mirosul excrocheriei n-a mai ieșit din România nici pînă acum!

Băiatul iubește Patria, dar banul nu-i de colea; e adunător, nu dă bacșiș, ia! Te recomandă că ai vindecat boala secolului cu peliculă fotografică și fără 20.000 de lei nu scapi! Ai dres un rinichi și pe urmă te-ai cărat în Occident, nu contează, dacă ai făcut juma-juma cu el, ești protejat, să n-avem vorbe, adresați-vă cu încredere ipochimenului, discreție garantată!

O să întrebați de ce atîta energie cheltuită, de ce nu are băiatul stare și umblă? Păi, orice popas al lui - care nu știe decât cuvintele Țară, Pâine și Dreptate - se lasă cu câte un cheful, cu ceva de dres și cu vreun "pat cu suflet"; pentru că plăvanul e mare, i se face, încălărează și lasă, precum cavaleristul!

Îi dai coniac, cere whisky, pentru că la el, la Pocreaca, tot din astea a băut! Venit în târluci și cu bască găurită în sfîrcul capului la oraș, a dat lovitura, pupând cu râtul lui de rămător

toate mâinile întîlnite în cale; a plimbat copii de oameni sus așezați pe bulevarde: cuvântul RUȘINE i-a repugnat totdeauna. Este reputat, zbiară, cere, are!... Casă de două milioane, mobilă japoneză, făcută din cancer cu un prieten-complice, trei mașini, bar la subsol cu vinotecă, amante pe dric și dame în patru labe pe sub birou, de toate...

Lăsat slobod e în stare să vorbească de la Anul Nou pînă la Crăciunul următor. De Înviere, adună copiii, ca nu cumva aceștia să ia calea bisericii. El e mielul, cu ceata lui de cobzari, de stricători de poezie și muzică; el îi tîmpește, el îi face clienții bulevardelor și ai cluburilor disco. Întrebându-te dacă a mai citit vreo carte de când era obligat să învețe alfabetul, nu ai să găsești un răspuns! E mereu pe drumuri, aleargă, fuge de ceva, de propria-i conștiință cu atîtea fețe, dorește să nu fie lăsat singur, nu are somn, nu are credință, e înfometat să ocupe revistele, orele de literatură și mai ales să-ți intre în casă ca să se învețe o dată cum se îmbină Drapelul cu Fleica și Folkul cu Porcul! Cum scoate niște vânturi sonore care te fac să răsucești urgent butonul radioului.

Numai că de la o vreme, nu mai putem respira. Nu-i ajungeau duminicile, ne-a luat și sâmbetele și joile, a tocmit postul național și să te ții! Pentru că are o obială între dinți! O să ne scoale dimineața cu pogribaniile lui; o să ne bată la c..., seara, că nu l-am învățat pe dinafară și, dacă-i dă cineva voie, o să ne urmărească prin toată țărișoara asta, reputată prin bunul ei simț, prin candoarea locuitorilor săi peste care au trecut turcii, muscalii și alții, lăsându-le măcar biserica, limba și costumul, jocurile și cântecele, dar nu i-au tîmpit sistematic cum vrea asta!

Oprîți-l pînă mai e vreme, pentru că are râie sub limbă, ne face creierul scrum și ne cretinizează urmașii! Puneți poteră pe el, să-l caute în buzunare cine l-a botezat, să vedem din ce noroi de carne s-a născut și ce hazna are în loc de inimă. Și cînd mai aflați că iar se arată la televiziune, stingeți becul, vîrâți-vă capul sub plapumă, faceți-vă că nu-l auziți, că nu-l știți! Ciuma, Holera, Lepra veneau și treceau, asta nu se mai termină...

Doamne, apără și ferește!

„Un român din Canada”, septembrie 1984, difuzată la 11 noiembrie 1984²⁷¹

Mult Stimat Domnule Director de la *Europa Liberă*,

Cum mă numesc n-are nici o importanță. Trăiesc în Canada de peste 40 de ani și nu de mult m-am întors din România, unde am sărutat pămîntul țării mele și mormintele părinților de prin ținutul Tecuciului.

La vărul meu dintr-un sat am stat de vorbă într-o chilie cu o bătrînică pe care o cunoșteam încă de cînd era tînră.

Printre altele mi-a povestit din viața ei de călugăriță la mănăstirea Adormirea Maicii Domnului din comuna Tudor Vladimirescu – Tecuci.²⁷² Cum cele 300 de maici și surori și-au adus toată zestrea de la părinți acolo, cum și-au strămutat și pămînturile la mănăstire prin schimb cu alți proprietari din satele lor și cum cu mâinile lor au zidit acea mănăstire și chiliile ei.

²⁷¹ L.M. no. 96, November 11, 1984.

²⁷² Despre represiunea declanșată împotriva călugărițelor de la Mănăstirea de la Vladimirești din anii 1954-1956, vezi *Raport Final*, Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, Humanitas, București, 2007, pp. 275-277.

În anul 1956, mănăstirea a fost desființată, iar maicile împreună cu stareța au fost alungate, pierzându-și și bunurile duse la mănăstire de acasă.

Cele mai multe au suferit și închisoare din cauză că mai purtau hainele călugărești, neavând altele. La plecare, m-au rugat să vă înmânez următorul mesaj:

„Suntem bătrâne, după ce am argățit pe unde am fost primite. Și ne-am gândit oare cui să ne adresăm ca mănăstirea zidită cu mâinile și cu bunurile noastre care acum stă pustie să ni-o dăruiască în chip de azil de bătrâne, în care să ne sfârșim zilele.

Muți din țara noastră care au fost duși la canal s-au întors și și-au primit casele și grădinile înapoi. Noi de ce să nu le primim? Ce rău am făcut ca pedeapsa să nu se mai sfârșească?

S-ar putea să se spună că putem merge la azilele din orașe. Dar noi dorim mănăstirea noastră, în care am muncit și ne-am rugat, ca și părinții și străbunii noștri, care prin credință au sădit țara noastră România.

Aceasta ar fi o mare bucurie pentru noi și pentru cei care spun că biserica noastră este persecutată (fie din țară, fie din alte țări).

Vă rugăm mult, dacă aveți trecere, puneți un cuvânt pentru noi, la cei mai mari din țara noastră și la cei cu credință și dragoste de România.

În primul rând, la președintele țării noastre, despre care se știe că este un om înțeleț și bun. Căci noi pe nedrept am fost alungate din munca și mănăstirea noastră.”

Domnule Director, vă rugăm mult, difuzați această scrisoare la *Europa liberă*. Și dacă se poate să ajungă scrisoarea și la Vocea Americii.

Dr. Hubert Langer, Graz, Austria, [octombrie] 1984, difuzată la 11 noiembrie 1984²⁷³

Relatare despre călătoria în România,

Aveam intenția – împreună cu un grup de 41 de persoane, majoritatea oameni în vârstă – să întreprindem o călătorie organizată, de 3 săptămâni, în România, în a doua jumătate a lunii august. Din pricina comportării de neînțeles a vameșilor români de la punctul de frontieră Nadlac, proiectul nostru a fost imposibil de realizat și, în cele de urmă, a trebuit să ne întoarcem în Ungaria.

Deoarece eram la curent, din multele relatări în presă, cu deosebit de proasta stare alimentară din România, am luat cu noi multe alimente, ca să nu avem probleme de aprovizionare. De multe ori, oamenii în vârstă au nevoie de o hrană specială. La granița română ni s-au luat pașapoartele și, după vreo oră de așteptare, ni s-au controlat bagajele. Am fost obligați să scoatem majoritatea geamantanelor din autobuz.

Vameșii de la granița română au găsit tot felul de cusururi produselor alimentare pe care le luasem cu noi. După multă târăgăneală – întâi au vrut să taxeze proviziile noastre individual pentru fiecare turist – s-au hotărât să le taxeze global. Ei au fixat o sumă de 5.600 de shilingi austrieci pentru tot autobuzul care să fie împărțită pe 10 chitanțe. Un kilogram de cafea, de exemplu, în valoare de 400 de shilingi, a fost taxat cu 270 de lei.

²⁷³ L.M. no. 96, November 11, 1984.

După 5 ore de formalități ne-am hotărât să plătim vama cerută pentru ca să putem în sfârșit să ne continuăm călătoria. Cu toate acestea, nu ni s-a permis să intrăm în România.

După ce cei doi conducători ai grupului au fost supuși, separat, unui interogatoriu luat de către un funcționar superior al vameșilor, a fost luat la rând un bătrân de 75 de ani și supus și el unui interogatoriu separat. Vameșii l-au întrebat de ce merge în România, dacă aparținem vreunei secte religioase, de ce avem cu noi așa de multe provizii, cum de ne-am hotărât să mergem în România etc. După altă așteptare, ni s-a comunicat că nu putem intra în țară cu toate alimentele, că trebuie să ne întoarcem în Ungaria și să lăsăm acolo o parte din ele. La granița română nu se puteau depune. Ne-am hotărât atunci să ne întoarcem în Ungaria, unde am obținut imediat permisiunea, să depunem o parte din alimente și ne-am întors din nou la granița română.

Între timp, unii dintre participanții la călătorie, mai în vârstă, au fost atât de slăbiți de așteptarea de 7 ceasuri sub un soare arzător, că au trebuit să fie încredințați îngrijirilor infirmierei de gardă de la graniță. Unei doamne i s-a urcat atât de mult tensiunea, că a trebuit să fie chemată o doctoriță din localitatea vecină.

După întoarcerea din Ungaria ni s-au luat din nou pașapoartele și procedura controlului vamal a început din nou. Din nou ne-au cercetat autobuzul și vameșii au găsit că tot mai aveam prea multe alimente. Ni s-a restituit suma de 5.600 de shilingi austrieci și ni s-a declarat că nu ni se permite intrarea decât dacă lăsăm toate alimentele în Ungaria.

În același timp, vameșii s-au comportat foarte necivilizat, au apostrofar tot grupul cu gesturi și voce tare.

De data aceasta ne-a ajuns. Ne-am hotărât să renunțăm la vacanța noastră în România. Nu eram de acord să intrăm în România fără o provizie de alimente, deoarece am aflat între timp și de la turiști care ieșeau din țară că, într-adevăr, situația alimentară era foarte proastă.

Suntem indignați de felul în care am fost tratați în România, ca turiști străini, și constatăm că acest tratament este în totală contradicție cu sloganul „Ospitaliera Românie vă așteaptă. Fiți bineveniți!”, pe care l-am văzut afișat peste tot în timpul celor 8 ore cât am așteptat la granița română.

Găsim și că ar fi fost mai bine să nu dăm cele două pachete de țigări americane care ne-au fost cerute pentru „Șef”.

După întoarcerea noastră, am aflat că hotelurile de stat au prezentat socoteala pentru camerele neutilizate societății care a organizat excursia încă înaintea întoarcerii noastre în Austria.

Găsim că comportamentul autorităților de frontieră române este în crasă contradicție cu uzanțele internaționale și că – înainte de toate – contrazic în mod strigător la cer spiritul de la Helsinki atât de des invocat. După experiențele de la granița românească am petrecut un concediu improvizat dar foarte plăcut datorită mării amabilități a tuturor (nu aveam camere rezervate) în Ungaria și, în cele din urmă, ne-am întors cu plăcere din nou în Austria.

Semnat în numele participanților la călătorie enumerați mai sus.

„Un medic”, Cluj, [septembrie-octombrie] 1984, difuzat la 12 noiembrie 1984²⁷⁴

Domnule Director,

Aș vrea să vă spun câteva cuvinte despre absolvenții facultății de medicină, despre drumul pe care-l parcurg până la realizarea profesională ca specialiști. De aproximativ patru ani Ministerul sănătății a emis un ordin prin care fiecare absolvent este obligat să efectueze un stagiul de trei ani într-un spital județean sau într-o clinică universitară, cu un salariu lunar de: 1800 de lei, aproximativ salariul unui portar de întreținere.

În toată această perioadă medicii specialiști primari și șefii de secție au obligația să se ocupe de pregătirea practică a stagiarilor. Aceasta însă în mod teoretic, pentru că practic nimeni nu se interesează de ceea ce fac acești tineri medici prin spitale. De fapt nu sînt lăsați să facă nimic, nu au nici o responsabilitate. În acest fel ei capătă rapid sentimentul inutilității, devin dezinteresați, mulțumindu-se doar cu prezența fizică în spitale. În trei ani unii reușesc chiar să uite și ce au mai știut din facultate, iar multora li se sădește în suflet teama că singuri nu vor putea face față în circumscripțiile unde au fost repartizați. Dezamăgiți de situația în care se află mulți se pierd, deși poate că au fost studenți valoroși și promițători.

După terminarea stagiului, tânărul medic are dreptul să se prezinte la concursul de medic secundar în vederea unei specializări. Însă de astă dată șansele sunt doar de partea celor care "au pe cineva". Reușita e în funcție de relații și de sumele plătite unora din comisia de examinare. Cei ce n-au fost aleși merg la țară. Dar și aici primirea unei circumscripții într-o comună cu gară, lumină electrică, stație de autobuz depinde de cât ai dat directorului direcției sanitare. Sunt cazuri când tânărul absolvent trebuie să lucreze un an sau doi pentru a-și recupera sumele plătite. Mulți dintre absolvenții promițători, dacă nu au pe cineva, undeva, sfîrșesc ca medici de circumscripție, neputînd să facă o specialitate în care să-și aducă aportul în asistența de specialitate a bolnavilor. Concursurile pentru secundariat și primariat au devenit surse de îmbogățire pentru comisiile respective. Nu poate fi vorba să iei un concurs de medic primar fără a plăti sume exorbitante care pot ajunge până la 100.000 lei. Sunt numeroase cazurile de medici foarte bine pregătiți care cad la examenul de medic primar pentru că s-au încrezut prea mult în forțele și pregătirea lor. În schimb promovează cei slabi care au avut relații și au putut plăti. S-a ajuns astfel la paradoxul că cei din urmă să fie cei dintâi.

Vremurile când un tânăr student sau un tânăr medic valoros putea fi reținut în clinică, pentru că maestrul și profesorul lui l-a remarcat au apus demult. Astăzi un profesor nu mai are puterea de decizie, așa cum avea profesorul Hațieganu la vremea lui. Așa cum au ajuns profesori Daniello, Spîrchez, Fodor, Moga, Hărăguș, Faur, Ciplea și lista lor ar putea fi continuată, pentru că ei au fost selecționați dintre cei mai buni chiar de maestrul Hațieganu. Astăzi profesorul este subordonat comitetului de partid și din păcate mulți dintre actualii noștri profesori provin din secretari de partid sau recomandați de aceștia. Situația dezastruoasă la care s-a ajuns trebuie să dea de gîndit conducerii superioare de partid, pentru că generația veche, bine pregătită, e pe cale de a-și încheia activitatea. Sunt clinici de specialitate care nu au profesori. În această situație se află oftalmologia,

²⁷⁴ D.B. nr. 480, November 12, 1984.

specialitate în care în ultimii ani n-a apărut încă un profesor de talia profesorului Petre Vancea, deși generalul Dr. Olteanu este un nume binecunoscut în țara noastră.

În medicina internă deși sunt mulți profesori, nici unul nu are o valoare autentică, niciunul nu a putut ajunge la valoarea înaintașilor lor. Aș aminti cazul școlii de medicină internă din Cluj unde „titanii” Hațieganu, Goia, Moga, Fodor sunt la o distanță prea mare de actualii profesori. Cea mai tristă situație mi se pare la Clinică medicală II din Cluj, unde cândva a lucrat marele profesor Goia. Actualmente conducerea acestei clinici a fost încredințată unui secretar de partid, preferat conferențiarilor Boeriu și Tănăsescu, admirabili elevi ai profesorului Hațieganu. Nici în celelalte centre medicale de tradiție din Iași și București situația nu e mai bună. Așa se explică neputința profesorilor de medicină internă din țara noastră de a interveni în cazul doctorului Pușcaș din Șimleul Silvaniei, care are pretenția că vindecă ulcerul gastro-duodenal cu Ulcosilvanil. Cazul Pușcaș mi se pare edificator asupra valorii profesorilor noștri de medicină internă, deși unii ar găsi scuze în relațiile acestui medic cu poetul de curte Adrian Păunescu.

Aceeași situație poate fi semnalată și în obstetrică-ginecologie unde dispariția profesorului Panait Sârbu și pensionarea lui Dan Alessandrescu au lăsat goluri ce nu pot fi umplute cu activiști și secretari de partid de teapa grupului Lemnete. Majoritatea profesorilor din București au avut de urmat un traseu bine stabilit de partid - via ministerul sănătății - unde mai întâi ocupă un post de director general sau de secretar general și apoi ajung profesori sau șefi de clinică, așa cum e cazul doctorilor Enăchescu, Nicolau, Nicolaiescu, Ozun. Merită a fi amintit cazul ORL-ului, care are la ora actuală numai doi profesori și aceștia suferinzi. E vorba de profesorul Cincă, de o valoare incontestabilă, dar care, în urmă unei operații dificile are o capacitate redusă de muncă, precum și de profesorul Hociotă, care și el, după un infarct miocardic nu mai este ceea ce a fost.

Faptul că în ultimii 10 ani au rămas atâtea clinici fără profesori, este consecința deciziei partidului de a nu numi niciun profesor universitar fără avizul expres al tovarășei Elena Ceaușescu. Situația devine îngrijorătoare pentru că la oră actuală medicina românească nu mai dispune de cadre tinere deosebit de valoroase, deoarece procesul de formare în ultimii 10 ani a fost defectuos.

Nu a mai existat posibilitatea ca medicii de valoare să fie trimiși în străinătate pentru specializări și perfecționări din cauza lipsei de deize. În unele cazuri, cei trimiși la specializare nu s-au mai întors. Numeroși medici rămân în vest, scârbiți de disprețul cu care sunt priviți de partid, în speranța că vor găsi alt climat de muncă, de înțelegere și de respect. Așa este cazul profesorilor Papahagi, Toader, Stelică Dumitrescu, Beroniade, Cotăiescu, Corondan, Brătianu, Stösel, Țurui, Dacian, Gerota și lista poate continua.

Ceva trebuie făcut pentru a remedia această situație. Și în primul rând e nevoie de o promovare pe criteriul respectării valorilor și nu al dosarului de partid. Partidul trebuie să înțeleagă odată că un bolnav poate fi ajutat numai de un medic bine pregătit profesional și nu de un medic bun membru de partid. Dacă în alte profesii mai poate fi într-un fel motivat dosarul de partid, în promovarea unui cadru în sectorul medical nu numai că nu este necesar, dar e de-a dreptul dăunător, avându-se în vedere că se lucrează cu și pentru cel mai prețios capital: omul. Aș recomanda celor răspunzători de destinele medicinei românești să citească splendida carte a doctorilor Blăjan și Florea : „Hațieganu în cuvinte înțelepte”, unde pot găsi atâtea adevăr în afirmația marelui profesor: „O clinică condusă de un profesor conștient și stăpân pe specialitate, secondat de colaboratori pregătiți științific și tehnic, este o

minunată școală pentru pregătirea viitorilor medici și o admirabilă instituție pentru promovarea științei medicale.”

Walter Trampau, originar din România, [octombrie] 1984, difuzată la 13 noiembrie 1984²⁷⁵

Domnule Director,

Mai deunăzi a avut loc la Hanovra o conferință a uneia din cele mai de seamă organizații economice din Germania Federală, Deutscher Industrie und Hadelstag, organizație de vârf a camerelor de comerț și industrie. Președintele ei, Otto von Amerongen, este totodată președintele Economiei Germane pentru răsărit (Ostausschus der Deutschen Wirtschaft). Nu este deci de mirare că funcționarii superiori ai acestei organizații sunt la curent cu situația schimburilor de mărfuri și proiectelor de colaborare tehnico industrială cu țările în care în anii aceștia, sub ochii. noștri, se "desăvârșește revoluția socialistă", ca de pildă în România.

Nimerisem la conferință deoarece, după ce m-am pensionat, am tradus în repetate rânduri materiale importante din și în românește pentru, să zicem, domnul Peter care, printre altele se ocupă și de dezvoltarea schimburilor cu România. Într-o pauză a conferinței domnul Peter m-a invitat la masă și mi s-a plâns amarnic: schimburile cu România sunt, chipurile, grav periclitare. Pe semne, îmi relatează el, bieții colegi de la întreprinderile de stat pentru comerțul exterior sunt confrunțați cu o dispoziție univocă și categorică a "Dumnealui" - inutil să precizez la cine se referea domnul Peter - de a forța, cu orice preț tranzacțiile în compensație.

Nimic nou sub soare, îmi zise domnul Peter. Toate țările din CAER încearcă să cumpere marfă de nivel tehnic superior contra marfă de nivel tehnic inferior. Noi, în Germania Federală, am încurajat chiar constituirea unor firme specializate, care se ocupă cu desfăcerea mărfurilor livrate din răsărit în compensație.

Dar, se plângea interlocutorul meu, la București pare să fi prins rădăcini o idee fixă: să nu se încheie pe cât cu putință, decât tranzacții în compensație, ceea ce, zicea el, va duce în scurt timp și inevitabil la un și mai radical declin al schimburilor. Și am avut în față imaginea ședințelor entuziaste de la feluritele organizații de stat pentru comerțul exterior de la București, de la Banca pentru Comerțul Exterior, de la Banca de Investiții sau chiar de la Banca Națională, în cursul cărora experții și tehnicienii, specializați în curs de decenii în a manipula sculele subtile, rafinate, ale comerțului modern, aplaudau cu entuziasm inițiativa „tovarășului” de a sălta comerțul exterior al României Socialiste multilateral dezvoltate la nivelul superior ... al trocului. Căci dorința bruscă și univocă a firmelor de stat bucureștene de a recurge la compensații și, pe cât se înghite de partea cealaltă, numai la compensații, dovedea că este vorba de o dispoziție venită „de sus de tot” și că, în asemenea cazuri, expertul, tehnicianul, specialistul nu are ce argumenta. Îi rămâne numai opțiunea aplauzelor.

Dar cum să-i explici domnului Peter că în respectivele săli de ședințe aplauzele au trebuit să răsune în fapt furtunoase?

Nu știu care protocronist de meserie i-a suflat tovarășului ideea că primul om care a

²⁷⁵ D.B. nr. 481, November 13, 1984.

schimbat două pulpe de mistreț contra unei praștii ar fi trăit pe undeva prin munții Vrancei sau pe Valea Lotrului și că această tradiție străveche, legată de obârșie, adică schimbul de marfă contra marfă trebuie reluată, consolidată, extinsă în tot comerțul exterior românesc, în ciuda și împotriva voinței partenerilor într-un negoț din lumea capitalistă.

Motivul, m-am străduit să-i explic domnului Peter, este evident. Până la lichidarea datoriilor externe, România caută să acopere importul necesar de mărfuri, oricum masiv redus, încât fabrici întregi stagnează, prin depășirea planului, fără cheltuieli de devize. Dintr-o greu explicabilă pudoare, după atâția ani de absentă din țară, am evitat să-i explic distinsului expert german că acum patru ani, când în urma crizei poloneze, datoriile externe ale României au ajuns și ele în lumina rampei finanțelor internaționale, la ședința decisivă, tovarășul, înfierbântat și-a ieșit din fire, a țipat și a vociferat, dar nu a amintit nici investițiile majore eronate, nici de gigantomanie, nici de polițele în alb, trase pe contul nivelului de trai al generației următoare, ci i-a făcut pe experții de frunte ai țării albie de porci, pentru că l-au făcut, chipurile, de rîs pe el, personal - dacă mai era cu puțință, firește - pe el, bărbat de stat respectat și apreciat pe plan mondial, personalitate de frunte a vieții internaționale. Și ce să fi zis bieții experți care au trebuit să cumpere în Occident echipamentul uzinelor petrochimice, care lucrează cu 60% din capacitate, al oțelărilor, care produc în condițiile inundării pieții mondiale cu oțel mai bun și mai ieftin decît cel românesc, al fabricilor de utilaj electronic, ale căror produse sunt într-adevăr protocronice și pot corespunde cel mult aspirațiilor la modernism ale unor triburi din jungla africană, pe cale de a înlocui graiul tamtamurilor cu tranzistorul!

„Nu pot convinge un fabricant de silicat suprapurificat sau de armături speciale că este în interesul Germaniei Federale să-și vîndă marfa pentru salam de Sibiu cît de bun să fie salamul sau contra unor confecții ieșite din modă acum doi ani, îmi explică domnul Peter, plin de tristețe și de bunăvoință. Politic, îl pot convinge să livreze României pe un credit ceva mai lung decît de obicei, deși un partener spaniol sau indonezian îl plătește în trei luni, cel mult. De..., se mai poate vorbi cu guvernul de la Bonn pentru o eventuală garanție de export. Dar acestea sunt cazuri excepționale, domnule...”

Bietul domn Peter, de atâția ani angajat în domeniul schimburilor româno-germane, nu a priceput încă, și nu pricepe și asemeni lui, nici alții cu mintea sănătoasă și cu bunul simț intact nu pot pricepe că în România excepția a devenit regulă. Și nu numai în practica cotidiană a comerțului exterior, ci în general, structural, organic. Sub semnul unei personalități "excepționale", starea excepțională s-a instaurat ca permanentă, a devenit cronică. Excepția a devenit normalitate, normalul a devenit excepțional.

Dar te văd trist, domnule coleg, îmi zice domnul Peter. Ce-i cu dumneata? Mă gîndesc la productivitatea muncii, domnule Peter! La ce?, mă întrebă el nedumerit. V-am tradus niște rapoarte de activitate ale Ministerului Comerțului Exterior, vă aduceți aminte. Între alte indicative cruciale, figura acolo și "productivitatea muncii în comerțul exterior". Ce se va alege de ea, în condițiile trocului "multilateral dezvoltat"? Nu tu acreditive, nu tu conturi de clearing, nu tu credite, nu tu clienți tradiționali. În fapt ce se va alege de ea, biata productivitate a muncii în comerțul exterior?

Indicatorul productivitatea muncii a fost, de la bun început, o aberație tot atât de flagrantă ca productivitatea muncii în securitate și miliție. Numai că, la nevoie, ofițerul convoacă în loc de zece, doisprezece nenorociți în aceleași ore de muncă, ca să-i frece pentru că au chiulit de la demonstrație sau pentru că au stat de vorbă la Eforie Nord cu un suedez, fără a face raport scris. Dar ce să facă bietul funcționar de la o întreprindere de

comerț exterior, cât de priceput ar fi, cu piața mondială? Ce se face cu neamțul care produce semifabricate industriale indispensabile, dar nu vrea în ruptul capului nici salam de Sibiu, nici autoturisme Dacia și nici chiloți tetra? Cum se "optimizează" activitatea întreprinderilor de comerț exterior în aceste condiții noi, dar, mai ales cum poate funcționarul respectiv să se mai uite în ochii copiilor săi, când încearcă să le explice că nu au tot ce nu au, pentru ca balanța de plăți să rămână pozitivă.

Domnul Peter a dat din cap, a oftat și a spus cu resemnarea tipică a occidentalului, care nutrește simpatii pentru bieții oameni din "extremul orient european": Nu înțeleg, domnule!

Dar, mă întreb, cine poate înțelege cu adevărat!

„Un ascultător”, octombrie 1984, difuzată la 15 noiembrie 1984²⁷⁶

Problema medicamentelor

Aprovizionarea cu medicamente și materiale tehnico-medice este la ora actuală una din cele mai grele probleme ale asistenței medicale din România. Dacă în urmă cu ani, industria farmaceutică românească, prin colaborări cu firme prestigioase din străinătate (Ciba, Hoechst, Organon, Schering, Richter etc.), reușea să producă o gamă variată de medicamente competitive pe piața externă, astăzi, aceste colaborări au fost mult reduse, regimul nemaiputând plăti în devize-forțe importul substanțelor necesare fabricării multor produse farmaceutice. Astăzi, lipsesc din farmaciile de circuit deschis, cât și din farmaciile spitalelor, o gamă foarte largă de produse farmaceutice, de strictă necesitate, cum ar fi algocalminul, aspirina, vitaminele din grupul B, antibioticele, de exemplu ampicilina, medicamentele hepatoprotectoare, produsele cortizonice, substanțe, precum carbonatul de calciu, aluocolul și zaharina. Bolnavii de diabet zaharat nu pot primi, pe o rețetă, mai mult de 30 de tablete de zaharină. În ultimul timp, zaharina este folosită mult și de restul populației, ca înlocuitor al zahărului, care lipsește din magazinele alimentare.

Lipsește constant și alte materiale tehnico-medice, cum ar fi vata, spirtul sanitar, tifonul, tinctura de iod, mănușile chirurgicale, filmele radiologice. Obținerea unui pachet de vată este o problemă, dacă nu ai o relație la farmacie. În zilele când se dă vată se formează cozi nesfârșite. În spitale și policlinici, filmele radiologice sunt sub necesități. Ele nu pot fi folosite decât în cazul fracturilor, accidentelor și marilor urgențe. În multe cazuri bolnavul este trimis să-și procure singur filmele radiologice. Importul filmelor radiologice a fost redus la minimum. O anumită întreprindere din Tîrgu Mureș a primit sarcină să producă filme radiologice, însă calitatea lor este discutabilă, adeseori neputând fi folosite. Tehnologia lor nu e pusă la punct, multe din filmele radiologice ajung în spitale și policlinici gata mucegăite și nu pot fi utilizate.

Importul de medicamente, e mai mult simbolic. Reducerea s-a făcut la indicația "tovarășului" Nicolae Ceaușescu. Cele câteva zeci de produse ce se mai importă sunt în cantitate atât de mică, încât ele nu pot fi accesibile decât unui număr foarte mic de bolnavi. În fiecare județ sunt nominalizate anumite farmacii care primesc medicamentele de import. Bolnavii știu zilele când oficiile farmaceutice trimit mașinile cu medicamente.

²⁷⁶ D.B. nr. 483, November 15, 1984.

E deprimant să vezi cozi formate din oameni suferinzi, care așteaptă cu rețeta în mână, să primească medicamentele de import prescrise de medici, însă mulți, nu mai apucă cantitățile fiind prea mici. Cea mai mare parte din medicamentele de import este rezervată, din dispoziția comitetului județean de partid, pentru organele de partid, securitate și miliție. Membrii acestor organe și familiile lor primesc gratis orice medicament, inclusiv cele din import. Bolile activiștilor de partid, securiștilor și milițienilor, nu pot fi tratate cu medicamente românești. Pentru ei se găsesc cele mai bune medicamente din import.

Am fost martor ocular, când un farmacist dintr-un județ a primit un telefon de la Comitetul județean de partid, să facă o trusă medicală, pentru concediul primului secretar. O adevărată farmacie trebuia să însoțească familia primului om al județului. Citeam pe fața farmacistului teama ca nu cumva să scape sau să uite vreun medicament ce ar fi putut fi cerut de familia aleasă a județului, majoritatea medicamentelor fiind din import.

Se constată o lipsă cronică a unor produse medicamentoase în secțiile de urgență ca Volon, Urbason, Berotec, Astmopent, atât de necesare pentru bolnavii cu șocuri anafilactice și crize astmatiforme, cazuri în care o fiolă de Urbason poate fi salvatoare.

Produsele dietetice, cum sunt Humana, Robebi, Eledonul, laptele praf, atât de necesare pentru alimentația sugarilor, cât și pentru realimentarea lor, în secțiile de pediatrie, în dispepsii și enterocolite, nu se găsesc decât în cantități minime, fiind și ele importate. Din această cauză, cantitățile repartizate spitalelor sunt insuficiente. Eliberarea acestor produse din farmacii, se face numai cu prescripție medicală, aprobată de șeful clinicii teritoriale. Părinții copilului bolnav, sunt purtați de la medicul consultant la șeful policlinicii, pentru a li se aprobă cumpărarea unei cutii de Humana, Robebi, Eledon sau lapte praf, pe care de cele mai multe ori nici măcar nu le găsești în farmacii. Valabilitatea unei rețete, e numai de zece zile, ea trebuind să fie reînnoită, ceea ce înseamnă alt timp pierdut pe la medici.

În zilele când se distribuie lapte praf, în farmacii se formează cozi nesfârșite, lumea vociferează, atmosfera este foarte încinsă și de multe ori este chemată miliția, pentru a supraveghea distribuția laptelui praf. S-a încercat înlocuirea laptelui praf din import cu un produs similar, însă calitatea lui fiind necorespunzătoare, medicii refuză să-l prescrie.

Procurarea produselor dietetice din import este o mare problemă pentru părinții care lucrează la Mașini Grele București, 23 august, pentru minierii de pe Valea Jiului, sau pentru țărani colectivști. Copiii acestora nu se bucură de privilegiile de care se bucură copiii activiștilor de partid, securiștilor sau milițienilor care primesc toate cantitățile de care au nevoie și încă gratuit. Încă un aspect al echității comuniste.

În țară se vorbește că ministrul sănătății, profesorul Proca, ar fi informat pe șeful statului de această situație, însă el ar fi primit un răspuns dezarmant: „La mine să nu mai vii cu asemenea tâmpenii. Vă trec cu vederea că nu mă puteți înțelege, pentru că un președinte ca mine se naște o dată la 500 de ani!” Completăm noi: nu numai la 500 de ani, ci în 2000 de ani n-a apărut un exemplar mai negativ care să aducă atâtea nenorociri și suferințe poporului român.

Lipsa materialelor de dezinfecție, reducerea continuă a personalului auxiliar adus la scăderea stării de igienă a spitalelor și în consecință a crescut numărul infecțiilor intraspitalicești, în special cu bacil Proteus și Pilocianic.

Lipsa substanțelor dezinfectante, a detergenților și a săpunului a afectat igiena populației și se semnalează recrudescența unor boli ca tuberculoza, hepatita epidemică, dezinteria, scabia, adică râia, parazitozele intestinale și paraziții corporali, adică păduchii. Apariția a numeroase cazuri de tuberculoză, în afară focarelor existente, este consecința unor lipsuri grave în igiena populației, a mediului de muncă și locuit, dar și consecința epuizării fizice prin suprasolicitare în producție și mai ales, din cauza subalimentației. Creșterea frecvenței hepatitei - epidemice în unele localități, unde s-au înregistrat adevărate explozii, este consecința unei alimentații defectuoase, a unei sterilizări necorespunzătoare a instrumentarului chirurgical, a acelor și seringilor în dispensare, policlinici și spitale. Apariția scabiei, adică a râiei, o adevărată epidemie, a devenit la un moment dat, problemă națională. În colectivitățile de copii, în școli, locuri de circulație publică, farmacii, cinematografe, teatre, frizerii contaminarea a devenit posibilă datorită condițiilor de igienă sub orice critică. Lipsa de pe piață a săpunului, mijloc banal, dar foarte necesar pentru întreținerea unei stări corespunzătoare de igienă, este una din cauzele principale ale apariției scabiei și păduchilor. În școli învățătorii și profesorii s-au contaminat de râie și de păduchi de la elevi, dar oricui i se poate întâmpla acest lucru prin intermediul frizeriilor.

„Un român care mai speră”, [început de noiembrie] 1984, difuzată la 2 decembrie 1984²⁷⁷

Domnule Ceaușescu,

În curând se vor împlini 20 de ani de când țara a căzut sub conducerea dvs. Întrebarea firească care se pune este: „Ce ați realizat în acest răstimp??”

Deși încercați prin sforăietoarele, sterilele și lungile dvs. cuvântări să convingeți și să influențați pe cei ce nu cunosc situația reală, nu ați reușit și nu veți reuși niciodată să fiți crezut. Nimeni din țară și străinătate nu v-a crezut și nu vă crede, fiindcă vede și cunoaște destul de bine și pe propria sa piele situația reală. Mai mult, noi cei din țară, putem jura cu mâna pe inimă, că în cei 20 de ani ați ruinat țara.

Ați distrus viața plină de conținut și prosperitate, a zecilor de milioane de români, în special a țăranilor agricultori, care acum cerșesc pe la orașe câte o bucată de pâine pentru familia rămasă acasă. Ați alungat din sate pe toți oamenii harnici care aveau gospodării frumoase și asigurau existența orășenilor cu alimente bune și proaspete.

Ați distrus sute de mii de case mari sau modeste, dar sănătoase, cu curțile lor frumoase, și ați făcut în schimb, așa-zisele „cutii de chibrituri” în care nu există nici lumină, nici căldură, nici hrană și nici mulțumire. Ați alungat din țară sute de mii de cetățeni de origine germană, care se identificaseră în lungul șir de ani cu interesele și specificul românesc, unde au avut o viață prosperă și plină de conținut.

Ați distrus cartierul Uranus și altele, ca să faceți așa zisul „Centru civic”, respectiv o construcție hidoasă, care va fi o rușine a Bucureștiului. Ați cheltuit miliarde pentru această construcție, când poate numai cu jumătate din banii ce ați cheltuit și fără a distruge mii de case ați fi făcut o frumoasă și modernă capitală în mijlocul țării, regiunea

²⁷⁷ L.M. No. 99, December 2, 1984.

Braşov, Sfântul Gheorghe, Târgu Mureş, zonă climaterică, rezolvând astfel problema cea mai spinoasă a ţării – „problema minorităţilor”.

Aţi băgat ţara în datorii de peste 10 miliarde de dolari, pretinzând că aţi industrializat-o, când în realitate ţara suferă de foame şi frig.

Este dureros că într-o ţară ca a noastră, unde se găseau de toate, să nu se găsească aproape nimic astăzi. Unde este pâinea, carnea, laptele, untul, brânza, şi alte alimente, care se găseau pe toate drumurile?

Stau oamenii ore şi zile de-a rândul de la orele 3 dimineaţa până seara târziu la cozi, pentru o bucăţică de carne sau alte puţine alimente care mai apar din întâmplare (fiind probabil refuzate la export), pe care preşedintele Ceauşescu, secretarul general PCR, genialul Ceauşescu, în marea lui generozitate le mai dă din când în când pe piaţă.

Pe scurt, aţi ruinat ţara, v-ati bătut joc de munca întregului popor şi continuaţi, fără jenă, fără reţinere, fără discernământ, să terorizaţi o ţară întreagă, numai şi numai, fiindcă nimeni nu are posibilitatea să fie primit de dvs. ca să vă spună realitatea, căci cei din anturajul dvs. (care vă ascund şi nu au curajul să vă spună adevărul) nu vă opun nicio rezistenţă, ba din contră, vă preamăresc, târându-se ca reptilele pentru a nu-şi pierde posturile ce le ocupă.

Este adevărat, şi aş fi nedrept dacă nu aş recunoaşte că în această acţiune negativă şi represivă sunteţi sprijinit şi chiar ajutat pe de o parte de Comitetul Politic Executiv şi guvernul ţării, iar pe de altă parte, de membrii PCR. Comitetul Politic Executiv, care ia parte împreună cu guvernul la toate şedinţele ce au loc din când în când, după bunul plac al stăpânului, nu au ridicat vreun protest, nu au făcut niciodată nici o opoziţie sau obiecţiune şi nici cea mai mică reţinere. Din contră, nu au pierdut niciodată prilejul să vă laude şi să vă preamărească, arătând şi susţinând, că tot ce s-a realizat, se realizează şi se va realiza este opera exclusivă a dvs. Numai secretarul general al PCR, cu puterea lui creatoare, cu spiritul organizatoric înăscut, cu capacitatea de gândire, cu discernământul şi multe alte calităţi (după cum se scrie în comunicatele Comitetului Politic Executiv) a iniţiat, a condus şi a realizat tot ce a dus ţara de râpă, nimeni nu are niciun fel de contribuţie, în afară de dvs. şi bineînţeles întreaga răspundere, în mod delicat şi voalat, o trec numai pe seama dvs. - cu alte cuvinte - toţi se spală pe mâini când va veni ziua socotelilor, care bineînţeles, se apropie cu paşi repezi.

Pe de altă parte sunteţi sprijinit de cei peste 3.000.000 membri de partid, care vă acordă încrederea lor, fără a ridica niciun fel de obiecţiune şi fără a face niciun fel de opoziţie, arătând o apatie generală în şedinţele de partid. Din discuţiile avute cu aceştia, nici unul nu se sfieşte să-şi arate nemulţumirea faţă de dvs., de politica dvs. şi a familiei dvs. în frunte cu academician, doctor, inginer, savant, sau mai bine zis singura savantă a ţării, dar nici unul, absolut nici unul nu ia nici o poziţie în şedinţele de partid, unde este singurul loc unde se poate discuta şi ridica orice problemă.

În statutul PCR, la articolul 3, se spune - între altele - că orice membru de partid este obligat ca în şedinţele de partid să-şi spună deschis părerea asupra problemelor care se dezbat şi chiar să critice. Cum îşi exercită membrii de partid acest drept? Cu ce contribuie ei la îndreptarea neajunsurilor de care suferă ţara? Care este contribuţia lor la îmbunătăţirea măsurilor pentru rezolvarea diverselor probleme cu care nu sunt de acord? Şi şirul întrebărilor poate continua.

Cum rămîne cu conștiința fiecărui membru de partid când el nu este de acord cu ceea ce face N.Ceaușescu (așa cum afirmă în discuțiile dintre ei, neoficiale și în discuțiile cu ne-membrii de partid) și totuși tace?

Frica și teama că își pierd avantajele și pozițiile nu justifică asemenea atitudini. Pierderea avantajelor și pozițiilor este pentru orice om care are conștiință, mult mai neînsemnată decât îndeplinirea îndatoririlor și a obligațiilor ce le are un membru de partid ca cetățean față de marea masă a populației, respectiv față de țară. Nici un membru de partid, dacă va ridica problemele principial și numai în ședințele de partid, nu va putea fi arestat, căci nu mai suntem pe timpul lui Stalin. Astăzi, opinia publică mondială a început să-și spună deschis, răspicat și ferm părerea și să tragă la răspundere pe cei ce încalcă drepturile omului. Dacă vor pierde pozițiile și avantajele, nu vor muri de foame, ci vor duce aceeași viață ca cea mai mare parte a populației, dar vor avea conștiința împăcată, că și-au făcut datoria.

Ce ați spune, domnule Ceaușescu, dacă unii, să nu zicem toți dintre membrii de partid, vor ridica obiecțiuni împotriva politicii dvs., care a ruinat țara, criticând constructiv?

Cum ați reacționa domnule Ceaușescu, dacă o bună parte dintre membrii de partid (la început, poate numai câțiva și apoi mai mulți) vă vor înainta demisia din partid, motivând-o sau nemotivând-o? I-ați aresta ca să băgați teama și groaza în ceilalți? Eh bine, vă pot spune că nu le veți putea face nimic, căci nu aveți niciun drept, iar o măsură represivă va arunca o lumină și mai neagră în plus asupra persoanei și politicii dvs., care și așa, este destul de compromisă.

„Un medic”, [toamna] 1984, difuzată la 5 decembrie 1984²⁷⁸

Domnule Director,

În ultimul timp s-a semnalat apariția în țară a unor boli ca holera pe care din ordinul autorităților medicii au trebuit s-o eticheteze ca *boala diareică* - pentru a nu crea panică în rândurile populației, deși diagnosticul de laborator a fost clar - vibrionul holeric fiind găsit în produsele biologice examinate. Cauza - condiții precare de igiena și lipsa substanțelor dezinfectante. Creșterea, numărului de bolnavi de sifilis și alte boli venerice ce se semnalează în ultimul timp reprezintă un aspect îngrijorător al asistenței medicale prin greutatea dispensarizării acestor bolnavi în majoritate tineri care nu au un domiciliu stabil și care muncesc temporar mereu pe alte noi șantiere.

Întreprinderile de salubritate nu mai dispun de mijloacele de transport necesare din cauza lipsei de carburanți, containerele cu gunoarie și resturi menajere nu pot fi ridicate decât o dată pe săptămână sau la 10 zile, ceea ce în timpul verii devine foarte neplăcut prin putrefacția resturilor menajere; roiuri de muște oferă un aspect dezolant; containerele devin surse de infecție pentru mediul înconjurător. Lipsa mijloacelor de deratizare pune probleme serioase în combaterea șobolanilor transmițători a o serie de zoonoze. Un coleg din Sibiu îmi povestea că în centrul orașului există o clădire veche care nu poate fi demolată din

²⁷⁸ D.B. nr. 407, December 5, 1984.

cauza unei mari colonii de șobolani estimată la câteva sute de mii care ar invada orașul în cazul demolării.

Starea igienico-sanitară a spitalelor lasă mult de dorit din cauza reducerii personalului auxiliar, a lipsei substanțelor dezinfectante și a detergenților. În ultimii ani se constată o reducere a fondurilor pentru medicamente, materiale medico-sanitare și alimente. În medie nu trebuie să se depășească 15 lei cheltuieli pentru un bolnav internat. Sunt secții care nu beneficiază de mai mult de 10-11 lei pe zi pentru un bolnav. În această sumă intră medicamentele bolnavului, hrana și restul materialelor sanitare, vată, spirt, tinctură de iod etc. Medicul din spital trebuie să se încadreze în aceasta sumă altfel orice depășire i se impută. Ministerul sănătății a trimis la indicația partidului sarcini concrete direcțiilor sanitare județene de a reduce la maximum incapacitatea temporară de muncă - așa zisul ITM-impunându-se pentru anumite ramuri industriale un indicator ITM de 650-700 - această sumă înseamnă că muncitorul va beneficia de un număr mai mic de zile de concediu medical, mulți dintre ei trebuind să meargă la lucru bolnavi. Fiecărui medic de întreprindere sau din policlinică i se repartizează concret câte zile de concediu medical are dreptul să acorde pe an ca și când îmbolnăvirile pot fi planificate. Au fost numeroase cazuri când medicilor li s-au imputat certificate medicale pentru că au depășit numărul de zile de concediu medical ce aveau dreptul să le acorde. În aceste situații medicii devin foarte zgârciți în acordarea concediilor medicale bolnavilor și în final cei ce suferă sunt oamenii bolnavi.

Ca urmare morbiditatea generală a crescut, capacitatea de muncă a muncitorului se reduce și în final economia națională este cea care pierde.

Alimentația bolnavilor în spitale este sub orice critică, majoritatea spitalelor trebuind să se autogospodărească; fiecare spital a primit sarcina câți porci, câte găini trebuie să crească fără a primi un gram de porumb, orz sau concentrate ei trebuie crescuți cu resturile alimentare de la bolnavi. În toate unitățile sanitare se constată o lipsă de interes din partea personalului medico-sanitar din cauza proastei salarizări, de aceea sunt cazuri când unii medici condiționează asistența medicală de cadouri. Atâta timp cât medicul nu va primi un salariu corespunzător muncii și necesităților lui spirituale, fenomenul mercantil nu va dispărea iar capetele care cad din când în când nu vor face decât să îndârjească corpul medical împotriva partidului.

Atâta timp cât partidul va umili medicii trimițându-i duminica și uneori în cursul săptămânii la cules porumb și scos cartofi în CAP-urile părăsite de țărani, nu va avea niciodată adeziunea corpului medical. Disprețul medicilor față de partid și Ceaușescu este profund, nu ne vom supune niciodată dictaturii partidului și dacă rezistența noastră nu va putea îmbrăca forma unei greve, aceasta e numai din cauza faptului că suntem animați de spiritul hipocratic că medicul trebuie să fie mereu lângă omul suferind.

„Un participant la congresul rușinii”, [sfârșit de noimebrie] 1984, difuzată la 23 decembrie 1984

Al cui congres?²⁷⁹

²⁷⁹ L.M. no. 102, December 23, 1984.

Mă întreb, și ca mine o fac, sunt absolut sigur, milioane de români, din țară mai cu seamă, dar și de peste hotare. Al cui congres? Într-adevăr, iată o întrebare întru totul justificată, mai ales după 40 de ani de regim așa numit comunist.

Congresele fac parte din viața partidelor colorate în roșu, le sunt specifice deși și alte formațiuni politice de pe glob obișnuiesc să convoace aceste reuniuni pentru a-și gospodări într-un fel sau altul activitatea pe un interval de timp viitor și pentru a o analiza pe cea trecută. Dar genul de congrese cum sunt cele ale partidelor roșii din Estul Europei și, desigur, și din Estul cel mai îndepărtat, sunt absolut specifice, nu numai în privința dimensiunilor care li se conferă (în mod artificial, cum vom vedea dacă nu am și văzut), ci și prin fetișizarea de tip asiatic, străină obiceiurilor noastre, spiritului național, atât cât ne-a mai rămas.

Se dorește a se impune încă un imens neadevăr pe lângă celelalte născute între congrese și anume că la acest „forum al comuniștilor” se decide soarta țării și a partidului pentru o etapă de timp judecată pe toate părțile, și pusă ca într-un dispozitiv miraculos capabil, fără șovăire sau risc, să o transforme în realitate economică, socială, politică. Cât de falsă este această idee s-a dovedit și până acum. Dacă ar fi numai să comparăm „previziunile științifice” care s-au făcut de fiecare dată, cifrele de plan în toate sectoarele: industrie, agricultură, învățământ etc., cu cele reale, îndeplinite la finele fiecărui interval, ori adunate la 4 ori 5 ani, ar fi arhisuficient pentru a ne convinge de lipsa de credit pe care au reușit, realmente, s-o dobândească cei care conduc astăzi destinele țării, cât și de lipsa capacității lor de a interpreta corect realitățile românești, de fumurile care le-au înfierbântat imaginația elucubrăntă, delirantă, până la urmă.

Dacă cineva ar avea răbdarea și documentarea necesară de a pune pe două coloane planificările partidului, ale conducătorului său necontestat și realizările de fapt (poate o veți face Dvs, cândva!), ar vedea, cu o surpriză imensă, lipsa de acoperire a celor cocoțați în funcții de mare răspundere, mai ales morală, față de destinele unui neam mințit sistematic și fără corectivul răspunderii politice.

Cel puțin până acum...

Mă întreb: al cui congres este acesta notat cu fatidica cifră 13? Știm, dintr-o istorie încă nescrisă, că au fost astfel de congrese, începând încă din așa numita ilegalitate, în care țara era vândută străinilor (teoretic, la acea oră, și doar în scriptele fără valoare), din fericire, de care astăzi vrem să ne disociem, adică rușilor. Mai știm că au fost congrese în care s-au decapitat oameni ai aceluiași partid, care se prezintă drept un reprezentant autorizat al întregului popor, cheazășia victoriilor sale și a înaintării spre societatea comunistă pe care încă nimeni, în lume, n-a văzut-o funcționând; s-au desfășurat congrese în care liderii de ieri au fost dezavuați public, în care li s-a pus în spate întregul cortegiu al erorilor și fărădelegilor săvârșite într-o perioadă oarecare, omițându-se a se spune că și acuzatorii făcuseră parte din „complot”; au fost congrese care trâmbițând mari transformări și îmbunătățiri ale vieții au marcat, în realitate, o deteriorare a nivelului de trai, înlocuirea răului cu și mai rău; a fost și un congres în care șeful de astăzi al partidului, departe de euforia care-l caracterizează, și-a denunțat înaintașii ca incapabili, dușmani chiar, pricini ale tuturor nereușitelor: congresul al 9-lea, la care se tot fac referințe spre a se impune ideea lui Ceaușescu că el odată cocoțat la putere a eradicat marile erori ale celor dinaintea sa și că, de la acea memorabilă dată, a început o viață nouă în partid și în țară; cei condamnați cândva au fost reabilitați post-mortem, iar cei rămași aruncați peste bordul corăbiei purtând însemnele noii dinastii

Ceaușescu și dați la mestecat amatorilor de răzbunări și lingușiri; așa s-a născut în cultură numitul „obsedantul deceniu”, care avea să fie înlocuit cu și mai obsedantele două decenii de guvernare a dogmatismului cel nou. A exista și un congres al demnității, este adevărat, întârziate, în care Constantin Pârvulescu, condamnat la moarte civilă, a rostit o fărâma din adevărul crud al decepțiilor unui întreg popor și partid; lecția pe care moralizatorii de astăzi i-au dat-o a fost dură și exemplară pentru toți cei care ar mai fi simțit urcându-li-se sângele indignării în obraji și ar mai fi fost tentați să repete acest izolat până la resemnare strigăt de rușine.

Congresul din aceste zile al cui este? Este un congres la crimei morale, dar și al crimei pândind sângeroasă în ungherele activului politic; este congresul la care unul din tovarășii de altădată ai lui Ceaușescu se află sub pământ. Mă refer la Virgil Trofin, a cărei moarte stă sub vălul misterului. Un om încă tânăr, sănătos, un om care s-a trezit și el într-un fatidic ceas limită, dispărut în împrejurări tenebroase... Dus la spitalul din Călărași, nu se știe exact de ce, după o operație de apendicită efectuată cu două săptămâni mai devreme, este lăsat să zacă pe un pat în așteptarea unui specialist de la București care n-a mai ajuns acolo niciodată. În registrele spitalului militar din București unde ar fi fost operat de apendicită nu este înregistrat. Nu se poate preciza cine a făcut intervenția chirurgicală. Trofin se adresase din nou congresului, cel de-al 13-lea, după ce solicitase rezolvarea situației sale conferinței naționale, fără a primi satisfacție. O înmormântare fără prieteni, fără „tovarăși”, fără un cuvânt de despărțire. O înmormântare ciudată. Suspectă...

Cine a mai rămas din așa zisa gardă veche? Gogu Rădulescu, care-și plătește cu temenele poziția înaltă pe care o are. Cine le-a luat locul? Susținătorii de acum 20 de ani ai lui Ceaușescu la eliminarea lui Gheorghe Apostol și Chivu Stoica; Gheorghe Pană, Dăscălescu, Dincă, Ion Iliescu, devenit editor de editură, Ion Ioniță, pensionat *avant la lettre*, Petre Lupu și alții ca ei, printre care probabil Niculescu-Mizil, trecuți la odihnă. Toți incozorii reali ori închipuiți scoși din funcții care le-ar fi putut conferi dacă nu o ciosvârtă de putere, măcar un procent de popularitate. Despre Gheorghe Maurer nici nu mai trebuie amintit. A fost înlăturat de mâna pe care singur a înălțat-o.

Al cui congres este acesta? Al unui oraș asediat. Cu străzile, parcurile, podurile, trecerile de cale ferată păzite strașnic de mii de milițieni în uniforme și de alte mii de securiști în civil. Un oraș încremenit, în ghearele iernii, cu case în care caloriferele par corpuri de frigider, o capitală înecată în beznă, lipsită de apă caldă, o metropolă care se visează, în ametele bolnăvicioase, buricul mapamondului, dar în care copiii abia născuți mor de frig, la câteva orie ori zile, în care bolnavii așteaptă tremurând ziua operației, în care să funcționeze curentul, căldura și apa; un oraș în care aparate de milioane de dolari nu pot funcționa sub temperaturile firești; în care funcționarii, profesorii, elevii și studenții stau încălcați în bocanci și șoșoni, cu paltoanele pe ei și cu căciulile în cap; o capitală a culturii socialiste în care bibliotecile se închid la ora 15:00 din cauza întunericii și în care instrucțiuni severe interzic aprinderea luminii electrice. În Bucureștiul anului 1984, după 40 de ani de regim zis socialist, mijloacele de transport în comun reprezintă atentate la viața și sănătatea oamenilor agățați pe scări, asta în zilele săptămânii, deoarece duminicile și sărbătorile autobuzele stau în depouri. Un oraș al păcii, în care cursurile școlare și universitare sunt suspendate, zile la rând, pentru ca tinerii și dascălii lor să meargă la pregătire militară, la trageri, spre a nu li se diminuea „vigilența” față de un dușman nevăzut.

Un oraș care încremenește pe o rază uriașă atunci când cel mai iubit fiu al acestui popor, ori nevasta sa, vor trece pe o arteră sau alta, niciodată neștiindu-se pe care anume, omul planetar nu vede și nu întâlnește pe nimeni. Un dictator singuratic, ca toți de seama lui, se mișcă într-un oraș pe care l-a strivit sub povara incapacității sale și a grandomaniei. În zadar fotografiile ni-l înfățișează pe el și pe consoarta lui îmbrățișând copiii și strângând mâinile oamenilor. Știm de mult cine sunt cei aleși pentru o astfel de onoare: oameni care sunt consultați de medicii Securității, care duc florile pregătite de serviciile Securității, care le controlează acestor reprezentanți ai poporului și unghiile ca să nu cumva ascundă sub ele otrăvuri. Un oraș îndoliat de distrugerea irațională a peste 50.000 de apartamente, o cetate care își pierde identitatea pe zi ce trece și se transformă într-un morman de pământ răscolit pentru a face față loc refugiului de șobolani al celui care și-a pus banderola tricoloră pe piept și sceptrul în mână. Un oraș care zâmbește scârbit, aflând despre aventurile incredibile ale lui Nicușor Ceaușescu, despre abuzurile săvârșite fără putința de a fi tras la răspundere. Securitatea pătrunde în casele oamenilor și caută benzi de video și casetofoane pe care sunt înregistrate aventurile micului și deșănțatului prinț, spre a le confisca și trage în țepă pe cei care le dețin.

Bucureștiul nostru, atât de frumos și ospitalier altădată, este un oraș murdar, invadat de șobolani și securiști, la fel de dezgustători și unii, și alții. Și ceea ce se petrece în capitala celui de al 13-lea congres se repetă la altă scară în toate orașele de provincie. Sunt prezenți la acest congres activiști și chiar oameni de bine din zonele în care rația de pâine continuă să fie de 250 de grame, țărani care știu că în hambarele lor n-a mai intrat de mult un sac întreg de făină de grâu sau de porumb, președinți de CAP-uri, în care oamenii nu au primit un leu de la începutul anului pentru munca lor, ingineri și tehnicieni cărora li se oprește din salarii sume importante pentru că nu îndeplinesc un plan ce nu ține seama de realități, poate și pensionari, printre care și invalizi de război care sunt răsplătiți de statul socialist cu un bacșiș public pentru ofranda lor de sânge și dovada patriotismului adevărat, în vreme ce un Păunescu Adrian se lăfăiește în bani nemuncați și în plăceri alături cu morala, fie ea și burgheză, numai că strigă în gura mare „trăiască Ceaușescu”. De doi ani de zile, poporul nostru este supus unei probe a selecției naturale: cine reușește să scape, bravo lui, cine nu, îl privește!

Și în tot acest timp, se urlă prin unde și se revarsă prin ziare torente de adjective și metafore, dintre cele mai deșucheate cu privire la bunăstarea poporului, marea dragoste și atașamentul lui Ceaușescu la cauza poporului din care s-a născut. O mai mare umilință nici nu poate exista: să-i faci pe cei de care îți bați joc cu bună știință să-ți mulțumească pentru tot ceea ce le iei, să-ți hrănească morbul orgoliului și a infatuării cu urale și ovații, cu sacadate strigăte mecanizate, inconștiente și contagioase, care le umflă palmele și le dilată coardele vocale, ca într-un coșmar colectiv demn de cei mai temuți torționari ai închisorilor comuniste.

În zilele acestui congres, e bine să nu ieși din casă, decât mânat de nevoi absolute. E bine să ocolești și privirile uniformelor indigo, ca și pe cele ale civililor prea calmi de pe marginea străzilor, care fumează așteptând să se întâmple ceva. E bine să-ți lași mașina în fața casei și să renunți la cozile de la benzinării. Să mănânci pâinea de alaltăieri, băgând-o în cuptor, până trece congresul.

Al cui congres? Al rușinii naționale, al umilinței fără margini. Al teroarei și venalității unor oameni bolnavi al căror singur medicament este lingușirea continuă, minciuna fără perdea, supunerea oarbă, dezumanizarea.

Păcat de așa țară. Păcat e un asemenea popor. Un mai mare dușman nu poate veni nici din afară. El este cu atât mai primejdios și odios, cu cât trăiește pe același pământ cu noi, se hrănește din suferința noastră, disprețuindu-ne pe toți cei care îngenunchem sub greutatea mizeriei, sub rușinea de a-l fi cocoșat pe cel mai nesăbuit dintre noi la cârma unei corăbii ameițită de furtunile unei minți palide, uscate, asemenea unei crengi lipsită de rod.

„Același securist dezamăgit”, [toamna] 1984, difuzată la 21 și 22 ianuarie 1985²⁸⁰

Stimate domnule director Vlad Georgescu,

Cunoscător fiind într-ale securității, pot să vă confirm încă odată că popoarele de sub cizma muscălească, nemții, cehii, polonezii și ungurii care s-au mișcat trăiesc mult mai bine decât se spune și se crede la noi.

În timpul evenimentelor din Ungaria din anul 1956, când țara vecină sângera abundent, studenții români au stabilit și ei o întrunire în Piața Universității bucureștene, care însă n-a mai avut loc deoarece agenții, studenți și ei, recrutați de biroul 1 învățământ superior, serviciul 6, Școli de toate gradele, din Direcția a-III-a Contrarevoluție, au semnalat mitingul în notele lor informative. În dube și camioane au fost încărcăți toți studenții și elevii care se îndreptau spre Piața Universității, bătuți apoi cu sălbăticie. Toți cei care nu s-au mai putut târî singuri pe la casele lor au fost cărați la spitale.²⁸¹ În Strada Batiștei 25A se află unul din sediile CIE (Centrala de Informații Externe). Clădirea este impunătoare cu grilaje ca sulitele, și-l adăpostește pe Năstase, fostul șef al biroului 1 studenți demolați în bătăi în '56, care are acum o funcție similară cu aceea a generalului patriot Ion Pacepa care n-a mai vrut însă să-l slugărească pe fostul șef al Direcției Superioare Politice a Armatei, Ceaușescu Nicolae, ajuns la președinție împreună cu numeroasa și neomenoasa lui familie domnitoare.

Nicolae Mihai, Tutui, Gavrilă, „brunetul” Radu, toți bătașii care în 1956 au nenorocit pe studenții români au fost puși să spioneze pentru familia Ceaușescu de către Năstase²⁸² cel care a condus represiunile împotriva tineretului universitar. Pe banii smulși poporului, în funcții oficiale, cu acoperiri diplomatice ei adună pentru familia dinastică „informații” din lumea întreagă, care trec drept ultrasecrete, dar care, în realitate, nu fac nici doi bani.

Un subaltern al celui care a condus represiunile împotriva studenților, colonelul V.A.²⁸³, se ocupă de intelectuali, în general, și de scriitori în special. Colonelul V. A. e

²⁸⁰ Publicăm aici a doua și a treia parte a scrisorii (D.B., no. 528, January 21, 1985 și D.B., no. 529, January 22, 1985). Prima parte lipsește din fondurile consultate.

²⁸¹ Detalii despre mișcările studențești din 1956 și despre represiunea lor vezi Raportul final, pp. 681-693.

²⁸² Neputând controla exactitatea informațiilor, Direcția *Europei Libere* nu a difuzat numele din acest paragraf, iar “Năstase” apare doar cu inițiala. Probabil, Gheorghe Năstase, colonel, locțiitor al șefului Direcției I-a a Securității. (Vezi Florica Dobre (coord.), Elis Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa (autori), *Securitatea. Structuri-cadre. Obiective și metode, vol. II, 1967-1989*, Editura Enciclopedică, București, 2006, pp. 467-461).

²⁸³ Victor Achim, maior în 1979, când se ocupă deja în cadrul Direcției I-a de „Activitatea dușmănoasă în domeniul Arte-Cultură”, fiind coordonatorul sectorului „creație-literară”. Locotenent colonel în 1981,

întru totul demn de cel care-l conduce. Agenții colonelului V. A. poartă ciomagul în mână și nu pregetă să lovească pentru a intimida.

Nu e exclus ca acest colonel V. A. să se afle în spatele celor care l-au lovit cu un box în piept pe matematicianul Mihai Botez²⁸⁴. Și tot atât de probabil că același colonel V. A. se află și în spatele amenințărilor scrise cu litere decupate de ziar și trimise scriitorului Dorin Tudoran, căruia i se prezicea moartea. Iar la telefon i se spune că și securiștii români, la fel ca cei din Polonia, au la dispoziție lacuri de acumulare foarte adânci.

De la Piața Romană aproape de linia tramvaiului 26 prin Strada Povernei se nimerește în str. General Coandă, fosta Pietății. Aici se află fortăreața cu porți înalte care adăpostește sediul filajului securității, iar pe stradă staționează mai mereu tunuri cu apă menite să-i împrăștie pe bucureștenii care eventual, s-ar aduna prea mulți la număr să-l huiduiască pe domnitorul scorniceștean, mereu în alai ferice prin urbe. Lui Dorin Tudoran, colonelul V. A., îi trimite zilnic 3 mașini și 18 (optsprezece) „păzitori” așa încât tânărul scriitor, ostatec în România, ori pe unde ajunge, provoacă aglomerație cu liota lui de însoțitori nedoriți și de care-i vine deosebit de greu să se despartă, pentru că nu vor ei. Are deci o echipa completă de filaj din renumita strada General Constantin Coandă.

Dorin Tudoran este percheziționat în plină stradă, în plin centru și nu de echipa lui de filaj în civil, ci de către alții îmbrăcați în uniforme de milițieni.

Traversând bulevardul, de la Hotel Intercontinental pe partea dreapta a străzii 13 Decembrie - altădată strada Regală - o clădire sumbră cu geamurile vopsite și cu porți înalte metalice adăpostește tehnicienii securității care la ordinul colonelului V. A. instalează „T.O.” (tehnică operativă), adică microfoane sub parchet ori în pereții locuinței, transformând telefonul în radio-emisător pentru ascultarea tuturor convorbirilor din casă sau numai pentru ascultarea convorbirilor telefonice, așa încât, stereofonic, se înregistrează orice oftat al lui Dorin Tudoran. În rest el este urmărit prin acțiuni individuale sau de grup. Atunci când scriitorul Dorin Tudoran pune la cutia poștală o scrisoare, unul din filatori introduce imediat după ea un ziar. Toți subofițerii în civil care ridică scrisorile din cutiile poștale le duc la Serviciul „Control corespondență internă și externă”, de unde scrisoarea lui Tudoran ajunge rapid pe biroul colonelului Victor Achim, care va putea știi cu precizie cutia și strada unde a fost depusă scrisoarea. Lui V.

Victor Achim a răspuns de supravegherea Uniunii Scriitorilor, probabil, până în anul 1989, ultima mențiune certă datând din anul 1997 (*Securitatea. Structuri-cadre. Obiective și metode...* pp. 488- 489; 534, 586, 619-621, 696, 700-703, 713, 724, 729, 731).

²⁸⁴ Mihai Botez, matematician și futurolog, a încercat să lanseze, în anii 1976-1977, o Universitate clandestină liberă, după model polonez, împreună cu Vlad Georgescu. După arestarea și emigrarea forțată a acestuia, Mihai Botez a trimis regulat scrisori *Europei Libere* în care critica evoluția social-economică și propunea remedii în sensul unei evoluții reformiste a sistemului. Ca urmare a radicalizării pozițiilor sale, a fost anchetat repetat, dat afară din serviciu, apoi mutat cu domiciliu obligatoriu la Tulcea. În 1987, autoritățile i-au acordat viza după 34 de solicitări refuzate, pentru plecarea la un institut de cercetare în Statele Unite. Acolo, a decis să ceară azil politic. Pentru disidența sa vezi *România despre ei înșiși*, Litera, București, 1992, *Intellectualii în Europa de Est*, Editura Fundației Culturale Române 1993, pp. 8-10, *Scrisori către Vlad Georgescu*, Editura Fundației Culturale Române, 2003, și *Raportul Final* p. 726. Dintre textele trimise la *Europa Liberă* i-au apărut, în Occident, „L’Eurocommunisme vu de loin”, *l’Alternative* no. 3, pp. 17-18; „Les relations américano-roumaines (1968-1984)”, *L’Autre Europe* no. 10, août, 1986, pp. 122-145; „Memorandum au CC. Une situation désastreuse, comment s’en sortir?, hiver 1985”, *La Nouvelle Alternative*, 9 martie 1988 no. 9, pp. 40-44.

A. scrisoarea i se aduce deschisă de abur și el o poate opri, ori poate să o fotocopieze și să o lase să ajungă la destinație, asta bineînțeles după ce plicul este lipit din nou la loc.

Inginerul Radu Filipescu nu-și puna manifestele în cutiile poștale și astfel a îngreunat prinderea sa, care s-a datorat unei întâmplări nefericite pentru el și pentru românii siliți de el să afle că trebuie ei înșiși să se împotrivescă dictaturii nemiloase, terorii și înfometării ceaușiste.

Cu sau fără cătușe la mâini, de veți fi aduși la scările care dau în str. Beldiman și urcați la ultimul etaj în clădirea fostei Prefecturi a Poliției îl veți întâlni în mod sigur acolo pe Bucurescu Gianu²⁸⁵, șeful securității Capitalei, destul de „Bronet”. Are însă părul vopsit pentru ca vreodată să fie mai greu de recunoscut și să rămână nepedepsit.²⁸⁶ El coordonează asuprirea, maltratările și persecuțiile împotriva preotului Gheorghe Calciu Dumitreasa, Mihai Botez, Dorin Tudoran, Dr. Cană, Gheorghe Brașoveanu, Iuga Dumitru²⁸⁷ și Radu Filipescu. Securitatea stipendiază pe Michael Titus și pe alții aflați în emigrație care scriu că în România au loc inundații cu lapte și miere de Scornicești, iar oponentii au înnebunit iremediabil de prea mult bine. Acești aliați obiectivi ai regimului nu cunosc teroarea declanșată de Nicolae Ceaușescu prin înscenări, pseudo-procese și condamnări la ani grei de pușcărie. Nu știu nimic despre internările în clinici psihiatrice sub amenințarea unor nebuni veritabili, furioși și periculoși, despre închisorile din fiecare județ, pe care Gheorghe Chivulescu²⁸⁸, Ministrul Justiției, refuză să le patroneze, măcar formal, lăsând teroarei polițienești pe toți deținuții, prin așa-ziii șefi de camere, șefi de echipe, brigadieri, agenți de cameră etc. etc.

Demontarea sistemului de opresiune pentru cunoașterea lui cât mai exactă, determinarea agenților securității, ai informatorilor miliției și ai ofițerilor, cât de cât de corecți, să folosească tot "selectiv" notele informative dobândite în aceste vremuri nenorocite, trebuie să preocupe pe toți românii gătuși laolaltă de „jefuitorii Ceaușești” cum îi numește SLOMR-ul, adică sindicatul liber al oamenilor muncii din România. Ministrul de Interne George Homoșteanu (căruia SLOMR-ul interzis i-a cerut arestarea și judecarea lui Ceaușescu) a rămas doar în Comitetul Central. Generalul Nicolae Pleșiță²⁸⁹, în tinerețile lui infiltrat printre „Sumanele negre”, e pe o linie moartă la

²⁸⁵ Gianu N. Bucurescu (1934-), membru de partid din 1956, colonel din 1971, locțiitor al șefului Direcției Personal și Învățământ a Securității. În anul 1982 devine general maior și șef al Compartimentului Cadre și Învățământ. La 12 octombrie 1984 a fost numit șef al Securității Municipiului București, funcție pe care o deține și în 1989. La 7 februarie 1989, el devine și ministru adjunct al Ministerului de Interne. Membru supleant al CC al PCR între 24 noiembrie-22 decembrie 1989. Gianu N. Bucurescu a condus anchetele în cazul celor peste 1000 de persoane reținute pe 21 decembrie 1989, fapt pentru care a fost inculpat, dar eliberat pentru motive de sănătate.

²⁸⁶ Fraza nu a fost citită pe post.

²⁸⁷ Dumitru Iuga, tehnician la TVR, a încercat să înființeze o rețea subversivă, „Mișcarea pentru libertate și dreptate socială”. A fost arestat și închis 6 ani la penitenciarul Aiud pentru sub acuzația de a fi complotat „împotriva orânduirii sociale”. După 1990 a militat, inclusiv prin greva foamei, pentru depolitizarea Televiziunii Române.

²⁸⁸ Gheorghe Chivulescu (1928-), membru de partid în 1962, membru supleant al CC al PCR (1974-1979), membru al CC al PCR (1979-1989), membru al Comisiei pentru Probleme de Cadre de Partid și de Stat al CC al PCR (din 1980), ministrul Justiției (1982-1987).

²⁸⁹ Nicolae Pleșiță (1929 – 2009), general de securitate, a condus Centrul de Informații Externe a Securității între anii 1980 și 1984. După 1984 a fost numit în funcția de comandant al Școlii de perfecționare a cadrelor de rezervă din Ministerul de Interne de la Grădiște până la 19 februarie 1990. A deținut funcțiile de membru al Comisiei de Revizie a CC al PCR și membru supleant al CC al PCR între 1979 și 1984.

Comisia Centrală de Revizie - un soi de cimitir al elefanților²⁹⁰ - dar în Comitetul Politic Executiv, ce e drept doar ca supleant. Din afara familiei domnitoare a intrat Tudor Postelnicu

Schimbarea domnilor nu e doar bucuria nebunilor ci și ușurarea noroadelor.

*

„Identificați, rețineți și aduceți dama de pică!”, suna o rezoluție, strict autentică, care l-a făcut celebru pe șeful serviciului „turci” din Direcția de contraspionaj, rezoluție pusă pe un raport de filaj al unui diplomat turc. Direcția de filaj și investigații scria că diplomatul fusese la operă și din economie de spațiu a fost menționat doar numele spectacolului „Dama de pică”. Priceputul șef de serviciu s-a făcut de basm cerându-le subalternilor săi să-i aducă năzdrăvana damă de pică spre a o recruta pe lângă diplomatul turc urmărit.

Recrutarea de agenți este principala sarcină a ofițerilor de securitate, „lucrători operativi”, cum sunt numiți, pentru că de la Felix Edmundovici Derjinski încoace, K.G.B.-ul și importanta securitate cred că oricine are pe conștiință acțiuni anticomuniste trebuie neapărat să se destăinuiească altcuiva și acela trebuie să fie neapărat agent, și agent fiind trebuie să fie și suficient de ticălos să toarne poliției ce a aflat. În realitate rolul agenturii este mult mai limitat primând așa numita „tehnică operativă” de ascultare cu microfoane, care a dovedit că mulți agenți „toarnă selectiv”, adică spun lucruri care nu provoacă vreun rău celor urmăriți. Constituirea SLMOR a fost în întregime înregistrată pe bandă - grație telefonului, din câte se pare.

Prețiosul profesor doctor Dumitru Mazilu, care vorbește deseori la radio despre reuniunile internaționale privind dreptul mării, a fost mulți ani șeful Școlii de Securitate de la km 11 Băneasa unde a predat ciclul I, „munca cu agentura”, recomandând în cursurile lui două principale baze pe care să se facă recrutarea de agenți și anume:

- recrutarea pe bază de sentimente patriotice;
- recrutarea pe bază de material compromișător.²⁹¹

Conform Raportului final “unul dintre cei mai brutali și agresivi ofițeri ai Securității, activ în represiunile împotriva partizanilor din munți (îndeosebi ai celor din Munții Făgăraș). A condus ancheta și persecuțiile împotriva lui Paul Goma și a celor care s-au asociat apelului său în anul 1977 și a fost implicat în atentatele împotriva postului de radio *Europa Liberă* și în acțiuni de colaborare cu organizații teroriste de stânga.”

²⁹⁰ O interpretare eronată.

²⁹¹ Dumitru Mazilu a deținut funcția de director al Școlii de ofițeri de Securitate de la Băneasa în perioada 1965-1966. Între 1965 și 1968 a devenit președinte al Subcomisiei Naționale pentru cercetarea abuzurilor și ilegalităților comise pe timpul regimului Gheorghe Gheorghiu-Dej, iar în 1970 a fost titularizat ca Profesor universitar de către Comisia Superioară de Diplome a Ministerului Învățământului. După 1984 Dumitru Mazilu a deținut funcția de membru al Subcomisiei Națiunilor Unite pentru Combaterea Discriminării și Protecția Minorităților, iar din 1985 a devenit raportor special al Națiunilor Unite pe problemele drepturilor omului și ale tineretului. În calitatea sa de raportor ONU a scris un raport critic despre situația drepturilor omului în România pe care în luna aprilie 1989 l-a trimis clandestin la Geneva, după ce autoritățile române l-au împiedicat să mai iasă din țară. Recunoscut ca disident, a intrat imediat după revoluție în Biroul Consiliului Național al Frontului Salvării Naționale, din care a trebuit să demisioneze din CFSN la data de 26 ianuarie 1990, în urma conflictului cu gruparea Ion Iliescu cu privire la punerea în afara legii a Partidului Comunist.

Mai întâi, „candidații” la recrutare erau studiați în amănunțime de un ofițer de securitate. Aceasta era faza „cunoașterii personale”, care însemna un raport cu portretul fizic și intelectual al candidatului. Printr-o operațiune de „reținere secretă”, bieții oameni erau literalmente răpiți de pe stradă de o „volgă neagră” în care de cele mai multe ori erau înghesuți cu genunchiul în fund și ajungeau la sediul securității în Domnița Anastasia ori în clădirea fostei Vămi a Poștei puternic păzită de la podul Mihai Vodă, atât de speriați încât nu mai animau nici un fel de sentimente patriotice și recrutările eșuau. Refuzul colaborării cu securitatea nu-ți poate atrage neplăceri decât vremelnice. În special agenții recrutați deja trebuie să se debaraseze de această rușine, eschivându-se de la întâlnirile, de obicei bilunare, la care pentru început ei să se prezinte „fără material”, adică fără note informative, pretextând ca n-au avut timp, că nu s-au simțit bine etc., apoi să lipsească sistematic, până vor fi „abandonați”, adică excluși din rețeaua informativă pentru lipsă de activitate. Ofițerii de securitate țin grafice de întâlniri în care cele fără material ori la care agenții lipsesc nu pot dăinui multă vreme și efectiv nu-și pot persecuta colaboratorii pe care nu-i au cu nimic la mână.

Ofițerii de securitate își disprețuiesc agenții pe care între ei îi numesc în derâdere „ciripitori”, „turnători”, „prădători”, „bingănitori” și aproape niciodată un ofițer de securitate trecut în rezervă nu acceptă să fie recrutat și să lucreze ca agent sau ca rezident, oricâte sentimente patriotice ar avea în el, tocmai datorită disprețului lui pentru agenții pe care i-a folosit și pentru josnicia lor.

Recrutarea pe baza de material compromișător se face atunci când celui pe care au pus ochii securității i se găsesc hibe, un act fals, o legătură extraconjugală, de care acum nu se prea mai face caz, iar în multe ori e vorba de oameni care au încălcat legea și cad sub incidența Codului penal. Candidații deveniți agenți sunt iertați de infrațiunile săvârșite și lăsați în libertate, prin suspendări repetate până la clasarea definitivă a dosarului de condamnare. Agenții șantajați de securitate pe baza materialului compromișător sunt cei mai activi și mai periculoși, ei fiind și aceia care fac și cele mai multe „provocări”, adică determină pe cel urmărit să facă ceva pentru care să fie arestat și condamnat. Ca recompensă ei rămân în libertate, iertați de faptele comise și la care nu i-a îndemnat nici un provocator. Informatorul operativ este separat de anchetă și detenție, care cad în sarcina altor direcții și servicii pentru a nu fi deconspirați și mai târziu recunoscuți de victimele lor.

În rândurile ofițerilor de securitate și de miliție sunt de asemenea destui agenți care relatează cele mai nevinovate remarci, atitudini, legături amoroase și tot ceea ce ei bagă de seamă, plus filajele la care sunt supuși periodic chiar și ofițerii de securitate, pentru a se descoperi că au întâlniri nepermise în afara caselor conspirative, dar și alte „păcate” care se îndosariază cu grijă până când primesc și a treia cizmă... Acasă, ca și la birou, pereții au urechi, telefoanele sunt ascultate și de altfel, pentru unii securiști, înregistrările au un caracter permanent.

Agenții se recrutează în „obiective”, pentru „acoperirea informativă” teoretică a fiecărei secții, birou, atelier de proiectare din întreprinderi sau instituții, până și în școli, printre copii. Agenții sunt trimiși să viziteze ambasade și să supravegheze bibliotecile străine. Întreg personalul care deservește pe străini este recrutat. Această „acoperire informativă” este însă departe de a fi perfectă și un extrem de mare număr de ofițeri și agenți nu ajută deloc la aflarea a ceea ce trebuie. De pildă prin anii '58 - '59, când a fost devalizată mașina băncii din Giulești, doar insistența săcâitoare a maiorului de miliție, ce

facea parte din bandă, pe lângă un director adjunct al direcției contrarevoluției i-a atras ascultarea telefonului său de acasă și o singură convorbire în care i se cerea să ia și o sută de mii de lei a provocat căderea întregului grup. Autorii furtului milionului încasat în seara revelionului de acum 7 - 8 ani de la magazinul „Unirea” n-au mai fost prinși, ca și acei care au furat arme din depozite militare în toamna anului 1983.

Întrebat de siguranță cu cine are relații, bravul soldat Sweik al lui Iaroslav Hašek a răspuns: „Cu bucătăreasa, să trăiți !” "Bronetul" colonel Radu, [scoate] din România covoare, mobile și obiecte de artă, iar un agent al lor, radiotelegrafist emitea dintr-un atelier de reparat stilouri, din clădirea Garajului Ciclop, fără pic de jenă.

Nicolae Ceaușescu care are Universitatea militară sovietică Frunze unde n-a învățat nici limba rusă, afișează o falsă independență economică și politică cu care a produs confuzie în Occident, în timp ce înfometează și asuprește poporul de o manieră necunoscută în istorie.

Numerotarea direcțiilor și serviciilor specializate s-a tot schimbat, esența lor rămânând tot timorarea oamenilor pentru ca ei să nu-și înlăture jugul. Drepturile omului, sindicatele libere, arestarea oponentilor cu acțiuni fățișe sub înscenări penale, închisori numeroase cu regimuri dure, înfometare, păduchi, greve, iată despre ce nu vorbește niciodată Ceaușescu Nicolae.

„Un inginer român”, [iarna 1984-1985], difuzată la 28, 29 și 30 ianuarie 1985²⁹²

Stimate domnule director,

Este pentru prima dată când mă adresez dvs., în dorința ca cele scrise de mine să fie difuzate și cu speranța că cei care le vor asculta și trăiesc în aceleași condiții ca și mine vor avea cel puțin mângâierea că nu sunt singuri. Dețin o funcție de răspundere într-o întreprindere constructoare de mașini din țara noastră și practic meseria de inginer de peste 20 de ani. Ca orice conducător, nu-i așa, sunt și un “om politic” și, în această calitate, îmi plătesc cu regularitate cotizația de partid și particip activ la toate acțiunile pe această „linie”. Aplaud cu frenezie toate ineptiile debitate de cel care a desființat dictatura proletariatului ca să facă loc dictaturii personale, și-mi fac jocul de marionetă, fără speranțe, pe uriașa scenă a „societății multilateral dezvoltate” care înaintează nestînjenită spre comunism.

În această dublă calitate, de om politic cu muncă de răspundere în economie, am avut și am în continuare prilejul să vin în contact cu o sumedenie de oameni ai muncii, cei mai mulți oameni politici ca și mine, cu sau fără funcții de răspundere, cu care schimb opinii despre minunatele perspective pe care ni le-a deschis Congresul al 13-lea al partidului. Am ajuns cu toții la aceeași concluzie: „sub directa îndrumare a organizațiilor de bază și a indicațiilor de inestimabilă valoare ale tovarășului Ceaușescu”, ne-am dat la fund, trăim un dezastru multilateral și cu perspective din cele mai sumbre pentru viitorul României și al copiilor noștri.

Pe parcursul activității mele am fost și sunt confruntat cu o mulțime de probleme organizatorice, tehnico-economice și politice. De mai mulți ani încerc să-mi fundamentez cât mai riguros o teorie care să explice situația economică dezastruoasă a României și să

²⁹² D.B. No. 533, January 28, 1985; D.B. No. 534, January 29, 1985; D.B. No. 535, January 30, 1985.

jaloneze întrucîtva modul în care s-ar putea ieși din impas. Cert este că în actuala stare de lucruri s-a ajuns în urma aplicării unor măsuri prostești și radicale și, din acest motiv, soluția izbăvirii nu poate fi nici ea decît radicală - dar aplicată rațional și cu mult discernămînt.

În aceste cîteva mesaje pe care am reușit să vi le expediez, înșelînd vigilența revoluționară a celor care-și închipuie că dacă ne izolează de restul lumii ne pot controla și conștiințele, mă voi referi la cîteva probleme de natură economică: activitatea de asimilare a produselor noi și de introducere a progresului tehnic; mă voi referi apoi la activitatea de producție și desfacere, la problema energiei și a consumurilor de energie, la activitatea de comerț exterior și la mecanismul economico-financiar care produce încurcături cu nemiluita deși, chipurile, a fost elaborat cu scopul de a îmbunătăți toate aceste activități și a le face eficiente din punct vedere economic.

Se știe că un produs industrial sau un bun de larg consum are sau nu căutare pe piață în funcție de nivelul atins de calitățile lui tehnice comparativ cu nivelul atins de necesitatea socială de pe piața respectivă. Oricît ai încerca să vinzi un produs sofisticat pe o piață cu necesități sociale reduse, nu vei reuși. Mai întîi va trebui să ridici nivelul acelei piețe ca s-o faci capabilă să absoarbă și produse sofisticate.

În același timp, dacă încerci să vinzi un produs aflat sub nivelul social al unei piețe dezvoltate, nu vei reuși. Întrucît în acest caz nu se poate pune problema unei acțiuni prin care să determini un regres calitativ pe piața testată, nu-ți rămîne altceva de făcut decît să acționezi asupra produsului, să-i aduci îmbunătățiri calitative de așa natură încît să fie la nivelul necesității sociale a pieții pe care vrei să pătrunzi.

Ani de zile, poporul nostru a trăit sub imperiul unei necesități sociale foarte scăzute, cultivată în mod conștient de niște inconștienți. Noi, mai ales în așa-numita epocă a „anilor luminași”, ne mulțumim să avem pîine, chiar dacă e tare sau mucegăită, să avem carne, chiar dacă e grasă, cu mult os sau eventual alterată; să avem lapte, chiar dace e lungit cu apă sau conține agenți patogeni; să intrăm în locuința nouă, chiar dacă nu e complet terminată; să acceptăm să mergem pe jos la serviciu din lipsă de combustibil pentru mijloacele de transport în comun; să acceptăm condiții neigienice pentru copiii noștri în creșe și grădinițe; să acceptăm să fim serviți sub orice critică de către ospătarii din restaurante; să ni se vorbească de sus și discriminator, de către personalul din hoteluri, să bem vinuri proaste și bere alterată, să călătorim în trenuri murdare și neîncălzite, să îmbrăcăm haine demodate, să avem telefoane care se deranjează mereu, să ne bucurăm cînd putem cumpăra încălțăminte sau confecții refuzate la export, să acceptăm o literatură falsificată de ideologie, pierdută în haosul demagogic și obsedată de inventarea unei noi istorii; să acceptăm kilometri de filme politizate și să ascultăm pînă la intoxicare propaganda cenaclului Flacăra.

Adăugăm lipsa cronică a medicamentelor, cinismul cu care suntem izgoniți din hotelurile de pe litoral cînd vine „valuta”, sau cîte-o „legumă” de partid. În sfîrșit, nu există domeniu al vieții noastre materiale și spirituale în România de azi care să nu fie degradat, de care să nu ne fie rușine.

Și în tot acest timp, noi trebuie să scandăm lozinci spre proslăvirea lui Ceaușescu și a familiei sale, călcînd prin glodul străzilor desfundate, căzînd prin gurile de canal descoperite și nesemnificate, pășind cu toții, cei 23 de milioane de cetățeni ai României socialiste, prin bezna fizică și spirituală a socialismului multilateral dezvoltat. Ne-am însușit cu toții dictonul lui Lenin, conform căruia comunismul înseamnă „socialism plus electrificare”. Socialismul este prezent, îl simțim prin toți porii, o știm chiar și din

denumirea noului bulevard în curs de dezvoltare²⁹³ pe mormîntul Căii Rahovei și a străzii Uranus.

Dar unde o fi oare electrificarea? În lacurile de acumulare aproape secate, în lignitul inferior de suprafață și de proastă calitate exploatat prin muncă patriotică? În petrolul și gazele naturale irosite de ani de zile, în produse chimice de proastă calitate, fabricate în cantități uriașe și inutile? Sau poate că noi, specialiștii de rînd, care plătim zilnic toate oalele sparte ale indicațiilor prețioase, nu suntem la curent cu ultimele preocupări în materie de energie „polimerică” ale doctorului honoris - citește eroris - cauza? Sau poate conducătorul partidului și statului crede că discursurile sale, în afară de indiferență, plictis și uneori somn, produc chiar și energie electrică?

Mă voi referi în continuare la produsele industriale și la bunurile de larg consum care fac, sau trebuie să facă parte din programul de cercetare științifică, inginerie tehnologică și de introducere a progresului tehnic, sau mai pe scurt, cum îi spuneam în urmă cu câțiva ani, din planul tehnic al fiecărei întreprinderi constructoare de mașini. Propunerile de plan tehnic se fac de regulă de către serviciile tehnice din întreprinderi în paralel cu atelierele sau secțiile de proiectare din instituturile de cercetări și proiectări și trebuie înaintate la centrala industrială coordonatoare pînă cel mai tîrziu în luna mai a anului curent premergător anului de plan.

În acest stadiu, propunerile cuprind obiective, sau lucrări de cercetare care să satisfacă necesități interne, eventuale cereri pe piața externă și care totodată să nu necesite importuri de completare, în special pe relația „Devize libere” (Vest) sau materiale deficitare și energofage - cum ar fi bunăoară aliajele neferoase etc. Aceste propuneri trebuie de asemenea să prezinte garanții de realizare la parametri preconizați.

Bineînțeles că cei care fac aceste propuneri sunt destul de prudenți asupra termenelor și menționează într-o rubrică specială datele necesare pentru realizarea lor și eventual cite o observație suplimentară de forma: „condiționat de asigurarea colaborării pentru piesa sau subansamblul cutare de către întreprinderea cutare”.

Centrala industrială analizează și îmbunătățește propunerile respective, acționînd asupra unor termene și aducîndu-le de regulă „mai în față”, anulînd o parte din ele sau adăugînd altele noi. După circa 4-5 luni de staționare la centrală, propunerile „îmbunătățite” sunt înaintate la direcția tehnică din minister, unde mai zac vreo 4 luni, primesc „îmbunătățiri suplimentare” și se întorc din nou la centrale, aprobate și cu „termenele bătute în cuie”. Centrala le înregistrează ca atare, le mai ține o lună-două prin mapele de lucru ale directorilor, șefilor de servicii și responsabililor de întreprinderi, le copiază la xerox - dacă e hîrtie și aparatul funcționează - și, în sfîrșit, le distribuie întreprinderilor interesate. În cel mai fericit caz, întreprinderile ajung în posesia planului tehnic aprobat prin lunile ianuarie sau februarie ale anului de plan.

Orice lucrare de cercetare sau de asimilare necesită o finanțare pe care o suportă întreprinderea producătoare. Deși propunerile inițiale plecate de jos în sus, cît și planul tehnic aprobat care vine de sus în jos, cuprind în rubrici separate cheltuielile preconizate pe toată perioada asimilării și desfășurării obiectivelor în cauză, cu o mențiune expresă a cotei părți de cheltuiești din anul de plan, serviciile financiare din centrala industrială și minister nu deschid finanțarea lucrărilor de tehnică nouă pentru anul de plan decît foarte tîrziu, uneori la două luni după difuzarea planului tehnic în întreprinderi.

²⁹³ Care urma să se numească « Bulevardul Victoriei Socialismului », rebotezat de locuitorii Bucureștiului « Victoria Socialismului asupra Poporului ».

Și aceasta pentru simplul motiv că aceste servicii trebuie să încheie mai întâi lucrările de decontare a lucrărilor de tehnică nouă efectuate în anul precedent. Or, aceste deconturi trebuie să fie făcute mai întâi de către serviciile tehnice și financiare din întreprinderi, odată cu încheierea bilanțului contabil pe anul precedent, deci, în cel mai fericit caz, prin 15 ianuarie ale anului de plan. Pe de altă parte, cantitatea de hîrtii elaborate cu această ocazie este destul de mare și necesită timp pentru aprobare la centrală și minister. Deși serviciile financiare din centrală sau minister se află la cîteva uși distanță de serviciile tehnice din aceleași foruri, colaborarea dintre aceste compartimente este extrem de redusă, dacă nu chiar nulă.

În final, cînd totuși finanțarea lucrărilor de tehnică nouă este aprobată și adusă la cunoștință oficial întreprinderilor interesate, acestea constată cu stupeoare un nou efect al necorelării crase amintite mai sus: sumele alocate pe total lucrări de tehnică nouă pentru anul de plan sunt de două ori, de două ori și jumătate mai mici față de cheltuielile preconizate de specialiștii-autori ai propunerilor.

Începe atunci o veritabilă cavalcadă a reducerii cheltuielilor și, în paralel, o campanie de intervenții din partea directorilor, inginerilor șefi, contabililor șefi pe lângă directorul economic din centrală și contabilul șef al acesteia pentru majorarea sumelor alocate. Intervențiile nu prea au rezultate și, dacă totuși au, ele sunt ne semnificative. Se scriu în schimb sute și mii de hîrtii, se dau telefoane și telexuri în neștire...

Conform dispozițiilor legale în vigoare, orice comandă internă nu poate fi lansată decît pe baza unui plan aprobat și cu finanțare asigurată. În aceste condiții, obiectivele de plan tehnic prevăzute pentru primele trei luni ale anului - în întregime sau parțial - și care ar trebui atacate măcar în ultimele două luni ale anului precedent, nu pot fi începute și, implicit, termenele lor de realizare nu vor fi respectate.

Pe de altă parte, termenele „bătute în cuie” în planul tehnic aprobat nu pot fi depășite, iar dacă se întrevede o întîrziere, trebuie căutați vinovații printre proiectanții care - culmea ironiei! - nu și-au creat rezerve suficiente de timp ca să „atace” lucrările respective înainte de primirea planului aprobat și de deschiderea finanțării. Rezultă că oricum ai proceda, tot greșit vei călca și te găsești în postura de a „da-o în bară”.

Iată cum atenția cercetătorului sau proiectantului este deviată de la traseul tehnico-științific al problemelor pe care le ridică asimilarea uni produs sau elaborarea unei lucrări de cercetare, fiind nevoit să se preocupe cu găsirea unor soluții salvatoare care să-i justifice față de forurile superioare întîrzierea previzibilă și inevitabilă, de care el nu este vinovat. Pregătirea și talentul lui se consumă astfel în nenumărate referate justificative în care este nevoit să menționeze motive pur formale, cum ar fi lipsa unor materiale, a unor colaborări sau să dea vina pur și simplu pe alți responsabili cuprinși în filiera asimilării.

În nici un caz, specialistul respectiv nu va putea să-și justifice nerealizarea obiectivelor din planul tehnic prin necorelarea dintre serviciile tehnice și financiare ale centralei și ministerului, sau prin întîrzierea mare produsă de aceste foruri încă din start datorită birocrăției.

În felul acesta, bietul obiectiv de plan tehnic devine cauză și efect în lanțul complicat al birocrăției socialiste, începe să circule sub formă de hîrtii și nu sub formă de realizare fizică concretă. Și dacă totuși începe să prindă contur, aceeași birocrăție atroce îi distruge „din față” orice tendință de afirmare ca „nou” și „purtător al progresului tehnic.

În contextul reducerii ciclurilor de asimilare, termenul de realizare a noului produs este mult amînat. În felul acesta, noutatea tehnico-științifică românească este

compromisă prin scurtarea fatală a termenelor de verificare și încercări ale obiectivului. Pentru că aceasta trebuie raportată „la termen” - sau, și mai stupid, „înainte de termen”. Și uite așa se nasc produse noi deja vechi, deși proiectantul lor le-a conceput la vremea lor ca invenții absolute sau foarte originale.

Să ne întrebăm deci, câte astfel de produse așa-zis noi se produc anual în România, inducând în eroare atât pe beneficiarii lor direcți cât și pe cei care le țin evidența statistică în centrale industriale, ministere și CNST? Uneori, printre aceste produse se află lucruri cu adevărat valoroase din punctul de vedere al concepției, dar asimilarea lor se încheie brutal odată cu semnarea procesului verbal de omologare. Tot atunci se închide și robinetul finanțării unor faze ulterioare absolut necesare finisării calitative a produsului în vederea obținerii mult râvnitei sale „competitivități”. Se trece astfel la faza de pregătire a fabricației cu un puternic handicap, în calitate și competitivitate, datorat imixtiunilor birocratice abuzive în ritmul firesc al muncii de concepție și proiectare.

Vorbeam despre faza de proiectare a produsului. Să vedem ce i se întâmplă odată cu trecerea la faza de pregătire a fabricației. Având în vedere erorile de fond ale concepției datorate, așa cum spuneam, în primul rând birocrăției care-și vîră nasul în problemele cercetării, o mare parte din sculele, dispozitivele și verificatoarele proiectate riscă să fie executate inutil, sau chiar să fie casate. Încep reclamațiile și propunerile beneficiarilor. Ele sunt însă tardive, pentru că toate eventualele dotări suplimentare încep să se facă după epuizarea fazelor normale de asimilare, deci cînd produsul respectiv nu mai este sub aripa protecției a finanțării din fondul de tehnică nouă. Rezultă că toate aceste cheltuieli suplimentare se suportă de produsul în sine, care începe să coste mai mult decît s-a prevăzut inițial, în dauna beneficiului planificat. Soarta noului produs devine pecetluită. În loc să contribuie la înviorarea programului de fabricație al întreprinderii, devine o frînă în concretizarea acestui program și o piedică serioasă în ritmicitatea planificată a atelierelor de producție. Acestea din urmă resping noul produs scump și deficitar ca pe un copil nedorit și preferă să se întoarcă la produsele vechi, tradiționale. În felul acesta, atelierelor productive își vor realiza planul majorînd numărul de bucăți, consumînd mai multă energie, mai mulți lei la mia de lei, consumînd mai mult metal la milionul de lei producție marfă și, în final, saturînd piața cu produse demodate.

Dar indiferent cum se naște și ce soartă îi este rezervată, noul produs este prezentat la radio și televiziune sau în articole sforăitoare care încep și se termină cu fraze la fel de sforăitoare desprinse din discursurile lui Ceaușescu.

Și dacă tot apare, firește, produsul trebuie și promovat la export. Apar chiar și delegații din străinătate, cărora li se promite o mostră în cel mai scurt timp. Cei care promet, specialiști bine intenționați și cu putere de decizie, se pun imediat pe treabă. Numai că tocmai atunci se întâmplă să fie convocați la o ședință de partid extraordinară cu prezență obligatorie.

Urmează ședința după tot tipicul de rigoare – binecunoscutul scenariu al vorbelor goale și lătrate - și conducătorii noștri de unități se reîntorc în colectivele lor de muncă, unde-i convoacă de urgență pe toții șefii de compartimente. Dar, care credeți că ar putea fi noile sarcini primite din partea partidului? Toți oamenii muncii din serviciile administrative, din serviciile de proiectare și tehnologie, muncitorii din atelierul de sculărie și alți așa-ziși „neproductivi” trebuie să iasă de urgență la curățatul zăpezii sau să plece în agricultură ca să culeagă vraiaștea de pe cîmp, sau să facă curățenie generală pentru că se așteaptă o vizită importantă etc. etc.

În aceste condiții, mostra pentru export se realizează încet, cu multe întreruperi și greutate. După o vreme este chiar lăsată la o parte în favoarea unor noi sarcini care apar pe parcurs. Când praful se depune bine pe ea apare un telex ca din senin, emis de către întreprinderea de comerț exterior care răspunde pe linie de export de întreprinderea respectivă, prin care se solicită urgentarea execuției. Lumea începe din nou să se agite, în frunte cu directorul. Dacă nu mai este vopsea și diluant, cineva pleacă să le procure și aduce vopsea de altă calitate și altă culoare decât cele preconizate.

După aceea află cu toții că nu mai există chereștea pentru lada de ambalaj, și atunci pleacă cineva după scînduri. Pînă la urmă, mostra noului produs primește totuși viza CTC., precum și toate documentele de însoțire necesare, este ambalată și expediată; toată lumea respiră ușurată, visînd la creșterea ponderii producției de export în totalul producției marfă de viitor...

Visele de acest gen se spulberă de regulă destul de rapid. Rezultatele examinării mostrei de către specialiștii străini sunt de cele mai multe ori nefavorabile, privind calitatea execuției, și se încheie cu cîteva recomandări la obiect, dar scrise în așa fel (încît să nu jignească. Conținutul acestor referate începe să aducă necazuri celor care s-au ocupat nemijlocit de proiectarea, respectiv executarea mostrei. Încep să fie criticați în ședințele de partid și suportă cercetarea „din umbră” a unor organe ale ministerului de interne, care urmăresc să descopere dacă nu cumva greșelile de execuție semnalate nu au fost comise pentru a sabota interesele țării în comerțul mondial.

Iată cum, tocmai aceia care ar trebui să fie stimulați și răsplățiți devin victimele adevăraților vinovați. Important este însă că exportul produselor românești are mult de suferit. Încep să apară reclamații alarmante care prejudiciază întreaga livrare și care pot conduce chiar la rezilierea contractului de către partenerul străin.

După peste două decenii de experiență nemijlocită în cercetare și producție pot spune că deficiențele majore ale produselor noastre pentru export sunt rezultatul politicii stahanoviste de industrializare cu orice preț promovată de acest cumplit antitalent economic care este Ceaușescu. În dorința fără limite de afirmare a personalității sale în toate domeniile, Nicolae Ceaușescu a inventat noțiunea ilogică de „o nouă calitate”. În paralel, a avut și proasta inspirație să pretindă reducerea consumului de materii prime, energie și materiale în proporții de 30 pînă la 40%, simultan, în toate domeniile de activitate. În urma unor reduceri substanțiale de personal „neproductiv”, au fost foarte afectate serviciile de control tehnic de calitate, așa-numitele CTC. Aceste reduceri au fost justificate prin sloganul „Eu execut, eu controlez”. Or, muncitorii care produc, deși li se cere să fie „oameni de tip nou”, execută dar nu controlează, întrucît în norma lor de muncă nu este inclusă și operația de control și, deci, nu este retribuită.

Iată cum, în timp ce Nicolae Ceaușescu face apel la o nouă calitate, noțiunea propriu-zisă de calitate, așa cum figurează în manuale și dicționare, așa cum am învățat-o la politehnică, nici măcar nu mai există. Au apărut în schimb activiștii de toate calibrele, între care predomină cei preocupați de hîrtii.

Reducerea consumurilor de energie, combustibil și materiale, simultan, în toate domeniile de activitate cu cîte 30-40% a avut urmări catastrofale asupra calității. Cîteva exemple concrete:

Nu se mai admite construirea de șarpante metalice lîngă atelierele de debitare și, în felul acesta, semifabricatele stau în aer liber și ruginesc. Strungarul sau frezorul .nu mai primește lichidul de răcire și ungere necesar în procesul de așchiere și folosește apa obișnuită,

sau apă cu detergent. Urmarea: calitatea suprafețelor strunjite sau frezate lasă de dorit, piesele prelucrate ruginesc, cuțitele de strung sau frezele se uzează mai repede.

Turnătorul de fontă sau de aliaje neferoase nu dispune de aparatura de control pentru verificarea calității șarjei. Pe de altă parte, el este nevoit să muncească în funcție de restricțiile de energie electrică. Prea mult carbon, prea mult siliciu în amestecul forjei? N-are importanță, bine c-a avut curent și c-a putut lucra!

Pentru reperere și subansamblurile care urmează să fie acoperite prin vopsire, situația se prezintă și mai dezastruos. În primul rând, datorită condițiilor vitrege de transport și depozitare. Aceste reperi și subansambluri ajung la destinație, de cele mai multe ori, ruginite și de neutilizat. Din nefericire, exemplele de acest fel pot continua la nesfârșit. Nu o dată m-am întrebat, ce s-ar întâmpla însă dacă la un moment dat muncitorii din toate secțiile de producție, din toate fabricile și uzinele țării ar deveni conștienți de faptul că toate greutățile și privațiunile lor, în muncă și viață, se datorează secretarului general al partidului și aceluia grup restrâns din jurul lui, indivizi iresponsabili, incompetenți, cinici, ruși de realitate, vinovați de dezastrul întregului nostru popor.

Distrugerea economiei românești nu poate fi împiedicată însă numai de muncitori. Specialiștii și inginerii noștri care încă mai au un dram de responsabilitate sunt datori, la unison, să ceară partidului și guvernului României să renunțe la actuala echipă conducătoare, să-și revizuiască fundamental politica economică și socială. Pentru că așa nu se mai poate.

Scrisoarea lui Ion Pacepa către fiica sa, ianuarie 1985, difuzată în zilele de 5, 6, 7 și 8 februarie 1985²⁹⁴

Scumpa mea Dana,

După ce ți-ai pierdut mama, ai fost desigur foarte afectată în momentul când ai aflat de rămânerea mea în Occident, la sfârșitul lui iulie, 1978. Amenințările, șantajul, zilele și nopțile întregi de interogatorii și persecuții, supravegherea, microfoanele și camerele video, pot să distrugă ființele cele mai puternice.

Știind prea bine că acestea sunt metodele folosite de securitatea română, nu ți-am comunicat intențiile mele. Vroiam să-ți apăr zilele și nopțile, libertatea, viața. Cel care-ți scrie acum aceste rânduri, nu este tatăl pe care-l știi tu, nu este generalul. Este acela cu care făceai odinioară excursii în munți, cu care mergeai la înnot, cel care-ți îndruma primii pași atunci când ai început să pictezi, căruia îi plăcea să meargă la concerte, în muzee sau expoziții împreună cu tine.

M-am născut liber și mi-am petrecut întreaga copilărie în libertate. Am început să urăsc dictatura în momentul când tatăl meu a fost condamnat la moarte - deși n-a fost executat - de organizația fascistă Garda de fier, pentru că lucra pentru o firmă americană și a fost surprins ascultând B.B.C.-ul.

²⁹⁴ D.B. no. 539, February 5, 1985, D.B. no. 540, February 6, 1985, D.B. no. 541, February 7, 1985, D.B. no. 542, February 8, 1985. Scrisoarea a fost publicată inițial în ziarul francez *Le Matin*, 4-6 februarie 1985. Publicăm această scrisoare cu toate rezervele pe care putem să le avem asupra corectitudinii unor afirmații ale fostului înalt ofițer de securitate, chiar dacă în esență adevărate, pentru impactul pe care scrisoarea l-a avut la vremea respectivă asupra ascultătorilor.

La 16 ani, cu o pușcă în mână, am luptat împotriva naziștilor, la 17 ani m-am opus forțelor de ocupație ale Armatei roșii. Chiar și după terminarea războiului am continuat să lupt alături de alți români. Acest episod din viața mea îți este însă cu totul necunoscut. Am aderat atunci la o organizație finanțată de guvernul american, „prieteniile Statelor Unite” și cu ocazia numeroaselor mele vizite la ambasada americană m-am gândit că ar fi posibil să-mi realizez visul: o viață nouă și liberă în această țară, lucrând poate chiar la aceeași firmă ca și tatăl meu.

Am devenit membru al partidului liberal anticomunist, un partid despre care probabil n-ai auzit niciodată vorbindu-se. Am fost apoi arestat. Ulterior am aderat la un grup de partizani anti-comuniști, și am luptat deci în clandestinitate. În 1950, datorită mamei tale, care a părut ca o lumină în viața mea, am renunțat.

Datorită trecutului antifascist, al meu și al tatălui meu am fost încadrat, alături de alți ingineri, în Ministerul de Interne. Nu m-am putut împotrivi acestei decizii și odată ajuns în interiorul sistemului, am localizat și distrus probele activității mele anticomuniste.

În anii care au urmat, datorită pregătirii superioare și trecutului meu anti-fascist notoriu am promovat în toate treptele ierarhiei. Era începutul unui coșmar care a durat 28 de ani. Am petrecut primii cinci ani în direcția „contra-sabotaj” a securității. În acești cinci ani, am văzut cum, noapte de noapte, ofițeri ai serviciilor de securitate arestau mii de persoane, ale căror nume au devenit numere, fiind trimiși să putrezească în închisori și lagăre de concentrare. Era necesar ca aceste persoane să dispară doar pentru că au îndrăznit, ele, părinții sau copiii lor, să critice sistemul.

În calitatea mea, am fost martorul instalării reale a socialismului, la adăpostul propagandei de fiecare zi. Mi-amintesc acele nopți fierbinți din iunie 1950, când 2500 de polițiști și peste 3000 de ofițeri de armată, trecuți automat în rezervă au fost arestați în cel mai mare secret: începuseră măsurile de distrugere fizică a regimului capitalist, după ce trupele Armatei roșii ocupaseră Țara. Mi-amintesc apoi nopțile ploioase ale lunii octombrie din același an 1950, când au fost arestați aproape 3500 de membri ai Partidului Național Țărănesc și Național Liberal, care fuseseră deja puși la index, deschizându-se astfel perioada eliminării fizice a oponentilor politici. A existat apoi acea noapte geroasă de 7 ianuarie a anului 1951, când peste 400 de preoți ortodocși și catolici au fost arestați și trimiși în centrele de anchetă. Era prima etapă a construirii unei societăți în care marxismul avea să devină singura religie autorizată.

În februarie 1952, forțele de securitate au început să deporteze 50.000 de țărani în lagărele de concentrare, deschizându-se astfel calea așa-zisei colectivizări voluntare a agriculturii socialiste. În luna aprilie a aceluiași an, securitatea a dispus și a organizat deportarea a peste 200.000 de persoane acuzate de infracțiuni imaginare, la București, Brașov și în alte centre urbane, declanșând astfel era teroarei. În ianuarie 1953, odată cu arestarea pentru „sionism” a 350 de conducători evrei, a început era antisemitismului, care de altfel n-a fost niciodată încheiată. Decrete secrete, inspirate de decretul lui Stalin din 1934 și 1937 în Uniunea Sovietică, au autorizat securitatea română să pregătească și să organizeze procese fictive, să condamne fără judecată.

Pe baza decretelor respective, au fost înscenate procese cu ajutorul consilierilor KGB, fiind permise orice abuzuri de putere cu scopul de a crea o isterie anti-occidentală. Am încă prezent în memorie primul dosar pe care l-am primit ca tânăr locotenent de securitate. Acest dosar era intitulat „Sabotajul canalului care leagă Dunărea de Marea

Neagră”, iar pe prima pagină am putut citi următorul ordin scris cu cerneală violetă: „Persoanele ale căror nume urmează mai jos trebuie să fie arestate, judecate public și executate cu titlu de exemplu, în vederea consolidării ordinii socialiste.” Acest ordin care venea în mod incontestabil din partea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, șeful statului român de-atunci, transforma în neant cea mai elementară justiție, desconsiderând orice drepturi ale omului.

Dosarul dedicat problemelor Canalului cuprindea o serie de lungi liste ale imperfecțiunilor și defectelor semnalate de-a lungul anilor în ceea ce privea acest imens șantier. Acestor liste li de adăugau numele acelor ingineri și tehnicieni care în trecut s-au remarcat prin lipsa lor de entuziasm față de comunism și a căror nemulțumire actuală a fost raportată de agenți sau înregistrată de microfoane. Sunt încă îngrozit când îmi amintesc acele câteva cuvinte spuse mai târziu de Nicolae Doicaru²⁹⁵, autorul principal al dosarului respectiv: „Atunci când nu reușeam să fac pe cineva să semneze că a sabotat deliberat regimul socialist, îl trimiteam pe gorila de Brânzaru în celula respectivului, înarmat cu bare de otel și alte instrumente. A doua zi, aveam toate mărturisirile semnate.” Persoana care mărturisea prin tortură era apoi executată ca atâția alții, singurul lor păcat fiind acela de a nu fi știut să suporte tortura.

Procesele de sabotaj aveau loc periodic și erau grupate pe sectoare economice: industria grea, industria petrolului, construcții, finanțe, comerț sau agricultură. În aceste procese, sute de persoane erau declarate vinovate de sabotaj în favoarea serviciilor de informații occidentale. În același timp, având în vedere că și în Uniunea Sovietică cea mai frecventă acuzație era cea de spionaj, în octombrie 1950 a fost organizat un imens proces al tuturor fruntașilor minorității maghiare, acuzați de spionaj pentru puterile occidentale. Au urmat procesele implicând ambasadele: americană, britanică și franceză, apoi procesul infamant care acuza Vaticanul că n-ar fi decât un cuib de spioni și multe altele. Sute de persoane au fost condamnate la moarte. Executarea lor era făcută publică doar câteva zile mai târziu. Cei mai mulți dintre cei arestați au rămas în centre de anchetă ani în șir. Cu ochii acoperiți și cătușe la mâini, acești oameni erau atât de terorizați, încât deseori preferau să-și mănânce excrementele și să-și bea urina, decât să ceară să fie duși la toalete. Ei sfârșeau prin a fi executați fără milă, cu un glonte în cap.

Chiar și liderul comunist Lucrețiu Pătrășcanu, condamnat la moarte în 1954, a fost executat în acest fel. El a fost împușcat cu un glonte în cap de către anchetatorul său Iosif

²⁹⁵ Nicolae Doicaru (1922-1991), a devenit membru PCR din 1945, Comisar de poliție lucrând pe linia Siguranței statului până în anul 1948, când este încadrat cu gradul de căpitan în Securitate. Director al Regiunii de Securitate Constanța din 1949, s-a remarcat prin acțiunile împotriva rezistenței armate din Dobrogea. A participa la înscenarea proceselor de sabotaj de la Canalul Dunăre Marea-Neagră, încheiate cu mai multe condamnări la moarte (1952). În luna iunie 1955 a fost promovat ca locțiitor director în aparatul central al MAI, unde s-a ocupat în operațiunile externe, incluzând răpiri de persoane. În 1959 a devenit șeful Direcției de Informații Externe a Securității Statului România, funcție deținută până în 1978. A fost numit general-maior și Secretar general al MI în anul 1963, iar în 1974 a devenit general-colonel și consilier al lui Nicolae Ceaușescu și membru supleant al CC al PCR. În martie 1978 a fost eliberat din funcție și trecut în rezervă și numit ministru al Turismului. După fuga lui Ion Mihai Pacepa din 24 iulie 1978 a fost destituit din conducerea ministerului, arestat și anchetat, iar după eliberare, supravegheat până în decembrie 1989. După prăbușirea regimului a devenit consilier al lui Gelu Voican Voiculescu, fiind însărcinat cu serviciile secrete. În februarie 1991 a fost împușcat, în împrejurări suspecte suspect, la o partidă de vânătoare (Mihnea Berindei, Dorin Dobrîncu, Armand Goșu (eds.), *Istoria comunismului în România. Documente perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965)*, Humanitas, 2009, pp. 667-668).

Moldoveanu, care mai târziu avea să se sinucidă.²⁹⁶ În timp ce regimul comunist își consolida puterea, începea să prindă formă un nou și perfid arsenal de metode, care urmăreau să controleze gândurile și conștiința oamenilor. Numai la București, în anii cincizeci au fost recrutați circa 150.000 de agenți și colaboratori, în cadrul unor planuri ale KGB-ului care urmăreau obținerea maximului de informații din fiecare organism, fiecare birou sau serviciu, din fiecare stradă sau imobil, în sfârșit, din fiecare familie. KGB-ul și-a instalat la București centre de supraveghere, de cenzură și de control electronic. Același lucru s-a întâmplat în toate centrele urbane și regiunile importante ale țării. Tot mai multe persoane au fost fișate, iar gândurile, cuvintele și gesturile lor erau consemnate în dosare groase. Sute de mii de persoane au fost trimise în lagăre de concentrare fără nici o judecată, doar pentru că securitatea a decis astfel.

Lista abuzurilor săvârșite atunci este enormă, dar eu nu intenționez acum să scriu istoria acelor ani. Încerc doar să te fac să înțelegi câte s-au adunat în sufletul meu, încă din primii mei ani de activitate în securitate. Iată de ce, după ani de coșmar, transferul în serviciile externe de securitate a fost pentru mine o ușurare.

În comparație cu serviciile interne de securitate, cele externe păreau atunci mai puțin severe, deși începuseră să circule tot mai insistent zvonuri despre răpirea unor oameni din străinătate și aducerea lor în România. Curând am fost numit într-un post în străinătate, în Germania de apus, și pentru a doua oară în viață mi-am dat seama ce înseamnă să trăiești în sânul unei societăți libere. În momentul când mi-am propus să rămân în Occident, mama ta a reacționat violent și te-a trimis în România. Ea începuse să aibă probleme cu sănătatea și curând avea să se întoarcă la București. Puțin după aceea am fost chemat de urgentă în țară, ca urmare a arestării a doi ofițeri de securitate români în Germania Federală.

În primăvara anului 1965, în calitate de director adjunct al serviciilor române de securitate, am aflat de la șeful de stat de atunci, grav bolnav de cancer, că intenționează să-l recomande ca succesor pe primul ministru Ion Gheorghe Maurer. Îndată după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Maurer a declarat că nu vrea să preia conducerea statului, din motive pe care numai Dumnezeu și el însuși le pot cunoaște. În același timp însă, pentru a evita o criză violentă de succesiune, Maurer a propus ca cel mai tânăr și mai mic în grad membru din ierarhia biroului politic să fie propus în mod provizoriu lider al partidului, în așteptarea proximului congres. Bărbatul care a preluat puterea avea o inteligență și o intuiție înnăscute, o solidă educație marxistă, fiind dotat cu o excelentă memorie, plin de ambiții fără măsură. Era cel care până în acel moment coordonase și controlase planul politic al trupelor de securitate. Profitând de șansa de a fi fost numit în funcția supremă, acest om a început să întreprindă reforme de tipul celor ale lui Hrușciiov, cu scopul de a-și consolida puterea. Jurământul de fidelitate față de memoria defunctului Dej a fost urmat curând de dezvăluirea abuzurilor fostului șef de stat și de denunțarea cultului personalității.

Ministrul de interne a fost acuzat de crime și a fost demis din funcție. Nefiind implicat în aceste crime și abuzuri am fost promovat în funcție. Am putut observa astfel din culise întreaga scenă a evenimentelor care s-au derulat în toți acei ani umilitori, când

²⁹⁶ Informația provine din cartea de memorii a lui Ion Mihai Pacepa și nu este confirmată din alte surse. Iosif Moldoveanu a fost ofițer de securitate, anchetator în perioada 1948-1954, cunoscut pentru brutalitatea sa. L-a interogat și torturat pe Lucrețiu Pătrășcanu. S-a sinucis în 1968, în contextul anchetei pentru reabilitarea lui Lucrețiu Pătrășcanu.

microfoanele erau peste tot ascunse în birouri, în dormitoare sau în lavabouri, înregistrând gândurile oamenilor și în cea mai intimă sferă a vieții lor. Principalii rivali ai conducătorului de partid și de stat au fost compromiși și obligați să demisioneze „voluntar”, inclusiv președintele statului de pe-atunci, Chivu Stoica, care ulterior s-a sinucis, primul ministru și cei mai mulți dintre membrii biroului politic și reprezentanții vechii gărzi. Au apărut apoi membri „noii gărzi”.

20 de ani de activitate în plin stat major al serviciilor române de securitate pentru exterior m-au făcut să cunosc toate aspectele hidoase ale spionajului comunist, deși în calitate de inginer am fost confruntat mai ales cu probleme tehnologice. Am fost martorul apariției unui mecanism complicat, care a luat treptat dimensiunile unui monstru hrănit de incapacitatea regimurilor comuniste de a-și produce propriile tehnologii, de exigențele Moscovei și megalomania conducătorului român. Din nefericire, timp de 20 de ani am fost implicat în activități care aveau ca obiect furtul de tehnologie din Occident. Această tehnologie, alături de democrație și libertate atrag respectul pentru statele occidentale, constituind pentru ele o legitimă mândrie. Am participat la activități de furt, dar am procedat în așa fel încât să nu fiu implicat în crime. Pentru că atunci, am început din nou să aud, din poziția unde mă aflam, vorbindu-se de crime. Nu mai era vorba acum: de zvonuri, ci de acte propriu-zise de violență comise împotriva unor emigranți. Profesorul Aurel Decei²⁹⁷ a fost răpit astfel în Berlinul de vest, iar doctorul Puiu Traian²⁹⁸, la Viena. Ei au fost aduși în secret în România și aruncați în închisoare. Ovidiu Beldeanu a fost răpit în Germania occidentală cu ajutorul germanilor estici și ulterior executat la București cu un glonte în cap.²⁹⁹ Dintr-odată crimele s-au apropiat de mine. Radio *Europa liberă* a vorbit la un moment dat în emisiunile sale despre următoarele probleme: existența unei greve a minerilor în România; o scrisoare semnată de Paul Goma și alți șapte dizidenți români, expediată la conferința pentru securitate europeană de la Belgrad; abuzurile puterii, prin intermediul securității, comise împotriva dizidenților. Emisiunea respectivă cuprindea de asemenea critici foarte acerbe ale cultului personalității, la adresa conducătorului român și a familiei sale.

Aceste comentarii au dezlănțuit furia prezidențială. Au fost date ordine ca „redactorii de la *Europa liberă* să fie bătuți până la sânge, să li se sfărâme maxilarele și dinții, să li se rupă brațele și să fie transformați în marionete vii, incapabile să scrie, să vorbească și să mai critice vreodată.”

²⁹⁷ Aurel Decei (1905-1976), orientalist, istoric, din 1940 la Consatul României de la Istanbul, de unde și-a dat demisia în 1947 după abdicarea regelui, rămânând în Turcia. Activ în emigrația română, reprezentant al Comitetului Național Român la Istanbul. Atras în Berlinul de Est de serviciile secrete într-o operație comună KGB, STASI și Securitate, în decembrie 1987, a fost răpit și adus la București, anchetat încontinuu timp de doi ani și condamnat la moarte. Pedepsa nu a fost executată. Eliberat în anul 1964, a lucrat ca cercetător la Arhivele Statului și la Institutul de Istorie “Nicolae Iorga”.

²⁹⁸ Traian Puiu (născut 1913-?) a fost membru al Mișcării Legionare și a devenit primar al Constanței în anul 1940. În 1942 a fost arestat și dus la Buchenwald. A activat în exil în grupările legionare, devenind redactor la revista *Vestitorii*. În anul 1953 s-a mutat la Viena, de unde a fost răpit, în anul 1958, de agenții Securității. Adus în țară a fost condamnat la muncă silnică pe viață. Grațiat în anul 1964.

²⁹⁹ Ovidiu Beldeanu a fost liderul grupului de tineri români care au ocupat, la 15 februarie 1955, Legația României de la Berna (Elveția), confiscând documente compromițătoare cu privire la unii politicieni occidentali.

Emil Georgescu³⁰⁰, autorul unor violente denunțuri publice făcute zi de zi la microfonul *Europei libere* împotriva cultului personalității, a fost grav rănit într-un accident de circulație organizat de un grup de teroriști români. Monica Lovinescu, strălucită reprezentantă a intelectualii țării române din capitala Franței, care găsea întotdeauna cuvinte încărcate de emoție pentru a exprima setea românilor pentru libertate și justiție, a fost atacată și bătută în fața locuinței sale din Paris de un grup de palestinieni care au acționat în numele securității române.

Îndată ce *Europa liberă* a început să se preocupe mai ales de dizidenții din România, au fost date ordine ca să se elibereze vize de ieșire, urmând ca ei să fie neutralizați odată ajunși în Occident. Abia sosisse la Paris și Sergiu Manoliu³⁰¹ a scăpat de o tentativă de asasinat a unui român, în timp ce se afla într-o stație de metrou din apropierea clădirii Națiunilor Unite. La sfârșitul lui noiembrie 1977, Nicolae Pleșiță, care era pe-atunci adjunct al ministrului de interne, mi-a spus că din ordinul președintelui l-a amenințat pe Paul Goma, cu câteva ore înainte de eliberarea autorizației de emigrare, cu următoarele cuvinte: „Ajuns la Paris, să fii cuminte Paul Goma, și să nu uiți că noi avem brațul destul de lung ca să ajungem oriunde v-ați afla.”

Ordinele de a reduce la tăcere pe românii din străinătate, și îndeosebi pe acei care criticau cultul personalității, deveneau din ce în ce mai frecvente. Serviciile de informații pentru străinătate erau transformate în mod progresiv, într-o vastă organizație teroristă-guvernamentală. În această perioadă am aflat că boala soției mele devenise incurabilă, că suferea de mania sinuciderii, și că toate eforturile depuse timp de zece ani n-au dat nici un rezultat; că atât tu, cât și eu, i-am devenit străini. Încă o dată, m-am gândit să aleg calea exilului, îndată ce voi fi găsit prilejul de a te lua cu mine.

Pentru acest motiv am organizat expoziția ta de pictură la Roma și te-am trimis în Italia, dar în ciuda numeroaselor mele încercări nu mi s-a permis să părăsesc România, înaintea întoarcerii tale. Nu am reușit, Dana. Nu ne-a fost posibil.

În iulie 1978 s-au dat ordine de asasinare a anumitor persoane ce se aflau în străinătate, dar de data aceasta, eu însumi am primit aceste ordine. Ordinele prevedeau asasinarea următorilor exilați: Ion Iacobescu³⁰² și Răuță³⁰³ în Statele Unite, Mandale în

³⁰⁰ Emil Georgescu (1929-1985) a fost procuror la Mizil și Telega între anii 1952- 1954 și procuror-șef în București între 1967-1971, apoi avocat. A fost angajat al postului de radio *Europa Liberă* din München, devenind unul dintre cei mai populari redactori datorită incisivității emisiunilor sale. A fost ținta mai multor atentate ale Securității (bătut crunt la 26 ianuarie 1981; 26 de lovituri de cuțit la 28 iulie 1981). Ultimul atentat, din anul 1985, i-a fost fatal. Nota informativă în care se anunță molestarea lui Emil Georgescu în anul 1981, conține următorul pasaj semnat de colonelul I. Tișeanu: “Situția creată ne obligă săa folosim alte concepții, tactici, împrejurări și mijloace pentru realizarea acțiunii de anihilare a lui „Iago” [numele de cod pentru Emil Georgescu]”.

(<http://ortodox.net/article.php?story=20050131111405224>).

³⁰¹ Sergiu Manoliu (împreună cu mama lui) a fost printre primii opt semnatari ai Scrisorii deschise a lui Paul Goma adresată Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa/post-Helsinki care a avut loc la Belgrad. Ajuns la Paris, unde dorea să emigreze, el a întreprins o grevă a foamei îns copul obținerii unor pașapoarte pentru alți prieteni.

³⁰² Colonelul Ion Iacobescu a defectat în SUA în anul 1969. A făcut parte din Rețeaua Caraman. În 1970 a fost condamnat la moarte și confiscarea totală a averii.

³⁰³ Constantin Răuță, agent DIE, a defectat în SUA în luna noiembrie 1973, în timpul unei vizite oficiale. Acolo a cerut azil politic. A fost condamnat la moarte în anul 1974.

Germania Federală, militantul politic Faust Brădescu în Franța³⁰⁴, disidenții Paul Goma și Virgil Tănase³⁰⁵ în Franța, indiferent de locul în care se aflau, și în sfârșit Emil Georgescu la München, deoarece nimenea nu-l putea împiedica de la exprimarea criticilor sale. Eu am primit de asemenea ordinul de a trimite colete cu explozivi acestor disidenți și de a distruge acest „cuib de viespi” reprezentat de birourile de la München ale postului de radio *Europa Liberă*, făcând uz, de importante cantități de materiale explozive. Aceste ordine erau fără echivoc și formulate într-o manieră concisă și hotărâtă. Mi s-a ordonat de asemenea să uit identitatea aceluia care mi-a dat aceste ordine, de a păstra cea mai mare discreție, de a nu avea asupra mea niciun document scris de mână și de a acționa în așa fel încât să nu implic niciodată guvernul român.

Am primit de asemenea ordinul următor: „Nu trebuie să ne dați nicio socoteală de rezultatul acțiunilor Dv. Lăsați aceasta în sarcina presei occidentale.” Am primit aceste ordine la sfârșitul lunii iulie, când a trebuit să fac alegerea finală, între a fi un părinte bun sau un criminal politic. Cunosându-te Dana, aveam ferma convingere că tu ai fi preferat să nu mai ai un tată, decât să ai unul asasin. În ziua de duminică 23 iulie, mama ta era bolnavă, ca de obicei. Te-am strâns lung în brațe la aeroport (un moment care a durat mult) și odată ajuns la intrarea avionului te-am sărutat timp de mai multe minute. Joi, am telefonat din Germania Federală și ți-am vorbit pentru ultima oară. Vineri, 28 iulie, cu puțin timp înainte ca să primesc cea de a treia stea de general, mi s-a acordat azil politic și am fost trimis în mod secret în Statele Unite.

Scumpa mea copilă iubită, în prezent, tu ești o artistă cunoscută, o soție respectată și o mama pe care copiii o iubesc, ai ajuns la vârsta de treizeci de ani, dar în gândurile mele ești încă o fetiță. În ciuda maturității tale, eu sunt convins că, ținând seama de personalitatea ta, nu îți va fi ușor să înțelegi ceea ce îți voi spune acum. Același lucru se întâmplă și cu multe persoane din Occident cărora le este greu să înțeleagă de ce un șef de stat puternic, care se bucură de o reputație mondială, reacționează cu atâta vehemență împotriva libertății, și îndeosebi, împotriva libertății de expresie, sau să creadă, că într-o țară a cărei istorie nu este decât o lungă luptă pentru libertate, viața particulară a sute de mii de persoane trebuie înregistrată în mod secret pe casete de magnetofon, începând de la membrii familiei președintelui, de la primul ministru și membrii cabinetului său, de la episcopi, rabini, profesori universitari și studenți, artiști și agricultori, până la simplul cetățean, care trebuie să stea la coadă pentru a-și procura hrana. Este greu de crezut, că un nou tip de telefon (singurul permis în România din 1978), poate deschide o nouă eră, în acțiunea de supraveghere electronică, de mare anvergură, fără a fi necesar de a pătrunde în mod ilegal în domiciliile particulare; este suficientă apăsarea unui buton la centrala telefonică pentru a asculta convorbirile.

³⁰⁴ Faust Brădescu (1912–2000), comandant legionar și scriitor. După război, în 1946, s-a refugiat în Brazilia. Aici a înființat Editura Dacia, unde a publicat texte legionare. În 1971 s-a stabilit în Franța, unde a devenit șeful Secției de programare, studii și documentare a Mișcării Legionare din exil. A fost un colaborator apropiat al lui Horia Sima.

³⁰⁵ Virgil Tănase (1945-), scriitor român, apropiat al lui Dumitru Țepeneag și Paul Goma. S-a refugiat în Franța în anul 1977. Aici, a luat mai multe luări de poziție împotriva regimului comunist și a lui Nicolae Ceaușescu personal. A fost vizat împreună cu Paul Goma de o tentativă de lichidare a Securității, în anul 1982. Cel care urma să execute acesta atentate, ofițerul de securitate Matei Pavel Haiducu, a defectat.

La scurt timp după plecarea mea, ordinele pe care le promisem au început în mod evident să fie executate. În februarie 1981, în timpul conferinței de la Madrid, s-au trimis colete cu explozive disidenților din exil. La 18 iulie 1981, Emil Georgescu a fost obiectul unei tentative de asasinat: a primit douăzeci și două lovituri de cuțit. Răpiri, comploturi mortale și alte acțiuni teroriste efectuate de serviciul de informații român au fost descoperite în Statele Unite, Elveția și în Republica Federală Germania, ca și în alte democrații occidentale. În aprilie 1982, Matei Haiducu, cetățean francez naturalizat, a mărturisit că era ofițer de securitate român având ca ultimă misiune asasinarea a doi disidenți din exil: el a declarat că i s-a furnizat un stilou umplut cu otravă mortală, care nu lasă nici-o urmă, dar care provoacă un stop cardiac două ore după consumare. Complotul nu a fost prea diferit de "umbrela bulgărească", folosită la Londra pentru a ucide un scriitor bulgar exilat, în ziua aniversării nașterii lui Todor Jivkov; otrava, era fără îndoială identică, furnizată de același KGB.

Lumea liberă dorește să încurajeze chiar cel mai mic semn de independență, în sânul blocului sovietic. Totuși, lumea liberă nu poate accepta ca un guvern străin, ce se bucură de o aureolă de independență față de Kremlin, să comită crime pe pământ occidental bătându-și joc de două secole de democrație și de drepturile omului. România de astăzi confirmă mai mult decât oricare altă țară din lumea contemporană această magistrală cugetare a lordului Acton, istoric britanic de mare reputație și filozof al libertății din secolul trecut: „Puterea duce la corupție; puterea absolută duce la corupție absolută.” Care sunt avantajele de care vă bucurați tu și întregul popor român având un guvern naționalist, independent într-o oarecare măsură și un șef de stat relativ celebru, când drepturile voastre sunt mai puține, iar libertatea voastră este mai redusă decât cea de care se bucură un pușcăriaș dintr-o închisoare occidentală?

În sfârșit, ce diferență există pentru mine aici și pentru sutele de mii de români care trăiesc în Occident între o Bulgaria supusă și o Românie relativ independentă? Una încearcă să asasineze dizidenții săi din străinătate cu o umbrelă, ceilalți cu un stilou. Scumpul meu copil, mai sunt multe lucruri pe care nu ți le pot spune fără a-ți primejdui viața. Acesta este motivul pentru care am părăsit România.

Din prima zi a șederii mele aici am încercat să dau de tine, până la izolarea ta. Mi-au trebuit 6 ani pentru a găsi puterea de a-ți adresa o scrisoare de mărturisire, o scrisoare în care să îți explic ce m-a determinat să fac din tine o orfană. O scrisoare care să te lămurească pe tine și pe vechii mei prieteni despre decizia ce am luat, decizie prin care am evitat să devin un criminal politic, putând astfel să vă privesc drept în ochi și să arăt altora acest ultim drum care duce la libertate. Scrisoare, în care să-ti spun că este necesară o enormă forță interioară spre a te hotărî să-ți pierzi copilul pentru mulți ani și pentru a trăi numai cu amintirea prietenilor dragi ai trecutului; în care să-ți spun că nu sunt nici un trădător, nici un criminal, nici un gangster (și că n-am fost ucis într-o stație de metrou, așa cum ți s-a povestit), pentru a-ți spune că sunt un om cinstit care a beneficiat de generozitatea lumii libere, care mi-a acordat azil politic în ciuda celor 28 de ani petrecuți într-un serviciu de informații al unui stat comunist. O scrisoare în care să cer președintelui Ceaușescu să ordone încetarea asasinatelor, răpirilor și actelor teroriste în lumea liberă, aceste crime fiind incompatibile atât cu prestigiul internațional al țării, dar și cu ajutorul generos de care România beneficiază din partea guvernelor occidentale.

Scriu această scrisoare pentru a-ți spune că sentimentul libertății nu poate fi întrecut decât de cel al vieții; pentru a-ți spune că viața în Statele Unite ale Americii, țara

libertății la al cărei nume ochii tatălui meu și ochii mei se umpleau de lacrimi, este pur și simplu de necrezut. Vă scriu ție și soțului tău și pentru a vă cere să găsiți puterea de a începe o nouă viață aici, unde nu veți fi singuri, așa cum eu am fost. Pentru a vă spune că nimic nu va fi mai frumos decât să trăiți în țara tuturor posibilităților, acolo unde arta, este expresia a ceea ce simți și nu a ceea ce îți se cere să simți.

Ți-am scris o scrisoare în care nu te-am putut întreba nimic despre tine, nici despre Radu, nici despre sănătatea și viața voastră, nici despre nepotul meu (nici măcar nu te pot întreba cum îl cheamă). Nu vă pot întreba, nici despre cariera voastră de artiști, despre picturile tale și sculpturile lui Radu – pentru că nu ai dreptul nici să vorbești, nici să scrii. Nu pot să spun decât că inima mea este plină de speranță pentru tine și familia ta, că prăjitura pe care am cumpărat-o recent pentru aniversarea celor 30 de ani ai tăi este cea mai mare din câte am cumpărat în fiecare an pentru tine și că este teribil să nu te am decât în gânduri și nu în brațele mele.

Cu toate acestea, scriindu-ți această curioasă scrisoare am sentimentul că ziua în care ne vom revedea cu toții laolaltă este mai aproape decât credem. O fotografie stă mereu pe biroul meu. Ea te reprezintă într-o zi cu soare, mușcând dintr-un măr. Mai mușcă o dată din măr, fata mea, pentru zilele însoțite ce vor veni. Te iubesc mult scumpa mea Dana.

Doi “ascultători”, [aprilie] 1985, scrisori difuzate la 15 mai 1985³⁰⁶

Scrisoarea I-a.

Hotărât lucru, lumea se află în secolul vitezei. Însă în România cu adevărat nu circulă decât zvonurile și părerea unanim acceptată despre rolul calamităților în dezvoltarea socialismului. Au fost inundații și populația a trebuit să plătească, economia nu trebuia să sufere. A fost cutremurul și poporul a trebuit să plătească contribuții „benevol-obligatorii” și a participat la muncă patriotică pentru repararea blocurilor, unele avariate chiar de la darea în funcțiune. Pagubele nu trebuiau să afecteze economia națională.

Dar suntem în secolul vitezei și în România cuvântul „auto” e foarte des folosit. Și nu e vorba doar de automobile. Timp de mai multe luni circulația automobilelor a fost interzisă. Cică din cauza zăpezii și a iernii grele care s-a abătut peste România. A trecut iarna, prin decret circulația automobilelor a fost reluată, dar ele totuși continuă să nu prea circule. Benzina e raționalizată, însă numai atunci când se găsește. În schimb, asigurările și impozitul pe mijloacele auto au fost plătite în continuare, inclusiv în perioada în care circulația lor a fost complet interzisă.

Nici autotransportul în comun nu funcționează cum trebuie. Probabil de aceea autobuzul care transportă muncitorii e numit „ciorchinele” la Brașov, „râma” la Timișoara și „cămila cu gaz metan” la Sibiu.

Pentru a ajunge la timp în fabrică, muncitorii din împrejurimile Sibiului folosesc „auto-pasul” și în cel mai bun caz „auto-stopul” cale de 5, 10 sau 15 km. Cum spuneam cuvântul „auto” e foarte la modă în România.

³⁰⁶ D.B. No. 610, May 15, 1985.

Ajuns la fabrică, după ce-și trage sufletul, muncitorul trece la strung pentru a-și îndeplini și chiar depăși planul. Însă strungul se încăpățânează să nu funcționeze fără curent electric din cauza programului de economii la energie impus de regim. Strungul stă și muncitorii fac ședințe. Acolo se arată că un minut în stagnarea producției înseamnă un miliard pagube pentru economia națională. După o ședință de 2 ore, adică 120 de minute, se trece la muncă. Dar nu există materii prime, iar camioanele au tras pe dreapta din lipsă de combustibil. Se face o nouă ședință și se discută despre auto-aprovizionare. Concluzia: autoaprovizionarea nu merge. De ce nu merge. Pentru că auto-conducerea muncitorească nu funcționează așa cum a indicat secretarul general. Aceasta a fost concluzia secretarului organizației de partid de la uzina mecanică Mârșa Sibiu. Se iau măsuri, lucrătorii de la serviciul aprovizionare sunt penalizați cu 5%, șoferii cu 10%, muncitorii cu 15% plus reducerea salariilor la nivelul planului realizat, adică nerealizat. După atâta muncă, muncitorii trec prin alimentare, unde constată că s-a desființat autoservirea și s-a introdus de-servirea. Drept care ajung acasă cu traista goală și sunt întrebați de familie cum funcționează auto-aprovizionarea.

Totuși auto-aprovizionarea funcționează, dar numai pentru descurcăreți. „Muncitorii cu falca”, stâlpii regimului, se auto-aprovizionează de la magazinele speciale. Alți „muncitori” respectă indicația partidului ca aprovizionarea să se facă noaptea. Drept care la adăpostul beznei care domnește peste orașele și satele țării se fac afaceri cu mărfuri dosite și vândute cu suprapreț. Asta o fac cei care au bani. Cei care n-au, fac și ei ce pot. Fabricile de produse lactate, abatoarele și fabricile de prelucrarea cărnii sunt luate noaptea cu asalt, nu pe din afară, ci pe dinăuntru. Oamenii se autoaprovizionează și ei cum pot. Uneori exagerează. Într-o singură noapte autocamioanele și autobuzele din Sibiu și din Mârșa au fost „uscate”. Li s-au golit rezervoarele de benzină.

La Sibiu și la Brașov, muncitorul care se întoarce acasă după schimbul doi, de regulă pe jos pentru că autobuzele s-au retras, nu circulă sau sunt arhipline, fiind și întuneric, riscă să fie jefuit. Reclamă la miliție și miliția îl întrebă de ce umblă noaptea pe stradă. Într-un pasaj subteran din Sibiu, trei militari au fost snopiți în bătaie. Se spune că a fost o confuzie. Bătăușii credeau că au de a face cu ofițeri de miliție, dar din cauza întunericului n-au putut deosebi uniforme.

Încolo sistemul „auto” lansat de conducerea partidului nu prea merge. Pe drumul socialismului specific românesc se înaintează greu, numai coborând se înaintează mai repede, dar asta pentru că partidul nu mai are frâne și totul se duce de râpă.

Autodezvoltarea e un miraj, autoaprovizionarea un faliment, autogospodărirea o mare risipă. Nu funcționează decât autoînșelarea și automulțumirea partidului, alimentate cu rapoarte, angajamente și statistici false.

Dacă treburile ar merge numai pe jumătate din cât se afirmă oficial, țara ar cunoaște un ritm de dezvoltare mult mai mare. Dacă populația ar avea posibilitatea să muncească, să câștige și să se aprovizioneze numai cu jumătate din cele ce afirmă Nicolae Ceaușescu că ar exista în realitate, viața românilor ar cunoaște o sensibilă îmbunătățire. Însă conducerea partidului este cu totul ruptă de realitate. Și pentru a nu fi deranjată din vise întărește aparatul de represiune. Din această cauză, bine funcționează doar troica partid-miliție-securitate.

Iarna care a trecut a fost calificată ca „deosebit de grea”. Dar această iarnă a fost în întreaga Europă. Numai la noi s-a resimțit fiindcă a fost folosită de guvernanți ca motiv în cadrul planului general de distrugere a poporului român.

La noi se vehiculează o explicație a dispariției gazelor pe care vă rog să o confirmați sau să-i explicați netemeinicia: spre sfârșitul anului 1984, s-a anunțat în lumea liberă darea în funcțiune a gazoductului trans-siberian pentru Europa de Vest. Acest gazoduct, am auzit, că nu este terminat încă, dar Occidentul a primit cota de gaze. De unde? Momentul a coincis cu stoparea gazelor la noi în țară. Drept urmare, pierderile de vieți omenești și pagubele materiale produse consecutiv opririi gazelor sunt incalculabile. Încerc să vă trimit câteva exemple.

În foarte multe blocuri, temperatura în camerele de locuit, a ajuns sub 0 grade, astfel încât condensul produs de căldura biologică a locatarilor comasați într-o singură cameră a dus la acoperirea pereților cu un strat de gheață. Domnilor, nu sunt elucubrații, sunt lucruri trăite! Gheață pe pereții camerei ca în congelatorul unui frigider dintr-o țară civilizată. În timpul acestei urgii, Ceaușescu declara, la 8 martie că „au fost 2-3 zile mai reci; oamenii trebuie să se îmbrace mai gros.”

Pagubele produse prin pleznirea instalațiilor de încălzire se ridică la miliarde de lei. Numai la Liceul „I.L.Caragiale” repararea instalației costă 800.000 lei. 90% din clădirile și instituțiile încălzite cu gaze au instalațiile sparte. În 10% din cazuri, acestea au avut mecanici cu intuiție, fler, spuneți cum credeți, care au golit instalațiile de apă la vreme. În același timp întreruperea curentului electric, la diverse ore, pe neașteptate, a produs pe lângă multe accidente cu lifturile care în ultima vreme sunt aproape toate „în revizie”, pagube industriilor care folosesc cuptoare cu foc continuu și implicit consumuri sporite de energie. Când la o astfel de întreținere care trebuie să păstreze cuptoarele la un anumit nivel termic timp îndelungat și se întrerupe curentul electric, masa incandescentă din cuptor pierde din căldura acumulată cu consum de energie ce trebuie apoi, din nou recuperată cu un alt consum.

În acest joc descreierat de-a economia, factorul uman nu a contat și nu va conta, după cum veți vedea. Pentru ceea ce a făcut regimul lui Ceaușescu românilor în această iarnă, stau martore cimitirele: practic, în nici un cimitir nu mai există alei, toate sunt ocupate cu mormintele acestei ierni. De exemplu, dintr-un azil cu 24 de bătrâne nu a supraviețuit decât una. La crematoriul uman, incinerările s-au făcut pe ascuns în sensul că rudelor li s-a dat o urnă, dar cine poate ști ce conținea aceasta, deoarece presiunea gazelor nu a asigurat incinerarea, iar despre decedați au fost aruncați în gropi. Mormintele și cavourile nu se mai pot vinde și cumpăra, fiind proprietatea statului, și după șapte ani trebuie evacuate. Românul nu mai are drept la somnul de veci. În schimb, la negru, se pot închiria cripte cu până la 1000 de lei pe lună ca să ai unde să-ți înmormântezi rudele, în cavoul altei familii. Ceea ce este limpede, statul comunist a reușit, cu ajutorul acestei ierni, să facă o mare economie la fondul de pensii și ajutor social.³⁰⁷

Concludent pentru ceea ce ne așteaptă iarna viitoare este proiectul care trebuie executat în această vară. Dacă în iarna trecută, unele cartiere și locuințe au beneficiat de ceva căldură, aceasta s-a datorat faptului că se aflau pe conducte industriale. Regimul comunist a înțeles din pagube că trebuie să asigure un regim minim de energie industriei sale și de aceea a hotărât deconectarea, crearea unei duble rețele de alimentare cu apă,

³⁰⁷ Acest pasaj nu a fost citit la *Europa Liberă*.

energie electrică și gaze care să ocolească locuințele. Deci, nu numai că nu se urmărește ameliorarea nivelului de viață al populației care consumă cam 3% din totalul energiei țării, ci din contră, se stabilește implicit conservarea ei prin frig.

În sistemul de distrugere și batjocorire a populației se înscrie și măsura de a nu mai aduce buteliile de aragaz la domiciliu. Cu toate că zăpezile au lăsat de mult loc maldărelor de gunoaie pe străzile capitalei noastre, centrele de comenzi nu primesc cereri iar oamenii, nemaibeneficiind nici de ajutorul săniuței, trebuie să se ducă cu butelia de aragaz în spate la cele câteva centre volante de distribuție.

În țară circulă următorul banc negru care reflectă tragedia românilor sub Ceaușescu: „Doamne, dacă m-ai scăpat de iarna asta, ajută-mă să nu o mai apuc pe următoarea.” Și un alt banc, tot negru, ca tot ce e în România, dar care, se pare, are girul trist al autenticității, petrecându-se la o școală în clasa întâia: „Profesoara întrebă: Copii, știți voi unde se produce electricitatea în țara noastră? Copiii tac, dar în fundul clasei Bulă ridică mâna: - Ia spune tu, Bulă! – În bucătărie, tovarășa. – Dar de unde știi tu Bulă așa-ceva? – Păi, tovarășa, aseară ni s-a întrerupt lumina și tata a spus: Iar ne-au oprit porcii ăștia electrice!”³⁰⁸

Gheorghe Calciu-Dumitreasa, București, 14 octombrie 1984, difuzată la 10 iunie 1985³⁰⁹

Despre libertatea mea.

Sunt profund emoționat: este ca și cum, scriind aceste rânduri, aș vorbi cu sufletul lumii, acea lume care m-a sprijinit pe toată durata suferinței mele cu dragostea, cu rugăciunea și cu participarea. Chiar în clipele cele mai tragice, când sentimentul singurătății mele mă copleșea, gândul luminos al solidarității noastre spirituale, îmi aducea consolarea salvatoare. Am înțeles că suferința cea mai mare, este izolarea - nu fizică, materială - ci izolarea spirituală, pierderea sufletească în neantul singurătății. Dar acolo unde este iubire, este și comuniune, în ciuda zidurilor, a gratiilor și a teroarei. Pentru toată această dragoste consolatoare, îți mulțumesc, lume a iubirii creștine. Ura, răutatea, și cruzimea se pierd în oceanul acestei iubiri.

„Să zicem „fraților” și celor ce ne urăsc pe noi.” Am fost eliberat după 5 ani, 5 luni, și 10 zile, la 20 august 1984, de la Securitatea din București. Încă din clipa arestării, m-am constituit în persoană sechestrată, nu am recunoscut și nu am semnat niciunul din documentele emise de Tribunalul militar împotriva mea în urma unui proces desfășurat în cea mai întunecată taină, încât familia mea nu a cunoscut nici data procesului, nici rezultatele lui decât mult mai târziu.

Nu am încetat să mă rog, și să slujesc liturgia în închisoare în ciuda amenințărilor, a teroarei și a bătăii. Dacă cei ce m-au închis - laici și clerici - au crezut că mă vor izola și în duh. S-au înșelat. Nicio clipă nu m-am simțit exclus din comunitatea liturgică, nici din cea a iubirii. Nu mi-a fost teamă de cei ce „pot ucide trupul, dar după aceea, nu mai pot face nimic” (Luca, Capitolul 12, versetul 4 și 5); am vestit tuturor de la anchetator și până la cel din urmă condamnat, în extrem de rarele întâlniri cu ultimii,

³⁰⁸ Pasaj necitit la *Europa Liberă*.

³⁰⁹ D.B. No. 628, June 10, 1985.

mesajul adevărului creștin: am cerut cu tărie să mi se adreseze toți cu „Părinte” și de multe ori am reușit; am făcut rugăciuni și slujbe sfinte cu hoții și cu ucigașii și am nădărdit că voi putea sluji și cu arhieriei mei. Va veni oare și ziua aceea ?

Perioadele petrecute în diferite închisori au fost și crunte, și mai laxe, mai blânde chiar. Nu știu ce anume determina aceste oscilații, de la cruzimea cea mai inimaginabilă, la politețe și larghețe, după cum nu știu ce a determinat eliberarea mea nesperată până în preziua scoaterii mele din închisoare. Dacă nu ar fi iubirea, cu care oamenii m-au primit, lacrimile celor care m-au îmbrățișat, în casă, pe stradă, în biserici, foștii mei credincioși și elevi, care au suferit persecuții și teroare, percheziții și amenințări și care, trecând peste toate m-au căutat, ca să putem trăi câteva clipe de comuniune frățească, și dacă nu ar fi această certitudine a proniei divine, chiar dacă necunoscută, și care îmi alungă teama, diferența dintre detențiune și acest simulacru de libertate ar fi extrem de mică. Doar că, acum sunt păzit de un număr infinit mai mare de securiști și milițieni decât atunci când eram închis și această situație a creat o stare de semidetenție pentru toate cele 40 de familii de pe scara unde locuim.

Mi se pare absurdă și monstruoasă, această plasă în care suntem prinși, acest continuu lanț care ne înconjoară, inutila și enorma cheltuială de energie umană (fără inteligență) și de bani pentru a oprima un om care nu a propovăduit decât credința și dragostea, ridicându-se pentru apărarea bisericii și a semenului său și o femeie care nu are altă vină decât aceea de a fi rămas alături de soțul ei, în această nenorocire. Cât despre persecuția împotriva fiului nostru ea iese din cadrele puterii de justificare rațională. Suferința, oricât ar fi de grea - vine și trece. Există o memorie atroce a propriilor noastre greșeli și o memorie bună care atenuază și îmblânzește durerile trecute. Ceea ce însă mă înspăimântă și mă cutremură este acea neobosită persistență, în ură și răutate, pentru anularea căreia a murit Isus pe cruce și ca El, șirul lung al mucenicilor, știuți de neștiuți. ”Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine, m-a urât înainte de voi.” (Ioan, capitolul 15, versetul 18).

E un gând care nu m-a părăsit niciodată. Spuneam în una din predicile mele că atunci când m-am hotărât să atac public problema bisericii și a tineretului dezorientat în planul spiritului, am știut la ce trebuie să mă aștept: la teroare, la calomnie, la șantaj, doar că realitatea a depășit puterea mea de imaginație.

Nimic nu s-a schimbat. Puterea de imaginație a răului este și imensă, și variată. Ea nu se epuizează niciodată. Am știut că eliberându-mă voi trece, de fapt, ca și familia mea, într-o închisoare mai largă, mai subtilă, și poate mai eficientă. Nu pot urmări complicatul raționament al răului. Mă simt depășit. Dar nu am putut, nici în cele mai dureroase gânduri ale mele, să-mi imaginez că abia scăpat de închisorile comuniste, după ce ierarhii mei m-au calomniat fără motiv și fără a ține cont de cel mai elementar adevăr istoric, că după toate acestea, sufletul meu va mai suferi o lovitură inumană, dată chiar de ierarhia Bisericii Ortodoxe Române și de frații mei preoți.³¹⁰ Ei au socotit să mă despoaie printr-un decret de caterisire de harul preoției pe care nu ei mi l-au dat, ci un mare arhieru care acum a murit și care ar fi fost singurul în drept să mă oprească de la funcțiile mele sacerdotale, căci harul mi s-a dat în veci. Și știu că el nu ar fi făcut-o. Are oare răul limite, în „inventivitate”?

³¹⁰ Vezi scrisoarea lui Gheorghe Calciu-Dumitreasa din ianuarie 1985, “Apel către sufletul creștin”, publicată în acest volum.

Nu cer decât puțină pietate creștină de la arhieriei mei; o picătură de iubire chistică. Nu le-a păsat de familia mea, în anul de șomaj, și în cei cinci ani și jumătate de detenție. Ba, dimpotrivă, le-a păsat, dar în rău. Le cer acum, să oprească această ură ordonată, să-și amintească măcar acum că sunt reprezentanții lui Hristos în această lume a durerii și a lacrimilor. În toată clipa suntem pândiți de primejdii, loviți de concepții materialiste (atât comuniste, cât și capitaliste) și ne găsim crucificați, ca Iisus pe Golgota. Spuneți, păstorii noștri duhovnicești, tot ca El, în clipa morții: „Măine vei fi cu noi, în Biserica lui Hristos.”

Am investit iubirea și duhul meu, și tot acest imens tezaur de suferințe, în țara și Biserica noastră. Aici este ființa și sensul existenței mele. Și acum mă văd obligat să plec din țară. Nu aș face-o dacă aș fi singur. Dar nu sunt. Nu numai eu mă simt prins în lanțul teroarei, ci și familia mea. Oameni pe care nu i-am cunoscut niciodată, mi-au spus: „Să nu ne lași, Părinte”, mie, celui mai umil, celui mai oprimat și imobilizat, om din țară.

Alții mi-au spus: „Salvează-te. Părinte!”

Paradoxal este că nu-i pot urma nici pe unii, nici pe alții. Nesiguranța mea și a familiei mele mă obligă la emigrare; autoritățile mă țin într-o totală ignorare în legătură cu ea. Certitudinea cea mai rea este mai puțin rea decât incertitudinea. „Și acum rămân aceste trei: credința, nădejdea și dragostea. Dar mai mare decât toate este dragostea.”

Și oricum ar fi, știu că nu voi fi lipsit de dragostea semenilor mei.

Gheorghe Calciu-Dumitreasa, București, ianuarie 1985, difuzată la 18 iunie 1985³¹¹

Apel către sufletul creștin.

Există - sau cel puțin ar trebui să existe - un drept minim de apărare pe care individul să-l exercite împotriva agresiunii desfășurate asupra lui de către organele de securitate. De acest drept suntem total lipsiți. Dacă unele categorii de bruscați se apără cu aceeași monedă (violență pentru violență), în cazul acestui tip de agresiune opoziția dură, chiar și în cazul legitimei apărări, devine fatală. Pentru intelectual însă, singura reacție este apărarea prin cuvânt. Dacă l-am parafraza pe Titulescu, ar trebui să spunem că dreptul, politica, literatura și firește religia țin de esența publicității, fie ea orală sau scrisă. Există oare în țara noastră, posibilitatea unei asemenea publicități, fie și numai pentru a te apăra, împotriva agresiunii organizate? Nu există !

Puterea securității este nelimitată. Ea își este sieși lege și nu se teme de nimic, nu se sfiște de niciun abuz. Ea arestează și trimite în judecată pe cine vrea, iar tribunalele militare îi execută dispozițiile. De pe vremea lui Dej și până în prezent nu se cunoaște nici măcar un caz de arestat politic anchetat și trimis în judecată de Securitate și pe care justiția să-l fi achitat, oricât de evidentă ar fi fost inocența inculpatului.

În timp ce eram sub anchetă, în 1979, cei doi anchetatori, colonelul de Securitate Constantinescu și colonelul-procuror Ștefănescu³¹², timp de câteva zile (în care eu refuzasem să scot măcar un singur cuvânt) nu au făcut decât să mă insulte în cel mai

³¹¹ D.B. No. 634, June 18, 1985.

³¹² Colonelul Mircea Ștefănescu, procuror militar, s-a ocupat cu acuzarea disidenților începând cu anul 1977 (mișcarea Goma).

trivial mod posibil pe mine și familia mea, vii și morții. Era perioada în care Securitatea decisese (în prealabil) să fiu condamnat la moarte. Ulterior, am ajuns printre deținuți de drept comun, dar nici măcar printre cei de cea mai joasă speță nu am auzit vulgaritățile debitate de cei doi stâlpi apărători ai democrației socialiste. După 3 zile de anchetă în care nu am răspuns nimic, a intrat în birou comandantul securității, Vasile Gheorghe³¹³, care a ordonat să fiu băgat în anchetă continuă (non stop, după expresia lor), în care am stat 48 de ore. Colonelul-procuror Ștefănescu a stat tot timpul în poziție de drepti repetând ca cel din urmă recrut: am înțeles tovarășe comandant.

Din clipa aceea, acesta a fost pentru mine simbolul relațiilor dintre securitate și justiție. Pe tot parcursul dureroasei mele detențiuni, această imagine s-a confirmat, oridecâte ori m-am aflat între justiție și securitate. Când, la Aiud, am fost supus unor acțiuni repetate de exterminare, ordonate de directorul-general al penitenciarelor, Panait, nicio lege nu m-a apărât. Când, din ordinul aceluiași, și tot la Aiud, am fost băgat cu doi criminali, cărora li se ordonase să mă bată, în speranța nemărturisită că mă vor ucide, nici-o lege nu m-a apărât. M-a apărât Pronia divină, care a operat în duhul celor doi deținuți, oprindu-i de la o faptă fatală și pentru mine, și pentru ei. Mi-au spus deschis: „Părinte, s-o faci ei, că de aia au grade și salarii!” Când într-un târziu, după o grevă de 10 zile, au venit doi procurori de la București, aceștia au discutat chestiuni cu totul străine de ceea ce se întâmpla atunci cu mine. Am protestat împotriva crimei care se săvârșea sub ochii mei împotriva mea și altor deținuți din secția specială în care mă aflam: torturi, înfometare, insulte. Rezultatul a fost că în noaptea și ziua următoare bătăile și urletele din secție au fost și mai crunte. Același lucru s-a întâmplat și când am protestat pe lângă procurorul local. Când la Jilava-spital (și subliniez cuvântul „spital”) am fost bătut cu bastonul de cauciuc de către plutonierul Petre pentru că mă rugam, când m-am plâns soției mele (mult mai târziu, cu ocazia unui vorbitor), soția mi-a spus că aflase cu săptămâni mai înainte de la *Europa Liberă* de ceea ce mi se întâmplase. Plutonierul Petre m-a asigurat atunci că a făcut-o din ordinul comandantului Jilavei, colonelul Feciar și al comandantului Vasile Gheorghe, că dacă i se dă ordin, mă calcă în picioare până voi da ortul popii. De altfel plutonierul Petre, cu alți gardieni (Sabău, Amariuței, Ocnașu etc.) au făcut parte din acel celebru „decor de aur” de la Jilava, specializat în torturarea deținuților (și chiar omorârea lor) până la decretul din 1977, când torturile și bătăile și-au pierdut caracterul de masă luând un aspect mult mai individual. Care este dar diferența dintre plutonierul Petre de la Jilava și unul din agenții securității însărcinat cu urmărirea și terorizarea mea, care a afirmat în zilele Crăciunului 1984 că dacă i s-ar îngădui, nu dacă i s-ar ordona, mi-ar trage 50 de gloanțe în cap, sau alți doi agenți de securitate care m-au brutalizat pe mine și pe soția mea în primele zile ale anului 1985 în fața a numeroși cetățeni pentru că am vrut să felicităm o rudă de la un telefon public? De luni de zile în holul blocului în care locuiesc, stau zi și noapte trei milițieni; alți 3 la un capăt al străzii, iar la celălalt capăt alți 3. Ei legitimează orice persoană care intră în hol, îi însoțesc până la apartamentul la care merg, iar dacă vin la noi, îi trec într-un registru și le interzic să urce cu excepția rudelor, sau a unor cunoscuți foarte apropiați. Trei mașini ale securității,

³¹³ Gheorghe Vasile, colonel, comandant al Direcției a VI-a Cercetări Penale a Securității, a făcut parte din „comandamentul acțiunii „Riposta II”: contracararea intențiilor de emigrare a cetățenilor români”. A fost cel care a anchetat și a trimis în judecată majoritatea celor acuzați de propagandă împotriva orânduirii socialiste sau alte acțiuni de natură politică. Nu trebuie confundat cu Gheorghe M. Vasile, general maior, șeful Inspectoratului Municipiului București (1982-1984).

cu câte doi sau trei agenți în ele stau zi și noapte în jurul imobilului nostru, iar când ieșim în oraș, fie și la pâine sau lapte, cel puțin 6 agenți vin după noi, umăr la umăr să nu schimbăm vreun cuvânt cu cineva. Persoanele neavizate, care ne salută sunt legitimize, amenințate și li se interzice orice relație cu noi. Cel puțin 30 - 40 agenți și milițieni, între care și câțiva coloneii sunt permanent pe urmele noastre, ne sustrag corespondența, (chiar și pe cea trimisă de frați) ne înregistrează convorbirile telefonice și ni le întrerup oricând au chef. Noi protestăm iar ei aud, tac sau ne amenință și râd ironic. Orice abuz la ei e o virtute. Ținând cont de numărul imens de agenți care ne urmăresc, de camerele de luat vederi îndreptate spre apartamentul nostru, de posturile de audiție plasate în diverse blocuri și apartamente din jur, de postul de centralizare din Policlinica de cartier, de mașinile, care consumă zi și noapte combustibil ca să se încălzească agenții din ele, înseamnă că lunar, se cheltuiesc minimum 100 - 150 mii de lei, în mod absolut inutil, căci un singur milițian în hol ar putea face același lucru. Acum când se psalmodiază pe toate tonurile sloganul economiei de combustibil, când se taie lumina și se oprește căldura, când „oamenii muncii” stau ore întregi în stații înghețând, până reușesc să prindă un loc într-un autobuz supraaglomerat, și care trece prin stație tot așa de rar ca și Cometa Halley pe lângă pământ, care este rațiunea și scopul acestei enorme cheltuieli de bani și energie umană, fără inteligență? Nu este firească revolta oamenilor care vin pe jos, osteniți, înghețați de la muncă, când văd agenții securității, grași, bine-hrăniți și îmbrăcați, bărbați și femei, arzând inutil benzina și încasând salarii de 3 - 4 ori mai mari decât ale lor numai pentru a teroriza doi oameni care nu au făcut, și nici nu ar putea face nimic? Doi oameni izolați, imobilizați, trăind în teroare și sărăcie!

Spuneam cândva, în timpul detențiunii, că Dumnezeu, m-a destinat martirajului - ca încercare sau ca pildă vie și că strădania mea ar trebui să fie îndreptată spre transformarea acestui destin în vocație. Și m-am străduit. Am cerut regimului comunist, din țară ca și lumii întregi, ca măcar soția mea și fiul meu să fie salvați, să li se dea pașaport spre a trăi în afara teroarei, a lipsurilor și a acestei cumplite măcinări a nervilor la care securitatea ne supune pe toți. Și acum sunt gata la acest sacrificiu, deși aș dori să pot pleca și eu cu ei, măcar până îmi voi vedea fiul, ajuns într-o condiție cât de cât convenabilă. Nu este oare mai mult decât evident că plecarea noastră din țară ar soluționa, pe de o parte, această enormă și nebunească cheltuială pe care securitatea o face și că s-ar pune capăt unui scandal care îndurerează sufletele multor oameni din lume și chiar relațiile de stat? De ce nu se judecă normal lucrurile? Dacă viețuirea noastră în această țară este o imposibilitate, de ce nu ni se îngăduie plecarea? Dacă plecarea noastră din țară este o imposibilitate, de ce nu suntem lăsați în pace să trăim în lipsurile în care ne zbatem, dar eliberați de teroarea securității? Dacă nici să plecăm nu suntem lăsați, nici să trăim nu suntem lăsați, nu este evident ce se urmărește? Mai trebuie s-o spunem noi? Prea multe exemple tragice o spun. Suntem doi oameni care am pășit pragul bătrâneții, suferințele ne-au marcat trupul, dar prin harul lui Dumnezeu sufletul îmi este teafăr, și credința intactă, mult sporită. Cred în biruința binelui creștin și în întoarcerea celor păcătoși, îmi iubesc Biserica și neamul și sunt convins că perioadele de întuneric istoric nu pot distruge decât parțial geniul românesc și opera lui, creată prin vitregiile vremurilor, căci Pronia divină este peste noi și în planul Lui Dumnezeu, finalitatea, chiar și a răului, este binele.

Pe ziua de 6 octombrie 1984, ierarhii mei au socotit în marea lor bunătate că după cei 5 ani și jumătate de detențiune inumană este cazul să-mi inculce o nouă suferință, și

m-au caterisit. Știu - și nu este un secret pentru nimeni, că ei au făcut-o din ordin, și știu și cine sunt cei ce au ordonat-o. De-altfel, privind seria tristă a evenimentelor legate de Biserică și de biserici, din 1977 încoace, această caterisire pare un lucru mult mai puțin grav pe lângă distrugerea unor valori culturale bisericesti de neînlocuit și pe lângă atentatele spirituale la sufletul religios al cetățeanului și al preotului. Când, la cererea unei delegații de muzeografi și istorici de artă de a se salva, prin conservare, icoanele seculare din bisericile dărâmate de un spirit edilitar fără frâul valorilor culturale vechi, episcopul Roman Ialomițeanu răspunde „Nu ne interesează icoanele ieșite din cult”, nu este aceasta expresia unui iconoclast grosolan mascat? Când aceeași delegație afirmă public și întristată că de la consilierul Bria și până la episcopul Roman se izbește de aceeași nepăsare față de credința și grija culturală, ce se mai poate gândi?

Iată, câțiva preoți, „nomina odiosa”, s-au întrunit acum în consistoriu și m-au caterisit. Pentru câteva sute de lei în plus, n-au ezitat să o facă (poate chiar în ciuda dorinței și a spiritului lor de dreptate) negândindu-se nici la sufletul lor, nici la familiile lor pe care le-au acoperit astfel de rușine, cu atât mai puțin s-au gândit la preoția lor și la preceptele creștine ale Predicii de pe Munte. Judecători nedrepti care de Dumnezeu nu vă temeți, și deasemenea nu vă rușinați, cum veți răspunde la judecată atunci când nu vorbele, ci însăși faptele voastre vă vor judeca? Căci ați judecat pe cel obidit, și nu ați consolat pe cel căzut și rănit.

Și totuși forul sinodal, care a trebuit să infirme sau să întărească această injustă sentință, tace de atunci și până acum; caterisirea, care procedural nu este încă executorie, a devenit operantă prin decizia practică a Securității. Chiar din ziua de 6 octombrie, câțiva membri de partid din cartier au fost chemați și li s-a pus în vedere să colaboreze cu Securitatea, calitatea lor de membri PCR obligându-i la delațiune. Iar marea și salvatoarea acțiune a orânduirii socialiste din R.S.R. la care erau chemați era să anunțe Securitatea, dacă preotul Calciu iese pe stradă îmbrăcat în reverendă. Sublimă misiune, care asigură participarea maselor la victoria definitivă a socialismului multilateral dezvoltat. Mi-am amintit atunci că prima grijă a Mitropolitului Banatului, când a caterisit pe cei patru preoți, a fost să înainteze Securității, toate actele Consistoriului sub înalte semnături pentru a se asigura colaborarea, de jos în sus.³¹⁴ Nu e așa că în România cultul este absolut liber? Doar o afirmă și Constituția. Oare dosarul meu judiciar nu este plin cu informații date de ierarhi sub înaltă semnătură pentru a da credibilitate celor doi consilieri? După cum se vede, comuniștii nu-i cruță pe acești slujitori ai bisericii, căci informațiile date de ei rămân la dosare oficiale, și istoria va constata. Căci trăim, o vreme de Apocalips. Satana dă târcoale turmei sfinte spre a prinde pe mulți. Dacă înșiși păstorii se lasă prinși, cine va păzi oile.

Și totuși, împotriva persecuțiilor violente sau insidioase, a calomniei, a intimidărilor și a propagandei, credința (creștin-ortodoxă, catolică, greco-catolică și protestantă) continuă să crească și să reziste prin credincioșii simpli, prin flacăra nestinsă a viețuirii spirituale, a unor monahi și preoți îmbunătățiți. Un credincios poate salva cetatea și o rugăciune alungă mânia dreaptă a lui Dumnezeu, căci ea schimbă în mod paradoxal chiar neschimbabila hotărâre divină. Moartea ne stă în față în fiecare zi (și nu ca o metaforă, ci real) așa cum îi sta Sfântului Apostol Pavel. Tot mai însingurat și mai exilat în atrocea lui suferință omul își înalță mâinile și glasul spre semeni și spre zei

³¹⁴ Pentru detalii, vezi scrisoarea preoților Viorel Dumitrescu și Liviu Negoită difuzată la 15 septembrie 1984, publicată în acest volum.

cerând ajutor. Orânduirile se schimbă, puteri agresive se înalță sau cad, jocurile politice se fac pe viața oamenilor. Capitalismul și socialismul își extrag puterea din sudoarea și uneori, chiar din sângele muncitorilor. Trăim pe o suprafață instabilă și fantomatică și mereu căutăm un liman ferm, vorbele și-au pierdut forța consolatoare, faptele sunt contradictorii.

Oare în toate aceste rătăcirii și deznădejdi nu vom găsi un teritoriu al salvării, un pământ al făgăduinței, neclătinat de alunecări, nemistificat de teorii, și unde să ne aflăm pacea? Toți cei ce cred și nădăjduim știm că acest pământ al mântuirii este biserica; ea are temelie pe însuși Christos și toți suntem mădulare ale acestui trup-mistic, care are drept cap pe Isus. Și sunt mădulare mai de cinste și mai de necinste. Căci dacă toate mădularele ar fi ochi, unde ar mai fi auzul? Dar iată că mădularele mai de necinste, cu mai multă cinste le îmbrăcăm. Și eu sunt unul din aceste ultime mădulare, căci Dumnezeu m-a îmbrăcat cu o strălucire, pe care El mi-a dat-o pe măsura Lui, și nu pe măsura micimei mele.

Căci propovăduim înțelepciunea lui Dumnezeu în taină, pe cea ascunsă pe care Dumnezeu, mai înainte de veci, a rânduit-o spre mărirea noastră și pe care stăpânitorii acestui veac n-au cunoscut-o, căci dacă ar fi cunoscut-o n-ar fi răstignit pe Domnul Slavei! (Apostolul Pavel, epistola I către Corintieni).

Și nu L-ar răstigni în continuare, mereu.

„Un român întors”, București, [începutul lui iulie] 1985, difuzată la 23 iulie 1985³¹⁵

Domnule Neculai Constantin Munteanu,

Am fost. În sfârșit am fost cu rabla mea de Dacie în păcătosul de Occident. Și m-am întors. Gândiți-vă, m-am întors! Mi-a zbârâit mereu în cap placa dvs., a *Europei libere* că „locul românilor este în România”. Da, așa este, locul meu, locul nostru este aici, în sensul de a nu mai sta înțepenți de frică, înfricoșați de teroarea „domnitorilor” vremelnici.

Stând pe o margine de drum din superba Austrie, mâncându-mi conserva de legume cu un coltuc uscat de pâine românească, cu rușinea sărăciei mele, auzeam în mintea mea vocea doamnei Ioana Măgură Bernard ca un leitmotiv: „...în virtutea drepturilor omului, internațional recunoscute, sprijinim pe aceia care...” ș.a.m.d. Mă frământam în sinea mea, oare n-aș putea fi și eu unul din aceștia? Am fost în mare cumpănă să-mi las țara și mizeria sau să iau bunăstarea și tristețea deștărării? Am trăit acest coșmar.

Prea conștient de sărăcia mea, m-am simțit dezonorat văzând bunăstarea omului simplu occidental, îmbrăcat frumos, sătul, cu fața senină, deschisă, rumenă, dar parcă prea indiferent. Frumusețea străzilor cu vitrine doldora de fructe, multe necunoscute mie, mi-a lăsat apă în gură precum câinilor lui Pavlov. N-am fost în stare, mai precis n-am avut bani, să mănânc măcar o banană din aia mare și coaptă, cu etichetă pe ea. Apoi vitrinele cu haine ale modei de sezon, vitrinele cu tot felul de aparate de radio, televizoare în culori, aparate video de un sortiment incredibil, cu prețuri care m-au speriat până când

³¹⁵ D.B. No. 659, July 23, 1985.

am aflat că 3000 de mărci este un salariu obișnuit al germanului. Cu greu mi-am luat inima în dinți să intru în magazinele acelea mari din RFG, unde poți intra gol pușcă și să ieși într-un Mercedes încărcat cu tot felul de bunătăți alimentare. Am stat năuc la ieșirea din aceste magazine și mă uitam la cărucioarele arhipline cu care fiecare om ieșea fără să stea la coadă. Ochii mi s-au împăienjenit privind sortimentul unei neobișnuite târguiești ale unei gospodine, fără să știu ce era în toate ambalajele acelea frumoase. Nu-mi puteam da seama cum de au atâtia bani să cumpere tot ce era în cărucioarele cu care se duceau în locurile în care-și parcaseră mașinile.

Multe văzute nu-mi sunt clare nici azi după ce visul mi s-a terminat și sunt din nou pe străzile cenușii și triste ale Bucureștiului meu iubit, unde mâncarea ce se dă e o porcărie, iar hainele și obiectele casnice un dezgust. Din nou cozi, șiruri populare cu oameni dezgustați, intimidați, păziți, suspicioși, bănuți, presupuși, notați, cercetați în labirinturile ... cetății totale, cum a numit-o domnul acela, Dumitrescu.³¹⁶

Cetatea totală! Eu i-aș zice mafie comunistă care după ce te înfometează și te dezonoarează ca om, te forțează prin lozinci agățate pe clădiri, în loc de firme și reclame frumoase, cum am văzut în Occident, să le urezi să trăiască, să le mulțumești pentru mizeria pe care ți-o oferă. Lozinci în loc de mâncare și bunăstare. Laude aduse incompetenței și prostiei, de nu-ți poți explica vremurile în care trăiești! Pumnul în gură, jargonul golănesc al păzitorilor castei care practică cel mai oribil apartheid împotriva propriului popor. Șleahță de incuți brutali cu stele multe ca și titlurile academice. Figuri buhăite cu fălcile mai mari decât cutia craniană, plini de supremația forței lor.³¹⁷

De câte ori pe clădirile instituțiilor sau la defilările prilejuate de sărbătorile comuniste privesc lozincile prin care ei își urează lor viață lungă, în loc de „trăiască partidul comunist” citesc „partidul terorist”. Când lozinca continuă cu ... „forța conducătoare în RSR”, citesc „forța distrugătoare”, iar când nerușinata presă a minorității de partid îi spune „primului om al țării ... cel mai iubit fiu al poporului”, românii citesc „cel mai urât fiu al poporului”, iar în loc de „clarvăzător” îi zicem „distrugător” de neam, biserici și țară.³¹⁸

Sărac București de odinioară! Tu care ai fost micul Paris, cu grădini, tarafuri și veselie, cu mâncare bună, udată cu vin care azi se vinde doar în revoltătoarele „shop”-uri, pe bani, nu pe „lei”! Sărac român ajuns mai sărac și mai amărât ca niciodată! Sub Gheorghiu-Dej mai era încă abundență de alimente, dar nu pentru că Gheorghiu-Dej era mai breaz ca Niculiță, ci pentru că construcția comunismului nu era încă multilateral dezvoltată. E drept, Gheorghiu-Dej nu a avut o academiciană care să-l secondeze la rele. Elena asta este de o intrigărie și o răutate ce înspăimântă ... cetatea totală.

Ceva trebuie să spun și despre primarul nostru „ales”, Pană, care-i o pană în inima Bucureștiului; e un barbar, un violent în vorbă și faptă, un supus cu plecăciuni la perechea care l-a înscăunat. E un produs creat în cetatea totală din simplu activist la Secția de propagandă. E fără „merite”, așa spun ilegalistii maziliți sau scoși la pensia vieții, care-și trăiesc tristețea idealurilor lor naive.³¹⁹

³¹⁶ Este vorba despre volumul lui Constantin Dumitrescu, intitulat *Cetatea totală*, publicată inițial în traducere franceză, la Editions du Seuil, în traducerea lui Șerban Cristovici, Paris, 1980, apoi, în limbă română, la Ion Dumitru Verlag (1982).

³¹⁷ Ultima propoziția nu a fost citită la *Europa Liberă*.

³¹⁸ Partea de frază după “iar” nu a fost citită pe post.

³¹⁹ Pasajul și propoziția anterioară nu au fost citite *Europa Liberă*.

Domnilor, m-am întors acasă, aici e locul meu!

Sunt scârbit și de o parte din românii din Occident care, ca să-și întregească familia, se adresează prin emisiunile dvs. cu cereri care abundă în epitete de laudă la adresa lui Ceaușescu și a doamnei cu suflet de mamă, de-ți stă mintea cum se poate coborî un om. Nu dau exemple pentru că m-apucă furia. D-voastră sunteți corecți și le citiți. Vă condamn pentru treaba asta. Disperarea lor e justificată, metoda lor e condamnată. Ne sfidează pe noi, cei mulți, rămași să trăim sub ei. Aceștia sunt oare cei pe care „din motive obiective” îi sprijiniți? Regret.

România din Occident nu trebuie să ceară îndurarea celor [de] care au fugit. Mai bine să se unească în organizații serioase, conduse de atâția oameni mari și capabili pe care-i avem în Occident, să-și facă un program politic și să acționeze la forurile internaționale, fără să-i laude pe tiranii noștri pentru politica lor externă falsă, ci prin luminarea Occidentului asupra adevăratei stări de lucruri din țara noastră, să influențeze o schimbare, pentru că exemplul chinez ne-ar fi de ajutor. Pare-se că mânia chineză de azi nu se potrivește dictatorului nostru stalinist. S-ar cuveni prea multe schimbări în cetate!

M-am întors. Sunt trist, dar mai plin de curaj să nu mai accept totul așa cum ni se prezintă, ca la niște copii proști și handicapați. Da, suntem handicapați de putere, dar nu suntem nici proști și nici lași, cum vecinii noștri ne fac, însă poate prea răbdători.

Țăranul, altădată talpa țării, a fost desființat. Țărănimea era clasa majoritară, însă greu de organizat de partid și sindicat. Apoi nu au fost simbriași. De aici lupta de desfigurare a țăranului, care azi nu mai e nici cal, nici măgar. În acest fel, țărani sunt supuși, izolați, închiși în satele lor cu milițieni și securiști la intrare și la ieșire.

Țăranul este un lumpen-proletar, dar vai ciocoilor când furia lor, care mocnește va readuce un 1907. Pârcălabii comuniști care au luat țara în arendă de la o putere străină se tem, le este frică. De aceea sunt tot mai brutali și mai perversi. Dacă-și vor pierde gradele ce vor fi? Ce vor face? Existența cinstită se obține prin muncă în fabrică, pe ogoare, în laboratoare, în spitale, la mesele de lucru ale adevăraților scriitori și poeți, pe planșetele ingineresti și la birourile economiștilor, în stare oricând să facă calcule exacte pentru prosperitatea unei țări bogate adusă însă în sapă de lemn de primul economist, primul țăran, primul inginer etc. etc. al țării de azi. Ce vor face acești mafioți comuniști? Nimic, căci nimic nu știu să facă în afară de torturarea unei popor întreg, a învrăjbirii oamenilor, a dominației prin dezbinare și delațiune.

Niciodată problema naționalităților conlocuitoare nu a ajuns atât de ascuțită ca sub acest regim. Românii sunt un popor bun. Pot și sunt convinși de posibilitatea unei conviețuiri pașnice cu ungurii, germanii, evreii etc. Istoria o va dovedi, căci ideea unirii europene înlătură disputele regionale dintre statele mici, de care totdeauna s-au folosit cele mari pentru dominare. Și ungurii, și sașii, și evreii trebuie să gândească ca noi și să ne unim. Comunismul nu este românesc. Dictatura oribilă de astăzi nu reprezintă poporul român. Ei sunt o minoritate străină de existența și istoria neamului nostru. Nu vor dăinui.

M-am întors. Și nu pot uita reintrarea în țară. La început întrebările, apoi scotocirea. Întrebări: „Ai arme, mă?” Deci am ieșit ca român și revin în țară ca un posibil terorist! Alta: „Ai adus cărți mistice?” Nu le spun religioase, sau Biblii, cum se cheamă. Și acestea sunt arme și le este frică de ele! Deci nu-i voie să ai biblii. Atunci, cum este cu mințirea Occidentului, că miile de Biblii nu au fost arse, ci distribuite, explicație pentru care au și trimis „un prelat” în America? Cum continuă să ducă cu preșul Occidentul acești „șmecheri”, cum i-a denunțat fostul ambasador american la București, retrăgându-

se din postul de ambasador din cauza politicii duse de administrațiile americane față de cea mai aspră dictatură din răsărit.³²⁰ Oare congresul SUA va permite să se acorde în continuare RSR-ului clauza națiunii celei mai favorizate? Nouă, celor mulți, nu ne-a ajutat la nimic, ba din contră, suntem an de an tot mai flămânzi, deoarece se exportă mâncarea de la gura noastră, că altceva competitiv nu avem.

Ultima întrebare a vameșilor, înainte de a-mi întoarce mașina pe dos m-a uluit: „Ai procurat anticoncepționale?” La asta zău că nu m-am gândisem. Dar au dreptate, pentru că scumpul nostru președinte ne-a dăruit un decret prin care a naționalizat mijloacele de reproducție. Acum sunt bunuri de stat, însă bineînțeles, în folosința întregului popor. Doar dirijarea vine de la centru, și anticoncepționalele occidentale sunt interzise.

Pe ideea asta, aș întreba perechea prezidențială: ei cum au procedat de s-au oprit cu procreația? Dar ceilalți demnitari în cetate, care nici ei nu strălucesc prin hărnicie? Dar tânărul Nic-ușor? În escapadele lui cu cadănele, acestea aveau anticoncepționale sau le dădea el? „Să nu faci ce face popa, ci să faci e zice popa”, spune bietul român. Dacă vreuna a rămas gravidă, cred că nu lăsat-o să se arunce de la fereastra fabricii de textile, măcar din respect pentru o meserie avută de mamă, înainte de a urma studiile în familie. Pe timpurile acelea, muncitoarele nu aveau de ce să-și pună capăt zilelor. Mijloacele de reproducție nu erau naționalizate, erau încă bunuri individuale, iar românii aveau copii destui, familia era familie și traiul-trai. Nu se trăia după decrete „demențiale”.³²¹

M-am întors. Cred în viitor. Așa să ne ajute Dumnezeu.

„Un ascultător”, [începutul lui] 1985, difuzată la 10 iulie, 17 iulie, 24 iulie și 31 iulie, 1985³²²

Supraviețui-va Bucureștiul?

București, 2 decembrie 1984. Nicolae Ceaușescu își alege personal următoarea victimă: mânăstirea Văcărești. Spre surprinderea tuturor, chiar și a mercenarilor săi, aceasta nu se află în zona Dealului Spirii, ci are o poziție excentrică, în aparență ferită de orice amenințare. Descins în incinta închisorii dezafectate, Ceaușescu împrăștie gesturi dezordonate, vorbind fără noimă de un viitor tribunal, care nu s-ar putea ridica nici un metru în afara amplasamentului mânăstirii, dar care nu a fost anunțat până acum de niciun proiect sau plan de sistematizare.

Luni, 3 decembrie, urmează consfătuirea DGDAL, la care se hotărăște că densitatea cea mai mare de gesturi prezidențiale s-a abătut asupra aripii de nord a incintei. În consecință, a doua zi sosesc echipele de demolare ale ICRAI-ului Berceni,

³²⁰ Ambasadorul SUA, David Funderbach a care a intrat în conflict cu autoritățile române în momentul în care a protesta public împotriva faptului că biblii donate Bisericii Reformate de către Alianța Mondială Reformată au fost topite de către autorități și transformate, în anul 1985, în hârtie igienică. (Vezi David B. Funderbach, “Defiance in Romania, Look again, Anderson”, in *Washington Post*, 7.09.1985 și *Un ambasador american între Departamentul de Stat și dictatura comunistă din România*, Editura Dacon, Constanța, 1994.)

³²¹ Pasaj necitit.

³²² D.B. nr. 650, July 10, 1985; D.B. nr. 655, July 17, 1985; D.B. nr. 660, July 24, 1985; D.B. nr. 665, July 31, 1985.

conduse de directorul Badea. Într-o confuzie totală, se deschid mai multe puncte de intervenție. Se scoate acoperișul de pe aripa de sud, pentru a fi pus imediat la loc. Nimeni nu își asumă sarcina de a da muncitorilor vreo indicație precisă, nimeni nu știe exact ce are de făcut. Totuși, într-o rutină a demolării, latura de nord a incintei este, pe data de 12 decembrie, transformată într-un morman de cărămizi. Dar se va dovedi că specialiștii demolatori nu au interpretat corect gesturile prezidențiale și ca întotdeauna, Nicolae Ceaușescu intervine personal pentru a limpezi situația. La 17 decembrie, „cel mai iubit demolator al țării” îl convoacă pe primarul Capitalei pentru a-i explica că mâna sa s-a orientat de la început și fără echivoc asupra bisericii. În posesia prețioasei indicații, Gheorghe Pană dă semnătura și ordonă imediat subordonaților să doboare lăcașul. Aceștia, pe 19 decembrie, au început să dea jos crucile de pe turlle. Unsprezece zile mai târziu, în urma unui telefon primit la căderea serii de directorul Badea din partea directorului general al DGDAL-ului, tovarășul Ioniță, cele două turlle de pe pridvor au fost ancorate și trase la pământ cu puternice cabluri de oțel. Cu ocazia Zilei republicii, celui mai mare „eliberator de amplasamente” din istoria României i s-a oferit astfel un prețios „cadou tovarășesc”. Turla de pe pronaos, ultima rămasă în picioare, urmează și ea să fie prăvălită în primele zile ale anului 1985, peste monumentalele coloane ale pronaosului, învelite în pripă cu scânduri zmulse din gardurile fostei închisori. Ctitorită de Nicolae Mavrocordat între 1717 și 1723, așezată la marginea Bucureștiului, popas în drumul spre Constantinopol, mănăstirea Văcărești era hărăzită, potrivit hrisovului ei de întemeiere, ca „străinii să-i primească, pe goi să-i îmbrace, flămânzii să-i sature, bolnavii să-i caute, pe cei din temnițe să-i cerceteze cu milă”. Sediul al celebrei biblioteci a Mavrocordaților, inegalabil ansamblu de arhitectură, singurul păstrat integral alături de cel de la Hurezi, cu o biserică de proporții monumentale, cu două rânduri de chilii, casă domnească și paraclis, Văcăreștii reprezentau ultima expresie aulică a artei noastre medievale, o desăvârșită sinteză a tradiției artistice românești, motiv pentru care legiuitorul a înscris-o la poziția 94 pe lista monumentelor din HCM 1860A/1955.

Așezământ monastic și focar de cultură până la secularizarea din 1863, mănăstirea Văcărești a fost transformată de guvernul Cuza-Kogalniceanu în închisoare. Preluată de comuniști în 1944, Văcăreștii vor deveni una din cele mai temute insule ale „Gulagului” românesc, adăpostind, în deceniul al șaselea, peste 200.000 de deținuți pe an. Abia în 1974 penitenciarul va fi desființat. Preluată de DMI și DPCN³²³, incinta va intra în reparații, fiind restaurată latura de est a paraclisului. Costul acestei operații: 5 milioane de lei. După desființarea DPCN-ului, în decembrie 1977, monumentul este transferat Muzeului de artă al Republicii. Se părea acum că Văcăreștii vor căpăta din nou noblețea unui destin cultural, căci noul lor administrator urma să organizeze aici un muzeu de artă medievală românească. Deși se recursese la concentrarea masivă a patrimoniului în special pe seama parohiilor, proiectul a fost abandonat din motive obscure, dar poate nu străine de teama ca o colecție atât de amplă de artă ecleziastică s-ar putea transforma într-un nucleu de iradiere spirituală. Între timp, o altă destinație era găsită monumentului: Patriarhia urma să instaleze în incintă sediul unui centru ecumenic. Nici acest proiect nu a fost împlinit, în 1981 Muzeul de artă reintrând în posesia ansamblului. De asta dată, din lipsă de fonduri, nici un alt proiect de revitalizare a Văcăreștilor nu va mai fi îmbrățișat, incinta degradându-se încet sub ochii celor câțiva paznici. Până când, într-o dimineață de

³²³ (DMI) Direcția Monumentelor Istorice transformată în 1970 în Direcția Patrimoniului Cultural Național, suprimată la rândul ei în anul 1977.

decembrie, străbătând, poate fără știință, același drum parcurs în Ziua Sfintei Treimi a anului 1721 de măriș Nicolae Mavrocordat - Voievod, cu alaiul sau de arhierii, boieri, neguțători și oameni de toată rânduiala, un alt Nicolae, escortat numai de câinii, consoarta și mercenarii săi, a sosit la poarta mănăstirii. În ceasul acela s-a hotărât pieirea așezământului, și împreună cu ea, amputarea severă a memoriei orașului.

18 decembrie 1984. Se dărâmă biserica Gherghiceni din piața Socului, cartierul Pantelimon. Și de data aceasta, Patriarhia s-a conformat cu cel mai dezgustător servilism ordinilor partidului comunist. După ce la 15 decembrie primăria capitalei trimetea Arhiepiscopiei Bucureștiului o adresă prin care se solicita avizul pentru dărâmarea bisericii Gherghiceni, patriarhul Iustin Moiescu se grăbea să convoace un consiliu restrâns și, fără a consulta preotul sau credincioșii parohiei, cel care a fost în 1959 călăul mănăstirilor moldovenești va semna în 17 decembrie 1984 o altă sentința irevocabilă. O simplă adresă, purtând semnătura unui obscur activist, tovarășul Nuțoiu, prim-președinte al Capitalei, a fost suficientă pentru a smulge din partea patriarhului permisiunea de a demola o biserică, cămin spiritual al locuitorilor dintr-un cartier văduvit de alte așezăminte religioase. Concesie cu atât mai gravă cu cât nici un proiect de sistematizare nu impunea dărâmarea bisericii Gherghiceni, locaș de cult ridicat prin voința eroică și cu mâinile muncitorilor creștini din cartierul Pantelimon.

Dar anul 1984 nu a fost fatal numai pentru monumentele istorice și lăcașurile de cult. În afară de cele șase biserici și două incinte monastice, regimul lui Nicolae Ceaușescu a culcat la pământ un liceu, patru școli, două policlinici, două fabrici, un spital, un teatru, un muzeu, peste 80 de instituții publice, o treime din trama stradală a capitalei istorice, peste 9 200 de case, ceea ce reprezintă tot fondul imobiliar al Bucureștiului la 1831. A fost complet distrus perimetrul Splaiul Independenței, bulevardul Coșbuc, Sabinelor, Calea 13 Septembrie, Izvor.

Străzi cu o valoare istorică și arhitectonică incontestabilă au fost pur și simplu șterse de pe harta Bucureștiului. Calea Rahovei, cu numeroasele sale case datând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui următor. Printre cele mai importante se numără casa legată de ultimii ani ai lui Alexandru Odobescu, casa de negustori de la nr. 41, casa Argetoaiei, datând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, clădire în care a locuit o vreme Nicolae Bălcescu, casa de târgoveți de la nr. 26-28, pasajul Mircea, întregul front de case cu arhitectură eclectică de la nr. 52-74, și pretutindeni, fundațiile și pivnițele reședințelor protipendadei bucureștene de la sfârșitul secolului al XVII-lea și de la începutul celui următor. Strada Uranus, cu Arsenalul armatei, din 1860, cu cazarma „Alexandria”, clădită în 1865 pe locul uneia mai vechi, a lui Alexandru Ghica Vodă, cu Monumentul Eroilor Pompieri, operă de Wladimir Hegel, înscrisă la poziția 135 pe lista monumentelor de artă din HCM 1860A/1955. Strada Cazărmii, cu „Curtea Arsa”, fostă reședință domnească în veacul al XVIII-lea, importanta sa rețea de pivnițe și tunele figurând la poziția 1115 de pe lista din HCM 1860A/1955. Strada Izvor, cu fabrica de pâine „Otto Gagel”, prețios monument de arhitectură industrială. Strada „13 Septembrie”, cu Muzeul Militar Central, al cărui patrimoniu ce se ridică la aproape o jumătate de milion de obiecte a fost evacuat în grabă, în condiții precare, și riscă să se risipească. Strada Sfinții Apostoli, cu case și prăvălii din a doua jumătate a secolului trecut. Strada Antim, cu clădirea primei școli elementare din București, încadrată de numeroase exemplare de arhitectură de stil neo-românesc. Strada Logofăt Nestor, cu o casa boierească din secolul al XVIII-lea. Strada Bateriilor, cu casa lui Petru Dulfu, celebrul

culegător și editor de folclor. Strada Ecoului, cu casa de la nr. 21, important exemplu de arhitectură de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Strada Soldat Moroiu, cu o casă decorată cu basoreliefuri inspirate de epopeea lui Mihai Viteazul. Strada Minotaurului, cu casa de la nr. 2, din a doua jumătate a secolului trecut. Străzile Meteorilor și Arionoaiei, cu un ansamblu unitar de locuințe din perioada interbelică. În fine, străzile Lăzureanu, Fonteriei, Sirenelor, Emigrantului, Poenaru Bordea, Schitul Maicilor și atâtea altele, presărate cu valoroase elemente de arhitectură civilă din secolele XIX-XX. Împreună alcătuiau cel mai autentic și pitoresc cartier al orașului.

Dar acesta nu este decât începutul. Anul 1985, din primele sale zile, va amplifica dezastrul. Atacul împotriva mănăstirii Văcărești va continua. După distrugerea celor două turla de pe pridvor, echipele de muncitori asmuțite de un alt telefon al lui Ioniță sau Mustoiu, o vor dărâma și pe aceea care a mai rămas, cea de pe pronaos. Deși proiectul de instalare a Tribunalului este - și va rămâne, probabil - ca în atâtea alte cazuri o ficțiune, incinta mănăstirii va continua să suporte asaltul buldozerelor. De pe acum Biblioteca Academiei și-a evacuat depozitele de carte de pe latura de sud, indicând astfel următoarea victimă. Soarta bisericii Mavrocordaților, rămasă o nava fără catarge, ignorată de Patriarhie și predată de directorul Alexandru Cebuc al Muzeului de artă în mâinile demolatorilor, atârnă acum de o banală notă telefonică, sau poate, de o altă fluturare de mână. Decisă este și dărâmarea ansamblului de la Mihai-Vodă, înregistrat în HCM 1860A/1955 în rândul monumentelor de arhitectură la poziția 112. Încă din luna septembrie 1984, Ministerul de Interne dispunea evacuarea arhivelor din incinta de pe strada Uranus, pentru ca în decembrie demolatorii să ocupe clădirile părăsite. Cu dărâmarea bisericii Mihai-Vodă, regimul comunist va bate un tragic record: trei ctitorii domnești sunt dărâmate în mai puțin de un an de zile numai la București. Înălțată de Mihai Vodă Viteazul la sfârșitul secolului al XVI-lea pe o așezare cu urme de locuire încă din veacul al IV-lea, reședință domnească în secolul al XVIII-lea, mănăstirea Mihai Vodă va găzdui după secularizare școală de medicină a doctorului Davila și Arhivele Statului. Aici își vor petrece cei mai rodnici ani de studii Bogdan Petriceicu Hașdeu, Dumitru Onciu, Constantin Moisil, Aurelian Sacerdoțeanu. Biserica ocrotește și mormintele boierilor Băleni, din veacul al XVII-lea, respectiv al marelui ban Gheorghe și al fiului său, marele vornic Ivașcu al II-lea, membri ai unei ilustre familii înrudite cu Mihai Viteazul. Poate vor împărtăși și aceste locuri de veci soarta necropolei Cantemireștilor de la Mera, unde mormintele domnești au dispărut fără urmă, sau a celei cantacuzine de la Cotroceni, peste care s-a așezat un planșeu de beton, ori osemintele vor fi aruncate într-o ladă și lăsate la îndemâna oricui, ca oasele Cindeștilor de la mănăstirea Bradu. Vor fi ele spulberate de explozie, ca mormintele de la mănăstirea Mărgineni, sau vor fi pur și simplu profanate și aruncate în praful drumului, asemenea moaștelor mitropolitului Evloghie, întemeietorul asezământului ortodocșilor de stil vechi de pe strada Televiziunii din Cartierul Militari, dărâmat de miliție în 21 mai 1983 în timp ce călugării, în frunte cu starețul lor, erau schingiuiți și întemnițați.

De fapt, toate bisericile din zona atacată în 1984 își numără ultimele zile de existență. Soluția translatării, aplicată Schitului Maicilor în 1982, deși popularizată excesiv și considerată ca o mare performanță tehnică, era departe de a garanta integritatea monumentului. Deplasata la o distanță de 223 de metri, biserica va lasă în urmă incinta sa originală, care va cădea victima târnăcoapelor. În ciuda prezenței ei pe lista monumentelor de arhitectură HCM 1860A/1955 la poziția 113, Biserica Schitului, inițial

salvată, nu a mai revenit în circuitul lăcașelor de cult, și este acum, printr-un cinic paradox, trecută pe o nouă listă, cea a candidaților la demolare. Biserica Olari, deplasată de pe Calea Moșilor și strecurată în spatele unor blocuri, a fost redată parohiei și patrimoniului național. Cazul acesta rămâne însă singular. Un ciudat acces de generozitate al partidului. El nu se va mai repeta, împotriva „zvonorilor diversioniste” lansate, în privința bisericii Mihai Vodă. În anul 1984, regimul comunist nu va mai îngădui nicio translatare, niciun compromis, tratând fără milă și aplicând același regim tuturor așezămintelor religioase aflate în calea sa. Astfel, cu atât mai mici și nejustificate sunt speranțele de supraviețuire ale bisericilor rămase încă în picioare în zona fierbinte a demolării. Ce se va întâmpla așadar cu biserica Domnița Bălașa, ctitoria fiicei lui Constantin Brâncoveanu, cu frumoasele grupuri statuare datorate lui Karl Storck și Ioan Georgescu, aflate pe lista monumentelor de artă plastică la pozițiile 43, 44, 45? Ele își așteaptă, împreună cu lăcașul care le adăpostește, probabil, lovitura de grație sub privirea indiferentă a Patriarhiei. În pericol se află și biserica Sfântul Spiridon Vechi, construcție din veacul al XVIII-lea datorată patriarhului Silvestru al III-lea al Antiohiei, martor al primelor legături romano-arabe. Condamnată este și biserica Sfinții Apostoli, ctitoria fiului învățatului stolnic Constantin Cantacuzino, voievodul martir Ștefan. Clădirea aflată la poziția 108 pe lista monumentelor de arhitectură, stabilită de HCM 1860A din 1955, păstrează în întregime fresca originală.

Un mic lăcaș de pe strada Sapienței, ridicat pe locul unui paraclis de curte al Crețuleștilor, prin efortul creștinilor din cartier și îndemnul preotului Șerban Constantin Sârbu își așteaptă și el inevitabila execuție. Amenințate sunt și Institutul Cantacuzino, Facultățile de Medicină Veterinară și Biologie, precum și clădirea Teatrului de Operetă, toate aflate pe Splaiul Independenței. În 1985, când „Victoria Socialismului” se va prăvăli și pe malul stâng al Dâmboviței, se vor năru, pe rând, Institutul Medico-Legal, evacuat din noiembrie 1984, calea Călărași și zona Dudești-Căuzași, cu numeroase monumente de arhitectură civilă din secolul trecut, cartiere tipice pentru evoluția faciesului urban bucureștean. Tăvălugul înnoitor va culca la pământ și în acest cartier alte trei lăcașuri de cult: biserica Olteni, datând de la sfârșitul secolului al XVII-lea, Sfânta Treime-Dudești și Sfântul Ștefan, monument de la 1768, păstrând frumoasa frescă originală - care au fost deja trecute de Nicolae Ceaușescu pe lista indezirabililor. Tentaculele Centrului Civic se vor întinde și peste fostul pod Hașdeu, distrugând clădirea Ligii Culturale, așezământ intim legat de activitatea lui Nicolae Iorga, actual sediu al Teatrului Bulandra - precum și biserica Sfinților Constantin și Elena, monument istoric din veacul al XVIII-lea. Dar dacă în 1984 distrugerile s-au concentrat aproape numai în zona Dealului Spirii, în 1985 vom asista la o expansiune a punctelor de asalt. Cartiere care păreau să fie ferite până nu demult de orice fantezie sistematizatoare vor intra în curând în competența exclusivă a demolatorilor. În zona rezidențială Cotroceni urmează să dispară circa 600 de clădiri, majoritatea vile somptuoase sau blocuri interbelice. Calea Victoriei va fi și ea atacată, pierzând întreg frontul sting pe tronsonul Calea Griviței-Piața Victoriei. Vor cădea astfel Muzeul Colecțiilor, clădirea Academiei Române care a pierdut deja în primăvara lui 1984 casa Alexandru Bellu, casa Vernescu, probabil palatul Cantacuzino, guvernul comunist găsind în acest fel cea mai bună soluție în litigiul cu executorii testamentari ai lui George Enescu, apoi casa Cesianu, de unde Muzeul municipal și-a evacuat în vara lui 1984 depozitele, precum și fostul sediu al Asociației Ziariștilor. Se vor extinde și operațiunile de demolare pe Calea Floreasca, Biserica Sfânta

Sofia, aflată pe lista de monumente de arhitectură stabilită prin HCM 1860 din 1955 la poziția 31 fiind acum condamnată.

Piața Unirii va căpăta la rândul ei o nouă configurație, prin eliminarea bisericii Sfântului Ion Piața. Biserica Sfânta Vineri-Herasca, una din bisericile cele mai venerate de către bucureșteni, dar și de pelerini din întreaga țară va face loc unei largi artere de circulație. Va fi atacată și strada Mântuleasa, care în întregimea ei este considerată cel mai autentic exemplu de veche arhitectură bucureșteană. Vor continua demolările pe Calea Moșilor, începute cu ani în urmă. Vor fi sacrificate numeroase construcții din secolul trecut și monumente, ca Hanul Solacolu, biserica cu Sfinți, ctitorie din veacul al XVIII-lea. Nici chiar un monument situat la cea mai îndepărtată periferie a orașului nu va scăpa furiei destructive. Mănăstirea-spital Sfântul Pantelimon, fundație domnească din anul 1750, înălțată pe o insulă, izolată printr-o oglindă de apă, în afara orașului, nu a scăpat atenției lui Nicolae Ceaușescu. Monumentul era, după mărturia unui contemporan, „împresurat cu zid înalt, cu o frumoasă și minunată biserică, cu mărețe case domnești cu două caturi, cu spițerie și spițer, cu medici veniți pentru îngrijirea bolnavilor.”

Deasupra mormintelor profanate ale voievozilor Grigore și Alexandru Ghica, peste ruinele bisericii se va ridica, prin grija partidului comunist, un modern complex turistic. Pagubele produse de continuarea ofensivei demolatoare sunt practic incalculabile. Pe lângă distrugerea de monumente istorice cu o valoare inestimabilă, în anul 1985 se va instala haosul în viața spirituală a Capitalei. Parohii destrămate, facultăți evacuate, institute de cercetare aruncate în stradă, biblioteci de specialitate risipite. Dar în ciuda pagubelor, a suferințelor și pierderilor ireparabile, regimul lui Nicolae Ceaușescu va continua să mobilizeze uriașe forțe de muncă, să epuizeze resurse de energie, să cheltuiască sume fabuloase, să ignore legislația, să treacă peste voința a sute și sute de mii de oameni pentru a-și desăvârși pariul său personal: distrugerea orașului București. După estimări oficiale, cutremurul de la 4 martie 1977 a costat România peste 2 miliarde de dolari. Bucureștiul a fost confruntat cu o situație dramatică. Mii de familii rămăseseră fără adăpost, pradă provizoratului, sau chiar destrămării. Cladiri sfărâmate sau zguduite, străzi mutilate completau peisajul dezolant al orașului.

În fața lipsurilor, mizeriei și suferințelor unui oraș întreg, conducătorul României a hotărât o soluție radicală: construirea unui nou centru civic. Cu astfel de probleme nu se mai confruntaseră până acum decât locuitorii din lumea a treia, a căror structură administrativă de dată recentă justificau nevoia unui spațiu de utilitate publică și de reprezentare adecvată. Dar nici una dintre națiunile implicate nu a procedat la sacrificarea unui oraș existent. O astfel de soluție a părut absurdă până și în Nigeria, unde urbanismul este în cel mai bun caz rudimentar.

Au fost cercetate două tipuri de soluții: înălțarea unei noi capitale pe teritoriu virgin, ca în cazul Braziliei, sau construirea la marginea celei existente a unui centru administrativ modern, ca de exemplu New Delhi. Dar nici una din aceste rezolvări, oricât de nepotrivite pentru o țară europeană de veche civilizație statală, nu a fost imitată de conducătorii României. Ei au optat pentru o soluție care, pentru prima oară în lumea veche, aplică principiile asiatice ale lui Kim-Ir-Sen: darâmarea centrului istoric al capitalei și înlocuirea sa cu un nou centru administrativ. Un asemenea proiect izbește în cazul României atât prin inutilitate, cât și prin costul său exorbitant. Nici unul din actualele sedii ale administrației de stat nu justifică asemenea operații. Construcții solide,

ridicate în prima jumătate a secolului, din materiale de bună calitate și după planuri generoase, ele sunt la ora actuală în stare perfectă.

Nici clădirea Comitetului Central, nici aceea a Ministerului de Externe sau a celor două înalte departamente, nici primăria nu dau nici cel mai mic semn de degradare. Totuși, Nicolae Ceaușescu a decis să le abandoneze, înlocuindu-le cu o gigantică construcție. Concentrarea administrației de stat într-un centru unic părea să fie mai degrabă coșmarul unui despot oriental, obișnuit să-și vadă zilnic supușii la picioare, decât proiectul de sistematizare a unei capitale europene. Dar pe măsură ce arhitecții dezvăluiau în fața ochilor rezidențiali, incapabili să citească abstracția unui proiect, machetele lor artizanale din poliester expandat, incredibilul, demonstrația inutilității tindea să îmbrace veșmântul absurdului. Pe cea mai înaltă cotă a Bucureștiului urma să se înalțe Casa Republicii, viitorul adăpost al Comitetului Central, al Consiliului de Stat și al Guvernului pentru a „conferi demnitate și măreție capitalei țării, patriei noastre socialiste.” Proiectul sfida nu numai bunul simț, dar mai ales buzunarele, și așa secătuite grozav, ale țării. Împovărat de datorii externe, sărăcit de investițiile faraonice - Canalul, combinatele siderurgice ca și acele petrochimice, constant lipsite de materii prime -, poporului i se cere acum un nou sacrificiu: finanțarea proiectului de construcție al noului centru civic. Pagubele produse de cutremurul din 1977, în mare parte diminuate de ajutoarele primite din țările occidentale par acum neînsemnate în fața operațiunilor de demolare a unei cincimi din oraș. Majoritatea caselor, construcții solide din a doua jumătate a veacului trecut și din prima parte a veacului nostru, ridicate de prospera burghezie bucureșteană, fără economie de materiale, cu grijă pentru detaliu, prevăzute cu toate facilitățile, trecute din generație în generație, supraviețuind bombardamentelor, cutremurelor și incendiilor, părea menită să sfideze trecerea timpului. Dar odată cu lansarea grandiosului proiect, clădirile vor fi sortite, în ciuda trăinicieii și valorii lor, nimicirii. Cheltuielile pentru distrugerea acestui fond imobiliar, fără a socoti dispariția monumentelor istorice care sunt de neprețuit, a adus țării o pagubă de peste 50 de miliarde de lei, sau la același curs la care au fost socotite pagubele cutremurului de la 1977, la 8 miliarde dolari, adică aproape echivalentul datoriei externe a României.

Recuperarea resturilor din edificiile demolate a fost parțială, iar în fazele de atac - eliminată complet. Dacă inițial se scontă pe recuperarea a douăzeci la sută din materialul demolat, după patetica vizită a lui Nicolae Ceaușescu din martie 1984 s-a renunțat până și la acest precar proiect. Ghiarele buldozerelor au tras la pământ case din care proprietarii abia își salvaseră strictul necesar, căci demolările sunt anunțate cu 24, rareori cu 48 de ore înainte. Zeci de mii de metri pătrați de parchet, de faianță, plafoane pictate, scări interioare, șeminee monumentale, ancadrame, uși și ferestre de epocă, mii de decorațiuni interioare, instalații sanitare și de încălzire, multe importate, au dispărut sub darămaturi. Jaful, comerțul improvisat înfloresc acum la lumina zilei pe ruinele cartierului. Tot felul de inși se strecoară printre mormanele cartierului scormonind, furând, negociind uneori chiar sub privirea consternată a proprietarilor prada. În panica evacuării, locuitorii cartierelor demolate vor lăsa în urma lor, imobilizate în apartamentele asediate de buldozere, mobilier, îmbrăcăminte, agoniseala unei vieți întregi. Bătrâni azvârliți din locuințele lor moștenite din generație în generație vor fi strămutați la periferie. Unii dintre ei, în clădiri în curs de construcție, îngrămădiți în apartamente comune, pradă înfometării, frigului și întunericii, vor fi sortiți acum unei agonii anonime. Mulți dintre ei nu vor îndura silnicia și nu vor supraviețui deposedării

abuzive. Alții, împinși de disperare, își pierd mințile sau își curmă zilele. Numai pe strada Cazarmii s-au înregistrat 5 sinucideri, pe Bateriilor alte 5, iar pe bulevardul Coșbuc, fiica pictorului Vermont, confruntată cu demolarea casei memoriale a tatălui ei, își pune capăt zilelor.

În total, peste o sută de sinucideri în întreagă această strămutare de populație fără precedent în istoria modernă a Bucureștiului. Dar nimic nu poate opri răfuiala lui Nicolae Ceaușescu cu capitala României, cu istoria și cu locuitorii ei. Fiecare vizită prezidențială, fiecare gest, fiecare ordin înseamnă un nou atac. Zi și noapte, excavatoarele, echipele de muncitori, vor năruși casă după casă, stradă după stradă, cartier după cartier. La lumina reflectoarelor, camioane grele vor lucra la eliberarea terenului. Mijloacele de transport mobilizate în această gigantică activitate de distrugere vor costa, până la sfârșitul anului 1984, în jur de 5 miliarde de lei. Dar dacă numai cheltuielile de demolare și valoarea obiectivelor distruse în perioada martie-decembrie 1984 însumează peste 55 de miliarde de lei, și aceasta numai la o evaluare preliminară, câte miliarde vor costa demolările anului viitor, 1985, și câte alte zeci de miliarde vor fi cheltuite pentru edificarea viitorului centru civic? Bugetul de investiții pentru 1985 nu spune nimic despre aceste cifre. Să fie suma atât de exorbitantă încât până și funcționarii regimului să se fi jenat să o publice? Cât vor costa Casa Republicii și Bulevardul Victoriei Socialismului, considerate de Ceaușescu drept „mărețe și luminoase ctitorii ale acestei epoci de adânci transformări înnoitoare?” Din ce buget vor fi finanțate lucrările de la adăpostul atomic, conceput pe baza unor planuri cumpărate în Occident și care va fi menit să adăpostească peste 150 de persoane - numărul aproximativ al membrilor clanului Ceaușescu - la 85 de metri sub Dealul Spirii? Cine va suporta cheltuielile de transformare a stadionului Republicii în bază de elicoptere, cu garaje ale corpului de pază?

Regimul comunist nu va răspunde prea curând la aceste întrebări. La dispoziția lui Nicolae Ceaușescu, bugetul țării va fi folosit în continuare cu nesăbuiță pentru a hrăni proiecte aberante, inutile, distrugătoare și abjecte.

Conducătorul României pare să fi câștigat pariul hazardat făcut în 1977. Deși avea împotriva sa bunul simț comun și opinia specialiștilor, populația și istoria unui oraș, bugetul și legislația unei țări, Nicolae Ceaușescu și-a impus în cele din urmă dorința. Peste 150.000 de locuitori ai capitalei vor fi strămutați ca după un cataclism. Mai mult de 9.000 de clădiri vor fi pulverizate, sume fabuloase vor fi cheltuite pentru a distruge o parte însemnată din oraș. Un proiect de o cinică inutilitate și oricum irealizabil transforma pe zi ce trece Bucureștiul într-un morman de ruine. În fața acestei ambiții neroniene s-au ridicat în timp glasuri de protest, încercând să stopeze distrugerea absurdă de valori spirituale, materiale și de vieți omenești. Tentative generate de neliniște, revoltă contra bunului plac, abuzului, tiraniei.

Mihai Ion Cojan, București, [vara] 1985, difuzată la 25 iulie 1985³²⁴

Numele meu este Mihai Ion Cojan (...) ³²⁵, împreună cu soția mea Iolanda Cojan și fiica noastră în vârstă de 8 ani, Maria. Amândoi, soția mea și cu mine, suntem artiști

³²⁴ D.B. No. 661, July 25, 1985.

³²⁵ Adresa.

plastici, absolvenți ai Institutului de arte plastice Nicolae Grigorescu, secția pictură promoția 1979, respectiv 1980. După efectuarea stagiului obligatoriu „în producție”, soția mea ca desenator la studioul Animafilm, iar eu ca profesor de desen la o școală generală din județul Călărași, ne-am hotărât amândoi – mânați fiind de motive întemeiate, pe care nu mai are rost să le pomenesc acuma, fiind de altfel suficient de cunoscute de toată lumea -, ne-am hotărât, deci, să plecăm definitiv din România, alegând ca țară de destinație Canada, unde avem o serie de prieteni, majoritatea artiști, stabiliți acolo de mai multă vreme. Pe de altă parte, soția mea fiind de origine poloneză, am obținut din Canada tot sprijinul și garanția oficială a comunității poloneze din Montreal.

Așadar, în luna martie 1982 am făcut toate demersurile necesare obținerii unor pașapoarte în vederea stabilirii noastre în Canada, iar după o perioadă relativ scurtă, în octombrie 1983, deci după un an și jumătate, autoritățile române ne-au eliberat pașapoarte fără cetățenie pentru plecare definitivă în Canada. De atunci însă, deci de aproape doi ani de zile, cu toate că din Canada avem garanția oficială a Comunității poloneze din Montreal, având și votul favorabil al Congresului Polonezilor din Canada, precum și aprobarea de emigrare a Centrului Canadian de Emigrare, Oficiul de Emigrări de pe lângă Ambasada Canadei din Belgrad refuză să ne elibereze vizele de intrare în Canada, susținând că din România, conform unor înțelegeri bilaterale, nu pot fi preluate decât cazurile socotite drept reunificare a familiei – noi bineînțeles nefăcând parte din această categorie – și că nu se poate discuta cu noi despre o emigrare în Canada decât dacă am reuși să ne situăm (cum oare?) într-o terță țară, de unde să fim preluați de Oficiul canadian de emigrări de acolo. Situația a devenit dramatică pentru noi. În București nu există nicio ambasadă dispusă să elibereze vreo viză fără viza prealabilă a Canadei. De aici un cerc vicios în care ne învârtim de mai bine de un an și jumătate de când suntem pașaportari.

Încă din noiembrie 1979, tatăl meu, Aurel Cojan, pictor, stabilit din 1969 la Paris ca refugiat politic, a făcut pe lângă autoritățile franceze demersurile necesare în scopul obținerii vizelor de intrare în Franța, pentru noi, în vederea reunificării familiei, iar în luna februarie 1984 am primit într-adevăr din partea autorităților franceze, prin Ambasada Franței la București, vize de ședere, pentru o perioadă de aproximativ 3 luni, eliberabile numai cu condiția de a putea dovedi plecarea noastră ulterioară în Canada, cerându-ni-se în acest scop vizele canadiene, și aceasta în ciuda declarației semnate la Ambasada Franței din București prin care ne obligăm să nu încercăm să ne stabilim în Franța, luându-ne toate angajamentele în acest sens.

Disperați fiind, am tot încercat să obținem o viză oarecare, scopul nostru imediat fiind acela de a ieși din România, după care, în conformitate cu normele canadiene de emigrare, am fi putut fi preluați, în baza garanției comunității poloneze, de către autoritățile canadiene.

Am bătut la ușile mai tuturor ambasadelor din București, excursie binecunoscută tuturor deținătorilor de pașapoarte din România care nu au încă viză de intrare în țările de destinație. Peste tot am fost întâmpinat cu refuzuri în ciuda dovezilor că doream să emigrăm în Canada. Și pentru ca situația noastră să fie și mai dificilă, în tot acest răstimp am fost obligați să plătim periodic taxele de prelungire a vizelor de ieșire din RSR, cu toate ca de ieșit nici până azi nu am ieșit.

În februarie anul curent, contrar tuturor așteptărilor am reușit să obținem de la Ambasada Tunisiei din București o scrisoare cu valoare de viză de intrare care, dacă

autoritățile romane ar binevoi să o ia în considerație, ne-ar permite plecarea la Tunis. Cu toate că Ambasada Tunisiei ne-a acordat acest drept, cu toate că au mai existat cazuri rezolvate pe această cale, Comisia Guvernamentală pentru probleme de vize și pașapoarte însărcinată între altele și cu rezolvarea cererilor de schimbare de viză, ne-a respins cererea fără o explicație plauzibilă.

În jurul datei de 15 mai 1985 am aflat de la serviciul de pașapoarte din strada Nicolae Iorga că cererea noastră de schimbare a vizei pentru Tunisia nu fusese aprobată, dar spre uimirea și bucuria noastră (cam prematură însă) am aflat că se poate pleca din RSR pe o cale cu mult mai simplă, și anume cu o viză RDG de tranzit, pe baza căreia se poate elibera talonul de ieșire din țară, se cumpărau biletele și ... gata, ieșei!

Neavând achitate la acea dată taxele de prelungire a vizei de ieșire din România, a trebuit să mai aștept o săptămână, pe 23 mai reușind să-mi achit și taxele respective, să ridic și pașapoartele, să iau de la ambasada RDG vizele de tranzit, iar apoi din nou la Serviciul de pașapoarte de unde am ridicat taloanele de ieșire din țară, pentru ca în final, în aceeași zi să reușesc să cumpăr și biletele de avion București-Berlin și cele de tren Berlin-Stokholm pentru cea mai apropiată dată posibilă, aceasta fiind 8 iunie. Aveam deci posibilitatea să ajungem în Suedia și de acolo în Canada. Dar n-a fost să fie așa.

Între 23 mai și 2-3 iunie am avut de alergat pentru tot felul de formalități ce trebuiesc îndeplinite la părăsirea efectivă a teritoriului RSR. Pe data de 7 iunie dimineața era programată vama la Otopeni. Bucuria noastră, ca mai toate bucuriile noastre de vreo trei ani încoace, s-a dovedit a fi prematură. Pe data de 6 iunie, după amiaza, am primit un telefon de la serviciul pașapoarte fiind convocați de urgență pentru a doua zi dimineață, ora 8, la sediul din Nicolae Iorga. Deși bănuiam pentru ce vom fi chemați, am luat cu noi și cele 60 de kilograme de bagaj în speranța că nu e ce bănuiam noi și că vom putea totuși face vama. S-a întâmplat exact ce ne era teamă. Ne-au fost ridicate taloanele de ieșire din țară. Orice protest era zadarnic. Rațiuni superioare făceau ca plecarea noastră din ziua de 8 iunie să nu mai fie posibilă. În aceeași situație s-au aflat toți cei ce trebuiau să plece începând cu data de 6 iunie.

Au urmat audieri la mai toate forurile românești cu putere de decizie: CC, consiliul de stat, serviciul de pașapoarte, de unul singur sau în grup. Peste tot am primit același răspuns: „nu se mai poate”. Am ajuns chiar și la reprezentantul ONU la București, care cunoștea situația, dar care ne-a spus că ONU nu poate interveni în acest gen de probleme.

În tot timpul premergător plecării noastre, care n-a mai avut loc, am fost la curent, prin intermediul postului de radio *Europa liberă*, cu cele întâmplate în urma sosirii primelor grupuri de emigranți români în RFG și Suedia prin RDG. Am știut și de atitudinea adoptată de guvernele din Suedia și RFG, am aflat și de hotărârea României de a nu mai elibera taloane de ieșire și bilete de avion celor cu pașapoarte fără cetățenie, ca urmare a protestelor celor două țări, dar nu ne-am închipuit nici o clipă că se va acționa și retroactiv, împiedicându-se plecarea celor care-și luaseră deja taloanele de ieșire și biletele de călătorie, predând și locuințele, anterior datei de 30 mai.

La *Europa Liberă* am auzit toate comentariile referitoare la situația celor ajunși în Suedia și RFG, am auzit și interviurile luate unora dintre cei ajunși „dincolo”, dar n-am auzit nici un cuvânt despre noi, cei rămași aici, opriți în mod silnic de a mai pleca la aeroport, la vamă sau chemați la pașapoarte pentru a ni se ridica taloanele. Despre noi și

ce va fi cu noi de aici încolo văd că nimeni nu mai suflă nici un cuvânt, de parcă nici n-am exista.

În orice caz, vorbind acum numai în numele familiei mele, așa cum de altfel îmi recomandă mai zilele trecute un funcționar de la pașapoarte referindu-se la grupurile care s-au prezentat la CC și la faptul că nu e bine să mai mergem în grup, putându-se interpreta altfel - deh! - deci vorbind numai pentru familia mea, dorim ca prin intermediul postului de radio *Europa liberă* să facem cunoscut cazul nostru, sperând că pe această cale să se poată găsi o soluție favorabilă, iar pe de altă parte dorim să aducem la cunoștință în mod public hotărârea noastră de a face totul și de acum încolo pentru a reuși să plecăm din țară, aceasta fiind singura soluție viabilă pentru noi și fiind hotărâți ca la nevoie să apelăm chiar la soluția extremă oferită de greva foamei în vederea obținerii fie a vizelor de stabilire în Canada, fie eliberarea necondiționată a vizelor franceze de unde ulterior am putea emigra în Canada, fie pentru a face ca autoritățile române se ne recunoască viza eliberată de Tunisia și să ne elibereze taloanele de ieșire din țară pentru a putea pleca în Tunis, de unde am putea să ne rezolvăm intrarea în Canada.

Cu stimă.

„Un ascultător”, [vara] 1985, difuzată la 30 iulie 1985³²⁶

”Secretul” convorbirilor telefonice în România

Am fost lucrător într-o unitate a direcției de poștă și telecomunicații dintr-o capitală de județ a României socialiste și aș dori ca prin intermediul emisiunii „Actualitatea românească” să fie transmise pe calea undelor mai multe informații legate de asigurarea „pe viu” a ceea ce legea supremă a țării numește „secretul convorbirilor telefonice”. Îmi cer scuze pentru stilul nejournalistic al acestor informații. Am vrut însă să le comunic cu orice preț și din perspectiva unui specialist în telefoane, revoltat de mai mulți ani de practica încălcării constituției țării în materia asigurării secretului convorbirilor telefonice. Voi trece deci direct la informațiile propriu-zise.

În fiecare centrală telefonică mai mare, pe lângă repartitoarele centrale - așa se numesc în limbaj de telecomunicații instalațiile unde sunt legate toate cablurile de telecomunicații care fac legătura între abonat și centrală - există și repartitoare secundare, în camere aflate sub cheie și legate de repartitoarele centrale prin cabluri speciale. La ce servesc aceste repartitoare secundare?

Cu ajutorul lor, orice post telefonic al orașului poate fi cuplat direct în centrala securității fără să mai treacă prin centrala telefonică a localității. La centrala securității convorbirile interceptate pot fi ascultate sau înregistrate pe bandă magnetică. De cuplarea acestor legături „speciale” se ocupă unul sau mai mulți angajați ai securității, sau ai telefoanelor - cu jumătate de soldă tot la securitate.

În orice moment, orice abonat poate fi deci interceptat și ascultat, fără să-și dea seama. Această practică este revoltătoare pentru orice cetățean al acestei țări care pe lângă numeroasele mizerii ale vieții de fiecare zi nu-și mai poate exprima în siguranță gândurile nici la telefon, indiferent despre ce ar vorbi.

³²⁶ D.B. No. 664, July 30, 1985.

Un alt aspect despre care vreau să vă informez se referă la modalitatea de ascultare a convorbirilor telefonice în camerele de hotel. În toate localitățile țării există camere sau apartamente speciale prevăzute cu microfoane care sunt cuplate direct la centrala securității.

În aceste camere sunt repartizați de obicei cetățenii străini sau cetățenii români cu probleme speciale de serviciu. În mod obișnuit, camerele respective nu sunt repartizate, sunt lăsate în rezervă, chiar dacă așa cum se întâmplă de obicei în România, cererea de camere este mare și hotelul este ocupat în întregime. În hotelurile mari, moderne, construite în ultimii 10 -15 ani în toate orașele importante ale țării, există de asemenea o cameră specială în care sunt montate repartitoarele și în care sunt legate toate cablurile cu microfoane aflate în camere, direct la centrala securității orașului sau a sectorului respectiv.

În general, în opinia publică există impresia că interceptarea și înregistrarea convorbirilor telefonice suspecte se face prin centrala telefoanelor. Repet însă că fiecare sediu al securității - și slavă Domnului, în acest gen de construcții nu s-a făcut economie de spațiu decât la celulele de anchetă din subsoluri - funcționează centrale telefonice proprii care, prin instalațiile amintite mai sus, se pot brânșa în orice moment la circuitul public.

Aș vrea acum să descriu însuși procedeul tehnic care permite securității să asculte și să înregistreze convorbirile cetățenilor țării violând constituția României. E bine să se știe de către toți oamenii muncii că tarifele mari care sunt percepute în cazul convorbirilor cu străinătatea, de exemplu, includ probabil și cheltuielile „ilegale” și secrete ale montării celor mai moderne centrale, dotate cu aparate de înregistrare în sediile securității.

Dar să trecem la fapte: în cazul în care un abonat este suspectat și urmărit - și după știința mea sunt foarte mulți cei suspectați în permanență sau doar ocazional - tehnicienii agenți de securitate procedează astfel: la majoritatea cablurilor care leagă repartitoarele centralelor telefonice de abonat există câteva „perechi libere” – așa cum sunt denumite în limbaj de telecomunicații -, fire care leagă abonatul la centrala telefonică. Aceste „perechi libere” din totalul de 102 , 202, 4004 etc., câte perechi există de obicei în cablurile telefonice, sunt destinate bransării abonatului printr-o punte făcută la cutia terminală (de pe casă sau pe stâlp) la centrala securității. Pentru executarea lucrărilor la cutia terminală sunt folosiți lucrători ai securității specializați în telecomunicații sau angajați ai telefoanelor „cu jumătate de normă”, cum se spune. În orice caz, ei primesc dispoziții în primul rând din partea organelor de securitate.

O altă modalitate, cunoscută de altfel, de interceptare a convorbirilor, este instalarea unui microfon în corpul aparatului telefonic de către așa-ziii depanatori sau instalatori care obișnuiesc să apară mai ales atunci când nu-i cheamă nimeni. În acest caz pot fi ascultate convorbirile din interiorul camerei respective. În aceste situații, acoperirea telefonului cu o pernă, scoaterea lui din priză sau mutarea în altă cameră sunt măsuri de prevedere bine-venite, chiar dacă pot părea semne ale unei nevroze pentru un străin care te vizitează acasă. Semnul cel mai sigur al interceptării convorbirilor telefonice este diminuarea sensibilă a calității recepției.

În ce privește recenta conectare a circuitului intern la circuitul internațional automat trebuie să se știe că dificultățile de a prinde România, atunci când telefonezi din Occident, se datorează numărului redus de circuite care pot fi controlate de securitate.

Voi reveni cu noi amănunte într-o scrisoare viitoare.

Un grup de credincioși români ortodocși din Suedia și Danemarca, [august] 1985, difuzată la 1 septembrie 1985³²⁷

Scrisoare adresată postului de radio Europa liberă,

„Stimați redactori și colaboratori ai postului de Radio Europa liberă, noi, credincioșii de rit ortodox din Danemarca și Suedia, ne adresăm pe această cale d-voastră pentru a ajuta comunitatea noastră în străduințele sale de a obține reîntoarcerea părintelui nostru duhovnicesc preot-doctor Mihai Radu la postul său, între noi, acolo unde este cinstit, pentru a-și putea continua opera sa duhovnicească. Aceasta scrisoare am adresat-o deasemenea ambasadelor române din Danemarca și Suedia precum și Patriarhiei dela București. Vrem cu acest prilej să facem cunoscută poziția hotărâtă a comunităților românești ortodoxe din afara României, de a nu permite manevrarea Bisericii Ortodoxe Romane din străinătate după bunul plac al autorităților de partid și de stat de la București. Considerăm de datoria noastră să atragem atenția tuturor românilor asupra cazului de față, întrucât acesta se poate repeta și e păcat de toate eforturile noastre pentru a ne organiza viața pe noi meleaguri în iubirea față de Dumnezeu și de patria noastră strămoșească. Vă mulțumim pentru atenție și ajutor.”

Aceasta este scrisoarea primită la redacție zilele trecute, prin care sîntem informați de incidentul petrecut în viața comunității ortodoxe române din Malmö – Suedia.³²⁸ Preotul ortodox al comunității – trimis oficial al Patriarhiei ortodoxe din București în urmă cu 7 ani, pentru a oficia slujbe religioase, pentru românii din Suedia și Danemarca - a fost chemat de urgență la București, la sfîrșitul lunii Mai. Din acel moment membrii comunității românești amintite nu mai au nici o informație în legătură cu soarta preotului lor. Odată ajuns în țară – ne scriu enoriașii din Suedia – preotul Mihai Radu a fost obligat să-și pună pașaportul la organele de miliție. Apoi își continuă drumul spre Moldova la mama lui, pe care o credea bolnavă. Menționăm că telegrama care îl chema urgent în țară îl anunța că mama sa se află într-o stare foarte gravă. Dar abia ajuns acasă, preotul Radu își dă seama că a fost mințit, mama sa simțindu-se foarte bine. Reîntors la București, este obligat de Patriarhie să-și ia un concediu de 2 luni. În același timp, soția și cei 3 copii ai săi, care rămăseseră în Suedia, primesc dela București bilete de avion alături de indicația de a se întoarce urgent în țară. Convingerea românilor ortodocși din Suedia și Danemarca este că preotul lor a fost reținut în România împotriva propriei sale voințe. Adresându-se consulatului românesc din Stockholm, reprezentantului comunității respective i s-a răspuns că preoții bisericii române sunt subordonați din punct de vedere administrativ și canonic exclusiv Patriarhiei. În fața acestei situații, credincioșii de rit ortodox din Danemarca, unindu-se într-un glas cu cei din Suedia și de pretutindeni, atrag atenția în mod serios autorităților RSR cărora le revine întreaga responsabilitate a situației create, și țin să precizeze următoarele:

³²⁷ Human Rights no. 84, September 1, 1985.

³²⁸ Această interferență dintre narator și textul propriu-zis al scrisorii este puțin neobișnuită pentru emisiunile *Europei libere*; păstrăm formula căci ea exprimă bine conținutul scrisorii și, în consecință, epoca (nota noastră).

„Situția impusă nouă de către autoritățile de la București, chiar și de cele bisericești, nu va fi acceptată pe viitor. Noi știm prea bine că în cazul de față sunt implicate în primul rând autoritățile laice, care agravează și întârzie o soluționare pozitivă și umană; Comunitățile române din Scandinavia resping și vor lua toate măsurile care se impun, ca și în restul lumii românești, dinlăuntrul și din afara României, să se cunoască metodele anacronice folosite de autoritățile românești care au mai puțin de-a face cu biserica, demascându-i pe cei vinovați. Menționăm că lipsa preotului Mihai Radu de la post rămâne inexplicabilă și a perturbat buna desfășurare a vieții spirituale bisericești a românilor de aici. Cerem autorităților, personalităților politice din întreaga lume și presei libere eforturi susținute pentru eliberarea preotului Mihai Radu din locul unde se află, pentru repunerea sa imediată și necondiționată în drepturi, inclusiv returnarea pașaportului cu viza în regulă. Domnia sa și-a făcut din plin datoria de român, a slujit România, iar noi vom respinge cu hotărâre orice denigrări sau răstălmăciri ale adevărului în cazul părintelui Mihai Radu. Nu e rușine de răspunsurile impertinente și subintelectuale pe care le-am primit din România, de genul: „noi avem popa, v Mihai Radui aveți preoteasa, să vă cânte ea”! Noi, credincioșii de rit ortodox, români și de alte naționalități, din Danemarca și Suedia, vă asigurăm că vom continua lupta pentru reîntoarcerea preotului Mihai Radu la locul de onoare și cinste care i se cuvine între românii de aici.

Se menționează că presa suedeză a comentat pe larg cazul dispariției preotului Mihai Radu, mai mulți pastori suedezi intervinând în favoarea sa. La 15 august, în prezența unor jurnaliști și a televiziunii, a avut loc la biserica românească din Hyllie-Malmö, o demonstrație de protest în sprijinul preotului Radu. La 23 august, această demonstrație s-a repetat în prezența unei numeroase asistențe. Popularitatea preotului Mihai Radu este reală și se bazează pe eforturile acestuia în sprijinul comunității românești. În fiecare duminică, el făcea drumul de 200 de kilometri pentru a sluji în mai multe localități din Suedia și Danemarca. După multe dificultăți, sub îndrumarea acestuia, comunitatea a putut cumpăra și o mică biserică care să aparțină românilor din sudul Suediei și Danemarca.”

Comunitatea română din Suedia și Danemarca își încheie scrisoarea în felul următor: „Noi îl cinștim și mai departe pe preotul Mihai Radu pentru opera sa de unire spirituală întru biserică a românilor din Danemarca și Suedia. Români de pretutindeni, ajutați-ne, dându-ne păstorul, ce prin voia și vicleșugul altora și nu prin voia sa a pornit pe calea martiriului!”

Mircea Rițiu, Augsburg, 9 septembrie 1985, difuzată la 18 septembrie 1985³²⁹

Domnule director,

Pentru conducătorii de astăzi ai României libertatea înseamnă, într-o curioasă răsturnare de sens, supunere liber înțeleasă. Că nu tot românul acceptă ideea aceasta o demonstrează numeroase fapte.

Știam, din citite, că revoluțiile își devorează propriii copii. Că lucrurile s-au întâmplat așa și în România mi-a fost dat să constat cu ani în urmă cu prilejul unei

³²⁹ D.B. No. 700, September 18, 1985.

întâlniri dintre foștii ilegaliști din județul Caraș-Severin și primul secretar de atunci al Comitetului județean de partid, Trandafir Cocârlă³³⁰. Era în 1974, moment în care revoluția culturală a domnului Ceaușescu desființa existența cotidiană a majorității ziarelor județene. I-am auzit atunci pe foștii ilegaliști, o mână de oameni dezorientați, exprimând cu claritate ideea ca ei nu luptaseră pentru așa ceva, acel ceva înglobând întreaga politică economică și culturală a regimului Ceaușescu. Până și din iluziile lor de libertate care cuprindea după părerea lor și dreptul de a-și citi zilnic ziarul se alesese praful.

Exemplul dat trebuie pus în corelație cu un altul. Încercând cu un an în urmă să fac inventarul colegilor mei de generație, a celor născuți o dată cu Republica, oameni cu care am copilărit sau am mers la școală, am ajuns la surprinzătoarea concluzie că majoritatea dintre ei se află în Occident. De o parte deci o generație care a mizat greșit, iar de cealaltă parte o generație de la 1948 crescută și educată în spiritul acestei mize pe care însă n-a acceptat-o până la urmă.

Fiecare într-un fel sau altul a căutat și a găsit modalitatea de a ieși dintr-o stare care în România se poate numi liniștit situație limită. Lipsa de perspectivă pe care domnul Ceaușescu și regimul său o oferă românului i-a determinat pe foarte mulți din generația amintită, și nu numai pe ei, să apuce calea exilului. Înțelepciunea populară a decretat că „fuga este rușinoasă, dar sănătoasă” atunci când orice alt mijloc de supraviețuire sau de salvare nu mai este posibil. Dar, fuga și înstrăinarea în acest caz nu are numai semnificația rezolvării unei stări personale ci, dimpotrivă, ea se definește ca un gest de protest împotriva unei orânduiri care a promis “marea cu sarea”, dar care nu a realizat nici măcar speranțele propriilor ei luptători jertfiți pe altarul așa-zisei libertăți și care nu mai au astăzi nici măcar valoarea unei piese de muzeu.

Interesant este modul în care au reușit mulți să-și croiască drum peste granițele în care domnește dictatura bunului plac a domnului Ceaușescu. Și aici este de relevat imaginația mereu neastâmpărată și neîngrădită a românului. Că unii pleacă în vizită și nu se mai întorc, se cunoaște. Dar, în Caraș-Severin, zonă de graniță cu Iugoslavia situată între localitățile Oravița și Moldova Nouă și mai ales Dunărea constituie un permanent punct de atracție pentru căutătorii de libertate. Aici se înregistrează cele mai multe tentative de trecere a frontierei. Nici punctele de control și patrurile ale grănicerilor, nici obstacolele naturale nu sunt în măsura să împiedice succesele.

Unii, buni sportivi, au îndrăznit și reușit să treacă Dunărea înot. Un anume Director plecat cu alte somități la pescuit, pe o insulă din apropiere de Moldova Nouă, a dispărut peste noapte cu barcă cu tot. Alți patru tineri pe care i-am întâlnit pe șantierul termocentralei de la Crivina, situat aproape de Oravița, au reușit și ei după o lungă perioadă de așteptare să treacă în Occident. Riscurile de înfruntat sunt enorme; dar cel care și-a pus în cap o asemenea soluție a reușit până la urmă întotdeauna. La Fabrica de confecții din Reșița am cunoscut un șofer care a avut la activ șapte încercări de trecere a frontierei. Cea de a opta, și ultima, l-a adus în lumea liberă. Cert este că toate reușitele n-

³³⁰ Trandafir Cocârlă (1929-1991), membru de partid din 1956, membru supleant al CC al PCR (1969-1974), prim-secretar al Comitetului Județean de Partid și președinte al Comitetului Executiv al Județului al Consiliului Popular al Județului Caraș-Severin (1971-1977), membru al CC al PCR (1974-1979), adjunct al șefului Secției Organizatorice a CC a PCR (1979-1981), membru al Comisiei Centrale de Revizie (1979-1985), ministrul Energiei Electrice (1981-1984).

ar fi fost posibile fără ajutorul tacit al localnicilor, care într-un fel sau altul mijlocesc aceste evadări, pentru că altfel n-ar trece nici pasărea în zbor pe acolo.

Atunci când m-am referit la riscuri m-am gândit la o întâmplare semnificativă pentru starea de încordare din zona de graniță petrecută ceva mai în urmă. Două tinere plecate să-și viziteze niște rude călătoreau cu taximetrul dinspre Oravița spre Moldova Nouă. La un moment dat, una dintre ele l-a rugat pe șofer să oprească, pentru un minut, și a coborât din mașină. Grănicierii au deschis focul, fata în cauza a fost ucisă, iar ceilalți doi din mașină răniți. Consecința a fost că tânăra supraviețuitoare a primit aprobarea de plecare definitivă din țară, deși inițial nu avusese un asemenea gând. Dar treaba trebuia cumva mușamalizată și ea trăiește acum în RFG urmărită poate de acest coșmar al existenței sale.

Un alt destin tragic l-a avut un bun prieten de-al meu. Dorința lui de libertate a fost atât de puternică încât l-a determinat să încerce să treacă în Occident prin Ungaria. Neșansa a făcut să fie prins la câțiva pași de granița austriacă, dar nu de către grănicierii maghiari, ci de prietenii noștri comuni sovietici. Bătaia primită acolo cu patul puștii din partea sodaților armatei eliberatoare și apoi de la grănicierii noștri, cărora le-a fost predat la punctul de frontiera Curtici, i-a distrus câteva organe interne vitale. În ciuda tuturor tratamentelor și apoi a intervențiilor chirurgicale ulterioare, viața prietenului meu n-a mai putut fi salvată.

Adeseori familii întregi încearcă să treacă peste graniță ignorând pur și simplu pericolele. În asemenea situații s-a întâmplat ca soților să le reușească evadarea iar soțiilor lor nu. Dar și acest risc este conștient asumat pentru că, așa cum îmi mărturisea unul din cei în cauză și a cărei soție a fost condamnată la luni de detenție în România, mai rămâne totuși o speranță de viață, de mai bine.

Acest mai bine nu înseamnă neapărat năzuința spre bunăstare materială. În acest caz numai anumite persoane de o anume condiție socio-profesională ar fi tentate să plece. Or lucrurile nu stau așa și asta o dovedește paleta largă de profesii pe care o au cei care fug: muncitori, tehnicieni, ingineri, subingineri, profesori, medici. Mă refer la oameni cunoscuți mie, unii dintre ei având chiar o anume stare materială, ceea ce în România s-ar traduce prin casă și mașină.

Deci motivul real care determină gestul de a fugi, mobilul acțiunii în sine, este dorința mereu vie a românului de a trăi liber. Chiar dacă această dorință este latentă și nemanifestă la mulți, ea palpită în schimb în inimile tuturor. Domnul Ceaușescu a cunoscut această stare de spirit atunci când cu ani în urma a vorbit despre invadarea Cehoslovaciei, ceea ce i-a folosit în creșterea popularității. Dar tot domnul Ceaușescu a făcut-o uitată în următorii ani ai domniei sale; cu deosebire în politica sa internă, ignorând un întreg popor, inclusiv pe cei care l-au pus în fruntea lor, deschizând drum tiraniei. Și în bilanțul fructuoșilor ani-lumină ai Măriei sale trebuie trecuți și cei care s-au exilat de bună voie sau nu, dar mai ales cei care și-au pierdut viața aspirând la libertate.

„Un ascultător din provincie”, [august-septembrie] 1985, difuzată la 22 septembrie 1985³³¹

Domnule director,

³³¹ L.M. No. 141, September 22, 1985.

Nu demult, trecând prin Piața Palatului pe vreme de seara, m-a izbit pustietatea mohorâtă a acestor locuri, altă dată atât de vii. Veneam dinspre Biserica Albă, pe calea Victoriei, care nici măcar în dreptul colțului de la Athénée Palace nu se mai anima nițel, intrasem în piața care se lărgea între clădirea Palatului Republicii și cea a Comitetului Central ca o vastă plajă, aridă și goală. Câteva santinele într-o parte, doi-trei agenți de alta erau singurele vietăți, momâi ale unei autorități ascunse, oculate, pitite în palatele cu porți ferecate. Păraseam piața străjuită în dreapta de silueta fragilă a Bisericii Crețulescu și intram din nou în Calea Victoriei, coborând spre Palatul Telefoanelor și spre Capșa, abia întâlnind câte un trecător grăbit în drumul meu. Seara molcomă de vară nu atrăsese pe nimeni, plimbăreții de altădată dispăruseră nu se știe unde, și ceea ce domnea în atmosfera apăsată și apăsătoare a acestei artere, în care pulsul nu mai zvâcnea, era – ca să folosesc o expresie biblică - ”urâciunea pustirii”.

Nimic nu putea să exprime mai din plin urâtul de care suferă bucureștenii în aceasta vară a anului 1985 decât pustiul acesta, vidul acesta tulburător, deșertul din inima țării. Și totuși tăcute, închise, străine parcă de clădirile din jur, pe care stăpânirea și le-a atribuit, micile, vechile biserici străjuiesc parcă singure, pline de o viață tăinuită. Biserica Albă o văzusem de câteva ori mai devreme fiind de lume, revărsată chiar și în stradă, neîncăpând în locașul luminos. Era o nuntă, singura sărbătoare a familiei, binecuvântată de Biserică, ce le-a mai rămas românilor. Dar acum, spre seară, în Biserica Albă străjuiește doar o candelă aprinsă. Dincolo, în colțul ei de lângă Palat, Biserica Crețulescu, este și ea scufundată în tăcere. Mi-e drag acest locaș de o grație fragilă. Cu ani în urmă am trăit emoția (din fericire trecătoare) a unei amenințări care planase asupra ei. Un timp se luase hotărârea (una din acele decizii bezmetice ale ocârmuirii comuniste) de a dărâma acest sfânt locaș sub pretextul ”sistematizării”. Atunci se putuse evita crima, care nimic nu a mai putut-o opri, în cazul altor biserici, în timpul din urmă.

În pridvorul cu coloane al Bisericii Crețulescu, sus în stânga, într-un colț boltit, este „Hora domnițelor”, una din acele imagini care te înseninează ori de câte ori le contempli. Intram adeseori pe vremuri, în această liniștită tindă, în care zidul Bisericii în jurul porții te întâmpină cu imaginile consacrate ale apocalipsului. Am intrat și de această dată, în această seară de vară, în timp ce ultimele raze de soare pătrundeau printre stâlpii scorojiți ai bisericii și am privit spre colțul atât de bine cunoscut al „Horei domnițelor”. Dar nimic. Fetele zvelte prinse în dans au dispărut, pete mari albicioase, ca o cocleală, ori o pecingine, acoperă unghiul boltit. Priveam înmărmurit fresca bolnavă, muribundă, în dispariție, a apocalipsei. Culorile s-au stins, hora domnițelor a dispărut. „Niciodată, nu o voi mai vedea, niciodată”, îmi spuneam în timp ce păraseam tulburat biserica uitată de cei care ar trebui să se îngrijească de păstrarea acestor monumente. Dispariția surprinzătoarei „hore” se potrivea cu pustietatea ce domnea la acea oră, în acele locuri.

Lăsate în paragină, înconjurate de ziduri înalte ale blocurilor, înghițite în anonimatul cartierelor fără personalitate, sau distruse, „exterminate” precum ființele prea vii, bisericile vechi ale Bucureștiului continuă totuși să vegheze. În întunericul navei, luminată spre seară de câte o candelă, de lumânările aprinse de credincioși, în fața icoanelor Maicii Domnului, continuă să bată o inimă ascunsă! O inimă amenințată de „demolare”, acest spectru al bucureștenilor, poate oricând să lovească oricare din lăcașurile sfinte ale capitalei.

Dacă nu se ajunge la demolare, sistematizatorii se mulțumesc să înconjoare în așa fel cu blocuri câte-o biserică, încât aceasta să fie bine ascunsă, oculată cu grijă, să devină pe cât se poate invizibilă, ca și cum nu ar exista. Încât cu ani în urmă, constructorii imobilului în care se află Delta Dunării, la colțul Căii Victoriei cu bulevardul Gheorghiu Dej, au înălțat ziduri oarbe în jurul Bisericii Doamnei, Ctitorie a doamnei Maria, a lui Șerban Vodă Cantacuzino, încât aceasta să fie bine închisă, cu toate că are cea mai frumoasă frescă din București. Cobor pe Calea Victoriei și abia o pot dibui. Nici biserica Zlătari nu mai poate respira bine între blocuri. Mai fericită (căci fusese ferită pe vremuri, când s-au ridicat cladirile din jurul ei), micul juvaier arhitectonic, Stravopoleos, are, plin de melancolie, culorile amurgului. Biserica s-a întunecat, pereții s-au coșcovit, zugrăveala nu a mai fost demult îngrijită cum se cuvine, zidul împrejmuitoar al curții de alături se apleacă lent, semnele ruinei se arată peste tot, dar locul acesta, lucrătură mestesugită, emană încă harul. Când dai din Calea Victoriei în Splai, la câțiva pași de un bloc–turn, abia mai recunoști, într-atât s-a scufundat în asfalt, minuscula Biserica Sfântul Spiridon Vechi.

Bucureștenii știu și mi-au spus-o și mie, provincialului care sunt, că lăcașul acesta străvechi este în primejdie. Strada care îl ocolea va trece fără mila peste el. Dacă furia distrugătoare de valori va atinge și acest minuscul sanctuar, se va mai adauga o crimă, la șirul lung al celor asemănătoare, cărora le-au căzut pradă unele din cele mai autentice comori ale tezaurului nostru. Într-o epocă în care peste tot în lume monumentele trecutului sunt ocrotite, restaurate, conservate cu grijă, la noi (îndeosebi cele care exprimă credința noastră) sunt – în cazul cel mai fericit - neglijate, uitate, dacă nu distruse. Mica Biserică din Cotroceni a dispărut peste noapte, după cum cea care împodobește colțul bulevardului Bălcescu cu strada Biserica Ene dispăruse puțin după cutremurul care nici măcar nu-i zdruncinase zidurile sau temelia.

Continuându-mi plimbarea prin seara bucureșteană am ajuns pe Splai, în dreptul Domniței Bălașa. Și ea fusese, și poate mai e periclitată. Alături, largul pustiu pe care se întindea Spitalul Brâncovenesc. Cât de bine se potriveau venerabilul lăcaș cu bătrânul așezământ spitalicesc. Acum biserica a rămas singură, izolată într-un vast câmp, în care nu peste mult, se vor înălța blocurile. Dacă o vor cruța marile imobile uniforme, fără niciun caracter, o vor împrejmui desigur în așa fel încât să o sufocă. Nu știu dacă se va reuși ocularea ei, precum a Bisericii Olari, mutată astfel încât blocurile de la colțul nou, al Căii Moșilor cu Bulevardul Republicii, să o ascundă bine privirilor.

Soarele apusese când urcam dealul Patriarhiei. De sus se putea vedea întinderea dezolantă a demolărilor în vederea noului „Centru civic”. În lumina care mai străjuia peste oraș se întrezărea colina golașă de pe care au fost rase zidurile de bătrână mănăstire ale Arhivelor Statului. Bucureștiul comunismului și-a îngropat adânc vechile clopotnițe. Unde e Biserica Antim? Dar turlele care se înălțau spre amiază-zi ale Mănăstirii Văcărești? Îmi amintesc o zi din iarna trecută, când, aflând că a început dărâmarea bisericii Văcărești, am încercat să o mai văd pentru ultima oară. Păzită ca pe vremea în care în incinta închisorii slujea drept depozit, biserica, în care stilul brâncovenesc, chiar după moartea sângeroasă a domnitorului, își atingea plenitudinea, era despuiată de onoare, de coroana ei. În zăpada murdară a curții zăcea catapeteazma! Doborâtă, crucea mai strălucea pe alocuri de vechea ei poleală. Turlele erau desfăcute și zidurile se înălțau golașe spre cerul vânt.

Era într-o zi de iarnă. De atunci, au mai căzut alte turlle și ziduri de biserici. „Urâciunea pustirii”, s-a mai întins și a mai pus stăpânire pe alte locuri odinioară sfinte ale bucureștenilor și ale țării. Și totuși, acum, în seara aceasta de vară, aici lângă clopotnița din deal, amintindu-mi lumânările aprinse de credincioși prin bisericile pe care le cercetasem în timpul zilei (de la biserica Lucaci la Sf. Dumitru, de la biserica Oborul Vechi, la Colțea) mâhnirea pentru atâtea pierderi, pentru atâtea ruine, nu poate pune stăpânire pe mine. Ascunse, dosite, micile, bătrânele Biserici ale Bucureștiului continuă să trăiască. Este mai multă speranță în ele decât în zidurile administrației roșii. Frescele pot să pălească, icoanele să se înnegrească, crucile să se prăvale în zăpada sau în noroi. Bisericile au apucat și alte vremuri de restriște și au triumfat asupra silniciilor istorice, un duh dătător de viață veșnică. Spre acest izvor de viață ascuns uneori după pietre vin credincioșii pe care îi vezi întrerupându-și cursele, atât de ostenitoare ale zilei, și intrând în penumbra abia luminată de lumânări și candelale ale bisericii Bucureștiului.

„O familie de germani, [septembrie] 1985, difuzată la 1 și 2 octombrie 1985³³²

Impresiile unui turist care a vizitat România

Suntem o familie de germani, originari din Transilvania, plecați legal din România și stabiliți de mai bine de un deceniu și jumătate în Germania Federală. În vara acestui an ne-am dus să ne vizităm rudele rămase în Ardeal. Și nu mică ne-a fost decepția văzând în ce hal s-au degradat țara și viața din România. Ce ne-a izbit în primul rând au fost cozile enorme, kilometrice, alcătuite din automobile staționând în fața benzinărilor. Închise, fără șoferi, rămân în așteptare în fața benzinărilor 5-6 zile. Se spune că rația de benzină e de 38 de litri. Cine merge la mare riscă surpriza să nu se poată întoarce acasă. Ici colo se dau câte 10 litri de benzină. Pentru tranzit. În rest, nimic. În hoteluri județene se vând tichete pentru benzină sau motorină, la prețul de 2,60 mărci vest-germane litrul, adică la preț dublu față de prețurile din vest și, bineînțeles, numai pentru străini.

Cât am stat în România, având mașină, am făcut cumpărăturile pentru rudele noastre. În acest fel am avut prilejul să vedem și să comparăm. Pâinea care se vinde e de regulă veche de două-trei zile. Se spune că e o măsură anume luată ca să se consume cât mai puțină. Și din această cauză, în toată România, a doua zi după ce ai cumpărat-o pâinea e de nemâncat. În orașele mari se găsește chiar și cozonac. Dar făcut din făină semi-albă și nu e nici măcar de calitatea franzelelor de acum 15 ani.

Rafturile alimentarelor sunt pline cu produse care nu-i folosesc la nimic sau la aproape nimic gospodinei sau turistului. De exemplu conserve de mază verde în sticle de lapte de un litru. Cui îi trebuie atâta mază? Și de ce în sticle de lapte? Apoi trei metri de rafturi pline cu sticle de o jumătate de litru cu pastă de tomate. Cine cumpără cantități atât de mari fără riscul risipei? În locul conservelor de carne, patru metri de rafturi pline cu șampanie românească de proastă calitate, cu eticheta „Mărgăritar”. Încolo peste tot poți găsi conserve cu pește în ulei, fabricate la Tulcea și care nu pot fi consumate în ruptul capului. Pentru că probabil peștele nu mai era chiar așa de proaspăt chiar în momentul conservării. Conservele românești de pește sunt râncede, uleioase și necondimentate, și din această cauză inferioare peștelui olandez folosit la hrana animalelor.

³³² D.B. No. 709, October 1, 1985, D.B. No. 710, October 2, 1985.

Uitându-se la rafturile din alimentare pline cu borcane de murături, castraveți și sticle de oțet, turistul superficial poate rămâne cu impresia că există marfă din belșug. În fond, lipsesc cu desăvârșire exact mărfurile de strictă necesitate, adică untul, brânzeturile, iaurtul, smântâna și laptele. Lapte proaspăt n-am văzut în niciunul din cele 11 magazine pe care le-am vizitat în două județe. Într-o sâmbătă dimineața, pe la orele 10, într-o alimentară din Sibiu, la secția mezeluri am văzut 8 ciolane afumate de porc, trei salamuri și un caltaboș dezgustător la vedere pe care se plimbau niște muște verzi. Când am întrebat de iaurt, vânzătoarea ne-a atras atenția să luăm spirt sanitar, care tocmai sosise.

Apă minerală, pepsi sau coca-cola, citronadă, oranjadă, adică tot ce se găsește pentru potolirea setei în toată Europa de la Nădlac încolo, și în toate magazinele, toate aceste produse nu erau de găsit sub nici o formă, nici în județul Sibiu și nici în județul Hunedoara. Apă minerală primesc doar restaurantele, iar pepsi cola e trimisă numai pe litoral. În Iugoslavia și în Ungaria am văzut munți de lubenițe, iar în Ardeal n-am văzut una singură, nici din greșeală, deși era sezonul lor. Mergând prin piețe ne-am putut da seama de groaznica mizerie a agriculturii socialiste. Un țăran ne-a spus: „Noi suntem de vină, domnule, noi. Dacă acum 15 ani eram mai zgârșiți cu aplauzele noastre, azi stăteau lucrurile cu totul altfel la noi în țară”.

Ne-am întâlnit și-am stat de vorbă cu o mulțime de prieteni și de cunoștințe. Toți erau de părere că în România nu se găsesc alimente pentru că sunt exportate în Germania federală. Am încercat să le explicăm că exportul românesc de alimente în Germania federală este neglijabil față de cum era acum 15 ani. În Germania Federală nu se mai găsește sau se găsește dar rar salam de Sibiu, deoarece calitatea lui nu mai este ce era odată. Nemții au renunțat la acest salam pentru că nu rezistă concurenței calitative cu ofertele atât de mari, cantitative și calitative, din Germania. Soarta salamurilor și conservelor românești au avut-o și vinurile din România. Acum 15 ani găseai 17 sorturi de vinuri românești în supermagazinele din RFG. Azi cu mare greutate mai găsești 4 sau 5.

Politica vitregă a partidului comunist față de agricultură s-a făcut simțită și aici. În ceea ce privește zahărul, uleiul, cerealele, carnea și produsele lactate, după Statele Unite cele mai bogate sunt țările Pieții Comune. Consumatorul de rând din România nu poate realiza abundența de alimente produse de țările occidentale, singura lor problemă fiind aceea a insuficienței piețelor de desfacere.

Însă surpriza surprizelor am trăit-o pe drumul spre frontieră, pe șoseaua Sibiu-Deva-Arad-Nădlac. După ce am trecut de localitatea Zam³³³, ne-a oprit un sergent de miliție. Faptul ni s-a părut oarecum neobișnuit, deoarece nu condusesem cu mai mult de 80 de kilometri pe oră, mai mult nici n-am fi putut pentru ca era întuneric beznă iar șoseaua plină de gropi. Milițianul întâi s-a uitat la inițiala mașinii noastre ca să știe sigur din ce țară venim, apoi pe un ton vehement și agresiv ne-a cerut actele pe care le-a băgat imediat în geanta lui. După asta ne-a comunicat că am depășit viteza legală cu circa 30 de kilometri pe oră. Ciudat e că n-avea asupra lui nici un fel de aparat cu care să-și dovedească spusele, nici măcar un aparat de emisie-recepție. Dacă din întâmplare am fi intrat în raza vreunui radar, milițianului ar fi trebuit să i se comunice măcar ce a constatat radarul. Ba chiar ar fi trebuit să ne dovedească sonor că într-adevăr am fost surprinși și măsuțați de radar. Neavând nici un aparat de comunicare asupra lui, spusele milițianului ni s-au părut neverosimile, mai ales că noi nu depășisem viteza legală. I-am atras atenția milițianului că trebuie să dovedească ceea ce susține. Trei persoane adulte se aflau în mașina noastră ca martori. În orice țară civilizată e greu să găsești un polițist care să contrazică trei martori oculari. Eram însă în România, era întuneric beznă și pe șosea nici un fel de circulație, deci nici o

³³³ Zam este o comună din județul Hunedoara.

speranță de ajutor. Milițianul o ținea pe-a lui, depășisem viteza legală. După zece minute de târguială, pe un ton mai potolit, ne-a comunicat că amenda de trei sute de lei pe care ar fi trebuit s-o plătim putem să o achitam și în mărfuri. De exemplu țigări, spray-uri, ciocolată, eventual coniac sau alte mărfuri de shop, că pe urmă el va depune bani românești la casieria miliției.

Și într-o fracțiune de secundă ne-am lămurit. Vroia să stoarcă de la noi câteva cadouri. Acesta a fost motivul că întâi a vrut să ne intimideze, apoi să ne jecmănească. Și ca să ne putem continua drumul spre frontieră i-am dat două pachete de țigări Lord Extra, un spray cu fixativ de păr și un deodorant Credo. După care ne-a dat actele înapoi. Abia am mers încă vreo 25 de kilometri, poate și mai mult, și în dreptul localității Șoimoș, lângă Lipova, am fost opriți de un alt milițian. Arțagos și amenințător, a procedat exact la fel ca și colegul său. De data asta depășisem viteza legală exact cu 22 de kilometri față de cea admisă.

Treaba a început să se îngroașe. Cât am putut de calmi i-am cerut să ne dovedească afirmațiile sale. Și ne-am convins că este vorba de obișnuitele șicane ale miliției împotriva conducătorilor auto, procedeu necivilizat extins și la turiștii vest-germani. Milițianul ne-a replicat că nu este obligat să ne dovedească spusele sale. E de ajuns că o spune el. Am coborât din mașină, am susținut contrariul. Degeaba. Așa că văzând că nu ajunge la nici o înțelegere cu noi ne-a cerut să deschidem portbagajul. Am refuzat, dar i-am spus că o vom face dacă ne va arăta un ordin al procuraturii care să-i dea dreptul să ne percheziționeze mașina. În modul cel mai serios i-am atras atenția că la intrarea în țară mașinile noastre sunt controlate de organele vamale și de grăniceri, că numai aceste organe au dreptul să ne controleze mașinile și că un agent de circulație nu ne poate cere acest lucru.

Văzând că nu ajunge cu noi la nici un rezultat, ceva mai potolit, a început să ne povestească că pe acest traseu circulă atîția hoți și infractori, că noi trebuie să-l înțelegem, că, de, milițianul e om și el etc. etc. De la tonul agresiv și autoritar, pe nesimțite a trecut la tonul rugător al cerșetorului. La îndemână aveam o sticlă cu țuică, primită cadou, i-am bagat-o în buzunar, după care am primit actele și ne-am putut continua drumul. Eram atât de revoltați că ne băgasem în cap că la Oradea să facem o reclamație scrisă la procuratura militară. Dar am renunțat și ne-am continuat drumul spre frontieră.

La Nădlac, la punctul de trecere spre Ungaria, așteptând să ni se înapoieze actele, am vorbit și cu alți turiști din Germania federală, care ne-au povestit cu indignare că pe șoseaua dintre Deva și Arad fuseseră jecmăniți cam în același fel de milițieni. Câțiva turiști dintr-o mașină austriacă n-au povestit cum fuseseră ușurați de un milițian de articole cosmetice, de o sticlă de coniac și de țigări.

Trecând în Ungaria, după întinericul din România, satele ungurești ni s-au părut că plutesc într-o lumină feerică. Benzinăriile, fără cozi, cu servicii de noapte, ne-au dat impresia că ne aflăm într-o lume mult mai apropiată de cea occidentală. O senzație pe care n-o are decât călătorul care parcurge noaptea drumul Deva-Arad-Nădlac-Mako-Seghedin.

După un concediu într-un Ardeal mohorât, ne-am întors în RFG cu sufletul plin de tristețe. Nu aveam nicio intenție să scriem postului de radio *Europa liberă* despre neajunsurile din România. Însă picătura care a făcut să se reverse paharul a fost jaful la care s-au dat cei doi milițieni și care au năruit ultimele noastre sentimente de dragoste pentru patria noastră de altădată.

Știe oare șeful circulației de la inspectoratul județean al Ministerului de Interne Arad că potlogarii în uniformă își fac de cap cu mașinile străine? Știe oare securitatea din Arad și Deva că acești gangsteri în uniforme și-au creat legea lor proprie și că referindu-se la radare inexistente, la adăpostul nopții, „vămuiesc” ilegal mașinile străine? Se întreabă oare partidul și guvernul ce urmări au asupra turismului românesc astfel de „metode”? Jecmănit și tracasat în acest fel sunt puține șanse ca turistul

occidental să mai calce vreodată prin România. Mașinile noastre cu emblema D (Deutschland) sunt primite cu respect și plăcere în orice țară. Pentru mărcile vest-germane, bani stabili și valoroși oriunde în Europa găsim găzduire călduroasă, servicii civilizate și de calitate. De ani de zile România nu oferă nimic din toate acestea. Și dacă cetățeanul român își pune întrebarea de ce în aceste condiții mai vin încă în România turiști din RFG, răspunsul e simplu: 98% din turiștii vest-germani vin ca să-și ajute rudele cu alimente, medicamente, îmbrăcăminte și chiar cu bani. Nu vin de plăcere și mai ales nu vin ca să schimbe valută și să consume din produsele și așa prea puține din România. Pentru turistul occidental, România ca țară de agrement oferă mult prea puțin unui om obișnuit cu ofertele societății de consum. Cei mai mulți turiști vin o dată, din curiozitate, sau ca să vadă și să-și ajute rudele. Pe urmă preferă să-și facă concediul în altă parte, unde pentru aceeași bani buni sunt tratați cum se cuvine.

Dacă la lipsurile pomenite mai înainte se adaugă acum și șicanarea automobiliștilor occidentali, va fi greu de crezut că în viitor regimul de la București își va îndeplini planul la încasări valutare din turism. Va rămâne doar cu turiștii din țările socialiste, care nu aduc valuta de care România are atâta nevoie pentru a-și plăti datoriile scadente la băncile occidentale.

Ioana Cocea, București, 18 noiembrie 1985, difuzată la 8 decembrie 1985³³⁴

Domnule Director,

În luna aprilie 1985 am adresat prin postul de radio *Europa Liberă* o scrisoare deschisă către Consiliul de Stat din România în care arătam măsurile luate de autorități împotriva casei din Sighișoara în care a trăit scriitorul N. D. Cocea. Măsurile arbitrare împotriva casei cât și împotriva mea nu au încetat nici după scrisoarea adresată Consiliului de Stat, ci dimpotrivă, au fost continuate printr-un proces abuziv, desfășurat la Tribunalul din Sighișoara.

Răspunsul la scrisoare mi-a parvenit sub forma unui articol, scris de Dina Cocea în revista *Flacăra* din iunie 1985. Inexactitățile, cât și toate afirmațiile conținute în articolul publicat sunt formulate în așa fel încât sunt nevoită să răspund la ele.

Există fără îndoială o strânsă legătură între farsa judiciară care a avut loc la Tribunalul din Sighișoara și articolul Dinei Cocea.

Recapitulez pe scurt, ceea ce s-a întâmplat după plecarea mea din România. În iunie 1984, autoritățile locale au pătruns în imobilul din Sighișoara, str. Școlii 10, fostă proprietate a mea, sub pretextul inventarierii bunurilor din patrimoniul cultural aflate în locuință.

După aceea, Consiliul Popular Județean Mureș a intentat un proces împotriva mea și a lui Dumitru Bradu, căruia i-am donat casa în august 1982 cu acte perfect legale. Am donat casa deoarece în decembrie 1980 am fost supusă unei grave operații în urma căreia am rămas semi-invalidă, actul de donație având clauza foarte precisă pentru conservarea atât a imobilului, cât și a interiorului.

Prin sentința dată de Tribunalul din Sighișoara, în martie 1985, s-a anulat în mod abuziv actul de donație, dispunându-se confiscarea imobilului.

³³⁴ L.M. Nr. 152, December 8, 1985.

Din păcate, autoritățile au mers mai departe confiscând și bunurile mele personale aflate în casă și lăsate sorei mele, Elena Mosora, fiind vândute prin Consignație sub pretextul că ar fi fost abandonate.

Îmi exprim indignarea față de acest procedeu ilegal, prin care s-au declarat aceste lucruri abandonate și trecute în proprietatea statului spre valorificare.

Înstrăinarea imobilului către Dumitru Bradu a fost un act personal care - așa cum s-a dovedit în cursul procesului de la Sighișoara - s-a încadrat perfect în limitele legalității conferite de legile statului.

Dina Cocea afirmă că, cumpărarea casei de mine, în 1976, a fost „doar un abil pretext pentru înstrăinare a tot ceea ce constituiau amintirile de preț din locuința lui N.D. Cocea.” Într-adevăr, o „alterare” a casei s-a produs în 1950 - imediat după moartea scriitorului - când, cu toate intervențiile mele disperate, autoritățile au introdus în una din cele trei camere care alcătuiesc imobilul o familie de chiriași, azvârlind mobilele, tablourile, cărțile, în stradă. Neavând condiții optime de depozitare, obiectele respective s-au deteriorat în cea mai mare parte. Aceasta a fost singura „alterare reală” a interiorului, mulțumită autorităților locale din acea vreme. Era firesc ca în 1976 - deci după 26 de ani - în momentul cumpărării casei și părăsirea camerei de către chiriașii respectivi să o remobilez. Am făcut-o cumpărând mobile care se încadrau în stilul casei, având în același timp câteva mobile și obiecte lăsate în păstrare de o persoană care a locuit mulți ani în casă.

Este cu atât mai surprinzătoare afirmația Dinei Cocea întrucât ea n-a mai fost în casa din Sighișoara de peste 30 de ani. Din păcate, afirmațiile ei merg mai departe, acuzându-mă că, sub pretextul creării casei memoriale, nu urmăream decât să asigur transferarea imobilului și a lucrurilor din casă către sora mea Elena Mosora și Dumitru Bradu.

Mă întreb, pentru ce aveam nevoie de acest „pretext”? Întrucât, din punct de vedere legal, așa cum am fost liberă să cumpăr acest imobil, eram liberă să-l înstrăinez oricărei alte persoane, legea permițându-mi acest lucru. În legătură cu crearea casei memoriale, țin să subliniez - lucru de majoră importanță - că începând din 1973, sprijinită de profesorul Hobai din Sighișoara, om de cultură și cu deosebită bunăvoință în conservarea patrimoniului cultural al orașului, am intervenit pe lângă autoritățile județene Târgu Mureș, pentru crearea casei memoriale N.D. Cocea. O comisie culturală s-a deplasat la Sighișoara fiind impresionată și entuziasmată de interiorul casei. Din păcate, toate demersurile au eșuat prin refuzul categoric al Ministerului de Finanțe de a pune la dispoziție fondul financiar necesar. Singurul lucru care s-a reușit, prin strădania profesorului Hobai, a fost punerea unei plăci comemorative pe fațada casei.

Iar în 1977, după cutremur, nu numai că nu s-au creat case memoriale, ci dimpotrivă, s-au desființat o serie, în frunte cu casa memorială a marelui savant de renume mondial Henry Coandă.

Este de-a dreptul strigător la cer felul cum pune problema Dina Cocea în acest articol, acuzându-mă pe mine - proprietara legală a acestor bunuri, lăsate mie prin testament de soțul meu N.D. Cocea și pe care le-am păstrat tocmai în vederea acestui scop - de „impietate și necuviință”, iar brutală confiscare de către autorități este calificată „un autentic act de cultură”.

Pentru a evita pe viitor de a mai fi acuzată de „meschine intenții”, declar că așa fi fericită să se realizeze casa memorială N.D. Cocea

Regretabil și îngrijorător este faptul că de un an și jumătate casa este închisă și sigilată, neaerisită și neîncălzită, iar recenta degradare a acoperișului duce, fatal, la infiltrarea apei în pereții interiori ai casei. Este ușor de presupus că dacă această stare va continua, „actul de cultură” al Consiliului Popular Mureș va duce sigur la degradarea nerecuperabilă a interiorului, cu tot ce este în el.

Mă adresez insistent autorităților competente să ia de urgență măsurile necesare pentru prevenirea degradărilor amintite, iar dacă - din motive tehnice - nu sunt în măsură să o facă, să permită lui Dumitru Bradu ca - împreună cu sora mea Elena Mosora - să administreze imobilul și interiorul, în condiții optime, până la rezolvarea definitivă a creării casei memoriale.

Sper că rațiunea și bunul simț să triumfe în folosul unui „adevărat act de cultură”, în memoria celui care a fost unul din cei mai reprezentativi ziariști și pamfletari ai României.

“Un grup de oameni deznădăjduiți”, [început de decembrie] 1985, difuzată la 22 decembrie 1985³³⁵

Domnule Director,

După cum cred că ați mai fost informat și de alte persoane, România în momentul de față are peste 1300 de persoane care în urma unor grele și îndelungate insistențe, durând 4-5 ani, au obținut în sfârșit pașapoarte pentru plecare definitivă în SUA. Aceste pașapoarte au fost obținute după data de 1 ianuarie 1984.

Noi, în această scrisoare, dorim să vă relatăm despre situația noastră, a aceluia care deținem aceste pașapoarte fără cetățenie, eliberate pentru a putea pleca cu ele în SUA definitiv. Majoritatea dintre noi am depus formularele de plecare definitivă, începând din anul 1979, obținând aceste pașapoarte fără cetățenie de abia în anul 1984. Informându-ne la Consulatul SUA cum putem obține o viză de intrare, ni s-a răspuns că prima dată trebuie să avem pașapoartele de la statul român și pe urmă să ne informăm despre obținerea vizelor de intrare. După obținerea pașapoartelor, ne-am reîntors la Consulatul SUA pentru a obține vizele de intrare, dar acolo ni s-a răspuns că nu se mai poate emigra în SUA, numai în cazul în care deții rudenii de gradul I, și aceste rudenii să aibe cetățenia americană.

Aceste persoane, în cazul în care vor să ne ajute trebuie să contacteze Serviciul de Emigrare și Naturalizare (INS) pentru informații în legătură cu completarea petițiilor de viză bazate pe gradul de rudenie, sau să contacteze cel mai apropiat birou al Departamentului Muncii pentru a obține informații referitor la procedura de obținere a unui „Certificat de Muncă aprobat de Departamentul Muncii și Biroul de Emigrări. Majoritatea dintre noi au rude în SUA de gradul I, II III, dar aceste rudenii încă nu au obținut cetățenia americană deoarece majoritatea sunt plecați după 1980 și încă nu au primit cetățenia. Noi am fost de nenumărate ori la Consulatul SUA, nimeni nu ne-a informat că trebuia să fie deschis un dosar. Ni s-a spus că vor deschide ei dosarele după ce am obținut pașapoartele.

³³⁵ L.M. Bo. 154, December 22, 1985.

Acum, în anul acesta, se cere dosar pentru a putea primi o viză de intrare, dar dosarul se deschide doar atunci când deții petițiile sus amintite. Fără petiții s-au deschis dosare înainte de 1 ianuarie 1984. Iar noi am primit pașapoartele în 1984 - începând din martie.

Ambasada sugerează ca niciun cetățean român să nu-și depună cererea de emigrare la serviciul pașapoarte - sau dacă cererea este deja făcută - să nu-și ridice pașaportul înainte de a se informa la Ambasadă, dacă se califică sau nu pentru obținerea unei vize de emigrare în SUA.

Ce se va întâmpla cu noi, cei care neștiind aceste legi și hotărâri ne-am ridicat pașapoartele la începutul anului 1984, ne-am pierdut cetățenia, locul de muncă, drepturile noastre și tot ce am avut aici?

De când am obținut pașapoartele și până acum, noi am plătit statului român vize de ședere în România, la fiecare două luni, suma de 965 lei. Anul acesta, după o lungă așteptare, am fost informați că consulatul RDG dă vize de tranzit pentru RFG și Suedia. Ne-am dus toți la București și am obținut aceste vize de tranzit. Ne-am cumpărat bilete de avion până la Berlin - iar de la agenția CFR am cumpărat biletele de tren până la Stockholm. În limita locurilor libere avute, circa 200 de persoane au obținut biletele până la data de 5 iunie 1985, și aceste persoane au plecat și sunt deja în RFG sau Suedia. Marea majoritate nu am mai putut obține bilete pe data de 5 iunie 1985, am făcut vămuirea, am predat locuințele particulare sau de stat, după care am primit talonul de ieșire și am mers la București pentru a putea pleca în lumea liberă.

La aeroportul din București, pe noi cei care eram pentru tranzit RDG nu ne-au lăsat să intrăm la control informându-ne că viza de tranzit nu mai are nicio valoare și că trebuie să ne întoarcem acasă. Dar oare la care casă, când casele noastre au fost luate de statul român?! După multe insistențe, am fost dați afară de pe aeroport de către organele de miliție și armată. Câțiva dintre noi au fost luați cu duba miliției și maltratați în beciurile lor din București. Cei care au avut familie mai numeroasă și copii mici, ne-am retras fără a comenta de frică să nu li se întâmple ceva copiilor noștri.

Ne-am întors în orașele noastre și am cerut casele sau apartamentele înapoi, dar deja toate erau ocupate de alți cetățeni români. Câteva familii, după multă insistență, au obținut alte locuințe foarte mici și nemobilate.

Restul, ne aflăm domiciliați pe la cunoștințe, rude, sau persoane cărora le-a fost milă de situația tragică în care ne aflăm. Problema devine acum și mai tragică, mai ales pentru persoanele care ne ajută. Deși ne mulțumim cu foarte puțin, suntem fără bani, neajutorați, alimente nu se găsesc, cheltuielile pentru locuințe în perioada iernii sunt foarte mari, iar noi nu-i putem ajuta cu nimic. Ne-au întreținut o perioadă, dar deja nu mai putem să-i privim în ochi căci s-au săturat și ei de noi.

Suntem complet epuizați și cu greu suportăm privirile celor care ne adăpostesc, dar ce să facem? Nu putem ierna pe stradă. Nu găsim niciun serviciu deoarece suntem scoși din toate drepturile de aici - suntem pe nicăieri și ai nimănu.

Poate să întrebați de ce nu dăm înapoi aceste pașapoarte - dar în cazul în care noi le-am da, suntem siguri că autoritățile române nu ne-ar ierta și am suferi o viață. Plus pe lângă asta, am pierdut tot ce am avut aici și în condițiile acestea niciodată nu am mai putea recupera nimic. În ultimele două săptămâni, Serviciul Pașapoarte nu vrea să mai prelungească vizele de ședere în România, la toți le-a expirat acest pașaport, precum și vizele de ieșire și se zvonește că ni se vor lua înapoi cu forța pașapoartele și vom rămâne

pentru totdeauna aici. Vă rog să vă gândiți că noi am luptat ani de zile pentru obținerea lor, am renunțat la tot ca să putem pleca și vrem să le menținem cu orice preț, pentru că noi, prin aceste pașapoarte, mai avem o speranță de a ieși spre lumea liberă și mult dorită la care are dreptul orice om.

Trebuie totuși să existe o cale ca noi, cei care deținem pașapoarte de 2 ani de zile, să putem ieși din țară. Sperăm totuși că persoanele care se află în conducerea SUA vor afla și despre situația noastră și ne vor ajuta să obținem viza de intrare în țara liberă și mult dorită. Noi suntem oameni cinștiți, care am muncit din greu aici și vom munci din răspuțeri și acolo, nu suntem niște vagabonzi, cum se crede aici în România despre noi.

Vă mulțumesc din suflet.

“Un grup de intelectuali români”, [iarnă] 1985, difuzată la 29 decembrie 1985³³⁶

Imaginați-vă o țară în care orașele sunt distruse în mod sistematic, oraș după oraș, strada după stradă, casă după casă, în scopul de a șterge de pe suprafața pământului zone întregi, cu rețeaua lor de străzi și cu tot ce ar putea să mai aducă aminte de vechiul oraș. Odată acest lucru dus la bun sfârșit, pe suprafața rămasă pustie se clădește din nou, de data aceasta însă blocuri de diferite mărimi. Imaginați-vă o țară în care acest procedeu se aplică în fiecare centru urban mai însemnat.

Nu, toate acestea nu sunt o simplă ficțiune. O asemenea țară există cu adevărat în Europa și este locuită de o națiune cu rădăcini adânci în istoria continentului. Această țară este România.

Ce se întâmplă, la urma urmei, în aceasta țară? Prin 1949-1950, autoritățile au lansat un program important de industrializare. În ultimii 20 de ani, acest proces a fost accelerat într-un ritm fără precedent. Astfel, populația urbană a crescut de la 3.713.139 de locuitori în 1948 la 11.750.280 în 1983. Majoritatea noilor locuitori ai orașelor provin din zonele rurale.

La sfârșitul anilor 50 și la începutul anilor 60, conducerea partidului și a statului a hotărât să construiască un mare număr de apartamente pe an pentru a putea satisface într-o anumită măsură nevoia presantă de locuințe. Reînnoirea treptată și echilibrată a unui oraș este un proces firesc și normal. Apariția unor noi zone urbane și remodelarea cartierelor insalubre sunt necesități indiscutabile. Ele se aplică pretutindeni, indiferent de sistemul social sau politic dintr-o țară sau alta.

Numai în România lucrurile se petrec altfel. Orașe cu o vechime de sute de ani sunt distruse în proporție de 90-95 % și înlocuite cu alte construcții dispuse conform unei rețele stradale complet diferită de cea veche. Numai foarte puține monumente, fie ele biserici, sau monumente de arhitectură civilă, de obicei “integrate”, sau mai bine spus ascunse printre noile construcții, mai rămân să amintească orașul dispărut unui privitor atent. O asemenea transformare a și fost desăvârșită în următoarele orașe din România: Buzău, Râmnicul Sărat, Ploiești, Pitești, Târgoviște, Râmnicu-Vâlcea, Craiova, Slatina, Drobeta-Turnu Severin, Giurgiu, Oltenița, Tulcea, Constanța, Galați, Focșani, Adjud, Tecuci, Huși, Bârlad, Vaslui, Piatra-Neamț Bacău, Roman, Iași, Botoșani, Suceava...

³³⁶ L.M. No. 155, December 29, 1985.

La București, în capitala României, tactica pamântului pârjolit a fost aplicată pe o suprafață importantă din inima însăși a orașului. Toate clădirile au fost dărâmate, iar acum în locul lor se clădesc blocuri făcând parte din noul Centru civic. La sfârșitul anului 1984 s-a declarat în mod oficial că până în 1990 circa 90-95 % din populația a Bucureștilor va locui în apartamente noi și că soarta Bucureștilor va sluji drept "model" pentru celelalte orașe. Valul distrugerii s-a abătut și asupra altor monumente renumite, caracteristice pentru istoria capitalei. În 1984 a fost dărâmată, în ciuda protestelor specialiștilor, biserica fostei mânăstiri Cotroceni, ctitorie a lui Șerban Vodă Cantacusino, domn al Țării Românești între 1678 și 1688.

Spitalul Brâncovenesc a împărțit aceeași soartă în ianuarie 1985. Unul din monumentele cele mai de seamă de tradiție bizantină, o adevărată capodoperă a arhitecturii românești, și anume ansamblul mânăstirii Văcărești clădit de către Nicolae Vodă Mavrocordat, domn al Țării Românești între 1719 și 1730, este și el amenințat de distrugere. Pentru a "dovedi" că monumentul este în stare foarte proastă și că nu mai poate fi restaurat, autoritățile municipale au ordonat, în decembrie 1984, dărâmarea celor trei turlle, aruncând molozul în interiorul edificiului. Remarcabilele picturi murale ale bisericii sunt expuse de atunci ploii și zăpezilor.

Știti care a fost motivul invocat pentru a justifica distrugerea întregului ansamblu de arhitectură de la Văcărești din care făceau parte și palatul domnesc, și alte clădiri caracteristice cum ar fi vechile cuhnii? Ei bine, răspunsul a fost că pe însuși locul mânăstirii trebuie să se ridice un nou Tribunal. Și asta deși de jur împrejurul mânăstirii Văcărești se întind vreo trei kilometri pătrați de teren viran, fără nicio construcție pe el. Un alt exemplu este mânăstirea Mihai-Vodă, ridicată de către Mihai Viteazul, care a unit pentru întâia oară teritoriile românești, la 1599-1600. Distrugerea întregului ansamblu a fost hotărâtă în ianuarie 1985. Confruntate cu numeroase proteste, autoritățile au hotărât să mute biserica mânăstirii la circa 250 de metri spre est, mutare pe care au trâmbițat-o ca pe un act de cultură. Clădirile din jurul bisericii, în care funcționaseră Arhivele Statului, au fost însă dărâmate.

În zona în care se construiește în prezent viitorul "'Centru Civic" au fost dărâmate nu mai puțin de alte cinci biserici. Dar acestea reprezintă numai o foarte mică parte din ceea ce a fost distrus în acest perimetru. Un foarte mare număr de case, de vile și de mici blocuri dinaintea războiului au dispărut fără urmă. Numărul lor total e greu de stabilit deoarece este clasat printre secretele de stat. Unul din cele mai tipice cartiere bucureștene a fost astfel pur și simplu șters de pe suprafața pământului. În iunie 1985, un nou val de demolări s-a abătut asupra capitalei, într-un ritm susținut. El urmărește să pregătească terenul pentru extinderea Bulevardului Victoriei Socialismului (care începe în zona centrului civic) dincolo de Piața Unirii. Sute de case și blocuri solide au dispărut în cursul verii lui 1985. Biserica Sfântul Niculae « din sârbi »", de pe strada Pitagora numărul 11, clădită în 1691 și restaurată de mai multe ori, a și fost dărâmată. Chiar și o mânăstire situată la marginea orașului, și anume mânăstirea Pantelimon, clădită la 1750 și refăcută la 1813 a fost distrusă în cursul lunii iulie a lui 1985. Pe locul fostului ansamblu mânăstiresc se va înalța un hotel turistic. Nu este greu de întrevăzut consecințele acestor evenimente. Arhitectura orășenească tradițională din România dispare pe zi ce trece. Ea este însă parte integrantă a patrimoniului cultural european. Dacă actualul ritm al distrugerilor continuă, atunci, în mai puțin de cinci ani, adică până în 1990, vor mai

dispărea în România un număr de 443.000 de case din secolul al XIX-lea și din perioada 1900-1920. Aceste estimări au fost publicate chiar în România.

Acum a venit rândul orașelor din Transilvania: Brașov, Sibiu, Arad, Timișoara, Lugoj, Caransebeș, Oradea, Cluj-Napoca, Dej, Sighetu-Marmației, Bistrița, Rodna, Mediaș, Sighișoara, Alba-Iulia, Turda, Târgu-Mureș, Miercurea-Ciuc, Sfântu-Gheorghe...

Aceste orașe din Transilvania au un mare patrimoniu de arhitectură orășenească autentică, care reunește vechile construcții și case păstrate de veacuri cu noi cartiere, clădite între cele două războaie sau după 1955-1960.

Și aceste orașe transilvănene trebuie salvate, la fel ca București, Brăila, Calafat, Campulung-Moldovenesc, Curtea de Argeș și alte centre mai mici din Vechiul Regat. Perspectivele sunt sumbre și în privința satelor. S-a hotărât la cel mai înalt nivel ca reconstrucția satelor românești să fie terminată în următorii 15 ani. Prima fază, până în 1990, va cuprinde construirea a circa 20.000 de apartamente în zona rurală din fondurile statului. Vezi *Scânteia* din 12 septembrie 1985. În aproximativ 15 ani, arhitectura populară țărănească va fi redusă la cele câteva exemple care se găsesc prin muzeele de artă populară.

România va deveni în curând un univers de blocuri, ce vor înlocui locuințele individuale. Și asta, cu toate că românul a fost și încă mai este un individualist convins. Din cele mai îndepărtate timpuri, el a locuit în case făcute pentru o singură familie și împrejmuite de grădini. În aceste case românul a putut rămâne el însuși, și-a putut păstra libertatea de a primi în locuința sa pe alții sau nu, indiferent dacă era unul dintre cei bogați sau dintre cei săraci. A locui "la bloc" înseamnă de fapt a încerca să sădești în mințile oamenilor o conștiință colectivă. Înseamnă să trăiești sub privirea scrutătoare a vecinilor. Acest fapt reprezintă un nou mod de viață, în care comportamentul și cerințele colectivității sunt prezente la tot pasul și în orice moment. Se crează astfel o nouă ambianță socială, în care colectivitatea are prioritate asupra individului. A mai rămas numai puțin timp la dispoziție pentru a salva arhitectura tradițională, fie ea orășenească sau sătească. E de datoria fiecăruia să ridice glasul în apărarea acestei părți din patrimoniul cultural al întregii Europe. Fiecare efort individual este atât bine-venit, cât și foarte folositor. Vă alăturați și Dumneavoastră eforturilor noastre?